

YAŞAYAN ÂŞIKLIK GELENEĞİ

Derleyen: Timur YILMAZ

Âşıklardan Halk Hikâyeleri

I

YAŞAYAN ÂŞIKLIK GELENEĞİ

Âşıklardan Halk Hikâyeleri

Timur Han ile Maya Sultan Hikâyesi	9:26'
Söylemez Sultan Hikâyesi	13.28'
Ahmet ile Mehmet Hikâyesi	22:21'
Köroğlu Hikâyesi "Kızıroğlu Kolu"	11:39'

Âşıklardan Halk Hikâyeleri
Derleyen: Timur Yılmaz

ISBN
978-605-5472-24-5 (1.c)

Ankara 2011

Baskı
Eğiten Kitap
T: 0312 433 08 93

ÖNSÖZ

Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi'nin temel çıktılarından biri olan “Âşıklardan Halk Hikâyeleri” adlı bu çalışma, hem sözlü hem de yazılı edebiyatımız açısından önem taşımaktadır.

Geleneksel kültür mirasımız içerisinde önemli bir yere sahip olan “Âşıklık Geleneği” konusunda Bakanlığımız tarafından UNESCO'ya sunulan dosya 2009 yılında “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi”ne kaydedilmiştir.

Usta âşıkların yanında çıraklık yaparak yetişen âşıklarımız, çeşitli olayları birbirine ekleyerek, aşk ve kahramanlık konularına sürükleyici bir bütünlük kazandırarak halk hikâyeciliği geleneğini sürdürmektedirler.

“Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi” verilerine dayanılarak hazırlanan “Âşıklardan Halk Hikâyeleri” kitabı kırk hikâyeyi içermektedir. Kitapta yer alan halk hikâyelerinin bir bölümü bilinmekle birlikte, âşıklarımız tarafından yeni tasniflenen halk hikâyelerinin tespit edilerek esere dâhil edilmesi çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Kars'ta faaliyet gösteren ve somut kültürel mirasın yanı sıra somut olmayan kültürel mirası da koruyarak kültür turizmini harekete geçirmeyi amaçlayan Doğu Anadolu'da Kültür Turizmi İçin İttifaklar Birleşmiş Milletler Ortak Programı'nın faaliyetleri içerisine alınan “Âşıklardan Halk Hikâyeleri” çalışması, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü ile İspanya Hükümeti tarafından sağlanan Binyıl Kalkınma Hedefleri Fonu Birleşmiş Milletler Ortak Programı'nın birlikte gerçekleştirdiği bir işbirliği ürününe dönüştürülmüştür.

Âşıklık geleneği içerisinde halk hikâyeciliği geleneğini yaşatan tüm âşıklarımıza şükranlarımı sunuyor ve zevkle okunmasını umduğum bu çalışmanın hazırlanmasına emeği geçen çalışma arkadaşlarımı gönülden kutluyorum.

Ertuğrul GÜNAY
Kültür ve Turizm Bakanı

ÖNSÖZ

Âşıklarımız sözlü şiiri, müziği ve hikâye anlatımını bilen çok yönlü sanatçılardır. Bu gelenek saz çalmayı, âşık makamlarını, irticalen şiir söylemeyi, iki âşığın atışması şeklinde cereyan eden icrada diyalogu ve merkezi konusunu aşk ve kahramanlığın oluşturduğu hikâyenin anlatımını içerir.

Âşıklık geleneği, Türkiye somut olmayan kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Halk hikâyelerinin gelecek kuşaklara aktarılması açısından âşıklık geleneği çok önemlidir. Gelgelelim, bir yandan hikâyecilik geleneğini besleyen düğünler, âşık kahveleri ve usta-çırak ilişkisi gibi âdetlerin çözülmeye başlaması; öte yandan usta âşıkların büyük şehirlere yerleşmeleri, iletişim araçlarının yaygınlaşması, geleneksel eğlenme biçimlerinde yaşanan farklılaşmalar gibi nedenlerle maalesef geleneğin hikâyecilik yönü işlevini yitirmektedir.

Bu nedenle UNESCO tarafından 2009 yılında “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi”ne kaydedilen Âşıklık Geleneği dosyanın koruma tedbirleri bölümüne “hikâyeci âşıkların teşvik edileceği” maddesi eklenmiştir.

Genel Müdürlüğümüz hikâyeci âşıkları teşvik etmek, halk hikâyeciliğinin günümüz koşullarındaki durumunu ve anlatılmaya devam eden âşık hikâyelerini belgelemek amacıyla, Ankara, Kocaeli, Kars, İzmir, İstanbul, Erzurum, Bursa ve Kayseri illerinde “Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi” alan araştırmalarını gerçekleştirmiştir.

Tamamı âşıklarımızdan sözlü olarak tespit edilen “Âşıklardan Halk Hikâyeleri” adını taşıyan bu çalışmanın kültürlerarası barışçıl diyalogun geliştirilmesine hizmet etmesini ümit ettiğimi de özellikle belirtmek istiyorum.

Sözlü belleklerinde taşıdıkları halk hikâyeleriyle bu çalışmanın oluşmasını sağlayan gelenek temsilcisi âşıklarımıza, “Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi”ni gerçekleştirerek bu yayımı hazırlayan Timur YILMAZ’a ve “Âşıklardan Halk Hikâyeleri” kitabının okuyucularla buluşmasına vesile olan Birleşmiş Milletler Ortak Programı yetkilileri ve çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Mahmut EVKURAN
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü

ÖNSÖZ

Türkiye, bütün dünyada tarihinin ve kültürel mirasının, ihtişamı ve köklülüğü ile bilinir. Âşıklık Geleneği ise Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirasında çok önemli bir unsuru oluşturmaktadır. Yemen'den Pakistan'a kadar asırlardır süregelen bu şiirsel ifade geleneği, içimizden gelen müziği çalmak ve topluma özgü konuları aktarmak kadar, bireysel ifadenin, yaratıcı iletişimin ve yörenin en bilindik ozanları arasındaki doğaçlama yoluyla diyalogun da bir aracı olduğunu kanıtlamıştır.

Kültür çoğu kez inançlar, gelenekler ve değerler sistemi içinde duyusal, maddesel, düşünsel değerlerin bütünü olarak tanımlanır. Âşıklık geleneği de asırlardır devam etmesine rağmen, Doğu Anadolu'nun kültürel unsurlarının dokusu, bu geleneğin 'anlık' doğası nedeniyle, şiirler ve halk şarkıları kaydedilmediğinden yitip gitmektedir.

Bu nedenle, Türkiye'nin Doğu Anadolu bölgesinden 40 hikâyesinin yer aldığı "Âşıklardan Halk Hikâyeleri" başlıklı iki ciltlik bu kitap ve CD, yaratıcı doğaçlama, bilgi zenginliği ve şiirsel ustalıklarının yanı sıra, üretim anının ruhunu korumak ve bu ruhu gelecek nesillere aktarmak amacıyla derlenmiştir. Bu girişim, bu zengin geleneğin kültürel sınırlarını genişletmesi ve ulusal sınırları aşarak, içeriği ve biçimiyle bütün insanlığın istifade edebileceği evrensel boyuta taşınması anlamına gelmektedir.

Hazırlanan bu CD, yerel bir geleneğin kayda alınması açısından, farklı kıtalarda yaygın biçimde uygulanmakta olan "Kültür için İttifaklar" Programı'nın özünü ve doğasını bütünüyle yansıtmaktadır.

Bu vesile ile halk hikâyeciliği geleneğinin korunmasına, yaşatılmasına ve tanıtılmasına katkıda bulunan âşıkları gönülden takdir ediyor, en derin teşekkürlerimi sunuyorum.

Shahid Najam

*Birleşmiş Milletler Mukim Koordinatörü
ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Mukim Temsilcisi*

SUNUŞ

Halk hikâyesi, âşıkların tabiriyle, geçmişte kalan söylentilerin, insanların başından geçen maceraların toplanıp bir araya getirilmesidir. Kısa kısa maceraların anlatılmasına “sergüšte”, içerisinde türkü bulunmayan hikâyelere “kara hikâyet” veya “kara düzen hikâye”, yarım saatlik bir oturumda anlatılan kısa hikâyelere de “serencem” denilmektedir.

Kültürel birikimimizin önemli ve renkli halkalarından birini oluşturan halk hikâyeleri anlatı, şiir ve müzik öğelerini bünyesinde barındıran geleneksel bir anlatı türüdür. Halk hikâyeleri içerisinde barındırdığı, dua-beddua, atasözü, deyim, şiir, masal, efsane, âşık havaları, anlatıcı-dinleyici ilişkisi ile tam bir sözlü kültür hazinesidir.

Günümüzde halk hikâyesi anlatma geleneğini âşıklar sürdürmektedir. Âşıklarımız, göç, iletişim araçlarının yaygınlaşması, geleneksel eğlenme biçimlerinde yaşanan farklılaşmalara bağlı olarak, hikâye anlattıkları düğünleri, âşık kahvelerini ve hikâye meraklısı dinleyicileri artık bulamıyorlar.

Yeni hikâyecilerin yetişmediği ve halk hikâyesi anlatma geleneğinin işlevini yitirmekte olduğu tespitinden yola çıkılarak, 2007 yılında, Türkiye’de yaşayan hikâyeci âşıklar ve anlattıkları halk hikâyeleri tek tek tespit ederek bu çalışmanın ön hazırlıkları yapılmıştır. 2008 yılında Ankara’da başlayan hikâye derleme çalışmalarımız, 2009 yılında Kocaeli, Kars, İzmir, İstanbul, Erzurum, Bursa ve Kayseri illerinde “Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi” alan araştırmalarına dönüştürülmüştür.

“Yaşayan Âşık Hikâyeleri Projesi”nin bir çıktısı olarak hikâyecilik geleneğinin kurallarına bağlı kalınarak, 2009 yılında Ankara’da, “Türkiye Gezici Halk Hikâyeleri Festivali”nin düzenlenmesi de sağlanmıştır.

“Âşıklardan Halk Hikâyeleri” adını taşıyan bu çalışma Önsöz, Sunum, dışında Giriş, Metinler ve Sözlükten ibarettir. Giriş kısmında halk hikâyeciliği hakkında genel bilgilere yer verilmiş, yararlanılan kaynaklar giriş bölümünün sonunda belirtilmiş, halk hikâyeciliğinin bugünkü durumu üzerinde durulduktan sonra halk hikâyelerini anlatan hikâyeci âşıklar alfabetik sıralamaya göre kısaca tanıtılmıştır.

Metinler kısmında ise derleme tarihlerine göre sıralanan kırk halk hikâyesine yer verilmiştir. Metinler yazıya geçirilirken hikâyeci âşıkların ağız özelliklerine bağlı kalınmıştır. Ancak, hikâyeler yayıma hazırlanırken, okuyucunun anlayıp keyifle okuyabileceği bir şekilde gözden geçirilmiştir. Âşıkların hikâye metinlerinin dışında hikâyelere yaptıkları eklemeler köşeli paranteze

alınmıştır. Böylece okuyucular âşıkların bilgilendirme, eğitme veya güldürme amacıyla hikâyelere yapmış oldukları müdahaleleri de okuma olanağı bulmaları sağlanmıştır. Hikâyelerin orijinal olarak dinlenmesini sağlamak amacıyla bazı halk hikâyelerinden kısa bölümler ses CD'si olarak kitaba eklenmiştir.

Kitabın sonuna eklenen Sözlük'te hikâyelerde geçen ve anlaşılmasında zorluk çekileceği düşünülen bazı kelimelerin anlamlarına yer verilmiştir.

Geçtiğimiz yıl kaybettiğimiz hikâyeci âşıklarımızdan Mehmet GÜLHANİ'yi rahmet ve saygıyla anarken, başta Canan DÖNMEZ olmak üzere, eserin temelini oluşturan çalışmalara destek veren Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü Mahmut EVKURAN'a, Ali İhsan GÜLSER'e, yayını inceleyen Doç. Dr. Ali YAKICI'ya, kitabın yayımlanmasını sağlayan Birleşmiş Milletler Mukim Koordinatörü Shahid Najam'a, Ortak Program Yöneticisi Neşe ÇAKIR'a, UNESCO Program Uzmanı Matteo ROSATİ ve UNESCO Venedik Ofisi Ulusal Görevlisi Serra AYTUN'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Timur YILMAZ

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	v
Sunuş.....	vii
Giriş.....	xi
Çoban Süleyman ile Perişan Sultan Hikâyesi.....	1
Hüseyin ile Senem Hikâyesi.....	23
Ülker Sultan Hikâyesi.....	35
Necip ile Telli Hikâyesi.....	49
Rıza Bey Hikâyesi.....	63
Pervane Hikâyesi.....	81
Hamit Han ile Melek Sultan Hikâyesi.....	99
Alihan Hükümdar ile Peri Hatun Hikâyesi.....	121
Köroğlu Hikâyesi Kızıroğlu Kolu.....	145
Diligam Yahya Bey ile Yemen Hanım Hikâyesi.....	161
Şeyh Senan Hikâyesi.....	179
Kerem ile Aslı Hikâyesi “Akrep Bağları”.....	201
Uzakelli Garip Şah Hikâyesi.....	213
Saraç İbrahim ile Perişan Sultan Hikâyesi.....	255
Akıllı Mehmet ile Gülfidan Hanım Hikâyesi.....	293
Seyfet Çavuş ile Filiz Hikâyesi.....	321
Köroğlu Hikâyesi Keloğlan Kolu.....	337
Erçişli Emrah ile Selvi Han Hikâyesi.....	353
Perizan Hikâyesi.....	401
Gülizar Sultan ile Çoban Süleyman Hikâyesi.....	409
Sözlük.....	423

GİRİŞ

GİRİŞ

I. Hikâye Hakkında Genel Bilgiler

Kültür birikimimizin önemli ve renkli halklarından birini oluşturan halk hikâyeleri anlatı, şiir ve müzik öğelerini bünyesinde barındıran geleneksel bir anlatı türüdür.

Halk hikâyeciliği; hikâye, anlatıcı ve dinleyici olmak üzere üç unsura bağlıdır. Türk halk edebiyatı içerisinde destanların yerini alarak 16. yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan halk hikâyeleri, meddahların, hekâtçıların, destancıların, hikâyecilerin, âşıkların sözlü belleklerinde saklanarak kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar taşınmıştır. Günümüzde halk hikâyesi anlatma geleneğini âşıklar sürdürmektedir. Usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişen âşıklık geleneği temsilcileri aşk ve kahramanlık maceralarının işlendiği halk hikâyelerini anlatarak, sözlü kültürel mirasımızın yaşamasına katkı sağlamaktadırlar. Bu açıdan âşıklık geleneği, eski ve yeni kuşaklar arasında kültürel birikiminin paylaşılmasında önemli bir yere sahiptir.

Hikâye terimi ilk defa dokuzuncu yüzyılda Cehiz tarafından kullanılmış olup; Arapça hakeve kökünden türeyen bu kelime, “anlatma, benzetme, tarih, destan, kıssa, masal, rivayet” manalarını ifade eder.¹ Destan ile hikâye arasında bir geçiş kabul edilen Dede Korkut’ta “boy” olarak ifade edilen hikâye kavramı Türkiye’de değişik terimlerle isimlendirilmiştir. “Anadolu sahasında kullanılan hikâye teriminden başka, türküsüz hikâyelere kara hikâye, kısa hikâyelere kıssa, serküşte (sergüzeştten bozma) dendiği bilinmektedir.”² Doğu Anadolu ve Azerbaycan’da “nağıl”da denilmektedir.

Halk hikâyelerinde konu, hikâye kahramanının etrafında gerçekleşen olaylardan oluşur. Halk hikâyesinde iki unsur vardır; birisi mazlum, birisi zalimdir. Halk hikâyesi bu iki unsur (mazlum- zalim) arasında geçen maceralar olarak devam eder. Halk hikâyelerinde mekân dünyadır. Hikâyelerdeki olaylar gerçek ve gerçeğe yakın olarak gerçekleşir. Hikâyelerdeki kahramanların doğumu ve başından geçen maceralarda sıklıkla olağanüstü olaylara rastlanılmaktadır.

Halk Hikâyesi; “göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk mahsullerinden olup, aşk, kahramanlık, vb. konuları işleyen; kaynağı Türk, Arap-İslam ve Hint-İran olan, büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım nesir karışımı anlatmalardır.”³

1 Alptekin, Ali Berat, Halk Hikayelerinin Motif Yapısı, Ankara, 2003, s.3.

2 Duymaz, Ali, Kerem ile Aslı Hikayesi, Ankara, 2001, s.1.

3 Alptekin, age. s.18.

1. Halk Hikâyelerinde Dil

Âşıklarımızdan tamamını sözlü olarak derlediğimiz halk hikâyesinin dili sade ve anlaşılır olmasına rağmen Kafkasya'dan göçen âşıkların Terekeme, Azeri ağız özelliklerini hikâye anlatımında korudukları görülmektedir. Halk hikâyelerinin içerisinde, yerel dilde yaşayan kelimeler, yer adları, fıkra, dua, beddua, bilmece, masal, efsane, atasözü ve deyimlere de rastlanmaktadır.

2. Halk Hikâyelerinde Diyalogla Anlatım

Hikâyeci hikâyelerde kahramanları ve kişileri karşılıklı konuşarak hikâyeyi canlandırırlar:

Size kimden haber vereyim; bir baktı ki, tellallar dolanıyor, bir şeyler söylüyorlar. Bu da hemen gitti oraya:

—Selamünaleyküm.

—Aleykümselâm.

—Buyur gardaş.

—Ben, padişaha çıkacağım.

—Nereden geliyorsun?

—Kars'tan geliyorum.

—Adın ne?

—Çileli Âşık.

—Ee babam, âşıksan, işte burada âşıklar kahvemiz var, geç, âşıklar kahvesine gir.

—Yok, efendim; benim elimde bir namem var, bunun mutlaka padişahımıza kavuşması lazım. **[Çileli Âşık İle Nazlı Sultan'ın Hikâyesi]**

3. Soru Cevaplı Anlatım

Âşıklar hikâyeleri anlatırlarken dinleyicinin ilgisini canlı tutmak amacıyla sık sık soru sorup cevabını kendileri verirler:

Olacak ile öleceğe çare olur mu? Olmaz. **[Rıza Bey]**

Nereden? Harziyan'dan kalkarlar. Nereye? Alagöz'e gelirler. **[Rıza Bey]**

4. Tasvirli anlatım

Âşıklar halk hikâyelerinde güzel ve çirkin tasviri, kalıplaşmış cümlelerle ifade ederler:

Söylemez Hanım girdi içeri. Ocağın batmasın kız! Söylemez Hanım'ın güzelliği odayı tamamen aydınlattı. Boylu poslu, kalem kaşlı, elma yanaklı, billur dudaklı, mışmış kokuşlu, keklik bakışlı, boyu bir seksen, omuzları seksene seksen... Öyle ki insan kıyamıyor Söylemez Hanım'a baka... **[Söylemez Hanım]**

Hasret öyle bir kızdı ki; leyla sekiş, turna gidiş, elma yanak, billur dudak,

boyu bir seksen, omuz genişliği seksene seksen, bel eski Türkçe sıfır beş, bel-
den aşağı yoksulun harmanı gibi açılmıştı. **[Hasret İle Ferhat]**

Ağanın evi yıkılsın. Zalim mi zalim bir ağa. Merhamet yağmuru yağanda
ağanın dağarcığına bir damla merhamet düşmemiş. **[Rıza Bey]**

5. Hikâyelerde Nesirden Nazma Geçiş

Halk hikâyeleri nazım nesir karışımı bir yapıya sahiptir. Halk hikâyelerinde olaylar nesirle anlatılırken, duygu yoğunlukları ve heyecanlar şiirle gerçekleşir. Hikâyelerde nesirden şiire geçilirken genellikle “aldı ...” gibi kalıplaşmış ifadeler kullanılır:

Bakalım, orada Necip, Telli’ye ne söylüyordu:

Telli ihramını aldın eline

Telli derim Telli küsmüş söylemez

Yoksa temelli mi geldin yanıma

Telli derim Telli küsmüş söylemez

Bunun üzerine Telli’nin kayını Ahmet, Telli’ye dönüp “Necip’in bu sözle-
rine bir karşılık ver,” dedi. Telli de Necip’e cevap verdi:

Necip'im sen beni yabana attın

Değerli altındım ucuza sattın

Taze bir gül idim kenara attın

Onun için küstüm Necip söylemem

Aldı Necip:

Ben gideli Telli çok mu geçti aradan

Sen ayrıldın edebinden töreden

Kötü haberini aldım Kara'dan

Telli derim telli küsmüş söylemez

Aldı Telli:

Ah Necip'im sen gideli altı yıl oldu

Bal veren ağaçlar verdi de soldu

Bize ne olduysa Kara'dan oldu

Onun için küstüm Necip söylemem

Ali Onbaşı da dinliyordu. Asker arkadaşları da, Necip’in annesi, bacısı da ağlıyordu. Necip suçunu kabul ediyordu.

Aldı son sözünü:

Telli ben anladım bu benim suçum

Yüklensin mezara gelsin de göçüm

Komşuyu çağırın mezarımı açın

Telli derim Telli küsmüş söylemez

Telli aldı son sözünü:

Bir gün olsun ben dışarı çıkmadım

Yemin olsun Necip yâda bakmadım

Sözüne baktın Kara'nın bana bakmadım

Onun için küstüm Necip söylemem **[Necip İle Telli]**

6. Ara Sözler

Halk hikâyelerine hikâye metninin dışında âşıklar tarafından öğretme, açıklama, bilgilendirme, ilgiyi toplama amaçlı ara sözlere yer verirler:

Necip gece vakti amcasının evine vardığında, amcasının iki oğlu kalağın dibinde silahlarıyla nöbet bekliyorlardı [bizim buralarda, tezek yığınlarına kalak derler]. **[Necip İle Telli]**

[O zaman aracılık yapanlara, postacılık yapanlara gasit derlerdi.] Bana bir gasitlik yap, dedi. **[Diligam Yahya İle Yemen Hanım]**

Keloğlan, bir gün Köroğlu'nun hanımına gidip "Yenge hanım, Köroğlu'na söyle," dedi, "bana biraz, on tuluk kadar rakı versin." [O zaman rakılar tuluklara konulurdu, böyle şişelerde değil. Rahmetlik Behçet Emmi derdi ki "Allah devletimize zeval vermesin, o zaman rakılar tuluktaydı, şimdi şişelerde.]

[Köroğlu'nun Keloğlan Kolu]

[Silistre şehri, Silistre Kalesi, Tuna Nehri'nin kenarındadır. Tabii, malûmunuz, Tuna Nehri, büyük, deniz gibi bir nehirdir.] **[Köroğlu Hikâyesi Keloğlan Kolu]**

[Âşıklar sözün sonunda tapşıрма yaparlar, tapşıрма ne demek? Yani isim söylerler.] **[Çoban Süleyman İle Perişan Sultan]**

7. Halk Hikâyelerinde kullanılan Anlatım Kalıpları (Formeller)

Halk hikâyelerinin giriş, olaylar arasında geçişler masallardaki gibi kalıplaşmış sözlerle ifade edilir:

a. Başlangıç Formelleri

Derlediğimiz halk hikâyelerinin konusu ister aşk ister kahramanlık olsun, klişeleşmiş bazı ortak formeller belirli bir bütünlük içerisinde anlatılarak, hikâyenin geleneksel kompozisyon bütünlüğünün sağlandığı görülür. Halk hikâyelerinin girişinde belirli kalıplar kullanılır:

Aşgı meşgulat, seyri zulmet, yar koynu cennet, budur hikâyet. Ustalar böyle nizama çekmişler. **[Alihan Hükümdar İle Peri Hatun Hikâyesi]**

Var varalım, sür sürelim, destursuz bağa girenin sopadandır ölümü... **[Köroğlu Hikâyesi Keloğlan Kolu]**

Olsun deminiz, olmasın gamınız, hayra dönsün serencamınız. **[Saraç İbrahim İle Perişan Sultan]**

b. Hitap Kalıpları

Halk hikâyelerine hikâye metninin başında ve hikâye anlatımı sırasında âşıklar tarafından sık sık hitap kalıplarına yer verirler:

Değerli dinleyenlerim! [**Çoban Süleyman İle Perişan Sultan**]

Evet efendim! [**Ülker Sultan**]

Evet sevgili muhteremler, aziz cemaat! [**Ülker Sultan**]

Ey aziz muhteremler [**Ülker Sultan**]

Evet, sevgili dinleyenlerim, değerli misafirler, değerli köy halkı, sevgili Aydıngünlüler!... [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Sevgili dinleyenlerim! [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Kıymetli dostlar! [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Aziz cemaat! [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Aziz dostlar, sayın hemşerilerim! [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Kıymetli muhteremler, aziz dostlar! [**Diligam Yahya İle Yemen Hanım**]

Muhterem cemaat! [**Diligam Yahya İle Yemen Hanım**]

c. Geçiş Kalıpları

Halk hikâyelerinde âşıklar olaylar arasında geçişlerde, bir zaman diliminden diğer bir zaman dilimine geçişlerde, nesir'den şiire geçişlerde ve dinleyicilere dönük dualarda kalıplaşmış sözler kullanırlar:

—Eyvah, dedi; ben bu köyde doksan yaş bir ömür yaşadım, hiç böyle bir sevdaya, böyle bir aşka rastlamamıştım, demesiyle beraber akşam olur, hayırlı akşamlar cümlemizin üzerine açılsın. [**Çoban Süleyman İle Perişan Sultan**]

Efendim, Necip İstanbul'da dursun, biz haberi nerden verelim, Tepeci köyünden verelim. [**Necip İle Telli**]

Âşık dili yürük olur, at ayağı külünk olur; tez getirir, menziline yetirir. [**Dallıhan İle Nazanı Sultan**]

Mirza Han yola koyuldu. Hikâyede çocuklar çabuk büyür, zaman çabuk geçer. Mirza Han günün birinde, bir kuşluk vakti Bayburt'a indi. [**Rıza Bey**]

Melek Sultan burada, Yunus Bey'in yanında kalmakta olsun, ben size haberi Salih Yağcı Yüzbaşının bölüğünden, Hamit Han Çavuştan vereyim. Nereye geleyim; İspir'e doğru geleyim. [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Efendiler, hikâye dillerde tez, yıllarda geç geçer hesabıyla, Keloğlan, günlerden bir gün Bolu Çamlıbel'e çıktı. [**Köroğlu Hikâyesi Keloğlan Kolu**]

Hikâyeyi fazla uzatmayayım sizleri rahatsız etmeyeyim. [**Hamit Han İle Melek Sultan**]

Kıymetli dostlar; sabah olur. Allah cümlemin üzerine hayırlı sabahlar açsın. Cenabı Allah, vatanımızı, milletimizi payitaht etsin. [**Şeyh Senan**]

On dört örüğünün birini göğsüne alıp, kamış parmaklarını mızrap eden Peri Hatun, bakalım burada kardeşine nasıl yalvarır. Alır, alır Peri Hatun, burada bakalım ne söyler:

Aman gardaş aman eyle merhamet

Yaradan rahmana başışla beni

Geceyi gündüzü var eden vardır

Okunan ezana başışla beni **[Alihan Hükümdar İle Peri Hatun Hikâyesi]**

Mürşit Şah kapıdan içeriye girer, Nur Sultan’la beraber ses sese verip fer-yat ederken; Nur Sultan, on dört örüğünün birisini alır göğsüne, “Eğlen Şahım, eğlen” der. Bakalım ki evladı taş olan ana burada Şaha derdini nasıl anlatır:

Yeri göğü arşı kürsü yaradan

Niye evladım taş oldu ağlarım

Kırk yıl sonra verdi bana bir evlat

Evladım beşikte taş oldu şahım

Ağlayıp da karaları bağlarım **[Şeyh Senan]**

Size haberi kimden verelim; Senan ülkesinde Mürşit Şah’ın hanımı Nur Sultan’dan. **[Şeyh Senan]**

ç. Bitiriş Formelleri

Halk hikâyelerinin başlangıcında olduğu gibi bitişinde de belirli kalıplar kullanılır:

Bizim hikâyemiz de burada sona erer. Onlar muradını aldı, cümmeniz sağ olun. **[Cihan Abdullah Hikâyesi]**

Düğün hazırlığı yapılıyordu. Eh, bu düğünün âlemini, bu geleneğini sür-dürmek için, bu düğünde çalıp söylemek için bir âşık gerekiyordu. Naçizane ben, Karslı Âşık Sabri Yokuş’u bu düğüne aramıştılar

Çok teşekkür ediyorum. Elleriniz dert görmesin, alkışlarınız devamlı ol-sun, şu güzel simalarınız her zaman böyle gülsün. **[Celali İle Kenani Hikâyesi]**

Biz de öyle aldık, öyle sattık. **[Bahtiyar’ın Hikâyesi]**

Nihayet bizim hikâyemiz de burada bitti. Yine görüşmek üzere, dinle-yenler var olsunlar, yine görüşmek üzere. **[Söylemez Sultan Hikâyesi]**

Sümmani Baba Narman’a gelmede olsun, Kahraman muradına nail ol-muş olur, Aslan Bey’in de gönlü hoş olur, bu hikâye de şimdilik burada kalır. **[Elmas İle Kahraman Hikâyesi]**

Allah devletimize, milletimize zeval vermesin. Dinleyen beyler sağ ol-sunlar. Bu hikâye de burada bitmiş oldu böylece. **[Mahir’in Hikâyesi]**

Onlar erer muradına, bizler de çikalım kerevetine. **[Yusuf İle Elif Hikâyesi]**

Allah sizleri var etsin. Bu hikâyemiz de böyle bitti. **[Mete Han Hikâyesi]**

II HALK HİKÂyecİLİĞİNİN BUGÜNKÜ DURUMU

Halk hikâyeleri, âşık havaları, duaları, anlatıcı-dinleyici ilişkisi ile başlı başına bir hazine olduğu gibi, icrası zor bir sanat yapısıdır. Âşıklar ustasından öğrendiği ya da kendisinin tasnif ettiği hikâyeleri anlatırlar. Ne var ki; yeni yetişen âşıklarda hikâye öğrenme ve anlatma geleneği azalmaktadır. Kars-Erzurum-Ardahan ve çevresi, âşıklık geleneği ve halk hikâyeciliği bakımından zengin olduğu halde, hikâyecilik geleneğini besleyen düğünler, âşık kahveleri ve usta çırak ilişkisinin çözülmeye başlaması, usta âşıkların büyük şehirlere yerleşmeleri gibi nedenlerle hikâyecilik geleneği yeni yetişen âşıklara aktarılamamaktadır.

Âşıklarımız yüzyıllardır düğünlerde, uzun kış gecelerinde köy odalarında, âşık kahvehanelerinde hikâyeler anlamışlardır. Günümüzde, halk hikâyeleri daha ziyade Doğu Anadolu'da Kars, Erzurum gibi illerde yaşamakla beraber âşıklarımızın göç ettikleri yerlerde icrası azalsa da hikâye anlatmaya devam etmektedirler.

Âşık hikâye anlatma safhasına geldiğinde, cemaate, "Ağalar, hangi hikâyeyi istersiniz?" diye sorar. "Âşık, bize bir hikâyelerini say, görelim" derler, âşık bildiği hikâyeleri sayar. O zaman toplum bir hikâyeye karar verir. Diyelim ki, "Emrah'ı anlat" derler. Âşık halk hikâyesine başlamadan önce halk hikâyelerinin temeli olarak bilinen sersuhanasını, döşemesini söyler. Döşemede âşık, dinleyicileri hikâyeye hazırlarken, geçmiş ustaları anar. Hikâyenin döşemesi 9 kıta, 12 kıta veya 17 kıtalı uzun olan şiirdir. Döşeme bittikten sonra âşık: duasına eder; "Olsun deminiz, olmasın gamınız, hayra dönsün serencamınız." der ve uygun âşık havalarını da kullanarak hikâyeyi canlandırmaya başlar. Hikâyenin sonunda Köroğlu okumak gelenektendir.

Proje kapsamında âşıklarımızın anlatıp, bu kitap çalışmasına aldığımız halk hikâyeleri ve âşıklarımızın özgeçmişleri şöyledir:

Alaattin ZAMAN

Alaattin ZAMAN Kars'ın Akbaba Köyünde 1950'de doğdu. Âşıklık sanatına 1960 yılında dayısı Âşık Şevki Halıcı'dan etkilenecek başladı. Halk hikâyesi anlatmayı Âşık Şevki Halıcı'dan öğrendi. Eserlerinde Zamanoglu mahlasını kullanmaktadır. 1979 yılında Kars'tan Kayseri'ye göç etti.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Öksüz Vezir

Cihan Abdullah

Ali Rıza EZGİ

Ali Rıza EZGİ Kars'ın Arpaçay İlçesine bağlı Taşdere Köyünde 1949'da doğdu. Ali Rıza EZGİ, âşıklık geleneği bilgisini 1961-1973 yılları arasında aralıksız 12 yıl Âşık İlhami Demir'e çıraklık yaparak öğrendi. 1974 yılında ailesi ile birlikte Kars'tan İzmir'e göç ederek burada yaşamaya başladı. Saza hâkimiyeti, güçlü irticali, atışma yeteneği ve şiirleri ile dikkat çeken Âşık Ali Rıza EZGİ, başta Köroğlu kolları olmak üzere usta malı pek çok hikâye bilmekte ve anlatmaktadır. Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Alihan Hükümdar İle Peri Hatun
Kiziroğlu
Diligam Yahya İle Yemen Hanım
Şeyh Senan
Kerem İle Aslı
Bayram ile Güldane

Bayram DENİZOĞLU

Bayram DENİZOĞLU Kars'ın Arpaçay İlçesine bağlı Gülyüzü Köyünde 1958'de doğdu. Âşıklık sanatına 1963 yılında babasından etkilenererek başladı. 1976 yılında Kars'tan İstanbul'a göç etti.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Uzakelli Garip Şah Hikâyesi
Dallıhan İle Nazani Sultan
Timurhan ile Maya Sultan
Mete Han
Çileli Âşık İle Nazlı Sultan

Celal BULUT

Celal BULUT Kars'ın Kağızman İlçesine bağlı Noruklu Köyünde 1949'da doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Lâçin Aladağlı'dan, halk hikâyelerini ise 1955-56 yılları arasında annesinden dinleyerek öğrendi. Şiirlerinde Celal Hoca mahlasını kullanmaktadır. Emekli öğretmen olan Celal BULUT 1990 yılında İzmir'e yerleşti.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyesi şöyledir:

Söylemez Sultan

Cemal ALPER

Cemal ALPER Erzurum'un Oltu İlçesine bağlı Duralar Köyünde 1960'da

doğdu. Âşıklık geleneğini Oltulu Mevlüt İhsani'den öğrendi. Şiirlerinde Divani mahlasını kullanmaktadır. 1974 yılında Erzurum'dan Bursa'ya göç etti.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:

Yusuf İle Gülistan

Erzade KAPAN

Erzade KAPAN Kars Merkez İlçeye bağlı Adap Köyünde 1947'da doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Şevki Halıcı'dan öğrendi. 1973 yılından bu tarafa halk hikâyeleri anlatmaktadır. İstanbul'da ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:

Saraç İbrahim

Hüseyin YAZICI

Hüseyin YAZICI Erzurum'un Narman İlçesine bağlı Samkale Köyünde 1937'de doğdu. Âşık Sümmani'nin torunu olan Hüseyin YAZICI âşıklık geleneğini ve hikâyeciliği babası Şekip Çavuş ve amcası Fahri Çavuş'tan öğrendi. Şiirlerinde Sümmanioğlu mahlasını kullanmaktadır. 2003 yılında Erzurum'dan Bursa'ya göç etti.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Elmas İle Kahraman

Mahir'in Hikâyesi

İhsan YAVUZ

İhsan YAVUZ Erzurum'un Oltu İlçesine bağlı Çamlı Köyünde 1960'da doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Yaşar Reyhani'den öğrendi. Şiirlerinde Yavuzer mahlasını kullanmaktadır. Erzurum'da ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Kürşat YÜZBAŞI

Bahtiyar'ın Hikâyesi

Mahmut KARATAŞ

Mahmut KARATAŞ Kars'ın Arpaçay İlçesine bağlı Geçit Köyünde 1961'de doğdu. Âşıklık geleneğini Sabri ŞİMŞEKOĞLU'ndan öğrendi. Kars'da ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:

Rıza Bey Hikâyesi

Maksut KOCA

Maksut KOCA Kars'ın Arpaçay İlçesine bağlı Taşdere Köyünde 1961'de doğdu. Maksut KOCA, İlkokul yıllarında saz çalıp türkü söylemeye başladı. Âşıklık geleneğini hikâye ve âşık makamlarını iyi bilen babası İskender KOCA'dan öğrendi. 1980 yılında Kars'tan İstanbul'a göç etti.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:

Akıllı Mehmet

Mehmet SARIGÜL

Mehmet SARIGÜL Erzurum'un Hasankale/Pasinler İlçesine bağlı Yukarı Kablas/Yayladağ Köyünde 1946'da doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Reyhanî, Mevlüt İhsani, Mustafa Ruhani'yi dinleyerek öğrendi. Şiirlerinde Gülhane mahlasını kullanmaktadır. Mehmet SARIGÜL 3 Mayıs 2010 tarihinde vefat etmiştir.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Ercişli Emrah İle Selvi Han

Gülizar Sultan İle Çoban Serdar

Köroğlu Hikâyesi Keloğlan Kolu

Mevlüt AKTAŞ

Mevlüt AKTAŞ Erzurum'un Oltu İlçesine bağlı İnci Köyünde 1950'de doğdu. Âşıklık sanatına 1964 yılında Mustafa Ruhani'ye çıraklık ederek başladı. Şiirlerinde Âşık Sefili mahlasını kullanmaktadır. Hikâyeciliği Behçet Mahir ve Yusuf Kemalî'den öğrendi. Erzurum'un Oltu İlçesinde ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyesi şöyledir:

Perizan Hikâyesi

Nevruz Ali ÇİÇEK

Nevruz Ali ÇİÇEK Kars'ın Akyaka İlçesine bağlı Çetindoğan Köyünde 1955'de doğdu. Âşıklık geleneğini Ali Rıza Ezgi'den öğrendi. İzmir'de ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:

Hüseyin İle Şahin Bey

Nuri Cihan KARATAŞ

Nuri Cihan KARATAŞ Erzurum'un Şenkaya İlçesine bağlı Çermik Köyünde 1948'de doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Mevlüt İhsani'den öğrendi. Şiirlerinde Nuri Çırağı mahlasını kullanmaktadır. Kocaeli'nde ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:
Ülker Sultan

Rahim SAĞLAM

Rahim SAĞLAM Erzurum'un Aşkale İlçesine bağlı Dere Köyünde 1961'de doğdu. Âşıklık geleneğini Âşık Yaşar Reyhani'den öğrendi. Erzurum'da ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:
Seyfet Çavuş

Sabri YOKUŞ

Sabri YOKUŞ Kars'ın Susuz İlçesine bağlı Gölbaşı Köyünde 1968'de doğdu. Âşıklık sanatına 1979'da Âşık Murat Çobanoğlu Kahvesinde başladı.1978 yılında köyünden Kars İl merkezine göç etti.

Proje kapsamında anlattığı ve bizim kitaba koyduğumuz hikâyeler anlatış sırasına göre şöyledir:

Çoban Süleyman İle Perişan Sultan
Necip ile Telli
Pervane'nin Hikâyesi
Hamithan ile Melek Sultan
Ahmet İle Mehmet
Hasret İle Ferhat
Abdullah ile Gülizar
Sümmani Ağa İle Gülgez Sultan
Celali İle Kenani

Veysel Karani YILDIZ

Veysel Karani YILDIZ Kars'ın Sarıkamış İlçesine bağlı Akören Köyünde 1970'de doğdu. Âşıklık sanatına babasının bacanağı Âşık Yaşar Reyhani'den esinlenerek 1985 yılında başladı. Saz çalmayı İhsan Yavuzer'den öğrendi. 1992 yılında Kars'tan Ankara'ya göç etti.

Proje kapsamında kitaba koyduğumuz hikâyesi şöyledir:
Hüseyin ile Senem

Yakup TEMEL

Yakup TEMEL Erzurum'un Horasan İlçesine bağlı Çamurlu Köyünde 1958'de doğdu. Âşıklık geleneğini Ahmet Fermani'den öğrendi. Şiirlerinde Temeli mahlasını kullanmaktadır. Ankara'da ikamet etmektedir.

Proje kapsamında anlattığı halk hikâyesi şöyledir:
Yusuf İle Elif

Kaynakça

Alptekin, Ali Berat, Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı, Ankara, 2003.
Duymaz, Ali, Kerem ile Aslı Hikâyesi, Ankara, 2001.

ÇOBAN SÜLEYMAN İLE PERİŞAN SULTAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Sabri YOKUŞ.

Derleme Tarihi: 06 Mart 2008.

Derleme Yeri/Ortamı: Ankara Merkez Halk Kültürü Bilgi ve Belge Merkezi Salonu.
Ortamda bulunanlar; derleyici, bir âşık, dört kurum çalışanı.

Hikâyenin Kaynağı: 1989 yılında Kars'ın Cumhuriyet Köyünde yapılan düğün sırasında Âşık Murat Çobanoğlu'ndan dinleyerek öğrendi.

Evet, efendim, insanların hayatı birer hikâyedir, yine bir hikâyeye karşınızdayız, bu hikâyenin mevzuatı o kadar derin, acıklı, muhabbetli, sevdalı, saygılıdır ki...

Hikâyemizin temeli Erzurum'un İspir Kazası'nın Yoncalı Köyü'nde başlar. Çoban Süleyman, Yoncalı Köyü'ndendi. Yoncalı Köyü şimdi viranedir, çok eski tabii, hikâyenin geçmişi çok eski. Allah hiç kimsenin başına vermesin, orada büyük bir deprem olur... Ama deprem olduğu zaman Çoban Süleyman neredeydi, Garip Köyü'nde çobandı, bilmiyordu, depremin oluşundan bile habersizdi. Günün bir gününde bir haber alır, derler ki:

— Çoban Süleyman, köyünüzde deprem olmuş, haberin var mı?

O zamanlar bugünkü gibi iletişim mi vardı? Hayır, yayan yola revan olan Çoban Süleyman günün bir gününde gelir, Allah hiç kimseye göstermesin, o depremde ne anası ne babası ne de bir başka akrabası kalmayan Çoban Süleyman feleğe sitem ederek:

— Artık benim burada durmam haram oldu, dedi.

Ne yapması gerekiyordu? Yola düştü, çoban adam, garip adam nereye gidebilirdi? Mutlaka, varlıklı birilerini soracaktı. Ağlayarak sızlayarak yola düşen Çoban Süleyman'a Allah öyle bir güzellik vermişti ki bu güzellik hiç kimsede yok. Bu güzelliğinin yanında bir güzelliği daha vardı, çok da güzel kaval çalardı. Kavalı elinde, yüreği yanık, yolda kavalını çala çala geldi. Bir ihtiyara rastladı, yolun üzerinde şöyle mendilini çıkarmış, garibim oturuyor, Allah ne vermişse, mendilini içerisinde açmış yiyordu. Çoban Süleyman'ın o yanık kavalının sesini duyunca bu piri ihtiyar baba:

— Yavrum çok güzel kaval çalıyorsun ama belli ki senin yüreğin yanıktır.

Çoban Süleyman ise:

— Baba, Allah bana öyle bir dert verdi ki bu derdin artık dermanı olmaz, dedi.

— Yavrum Allah dert vermesin, hele söyle bakayım.

— Baba, ben Yoncalı Köyü'ndenim, benim köyümde deprem olmuş, ben bütün yakınlarımı, anamı, babamı, kardeşlerimi hep kaybetmişim, haberim yok, çoban adamım, garip adamım, Garip Köyü'nde çobanlık yapıyordum; ama olmuş bitmişlerden hiç haberim olmamış benim.

Piri ihtiyar baba anladı ki onun yüreği yanık:

— Yavrum ismin ne senin?

— Süleyman, dedi.

— Yavrum, Süleyman, hele otur, Allah büyüktür, şu mendilin içerisinde-

dekileri, Allah ne vermişse, beraber yiyelim, bir su içelim, ondan sonra yolun nereye gidecekse belki ben de seninle beraber yola revan olurum.

— Baba, bir çobanın yuvası olabilir mi? Benim nereye gideceğim belirsiz.

— Yavrum, hele dur, hele dur. Süleyman, sen demin bana bir şey söyledin, kaval çalan insan, saz çalan insan türkü de söyler, senin ağzından ben bir şeyler duymak istiyorum. Bir türkün yok mu, şu anda seni hüzünlendiren, içini kemiren bir muhabbet yok mu içinde?

— Olmaz olur mu, baba?

Aldı Süleyman bakalım piri ihtiyar babaya ne söyler, söylesin Sabri Yokuş, sağlığınıza, sağ olun var olun:

Sorma baba sorma benim derdimi

Yurdum yuvam viran olmuş ağlarım

Felek çoğaltmış da benim derdimi

Yurdum yuvam viran olmuş ağlarım

— Yavrum, derdi veren Mevla dermanını da verir!

— Hele dinle baba dinle:

Sorma felek yıkmış benim binamı

Ben yitirdim ela gözlü sunamı

Ben göreydim gözü yaşlı anamı

Yurdum yuvam viran olmuş ağlarım

— Yavrum, hiç kimsen kalmamış mı senin? Bir yakının da mı kalmamış, bir amcan oğlu da mı yok, bir dayın oğlu da mı yok?

— Hele dinle baba.

Çoban Süleyman'ım sorma acımı

Ben yitirdim neydem can ilacımı

En son göreydim dertli bacımı

Yurdum yuvam viran olmuş ağlarım

Piri ihtiyar baba anlamıştı ki Süleyman'ın hiç kimsesi kalmamış:

— Yavrum, ben sana bir adres vereceğim, sen benim verdiğim adrese gideceksin, inşallah o adreste sana birileri yardım eder. Kimsiz kimsesiz kalmışsın, ama seni yaradan bir Mevla vardır, Allah'tan ümit kesilmez.

Bir köy ismi vermişti Süleyman'a, o köyün ismi neydi? Değirmen köyü, Süleyman günün bir gününde Değirmen köyüne gelecekti. O zamanlar vesait yok efendim, araba yok, yola revan olan dertli Süleyman, Çoban Süleyman kavalını ince ince çalarak yola düştü, geldi günün bir gününde Değirmen köyüne geldi.

Köye girdi, ilk rastladığı adama sordu:

— Amca, bu köyün ağası kimdir?

Aslında bu soru sorulmazdı. Ne de olsa Süleyman gençti, On yedi on se-

kiz yaşlarındaydı. Amca da ehli irfan olduğu için anladı ki bu gencin tecrübesi bunu gösterdi:

— Yavrum, yakışıklısın, çok güzel bir siman var, ama bu soru böyle sorulmazdı ya, herkes kendine göre bir ağıdır, belli ki, sen köyün zengininini soruyorsun, dedi.

— Evet, amca...

— Yavrum, şu kapıda gördüğün Mahmut Bey bu köyün çok zenginidir, onun kapısına gidersin, arzun, isteğin, dileğin ne ise, Mahmut Bey yerine getirir.

Mahmut Bey'in kapısına gelen Çoban Süleyman:

— Selam Ağam,

— Aleykümse lâm, yavrum, buyur, bir arzun mu var?

— Yok, ağam, seni sordum da geldim.

— Buyur yavrum,

Mahmut Bey, Çoban Süleyman'ı içeri aldı, Allah ne vermişse, yemek falan yendikten sonra:

— Yavrum ismin ne senin, diye sordu.

— İsmim Süleyman'dır, amca...

— Benim ismimi belki öğrenmişsin, duymuşsundur, benim de ismim Mahmut.

— Biliyorum Mahmut Amca, seni köyün içerisinde sormuştum.

— Peki, yavrum bir arzun mu var senin?

— Amca beni kapına çoban tutar mısın?

Mahmut Bey baktı ki Allah buna öyle bir güzellik vermiş ki Çoban Süleyman'ın güzelliği Mahmut Bey'i de celp etti, "Yarabb-el Âlemin, ben bu delikanlıya ne yapayım ki bunun gönlü, arzusu yerini alsın" dedi:

— Yavrum benim varım, servetim çoktur, istersen sana da vereyim, ama ben bu gençlikte, böyle güzel simada bir delikanlıyı çoban tutamam.

— Yok, amca, benim gönlüm çobanlık yapmak ister.

— İyi peki, yavrum, sen bilirsin.

Ağanın bir kızı var Perişan isminde, Perişan yayladaıdı, anasıyla beraber iki senede bir köye dönerlerdi. Günün bir gününde, hikâye ya işte zaman çabuk geçti, Perişan Sultan'ın da sebep vakti doldu, anasıyla beraber yayladan döndüler ki hemen onun kız arkadaşları toplandılar:

— Kız Perişan, babana Allah bir servet vermiş, bir servet vermiş ki kapınızda bir çoban var.

— İyi canım, altı üstü bir çoban değil mi?

Kız burada büyük konuştu. Kuşluk zamanı, yani kuşluk zamanı dediğimiz şöyle sabahla öğlen arası saatlerde Çoban Süleyman koyunları getirdi, sarımcı kadın koyunları sararken Perişan Sultan balkondan şöyle bir baktı, Çoban Süleyman'ın güzelliğini görür görmez, o da yanmaya başladı.

— Yarabb-el Âlemin, bana arkadaşlarım söylemişti, ama inanmamıştım. Cenabı Allah şuna nasıl bir güzellik vermiş, dedi.

Çoban Süleyman koyunları köyün içerisine geldiği zaman gelinler, kızlar Çoban Süleyman'ın gelişine hayranı olurdular. Fakat Süleyman'ın bir haysiyeti vardı, gözünü alır, kimseye bakmazdı. Sarımcı kadın koyunları sardı, Çoban Süleyman koyunları aldı, şöyle köyün içerisinde köylünün de bağlıkta koyunlarını otlatırken Perişan Sultan dayanamadı:

— Ben Süleyman'ın yanına gideceğim, dedi.

Kararını verdi, geldi Süleyman'ın yanına:

— Selam, ağanın çobanı,

— Aleykümselâm, bacı,

Bacı lafını duyunca kız sanki bir okla vuruldu:

— Süleyman, sen sözden anlar mısın?

— Ne bileyim, biraz anlarım.

Bakalım burada Perişan Sultan, Çoban Süleyman'a ne söyler?

Aldı Perişan Sultan:

Dinle bu sözümü canım Süleyman

Sen beni bağında gül kabul eyle

İstersen veririm sana canımı

Bu garip gönlümü çöl kabul eyle

Süleyman döndü:

— Ben ekmeğini yediğim bir ağanın kızına dönüp bakamam.

— Ulan zalim oğlu zalim, Allah sana öyle bir güzellik vermiş ki senin güzelliğin benim gönlümü virane etti.

Süleyman ise; “aman ağamın kızı” deyip kızın ismini bile ağzına almıyor, Perişan Sultan bile diyemiyor:

— Ağamın kızı, koyunların zamanı geldi, götürmem lazım,

— Dur ulan, zalim oğlu zalim, koyunun zamanı mı?

Aldı kız, bakalım ne dedi:

Böyle midir bu dünyanın oyunu

Ben sormadım asaletin soyunu

Ne düşündün zalim çoban koyunu

İstersen gönlümü yol kabul eyle

Perişan Sultan sormamıştı, Süleyman kimdir, nereden gelmiş, kimin oğlu, kimin soyu diye sormamıştı? Sadece Çoban Süleyman'ın simasının güzelliği onun gönlünü celp etmişti:

— Böyle midir bu dünyanın oyunu, ben sormadım asaletin soyunu, ne düşündün zalim çoban koyunu, istersen gönlümü yol kabul eyle...

Çoban Süleyman döndü:

— Aman ağamın kızı, ağam duyarsa beni öldürür. Ben ağamın kapısında ekmek yiyen biriyim, zaten kimim kimsem yok benim.

Süleyman, Mahmut Bey'e de aynısını demişti. Mahmut Bey o zaman zaten Süleyman'a gereken ilgi, alakayı göstermişti:

— Yavrum Süleyman madem sen depremde yakınlarını kaybetmişsin, bundan sonra benim evim senin evin, senin baban ben olacağım bu saatten sonra, demişti.

Süleyman da sadakatli olduğu için, “ulan bana babalık yapan bir adamın kızına ben nasıl dönüp bakarım,” diye düşünüyordu.

Alır Perişan Sultan son sözünü:

Ben bir Perişanım gönül yaralıdır

Dünya bir değirmen insan sıralıdır

Sormadım ki Süleyman'ım neredir

Doğrusu sen beni al kabul eyle

Çoban Süleyman baktı ki:

— Bu kızın benden vazgeçeceği yok.

Hemen değneğini, heybesini bıraktı, dönüp ağasının yanına geldi Süleyman. Perişan orada ağlayarak düştü bayıldı. Kız orada kalsın, haberi kimle verelim? Çoban Süleyman geldi Ağası Mahmut Bey'in yanına. Mahmut Bey hemen sordu:

— Süleyman, hayırdır,

— Ağam benim üç yılım doldu burada, sebep vaktim doldu, eğer müsaade edersen ben artık gitmek istiyorum, evime, yuvama, anama, babama dönmek istiyorum.

— Süleyman ya bana benim kimim, kimsem yok demiştin?

— Yok, ağam, başışla, o zaman sana yalan söyledim.

— Süleyman seni mecbur etmiyorum, ama öyle bir anda benim yanıma geldin ki ben hazırlıksızım, senin hakkın bende var, hakkını vermem lazım.

— Yok, ağam, istemem, yeter ki Allah razı olsun diyesin.

— Süleyman, böyle olur mu?

— Olur, ağam, dedi Süleyman.

Çoban Süleyman yola revan olsun, garibin yuvası olmaz. Garibim nereye gelecekti? Nereye gidecekti artık? Şöyle yolda giderken, ayrıldı ya Mahmut Bey'den, Değirmen köyünden ayrıldı, nereye gidecekti? Derler ya, baba dostu, geçmişinden, babasının muhabbetinden, babasının hasbıhalliğinden, aklında bir isim kalmıştı, kim idi bu isim? İspir'de Hacı Ağa, Hacı Ağa'nın hanı vardı İspir'de, hep bahseder ki Süleyman'ın babası:

— Ben İspir'e gittiğim zaman Hacı Ağa'nın hanına giderim, Hacı Ağa'yla sohbet ederim.

Fakat Cenabı Mevla'mız Hacı Ağa'ya da hiçbir evlat nasip etmemişti, Hacı Ağa ise, ellerini her gün açardı duaya:

— Yarabb- el Âlemin, bana vardan, servetten verdin, ama bana bir evlat

nasip etmedin, benim bu varım, servetim, bu saatten, bugünden sonra kime kalacak acaba?

Hep bu hayalin içerisinde, bu düşüncenin içerisinde bu teferruatta kalmıştı. Baktı ki, eşref saati ya, söz eşref saatine rast gelmişti ki, Hacı Ağa bu düşünceye iken, kapısı çalındı, açtı, siması güzel, ama yüreği solgun bir delikanlı, Hacı Ağa'yı sormuştu:

— Buyur yavrum, bir arzun mu var?

— Hacım, ben aslen Yoncalı Köyü'ndenim, sen benim baba dostumsun, benim babam Hacı Ali Ağa'ydı, ama depremde ben babamı kaybettim.

— Vay benim yavrum, sen Hacı Ali Ağa'nın oğlu musun?

Hacı Ağa, Süleyman'ı bağrına bastı:

— Peki, yavrum, benden bir arzun, bir isteğin mi var?

— Seni sordum geldim, baba.

— Yavrum, nereye gidiyorsun?

— Valla yanına kadar geldim.

Anlamıştı, Hacı Amca anlamıştı olayı, Hacı dedi ki:

— Yavrum, ben senin durumunu, senin intizarını anladım, sen bundan sonra buradasın, baban ki emri hak vaki olmuş depremde, bundan sonra senin baban benim, benim de bu mülkiyetime, bu haneme sahip ol, bu da bana yeter, demişti.

Süleyman burada kalsın, biz size haberi nereden verelim, dönelim Değirmen köyüne.

Dedik ya, Süleyman koyunları bıraktı, Mahmut Bey'in yanına gelirken Perişan Sultan orada ağlayarak düşmüş bayılmıştı. Ağa hem koyunları merak etti, hem de kızını göremiyordu balkonunda artık. Şöyle koyunlara doğru gelirken Mahmut Bey, baktı ki, bir ağlama sesi var, geldi ki kızı:

— Yavrum ne oldu sana, derdin ne senin, neden ağlıyorsun?

Bakalım burada Perişan Sultan babasına ne söyler? Biz sağlığınıza söyleyelim, sağ olun, var olun. Perişan Sultan döndü Mahmut Bey'e:

— Hele dinle Baba:

Sorma baba sorma benim derdimi

Gönül yarasının dermanı gitti

Bağdan geldim güzel simayı gördüm

Asıl bu gönlümün seyranı gitti

Babası hiçbir şey anlayamadı:

— Yavrum ne gitti?

Perişan Sultan dedi ki:

— Eyvah, benim intizarımı babam anlamıyor, ben derdimi kime söyleyeyim?

Aldı Perişan:

*Böyle midir bu dünyanın âlemi
Gitti ama vermedi ki selamı
Ben onsuz ne ederim böyle âlemi
Asıl bu gönlümün fermanı gitti*

Babası baktı ki:

— Ulan bu bir gönül meselesinden bahsediyor...

Ama tövbeler olsun Çoban Süleyman babasının hiç aklına gelmiyor:

— Yavrum açık konuş, ne söylemek istiyorsun, babana açık söyle.

Perişan Sultan anladı ya, eyvah, kapalı perde arkasında benim babam intizarımı anlamadı; ama ben burada açıkça söyleyeyim:

*Perişan da bu dünyada gülmedi
Ne yazık ki gözyaşını silmedi
Yalvardım ağama gitti dönmedi
Emektar çobanın Süleyman gitti*

— Perişan da bu dünyada gülmedi, akan gözyaşını yazık silmedi, yalvardım da amma geri dönmedi, emektar çobanın Süleyman gitti, deyince, açık konuşmuştu ya, burada üsluba göre çünkü fermanı gitti, dermanı gitti, kafiyeyle bile kısaltmıştı, yeter ki babası anlasın derdini diyerek; babası döndü kızına:

— Ey yavrum, ne yapalım gittiyse başka bir çoban daha buluruz.

Gelgelelim kızı ona tutulmuştu, başkasına değil.

Değirmen köyünde bir ağa daha vardı, Kahraman Bey'in babası Ahmet Bey. Tabii herkes kendine göre bir ağadır, fakat o da çok zengindi, Kahraman Bey Perişan'ın anası Hanım Sultan'a bir mektup yazdı ki:

— Hanım Sultan, biz böyle zenginiz, dalılı budaklıyız, kızın Perişan'a aşığı, kızını benden esirgeme, demişti.

Zaten Perişan'ın yüreği yanıyordu, Perişan yaşlıydı, Süleyman gitmişti ya, anasıysa, derler ya, paranın yüzü sıcaktır, Perişan'ın anası Hanım Sultan ise bu haberi sevinçle alarak geldi kocasının yanına:

— Mahmut Bey ne mutlu bize ki, bak, kızımızı kim ister? Ahmet Bey'in oğlu Kahraman Bey ister.

Mahmut Bey tevekküllü adam idi, dedi ki:

— Hanım, benim bir tek kızım var, onu gönülsüz veremem, kimde gönlü varsa ona vereceğim.

Bu arada tabii ki kim soracaktı kıza bunu? Babası soracak değildi? Zaten babası kızının derdini anlayamıyordu. Annesi gelip soracaktı. Hanım Sultan geldi Perişan Sultan'ın yanına. Perişan Sultan ise bir cariye arkadaşıyla oturmuş, onunla gönül derdini paylaşıyor, gönül yarasından muhabbet açılmış, açılmış ama akan kanları, açılan yaraları saran kimse yok. Orada, vaktiyle cariye arkadaşı Telli de birine âşık olmuş, Perişan Sultan'a derdini, sitemini anlatıyordu ki:

— Perişan, zaten bu dünya böyledir, hiç kimse sevdiğiyle olamıyor, hiç kimse sevdiğini alamıyor.

— Acaba Çoban Süleyman nereye gitti, diye sordu Perişan.

Kapı çalındı, Telli kapıyı açtı, kapıyı açınca Hanım Sultan:

— Yavrum gözün aydın,

Perişan sandı ki Süleyman geldi, heyecanlandı:

— Buyur, ana,

— Yavrum bak, bak, ne mutlu bize ki seni kim ister? Ahmet Bey'in oğlu Kahraman Bey bize izdivacında bulunmuş, gelmek istiyorlar, bir şerbetimizi içmek istiyorlar, ne diyorsun yavrum?

Perişan Sultan ise, Çoban Süleyman'dan almış olduğu yarayla Kahraman Bey'le evlenebilir miydi, buna evet cevabını verebilir miydi? Buna gönlü müsaade etmez ki.

— Telli, eline bir kâğıt, bir kalem al. Ana sen de odanın dışında bekle, ben sana arzumu şu satırların içerisinde bildireceğim, dedi Perişan.

Bakalım, Perişan Sultan arzusunu nasıl bildirecekti:

Ondan başkasına vermem gönlümü

Gönlümün sultanı canan gelmese

Viran etti bahçem ile gülümü

Sevdiğim o bülbül gülşan gelmese

— Kız, Telli, yazdın mı, diye sordu Perişan Sultan.

Sonra da aldı sözünü:

Ben kime açayım gizli yarımı

O bitirdi takatimi çaremi

Onsuza açamam gönül yarımı

Derdimin ilacı derman gelmese

Cariye arkadaşı Telli döndü Perişan'a:

— Perişan, kimden bahsettiğini biliyorum, anlıyorum, yalnız annen bekliyor, sözün sonunu...

Garip Perişan'ım yazın halimi

Sizler bakın gözden akan selimi

Ondan başkasına vermem gönlümü

Sevdiğim Süleyman civan gelmese

— Yazdın mı yavrum, diye sordu kapının arkasından anası.

— Yazdım, ana, dedi Perişan.

Telli hemen bu kâğıdı Perişan'ın anasına verir, Perişan'ın anasıysa çok merhametsizdi, gönül yarasını, gönül duygusunu, gönül cefasını tatmayan, görmeyen biriydi. Bir ana, kızına bu zulmü yapar mı? Perişan'ın yazdıklarını itibara almayarak hemen onları sildi, kızın ağzıyla yazdı ki:

— Baba gönlüm vardır, ver gideyim.

Mahmut Bey ne bilsin, Perişan Sultan ne bilsin, cariyeye arkadaşı olan Telli ne bilsin ki Hanım Sultan böyle bir yazı yazmış.

Biz haberi size kimden verelim? Mahmut Bey, karşı tarafa, yani Kahraman Bey'in babası Ahmet Bey'e haber yollasın:

— Efendim, bizler hazırız, ne mutlu bize ki, sizin gibi dostlarla muhatap olacağız, senin gibi bir ağanın oğluna ben kızımı vereceğim, ne mutlu bana, demişti.

Biz size haberi nerden verelim? Dönelim İspir'e, Çoban Süleyman ise, masaya başını koymuş, rüyasında ala koyunu görüyor, ala koyun ağlıyor:

— Çoban Süleyman ne olursun dön.

Düğünden, dernekten bahsettik ya, aynı köyden, Değirmen köyünden, yani Perişan Sultan'ın köyünden Tahir Bey isminde biri hediye almak için İspir'e gidecekti; fakat duymuştu ki, Perişan bir çobana gönül vermiş...

Köyden içeri girdi, hazırlığını yapacak sıradayken hanımı Gülşah Sultan'a seslendi, Tahir Bey'in hanımı Gülşah Sultan dedi ki:

— Tahir Bey, bugün seni endişeli görüyorum, hayırdır?

— Hanım sizin muhabbetinize istemeyerek de olsa kulak misafiri oldum. Çünkü bayanların sohbetine erkekler kulak misafiri olmaz; ama ben baktım ki, siz bir gönül yarasından bahsediyorsunuz, beni de celp etti, o vesileyle az da olsa, istemeyerek de olsa dinlemek zorunda kaldım. Aranızda bir gönül meselesi geçti. Bu Perişan Sultan bizim Mahmut Bey'in kızı mı?

— Evet,

— Peki, o çoban kim?

— Çoban Süleyman diyorlardı ya, Mahmut Bey'in çobanı vardı, Mahmut Bey'in kızı çobanına âşık olmuş, çoban da helal süt emmiş biri olduğu için dönüp kıza bakmamış, çekmiş gitmiş.

O anda Tahir Bey içindeki duygularla Çoban Süleyman'ı kınamıştı:

— Hanım, benim üstümü, başımı hazırla, onlar söz vermişler, Ahmet Bey'in oğlu Kahraman Bey, Perişan Sultan'a elçi gidecek, deyince, Gülşah Sultan da etkilenmişti:

— Eyvah, demek ki, Perişan Sultan sevdiğini alamadı, ama Kahraman Bey de bir ağa oğludur.

Ne de olsa, demin dedim ya varlığın yüzü tatlıdır:

— Bu düğünde benim bulunmam gerekiyor, demişti Tahir Bey,

Düğüne gelen hediyesiz gelir mi? Gelmez. Hediye almak için nereye gidecekti, İspir'e, devesiyle beraber, deveyle giden nereye gidecekti? Hacı Ağanın hanına gidecekti.

Tahir Bey araştırıyordu, soruyordu, hazırlanıyordu İspir'e gitmeye, hediye almak için İspir'e gidecekti; çünkü Perişan Sultan'ın düğüncüleri gelecekti. Nişanı yapılacaktı Perişan Sultan'ın, kiminle yapılıyordu, Ahmet Bey'in oğlu

Kahraman Bey'le. Tekrar aradan biraz zaman geçince Kahraman Bey baktı ki, Perişan Sultan'ın annesi Hanım Sultan'dan yine bir izdivaçta bulunmuştu:

— Sultanım ben kızın Perişan'a aşığım, samimi söylüyorum, sana da bunu söylemiştim, ama henüz sizden bir haber gelmedi.

Dedi:

— Haber gönderdik biz,

Nereye göndermiştiler, Mahmut Bey ne bilsin ki, Perişan'ın anası kızının ağzıyla yazmış ki:

— Baba gönlüm vardır, ver gideyim.

Tahir Bey duymuştu mevzuatı zaten, hanım oğlan Gülşah Sultan'a da sormuştu, bu çoban için Perişan Sultan yandı kavruldu, ama çoban geri dönmedi. Ne bilsin ki, Tahir Bey Çoban Süleyman İspir'de. Perişan Sultan ise, yaralı önündeki fincanda zehir dolu, yanındaki arkadaşı Telli'yle beraber:

— Telli, nişan yüzüğüm bana gelir gelmez ben şu fincandaki zehri içeceğim. Benim gönlüm, benim rızam, benim aşkım Çoban Süleyman'dan başkasına varmaz, başkasını mutlu etmez, demişti.

Perişan Sultan burada yaralı, yaralı kalsın, size haberi nerden verelim, Tahir Bey İspir'e yolcuydu, hediye almak için İspir'e gidecekti, şöyle elinde bastonu, kolunda devesi, Hacı Ağanın hanına geldi, hanın kapısı açıldı, simadan çok yakışıklı bir delikanlı kapıyı açtı, bir of çekti Tahir Bey. Hemen Çoban Süleyman sordu:

— Amca neden of çektin?

— Ah yavrum ah, bir Çoban Süleyman var, onu bulsam da ona birkaç tane vursam.

Süleyman anlamıştı durumu:

— Amca az önce buradaydı, o bir şeyler söyledi, ben yazdım.

— Yavrum Çoban Süleyman'ı gördün mü?

— Gördüm,

— Ne söyledi? Adresini ver, gidip bulayım.

— Yok, baba, yok. Ne söylediğini ben yazmışım.

Bakalım burada Tahir Bey bilmiyordu ama Çoban Süleyman'ın o olduğunu- Süleyman'ın ağzıyla ne söyleyecekti? Fakat o ki, dedi ya, bir kız onun için yanmış, kavrulmuş, Süleyman dedi ki kendi kendisine:

— Ulan ben ne kadar vefasızım, bir kız benim için bu kadar müddet yanar, kavrulur, ben onun aşkına bir vefakârlık göstermedim.

Bunun üzerine, hem Tahir Bey'e sitem olsun diye hem de gönlündeki aşkı dile getirmek için, bakalım neler söyledi Süleyman:

Baba gider isen selamım söyle

Ağlamasın yârim hemen gelirim

Gördüm ki sevdiğim gözden yaş döker

Ağlamasın yârim hemen gelirim

— Yavrum bu sözleri Süleyman mı söyledi? Adresini ver gidip bulayım.
— Eğlen baba, eğlen.

*Bu nasıl kaderdir ömrümü söker
Zalim felek bana bağda kan döker
Gördüm ki nazlı yar boynunu бүker
Ağlamasın yârim hemen gelirim*

Evet değerli dostlar, öyle ya, ehli irfan idi Tahir Bey Amca:

— Yavrum sanki bu Süleyman sevdiğine bir haber gönderiyormuş gibi, Allah rızası için, Allah aşkına evladım, bak bunun adresini ver gidip bulayım ben bunu, ben bu kızın onun için yanıp kül olduğunu bizzat kendim söylemek istiyorum.

— Baba, o da kavruluyordu,

— Ya, ne söyledi sana yavrum, bir şey dedi mi? Bir kız onun için yanmış kavruluyormuş, ondan dolayı sana bir şey söyledi mi?

— Evet, baba, evet,

— Ne söyledi yavrum, Allah aşkına söyle.

— Dinle, baba, dinle:

*Ben bir Süleymanım vermedim veda
Arzuhalim budur cenabı hüda
Esen rüzgâr yâre getirin seda
Ağlamasın yârim hemen gelirim*

— Yavrum sözden anlaşılıyor zaten, bu adam da gitmek istiyormuş; ama iş işten geçmeden Allah rızası için gel bunları kavuşturalım, bunun adresini bana ver, ben gidip bunu bulayım, dedi Tahir Bey.

— Amca, ben sana söz veriyorum.

— Yavrum, ben gidiyorum, bak Perişan'ı nişanlandırıyorlar, dedi.

— Amca, tanımam oradakileri, ama kime veriyorlar?

— Yavrum, ben unuttum, sana hiç sormadım, öyle kafam dağıldı, o sevdaya takıldı benim beynim, sen kim idin yahu, sen bu Süleyman'ı nereden tanıyorsun, Hacı Bey nerede? Benim şuurum şaşı gitti, yaşlı adamım, bu sevdayı da duydum, daha da yaşlandım.

— Amca ben Hacı Ağanın oğluyum.

— Yavrum, nasıl onun oğlu olursun? Onun oğlu yok ki.

— Ben gurbetteydim yeni geldim.

— Yavrum, ben geri dönüyorum Değirmen köyüne, dedim ya sana, Perişan'ın dünürçüleri geliyor, nişanını yapacaklar.

— Amca ben de onu sormuştum. Kime veriyorlar o köyde?

— Sen kimi tanırsın ki evlat?

— Ne bileyim? Bir ara yolum düşmüştü o köye, az da olsa birilerini tanırım.

— Yavrum Ahmet Bey'in oğlu Kahraman Bey'e veriyorlar.

— Eyvah!

Süleyman dedi ki ona:

— Benim vefasızlığımdan Perişan Sultan da mutsuz olacak. O bana bu kadar fedakârlık gösterdi, aşkıma bu kadar karşılık verdi, dillere destan oldu, yandı kavruldu, kül oldu, ama benim ona karşı bir vefam, bir sadakatim olmadı.

Yavaş yavaş yola koyulmak istiyordu. O esnada Mahmut Bey dünürçülerine haber yollamıştı:

— Buyur gelin, şerbetimiz hazırdır.

O anda Mahmut Bey kendi kendine “yahu ben kızımı nişanlandırıyorum, haber yolladım karşı tarafa, dünürçüler gelecekler, nişan yapılacak, şerbet içilecek,” dedi, “ama ben o günden bugüne hiç gidip yavrum seni gönüllü mü verdim, gönülsüz mü verdim diye kızımın hatırını bir sormadım.”

Perişan'ın anası her şeyi biliyordu. Perişan Sultan'ın babası geldi, Tahir Bey de köye dönüyordu, geldi ki, yine arkadaşı olan cariyeyle beraber, Telli'yle beraber oturuyorlar; ama gözleri kan çanağına dönmüş:

— Yavrum, ne oldu sana? Senin gönlünün istediğine vermedim mi ben?

— Eyvah baba, eyvah, felek bizi ne dalgaya bıraktı, hele dinle, hele dinle, alır Perişan Sultan, bakalım babasına ne söyler?

Alır Perişan Sultan:

Açma baba açma dertli yaramı

Yaradan Mevlaya bağışla beni

Derdimin çaresi olmadı yazık

Okunan duaya bağışla beni

— Yavrum Allah aşkına, derdin ne senin? Seni gönlünün istediğine verdim ya...

— Hayır, baba, hayır, sen beni gönlümün istediğine vermedin.

— Yavrum, ne olacak bizim halimiz, ben karşı tarafa haber yolladım.

— Hele dinle baba...

Cariye arkadaşı seslendi Mahmut Bey'e:

— Mahmut Amca, siz gönülsüz verdiniz.

— Yavrum, ya kâğıda yazmıştı ki, 'baba gönlüm var da ver gideyim' ben onu gönlüne göre verdiğimi biliyordum.

— Hayır, hayır, hele dinle, sana kimle haber yolladığını söylesin Perişan.

Aman baba aman ben de çok keder

Böyle mi yazmıştı yazıyı kader

Anamla sana gönderdim haber

Belki de vermedi bağışla beni

— Eyvah yavrum, eyvah, ağlamaya başladı Mahmut Bey:

— Yavrum, felek bizi ne dalgaya bıraktı, karşı taraf, Ahmet Bey, onbir kardeş, arkalı, dallı budaklı, ben ne cevap veririm o adamlara, ben seni bu göz-yaşlarınla nasıl veririm onlara?

Perişan dedi:

— Baba, hele dinle, hele dinle.

— Peki, yavrum, senin gönlün kimdeydi? Ben bilemedim bunu.

Alır Perişan Sultan son sözünü:

Perişanım baba gözlerim alkan

Yardımcınız olsun bizi yaradan

Benim sevdiğimdir Çoban Süleyman

Ayırma Mevla'ya bağışla beni

— Eyvah yavrum, felek bizi ne güne bıraktı, ne dalgaya bıraktı, haber yolladık, atlılar gelecekler akşam, ben ne cevap vereceğim Ahmet Bey'e?

O arada Perişan Sultan burada ağlayarak dursun, yanındaki cariyeye arkadaşına dedi zaten:

— Telli, benim nişan yüzüğüm bana gelir gelmez ben kendimi intihar edeceğim.

Önünde zehir dolu fincan, ipi de pencereye asmıştı ki, nişan yüzüğünü buna kim getirseydi, Perişan Sultan kendisini asacaktı. Anasıysa halen kızını mutlu biliyor, gönlünün vardığını biliyor, hayli bir sevinçliydi. Tahir Bey geldi, hanımı olan Gülşah Sultan'a sordu:

— Gülşah Sultan hiç haber aldın mı Perişan'dan, ne var, ne yok, gönlüne vardığına gitmiş mi acaba?

Gülşah Sultan döndü Tahir Bey'e:

— Bilmiyor musun? Dedi.

— O kız yıllardır yanıyor o çoban için, çoban da gitti ama dönmedi.

Hanımına mevzuatı anlattı, İspir'deki karşılaşmış olduğu delikanlıyı; fakat ona Süleyman olduğunu söylememiş zaten:

— Adresini almak istedim; ama o genç bana Süleyman'ın adresini vermedi, dedi.

— Niye gidip bulmadın, keşke bulsaydın, bir sevap işlemiş olurdun, dedi.

Tahir Bey yaşlıydı zaten:

— Eyvah, dedi; ben bu köyde 90 yaş bir ömür yaşadım, hiç böyle bir sevdaya, böyle bir aşka rastlamamıştım, demesiyle beraber akşam olur, hayırlı akşamlar cümlemizin üzerine açılsın.

Perişan Sultan'ın dünürçüleri, atlıları gelmekte olsun, biz size haberi nereden verelim? İspir'den, Çoban Süleyman'dan; Çoban Süleyman ise, Tahir Bey'in dedikleri bunun kafasına yer etmişti:

— Ulan hiç olmazsa Perişan Sultan'a bir sadakatimi göstermedim; ama

gidip de bunun şöyle nişanlandığı delikanlıyı görsem, ne vaziyette olduğunu görsem Allah ne bileyim? dedi, yola reva oldu.

Nereye geldi? Perişan Sultan'ın saray balkonunun altında çeşme akardı, orada bir su içecekti, bir ağacın kenarına yaprakların arkasına gizlendi, "beni kimse görmesin" diyerek, Perişan Sultan ise atlıların geliş haberini duydu, bir kez daha kalbinden vurulmuştu. Yanındaki arkadaşı Telli geldi, zaten Telli sır yoldaşıydı:

— Perişan Sultan istemeyerek söylüyorum; ama geldiler, düğüncülerin geldiler.

— Telli, anneme haber götür, sakın, bana nişan yüzüğünü getirmesinler.

— Olur mu? Senin nişan gecen bu, bu senin nişan günün, beni Kahraman Bey'e vermiyorlar, seni verecekler.

— Hayır, ben kendimi intihar edeceğim, demesiyle beraber Telli bunun yanından ayrılmak istemiyordu.

Penceresini açan Perişan Sultan şöyle dağlara baktı, sahraya, ovaya baktı, sanki karşıdan Çoban Süleyman gelecekmış gibi içinde bir his, bir duygu vardı:

— Yarabbil âlemin, 18 bin âlemi yaratan Allah, sen benim bu halimi görüyorsun, ben yandım, kavruşdum, küle döndüm; ama o vefasız bana dönmedi, dedi.

Hâlbuki Süleyman bağın içerisindeydi, balkonun altında gizlenmişti. O arada pencereyi açan Perişan Sultan hem feleğe sitem olsun, hem de belki bu rüzgâr benim sedamı Çoban Süleyman'a götürür diyerek bir türkû söyleyecek, bakalım ne söyleyecek Perişan Sultan? Sağlığınıza söyleyelim, sağ olun, var olun.

Cariye arkadaşı Telli, Perişan Sultan'a dedi ki:

— Perişan Sultan ne kötü bir talih ki, ne acı bir kader ki, nişan yüzüğünü sana getirmek bana kismet olmuş, haber verdiler ki, 'Telli, Perişan Sultan'ın nişan yüzüğünü sen götüreceksin.'

— Bekle Telli, içime bir şeyler doğdu, bir his var içimde, bazen hüznülyüm; fakat bugün sevinçliyim, biraz da olsa, az da olsa bir sevinç var içimde, dedi.

Telli dedi ki:

— Perişan, belki de bu Kahraman Bey'in sevincidir, senin yüreğine doldu.

— Hayır, hayır, hele dinle:

Esen rüzgâr haber verin yârime

Gönlüm düşmüştür gudara gelsin

O ki sağlığımda gelmedi bana

Alsın kazma kürek mezara gelsin

— Esen rüzgâr haber verin yârime, gönlüm düşmüştür bu dara gelsin, O ki sağlığımda gelmedi bana, alsın kazma kürek mezara gelsin...

Bu sesi, bu sedayı, bu yanık havayı kim dinliyordu? Çoban Süleyman:

— Yarabbil âlemin, bu Perişan'ın sesi mi acaba?

Ne yapsın, korkuyor, ağanın adamları toplanmış, kapı önü mahşer olmuş:

— Ulan içeri gidersem beni öldürürler, ya, dur hele sabredeyim, Allah büyüktür.

*İçerimde açtım derin bir yara
Ne yazık derdime olmadı çare
Zalim beni saldın gam ile efkâra
Merhameti varsa bir ara gelsin*

*Ağladım derdime olmadı çare
Zalim beni saldı bu intizara
Onun için kaldım ben bahtı kara
Merhameti varsa bir ara gelsin*

Demişti, Süleyman ise:

— Ulan vallahi bu Perişan'ın sesidir, dedi; ama Perişan kararını vermişti ki, bu türküden sonra kendisini intihar edecekti.

Süleyman dedi ki:

— Eğer bu Perişan ise... Eğer Perişan ise, kendi adını söyler mi ki? bakalım...

[Âşıklar sözün sonunda tapşırma yaparlar, tapşırma ne demek? Yani isim söylerler.]

*Perişan da bu dünyada gülmedi
Ne yazık ki muradını almadı
O ki Çoban Süleyman'ım gelmedi
Alsın kazma kürek mezara gelsin*

Süleyman dedi ki:

— Ulan ne olursa olsun, burada bir kaval çalacağım.

İnceden kavalı çalınca Süleyman, Perişan Sultan anladı ki, bu Çoban Süleyman'dır; çünkü o yanık kavalı o güzel sima çalardı:

— Çoban Süleyman, dedi; ama ipi attı, düştü bayıldı. Hemen bunun üzerine gül suyu falan döktüler, Perişan Sultan'ı ayılttılar; ama Ağanın adamları Çoban Süleyman'ı yakaladılar.

Fakat şunu da ifade edeyim ki; büyük insanda büyük keramet olur, Kahraman Bey'in babası Ahmet Bey duymuştu ki, Perişan bir çobana gönül vermiş; ama çoban geri dönmemiş. Gönülden yaralı olduğunu biliyordu; fakat işin son anını bekliyordu. Son anı öyleydi ki zaten, biliyordu bu çoban geri dönmedi, döneceği de yok. Mahmut Bey kıvranır, Perişan'ın babası ne yapsın?

İçeri aldılar, Ağanın adamları seslendi, Ahmet Bey'in adamları:

— Ağam, Çoban Süleyman'ı yakaladık, öldüreceğiz, arzunuz nedir?

— Ağa... Darağacına götürülmeden, onun evvela bir arzusu alınır...

Süleyman içeride dursun; size haberi nereden verelim? Perişan Sultan'la cariye arkadaşı olan Telli'den... Telli nişan yüzüğünü zaten getirmişti; ama

Çoban Süleyman'ın geliş haberini duydular ya, sevinçliydi, ayıttılar Perişan Sultan'ı. Perişan Sultan dedi ki:

— Telli, çok sevinçliyim; ama Ağanın adamları -korkuyorum- Süleyman'ı öldürecekler.

Telli dedi ki:

— Süleyman'ı içeri aldılar; ama ben o tarafa gidemiyorum. Hemen yanındaki arkadaşla sordu:

— Perişanım sen bazı bir türkü söyle. Peki, hep hüzünlü anlarını söyledin, şu an öyle içinde bir duygu yok mu?

— Olmaz mı? dedi, alır Perişan Sultan, ne söyler bakalım? Cariye arkadaşları karşılık verecek miydi? Sağlığınıza söyleyelim, söylesin serhat Karslı Halk Ozanı Sabri Yokuş, sağ olun, var olun:

Telli soruyordu:

*Çoban Süleyman'ın geldi
Perişanım mutlu musun?
Ağa onu gelip aldı
Perişanım mutlu musun?*

*O bana gönül ilacı
Gayrı mutlu olmaz mıyım?
Nice acı çektim bacım
Gayri mutlu olmaz mıyım?*

*Bu gönüle acı saldı
Felek bizi taşa çaldı
O da sana âşık geldi
Perişanım mutlu musun?*

Dedi ki Telli Perişan'a:

— Hele dinle:

*Öldürseler kahrolurum
Her bir günü zehrolurum
Ben onunla nişanlanırım
Gayri mutlu olmaz mıyım?*

*Telli söyler yara sarsam
Sarıp ilacını bulsam
Sen gibi sevdiğim alsam
Perişanım mutlu musun?*

Deyince, Perişan biliyordu ki, Telli de aynı köyden Yaver Bey'in oğlu İhsan'ı seviyordu; ama onların da kavuşması mümkün değildi. Temenni ediyordu ki, ben sevdiğime kavuştum kavuşacağım ama umarım sen de böyle olursun, sözle az da olsa teselli veriyordu:

*Perişana doğru gelsen
Yarasını gayrı sarsan
Sen de sevdiğini alsan
Gayrı mutlu olmaz mıyım?*

Demişti, size haberi nereden verelim? Onlar burada sevine sevine dursunlar, Perişan Sultan bekliyordu, Süleyman'la nişan yüzüğü mü gelecek, Kahraman Beyle mi gelecek? İki endişenin arasında kalmıştı. Çoban Süleyman çar-miha gerilmiş artık. Ağa sordu:

— Yavrum Süleyman nereliydin sen?" Ahmet Bey soruyor Kahraman Bey'in babası.

Mahmut Bey dedi ki; Perişan Sultan'ın babası, Kahraman Bey'in babası Ahmet Bey'e:

— Aşam bağışlayın, Çoban Süleyman bir hata yaptı geldi; fakat takdir sizindir. Ne emir buyurursanız tabii ki olmak zorundadır; ama ben Perişan Sultan'ın babası olarak, benim sizden arzum, istirhamım Süleyman'ın hayatını bağışlayın.

— Olmaz, dedi. Mademki Süleyman, Perişan Sultan'ı seviyordu, benim dünürçülerim, atlılarım gelmeden gelmesi gerekiyordu, fakat iş bu mevzuata gelmişken Süleyman'ı affedemem.

Adamları seslendiler:

— Ağa öldürelim mi Süleyman'ı?

— Hayır bekle.

Döndü Ahmet Bey, Kahraman Bey'in babası:

— Yavrum Süleyman, gelenekte böyledir darağacına giden bir insan, ölüme giden bir insan, çünkü seni darağacına çecekler, son arzunı söyle. Benim bildiğim, benim duyduğum âşıklar, âşıkare konuşurlar, sen de öyle misin?

Eee, korkuyordu Süleyman ne yapsın? Ağa onbir kardeş, arkalı, dallı budaklı, ikide bir sesleniyorlar:

— Ağa öldürek mi Süleyman'ı?

— Bekleyin.

Alır Süleyman, bakalım Ağaya ne söyler burada, hikâyenin mevzuatı zaten kendisini gösteriyor burada değerli dinleyenler.

Alır Çoban Süleyman, bakalım Ağaya ne söyler?

*Ben garibim aşam değmeyin bana
Ey yaradan rahmana bağışlan beni
Öyle derde düştüm çarem olmadı
Okunan Kuran'a bağışla beni*

Seslendiler Ağanın adamları:

— Ağa, Süleyman halen bir gönül meselesinden bahsediyor, Süleyman'ı öldürelim.

— Hayır, söyle yavrum, var ise gene söyle.

Alır Süleyman:

*Ağa sorma beni ben bir garibim
Bırakın da başımı alıp gideyim
Ben garibim buna çare nedeyim
Yaradan Süphan'a bağışla beni*

Ağa merhametliydi, Ahmet Bey'in gözünden bir yaş döküldü ki, parmak kalınlığında, Mahmut Bey ağlıyordu zaten, Perişan Sultan'ın Babası, Süleyman'a döndü baktı, yüreği yanıyor; ama ne yapsın? Karşı taraf güçlü kuvvetli, bir şey desem, beni de öldürürler, Süleyman'ı da. Perişan Sultan ise balkonda olup bitecekleri çok merak ediyordu, bakalım, bakalım, Ağa dedi ki:

— Yavrum benim bildiğim âşıklar sözü üçte tapşırlar, sen de öyle mi-sin?

Dinle Ağa:

*Ağa sorma benim halim çok yaman
Ne yapım ki bana aşık Perişan
İsmim Süleyman'dır mesleğim çoban
Veysel Karani'ye bağışlan beni*

Ağanın adamları:

— Ağa, Süleyman ölümü, darağacını artık hak etmiştir, ne senin bunu azatlamana gerek var, ne bizim bağışlamamıza, deyince; Ağa adamlarına seslendi:

— Hayır, Süleyman'ı asmayacağız, dedi.

— Ya?

— Mahmut Bey, kızın Perişan, Çoban Süleyman'ı seviyor mu?

Ahmet Bey'in oğlu Kahraman Bey de oturuyor mecliste, Kahraman Bey dedi ki:

— Babam hiç öyle konuşmazdı, ne oldu Babama acaba bugün?

Mahmut Bey kıvranarak:

— Ne haddimize Ağam, emir sizindir, deyince...

— Hayır, gerçeği soruyorum, dedi.

— Kızının yanına birini gönder, sor bakayım, kızın Süleyman'ı seviyor mu?

Sevmez mi, Perişan, Süleyman için ölüyordu. Geldiler yanına, Telli kapıyı açtı, cariye arkadaşı:

— Nişan yüzüğünü mü getirdiniz?

— Hayır, bir sor bakayım Perişan Sultan'a, Perişan Sultan, Süleyman'ı seviyor mu? Sevmez mi?

— Benim 366 damarım, 144 parça kemiğim yıllardır onun için yanar tutuşur. Ben isterseniz bunu size bir türküyle göndereyim, dedi.

Bakalım burada Perişan ne söyler? Sağlığınıza, sağ olun, var olun:

*Gidin o babama böyle söyleyin
Sevdiğimden başkasını istemem
Ben onun için yandım kavruldum
Sevdiğimden başkasını istemem*

*Derde kerem
Gör düştü derde kerem
Koşmuşum gam çiftini
Dert sürer derde kerem*

Alır Perişan Sultan:

*Yıllar oldu onun için kavruldum
Sulanmayan bir bağ gibi kırıldım
Onun için ben de yandım kavruldum
Ey sevdiğimden başkasını istemem*

*Kar seli
Yağmur seli kar seli
Kaldım gurbet ellerde
Gözümdedir Kars eli*

*Perişanım gözden akar kanlı yaş
Cariye arkadaşım Telli'dir sırdaş
Ben Kahraman'a bacı o bana kardaş
Süleyman'dan başkasını istemem*

Bu haberi kime getirdiler? Ahmet Bey'e; Ahmet Bey dedi ki:

— Perişan Sultan'dan bir haber alındı mı?

— Evet, dediler.

Yazılısını kendisine takdim ettiler, Ahmet Bey'e; Ahmet Bey alıp okuduğu zaman bir sessizlik bürümüşü ortalığı, çok merak ediliyordu, acaba bu nişanın, bu düğünün, bu muhabbetin, bu cengin sonu nereye varacaktı? Herkeste bir endişe vardı. Hele ki, Mahmut Bey, kendisi için yanmıyor, Süleyman'ı da çok seviyordu:

— Yarabbil emin, keşke bu düğün, bu nişan Süleyman'ın hakkı olsaydı. Ama Süleyman kendisini de, cenge düşürdü beni de... Bunu düşünürken, Kahraman Bey'in babası Ahmet Bey emri ferman etti:

— Mahmut Bey, Perişan Sultan senin kızın, Çoban Süleyman da benim oğlum, şimdi iste kızının başlığını, bu düğün, bu nişan ancak Çoban Süleyman ile Perişan Sultan'ın hakkıdır. Kahraman Bey oğluma da Perişan Sultan'ın yanındaki cariye arkadaşı olan Telli'yi eğer münasip görürlerse almak istiyorum. Böylece onları da birbirinden ayırmamış oluruz.

Allah cümle hasretleri kavuştursun, mutluluklar, sevinçler bir araday-

dı, mutluluk paylaşıyordu, Perişan Sultan'ın Çoban Süleyman'la nişan yüzüğü takılıyordu. Böylece bu hasretler kavuşmuşlardı, Çoban Süleyman ile Perişan Sultan'ın düğünü bir arada yapılır, Kahraman Beyle Perişan Sultan'ın cariye arkadaşı olan Telli'nin de nişanları yapıldı.

O düğüne, o nişana, gariban Âşık Sabri Yokuş'u da davet etmiştiler, düğünün aşığı, düğünün ozanı olarak çalıp söyleyecekti. Allah hepinize hayırlı düğünler nasip etsin, sağ olun, var olun:

Başka günde buluşalım

Hoş geldiniz güle güle

Bu düğün de sona erdi

Hoş geldiniz güle güle

Arzumuz vardı nerede

Hepimiz kaldık sırada

İki düğün bir arada

Hoş geldiniz güle güle

Söndü gönlüğümün ışığı

Hayatı parmak arşığı

Sabri Yokuş düğün aşığı

Hoş geldiniz güle güle

HÜSEYİN İLE SENEM HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Veysel Karani YILDIZ

Derleme Tarihi: 16.04.2008

Derleme Yeri/Ortamı: Ankara Merkez Halk Kültürü Bilgi ve Belge Merkezi Salonu.
Ortamda bulunanlar; derleyici, dört kurum çalışanı.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Veysel Karani YILDIZ hikâyeyi 1987'de Âşık Yaşar Reyhanî'den öğrendi.

H

ikâyemize, Allah gani gani rahmet eylesin, Âşık Yaşar Reyhanî'nin bir türküsünü söyledikten sonra başlayacağız:

*Sakın dağlar gibi yüceyim deme
Zaman gelir etrafın kar olur
Kış geldi yaz gelmez deyip gam yeme
Her kışın sonunda bir bahar olur
Dağ odur ki üzerinde kar ola
Bülbül odur ötüşünde zar ola
Dost odur ki dar gününde yar ola
Geniş günde düşman bile yar olur
Reyhanî ne yapsa kalır o destan
Bir günde toprağı verirler üstten
Varlığın kefendir evin kabristan
Nöbetçin iki taş bir mezar olur*

Sizlere anlatacağım bu hikâye Ali İzzet adında Diyarbakırlı bir aşiret ağasının oğlu Hüseyin ile gelini Senem'in hikâyesidir.

Ali İzzet Ağa'nın sadece bir kız çocuğu vardı, başka da çocuğu olmuyordu. "Ya Rab bana bir oğul ver, bir oğul ver, bir oğul ver," diye hep feryat ediyordu. Bu şekilde aylar, yıllar birbirini kovaladı, değişen bir şey yoktu. Bir gün, demek ki saati, vakit gelmiş, hani Allah'ın eşref saati derler ya, o vakte rastlamış olmalı ki Allah onun dualarını kabul etmiş, bir oğlu olmuştu Ali İzzet Ağa'nın. Müjdeciler müjde getirdiler, kurbanlar kesildi, davullar vuruldu, zurnalar çalındı. Ali İzzet Ağa oğlunun adını Hüseyin koydu.

Zaman geçti, Hüseyin büyüdü, artık yirmi yaşına gelmişti. Ali İzzet Ağa işte o zaman oğlunu evlendirmeye karar verdi. Kendi oğluna layık, kendi aslına, asaletine değer güzel bir gelin bulmak için Diyarbakır'ın bütün beldelerini dolaştı, gezdi. Nihayet Senem adında bir kız buldu. Düğün dernek kuruldu, davullar, zurnalar çalındı, çok toy tutuldu. Yedi gün boyunca kurbanlar kesildi, yemekler yendi, takılar takıldı. Ali İzzet Ağa sonunda Senem Hanım'ı kendi evine getirip oğluyla evlendirmişti.

Aradan yedi yıl geçti. Şimdi siz ne dersiniz deyin dostlar, kimisi heyecandan der, kimisi bir hastalığı vardır der, biz bir şey demeyeceğiz, sadece şu kadarını söyleyeceğiz ki aradan bunca zaman geçmesine rağmen Hüseyin'in bir çocuğu olmamıştı. Ali İzzet Ağa, bir gün evinin önündeki bahçeye çıktı, kuşların birbiriyle cıvıldaştığını, ötüştüğünü görünce çok etkilendi, "ya Rab,

sanki bu feleğin pazarlığı da bizimle,” diye dert yandı Allah’a, “ben hep bir oğul istedim, şimdi oğlum da kalkıp oğul mu isteyecek?” Senem Hanım o esnada bahçeyle uğraşıyordu. Bakalım orada Ali İzzet Ağa feleğe sitem, Senem’e de minnet olsun diye neler söylüyordu:

*Böyle bağlar, böyle bağlar
Kızım yar başını böyle mi bağlar
Kuş uçmaz kervan geçmez
Yıkılsın böyle bağlar ey*

Senem Hanım bu sözlere içerledi, “kaynatam bu sitemi bana yapıyor,” diye söylendi, “ama aslında bende bir suç yok, onun kendi oğlunda iş yok.” Sonra da sırtını bir ağaca yaslayıp o kamış parmaklarını mızrap etti. Bakalım Senem Hanım, Ali İzzet Ağa’ya ne cevap veriyordu:

*Böyle bağlar böyle bağlar
Gelin başını böyle bağlar
Ah bülbül güle konmadı
Neylesin böyle bağlar*

Ali İzzet Ağa, Senem’in ne demek istediğini anlamadı, o kendi âlemindeydi, siteminin ikinci kıtasına devam ediyordu:

*Yüce dağdan kar beklerim
Has bahçadan nar beklerim
Yedi yıldır bağ becerdim
Meyvesi yok bar beklerim.*

Ali İzzet Ağa sözünü bitirir bitirmez Senem aldı ikinci sözünü:

*Yüce dağdan kar bekleme
Has bahçeden nar bekleme
Yetmiş bahçeyi becersen
Sen oğlundan bar bekleme*

Bunun üzerine Ali İzzet ağa son sözünü söyledi:

*Yüce dağlar karsız olmaz
Has bahçeler narsız olmaz
Başka bir bağı becerim
Oğul bağı barsız olmaz*

Senem Hanım da ona şöyle cevap verdi:

*Her yüksek dağların karı yok
Her yiğidin ikrarı yok
Buna Senem neylesin
Senin oğlun barı yok*

İşte o anda bahçenin kapısı açıldı ki kim geldi, Hüseyin geldi. Meğer Hüseyin babasıyla Senem atışmaya başladığında eve varmış, o atışma boyunca da kapının önünde beklemiş. Hüseyin, kimseyle hiç konuşmadan, sinirli bir halde geçip içeriye girdi. Senem anlamıştı Hüseyin'in darıldığını, o da peşinden içeriye girdi. Hüseyin'in çantasını hazırladığını gördü, "nereye gidiyorsun," diye sordu. "Eh, artık bana yol göründü Senem," dedi Hüseyin, "sen beni babama şikâyet ettin, senin oğlunda erkeklik yok dedin. Şimdi ben kalkıp sana başka kocaya git diyemem, o yüzden ben gidiyorum. Sen de başının çaresine baksan iyi edersin." O çantasını toplarken Senem de oturmuş ağlıyordu.

Hüseyin heybesini sırtına aldı, bindi bir ata. Nereye gidecekti şimdi bu adam, çok zengin bir babanın oğlu, o güne kadar hiç mi hiç çalışmamış, elini kalemden kıskanan bir adam, atına binmiş nereye gidiyordu, gurbete. Arkasından ağlıyor, ağıtlar yakıyordu Senem Hanım, ama nafile, Hüseyin gidiyordu.

O akşam Diyarbakır'dan çıktı Hüseyin, Bağdat şehrine doğru gidiyordu. Günler sonra Bağdat şehrine vardı. Bir zamanlar bir işten parmaklarını kıskanan bu adam şimdi bir inşaatta çalışmaya başlamıştı, kazmaya, küreğe sarılmış, çalışıyordu. Çok geçmeden birkaç arkadaş da edindi kendisine. Günler haftaları, haftalar ayları, aylar yılları takip etti, Hüseyin artık neredeyse yedi yıldır orada çalışıyordu. Bir gün arkadaşıyla arası bozuldu. O arkadaşı tuttu Bağdat şehrinde Diyarbakır'a, Hüseyin'in babasına, Ali İzzet Ağa'ya, "Amca başınız sağ olsun, emri hak vaki oldu, oğlunuz aramızda yedi yıldır çalışıyordu, ama artık rahmetli oldu," diye bir mektup yazdı.

Tabii, o zamanlar posta yok, tren yok, Hüseyin'in arkadaşı bir kervancıya verdi bu mektubu. Kervancılar mektubu ancak aylar sonra Diyarbakır'a getirip Ali İzzet Ağa'ya ulaştırabildiler. Mektubu Ali İzzet Ağa'ya okudular, Ali İzzet Ağa o anda beyninden vurulmuşa döndü, ne yapacağını bilemedi, ağlamaya başladı, hüngür hüngür ağlıyordu.

Eşi dostu yanına baş sağlığına geliyor, Ali İzzet Ağa'yı teselli ediyorlardı. Fakat ne mümkün, Ali İzzet Ağa aylarca yemedi, içmedi, çok üzüntülüydü. Fakat öte yandan kafasını kurcalayan bir düşünce de musallat olmuştu ona: Oğlu ölmüştü, peki, şimdi bu gelini, Senem'i ne yapacaktı, başka bir oğlu da yoktu ki onunla evlendirsin, bıraksın da Senem yâd ellere gelin mi olsundu. Düşündü, düşündü, sonunda bir dostuna, canından bile çok sevdiği Kahraman Ağa'ya haber gönderdi. Dostluklar çok önemlidir. Samimi dost canından çok sever dostunu. Ali İzzet Ağa şu mektubu yolladı Kahraman Ağa'ya: "Benim oğlum Hüseyin öldü, sen de gel benim gelinim Senem'i kendinize gelin et, oğluna götür. Biliyorsun Kahraman, ben senin evine geldiğim zaman senin evin benim evimdir, senin gelinin de benim gelinim sayılır. Oğlum öldü, bari Senem gibi bir gelinim de yâd ellere gitmesin."

Kahraman Ağa bu haberi alınca çok üzüldü. Yapacak bir şey yok deyip istemeye istemeye, eşiyle dostuyla birlikte kalktı, Diyarbakır'a geldi. Senemi ikinci defa gelin ettiler. Bu sefer davullar, zurnalar çalmadı, sade bir tören yapıp aldılar Senem'i götürdüler. Arkalarından sadece bir davul ve zurna, bir de birkaç atlı gidiyordu. Onlar gitmeyedursun biz haberi nereden verelim, Bağdat'tan.

Hüseyin'in, arkadaşıyla arası düzelmişti, eskisi gibi dost olmuşlardı. Bir ara arkadaşı Hüseyin'e onun arkasından iş çevirdiğini itiraf etti, "Hüseyin, kardeşim hakkını helal et," dedi, " sana çok kızdığımın babana senin öldüğünü haber veren bir mektup yazdım." Hüseyin arkadaşına gücenmedi, hatta bir nebze de sevinmiş gibi oldu bu mektuba, "iyi olmuş," diye düşündü, "ben öldüm diye Senem de artık benim yolumu o kadar beklemeyip başka bir kocaya gitmiştir. O zaman ben de evime dönerim, artık bu derdim de bu sırrım da benimle beraber mezara gider."

Hüseyin ilkin böyle düşündü ama meselenin o kadar kolay olmadığını kendisi de içten içe biliyordu. Ne de olsa serde sevdalık vardı. Hüseyin o gurbet elde geçirdiği yedi yılın bir gününde, bir anında bile Senem'i düşünmeden edemedi. Fakat elinden de bir şey gelmiyordu, erkeklik gururu elini kolunu bağlamıştı. Bunca zamandır yüzüne hasret kaldığı Senem'i ancak rüyalarında görebilmişti. Hüseyin fark etti ki o güne kadar Senem'in hiç değilse kendi evinde, babasının yanında olduğunu bilmek onun acısını bir nebze olsun hafifletiyordu. Şimdiyse sevdiği kadının yâd ellere vardığının, ellerin yârî olduğunun düşüncesi bile Hüseyin'in içini ateşlerle dolduruyor, eritiyordu.

Hüseyin atına bindi, yola revan oldu, çıktı Bağdat'tan, nereye gidiyordu, memleketine, Diyarbakır'a, baba ocağına doğru gidiyordu. Diyarbakır'ın Süsem yaylalarına kadar gelmişti, orada bir baktı ki ne baksın; birkaç atlı kendisine doğru geliyor, bir atın üzerinde de bir gelin var, bir de arkalarından yavaş yavaş gelen davulcuyla zurnacı... Düğün alayı biraz daha yaklaşıncı, Âşık Hüseyin, gelinin endamına şöyle bir baktı ki gelin tıpkı Senem'e benziyor, "yahu, Senem olmasın bu," dedi kendi kendine. Orada atının üzerinde sazını sinesine çekti Âşık Hüseyin, bakalım o düğün alayına ne söyleyecek, düğün alayı ne dinleyecekti, sizler de ne dinleyeceksiniz, Allah hepinizi var etsin:

Güneş çalmış Diyarbakır düzüne

Baba nerden aldız siz bu gelini

Âşık oldum kirpiğine yüzüne

Acep nerden aldız siz bu gelini

Âşık Hüseyin söylüyor, düğün alayı da dinliyordu. Kahraman Ağa öne çıkıp "yavrum, sen kimsin," diye sordu, "sen bu gelini tanıyor musun?" Bu soru karşısında yavaştan aldı Hüseyin, "belki de tanırım babacan," dedi, "belki de tanırım." Sonra da devam etti türküsüne:

*Keten gömlek giymiş eli dizinde
Arzumanım kaldı ela gözünde
Üç buhağında üç yüzünde
Baba nerden aldız siz bu gelini*

Hüseyin sözünü bitirince Kahraman Ağa arkaya dönüp gelinin yanında duran kadınlardan birine, “yenge hanım,” diye seslendi, “bizim gelinin yüzünde, gerdanında hal, ben diye bir şey var mı?” Gelinin peçesini açıp baktılar ki yüzünde iki, gerdanında da üç beni hâlları var. “Evet, efendim,” dedi kadın, “o benler gelinde var.” Kahraman Ağa şaşırdı, “Allah Allah,” dedi, sonra da Hüseyin’e dönüp “yavrum, acaba sen birisine mi benzettin bizim gelini,” diye sordu, “onun ismini de bilir misin?” Hüseyin gene ağırdan aldı, “belki de bilirim baba,” deyip türküsüne devam etti:

*Bugün hava bulanıktır serindir
Sığındım Mevla’ya Mevla’m kerimdir
Korkarım ki benim Senem yârimdir
Baba götürmeyin verin yârimi*

Kahraman Ağa, Âşık Hüseyin’in bu sözleri karşısında iyice şaşırdı, “oğlum sen bu gelinin adını nereden biliyorsun,” diye hayretle sordu Hüseyin’e, “onun kocası ölmüş, kimi kimsesi de yok, sen kimsin yavrum?” “Hele şöyle,” dedi Hüseyin, sonra da bakalım kendisini nasıl tanıttı:

*Babanın sözünü baştan tutmalı
Varıp gurbet ele tekrar gitmeli
Erini öldürüp yâri satmalı
Baba nerden aldız siz bu gelini*

Hüseyin ölmediğini ima ediyordu, “nereden çıkarıyorsunuz benim öldüğümü, kocasını öldürüp yârini mi satıyorsunuz,” diye sitem ediyordu onlara. Ondan sonra şu sözlerle kendisini iyice aşıkâr etti:

*Ne karaymış bu alnımın yazısı
Kaderine razı olmaz bazısı
İşte benim İzzet Bey’in kuzusu
Baba götürmeyiverin yârimi*

Hüseyin son bendini de bitirmişti ki Kahraman Ağa eğilip yerleri öptü, topraklara sarıldı, “yarabbi sen ne büyüksün,” dedi, “eğer biz Hüseyin’e rastlamasaydık, tevaful edip de karşılaşmasaydık, ben bu gelini götürecektim, Hüseyin daha sonra çıkıp gelecekti, ben de aziz dostum Ali İzzet’le ebedi bir çıkmaza girecektim.” Sonra Hüseyin’e dönüp “oğlum, baban ağlaya ağlaya kör olmak üzere,” dedi, “sen şimdi git Diyarbakır’a, babanı teselli et yavrum, biz de Senem’i tekrar size getirip teslim edeceğiz.” Hüseyin, Kahraman Ağa’nın elini öptü, o da gözlerinden öptü Hüseyin’in, hasretle sarıldılar birbirlerine. Hüseyin atına binip

düğün alayından ayrıldı, biraz sonra o yaylanın ortasında, tabiatın sessizliğiyle baş başa kalınca bir tuhaf oldu, kendisini dinledi; bu defa da meselenin öteki yanı, hani erkeklik gururuna bir türlü yediremediği şu hal duyuruyordu kendisini. “Yahu, ben ne talihsiz adamım, ben ne şanssız bir insanım,” diye söylendi, “ne olurdu biraz daha geç gelseydim, Senem başkasına gidecekti, ben de bu dertten, bu ıstıraptan, bu çileden kurtulmuş olacaktım ki tam yerinde rastladık, tam!” Hani bir söz vardır ya dostlar, “aynı tas, aynı hamam,” eve dönmesine dönecekti Hüseyin ama derdi de onla beraber dönecekti. Bir yanda aşk bir yanda gurur, bakalım bu işin sonu nereye varacaktı.

Hüseyin şöyle bir etrafına baktı, kendini tabiata bıraktı: Ağaçların salınışı, rüzgâr esişi, her yanın yemyeşilliği bir yaşama sevincini fısıldıyordu. İşte o an bir münacatta, bir yalvarışta bulundu Hüseyin. Bakalım Hüseyin orada ne söylüyordu, vekâleten biz Veysel Yıldız olarak ne söyleyeceğiz:

*Al bu haberlerimi sen rüzgar
Gökleri direksiz kurana götür
Altı günde var eyledi dünyayı
Pazar günü temel kurana götür*

*Şevketli efendim sultani vezir
Nerde Allah desen orada hazır
Deryalar üstünde boz atlı Hızır
Düşkünler tadına erene götür*

*Hüseyin'im derdim dağlardan yüce
Yazık kitap etsem olmuyor hece
Kara herk içinde kara karınca
Karanlık gecede görene götür*

Hüseyin o yalvarışını bitirmişti ki fani bir ihtiyar kılığında bir pir aniden peyda oldu orada, “selâmünaleyküm, Hüseyin oğlum,” dedi. Hüseyin hâlâ o dalgınlığının içindeydi, baktı ki karşısında kendisine gülümseyen yaşlı bir adam duruyor, “aleykümselâm, baba,” diye karşılık verdi. Neden sonra, olayın garipliğinin farkına vardı, “siz nerden geldiniz,” diye sordu. Pir gülümsemesini sürdürerek “oğlum, sen çağırmasını bilersen,” dedi, “biz de gelmesini biliriz. Bizim için örtük perde, kilitli kapı olmaz. Yavrum, sırtını şöyle bir sıvazlayayım da derdin şifa bulsun.” Hüseyin gayriihtiyarî sırtını döndü, sonra tekrar yüzünü dönünce bir baktı ki ne baksın; ihtiyar kaybolmuştu, her şey bir anda olup bitmişti, akıl sır erdiremedi bu işe.

Oradan yoluna devam etti Hüseyin. Nereye gelmişti, Diyarbakır önlerine kadar gelmişti, orada bir çeşme vardı, Hüseyin o çeşmeyi görünce anladı ki baba ocağına varmıştır, Hüseyin'in ömrü hayatı oralarda geçmişti, “çeşmeye

şöyle bir yaklaşayım da bir su içeyim oradan,” dedi, yorulmuştu. Çeşmeye yöneldiği anda baktı ki bir kız çeşmeden su dolduruyor; baştan ayağa karalar bağlamış bir kız. Hüseyin bir su isteme bahanesiyle ona bir şeyler sormayı düşündü, bakalım Hüseyin orada ne diyordu, çeşmeden su dolduran kız kimdi ve Hüseyin’e ne cevap veriyordu:

*Bana bir yudum su verin içeyim
Ne düşmüşsün ahu zara bacım can
Bu dünyanın işi bitmez bir dava
Gel aldanma ahu zara bacı can*

Bakalım baştan ayağa karalar giyinmiş bacı ne cevap veriyordu:

*İç suyunu yolcu geç git yoluna
Koyma dert üstüne yara gardaşım
Gözyaşlarım döndü bahar seline
Her gün döktüm bu pınara gardaşım*

Bunun üzerine Âşık Hüseyin kıza neden karalar giydiğini soruyordu:

*İnsan bir kaptandır dünya bir gemi
Çarpar bir kayaya sonu encemi
Ölüsü olmayan bilmez matemini
Niye böyle kara giydin bacı can*

Bu kız Fatma’ydı, Hüseyin’in kardeşi Fatma’ydı ve cevap veriyordu ağabeyine:

*Bir karında yattık gitti gelmedi
Yuvamızda baykuş öttü gelmedi
Ecel yollarını tuttu gelmedi
Mihman oldu bir mezara gardaşım*

Hüseyin baktı ki kız mezardan, ölüden bahsediyor, kendi kendine “yahu, bu benim bacım, bizim Fatma olmasın,” dedi. Bakalım Hüseyin ona ne söylüyordu:

*Gurbete giderken vaadi ne idi
Dünyadan aldığı tadı ne idi
Sen kimsin kardeşin adı ne idi
Söyle bana aşikâra bacı can*

Hüseyin’in son sözleri üzerine bakalım Fatma nasıl cevap veriyordu:

*Kırılın kanadı çarkifeleğin
Genç yaşımda boşa gitti emeğim
Fatma bacısıyım Hüseyin Bey’in
Senem gitti başka yara gardaşım*

Sonunda Fatma tanımişti Hüseyin'i, Hüseyin de Fatma'yı tanımişti, ağabey kardeş birbirinin boynuna sarıldılar. Yedi yılın hasreti sonunda birbirine kavuşmuştu. "Fatma, bacım, şimdi biz eve gidelim," dedi Hüseyin, "babama da bir kavuşayım. Bir iyi haberim daha var; yolda gelirken düğün alayıyla karşılaştım. Onlar da daha sonra buraya gelecekler, yani Senem gitmedi." Fatma bu haberi alınca iyice bayram etti, koluna girdi ağabeyinin, "eve gidelim, babam da seni görsün," dedi, "nicedir ağlamaktan harap olmuş gözleri artık bir gülsün."

Eve vardıklarında Hüseyin baktı ki babası kapının önündeki sal taşının üzerine bir post atmış, onun üstünde oturuyor. Az kalsın tanıyamayacaktı babasını Hüseyin, Ali İzzet Ağa'nın neredeyse o post kadar beyazlanmıştı. Hüseyin babasını böyle saçı sakalı bembeyaz olmuş bir halde görünce, hemen eline vardı babasının, "babam," dedi, "yedi yılda ne hale gelmişsin böyle?" Sarıldı babasına, ağladı, hüngür hüngür ağladı. Baba oğul birbirlerine sarılmışlardı, ama yine de bir türlü inanamıyordu Ali İzzet Ağa, "yok, oğul, yok, benim kulaklarım duymaz, gözlerim görmez oldu artık, seçemiyorum seni yavrum," dedi, "benim oğlum gurbet elde öldü, burada olamaz. Biliyorum, sen beni teselli etmek için Hüseyin olduğunu söylüyorsun, ama benim oğlum gurbet ellerde garip bir mezar oldu, sen benim oğlum değilsin."

Oğlunun geldiğine bir türlü inanamıyordu Ali İzzet Ağa, Hüseyin ise babasına sarılmış, hüngür hüngür ağlıyordu. Daha kavuştuğuna sevinemeden babasının bu içler acısı hali karşısında yüreği sızladı Hüseyin'in. Üstelik babası da hâlâ inanamıyordu oğlunun geldiğine, "yok oğul yok, ben yaşlandım diye beni teselli mi ediyorsun," diyordu. Şimdi ne yapaydı da babasını inandırırdı Hüseyin, sazını sinesine çekti, bakalım babasına ne diyordu:

Efkârlanma yaralanma babacan

İnan baba oğlun Hüseyin geldi

Yaradan'ı sever isen ağlama

İnan baba oğlun Hüseyin geldi

Hüseyin söylüyor, Ali İzzet Ağa ise hüngür hüngür ağlıyordu:

Her yılda bir bayram olduğu gibi

Ağlayan yetimler güldüğü gibi

Yusuf'un Mısır'dan geldiği gibi

İnan baba oğlun Hüseyin geldi

Hüseyin devam ediyordu, Ali İzzet Ağa ise hâlâ inanamıyordu bir türlü, ağlıyordu. İhtiyarlamış, bembeyaz olmuştu, gözlerinden yaşlar tane tane akıyor, sel oluyordu. Nihayet, "oğlum, Hüseyin gibi oğul gelse de olur, gelmesede de," dedi, "Senem gibi bir gelin gittikten sonra..." Hüseyin, babasının bu lafından onun gelinini ne kadar çok sevdiğini, ona ne kadar değer verdiğini anladı. Devam etti sözüne:

*Hüseyin'im döndüm deli şaşkına
Bundan sonra minnet etme müşküle
Yeri göğü yaratanın aşkına
İnan baba oğlun Hüseyin geldi*

Hüseyin sözünü bitirdi, Ali İzzet Ağa, “oğlum, Senem gibi gelinim gitti, çok perişan oldum,” dedi, hâlâ hüngür hüngür ağlıyordu, “sen nerdeydin yavrum, hem niçin ölüm haberin geldi,” diye sordu. Hüseyin babasının ellerinden tuttu, “baba, sen gelinini telaş etme,” dedi, “artık bütün acılar geride kaldı. Yol da senin dostunu, Kahraman amca'yı gördüm, Senem gelinini tekrar getirecekler, düğün alayı da gelecek, sen hiç üzülme baba, olur mu? Bundan sonra senin yanından hiç ayrılmayacağım baba.” Ali İzzet Ağa ihtiyarlamış, erimiş, çocuk kadar kalmıştı. Hüseyin, aslan gibi serpilmiş o adam, babasını, çocuk kadar kalmış o ihtiyarı kucağına aldı. Ali İzzet Ağa, “oğlum Hüseyin beni balkona çıkar,” dedi, “o aziz dostumun gelişini, artık ne kadar görebilirim, balkondan şöyle bir izleyeyim, gözleyeyim.” Ali İzzet Ağa'nın gözleri az görüyordu, kulakları da ağır işitiyordu. Aradan çok geçmemişti ki ileriden nal sesleri, davul zurna duyuldu. Az sonra Kahraman Ağa peşinde bir kalabalıkla kapıya gelip dayanmıştı. Kahraman Ağa balkonda duran arkadaşını gördü, “Selâmünaleyküm, Ali İzzet Ağa, senin gibi sadık bir dostu ben değişir miyim hiç dünyaya,” diye seslendi, “senin gelinini rabbim bana nasip etmedi, onu geri getirdim. Gözün aydın olsun, oğlun da sapaşğlam evine geldi. Artık bana da verdiğin emaneti geriye teslim etmek düşer.” Bunun üzerine Ali İzzet Ağa arkadaşına, “Kahraman Ağa, dostum, senden bir ricam daha var,” dedi, “madem Senem'i getirdin, Senem'i indir, yerine de kızım Fatma'yı bindir.” Böylece Ali İzzet Ağa, Kahraman Ağa'nın oğluna kendi kızını, Fatma'yı gelin olarak verdi. Senem'in indiği o ata Fatma'yı bindirdiler.

Bir yıl sonra Hüseyin'le Senem'in biri kız, biri erkek, cıvı cıvı ikiz çocukları olunca hem Ali İzzet Ağa hem de Hüseyin ile Senem öyle büyük bir mutluluğa kavuştular ki geçmişte yaşanan tüm o üzüntüler unutuldu. Hüseyin'in vaktiyle üzgün bir şekilde ayrıldığı o evin bahçesinde şimdi çocukları koşuyor, kelebekler uçuşuyordu, Ali İzzet dedeleri de ağaca sırtını vermiş mutlulukla onları izliyordu.

İşte bir hikâyenin daha sonuna geldik. Bu aile de böyle bir mutlu sona ulaştı. Daha nice hikâyelerimiz vardır, sizlerle başka bir hikâyede buluşmak üzere...

ÜLKER SULTAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Nuri Cihan KARATAŞ

Derleme Tarihi: 3 Mart 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Kocaeli'nin Gebze – Darıca kasabasında Âşık Nuri ÇIRAĞI'nın evi. Ortamda bulunanlar; derleyici, şoför.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Nuri ÇIRAĞI hikâyeyi 1963–64 yıllarında ustası Âşık Mevlüt İhsanî'den öğrendi.

Bir türkü söyleyeyim, bir şiir söyleyeyim...

Evet, efendim, üstat Mevlüt İhsanî der ki:

Sorma âşıklara kimin nesidir

Âşıklık Mevla'nın hediyesidir

Ruhun arzusudur, kalbin sesidir

Ne ölçen hisseder ne tartan anlar

Mevla'm kâinata dur dediği an

Emri İsrâfil'e sür dediği an

Kalk Mevlüt İhsani dur dediği an

Ne kalkan hisseder ne yatan anlar

Hatta bir dörtlüğünde de der ki:

Tüfek korkunç ama kimin sesidir

Dünya ahretin hazinesidir

Tüfek korkunç ama kimin sesidir

Ne yapan hisseder ne atan anlar

Cenabı Allah, yurdumuza, milletimize iyilik, ihsan eylesin. Kötülük verenlere, onlara da iyilik, ihsan eylesin ki kötüler de iyi olsun. Kimsenin ölümünden kimseye fayda gelmez. Akıllısından delisine, bu ülke hepimizin, hep beraber yaşayalım. İnsanlıktan, insandan güzel hiçbir mahlûk yoktur. Cenabı Hak, insanı eşrefi mahlûkat yaratmıştır. Onun için, Allah'ımıza hamdederek sohbetimize başlıyoruz aziz cemaat. Vesbi hikayet, pirimizden himmet, üstatlarımızdan kalan yadigârlar olsun deminiz, olmasın gamınız, hayra dönsün sonunuz, encamınız.

Meşhur sihirbaz Ali Cengiz döneminde, ülkenin güzel bir kralı vardı. Adil Hükümdar'dı bu hükümdarın adı. Padişahların, kralların çocukları da güzel olurlar. Kralın çok güzel, nazenin bir kızı vardı, adı Ülker Sultan'dı. Padişahın kızı Ülker Sultan cariyelerle beraber, arkadaşlarıyla beraber, neler yapardı; gezip tozardı. İnsanların gezip tozmaya, eğlenmeye illaki hakkı vardır. Bu da padişah çocuğu, elbette kendine göre eşi dostu, etrafı, çevresi olan bir insan. Ülker Sultan ve arkadaşları bir gün has bahçede gezerlerken Ali Cengiz onları gördü, yanaştı, onlarla sohbet etti. Anladı ki içlerinden en büyükleri, en güzel-leri olan kız onların reisiydi, onun Adil Hükümdar'ın kızı olduğunu anlamıştı, sormuştu, öğrenmişti. Ertesi gün has bahçeden bir deste gül koparıp "gül satarım, gül satarım, gül satarım," diye diye onların etrafında dolanmaya başladı.

Hükümdarın kızı Ülker Sultan bu ihtiyarı görünce acıdı:

— Kızlar, bu ihtiyar bu yaşında, bu sokağın başında, iki tane çiçek satmayla, gül satmayla mı? Ortalık gül dolu, biz gül bahçesinde yaşıyoruz. Bizim geçtiğimizi anladı, Padişahın kızı olduğumu anladı, “gül satarım,” diyor. Amacı, belki üç-beş kuruş harçlık almaktır.

Adama acıyıp gönderdi cariyelerini:

— Gidin, bu ihtiyarın gülünü alın, gelin.

Cariyeler gittiler.

— İhtiyar amca, ne istersin gülüne?

— Kızım, siz bu gülü alamazsınız.

— Niye?

— Bu gül padişah kızlarına, vezir kızlarına, büyük insanların kızlarına lâyıktır.

— Olsun, biz onlara alıyoruz.

— Yok, kendilerinin gelip alması lazım...

Derler ki üstatlarımız, Ülker Sultan onur etmedi, nefsine aldanmadı. Dedi ki:

— Ben gidersem, “daha çok para verir,” düşüncesiyle beni ister yanına ihtiyar.

Kibir etmedi, gurur etmedi, kalkıp gitti ihtiyarın yanına.

— İhtiyar, gülüne ne istersin?

— 5 lira.

O çıkarttı 10 lira verdi. Zaten Ali Cengiz’in amacı gülü bizzat kızın eline vermektir, hem gülü verdi ona hem de elini eline dokundurdu, sonra da çekti gitti.

Geldi Ülker Sultan akşam vakti. Gülde bir taze koku var, değişik bir koku var. Kendinden emin değil, güle âşık oldu, koklaya duruyor. İhtiyar böyle elini eline sürdüğü zaman bir baygınlık geçirmişti. Acaba bir kadınsal hal mi, bir değişiklik mi olmuştu kendinde. Hiç bir şeye bir mana veremedi, yoramadı. Başladı gece gündüz gülü koklamaya, güle âşık oldu.

Üstatlarımız derler ki, gel zaman git zaman, Ülker Sultan hamile kalmıştı. “Gülü koklayarak hamile olur mu bir kadın,” diyeceksiniz. Onun yorumunu size bırakıyorum. Ama biz baştan diyoruz ki, Ülker Sultan gülü Ali Cengiz’in elinden aldığı zaman, kendinde bir değişiklik görmüştü, baygınlık geçirmişti, bir hallere girmişti. Hamile olduğu duyulunca tabii ki sıkıntılar çıktı meydana. İş, önce cariyelerin arasında, sonra biraz dışarı, taşraya açıldı ve neticede hükümdara kadar gitti. Hükümdar vezirlerini, on ikilerini topladı:

— Bir memleketin önderinin çocukları bu işleri yaparsa, bu ahlaksızlıkları yaparsa, halk buna ne der, ne yapmamız lazım?

Tartışıldı: “Asalım, keselim, yılanlara zehirletelim, aslanlara parçalatalım, katırların kuyruğuna bağlayıp parçalatalım.” Herkes bir şey söyledi, ama Adil Hükümdar’ın babasına da vezirlik yapmış yaşlı veziri dedi ki:

— Sultanım, bunların hangisini yaparsanız yapın, size leke getirir, sarayımızı sarsar, bizi sarsar.

— Ya ne yapmamız lazım?

— En iyisi siz bir kervan, bir alay asker hazırlatın, gecenin bir payında kızı götürsünler, Hint ormanlarının derinliklerinde bir yere atıp gelsinler. Orada onu kurtlar kuşlar yer, bu olay da geçer gider, hiç kimse duymaz, bizim de şanımız şöhetimiz dağılmaz.

Karar verildi. Vakti geldi, Ülker Sultan'ı gelip sarayından aldılar, götürdüler, bir devenin üzerine bindirdiler. Ancak, bütün elbisesini, libasını üzerinden almışlardı, ona eski bir elbise giydirmişlerdi. Giysi üzerindeydi, entarisi üzerindeydi. Kervan yola devam etti, gidiyorlardı gecenin bir payı. Sabah olmaya dönmüştü, şafak atmıştı, sabah kuşları ötüyordu, güneş yavaş yavaş ufuktan doğuyordu, dağların başına vurmuştu. Arkasına baktı, vezirden tarafa.

— Veziriazam, beni nereye götürdüğünüzü bilmiyorum, ama şöyle bir geriye bakayım da ağlaya ağlaya...

Ağlaya ağlaya hem gidiyordu devesinin üstünde hem de ne söylüyordu, ben söyleyeyim, siz dinleyin, Allah hepinizi var etsin. Bakalım ne diyor Ülker Sultan, namı vekâleten Nuri Çırağı olarak biz ne söyleyeceğiz:

*Ayırdılar vatanımdan, evimden
Sıla seni seyrettiğim bugündür
Soylu libasımı aldın elimden
Vatan seni seyrettiğim bugündür*

*Artmakta efkârım, artmakta zararım
Yanıma gelmedi hiç ahbaplarım
Benim sadık anam, sadık diyarım
Sılam seni seyrettiğim bugündür*

*Gözü yaşlı, bahtı kara giderim
Ciğerlerim pare pare giderim
Bilmediğim ne diyara giderim
Sıla seni seyrettiğim bugündür*

*Ben Ülker Sultan'ım ne idi ahım
Ne idi suçum, nedir günahım
Dilerim babama kalmasın ahım
Sıla seni seyrettiğim bugündür*

*Hak ne çara
Yardım etsin hak naçara
Ağam, et kokarsa tuzlayın
Tuz kokarsa ne çara*

Efendim, Ülker Sultan türküsünü söyledi, ağladı. Fakat yol devam ediyordu, akşam oluyordu, konaklıyorlardı. Eski bir kürk atıyorlardı Ülker Sultan'ın üzerine, yatıyordu devesinin üstünde. Sabah olduğunda tekrar başlıyor ve devam ediyorlardı. Devam ediyordu kervan. Akşam oluyordu, yatıyorlardı, Ülker Sultan'ın üzerine eski bir kürk atıyorlardı. Av alayı günlerce yoluna böyle devam etti, gitti ve ormanın daha derinliklerine indiler, konakladılar. Vezir, o gece askeri yatırmadı. Dedi ki:

— Durun! Kızı bırakacağımız esas yer burasıdır. Siz yatmayın, uyumayın. Kız uyuduktan sonra biz çeker gideriz, o burada kalır, padişahın emri de yerine gelir. Aslanlar, yılanlar, çıyanlar, böcekler onu yer, bu mesele de burada biter, geçip gider.

Öyle de yaptılar. Ülker Sultan, Allah demişti. Allah'a sığınmıştı, kürkünün başına atıp yatmıştı. Uyuduktan sonra askerler yavaşça kalktı, çekildi zalim herifler. Üstatlarımız derler ki, üzerine örttükleri o eski kürkü de almışlardı, eski bir entarisıyla kalmıştı kadıncağız. Ama gülü onla beraberdi, gülünü beraberinde almış götürmüştü, gülünü bırakmıyordu elinden. Askerler oradan çekilip sarayın yolunu tuttular. O yatmıştı. Allah'ın hikmeti, o gün de uzun yattı. Uyanıp bir baktı ki ne baksın; ne vezir var ne kervan, hiç kimse yok, av alayı gitmiş. O yana koştu, bu yana koştu, hiçbir çare bulamadı. Ama sevgili muhteremler, aziz cemaat, inanın ki buna, yeter ki siz Allah'a yakın olun, Allah sizi her yerde koruyacaktır. Sadıktı, sadakatliydi. Ağlaya ağlaya dolanırken bir köknar ağacının bağrının oyuk olduğunu şöyle bir görmüştü. Eline başka bir ağaç parçası alarak onun çürümüş içini iyice boşalttı. Altına sermek için ot filan sardı, burada kendine yuva yaptı ve başladı yaşamaya. Ottan, sudan faydalanıyordu. Ama o yabani hayvanlar onun sanki yıllarca arkadaşımıymış, o hiç orada yokmuş gibi, ona dönüp bakmıyorlardı bile. Belki de görmüyorlardı. Çünkü göstermeyen bir kudret var, ilahi kuvvet, onu saklayan oydu.

Günler geçti, dokuz ay dokuz gün tamam oldu. Bir gün, sabah namazıydı, hayata diz vurup Ülker Sultan, dünyaya bir erkek çocuk getirmişti. Çocuk bir tarafa, kendisi bir tarafa... Böcekler, otlar, karıncalar üzerini sarıyordu. Acaba bir yudum su vereni mi vardı, yavrusunu saranı mı vardı veya saracak herhangi bir bez parçası mı vardı, hiç bir şeyi yoktu, ağlıyordu. Yavrusunu bağrına bastı, saçlarıyla korudu yavruyu, sardı kucağına. Bakalım hele, hem ağlıyordu hem de ne diyordu:

*Sana beşik oldu taşlar
Nenni küçük yavrum nenni
Bizi yerler kurtlar kuşlar
Nenni küçük yavrum nenni*

*Kaderdi kimden küseyim
Seni bağrıma basayım
Göbeğin nasıl keseyim
Nenni küçük balam nenni*

*Derdime çare arayım
Seni otlara sarayım
Sana ben meme vereyim
Nenni küçük yavrum nenni*

*Dağ başında biz perişan
Uyan yavrum yatma uyan
Bize yardım etsin Süphan
Nenni küçük balam nenni*

*Başımıza gelir daha
Arzuhalim vardır şaha
Teslim olmuşuz Allah'a
Nenni küçük yavrum nenni*

*Ülker'im bahtı karayım
Hangi derdime yanayım
Seni otlara sarayım
Nenni küçük balam nenni*

Yavrusunu neye sarmıştı, otlara mı sarmıştı, saçlarına mı sarmıştı, bir bezi mi vardı, yoktu. Ey aziz muhteremler, Halil'i nardan, Yunus'u deryadan, kâinatı yoktan var edene, yeter ki sen O'na doğru ol, gerisine karışma. O koruyucudur, saklayıcıdır.

Ülker Sultan'ın günleri geçiyordu, ama yeni bir sıkıntıya düşmüştü, çünkü çocuğunun hiçbir ihtiyacını görecektik hiç bir şeyi yoktu. İkisi de üryandı, çıplaktı. Çocuk emiyordu, böyle bir derdi de vardı. Otun kökün gıdası da yetmiyordu. Bir iki gün geçti aradan. Bir gün şöyle sabah erkenden uyandı ki ne uyanmış; hemen kendi ağacının karşısında bir ceylan, iki yavru yapmış bir ceylan duruyor. Oraya gelmiş, doğum yapmış ceylan. Ceylana bakarak ağladı. "Ceylan, sen de mi benim gibi sahipsizsin," dedi Ülker Sultan, "senin de mi kimsen yok ki sen de gelip bu ağacın dibini kendine mekân ettin?"

Ama ceylan sanki onun evcilleşmiş koyunu muydu, keçisi miydi, ineği miydi ki kaçmıyordu, Ülker Sultan'a doğru geliyordu. Neticede Ülker Sultan, ceylan onun evcilleşmiş bir koyunuymuş gibi, onun sütünden faydalanmaya başladı. Zaman geldi, gitti ceylan, belli bir saat yayılıp geldi, Ülker Sultan onun sütünü emdi. Günler böyle devam ediyordu. Çocuk epeyce büyümüştü, bir iki yaşına gelmişti. Ormandaydılar, çırlıçıplak, üryan bir halde yaşıyorlardı.

Bir gün Ülker Sultan'ın ceylanı geç geldi, vaktinde gelmedi.

Biz haberi nerden verelim sevgili dostlar, Ejdar diyarının padişahının oğlu, şehzade, arkadaşlarıyla beraber ava çıkmıştı. Arandılar akşama kadar o günkü şartlarda, ormanda dolandılar, fırlandılar bir şey vuramadılar. Bir ara şehzade arkadaşlarının ardında kaldı, onların göremeyeceği bir yerdeydi. Bir ceylan takıldı gözüne, ceylanı kovalamaya başladı, düştü peşine. Şurada vururum, burada vururum derken, ceylanın peşinde ormanın derinliklerine daldı şehzade, ne geriye dönüp arkadaşlarını bulabildi ne de ceylanın peşini bırakabildi. Şehzade kovalıyordu. Güneş açmak üzereyken, ceylan onu yavrularıyla kaldığı mevkie kadar getirdi. Ülker Sultan o esnada çocuğuyla beraber otlardan faydalanıyordu, yabani meyvelerden yiyordu. Şiddetle, hisımla gelen ceylanı, arkasında da bir avcının olduğunu görünce, hemen yavrusunu bağrına bastı, yatmış olduğu ağacın kavuğuna, yuvasına döndü. Şehzade onu görünce, tüyleri tir tir titremeye başladı. “Aman ya Rabbim,” dedi, “ne hikmettir bu?”

Bu arada şehzadenin arkadaşları bağırıp çağırdılar, dolandılar, fırlandılar, fakat bir türlü şehzadeyi bulamadılar. Nihayet şehre geri döndüler. Şehzade ormanda kaldı. Bütün gece kovaladığı ceylan sonunda onu bu yere getirdi. Peki, şehzade ne yaptı? Şehzade bunu görünce “bunda bir hikmet var,” dedi. Atını ağacın kovuğuna doğru sürünce, Ülker Sultan oradan feryat etti: “Hey insanoğlu, ben insanım. Üryanım, sana haramım. Bana doğru yaklaşma.”

‘Ben üryanım, sakın beni görme’ diye feryat edince Ülker Sultan, ‘bir insan sesi duyduğunu fark etti şehzade, üzerindeki kürkünü çıkardı ve ağacın kovuğuna doğru attı’ derler üstatlarımız.

“Al, giyin, çık bakayım,” dedi şehzade, “sen in misin cin misin, peri misin, insan mısın? Sen nesen, bu yabani hayvanların içinde, ormanlarda.”

Derler ki Ülker Sultan şehzadenin kürkünü büründü, dışarı çıktı. Ama öyle bir güzeldi ki, üstatlardan birinin dediği gibi, öyle bir güzel ki yüz bin sene geçse gene de eksilmez; tazeliğiyle köhneliği bir olur, çünkü mücevherin hiç kıymeti eksilmez. Güzelin güzeli de daha bambaşka, saray çocuğu, saraylarda büyümüş... Şehzade onu görür görmez beyninden vurulmuşa döndü, sanki kalbine bir ok saplandı, atından düştü. Hemen toparlandı sonra, kalktı.

— Ey kadın; sen in misin, cin misin, sen kimsin, nesen?

— Hayır, ben insanoğlu insanım.

— Bir insanın bu vahşilerin içinde, bu ormanlarda yaşaması bir mucize...

Ama Allah’a muti insanlar her şeyin mucize olduğuna inanırlar. Orada şehzade Allah’a yalvarıp “ya Rabbi,” dedi “beni arkadaşlarımdan ayırdın, bu ceylanı benim gözüme taktın. Demek ki bu insanoğlu insanın çilesi burada bitmiş ki beni buraya gönderdin.”

Dizginleri atının boynuna attı, Ülker Sultan’ı terkisine aldı, yavrusunu da kucağına. “Ben buralardan, bu ormanlardan yol çıkarıp çıkamam dışarıla-

ra,” dedi şehzade atına, “Arap at, seni ve beni buraya getiren Yaradan nasıl biliyorsa öyle çıkarsın.”

Arap at, şu kayanın dibinden, şu ağacın kıyısından, şu derenin geçidinden derken yürümeye başladı, ertesi günün sabahı ormanlardan dışları çıkmışlardı. Şehzadenin arkadaşları da hükümdara haber vermişti. Hükümdar asker çıkarmıştı oğlunu aramak için. Şehzadeyi buldular, kavuştular, öpüş-tüler, seviştiler. Ama şehzadenin yanında bir kadın ve bir çocuk olduğunu da görmüşlerdi. Ülker Sultan’ı hemen başka bir ata aldılar, getirdiler, saraya yerleştirdiler. Kadın yunup yıkandı, tarandı. İşte yine hanım hanımcık bir şekilde sarayın bir köşesinde oturuyordu.

Şehzade, cariyelerine emir vermişti, “yunup yıkayın hanımı, tarayın, giyindirsin, mücevheratını takın, ben gelip onu göreceğim,” demişti. Şehzade üç dört gün sonra geldi, baktı ki kadın ormanda gördüğü güzelliğin üzerine on beş kat daha koymuş. Şehzade’nin ona olan aşkı da on beş kat daha arttı, öyle bir âşık oldu ki gecesı gündüzü, uykusu yok adamın. Bir türlü diyemiyor da ona, kendi kendine yanıp tutuşuyor. Aradan zaman geçti, şehzade başladı hastalanmaya, erimeye; kilo kaybediyor, zayıflıyordu. Babası bir türlü çare bulamıyordu. Hekimler, doktorlar, müneccimler, hiç kimse bir çare bulamıyordu. Sordu babası şehzadeye. Bakalım ne diyor babasına şehzade, insanlık haliyle. Ben ne söyleyeyim, siz ne dinleyesiniz, Allah hepinizi var etsin:

*Sene halim ne diyeyim baba can
Bir güzelin sevdası var içimde
Mecnunlardan daha mecnun olmuşum
Daha nice Leyla’sı var içimde
Koymadı oturam bu yurda beni
Yedirdi kuş ile kurda beni
Bir peri bıraktı bu derde beni
Bu sevdanın ibaresi var içimde
Derdimin çaresi aştır baba can
Bilinmeyen mahkemesi içimde
Derdimin çaresi nedir baba can
Bir güzelin bir sevdası içimde*

*Gül yârim
Sen bülbül ben gül yârim
Aşkın etti divane
Gel üstüme gül yârim*

Türküsünü söylüyordu. Belki böyle de söylemiyordu, daha değişik söylüyordu. Oradaki insanlar “eyvah hükümdarım, senin oğlun âşık olmuş, ama

kime?” dediler. Ülker Sultan bunlardan habersiz yaşayıp gidiyordu. Aradan günler, aylar, yıllar geçti. Gül beraberindeydi. Yine aynı kokusunu, aynı tazeliğini muhafaza ediyordu Ali Cengiz’in vermiş olduğu gül. Şehzade ise babasına derdini diyemiyordu açıktan. Neticede hekimler dediler ki “bunda aşk alameti var.” İş nihayet meydana çıkınca hükümdar küplere bindi, “ben bir hükümdarım,” dedi, “ben, oğlumu nasıl ormanlarda bulunan sahipsiz bir kadınla evlendiririm? Üstelik yanında bir de çocuğu var.” Ama çare etmedi, hükümdarı da ikna ettiler, Ülker Sultan’a da söylediler. Ülker Sultan kabul etti, ama bir şart koştı orada, “eğer ki benim kocam beni kız oğlu kız olarak kabul ederse,” dedi, “ben de ona varırım, yoksa varmam.”

Derler ki üstatlarımız, toy düğün tutuldu kırk gün kırk gece, çıplaklar giydiler, açlar doydular. Düğün dernek devam etti ve nihayet kırkuncı gün, son gün geldi çattı. Ülker Sultan hazırlanıyordu, şehzade hazırlanıyordu, gerdeğe gireceklerdi. Ülker Sultan’ın çocuğuysa kocaman olmuş, üç dört yaşına gelmişti. Ülker Sultan, şehzade gelmeden, kendi harem odasında abdest aldı, kıbleye döndü, iki rekât namaz kıldıktan sonra Cenabı Hakk’a münacat ediyordu. Dur bakalım, ne diyordu:

*Âlemi yaratan Cenabı Allah
Beni rüşva etme insan içinde
Derdi veren de sen derman da senden
Derdi gizlemişsin derman içinde*

*Düştü gel
Atlandı gel düştü gel
Geniş günde dostlarım
Bu kem günüm düştü gel*

“Derdi gizlemişsin derman içinde,” diyordu, yalvarıyordu, münacat ediyordu hem de ağlayarak, hıçkırarak secdeye kapanmıştı.

*Rüzgârı menzile yetiren sensin
Yerden nebadet bitiren sensin
Yusuf’u kuyudan getiren sensin
Yunus’u sakladın derya içinde*

*Gülerler
Gül dökülür gülerler
İnsan yoldan düşerse
Söyletirler gülerler*

*Hazreti Peygamber Seyit aşkına
Altı bin altı yüz altmışaltı ayet aşkına
Kerbela’da yatan şehit aşkına
Beni rüşva etme insan içinde*

“Kerbela’da yatan şehit aşkına, beni rüsva etme insan içinde,” diye diye yalvarmıştı, ağlamıştı.

Derler ki üstatlarımız, aradan bir zaman geçtikten sonra, şehzadeyi her insanın hakkı olan, Allah’ın emri olan gerdeğe verdiler. Şehzade gerdeğe geldiğinde, ar olmaz, şeriat döşeğinde Ülker Sultan’ı kız oğlu kız olarak teslim almıştı. Neydi bundaki hikmet, neydi bundaki cilve, biz bilemeyiz burayı, Yara-dan bilir. Neydi bu, nasıldı, bir türlü anlayamıyordu. “Sen kimsin,” dedi Ülker Sultan’a “bu çocuk senin neyin?” “Bu çocuk benimdir,” dedi Ülker Sultan.

Aralarında bir karar kıldılar, dediler ki “demek ki Ülker Sultan bir ker-vancının kızıdır, eşkıyalar kervanı soydular, o da gurur etti, kendiyle beraber soygundan kurtardığı bebeği kendinin diye adlandırdı.” Aziz ve muhteremler, günler geçiyordu, yaşayıp gidiyorlardı. Bu gülden olan çocuğun adını saray bülbülü diye koymuştu, kim; Ejdar hükümdarı. Hükümdar çocuğu kendiyle yedirip içiriyor, onunla beraber yatıp kalkıyordu. Çocuğu çok seviyordu, ama çocuğun bu dünyadan değil gibi bir hali vardı. Ülker Sultan ise günlerini sayı-yordu, yaşayıp gidiyordu.

Gün oldu ki nerden haber verelim, Ülker Sultan’ın babası Adil Şah, bir gün düşmanları tarafından taarruza uğratıldı. Şahın büyük oğlunun başını kestiler, Şah, elinden tuttuğu küçük oğlu ve hanımı ise sarayı çırlıçplak terk ettiler, can-larını kurtardılar. “Şurada bizi tanırırlar, burada bizi tanırırlar, at ayağı yürük olur, âşık dili külünk olur derler,” diye diye şurada dilendiler, burada çalıştılar, şurada yattılar, burada kalktılar. Böyle böyle bir gün nereye geldiler; Ülker Sultan’ın ol-duğu şehre, kim geldi; Ülker Sultan’ın babası, anası ve küçük kardeşi.

Başladılar bir mahallede yaşamaya. Nasıl yaşıyorlardı? Bir mahallede yaşıyorlardı ama ne yapıyorlardı? Bizde ‘danacı’ derler veya çoban diyelim. Bir mahallenin danasına gitmişti, kim gitmişti; Adil hükümdar.

Düşüp kalkmayan bir Cenabı Allah’tır. Günümüzde de görüyoruz; bakı-yorsunuz ki en yüksek rütbedeki insanlar bir hata işlemişler, zindanlara atıl-mışlar. Olmaz mı, olur.

Hükümdar, danasını yayıyordu oğluyla beraber. Ülker Sultan’ın anası, Adil hükümdarın hanımı Benli Perişan ise onun bunun kirlilerini yıkıyordu, ahırlarını süpürüyordu, evlerine temizliğe gidiyordu ve günleri böyle geçi-yordu. Günleri böyle geçse dursun, biz nerden haber verelim, tekrar Ülker Sultan’dan haber verelim.

Zaman geldi ki Ülker Sultan şehzadeden bir erkek çocuk dünyaya ge-tirdi. Tellallar bağırdı, davullar çalındı. “Ey ahali! Hükümdarımızın torununa kim güzel bir bebe takımı örüp getirirse, hükümdarımız onun dünyalığını ve-recektir.”

Bu sesi duyanlardan birisi de Ülker Sultan’ın anasıydı. Yanaştı tellalın yanına, “tellal kardaş,” dedi, “ben çok marifetli bir kadınıym, şu senin dediğin işleri de güzel yaparım, ama ne yapayım, bir iğne alacak dahi durumumuz yok.

Eğer lütfeder de bir tel, iğne, bez filan getirirsen bana, ben de bir işler yaparım. Belki Allah yüzümüze bakar da bizimkisi kabul olur sarayda, biz de bu fukaralıktan kurtuluruz.”

Hikmet bu ya, “devletin hazinesi mi bitmiş bacım,” dedi tellal, “ben sana bez de iğne de tel de ne gerekirse getiririm.”

Getirip verir bunları tellal, Ülker Sultan’ın annesi başlar işlemeye. Ne işlemiştir; Ülker Sultan’ı büyüttüğü beşik takımının örneğini, aynı nakışla, aynı gergefle işlemiştir. İşledi, bitirdi. Sarayda toplandı etraftan gelen hediyeler. “Şu güzel, şu iyi, şu kötü,” diye diye ayırıyorlardı işleri. Bir ara Ülker Sultan bir bohçaya elini attı ki üzerinde anasının ismi, “Benli Perişan” yazıyor. Yüreği Allah Allah attı! Yüreği burkulmuştu. “Olur ya, isimler birbirine benzer, herkeste olabilir,” diye geçirdi içinden. Bohçayı açınca baktı ki ne baksın; sanki çocukluğunda, memleketinde kalan beşik takımının işlemesini buraya işleyip koymuşlar. Orada baygınlık geçirdi, feryadı figan etti. Bir bakalım, şehzadeye ne diyordu, ben ne söyleyeyim, siz ne dinleyesiniz:

*Gözü yaşlı bahtı kara
Anam gelmiş bu diyara
Belki beni sora sora
Anam gelmiş bu diyara*

*Bütün ellerden sorarak
Her gün beni arayarak
Siyah zülfün tarayarak
Anam gelmiş bu ellere*

*Ülker’im çektiğim sitem
Belki sona erer matem
Sözüm sanadır şehzadem
Anam gelmiş bu diyara*

Ağladı, bağırıp çağırdı Ülker Sultan. “Nerden biliyorsun?” dedi şehzade. “Şehzadem, bu beşik takımı, bu bebek takımı,” dedi Ülker Sultan, “benim çocuklukta büyüdüğüm takım, bohçamda olan takım.”

Hemen araba hazırlandı, saray arabası. Anasının adresine gittiler. Gittiler ki ne gitsinler; saraylarda büyüyen insan, bir bostan kulübesinde, perişan, mağdur, zayıf bir vaziyette kadın. Görür görmez anasını tanıdı, anası da onu tanıdı; ama anası, gelenin şehzade hanımı, bir padişah gelini olduğunu biliyordu, o yüzden hiç belli etmiyordu. “Sen benim anamsın,” dedi Ülker Sultan. “Yok, evladım, ben senin nereden anan olayım,” dedi Benli Perişan, “ben bir dancacı karısıyım, sen bir şehzade hanımısın.” Ama kim kimi kandıracaktı, burada ağlaştılar, sarıldılar. Bir aralık dayanamadı Benli Perişan, “Yavrum, ben senin anan değilim de kimim?” dedi. Bakalım, Ülker Sultan neler diyordu:

*Nedir böyle halın ana
Bu dünyaya gelmeyeydim
Kırdın benim belimi ana
Bu dünyaya gelmeyeydim*

*Bizim ülkede sen idin
Saraylarda sultan idin
Has bahçede gülşen idin
Solmuş yeşil alın ana*

*Ana suydum gibi bulandın mı?
Diyar diyar dolandın mı?
Kapı kapı dilendin mi?
Nolmuş devlet malın anam*

*Aktı gözümün yaşları
Ülker bitmez telaşları
Nerede baba, kardaşları
Nedir böyle halın anam*

[İşte böyle efendiler, Âşık hem böyle söyler hem duygulanır; hem ağlar hem türkü yapar. Halkın tercümanlığı dediğim iş, olay böyledir işte. Âşık kendi söylediğine önce kendi üzülür, değil dinleyici. Ben de şu anda üzüldüm, sanki o anı yaşıyormuş gibi. Doğu Anadolu'nun kahvelerinde, köy odalarında geçirdiğimiz günler böyleydi işte.]

Ülker Sultan ağlamış, anasının boynuna sarılmıştı. Saray arabası hazırlanmış, Ülker Sultan'ın anasını almış getirmişlerdi saraya. Akşam mahallenin danasını getiren Adil hükümdarı da oğluyla beraber saraya almışlardı. İş anlaşılmıştı. Gelininin bir saray, bir padişah kızı olduğunu öğrenen Ejdar hükümdarı yeniden toylar, düğünler, bayramlar, şenlikler yaptı. Yeniden kavuştular birbirlerine.

Günler geçiyordu. Çocuk yedi yaşına gelmişti. Bir gün dört göz bir arada oturuyorlardı, kim oturuyordu; Adil hükümdar, hanımı Benli Sultan, akrabası Ejdar hükümdarı, onun hanımı, oğlu şehzade ve Ülker Sultan oturuyordu. Çocuk da orada oynuyordu. Çocuğun adı neydi; Saray Bülbülü. Oynuyordu çocuk, bir yandan da seviyorlardı onu. Ülker Sultan'ın anası bir an ayağa kalktı, kapıya dalını verdi, "ey benim muhterem akrabam, muhterem padişahım, sevgili damadım, ey benim biricik kızım," dedi, "senin için evimden oldum, tahtımdan oldum, tacımdan oldum. Allah'ını seversen bize gerçeği söyle ki bu çocuk kimin neyi, bize anlat." Ülker Sultan bu sırrı tutmaya artık dayanamadı, "o zaman durun," dedi, "gidip de bohçamdan o gülü getireyim."

Gitti, Ali Cengiz'in vermiş olduğu, kokladığı gülü alıp getirdi bohçasından. Gülü eline aldı. Gül yine taze, yine kokulu. Çocuk da orada gülüyordu, oy-

nuyordu, onlarla beraber dinliyordu. Başından geçen olayları bir bir anlattı. Çocuk da dinliyordu. “Ey benim sevgili anam, babam, sevgili kayınvalidem, kayınbabam, sevgili eşim,” dedi Ülker Sultan, “işte bu çocuk bu gülün hediyesidir.”

Derler ki üstatlarımız, çocuk, sanki bir güvercine, bir kuşa taş atmışsın gibi, pencereden uçup gitti, kayboldu gitti. O gül de o vakit Ülker Sultan’ın elinde sarardı, çürüdü, düştü yere. “İşte, bu çocuk bu gülün hediyesidir” dedi tekrar Ülker Sultan.

Hikâyeler sözler, laflar üzerine kurulur. Bir laf vardır halk arasında, ne derler: “Ne üzülüyorsun kardeşim, gitti gül, gitti bülbül. İster ağla ister gül.” Halbuki “Uçtu bülbül, soldu gül, ister ağla ister gül,” demişti Ülker Sultan. Bir bakalım, çocuğunun ardından ağlayarak ne diyordu, ben ne söyleyeyim, siz ne dinleyesiniz, Allah hepinizi var etsin:

*Soldu gülüm uçtu bülbül
Gitti yavrum daha gelmez
Genç iken lal oldu dilim
Uçtu yavrum daha gelmez
Kahpe felek kastın nedir
Bu kaçınıcı darbedir
Ben ezelden biçaredir
Uçtu yavrum daha gelmez

Bundanır beklerim ölüm
Olmaz bundan büyük zulüm
Uçtu bülbülü soldu gülüm
Gitti yavrum daha gelmez

Ben Ülker’im şah kızıyım
Elbet kadere razıyım
Ben ki tükenmez sızıyım
Uçtu yavrum daha gelmez*

Aziz muhteremler, “soldu gül, uçtu bülbül, ister ağla ister gül,” demişti üstatlarımız. Dilimizin döndüğü kadar, üstatlarımızdan aldığımızı anlatmış olduk. Allah, üstatlarımızdan razı olsun, ölenlerine rahmet etsin.

NECİP İLE TELLİ HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Sabri YOKUŞ

Derleme Tarihi: 14 Mart 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Kars'ın Akyaka Geçit Köyü. Ortamda bulunanlar; derleyici, otuz kişilik köy cemaati.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Sabri YOKUŞ hikâyeyi Âşık Murat Çobanoğlu'ndan öğrendi.

Sizlere iki sevdalının, Necip ile Telli'nin Kars yaylalarında yaşanmış acı ve hazin hikâyesinden aklımızın erdiği, beynimizin idrak ettiği kadar bahsetmek istiyoruz.

Necip ile Telli birbirlerinin amca çocuklarıydı. Necip küçük yaşlarından beri amcasının kızına, Telli'ye âşıktı. Gelgelelim, kaderin ne olacağını, bizi nelerle karşılayacağını bilemeyiz; gaibe hükmetmek ancak cenabı Allah'a mahsustur.

Necip'in babası Ali Bey, oğlu delikanlılık çağlarına geldiğinde Allah'ın rahmetine kavuşunca, Necip'in bu dünyada anası Gamlı Sultan ile bacası Sırma'dan başka kimsesi kalmamıştı. Anası ve kız kardeşiyle, şimdilerde artık bir viraneye dönüşmüş olan, Sarıkamış'ın Tepeci köyünde yaşıyorlardı. Günlerden bir gün, Necip artık vakti geldi deyip amcası Karaca Bey'in kızı Telli'yi istemek üzere dünürçüler gönderdi. Fakat ne yazık ki amcası Necip'e kızını vermek istemedi. Gelgelelim, Karaca Bey'in karşı çıkışı, Necip ile Telli'nin birbirlerine sevdalarını, içlerini yakan bu ateşi söndürmek şöyle dursun onu daha da harlayıp alevlendirmekten başka bir şeye yaramadı. İkisinin de sevdasının dumanı hâlâ başlarında tütüyordu.

Necip'in köyünde, cüssesiyle, fiziğiyle köyün delikanlısı olarak bilinen Kara isminde bir delikanlı vardı. Necip ile Kara arkadaştlar. Bir gün kendi aralarında hasbıhal ederlerken Necip'in moralinin bozuk olduğunu fark etti Kara, "hayırdır Necip, senin moralin bozuk geldi bugün bana," dedi. Necip ne zamandır bu bahsi zaten açmak istiyordu Kara'ya, ona güveniyordu, "haberini yoktur senin; ben, amcamın kızı Telli'ye elçiler yolladım," dedi, "ama ne yazık ki kızını bana vermedi amcam."

Kara, arkadaşına sitem eder bir şekilde, "Necip, neden bana daha önce bu konudan bahsetmedin," dedi, "şimdiye çoktan halletmiştim." Kara elbette kendi düşüncesiyle, kendi yöntemleriyle, yani zor kullanarak bu konuyu halledirdim demek istiyordu. Zaten Necip de başka bir yolu kalmadığı için Kara'ya gelmişti. Sonunda, Necip'le Kara birlikte Telli'yi kaçırmaya karar verdiler. Necip yardım etmeleri için birkaç arkadaşına daha haber verdi. Nihayet, Necip'le arkadaşları Telli'yi kaçırmak için hazırlanmaya başladılar.

Derler ya, yerin kulağı vardır. Necip'in Telli'yi kaçıracağını haberi çok geçmeden Karaca Bey'e ulaştı. Karaca Bey de kendisine göre bir hazırlık yaptı. Nihayet o gün geldi çattı, Necip gece vakti amcasının evine vardığında, amcasının iki oğlu kalağın dibinde silahlarıyla nöbet bekliyorlardı [bizim buralarda, tezek yığınlarına kalak derler]. Amcasının oğulları Necip'i görünce üzerine atıldılar. Necip de o can havliyle belindeki silaha elini attı, orada iki amcaoğlu-

nu da öldürdü. Necip, Telli'nin hayaliyle gelmiş, fakat Telli'ye kavuşacağı yerde bir anda iki amcaoğlunun katili olmuştu. Artık o kapıya nasıl gidecekti, ne yüz- le gidecekti? Oradan eli boş, vicdanı azaplar içinde gerisin geri evine döndü.

Günler sonra, Necip bu vicdan azabına dayanamayıp Karaca Bey'in kapı- sına geldi. Karaca Bey artık Necip'le düşmandı, fakat düşman da olsa, kapınızı açtıktan sonra bir şey diyemezsiniz ona, çünkü kapınıza gelmiştir. Karaca Bey de eski insanlardandı, geleneği bilirdi, töreyi bilirdi, anlayışı bilirdi. Anladı ki bu sevda ateşi bu delikanlının, Necip'in başını iyiden iyiye sarmış, "yavrum, sen benim çocuklarımı öldürdün," dedi, anlayışlı olmaya çalışarak, "peki, şim- di ne istiyorsun benden?" "Amca, ben bu vicdan azabıyla yaşayamıyorum," dedi Necip, "evet, senin oğullarını öldürdüm, ama kızın Telli'ye de aşığım. Bunu da yüzüm tutmuyor söylemeye, yüreğim el vermiyor anlatmaya. Kızını bana ver- mesen de haklısın. Ben, senin oğullarını öldürdüm. Benim şu silahımı al, sen de beni öldür. Böylece, seninle ödeşmiş olalım." Büyük insanda büyük keramet olur, Karaca Bey, "yavrum, ben farkındayım, benim kızımın sevdası senin ba- şında yanıp tütmetedir," dedi, "bunun farkındayım. Sen şimdi git, anneni bana yolla, annen gelsin, kızımı sana istesin, sana vereceğim kızımı."

Hiç kimse sonunun ne olacağını bilemez, onu ancak Allah bilir. Fakat Ka- raca Bey, daha başından Telli ile Necip'in evliliğinin sonunun hüsrana olacağı- nı anlamıştı. Sanki onlar murat almayacak, birbirlerine murat vermeyecekler gibi bir endişesi vardı Karaca Bey'in. O yüzden daha başından beri karşı duru- yordu bu evliliğe. Fakat ne çare, kızının da Necip'i sevdiğini biliyordu. Sonunda razı geldiğini söyledi işte Necip'e. Bir hüznün, bir keder çökmüştü Karaca Bey'in yüreğine.

Birkaç gün sonra, Necip'in anası Gamlı Sultan Karaca Bey'in evine gelip Telli'yi Necip'e istedi. Bir kağıyla Necip'in evine Telli'yi gelin getirdiler. Allah herkese hayırlı düğünler nasip etsin.

Aradan birkaç gün geçmişti ki Necip'in askerlik pusulası geldi. O zaman da askerlik şimdiki gibi bir yıl veya on sekiz ay değil, tam beş yıl askerlik yap- caktı. Necip'in askerlik kâğıdı gelince, anası Gamlı Sultan, "yavrum, senin ha- nımın bana emanet. Sen de bacın Sırma ile beni Allah'a emanet et," dedi, "Adil divanda yemin ederim ki sen gelene kadar Telli'nin bir teline zarar gelmesine müsaade etmeyeceğim."

Necip ise endişeliydi, kadınları bir başlarına bırakıp gitmeye gönlü el vermiyordu. O sıkıntıyla evden çıkıp köyün kahvesine gitti, orada oturmuş dü- şünürken yanına arkadaşı Kara geldi, "Necip, Telli'yi de aldın artık, niye düşün- celisin böyle," diye sordu, "yoksa başka bir kederin mi var?" "Kara, biliyorsun, benim askerlik kâğıdım gelmiş, ben askere gideceğim," dedi Necip, "evimizde başka bir erkek olmadığı için, evi kime emanet edeceğimi düşünüyordum." "Dert ettiğin şeye bak," dedi Kara, "sen git, Allah'ın huzurunda, senin evin bana emanet." Gelgelelim, Kara o güne kadar Telli'nin yüzünü hiç görmemişti.

Gün oldu, Necip'in askerlik zamanı geldi. Necip ilkin nereye vardı; Kars karargâhına vardı. Oradan nereye gidecekti; İstanbul'a gidecekti, askerliğini yapmaya. Babasının da zamanında onun maiyetinde askerlik yaptığı Ahmet Paşa'nın emrinde askerlik görevini yapmaya gidecekti İstanbul'a. O zaman uçak mı, tren mi vardı; yoktu. Araba mı vardı; o da yoktu. Necip bu yolculuğu ya deveyle ya at üzerinde ya da yaya olarak yapacaktı. Yola çıktı, günler, haftalar sonra Ahmet Paşa'nın karargâhına ulaştı.

Ahmet Paşa onu huzuruna çağırıp "yavrum, sen Ali Bey'in oğlusun, değil mi," diye sordu, "baban da benim yanımda askerlik yaptı. Baban nasıl, sağlıklı yerinde mi?" Necip başını eğdi, "Babam vefat etti, Paşam," dedi. "Öyle mi, başın sağ olsun yavrum," dedi Ahmet Paşa, "peki, memlekette kimin kimsen var mı," diye sordu.

Necip, "bir anam, bir de bacım var," dedi, utandığından evli olduğunu söyleyemedi. "Bekâr olduğuna da sevindim," dedi Ahmet Paşa, "böylesi senin için daha kolay olacak." Necip evet anlamında başını salladı, fakat içindeki derdi, kederi bir o bir de Allah biliyordu.

Beş yıllık bir askerlik görevi... İzinlerini bile kullanmayı düşünmüyordu Necip. "Bir an evvel askerlik görevimi bitireyim de, vatanıma, sılama, köyüme döneyim, Telli'min yüzüne bakayım" düşüncesindeydi. Efendim, Necip İstanbul'da dursun, biz haberi nerden verelim, Tepeci köyünden verelim.

Tepeci köyünde bir gelenek vardı, köy ahalisi kış günleri köy odalarında toplanırlardı, yazın yapmış oldukları işleri anlatırlardı, çokluk abartırlardı, ne kadar başarılı bir mevsim geçirdiklerini arz ederlerdi. İşte Tepeci köyünde yine o meclislerden biri kurulmuştu. Kara ile birlikte Necip'in bir çobanı da vardı o meclisin içerisinde. Laflar işten güçten, tarladan, çayırdan, oviden, attan, öküzden açılmışken, konu, mevzuat nereye geldi; güzeller davasına geldi. "Falanın kızı güzel, filanın gelini güzel" diye anlatılmaya başlandı. Bu esnada Necip'in çobanı laf arasına girip "efendim, bu köyde muradına eren kimse yoktur, varsa da bir tek Necip Bey'dir," dedi, "çünkü bu köyde bir güzel varsa, o da Telli hanımıdır." Bu lafın üzerine Kara'nın kalbine bir kötülük damlamaya başladı, "ulan, Necip bu evi bana emanet etti, Telli'yi de kendi elleriyle bana bırakıp gitti," diye düşündü, "eğer bu çobanın dediği doğruysa Telli'ye sahip olmak için ben artık hangi zamanı, hangi fırsatı bekliyorum?" Allah, kötü insanlara fırsat vermesin.

Kara o güne kadar Telli'nin yüzünü hiç görmemişti. Gelgelelim, Necip'in anası da Telli'yi ne dışarı çıkarıyor ne suya gönderiyordu, "yeter ki Necip'imin sevdiğine kem gözler değmesin," diyor, başka da bir şey demiyordu.

Kara sonunda Telli'nin yüzünü görmek için Necip'in evine varıp Telli'yi yanına çağırdı. Telli, Kara'nın yanına geldi, fakat namahrem diye yüzünü örtmüştü. Kara orada her ne kadar Telli'ye kötülük yapmak istediye de Telli nihayetinde bir Anadolu geliniydi, Kara'nın isteğine, arzusuna karşılık vermedi.

Kara istediğini elde edemeyince, kendi kendine bir plan yaptı, köyün içerisinde dedikodu yaymaya başladı, “Efendim, belki duydunuz, belki duymadınız; Necip askere gitti, evini bana teslim etti,” diyordu, “ama Necip’in kapısında zam-paralar dolanıyormuş benim duyduğuma göre. Bu da beni çok rahatsız ediyor.”

Gelgelelim, köylüler Kara’yı çok iyi tanıyordu ve Telli’nin de Karaca Bey’in kızı olduğunu biliyorlardı. Telil’den böyle bir hareket beklemiyordu köylüler. Fakat bu dedikodu yine de yayıldı. Bunun üzerine Kara, “ben artık Necip’e bir mektup yazacağım,” dedi köylülere, “Necip, Telli hakkında ne karar verecekse, ona göre ben de Telli’yi götürüp babasının evine bırakacağım.” Köylüler Kara’nın başına toplanıp “yahu Kara, sen delikanlı adamsın, bu kötülükler sana yakışmaz,” dediler, “bu garip gelinden ne istiyorsun?” Fakat zalim Kara dinlemiyordu. Köylüler ona yalvardılar, ağladılar, sızladılar, fakat fayda etmedi. Necip ne bilsin ki Kara’nın böyle kötü bir senaryo hazırladığını.

Necip’in komşuları Kara’nın yanına gelip “Kara, müsaade et de bu gelinin kocası Necip Bey’e mektubu biz yazalım,” dediler, “ondan sonra Necip Bey ne karar veriyorsa ona göre hareket edelim.” Fakat Kara bunu da kabul etmedi, “Necip’e mektubu ben yazacağım,” dedi. Acaba Kara’nın vicdanıyla, Kara’nın kalemiyle Kara’nın kâğıdına ne yazılırdı?

Necip ise, Kara’nın mektubu kendisine ulaşmadan önce Telli’ye ilk mektubunu yazıp göndermişti. Şöyle diyordu mektupta: “Telli, beni köyden uğurladığınız zaman, gözyaşlarım bana müsaade etmedi ki sana orada türkümü söyleyeyim. Ama şimdi, o söyleyemediğim türküyü mektubumda yazıyorum sana.” Bakalım, orada ne söylemişti Necip, söylesin Sabri Yokuş, Allah hepinizi var etsin. Sağ olun, var olun:

*Kömür gözlüm Telli gurbet ellere
Giderim yellere sor beni beni
Akşam olup güneş dağa vuranda
Çık garip çöllere sor beni beni*

Mektubun burasında, “Telli, ben köyden ayrıldığım zaman, bu türküyü senin o kara gözlerine bakıp söyleyecektim, ama yüreğim bana müsaade etmemişti,” diyordu Necip, sonra da devam ediyordu:

*Ben gelince arzum kaldı vatanda
Deli olurum gurbet elde yatanda
Seher vakti kurbağalar ötende
Çık garip çöllere sor beni beni*

*Necip’im ağlarım dünyada gülmem
İnanmam sevdiğim geriye gelmem
Bu uzun askerlik biter mi bilmem
Devrolan yıllara sor beni sor beni*

Mektup günün birinde Telli'ye ulaştı. Kara da kendi mektubunu göndermek üzereydi. Kara, Telli'den taviz görmeyince tekrar gelmişti Necip'in kapısına. Yine komşular toplandılar, "Kara, ayıp oluyor, senin gibi bir delikanlıya bu yakışmaz," dediler, "o garip bir gelindir, sen bu gelinden ne istiyorsun?" "Yok, efendim, Necip evini bana emanet etti," dedi Kara, "Necip'in evinin kapısında bacasında zamparaların gezmesi benim vicdanımı rahatsız eder." Sonra da Telli'yi zorla evden çıkarıp babasına götürmeye kalkıştı. Köylüler araya girdiler.

Köylülerden biri, "Kara birkaç gün evvel şu garip gelinin kocasına bir mektup yazalım dedik," dedi, "o mektubun cevabına göre, Necip Bey nasıl istiyorsa ona göre hareket edelim diye söyledik, senin bu yaptığın zorbalıktır, bakalım kocası ne diyor?" Kara, Telli'nin kolunu bıraktı, şimdilik onu götürmekten vazgeçti, "tamam, mektubu yazacağım," dedi ve gitti. Mektubunda şunları yazdı Kara: "Necip, sen gittiğinden beri senin kapında, bacanda zamparalar yatar oldu. Ben bir önlem alamıyorum. Telli kötü yola düştü. Ona göre, arzun, kararın neyse, bana cevabını yaz."

Necip bu haberi alır almaz hasta düştü. Ahmet Paşa, Necip'e başçavuş rütbesi vermişti. Necip'in bölüğünde Hasankaleli Ali Onbaşı, Necip'in sırdaşıydı. Ali Onbaşı baktı ki Necip'in bu mektuptan sonra yüzü soldu. Ama soramıyordu ki bu mektubun içinde ne var. Necip, mektubu günde birkaç kez okuyor, cebine koyuyor; bir daha okuyor, bir daha cebine koyuyor. Necip, gün be gün solmaya başladı, hasta düştü. Kara'yı sadık arkadaşı olarak bildiğinden, inanıyordu ona. Necip, Kara'ya bir mektup göndermeye karar verdi. Telli'nin de o mektubu okumasını istiyordu. Bakalım Necip o mektupta ne söylemişti, nasıl bir şiir yazmıştı mektubun içinde, Kara'ya ne nutuklar vermişti:

Sarı altından sarı olsun

Ak gümüşten duru olsun

Cennetteki huri olsun

Almam Telli bundan sonra

Bu dert içlerin acısı

Artar dertlinin sancısı

Olsan cennetin bekçisi

Kapını açmam bundan sonra

Kutni olsun kumaş olsun

Bütün herkesle baş olsun

Cennetteki huri olsun

Almam Telli bundan sonra

Kara zaten bu fırsatı bekliyordu. Günün birinde İstanbul'dan gelen mektup Tepeci köyüne ulaştı, Kara'nın eline geçti. Kara, mektubu büyük bir delil görerek, Necip'in yazmış olduğu satırlara dayanarak, Necip'in mektubundan cesaret alarak geldi Tellinin kapısına, "Telli, sana bundan birkaç gün önce gel

ben seni babana götürüp teslim edeyim dedim, sense gelmedin,” dedi, “peki, bakalım şu mektuptan sonra ne diyeceksin? İşte bak, Necip seni kendi elleriyle boşuyor. Buyur, mektubu oku.” Telli mektuba baktı. Telli’nin o parlayan gözleri, o zarafeti, o zarıflığı bir anda uçup gitti, soldu. Solan bir çiçeğe döndü Telli.

Mektubun geldiğini köylüler de biliyordu. Kara’nın yanına geldiler, “Kara, yapma, etme,” dediler, “Allah’ı seversen, bu zavallı gelinden ne istiyor-sun?” “Hayır, efendim, şimdiye kadar benden biliyordunuz,” dedi Kara, “ama ben size anlatmıştım Necip’in kapısında zamparalar geziyor diye. Şimdi ise Necip’in kendisi Telli’nin yaptıklarından emin olmuştur. Mektubunu yazmıştır, bana kendi ellerinle götür babasına teslim et demiştir.” O zaman, Telli, baktı ki başka çare yok, Kara’ya dönüp “bari müsaade et, şurada bir türkü söyleyeyim,” dedi. Bakalım Telli burada Kara’ya ne söylüyordu, Allah hepinizi var etsin:

N’olur merhametin olsun benim halime

Kırma kanadımı kolumu Kara

Yavrusu olanın içi yaradır

Necip gelsin görsün ölümü Kara

Ne olur merhametin olsun gözüm yaşına

Felek bizi çaldı kader taşına

Daha yeni girdim yirmi yaşına

Kırma genç yaşında belimi

Benim bu arzumu yellere bildir

Ne olur kötülüğü aradan kaldır

Telli çok civandır taze gelindir

Soldurma benim gülümü Kara

Gelgelelim Kara, Nuh diyor peygamber demiyordu, Telli’nin kolundan tuttu, onu bir kağına attı. Yanında kardeşini de getirmişti Kara, kardeşine dönüp Telli’yi doğruca babasının evine götürmesini söyledi. Kara’nın kardeşi de onu Karaca Bey’in evine getirdi. İşte asıl felaket bundan sonra başladı. Telli’nin babası Karaca Bey eski insanlardandı, biliyordu neyin nereye varacağını. İçinde bulundukları hale şöyle bir baktı, sanki bu senaryoyu önceden yazıp çizmiş, sonra da o senaryoda oynamaya başlamıştı. İşin buralara varacağını ta başından beri seziyordu. Telli’yi getiren delikanlıya dönüp “kimsin sen,” diye sordu, “tamam, Tepeci köyündensin, ama kimin nesisin?” “Amca, ben, Kara’nın kardeşiyim,” dedi delikanlı, “Necip’in evini teslim ettiği Kara’nın kardeşiyim.” Bunun üzerine artık iyice emin oldu Karaca Bey ortalıkta nasıl bir dolap döndüğünden, zira Kara’nın ne kadar zalim biri olduğunu o da biliyordu.

Dil yarası yaraların en acısıdır. Kızının kederi, yavrusunun acısı, o hasret, o hüznün, o mevzuat, o öykü, çok geçmeden Karaca Bey’i kalp krizine uğrattı. Allah’ın rahmetine kavuştu Karaca Bey. Telli’nin bir kardeşi vardı, Ahmet isminde, biraz da akıldan noksan gibiydi. Karaca Bey’in ölümünü bir fırsat bi-

len zalim Kara, Telli'nin kardeşinin yanına geldi, "Ahmet, kardeşim, şu Necip denilen enişteniz, Telli'nin kocası olacak adam, boş yere onun bunun sözüyle Telli'yi boşadı," dedi, "hâlbuki Telli'nin hiçbir suçu yoktu. Telli iffetli bir gelindi, Telli bir Anadolu geliniydi, bir yanlışı olmazdı, olmadı da. Onun bunun sözüne aldanarak Telli'yi boşamıştır. Ama sen de arzu edersen, Allah'ın emriyle, ben bacınla evlenmek istiyorum."

Ahmet keşke kemalinden biraz noksan olmasaydı, Kara'nın cüssesine, yapılı olmasına aldanmıştı. Kara'yı bir delikanlı biliyordu ve Telli'nin itirazını dinlemeden onun ikinci kez gelin gönderilmesine kara verdi, Telli'yi Kara'ya verdi. Telli tekrar Tepeci köyüne gelin geldi. Onların düğünleri, toyları orada devam ededursun, biz haberi nerden verelim, Necip'in evinden.

Necip'in evi, Kara'nın evinin hemen önündeydi, evleri karşı karşıyaydı. Birinde toy, düğün, şenlik tutulurken diğer evde bir hüzün, bir yoksulluk başlamıştı, bir uğursuzluk çökmüştü. Necip'in ailesi o gün adeta bir kara gün yaşıyordu. Zalim Kara, Telli'yi alıp getirmişti. Telli ise ne Necip'in anası Gamlı Sultan'ın ne de bacası Sırma'nın yüzüne bakabiliyordu. Şimdi biz haberi nerden verelim, İstanbul'dan verelim.

Necip iyiden iyiye hasta düşmüştü. Necip Bey'in bölüğünde olan Hasan-kaleli Ali Onbaşı, Ahmet Paşa'nın huzuruna çıkıp "Paşam, Necip Başçavuş çok hasta," dedi. "Neyi var Necip'in," diye sordu Ahmet Paşa. "Vallahi bilmiyorum Paşam," dedi Ali Onbaşı, "ama cebinde bir mektup var, onu günde birkaç kez çıkarıp okuyor. Ne varsa o mektupta var." Ahmet Paşa, Necip'i huzuruna çağırdı. Necip koluna girmiş bir askerle beraber güç bela yürüyerek Ahmet Paşa'nın karşısına geldi. "Necip, yavrum, niye hastasın," diye sordu Ahmet Paşa, "rahatsızlığın nedir senin?" "Paşam, ben hasta değilim," dedi Necip. Fakat hasta olduğu gün gibi ortaydı. "Yavrum, senin cebinde bir mektup varmış," dedi Ahmet Paşa, "o mektubu görmek istiyorum."

Ali Onbaşı mektubu Necip'ten alıp Ahmet Paşa'ya uzattı. Ahmet Paşa mektubu açıp okumaya başladı. Mektubun birkaç yerinde Telli'den, Kara'dan bahsediliyordu. "Yavrum, bu Telli kimdir," diye sordu Ahmet Paşa. "Efendim, Telli benim hanımımdır," dedi Necip. Ahmet Paşa şaşırdı, "sen evli miydin, evladım," diye sordu. "Evet, Paşam," dedi Necip. Eskiden, gençler büyüklerin karşısında evli olduklarını söylemekten hicap duyarlardı. O da utanmıştı. Evli olduğunu söylememişti. "Yavrum, peki, bu Kara kimdir," diye sordu Ahmet Paşa. "Size bahsetmiştim Paşam," dedi Necip, "evimi barkımı teslim ettiğim kişi, köyümüzün delikanlısı olan Kara'dır. Ahmet Paşa daha fazla düşünmeye gerek duymadan "yavrum, sana ne gelmişse işte bu Kara'dan gelmiştir," dedi, "Necip, sana on bir asker vereceğim, senin memleketine gideceksiniz, orada haklı, haksız kimdir, soruşturup bana tekmil getireceksiniz."

Necip'le askerler ertesi gün sabahdan yola revan oldular. O zamanlar uçak mı, tren mi var? Yok tabii. Nereden geleceklerdi? Karadeniz kıyısından

devam edip Zonguldak'tan, Ordu'dan, Ünye'den, Vakfikebir'den geçip Oltu'ya varacaklardı. Günler, haftalar sonra Oltu'ya vardılar da. Oradan nereye geldiler, Erzurum'un Şenkaya, Soğanlı yaylasına geldiler. "Arkadaşlar, bu dağlar, bizim dağlardır," dedi Necip, "benim gençliğim, çocukluğum bu dağlarda geçti. Şu atlardan inelim de burada bir su içelim. Belki benim hastalığım da bir şifa bulur burada."

Atlarından indiler. Necip Bey şöyle bir baktı, dağın üzerini bir duman bürümüşü, "bu dağın hali aynı benimkine benziyor," dedi kendi kendine, "bu dağın üzerindeki duman benim başımdaki sevda gibi. Bu dağın göğsündeki taşlar benim çibanlarım gibi. Bu dağın otları benim tüylerim gibi. Bu dağın dereleri, selleri benim gözyaşlarım gibi. Tevekkeli dememişler, tabiat insana benzer, insan tabiata benzermiş diye." Bir kayanın yanına çöktü, içinden bir türkü söylemek geldi. Bakalım, Necip orada ne söylüyordu, biz de sizin sağlığınıza söyleyelim, sağ olun, var olun:

*Bir su ver içeyim garip yolcuya
Bilmem anlar mısın yaramı dağlar
Mecnun geldi sizden dolandı oy oy
Çoğunu ettiniz harami dağlar*

*Kerem size genç ömrünü çürüttü
Leyla da Mecnun'u burda eritti
Emrah size geldi Selvi'ye gitti
Bilmem anlar mısın çaremi dağlar*

*Mezar verin Necip olsun eşiniz
Eksilir mi bilmem boran kışınız
Otlar tüyleriniz taş çibanınız
Gözyaşınız derin değil mi dağlar*

Onlar Kars'a yolculuk yapmakta olsunlar, biz haberi nereden verelim, Tepeci köyünden verelim. Tepeci köyünde, Telli, zalim Kara'ya yar olmuştu. Sabahın erken bir saatiydi. Askere gitmeden önce Necip'in birkaç tane koyunu kalmıştı. Necip'in vefalı bir çobanı vardı. O sabah, çoban koyunları çıkardı, yaylaya doğru götürecekti, o sırada Telli, çobanı gördü. Ona seslenmek istedi, ne de olsa kapılarında ekmek yemişti, hem çoban da vefalı biriydi. Telli "çoban, çoban!" diye seslendi. "Buyur, Telli bacı," dedi çoban. "Hele buraya gel," dedi Telli. "Ne oldu, bacı," diye sordu çoban, Telli'nin yanına gitti. "Ben bir türkü yazmışım, sana vereceğim," dedi Telli, "ama sana da yemin veriyorum, gelen giden bütün kervanlara, bezirgânlara bu türkümü söyleyeceksin." "Sebep," diye sordu çoban. "Belki günün birinde bir bezirgân duyar da bunu götürüp İstanbul'da söyler diye," dedi Telli, "belki Necip de bu türküyü duyar da gelir diye." Çoban, Telli'nin haline acıdı, türküyü aldı. Çoban güzel de kaval çalıyor-du. Bir gün sabahın ıssız saatinde, çiçeklerin açtığı, kelebeklerin şakalaştığı bir

saatte çoban da kavalını çalıyordu. Telli'nin verdiği türküyü söylemeye başladı. Bakalım, Telli bacı neler diyordu, vekâleten biz söyleyelim:

*Al bu haberimi esen rüzgâr
Götür nazlı yâre bak ne diyeyim
Benim gemim battı hicran gölünde
Çıkamam de bak ne deyim*

O esnada Necip Başçavuş ve askerleri yoldan geçiyordu. Baktılar ki, garibin biri yanık türkü söylüyor. Yanaşıp dinlemeye başladılar:

*Belki çıkar biri gönül dağını
Viran etti bahçeyle susuz bağımlı
O yar sorarsa civan çağımı
Ak düşen saçlara bak ne deyim*

Türkünün son kıtasında ise her şey anlatılıyordu:

*Söyle Necip söyle arzun var ise
Deyin o Necip'e bir gelsin Kars'a
Necip eğer Telli'sini sorarsa
Yar olmuş yâdlara deyin ne deyim*

Necip, “şu çobanı bana bir çağırın hele,” dedi. Hastaydı Necip, attan inemiyordu, “bakalım, bu arzu bu çobana kim vermiş,” diye sordu. Askerler, “çoban kardaş, hele buraya gel,” dediler, “sen ne güzel bir türkü söylersin. Bu türkünün sonunu bize bir daha söyler misin,” diye rica ettiler çobandan. “He ağam, söylerim,” dedi çoban:

*Söyle Necip söyle arzun var ise
Deyin o Necip'e bir gelsin Kars'a
Necip eğer Telli'sini sorarsa
Yar olmuş yâdlara deyin ne deyim*

Necip, çobana dikkatlice baktı, “yahu çoban, ben seni tanır gibi oldum,” dedi, “kimsin sen, neredensin,” diye sordu. Çoban “bilmiyorum,” dedi. “Nasıl olur yahu, insan nereli olduğunu bilmez mi,” diye sordu Necip. “Benim hayatta hiç kimsem yoktur,” dedi çoban, “gökte bir yıldızım vardı, o da geçen gün aktı. Hiç kimsem yok.” “Hele dur çoban, ben seni tanır gibi oldum,” dedi Necip, “sen bizim bodur çoban değil misin,” diye sordu. Çobanın köydeki lakabı “bodur çoban”dı. “Ağam, sen kimsin peki,” diye sordu çoban. “Yahu, ben Necip'im, beni tanımadın mı,” diye sordu Necip. “Ağam, sen de ne değişmişsin öyle,” dedi çoban. “Evde ne var ne yok,” diye sordu Necip. “Vallahi neyin var olup yok olduğunu biraz sonra gözlerinle görürsün,” dedi çoban.

Necip Başçavuş askerlerden birisini çobanın yerine o koyunların yanında bıraktı, çobanı müjdeci olarak köye gönderdi. Müjdeciyle beraber askerler de köye girdiler. Geldiler Necip'in evine. Evde bir matem vardı, bir yas vardı,

bir uğursuzluk vardı, adeta bir yoksulluk çökmüştü Necip'in evine. Anası Gam-
lı Sultan ise akciğer hastalığına yakalanmıştı. Oğlu gurbette hasta, gelinleri
karşı eve gelin olmuştu. Allah bu kederi, bu acıyı hiç kimseye vermesin. Kıv-
ranıyorlardı bu keder içerisinde. Necip, anasının yanına vardı, "geçmiş olsun
ana, hastaymışsın," dedi. Etrafına bakındı Necip, "Ana, ben Telli'mi göremiyo-
rum, Telli nerede," diye sordu, "yoksa suya mı yolladın onu?" "Yavrum, öyle,
ben Telli'yi suya yolladım, birazdan gelir," dedi anası, "Ana, ben sana demiştim
ki Telli'yi hiç dışarı çıkarma," diye sitem etti Necip. O esnada yaşlılardan biri
iradesine sahip olamadı, "Yavrum, sen iyi misin," diye sordu, "sen Telli'yi boşa-
dın ya, Kara da Telli'yle evlendi. Sen ne Telli'sinden bahsediyorsun?"

Bu haber üzerine Necip iyiden iye çökmüştü artık. Bir yastık verdiler
Necip'in altına, onu uzandırdılar. Ali Onbaşı ise her şeyi çözmeye başlamıştı.
Kara'nın zalim biri olduğunu, vefasız olduğunu az da olsa anlamıştı. O da ken-
disine göre bir plan hazırlıyordu. Kara'nın evine bir baskın yapacaklardı. "Necip
Başçavuş, bir arzun var mı bizden," diye sordu Ali Onbaşı. "Anamdan bir arzum
var," dedi Necip, anasına döndü, "Ana, biliyorsun, ben evvela Telli'nin gözlerine
âşık olmuşum. Gidin, Telli'yi bana getirin. Bu son anımda ben sade onun göz-
lerine bakayım, ölsem gam yemem." Fakat bu, çok çetin bir meseleydi. Artık
Kara'nın hanımı olan Telli'yi getirmek o kadar kolay bir şey değildi, kimse de bu
işe cesaret edemiyordu. Bir iki kişi kendi aralarında düşünüp "Necip ölüyor, son
anlarını yaşıyor," dediler, "Kara'da da biraz merhamet varsa, elbet Telli'yi gönde-
rir." Bu düşünceyle geldiler Kara'nın yanına, Kara, duymuşundur, Necip geldi.
Çok hasta, son anlarını yaşıyor," dediler, "ama müsaade et, Telli'yi bir görsün,
sonra hanımını geri getirelim." "Vallahi ben ailemi başkasının evine gönderecek
kadar küçülmemişim," dedi Kara, "fakat mademki siz geldiniz, Necip de çok has-
ta diyorsunuz, ölen adamdan da hiçbir kötülük beklenmez, bu yüzden kabul edi-
yorum." Kara, kardeşi Ahmet'i çağırdı, "Ahmet, Telli'yi baştan sona ihrama bürü,"
dedi, "eli ayağı görünmesin, götür Necip'in evine, bir ayağı içerde, bir ayağı dışa-
rıda olsun. Necip onu görsün, sonra da yengeni geri getir." "Olur," dedi kardeşi.

Telli'nin geliş haberini verdiler Necip'e. Necip de öksürüyordu o anda.
Ali Onbaşı etrafa bakıyordu. Asker arkadaşları böyle beklemek istemiyorlardı
ama o anlık yapılacak bir şey yoktu. Telli şöyle kapıdan içeri girince, Necip is-
tedi ki ayağa kalsın, ama yataktan kalkamadı, düştü. Bir daha denedi, tekrar
düşünce, Kara'nın kardeşi, Telli'ye dönüp "Necip ölüyor. Necip bizim baba dos-
tumuzdur," dedi, "Necip'in bu son anında ona bir şey söylemek istersen, söyle."
Kaynından cesaret alan Telli üzerindeki ihramı bir tarafa aldı. Bakalım, orada
Necip, Telli'ye ne söylüyordu:

*Aman Telli ihramını aldın eline
Telli derim Telli küsmüş söylemez
Yoksa temelli mi geldin yanıma
Telli derim Telli küsmüş söylemez*

Bunun üzerine Telli'nin kayını Ahmet, Telli'ye dönüp "Necip'in bu sözlerine bir karşılık ver," dedi. Telli de Necip'e cevap verdi:

*Necip'im sen beni yabana attın
Değerli altındım ucuza sattın
Taze bir gül idim kenara attın
Onun için küstüm Necip söylemem*

Aldı Necip:

*Ben gideli Telli çok mu geçti aradan
Sen ayrıldın edebinden töreden
Kötü haberini aldım Kara'dan
Telli derim telli küsmüş söylemez*

Aldı Telli:

*Ah Necip'im sen gideli altı yıl oldu
Bal veren ağaçlar verdi de soldu
Bize ne olduysa Kara'dan oldu
Onun için küstüm Necip söylemem*

Ali Onbaşı da dinliyordu. Asker arkadaşları da, Necip'in annesi, bacısı da ağlıyordu. Necip suçunu kabul ediyordu. Aldı son sözünü:

*Telli ben anladım bu benim suçum
Yüklensin mezara gelsin de göçüm
Komşuyu çağırın mezarımı açın
Telli derim Telli küsmüş söylemez*

Telli aldı son sözünü:

*Bir gün olsun ben dışarı çıkmadım
Yemin olsun Necip yâda bakmadım
Sözüne baktın Kara'nın bana bakmadım
Onun için küstüm Necip söylemem*

O esnada, Telli, Necip'in o haykırışına, o feryadına karşı, yere düşmüş olan Necip'in üzerine atlamak, onu ayağa kaldırmak istedi. Kara'nın kardeşi Ahmet hemen silahını çekti, "Yenge, ondan öte gidemezsin," dedi, "sen benim ağabeyimin hanımısın. Sana izin versem onun emrini yerine getirmemiş olurum." Ahmet, Telli'yi tekrar ihramına bürüyüp zalim Kara'nın evine getirdi. Onlar karşıdan gelirken Kara, evin önünde, bir taşın üzerine oturmuş, onlara bakıyordu, "Ahmet, neden bu kadar geç kaldınız," diye sordu kardeşine. Ahmet'i azarladı. Tüm bunlar zaten Ahmet'in çok ağırına gidiyordu, bunların üstüne ağabeyi çıkıp bir de onu azarlayınca Ahmet artık daha fazla dayanamadı, üzerindeki silahı çekti, iki el ateş etti Kara'ya, ama tutturamadı. "Ulan zalim, sen benim kardeşimsin," dedi Kara'ya, "senin gibi kardeş olmaz olsun. Necip gibi

bir baba dostumuz, kapı dostumuz ölüyor, can çekişiyor, sen hâlâ on paralık nefsin için ocaklar yıkıyorsun.”

O anda, Necip’in evinden bir feryat yükseldi, Necip’in başı yastığın kenarına düşüp de ağzından kan saçılınca Gamlı Sultan bir çılgık atmıştı. Artık Necip’in son anlarıydı. Bekliyorlardı ki Necip canını teslim etsin. Veren de Allah, alan da Allah. Gelgelelim, Necip’in akciğerinde olan rahatsızlığı ciğerini deşmişti. Necip’in o yarası açılmıştı. O kanın gelmesi bu yüzdendi ve bu bir şifa vermişti Necip’e. Yani Necip ölmüyor, aksine Necip’in canı yavaş yavaş kendine geliyordu. Allah cümlesine yardım etsin.

O aralık, Ali Onbaşı, Necip’ten müsaade alarak, Kara’nın evine bir bas-kın yaptı arkadaşlarıyla. Müsadere ettikten sonra süngüyle Kara’yı öldürdüler. Cenazesini ailesinden teslim aldılar. Bunun üzerine, “artık bu topraklar bana haram olsun,” dedi Necip, “bu garip topraklarda durmak istemiyorum.” Nereye gidecekti, İstanbul’a gidecekti. Kaç kişi gideceklerdi. Askerler on iki kişilik bir kafil olarak gelmişlerdi buraya, şimdiyse on beş on altı kişilik bir kafil olarak döneceklerdi İstanbul’a. Bu kafilde kimler vardı: Askerlerin yanı sıra Necip’in anası, bacısı, bir de Telli vardı. Onlar yola düştükleri zaman Kara’nın ilk hanımı onların peşinden seslendi, “Necip Bey, kapı dostumuzsun, baba dostumuzsun, hepiniz gidiyorsunuz,” dedi, “beni de o zalimden kurtardınız ya, ben de sizinle gelmek istiyorum.” O da eklendi kafilaya.

Günün birinde İstanbul’a geldiler. Düğün dernekleri kuruldu. Necip Bey’in bacısının düğününde, Sırma Hanım’ın düğününde bir âşık lazım oldu. Ali Onbaşının başında da bir âşık lazımdı. Kimi çağırmışlardı o zaman, bendeniz Sabri Yokuş’u da o düğünlere çağırmışlardı. Çalıp söylüyordum orada. Allah sizleri de var etsin. Allah sizlere de öyle hayırlı düğünler nasip etsin. Düğün hazırlıkları yapılırken Ahmet Paşa, Ali Onbaşı’yı yanına çağırıp “yavrum, ben, Necip’in bacısı Sırma Hanımı sana vermek isterim,” dedi. “Paşam sağ olsun. Ben, Necip’in bacısını alamam,” dedi Ali Onbaşı, “çünkü biz Necip’le kardeş gibiyiz. Eğer müsaadeniz olursa, uygun görürseniz, ben, Kara’nın ilk hanımıyla evlenmek istiyorum.”

Birkaç gün karşılıklı düğünler yapıldı. Allah hepinize hayırlı düğünler nasip etsin. O düğünlere davet ettikleri gibi, sizler de düğünlerinize âşıkları davet edin, gelsinler. Bu düğünleri, bu hikâyeleri bize aksettiren ustalara Allah’tan rahmet diliyoruz. Geçmişlerinize de rahmet diliyoruz. Saygılar sunuyoruz. İnsanoğlunun hayatı bir hikâyedir. Böyle devam edip gider. Sağ olun, var olun.

RIZA BEY HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Mahmut KARATAŞ

Derleme Tarihi: 14 Mart 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Kars'ın Akyaka Geçit Köyü. Ortamda bulunanlar; derleyici, otuz kişilik köy cemaati.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığının kendi tasnifidir.

Bugün burada size anlatacağım hikâye, daha önce hiç gün görmemiş bir hikâye. Kendi derlediğim, türkülerini yazdığım bir Rıza Bey hikâyesi. Tabii, bu hikâye yaşanmış bir hikâye. Nerede yaşanmış; eskiden il değil, Kars'ın ilçesi olan Ardahan'da, Ardahan'ın bir köyünde yaşanmış olan bir hikâye.

Hikâyelerden önce kısa da olsa bir şiir okunur, bir divan söylenir, ondan sonra hikâyeye başlanır. Divan, aşığın sazının, sesinin anahtarıdır, meclisin başlangıcıdır.

Beni yetiştiren ustam Sabri Şimşekoğlu, bu şiirinde dünyayı ele almış, eleştirmiş; kuruluşundan sonuna kadar dünyanın meziyetlerini tele dökmüş, diline dökmüş, mısralara dökerek söylemiş:

*Yalan dünya senin huyun kurusun
Beyneva gönlümü oda salısan
Süleyman'a mülk olmadın be namert
Onun bile iki katını bulursan
Bunca insanlara verirsen keder
Ana bacı kardeş ağlarsa ne eder
Gönderdin gurbete değilsen kader
Bu kadar yalanı nereden alırsan
Nice baharın var nice şitan var
Nice devletin var nice kıtan var
İnsanlara karşı büyük hatan var
Onun için kıyamete kalırsan
Bir göz attım enine uzununa
Aklım ermiyor evveline sonuna
Melaik-ül meft pençe vurup canına
Onun hayıfını bizden alırsan
Sabri bir gün senden bulur irfanı
O dünya bakidir değildir fani
Kaybedince tabiatın insanın
Akıbetin viranedir ölürsen*

Ardahan ilinin bir köyünde çok eski dönemlerde, ağalık dönemlerinde, Ardahan beylikleri dönemlerinde günümüze kadar kimler yaşamış; Kesemen beyleri yaşamış, Akça beyleri yaşamış, Gökçe beyleri yaşamış. Son dönemde de Rıza Bey diye bir bey yaşamış. Beyin evi yıkılsın. Tabii, şimdiki ağalar gibi değil, şimdiki beyler gibi değil; o zamanın ağaları da beyleri de merhametliydi. Nasıl

merhametliydi; önce yoksulun karnını doyururdu, yetimi sevindirirdi ağalar. El atarlardı düşküne, yardım ederlerdi.

Rıza Bey de sözü geçen, hatırı sayılan, çok sevilen bir beydi. Rıza Bey'in maiyetinde de dört köy vardı. Dört köye beylik yapan, sözü geçen Rıza Bey'in soyu, Allah hiç kimseyi namerde muhtaç etmesin, gördüğünden de geri koymasın, şimdilerde fakir düşmüştür. Ama fakirliğin ne olduğunu bildiği için fazla zoruna gitmemiş. Gelgelelim, beylikten, ağalıktan yoksulluğa düşmek insanlar için çok çekilmez, acı bir haldir.

Rıza Bey'in hayli zamandır çocuğu olmuyordu. Bir akşam evde otururlarken Rıza Bey'in hanımı sordu:

— Bey, sana bir diyeceğim var.

— Buyur, hanım.

Hazer Hanım da gerçekten hanımdır.

— Bey, yıllardır biz aynı yastığa baş koyduk, müsaaden olursa ben sana arzumu söyleyeyim.

— Hanım, yani öyle bir şey diyorsun ki, tabii ki sen arzularını bana söyleyebilirsin, söyle ki ben de senin arzularını yerine getireyim. Ben bilmeden senin arzunu nasıl yerine getiririm?

Olacak ile öleceğe çare olur mu? Olmaz. Rıza Bey de sonunun ne olacağını bilmiyor. Her yaşanan hayat bir hikâyedir.

— Bey, bu kadar servetimiz, bu kadar devletimiz var. Maiyetimizde bu kadar insan çalışıyor. Ama bizim bir zürriyetimiz yok. Yavaş yavaş yaşlanmaya yüz tutmuşuz. Olmaz mı, sen ikinci bir hanım alasın. Ben razıyım. Ben vekâletimi sana veriyorum, evlen. Araştır, kendine layık birini bul, ikinci bir evlilik yap. Cenabı Allah benden sana zürriyet vermedi. Belki ikinci evliliğinden kız da olsa, oğul da olsa en azından dumanımızı tüttürecek bir evladımız olur, der Hazer Hanım.

Rıza Bey ne kadar ihtilaf etse de Hazer Hanım onu yola getirmiştir.

Günün birinde Hazer hanım, beyinden müsaade aldı. Kendi beyini kendisi evlendirmek için, çevre köylerde bir araştırma yaptı. Çevresindeki tanıdığa, eşe, dosta haber saldı:

— Böyle bir şey var, herkesin haberi olsun. Münasip birini bulursanız, bizim de haberimiz olsun, dedi.

Bir gün, bir sabah namazıydı. Allah cümlemize hayırlı sabahlar, hayırlı rızıklar versin. Rıza Bey abdest alıp namaz kıldıktan sonra, hanımı ona kahve getirdi. Bu arada kapı çaldı. Kendi köylerinden birisi başka bir köyde birisini bulmuş; öksüz, yetim bir kız, yaşı da uygun. Hazer Hanım bu müjdeyi alır, bayram eder o gün için.

Rıza Bey ile Hazer Hanım kalkarlar. Nereden; Harziyan'dan kalkarlar, nereye; Alagöz'e gelirler. Harziyan'dan Alagöz'e de epey mesafe var. Onlar yola revan olur, gelir kızı görürler.

Kız kimin yanında; dayısının yanında, emmisinin yanında. Yetim olduğundan dolayı, bir an önce baş göz etmek için birilerini arıyorlar. Rıza Bey kızı gördü. Kız da Rıza Bey'i gördü. Oradaki cemaat de uygun gördü. Suna Hanım'ı Rıza Bey'e aldılar. Gün kestiler, üç ay sonra Rıza Bey kendi adına layık bir düğünle, merasimle onu götürecekti, kendisine zevce edecekti. Allah sizlere de öyle hayırlı toylar, hayırlı düğünler nasip etsin. Rıza Bey'in düğün için söz kestikleri gün geldi. Düğün alaylarını kurdular, düğün yapıldı.

Hani at ayağı külünk olur, âşık dili yürük olur derler, hikâye ya. Günler günleri, aylar ayları kovaladı. Aradan bir altı ay geçti. Rıza Bey'in beklediği bağda yine bağ görünmüyordu. Bu durum büyük hanım olan Hazer Hanım'ın çok zoruna gidiyordu:

— Ya Rabbi, benden olmadı, ben beyime müsaade ettim, beyimi evlendirdim, bundan da hiçbir şey yok. Altı ay geçti üzerinden.

Günlerden bir perşembe günüydü. Allah cümlemize hayırlı yarınlar versin. Akşam, Rıza Bey bir mevlit okutmuştu. Hoca mevlidi okurken içeriye bir gariban girdi. Böyle pejmürde bir halde, üstü başı yırtık, aksakallı, yeşil sarıklı bir ihtiyar.

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

Rıza Bey, mevlit kesilmesin diye hoş geldin etmedi. Mevlit bittikten sonra Rıza Bey yerinden kalkar, ihtiyarı alır, başköşeye oturtur.

— Hoş geldin, sefa geldin amca. Kusura bakma, sen bizim yörenin insanına benzemiyorsun, konuğa sorulmaz, ama nereden gelip nereye gidiyorsun?

— Ben bir garip gezginciğim. Bu sene de yolum Ardahan tarafına düştü. Dua okuyorum, dua yazıyorum. Para karşılığı değil. Kuran okuyorum, hatimler bağışlıyorum. Karnımı da ondan doyuruyorum.

Rıza Bey bir toparlandı. Allah! İçinde bir şeyler kopmaya başladı. Olur ya, Allah'ın kudretinden sorulur mu? Sorulmaz. Cemaat dağıldı. Rıza Bey'in kendi beylik kispetinden bir takım kispeti ihtiyara giydirdiler, banyo yaptırılar. O gece ihtiyarı misafir ettiler.

Cümlemize hayırlı sabahlar. Sabah ezanında Rıza Bey ile o ihtiyar sabah namazını kıldılar. Kahvaltı geldi. Onlar kahvaltı yaptıktan sonra:

— Bey, bana müsaade, yolcu yolunda gerek. Benim buradan da gitmem lazım, daha hayli yolum var, dedi ihtiyar.

— Peki, amca, ama senin adın ne, sen kimsin?

— Bir garip dervişim işte.

Çıkarken sağ elini Rıza Bey'in sırtına sürdü:

— Sen bu kadar merhametli beysin. Bu kadar hürmetli, ekmek sahibisin. İnşallah senin sırtın yere gelmez. Allah senin işini rast getirsin. Allah senden razı olsun, der, oradan ayrılır. Derviş baba gözden kaybolur. Biz kimden haber verelim, Hazer Hanım'dan.

Hazer Hanım da kendi maiyetinde çalışanlara yemek hazırlığında. Suna Hanım'ın da elini hiçbir şeye vurdurtmuyor, öylece oturtuyor. Niye, belki çocuğu olur, bizim de yüzümüz güler diye. Hiçbir kadın kumayı kabul eder mi? Etmez. Ama Hazer Hanım, Suna Hanım'ı bağrına basmıştı. Onu bir bacı gözüyle, kendini de bir ana gözüyle görüyordu, o kadar içten bağrına basmıştı.

Aradan birkaç gün geçti, Bir gün Suna Hanım, Hazer Hanım'a yaklaştı:

— Hazer Hanım, sana bir müjde vereceğim, ben hamile kalmışım, dedi.

Bu müjde Rıza Bey'e geldi. Allah cümlemizi sevindirsin. Allah cümle hasretleri kavuştursun. Dertlilere deva, ölenlere rahmet, borçlulara da borçlarını ödemek nasip etsin. Rıza Bey'e haber götürdüler:

— Bey, gözün aydın olsun, müjdeler olsun. Suna Hanım hamile kaldı.

Hikâye ya bu, dokuz ay dokuz gün döndü, Suna Hanım bir çocuk dünyaya getirdi. Nur topu gibi bir oğlan çocuğu olmuştu. Rıza Bey'e göz aydınlığına geldiler. Rıza Bey'in bir oğlu olmuştu. Oğlunun adını koyacaklardı. Kimi dedi Ahmet, kimi dedi Mehmet, kimi Hüseyin, kimi Hasan dedi.

Rıza Bey dedi ki:

— Adını büyük hanımım koyacak. Hazer Hanım adına ne derse, adı o olacak.

Tabii, herkesten müsaade istediler. Hazer Hanım kapıdan içeriyi başını uzatarak. Oradaki maiyetlerinde çalışan, hizmet eden birisine dedi ki:

— Ben rüya görmüştüm, onun adı Mirza Han olsun.

Çocuğun ismini Mirza Han koydular. Gel zaman, git zaman, Mirza Han yedi yaşlarına bastı. Buna bir mürşidi kâmil tuttular. Nasıl mürşidi kâmil; hem eğitim-öğretim alacaktı, hem Kuran eğitimini alacaktı. Mirza Han tek çocuk ya, cariyeler dört dönüyorlar onun başında, etrafında. Büyük üstatlar der ki evlat bir, baba pir.

Mirza Han'ı Suna Hanım dünyaya getirmişti; ama çocuğun üzerinde Hazer Hanım'ın emeği daha çoktu. Mirza Han'ın başı ağrırsa Hazer hanım'ın da başı ağrıyordu. Mirza Han ekmek yemeden, sofraya oturmadan Hazer Hanım da sofraya oturmazdı. O kadar bir bağlılığı vardı. Sadakatle büyütüyordu onu.

Günler günleri kovalıyordu. Eh, neyin ne olacağını Allah'tan başka kimse bilmez. Gün döndü. Mirza Han bütün eğitimini almıştı. On dört on beş yaşlarındayken, köylerinde bir tufan kopar. Nasıl bir tufan olur; bir hortum iner köylerine. Altıncı ay, yaylalar zamanı, hortum gelir, köylerinde çok evleri virane eder. Mirza Han'ın babası, anası o günkü olan hortum kıyametinde Hak'ın rahmetine kavuşur. Öz anası rahmetlik olur. Kim kalır geriye; bir Hazer Hanım kalır, bir de Mirza Han. O da bir anadır. O daha çok emek vermiş Mirza han'a.

Epey bir müddet sonra Mirza Han'la Hazer Hanım'ın elindeki servet dağılır, o variyet elden gider. Mirza Han, öyle bir gün olur ki evde çay, şeker dahi bulamaz.

— Ana müsaaden varsa, ben gurbete çalışmaya gideceğim, der Mirza Han.

— Oğul, benim senden başka hiç kimsem yok. Sen de beni bırakır gider-
sen, ben tek başıma ne yapayım?

— Ana, başka çaresi yok. Ben köyde bey oğluyum. Bu köylerde beni na-
hırcılığa gönderen yok, çobanlığa gönderen yok, hizmetkârlığa tutan yok. Bana
gurbete gitmek şart oldu. İşemizi temin etmek için gurbete gideceğim, der.
O gece ana oğul bir hayli konuştular. Cümlemize hayırlı sabahlar olsun. Sabah
erkenden anasının elini öpen Mirza Han yola düşmüştü. Gurbete gidecekti.

Mirza Han o gün yola çıkar. Nereye gelir; Kars'a gelir. Kars'ta birkaç gün
kalır. Kars'ta çalışmak için iş bulamaz.

— Adam, ben en iyisi Erzurum'a gideyim. Erzurum daha büyük, daha
uygundur, orada iş bulurum, der.

Mirza Han ertesi gün trene biner. Nereye gider; Erzurum'a gider.
Erzurum'da birkaç gün kalır. Erzurum'da dolaşır, hayli dolaşır. Nereye gitse ka-
pılar yüzüne kapanır, iş bulamaz Mirza Han. Orada bir ihtiyar adama rastlar,
bir dükkâncıya.

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

— Amca, ben buranın garibiyim. İş arıyorum. Ama burada da bir iş bu-
lamadım.

— Peki, oğlum, ben seni bir yere göndersem, orada çalışır mısın? Elin-
den herhangi bir iş geliyor mu, ne yapabilirsin?

— Vallahi amca, ne olsa yaparım. Çalışmam lazım, der.

Ona bir çay içirirler.

— Mirza Han, oğlum, ben seni Bayburt'a göndereceğim. Bayburt'ta bir
fırıncı baba var. Seni fırıncı babaya göndereceğim. Bir de bir pusula yazacağım.
O benim kardeşim. Git, benim de selamımı söyle, o sana iş verecek, sen orada
çalışacaksın.

Mirza Han Erzurum'dan yola düşer. Nereye; Bayburt'a gelir. Gelir, adresi
bulur.

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

Elindeki pusulayı fırıncı babaya uzatır.

— Oğlum, hoş geldin. Bu kâğıdı yazıp seni bana gönderen benim büyük
ağabeyimdir. Onun ricası bana emirdir. Benim başım üstüne. Bugün biraz isti-
rahat et. Yol yorgunusun. Önce karnını doyur. Yarın erken benle beraber başla.
Olur mu?

— Olur.

O gece Mirza Han'a bir yatacak yer temin ederler, fırının yanındaki bir
odayı ayarlarlar. Mirza Han'a o gece orada kalmak için yatak hazırlarlar. Mirza
Han karnını doyurur. Bir hayli saat geçtikten sonra Mirza Han uykuya düşer.
Gece rüyasında Mirza Han neler görececek, neler söyleyecek. Gecenin hayli geç

bir vaktiydi, bir rüya gördü. O rüyanın telaşıyla kan ter içinde uyandı. Rüyasında anasını ateş almış, anası baştan ayağa yanıyordu. O feryatla uyanan Mirza Han, bakalım kibleye dönüp Yaradan’a nasıl yalvaracaktı:

*Yaradan yarattı beni bir anda
Yıllarca dolandım nur sevdasına
Dünyaya gelirken yeni yürüdüm
Beni âşık etti pir sevdasına*

*Okudum ayeti hece be hece
Hakk’ın rahmetinden gider mi güce
Bana zindan oldu karanlık gece
Uyandım uykudan pir sevdasına*

*Gözümden akıttım kanlı yaşımı
Hayra çevirsin benim düşümü
Belaya düşürme garip başımı
Sakın sen düşürme yar sevdasına*

*Mirza Han bildim dinimi
Kibleye döndüm yönümü
Hak bilir benim sonumu
Dolandım dünyayı var sevdasına*

Fırıncı Baba, kapıdan onun sitemini dinliyordu, duygularını dinliyordu, hem de ağlıyordu. Neden ağlıyordu; Mirza Han’ın yalvarışına, yakarışına ağlıyordu:

— Acep rüyasında ne gördü ki bu kadar içten okudu, diye düşündü.

Elini Mirza Han’ın arkasından omzuna uzattı:

— Yavrum, niye ağlıyorsun, diye sordu.

— Sorma, baba,

— Oğlum, ne gördün rüyanda?

— Anam ateşler içerisindeydi, anamı yanarken gördüm, dedi.

Analar acizdir. Cennet anaların ayağının altındadır derler, doğrudur. Oğlun da kızın da dert ortağı anadır.

— Oğlum, Allah büyüktür ya, her gördüğün rüyayı hayra yorman lazım, şerre yorarsan şer, hayra yorarsa hayır olur, dedi fırıncı baba.

O gün fırıncı babanın içinde de bir eziklik vardı. Mirza Han’ın yalvarışı, yakarışı onu da üzmişti. “Adam, sakın bunun rüyası gerçek olmasın, olur ya, belki anası dardadır, belki çok perişandır, dedi kendi kendine. Mirza Han’a gel oğlum, seni göndereyim diyecek, ama diyemiyordu. Daha birkaç aydır fırında çalışıyordu Mirza Han. Acep fırıncı baba benden incindi de mi beni gönderiyor diye düşünür diye çekiniyordu fırıncı baba, Mirza Han’a diyemiyordu.

Mirza Han da müsaade isteyecek, isteyemiyordu. Neden, şimdi fırıncı baba diyecek ki benden bıktı, usandı da mı benden müsaade istiyor diye düşünüyordu. Her ikisi de birbirine derdini anlatamıyordu.

O gün öyle geçti. Allah cümlemize hayırlı akşamlar, hayırlı sabahlar nasip etsin. Cenabı Allah kendisinden, kendi kapısından başka hiçbir kapıya bir kulunu muhtaç etmesin. O geceyi de öyle aşılar. Yine akşam oldu. Eh, ne olacaktı, fırını kapattı Mirza Han, yine kendi başına fırında kalacaktı. Sabahı bekleyecekti, sabahın dördünde fırıncı baba gelecekti ki fırına, yine hamur verip ekmek pişirmeye başlayacaktı. O gece epey bir düşünceyle, bir dalgınlıkla Mirza Han yine yarı uykulu bir halde hayal ediyordu. Anasını gözünün önüne getiriyor, geçmişini, babasını, servetini, devletini, o günleri hayal ediyordu, o hayal içerisinde yarı uykudaydı ki kapının vurulmasıyla kendine geldi.

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm, baba,

Baktı, karşısında lamba gibi, lambadan daha nurlu, daha pırıl pırıl aksakallı bir dede vardı. Kimdi bu dede; Erzurum'daki bakkaldı. Fırıncı babasının ağabeyi olan bakkaldı. Hemen onun elini öptü, ona yer gösterdi. Epey bir zaman geçtikten sonra:

— Arzun, isteğin nedir amca, karnın aç mı, tok mu, diye sordu.

— Yok, yavrum, sen dün gece bir feryat ettin. Senin bu feryadın benim kulaklarımın zarını patlattı. Ben o feryada geldim. Asıl senin bir sıkıntın var mı?

— Ben dün gece rüyamda anamı gördüm. Anam alevler içinde, ateşler içerisinde yanıyordu. Onun o feryadıyla uyandım, dedi.

— İşte sen uyanırken, feryat edip yalvarışın, yakarışın da benim kulak zarlarımı patlattı.

— Peki, nasıl olacak, dedi.

— Allah büyüktür oğlum. Yarın ben fırıncı babadan izin alacağım, seni göndereceğim memleketine. Git, ananı ziyaret et. O gece Nurani babayla bir arada kalırlar. Allah cümlemize hayırlı sabahlar versin. Sabah namazına uyanırlar, ikisi beraber namaz kıldıktan sonra hamur yaparlar. Nurani baba, Mirza Han, fırıncı baba, üçü birlikte ekmek hamuru yoğururlar. Nurani baba başlar fırıncı babayla konuşmaya:

— Birkaç gün müsaade edersen, Mirza Han anasını görsün, gelsin, der.

— Nurani baba, ben de zaten gönderecektim, epey zamandır içimde vardı öyle bir gönderme isteği de şimdi incinir diye endişe ediyordum. Mirza Han daha gençtir, diyecek ki benim elimden bıktı mı ki beni göndermeye çalışıyor. Ondan endişe ettiğim için ses etmedim, dedi fırıncı baba.

Fırıncı babadan izni alırlar. Mirza Han'ın cebine biraz harçlık verirler, kıyafetini düzeltirler, azıklığını hazırlarlar, Mirza Han'ı gönderirler. Mirza Han gelir Kars'a. Kars'tan Ardahan'a gidecek. Aylardan güz, yani sonbahar, kar

yağdı yağacak. Geç kaldığı için, Kars'tan Ardahan'a geç geldiği için Karziyan'a araba bulamaz, vesait bulamaz. Peki, ne yapacak; atla gidecek. At da bulamadı. O gece handa kalıp sabahleyin gitmeyi düşündü. Geldi hana, ama içi rahat etmedi:

— Gece de olsa bu handa yatmayacağım, ben gidip anamı göreceğim, dedi.

Mirza Han oradan yola düşer. Kendi köyüne, Karziyan'a gitmek için yola devam eder. Hancı ne kadar yalvarıp “oğlum, gecenin bu saatinde yola çıkmak tehlikelidir,” dese de Mirza Han ona karşı çıktı, “yok, baba, ben ta Bayburt'tan geldim. Kendi köyüme gitmek bu kadar zor olur mu,” dedi.

Mirza Han Ardahan'dan çıkar, kendi köyüne gitmektedir. Tam karanlık basar, neredeyse yolunu kaybedecek. Rüzgârın sesi kesilir, hafiften de karla karışık yağmur serpeliyor. Mirza Han, Ardahan'dan ayrılalı epey olmuştu, karanlık tamamen zindanlaşmıştı. Mirza Han gitmek zorundadır. Ana hasreti. Gördüğü rüyaya göre, anasını gidip görmesi lazımdı. Mirza Han önünü göremiyor, karanlık tamamen çökmüş. Bakalım burada Allah'a nasıl yalvaracaktı:

*Yaradanım sana sığınırım
Düştüm bende cengi dara da gelsin
Gündüzüm karanlık gecem fecirden
Düşmüşem bir gama yara da gelsin*

*Böyle bağlar
Böyle bahçeler böyle bağlar
Bülbül ötmez gül bitmez
Verem kapsın böyle bağlar*

*Sılasından ayrı kalan olurmuş ölü
Allah'ın delisi olurmuş veli
Allah'ın aslanı Hazreti Ali
Dedi ki O Zülfıkar'a da gelsin*

*Göze değilim
Koyun otlar göze değilim
Seni yaratana da kurban
Sendeki o göze değilim*

*Mirza Han çıkar dumanı
Yaradan Mevla'dan kesmem gümanı
Hani nerede kaldı babamın kanı
Düştüm o şartlara da gelsin*

Bu yalvarışla bu sözleri söyler Mirza han, sözlerini tamamlar. Cenabı Allah cümle dardakilere yardım etsin. Bir nal sesi duyar gecenin o saatinde. Eh, yerin göğün sahibi var yahu. Hiç kimse sahipsiz değildir. Yetimin sahibi

Allah'tır. Yetim darda kalır mı? Bir nal sesi kulağına gelir. Ardına dönüp bakar ki bir boz atlı.

— Selâmünaleyküm, evladım,

— Aleykümselâm,

— Yavrum, bu gecenin ıssızında, bu karanlıkta senin buralarda işin ne?

Kuş yuvasından çıkmaz bu karanlıkta, sen nereye gidiyorsun?

— Ben köyüme gidiyorum.

— Nereden geliyorsun, yavrum?

— Ben Bayburt'a gitmiştim, orada çalışıyordum, anamı özledim, anamın hasretine dayanamadım, köyüme geldim anamı görmek için. Ardahan'da kalmadım.

— Hangi köylüsün?

— Karziyanlıyım.

— Peki, yavrum, bin terkime, dedi adam.

Mirza Han'ı atının tergisine alır:

— Oğlum, gözünü yum, üç dakika sonra anana kavuşturacağım seni, dedi.

Mirza Han atın tergisinde, gözünü kapatır.

— Aç yavrum, dedi adam.

Köyün içine gelmiştir.

— Ey baba, Allah senden razı olsun. Beni buraya kadar getirdin. Eve gidelim, dedi Mirza Han.

— Benim de yolum uzundur. Ben de senin gibi bir garip yolcuym. Sen git, ananın ellerinden öp, hasretine kavuş. Benim de yolumu gözleyen var, benim için gözleri yolda bekleyen var, dedi adam.

Mirza Han eve gelir. Allah cümle hasretleri kavuştursun. Mirza Han anasının kapısını çalar. Eh, ana yahu, ana, evladın ayağı taşa değdi mi ananın ciğeri sızlar.

— Kim o?

— Ben, Mirza Han, kapıyı aç, ana.

Anası şaşırıldığından pencereyi açmıştı. O sevinçle, kapı yerine pencereyi açmıştı.

— Ana, kapıyı aç, pencereyi değil.

— Oğul, kapıyı bulsam açacağım, dedi anası. Biliyorsunuz, eskiden gaz lambaları vardı. Gaz lambasını yakar, lambaya ışığı verir, kapıyı açar anası. Ana oğul birbirine hasretle sarılır. Anası o sevinçle ağlar.

— Oğul, bu gecenin bu saatinde işin ne, yolunu mu şaşırdın?

— Ana, hele otur, anlatacağım, dedi.

O gece hasretlerini giderdiler. Hayli bir sohbetten sonra, Mirza Han başını anasının dizine koymuş, uykuya geçmişti. Öyle bir rahat uyku çekmişti ki belki o altı ayın hasretini bir gecede bitirmişti, uykusunu bir gecede almıştı.

Sabah olur. Mirza Han'ın geldiğini duyarlar komşular, Hazer Hanım'a göz aydına gelirler. Mirza Han'la anası hoşbeş ettikten sonra, Mirza Han, öğleye doğru:

— Ana, müsaaden olursa şöyle bir köyün içine çıkayım. Belki yaşıtlarımdan emsallerimden birkaç kişi görürüm, dedi. İşte kıyamet burada kopacak. Asıl kıyamet şimdi başlıyor.

Mirza Han köyün içinde yukarıya doğru çıktı. Eskiden köy odaları vardı, komşular bir odaya ya da köy dükkânına toplanırdı. Yolda bir çeşme vardı. Mirza Han pınarın önünden geçmek zorundaydı. Orası köyün nokta yeri idi. Mirza Han çeşmenin önünden geçerken bakar ki bir kız su dolduruyor. Ama o kadar güzel ki kız sen doğma, ben doğayım diyor aya, sen çıkma, ben çıkayım diyor güneşe. Elma yanaklı, boy bir seksen, omuz genişli seksene seksen, tarifi mümkün değil. Kim bu güzel; bir ağanın kızıdır. Mirza Han onu görür, aklı başından gider. Kız da başını kaldırıncı Mirza Han'ı görür. Kız, “ben bu delikanlıyı şimdiye kadar niye görmedim,” diye sordu kendi kendine. Mirza Han da kendi kendine; “Bu kız neredeydi şimdiye kadar,” diye sordu.

Mirza köyün içinde bir dükkânda birkaç kelimeden sonra, eşi dostu gördükten sonra geri döner, eve gelir. Anası bakar ki Mirza Han'ın rengi solmuş, benzi kaçmış.

— Oğlum, hayırdır, köyün içinde birisi sana bir şey mi söyledi, niye moralin bozuk?

— Ana, sen bey karısısın, sen sazdan sözden anlarsın, hele bir dinle, dedi Mirza Han. Bakalım, burada kimin adını kullanacak, nasıl söyleyecek Mirza Han, kime âşık olduğunu anasına söyleyecek:

*Sitemler görmüşüm dertler çekmişim
Meylim muhabbetim yara bağladı
Aşkın zehrini tasta dikmişim
Meylim muhabbetim yara bağladı*

*Soru sordum cevap vermedi bize
Kırk örük saçları dökülür bize
Ayın cemalidir üşüştü kıza
Meylim muhabbetim yara bağladı*

*Mirza Han'ı dertten derde düşürdü
Zihnini zayı eyledi aklım şaşırdı
Sevdam yandırdı bağrım pişirdi
Selvi boylu Gülizar'a bağlandım*

— Oğlum, sen bir Gülizar söyledin, kimdir bu Gülizar?

— Ana, çeşmenin başında gördüm. Aklım başından gitti.

Eh, gitmez mi, gider tabii.

Anası dedi ki:

— Oğlum, Allah büyüktür. Bu köyde ileri gelenler, babanı sevenler var, babanın ahbabları var. Araştırır sorarım, kimin kızıysa, Allah'ın emriyle isteriz. Bir kızı dünür olana verirler.

Mirza Han o hayalde. Akli başında mı? Gülizar'ı görmüş ya. Ama Gülizar bir ağa kızı. Gülizar'ın evi yıkılsın. Bakın tarihlere, hiçbir zaman zenginin kızını fakire vermezler. Anası, konu komşusuna dert yandı. İçinin sırrını açtı:

— Benim oğlum böyle bir sevdaya düşmüş. Buna bir hal çare bulun, dedi.

Allah sizleri var etsin. Köyün ileri gelenleri önyak oldular, öncülük yaptılar, kızın babası olan ağanın yanına gittiler. Ağanın evi yıkılsın. Zalim mi zalim bir ağa. Merhamet yağmuru yağanda ağanın dağarcığına bir damla merhamet düşmemiş. Geldiler. Ağa buyur etti onları, içeriye aldı. Önlerine çay geldi. Çaylarını içtikten sonra dediler ki:

— Ağa, hiç sormuyorsun biz niye geldik buraya?”

— Hoş geldiniz, sefa geldiniz. Burası ağa kapısı. Bey de gelir, köylü de. Siz de komşusunuz, hoş geldiniz, sefa geldiniz, dedi Ağa.

— Ağa, bizim sizden bir arzumuz, isteğimiz var, onun için geldik.

— Rıcanız başım üstüne, dedi Ağa.

— Allah'ın emri, Peygamberin şeraitine göre biz senin kızın Gülizar'ı Rıza Bey'in oğlu Mirza Han'a istemeye geldik, dediler.

Ağa öyle bir hiddetlendi ki ağanın başındaki tüyler diken diken oldu:

— Ne siz söylediniz ne de ben duydum. Ben bir ağayım yahu. Ben nasıl bir fakir, yetim çocuğa kız veririm, dedi.

— Ağa, edip eden Allah'tır. Onun babası da zamanında beydi, ağaydı. Ama çok merhametliydi. Gün gelir, senin de servetin, devletin tarumar olur, bakarsın sen daha kötü olursun. Allah seni tarumar eder, deyip çıkarlar.

Ağa o kelimeye çok içermişti. Ağanın yüreğinde bir merhamet başlar, “geçmişte onun babası da bir köy ağasıydı. Dört köyün yetimine, fakirine bakıyordu. Bir tufan götürdü serveti, devleti. Ben de düşebilirim, haklıydılar,” dedi kendi kendine. O gün o kasavetle, o telaşla ağanın kafasını bulandırdılar. Ağanın zihni zayı oldu. Allah hayırlıysa nasip etsin. Ağa o gece kendi muhasebesini kendi yaptı, alışverişte bulundu. Kendi akli ile kendi kalbini birleştirdi. Çok uğraştı, çok muhakeme etti kendi kendine. Ama sabah ezanında bir karara vardı. “Ben ne kadar ağa olsam da benim de ağam var yukarıda. Beni yaratan, bu serveti veren ağam var,” dedi Ağa, Allah'ı, kendi ağasını hatırladı. “Öyle ya, bu serveti, bu canı veren var, benden alacak olan da yine o” dedi kendi kendine.

Ağa, bir gün önce gelen misafirlere bir adam gönderdi. Bu işe önyaklık edenleri, öncülük edenleri, köyün ileri gelenlerini çağırdı. Allah'ın emri, peygamberin şeriatıyla Gülizar Hanım'ı Mirza Han'a söz kestiler. Eh, toy o toydu işte, bayram o bayramdı işte. Nişanını yaptılar. Bir kurban kesti Ağa. Dedi ki:

- Cemaate bağışladım.
- Neyi bağışladın Ağa?
- Ben, Mirza Han'dan tek kuruş istemiyorum.
- Ya?

Ağa burada bir mim koydu işin içine.

— Ben, Mirza Han'dan bir lira istemiyorum. Çeyizini, düğününü ben yapacağım. Ama benim de bir şartım var, dedi.

— Nedir?

İşte işin püf noktası burası:

— Buyur Ağa, şartın ne?

— Mirza Han, Bayburt'a gidecek. Bayburt'tun Çifthoroz köyüne gidecek. Oradan İrşadi Baba'nın mezarından toprak getirirse ben kızı şartsız şurtsuz vereceğim. Ağa işte burada ipe un serdi tabii. Bir evliyanın mezarından nasıl toprak getirecek, nereden bulacak, evliyanın mezarı olur mu?

— Yahu, mezarıyla beraber gider, evliyalar hiç ölür mü, ölmez, dediler.

Ama Ağa dinlemedi:

— Getirecek, dedi.

Mirza Han, büyüklerden utandığından, çekindiğinden, edebini, hayâsını bozmadan işaretle anlattı derdini. Sözden anlayan arif bir insan çıktı dışarı:

— Buyur, yavrum,

— Ben getireceğim, dedi.

— Peki, sen getirdin de ağa dese ki bu İrşadi evliyanın mezarının toprağı değil, o zaman ne olacak?

Dedi ki:

— Ben, delilli, ispatlı, şahitli getireceğim.

Getirir mi, getirir. Yapıp eden Allah'tır, getirir.

Cümlemize Allah hayırlı sabahlar versin. Şerbetler içildi. Gün tam oldu kesildi. Sabahleyin Mirza Han yola çıkacaktı, tekrar Bayburt'a dönecekti, Bayburt'ta İrşadi Baba'nın mezarından toprak getirecekti. Peki, Ağa niye böyle bir şey istemişti? Ağa demişti ki kendi kendine:

— Bu çocuk, tekin değil. Benim onu bir denemem lazım. Onun varlığını öğrenmem için Mirza Han'ı denemem lazım.

Mirza Han yola koyuldu. Hikâyede çocuklar çabuk büyür, zaman çabuk geçer. Mirza Han günün birinde, bir kuşluk vakti Bayburt'a indi. Bayburt'a indi, ama nereye gidecekti; fırıncı babaya gidecekti. Fırıncı babanın kapısını çaldı. Fırıncı baba baktı ki Mirza Han geldi:

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

Fırıncı babanın elini öptü:

— Buyur, yavrum, hoş geldin, ne var ne yok?

Epey sohbet ettikten sonra:

— Yavrum, seni çok telaşlı gördüm. Bu telaşın ne, diye sordu fırıncı baba.

— Baba, benim telaşım şundan: Benim bir arzum var senden, bir rica-ya geldim sana. Bayburt'un Çifthoroz köyünde zatı muhterem İrşadi Baba'nın mezarından toprak istediler, onu almaya geldim, dedi.

— Ey oğlum, gücün yeterse al.

Bakalım, burada nasıl yakardı Yaradan'a Mirza Han:

Yüzümü çevirdim döndüm kibleye

Yüzüm sürdüm pire yalvardım geldim

Ben âşığım Âşık Nurani Baba

Tuttum divanından pire yalvardım

Karanlık geceyi aydınlık eder

Her neremiz etse yerinden eder

Ben gelmesem bile kendisi gider

Tuttum divanından pire yalvardım

Mirza Han dolandı dağı ovayı

Felek ile geçme fazla dalgayı

Rüyamda görmüşüm piri babayı

Tuttum divanından pire yalvardım

— Peki, oğlum, sen ki pire yalvardın, o seni darda koymaz, dedi fırıncı baba.

Mirza Han ondan helallik alır, fırıncı babanın elini öper:

— Oğlum, Allah işini rast getirsin. İnşallah dediğin dileğe kavuşursun, dedi fırıncı baba.

Mirza Han, Bayburt'tan Çifthoroz köyüne, İrşadi Baba'nın mezarının olduğu köye gelir. Gelir, köyün ileri gelenlerinden birine rastlar.

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

— Ben bu yerlerin garibiyim, ben misafirim, Allah misafiriyim, dedi.

— Oğlum, zaten belli oluyor senin misafir olduğun. Ben de bu köyün imamıyım. Arzun, isteğin nedir?

— Benim bir arzum var.

— Yavrum, sen yoldan geldin, önce bir çay içerilim sana, karnını bir doyuralım. Allah büyüktür. Gücümüzün yettiği kadar sana yardım edeceğiz.

İmam götürür, onun karnını doyurur.

— Arzun, seni buralara getiren sebep nedir?

— Ben, İrşadi Baba'nın kabrini ziyaret için geldim.

— Ondan kolay ne var yahu, İrşadi Baba'nın kabri burada, köyün kenarındadır. Gidelim oraya beraber, Kuran okuyalım, bir Fatiha verelim, sen de ziyaret etmiş olursun. İmamla beraber İrşadi Baba'nın mezarının başına gelirler.

Allah cümlemizin ölenlerine rahmet etsin, cümle ölenleri o dünyada utandırmasın, imandan, Kuran'dan ayırmasın, İrşadı Baba'ların safında etsin.

Onlar gelirler mezarın başına. İrşadı Baba'nın mezarının başında bir Yasin-i Şerif okuduktan sonra bir Fatiha verirler.

— Hocam, benim bir başka arzum daha var.

— Arzun ne?

— Ben, bu mezardan toprak alacağım. Ne olur, altı üstü topraktır, bir avuç alayım, dedi.

— Çok önemliyse al, götür.

Mirza Han bir mendil çıkarır, mendilin alabildiği kadar toprağı alır, mendili bağlar, cebine koyar. Oradan Bayburt'a gelir. Fırıncı babaya misafir olur. Gece orada kalır. O geceyi orada geçiren Mirza Han, sabah açılar açılmaz Erzurum'a gelir. Erzurum'dan Kars'a, oradan Ardahan'a, köyüne gidecekti. Gelir Mirza Han, Erzurum'da kalır. Gece rüyasında dehşetli, korkunç bir rüya görür. Rüyasında Gülizar'ın feryat ettiğini görür; o feryatla uyanır. bakalım bunun üzerine ne söyleyecekti:

Her gün isyandayım ah u zardayım

Eller benden uzaklaştı gel de gör

Bilmiyorum neredeyim nerdeyim

Yollar benden uzaklaştı gel de gör

Aklımı fikrimi benden aldılar

Çaresi olmayan derde saldılar

Ben derdimi söyledim onlar bildiler

Kullar benden uzaklaştı gel de gör

Mirza Han'ım öz derdimi demeye

Ben alıştım karaları giymeye

Alıştım özüme hazan değmeye

Güller benden uzaklaştı gel de gör

Bu sözleri söyler Mirza Han.

Günler sonra oradan kendi köyüne geri gelmişti. Kars'tan geçer, Ardahan'dan geçer, kendi köyüne gelir. Köyün halkı toplanır. Mirza Han'ın gidişi, gelişi kırk beş gün çeker. Bu da bir hasrettir.

— Mirza Han, hoş geldin, ne var ne yok? Nasıl gittin, nasıl geldin, neler gördün, nelerle karşılaştın?

Mirza Han olanları tek tek anlatır.

— Peki, emaneti getirdin mi?

Mirza Han elini atar cebine, mendilin arasındaki toprağı çıkarır, cemaatin ortasında Ağaya teslim eder.

— Ağam, şartını harfiyen yerine getirdim. Gittim mezarına, Yasin-i Şerif

okudum, köy imamıyla beraber bir de Fatiha verdim, sonra da toprağını getirdim. İsteğini yerine getirdim, dedi.

— Peki, kimi gördün orada, bu toprağı oradan aldığına dair şahidin var mı? Ağa da deneyecek ya onu. Mirza Han şimdi nasıl ifade edecekti bunu:

*Sen arzu eyledin ben de getirdim
Yaradan Mevla'ya bağışla beni
Gecenin gündüzü Şahidim oldu
Kudreti ilahiye bağışla beni*

*Gecesi gündüzü birdir Mevla'nın
İlkin yarattığı nurdur Mevla'nın
Her türlü varlığı vardır Mevla'nın
O yüce Mevla'ya bağışla beni*

*Mirza Han söyle bende nazımı
Onun için çalmışım ben sazımı
İrşadi Baba bilir benim özümü
O okunan salaya bağışla beni*

Oradaki cemaat toplanır, Ağaya der ki:

— Ağa, sen neye inanıyorsan, herif ona yemin etsin.

— Ben Allah'a inanıyorum.

— İnanıyorsan, Allah'a bağışla beni, ben getirdim, der Mirza Han.

Oradaki cemaatle Ağayı ikna ederler, Ağayı yola getirirler. Ne olacaktı; düğün tutulacaktı. O düğüne de bir âşık lazım. Toy başlar. Araştırırlar, bir âşık araştırırlar. Nereden bulacaklardı? Eskiden Arpaçay'a bağlı, şimdi Akyaka'ya bağlı Geçit köyünde bir Âşık Mahmut vardı, onu getireceklerdi toya.

Bakalım, Âşık Mahmut nasıl çalacaktı, toyu nasıl yola çalacaktı, Allah cümle hasretleri kavuştursun:

*Gülizar'a sevda çekenler yumdu
Yar hasreti yüreğimi dağladı
Âşık olan bilir aşkın derdini
Gülizar sevdası beni dağladı*

*Tufana gark ettin benim başımı
Ummana çevirdin gözüm yaşını
Zehir ettin ekmeğimi aşımı
Bu nasıl sevdadır beni dağladı*

*Âşık Mahmut nice meclis eyledi
Türküsen söyledi gönül eyledi
Hikâye özünü doğru söyledi
Aşığın sazı da kara bağladı*

Âşık Mahmut sonunu baēladı. Düēünlerini tuttu. Mirza Han ile Gülizar'ın düēünlerini yaptı. Allah cümle sevdalıları kavuştursun. Bu hikâyemiz de burada sonunu tatlıya baēladı. Allah cümle hasretleri kavuştursun.

PERVANE HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Sabri YOKUŞ

Derleme Tarihi: 15 Mart 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Ardahan'ın Çıldır İlçesi Gölebakan Köyü. Ortamda bulunanlar; derleyici, kırk kişilik köy cemaati.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Sabri YOKUŞ hikâneyi Murat Çobanoğlu'dan öğrendi.

H

ikâyeler, hikâyeler. İnsanların yaşamı baştan sonuna kadar birer hikâyedir. Aklımızın yettiği, beynimizin idrak ettiği, üstatlardan bize intikal edildiği kadarıyla, bu akşam sağlığınıza, saadetinize, ben naçizane Sabri Yokuş, Pervane'nin hikâyesi anlatacağım sizlere.

Pervane kimdir? Pervane nurani bir babanın oğlu, ermiş bir evliyanın oğludur. Pervane nereliydi, Nurpak şehrinden. Çok eski tarihlerde kalmış bu şehir. Bunların tarihleri bilinmiyor. Nurpak şehrinde yetişmiş, bir evliyanın, Habibi Nacar'ın oğluydu.

Pervane on yedi on sekiz yaşlarında. Öyle ki Cenabı Allah onu nur topu gibi yaratmıştı. Bir evliyanın oğlu da herhalde nur topuna benzer. Nur dağına çıkmıştı derviş baba, evliya baba Habibi Nacar. Fakat evine geldi, evde bir yoksulluk, evde bir açlık. Evde bir hüznün, bir çile vardı.

Hanımı dedi ki:

— Habibi Nacar, evimizde un yok, aş yok.

Allah kimseyi yoksul etmesin. Yoksulluk ateşten gömlektir. Ulu Mevla'nın dergâhından sorulur mu? Onun evliyalarına, dervişlere ayan olmuştu.

Habibi Nacar düşünce içerisinde, hüznü hüznü nereye geliyordu. Derviş babaların içine katılacaktı, kafiye geliyordu ki. Nurani bir pir baba dedi ki:

— Ya Habibi Nacar, hiç düşünme, hiç gam etme, evine un gitmiştir, evine gıdalar gitmiştir, evine aş gitmiştir. Bir deve yükü gıdalar gönderildi. Dön evine.

Uzatmayalım. Döndü, evine geldi. Allah cümlesini sevindirsin. Ama pir baba bir şey daha söylemişti orada:

— Ya Habibi Nacar, evinde pişecek olan ekmekten ilk ekmeği kim yerse büyük bir ilme, bir varlığa sahip olacak, demişti.

Habibi Nacar gelene kadar ekmek pişirilmişti. Bir ekmek kokusu, bir güzel koku vardı ki evde. Habibi Nacar gelip baktı ki Pervane ilk çıkan ekmeğin yarısını yemiş, sonra da uykuya dalmış. Habibi Nacar'ın oğlu Pervane. Habibi Nacar şöyle baktı, ekmeğin yarısını yemiş. Anladı ki o ilme sahip olacak kişi Pervane'dir. Ekmeğin diğer kısmını alıp bir tarafa koydu. Uykusunda öyle bir hale gelmişti ki Pervane, üç yüz altmış damarını, yüz kırk kemiğini ateş almış, yanmaya başlamıştı.

Rüyasında derviş babalar, yeşil fesliler ona musallat oldular. Bir resim gösterdiler Pervane'ye.

— Pervane, şu güzele âşık oldun yavrum, dediler.

Badesini içirttiler. Allah cümlesini muradına erdirsin.

— Fakat yavrum, yolun çok uzak, dedi derviş baba.

— Ne kadar yolum var baba can?

— Yavrum, bir senelik yolun var, bir yıllık yolun var. Sen Hakikat şehrinde, Hakikat hükümdarının kızı Gül Sultan'a âşık oldun, dedi.

Pervane gözlerini açtı, anladı ki rüyaya dalmış. Gözünü açar açmaz babasını karşısında gördü Pervane.

Habibi Nacar, Pervanenin yüz mimiklerinden, Pervane'nin göz ışıklarından anlamıştı sevdalandığını.

— Yavrum, sen bazı bir türkü söylerdin, dedi.

— Baba, bu türkü o türkü değil.

— Hele söyle Pervane, dedi.

Alır Pervane, bakalım, babasına ne söyler. Söylesin Sabri Yokuş sağlığınıza. Allah hepinizi var etsin. Sağ olun, var olun:

Ne sorarsın canım baba

İçimde bir sevda vardır

Gözlerine nail oldum

İçimde bir sevda vardır

— Hele eylen yavrum Pervane, dedi Habibi Nacar, tek atın meydanı olmaz, bir de ben söyleyeyim:

Baban sana kurban olsun

Dert demezen derman olmaz

Bu nasıl bir sevda idi

Dert demezen derman olmaz

Alır Pervane:

Ben kalmışım bir devada

Günlerin geçti ziyade

Ben bade içtim rüyada

İçimde bir sevda vardır

Bunun üzerine babası Habibi Nacar iyiden iyiye anlamıştı Pervane'nin güzel bir kıza âşık olduğunu:

Koyma beni yana yana

Ben kurbanım oğul sana

Menzil dediler mi sana

Dert demezen derman olmaz

"Menzil dediler mi sana," yani yolunun ne kadar olduğunu söylediler mi sana diye soruyordu babası. Alır, alır Pervane:

*Pervane halim müşküldür
Bu bülbüle gonca güldür
Yolum bir senelik yoldur
İçimde bir sevda vardır*

Alır Habibi Nacar son olarak:

*Habib Nacar yola revan
Yardımcımız olsun Mevla'm
Durma yavrum yola devam
Dert demezsen derman olmaz*

Allah cümle dertlilerimizin derdine derman versin. Babasından helallik, destur alan Pervane günün bir gününde yola revan olacaktı, Nurpak şehrin-den Hakikat şehrine gidecekti. İkisinin arası bir yıllık yoldu. Hani o ekmeğin yarısını Pervane yemişti ya, Habibi Nacar, evliya, o kalan ekmeğin yarısını da Pervane'nin belindeki kuşağa bağladı:

— Şu ekmeği kuşağına al. Bir dertliye, bir yaralıyı rastladığın zaman, eğer yarası dışarıdansa şöyle hafiften doğrarsın yarasına, Allah'ın izniyle ayağa kalkar. Ha, yarası içerdeyse doğrarsın, bir suyun içine döker, suyu içirirsin, Cenabı Allah ona da rahatlık verir, sağlık verir, dedi.

Pervane dedi ki:

— Baba, müsaadenle.

— Bir dakika yavrum, ekmeği aldın, şu kamer tayı da al. Bu kamer tay, sen nerede kalırsan kal, bir beyit söylediğin zaman hemen gelip seni bulur, dedi.

— Başka, baba?

— Şunu da söyleyeyim: Gideceksin, senin önüne bir ormanlık çıkacak. O ormanda yaralı bir ceylan var, ok yarası almış, şu sana verdiğim ekmeği o ceylan'ın yarasına doğra, inşallah ayağa kalkar, seni o ormanlıktan geçirir. Kuşkanadın da olsa, yılan göbeğin de olsa o ormanlığı geçmen başka türlü mümkün değil.

— Hepsi bu kadar mı baba?

— Bu kadar, yavrum,

Allah cümle darda kalanların imdadına yetişsin. Pervane, kamer taya bindi. Hakikat şehrine yol almıştı. Bilemiyordu ne kadar yol geldiğini. Bir yere geldi, şöyle bir baktı, vatandaşın biri vakitsiz bir tarla ekiyor. Vardı onun yanına:

— Yahu, bu zamanda tarla ekilir mi, diye sordu adama.

— Hiç sorma beyefendi, dedi adam.

— Hayırdır, bu mevsimde tarla mı olur?

— Ben tarla filan ekmiyorum. Padişahımızın oğlu ağır bir derde yakalanmış, o da bulaşıcı bir hastalık olduğu için kimseyi yanına yaklaştırmıyorlar. Bu görevi de bana verdiler. Onu götürüp bir ıssız çöle atın, bir toprağa gömüp gelin demişler. Ben de onun için bu toprağı kazıyorum, dedi adam.

— Nerede bu hasta?

— Kardeşim, yaklaşma, onun hastalığı bulaşıcıdır. Sonra ben bu mesuliyetin altından kalkamam, dedi adam.

— Yahu kardeşim, sen beni götür hastaya, dedi Pervane.

Babasının verdiği o ekmek aklına geldi. O delikanlıyı, o hastayı tarlayı ekenin evine getirdiler. Öyle bir hastalık ki Allah hiç kimseye göstermesin. Bu arada Pervane, babasının verdiği ekmeği doğradı hastanın yarasına, oğlan yılan kabuğundan sıyrılır gibi o hastalıktan sıyrıldı. Allah'ın izniyle sıhhatine kavuştu. Allah cümlesini sıhhate kavuştursun.

— Kardeşim, iste, dünyalığını, mükâfatını ben vereyim, dedi delikanlı.

— Eğer isteyecek birisi varsa, o da senin şu arkadaşındır. O bana söylemeseydi ben ne biliyordum hastalığını? Bana o söyledi, senin iyileşmene o sebep oldu. Ben de geldim senin yarayı sağaltmak istedim. Eğer istiyorsan, bu arkadaşın gitsin, senin babandan mükâfat alırsa alsın.

— Benim babam bu yörenin padişahıdır, dedi delikanlı.

— O daha güzel ya hemşerim, bu da fakir bir hemşerimiz. Gitsin, bir ekmek kapısı bulsun, dedi.

Pervane, hemen tarla ekene dedi ki:

— Gideceksin padişahın yanına, ona diyeceksin ki, oğlunu hayata döndürürsem bana ne vereceksin?

— Öyle mi?

— Öyle.

Gitti adam padişahın yanına.

Padişah sordu:

— Yavrum, oğlumu bir yere gömdün mü?"

— Hayır. Padişahım sağ olsun. Ben senin oğlunu hayata döndürürsem bana ne vereceksin, dedi.

— Dünyalığını benden iste yahu. Benim oğlum servetlerle, hediyelerle ölçülecek biri değil. Ama o yara sarılmaz evladım.

— Hayır, Padişahım sağ olsun. Allah nasip ederse, senin oğlunu sıhhate kavuşturacağım, dedi.

— Peki, yavrum, sen git, kavuştur, ne istersen ben vermeye hazırım, dedi padişah. O adamın ardından da hemen birilerini yolladı onu takip etmeleri için. Adam evine varınca onu takip edenler evin kapısının önünde Pervane'yle padişahın oğlunu gördüler, baktılar ki şehzadeleri sapasağlam ayaktadır, hemen padişaha haberi ulaştırdılar. Padişah apar topar o eve geldi. Bu anda Pervane iki arada bir dereye kaldı, çünkü delikanlı iyileşmişti. Padişah geldi yanına:

— Yoksa bu hastayı sen mi iyileştirdin?

Padişah ya, sıkıştırdı onu. O arkadaşı olan, padişahın görevlendirdiği, tarlayı eken kişi korktu, dedi ki:

— Ben her ne kadar ben yaptım dedimse de aslında onu bu arkadaş iyileştirdi padişahım. Bilmiyorum onun nereli olduğunu, dedi.

— Yavrum, kimsin sen?

İşte o zaman Pervane dedi ki:

Halim müşküle dönüştü

Yetiş baba darda kaldım

Yalan yürekler sevmiştim

Yetiş baba darda kaldım

Babasına sesleniyordu, fakat abası gelecek miydi?

— Yavrum, kime sesleniyorsun, diye sordu padişah.

— Hele dinle padişahım, dinle, dedi Pervane:

Geldim burda ıssız yurda

Felek beni saldı derde

Ben kalmışım ıssız yerde

Yetiş baba darda kaldım

— Yavrum sen kimsin, kimin oğlusun, diye sordu padişah.

Aldı Pervane:

Dertli olan gönül açar

İnsan Azrail'den nereye kaçar

Yetiş babam Habibi Nacar

Yetiş baba darda kaldım

O anda Pervane'ye bir ses geldi:

— Yavrum, Pervane.

Ama kimse göremiyordu sesin kimden geldiğini.

Padişah hemen döndü:

— Yavrum, sen Habibi Nacar'ın oğlu musun? Yavrum, baban on dakika evvel buradaydı, dedi.

— Allah Allah! Babam nasıl burada olur? Ben niye göremiyorum babamı?

— Yavrum, sen benim oğluma sıhhati, sağlığı verdin. Ben sana ne verebilirim? Benden arzun nedir yavrum?

— Padişahım, ben hiçbir şey istemiyorum. Şu vatandaşa bir ekmek parası ver de garibim sevin, dedi. Allah cümlesini sevindirsin.

Pervane yola revan oldu. Mecburdu gitmeye. Hakikat şehrine gidecekti. Sevdığı Gül Sultan'a gidecekti. Şöyle geldi, baktı ki bir ormanlığa yaklaştı. Allah göstermesin, geçmesi mümkün mü? Dolandı, fırlandı, dört beş tur ormanlıkta dolandı durdu, bir yol bulamadı. O arada babasının ona söylediklerini hatırladı:

— Yahu, bazı babam söylerdi, sözünde beni de ara diye.

Bakalım, burada ne söyledi Pervane, darda kalışına, imdadına kimler gelecek. Söylesin Sabri Yokuş, Allah hepinizi var etsin:

*Öyle bir yerdeyim bilemedim ki
Ormanlıkta yolu bulamam baba
Böyle gitse sevdiğimi bulamam
Ormanlıkta yolu bulamam baba*

*Dağların başını duman bürüdü
Benim içerimi şivan bürüdü
Sanki aydın günü zindan bürüdü
Ormanlıkta yolu bulamam baba
Ağlar iken bilmem nasıl güleyim
Muradımı böyle nasıl alayım
Pervane'yim bunu nasıl bileyim
Ormanlıkta yolu bulamam baba*

Bu sözlerin üzerine ona bir ses geldi:

— Yavrum, Pervane, şöyle iki yüz metre ileriye git. O yaralı ceylanı bulacaksın.

Ama kimse görünmüyordu ortalıkta, sadece ses vardı. Pervane şöyle yürüdü, geldi, baktı ki ormanın içerisinde bir çeşmenin başında bir ceylan, okla yaralanmış, nasıl inliyor. Hemen babasından alıp kuşağına bağladığı ekmeği o ceylanın yarasına doğradı. Ceylan ayağa kalktı. Sanki ona beni takip et der gibi düştü Pervane'nin önüne. Ormanlıkta Pervane'yi öyle aydınlığa, ışığa çıkardı ki. Allah cümlemizi aydınlığa çıkarsın. Ondan sonra sanki Pervane'ye, bundan öte yol senindir demiş gibi döndü tekrar ormana doğru koştu, gözden kayboldu. Şimdi Pervane nereye gidecekti, Hakikat şehrine gidecekti. Yol devam ediyordu. Çeşitli engeller çıkacaktı yoluna.

Bir yerde haramilerle karşılaştı. Haramiler onun yolunu kestiler.

— Ey hemşerim, sen buraları sahipsiz mi sandın? Nereden geldin, nereye gidersin, dediler.

Döndü, harami başına dedi ki:

— Ben garip biriyim, çok uzaklardan geliyorum. Bırakın gideyim, benim çok uzun yolum var.

Harami başı dedi ki:

— Ya kılıcıma kılıç, ya kalkanıma kalkan ya da şu altındaki kamer tayı bana verip sonra gideceksin.

Pervane dedi ki:

— Benim atımı benden alırsan nasıl giderim, yapma harami başı, acı bana. Bırak, ben yoluma devam edeyim.

Pervane yalvardı harami başına:

— Sözden anlar mısın, dedi.

— Ne demek sözden anlar mısın, dedi harami başı.

— Yani sana bir türkü söylesem, dedi.

— Sen türkü de mi söylersin, dedi harami başı.

— Vallahi ne bileyim, bazen söylerim, dedi.

Bakalım, burada harami başına ne söyledi. Ben söyleyeyim, sağlığınıza.

Var olun, sağ olun:

Canım benim ey harami

Bırak yoluma gideyim

Sevdiceğim beni bekler

Bırak yoluma gideyim

— Sevdüğün de mi var senin, dedi harami başı.

Dedi:

— Hele dinle, dinle:

Âşık ayrılık çekiyor

Gözden yaşları döküyor

Gül sultan beni bekliyor

Bırak yoluma gideyim

— Sevdüğünün ismi Gül Sultan mı? Adın ne, kimin oğlusun, nereden geliyorsun, diye sordu harami başı.

Aldı Pervane:

Pervane'yim ben dağlıyım

Yer Nuripak'a bağlıyım

Habibi Nacar oğluyum

Bırak yoluma gideyim

Her şey burada belli oluyordu.

Pervane bu sözleri söyleyince, harami başı dedi ki:

— Pervane, kusura bakma. Ne bilelim sen osun. Baban on dakika önce buradaydı. Geldi, bize söyledi ki oğlum buradan geçecek, ona yardımcı olun, ona eziyet etmeyin. Ben de şu haramilerin başı olan baş haramiyim. Arap Sultan derler bana. Baban beni de sana nişanladı.

Ama harami kisvesindeydi. Fakat üzerindeki giyimi çıkardı. Arap Sultan'da öyle bir güzellik var ki Gül Sultan'ın güzelliğine de benzemiyordu.

Pervane döndü, ona dedi ki:

— Arap Sultan, ben sevdiğime âşık olmuşum. Hakikat şehrinin hükümdarının kızı Gül Sultan'a aşığım. Ben o sevdiğimi almadan, babam her ne kadar sana demişse de, beni bağışla, beni darağacına da götürseniz, senin bu arzuna evet diyemeyeceğim.

— Pervane, yol senindir. Ama şunu bil ki, bu meselen çok çetin bir meseledir. Hakikat hükümdarı çok zalim bir hükümdardır. Fakat benim duyduğuma göre şu anda Gül Sultan'ın ismini bile şehirde yasaklamışlar. Çünkü birkaç

padişah Gül Sultan'a elçiliğe gelmişler. Padişah onun ismini bile şehirde yasaklamış; "Kimse kızımın adını konuşmasın" diye emir vermiş ve en acısı, bir muamma asmış. Padişah da kırk tane âşık toplamış oraya. Baş âşık da Âşık Mahmut" dedi Arap Sultan.

Bunu dedi ya, bir nebze de olsa Pervane korkmuştu. Ne yani âşık ölümden korkar mı? Yahu, niye korkmasın, âşık da bir can değil mi? Ama Pervane ölümden korkmuyordu. Pirlerin elinden badesini içmişti. Arap Sultan her ne kadar Pervane bu mesele çok çetin bir meseledir diye dediyse de yine de dinlemedi onu, yola revan oldu.

Nereye geldi günün birinde, Hakikat şehrine geldi. Babasının orada bir dostu vardı, Habibi Nacar'ın dostu. Sazcı Cerrah Usta'yı soracaktı adres olarak. Sazcı Cerrah Usta'yı sordu birisine Pervane:

— Efendim, ben size bir adres sormak istiyorum. Burada Cerrah Usta varmış, saz dükkânı varmış, ne tarafta?

— Yavrum, sen buraların garibisin, belli oluyor. Nerelisin sen?

— Nuripak şehriden.

— Yavrum, ora buraya bir senelik yoldur, nasıl geldin?

— Cenabı Allah'ın hikmetinden sual olmaz. Geldim baba can.

— Yavrum, Cerrah Usta'yı tanıyor musun?

— Eh, az da olsa tanırım baba. Babamın dostuymuş, babam bazı anlatırdı.

Geldi Cerrah Usta'nın dükkânına. Selam verdi:

— Selam, baba,

— Aleykümselâm, Nerelerdesin yavrum? Hoş geldin, on dakika evvel baban buradaydı, senin gelişini bana müjdeledi, dedi Cerrah Usta.

— Allah Allah! Ben nereye gidiyorsam, babam on dakika evvel gelmiş oluyor, diye düşündü Pervane.

Eh, evliyalara örtük perde, kilitli kapı sorulmaz. Onlar alt kirpik üst kirpiğe değene kadar, bir bakarsın burada, bir bakarsın orada. Allah onların yüzü suyu hürmetine bizi bağışlasın. Her insanın arzusu sorulur. Cerrah Usta, Pervane'yi yedirip içirdikten sonra:

— Peki, yavrum, arzun nedir, sen niye bu taraflara geldin? Baban da bir şey anlatmadı. Senin bir arzunu dinleyeyim yavrum. Pervane, şu sazı da babam bana sipariş vermişti. Benim oğlum türkü söyler bazı, onun için bir saz yaparsın demişti. Hem de şu sazı sana vereyim. Çal bakalım, hoşuna gidiyor mu, gitmiyor mu, dedi.

Pervane aldı sazı, bakalım ne söyledi:

Canım baba gözüm baba

Ben seni görmeye geldim

İçimde bir sevda vardır

Ben sana vermeye geldim

*Ben kalmışım bir arada
Gemimiz bahtı karada
Bir sevdiğim var burada
Ben onu görmeye geldim*

— Yavrum, sana da kurban, sevdiğine de. Sözünden şunu anladım ki bir sevdiğin var burada. Ben onu görmeye geldim dedin. Peki, ama sevdiğin kimdir, kimin nesi, kimin kızıdır yavrum, diye sordu Cerrah Usta. Mecbur diyecekti onun ismini:

*Pervane'yim halim yaman
Nasıl geçti böyle zaman
Şah kızı ismi Gül Sultan
Ben onu görmeye geldim*

— Aman yavrum, ne yapıyorsun sen?

— Ne oldu, baba?

— Onun ismi yasak yavrum. Padişah kızının ismini yasaklamış. Kimin ağzından duyarsa onun yedi neslini kesecekmiş, dedi Cerrah Usta.

Âşık ölümden korkar mı?

— Yavrum, sen bilirsin, ama o kızın ismini bir daha ağzına alma, dedi.

— Baba, şu Gül Sultan'ın babası Hakikat hükümdarının sarayı ne tarafta?

— Yavrum, Allah'ı seversen, beni zor durumda bırakma, kendin de gitme. Onun kapısında, onun askerleri seni görürlerse beni de perişan ederler, seni de. Ben derim ki gitme yavrum.

— Olmaz baba, gitmem lazım.

— Hele bir türkü daha söyle. Ne güzel sesin var senin, çok güzel, hoşuma gitti.

Aldı Pervane:

*İçimde bir yara vardır
Buraya dermana geldim
Bir senelik yol yürüdüm
Sevdiğim Sultana geldim*

*Bir canım var ona kurban
Nasıl sırrım eden beyan
Şah kızı ismi Gül Sultan
Sevdiğim canana geldim*

— Yavrum, Allah'ı seversen, demin de dedim, onun ismini anma. Yerin kulağı vardır, birileri duyar, padişah bizim neslimizi kurutur, dedi Cerrah Usta.

Son sözünü aldı Pervane:

*Pervaneyim geldi sıra
Sevdadan yüreğim yara
Ne olur götür beni yara
Sevdiğim canana geldim*

— Yavrum, sen beni zor durumda bıraktın. Ben seni bir şartla götürürüm padişah sarayına. Bak, orada kızın ismini söylemeyeceksin. Eğer söylemeyeceksen ben seninle gelirim, dedi Cerrah Usta.

— Baba, gel gidelim, söylemeyeceğim, dedi Pervane.
Allah cümlesini darda bırakmasın.

Geldi ki, padişahın kapısı çok dolu. Demin de ifade etmiştim. İçeride kırk âşık imtihan oluyor. Âşık Mahmut'u da baş âşık seçmişler. Âşık Mahmut ferman okuyor. Gelen âşığı Mahmut'la imtihan ediyorlardı.

Cerrah Usta'nın saz yaptığını biliyorlardı. O âşıkların hepsi tanıdı Cerrah Usta'yı. Garip insan hemen kendisini belli ediyor. O arada sordular birkaç tanesi Cerrah Usta'ya:

— Bu delikanlı kim?
— Gariptir bu delikanlı, Nuripak şehriden geliyor, dedi.
— Peki, arzusu ne? Âşıklığa mı geldi?
— Vallah o da türkü söyler, dedi.

Padişah bunu duydu, hemen:

— Biz gelen misafire hürmette kusur etmeyiz. Mademki türkü söylüyor, âşıkça, şöyle bizim baş Âşık Mahmut'un karşısına verelim, dedi.

Mahmut'a emir verdi hemen. Âşık Mahmut karşısına aldı. Şöyle bir hasbıhal yaptılar. Mahmut, padişaha tekmilini verdi:

— Padişahım sağ olsun. Ne sordumsa adam cevap verdi. Bir şeyler vardır bunda, dedi.

— Yavrum, peki, arzun ne senin, neye geldin buralara?

— Padişahım, âşıklar sazlı sözlü söylerler. Eğer müsaaden olursa, ben de derdimi saz ile söyleyeyim, dedi.

— Hele söyle yavrum bakayım.

Cerrah Usta döndü:

— Pervane sen bilirsin, ama kızın adını söylemeyesin, dedi.

Aldı Pervane:

*Ne sorarsın beyim benim derdimi
Sevdiğim canana gelmişim Şahım
Hasreti öyle bende yandım kavruldum
Sevdiğim canana gelmişim Şahım*

Cerrah Usta tekrar uyardı bunu:

— Sen bilirsin, ama kızın adını söylemeyesin.

Şah seslendi buna:

— Yavrum, sevdiğin kim senin? Ne güzel türkü söylersin, var mı bu sözlerde onun ismi?

— Padişahım sağ olsun, dedi Pervane:

*Onun için geçtim ser ile candan
Ateş aldı beni cismi gül candan
Onun için geldim baba vatandan
Sevdiğim canana gelmişim şahım*

— Yavrum nereden gelmiştin sen? Vatandan bahsettin. Demin Cerrah Usta dedi, duymadım. Senin ağzından duymak isterim. Kimin oğlusun, nereden geliyorsun, diye sordu padişah.

Aldı Pervane:

*Pervane'yim babam bu imiş devam
Yardım eder ise o yüce mevlam
Nuripak'tan Habibi Nacar'dır babam
Sevdiğim canana gelmiş şahım*

— Yavrum, baban az önce buradaydı. Görmedin mi babanı?

— Görmedim, şahım.

— Peki, yavrum, bu sevdiğim dediğin kimdir senin sevdiğin, ismi ne onun?

Cerrah Usta yalvarır:

— Pervane, ne olursun söyleme.

Aldı Pervane:

*Pervane'yim oldum halimden yaman
Her şeye kadirdir yüce Yaradan
Şah kızı buradadır ismi Gül Sultan
Sevdiğim cananı görmeye geldim*

Pervane bunu der demez Cerrah Usta'nın dizinin bağları koptu.

Padişah:

— Bu nasıl saygısızlıktır, bu ne cürettir? Ben kızımın ismini yasaklamıştım. Sen kimsin ulan, konuşuyorsun kızımın adını? Derhal bunu çarmıha gerin, zindanlara atın, dedi.

Padişah bunu deyince Cerrah Usta yalvardı:

— Şahım sağ olsun.

Cerrah Usta'yla beraber onu zindana atacaklardı. Adalet de vardı. Kız bir muamma asmıştı. Kırk tane âşık toplanmış, çözemiyordu bu muammayı. Baş âşık Mahmut'a muammayı çözdürmek istediler:

— Şahım sağ olsun. Öyle bir muamma asılmış ki ben bile bilemiyorum. Hiç kimse bilemez demektir yani, dedi.

Şah dedi ki:

— Yavrum, seni bir şartla bağışlarım. İsmi bahsettiğin O Gül Sultan bir muamma asmıştır. Eğer onun muammasını bulabilirsen senin canını azat edeceğim, bulamazsan başını vuracağım. Cerrah Usta senin de, dedi padişah.

Cerrah Usta döndü Pervane'ye:

— Pervane, yapma oğlum, çoluk çocuğum var benim.

Pervane dinler miydi? Demin dedim ya, evliyaya sual sorulmaz, oğluna da sorulmaz. Çünkü o da payını almıştı, o kudretten o da payını almıştı.

Şöyle döndü Pervane, bir göz gezdirdi muammaya. Döndü kıblesine:

— Ey yaradan Mevla'm, dedi.

Yalvaracaktı. Nereye yalvaracaktı? Çünkü babası demişti ki:

— Yavrum, darda kaldığın zaman bazı beni de söyle.

Bakalım ne söyledi burada Pervane. Ben sağlığınıza söyleyeyim:

Yetiş baba darda kaldım

N'olur söyle bana baba

Ancak bana yetişirsin

İmdadıma yetiş baba

Bu nasıl bir kalma kalda

Ağaçtan da sallananda

Darda kaldım müşkül halda

Darda kaldım yetiş baba

Pervane'yim dert çekiyor

Sevdadan boynum büküyor

İmtihan beni bekliyor

Darda kaldım yetiş baba

Yine o sesi duydu:

— Yavrum, Pervane, muammada senin ismini yazmış yavrum.

— Ne oldu âşık, hazırlandın mı, dedi padişah.

Baş âşık Mahmut dedi ki:

— Efendim, bu muammayı çözecek birine benzemiyor.

Padişah dedi ki:

— Söylemişim, eğer o muammaya cevap veremeyeceksen, kızımın ismini dediğinden dolayı seni darağacına çekeceğim.

Cerrah Usta dedi ki Pervane'ye:

— Bir şey geldi mi sana?

Alır Pervane:

Muammada yazılıdır

Bir isim var orda şahım

Bu nasıl bir cevri cefa

Bir isim var orda şahım

— Nasıl bir isim var yavrum? Bir sürü isim olabilir. Ne ismidir bu? Bunu kim asmış, kimin eliyle asılmış? Onu da söyle bakayım, dedi padişah.

Cerrah Usta dedi ki:

— Pirlerini çağır.

Nazik eller onu yazmış

Gelmiş âşıklara süzmüş

Lezgi Ahmet onu asmış

Orda bir isim var şahım

— Burası doğru. Nasıl bildi bu delikanlı Lezgi Ahmet'in astığını? Peki, kim söyledi ona, diye sordu padişah.

— Âşıklardan biri söyledi, baş âşık Mahmut söyledi, dediler.

— Peki, yavrum, âşıklar sözü kaçta tavşırır, yani son bendini, diye sordu padişah, Pervane'ye.

— Padişahım sağ olsun. Üçte tavşırırlar, dedi Pervane.

— Hadi söyle bakayım, kim yazmıştır?

Aldı Pervane:

Çıkmış bu bağları gezmiş

Pervane'nin bağrın ezmiş

Gül Sultan'ım onu yazmış

Pervane yazılı şahım

— Ulan, tutun bu aşığı getirin buraya. Hemen bunu darağacına çekeceksiniz. Bir daha kızımın adını söyledi.

— Hayır. Padişahım sağ olsun. Muammayı indirin bakın, eğer o yazılı değilse ben idamıma razıyım, dedi Pervane.

— Getirin bakalım, dedi padişah.

Açtılar kâğıdı burada Pervane yazılı.

— Kim yazmış?

— Senin kızın yazmış padişahım.

Dedi ki:

— Ben sana ceza olarak zindan hayatı vereceğim. Cerrah Usta'yla beraber, kızımın ismini dediğinden dolayı seni zindanlara atacağım ve buradaki âşıkların hepsini imtihan edeceğim. Bunları sırayla darağacına çekeceğim, başta Mahmut olmak üzere ve burada harp ettireceğim. Bu harbi de üç padişahın arasında yaptıracağım. Elçiliğe gelen bu üç padişaktan hangisi bu harbi kazanırsa kızımı onun oğluna vereceğim.

Bunlar zindandaydılar, Cerrah Usta ile Pervane. Öyle oldu ki padişahın birine söz kestiler. Gül Sultan'ı onun oğluna vereceklerdi. Öyle bir ortam oldu ki çok kanlar döküldü. Gül Sultan gitti gidecekti. O da sevdalıydı Pervane'ye. Eli yetmiyordu, günü çatmıyordu. Babası çok zalim bir hükümdardı.

Gecenin ıssız bir saatinde Pervane şöyle bir baktı ki o demir parmaklıkların ötesinde birisi duruyor.

— Yavrum Pervane, şöyle bana gel, dedi ses. Kapı açılmıştı Pervane'ye. Pervane dışarı çıkmıştı. Yılan göbeğin de olsa, kuşkanadın da olsa geçmek mümkün mü, ama geçmişti işte. Pervane mecburdu sevdası için. Gül Sultan'ın sözü kesilmişti, düğünü tutuluyordu, gidecekti. Harp ilan edildi üç gün. En sonunda padişah ilan etti ki:

— Zehirli kementleri fırlatın, bu delikanlıyı öldürüp bana getirin.

Allah cümlemizi muradına erdiresin. Zehirli kementleri fırlatıyorlardı Pervane'ye. Allah Allah! Buna fırlatılan okların yarısı yere düşüyor, yarısı kayboluyor. Bir hikmet vardı bu işte. Baktılar ki bir ses geldi. Cerrah Usta bir türkü söylüyordu, ne diyordu o türküde, ben söyleyeyim sağlığınıza. Allah hepinizi var etsin:

*Canım benim can Pervane'm
Soran babandır babandır
Duman gibi başımızda
Duran babandır babandır*

Cerrah Usta, Habibi Nacar'ın yetişkin evliyalardan olduğunu biliyordu. Aldı Cerrah Usta:

*O akıtır gözden yaşı
Onun hiç bitmez telaşı
Gelen oka göğsü karşı
Veren babandır babandır*

*Cerrah usta geçti candan
Ümit vardır yaradandan
Bizleri bak o zindandan
Soran babandır babandır*

Eh, o oklardan da yara almamıştı Habibi Nacar sayesinde. Pervane sevdiği Gül Sultan'ı o zalim hükümdarların elinden kurtarmıştı. Allah cümlesine hayırlı düğünler, hayırlı nişanlar versin. Şimdi onu memleketi Nuripak şehrine getirecekti. Düğünler tutacaklardı. Yol aldılar. Tekrar o ormanlığa geldiler. Haramiler onların önünü tekrar kestiler. O arada Gül Sultan Pervane'ye dönüp "Pervane, hele bir dinle, dedi. Aldı Gül Sultan:

*Karşıdan gelen güzeli
Layık görmüşüm ben sana
Bu gelen Arap Sultan'ı
Ben de layık gördüm sana*

*Bağırma uğratma gazel
Ben seni sevmiştim ezel
Bir yiğide iki güzel
Ben de layık gördüm sana
Gelsin geçsin devri zaman
İki güzel sana kurban
Gül sultan ile Arap sultan
İkisi de layık sana*

— Gül Sultan, sen ne biliyordun Arap Sultan'ın beni sevdiğini, dedi Pervane.

— Baban bana söylemişti Pervane. Sen benim için geldiğin zaman, baban Habibi Nacar benim yanıma geldi. Yavrum, ben baş harami Arap Sultan'ı da Pervane'ye nişanlamıştım dedi. Babanın arzusu üzerine ben de kabul ediyorum bunu, dedi Gül Sultan.

Bunlar bu hasbıhaldeyken, baktılar ki bir pir baba karşıdan geldi:

— Yavrum, Pervane,

— Buyur, baba,

— Baban ok yarası almıştı. Şu toprağı götür babanın yaralarına sür, yaraları iyileşsin.

Allah cümle hasretleri kavuştursun. Pervane, iki sevdiği ile beraber, Arap Sultan ile Gül Sultan'ı aldı yanına, onlarla beraber baba vatani Nuripak şehrine geldiler. Düğünler tutuldu, yaralar iyileşti, hastalar ayağa kalktı, âşıklar çağrıldı. Sağ olun, var olun.

HAMİT HAN İLE MELEK SULTAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Sabri YOKUŞ

Derleme Tarihi: 19 Mart 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Kars Merkez Aydıngünlü Köyü. Ortamda bulunanlar;
derleyici, elli kişilik köy cemaati.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Sabri YOKUŞ hikâyeyi 1988 yılında Murat Çobanoğlu'dan
öğrendi.

Evet, sevgili dinleyenlerim, değerli misafirler, değerli köy halkı, sevgili Aydınlınlılar...

Hikâye var ki üç gün üç gece çeker, hikâye var beş gün beş gece çeker. Bunları saatlere sığdırmak kolay değildir. Anadolu'muzun bir köşesinde yaşamış olan o mor menekşeli dağlardan o akan sulardan o Süsemli yaylalardan, o güzelim yörelerden.

Bu, Erzurum'un İspir kazasından tarihi bilinmeyen bir olay ki o zaman askerliğin yedi yıl olduğu dönemlerde. Erzurum'un İspir kazasında, ananın, babanın bir tek evladı olan Hamit Han isminde bir delikanlı, şöyle bir gün oturmuşlardı kendi evlerinde, ana-babası evlatları olarak yanlarına çağırılmışlar Hamit Han'ı:

— Hamit Han, yavrum, artık sen de gençlik yaşını ikmal ettin. Bize göre, senin de evlilik çağı yaklaştı artık. Ama askerliğim var diyeceksin. Bizler onu düşündük; fakat sen gideceğin için, birileri lazım ki bizlere hizmet etsinler.

Kimler söylemişti bunu; Hamit Han'ın babası Ali bey, anası Gamlı Sultan. O zaman Hamit Han dedi ki:

— Babam bilir.

Bizim yörelerde bir üslup vardır; Anadolu'da, "Babam bilir, anam bilir" denilmesi, evet babında sayılır. O zaman sorar sual ederler. Kimi bulmuştlar Hamit Han'a; Ahmet beyin kızı Melek Sultan'ı layık görmüştlüler. Öyle bir gün oldu ki bunların düğünleri tutuldu. Allah hepinize hayırlı düğünler nasip etsin.

Hamit Han 5-6 aylık bir evliydi, bu sefer de bunun askerlik kâğıdı geldi. Geldi, eline ulaştı. Soruyordular, anası soruyordu, sevdiği soruyordu, babası soruyordu;

— Yavrum, askere gideceksin.

— Evet, baba, evet ana.

Sevdiği gözlerinden yaş döküyordu. Âşık ne söyler; âşık, hasrete türküy-le karşılık verir. Yola reva olacaktı Hamit Han. Gamlı Sultan ve Ali Bey dedi ki:

— Yavrum, bizlere bir şey söylemeyecek misin? Senin moralini hiç iyi görmüyorum Hamit Han. Yavrum, Allah büyüktür. Senin sevdiğin, senin eşin bizlere emanet, bizler de Allah'a emanet yavrum.

Hamit Han ise, yola düşmeden evvel bir nebze de olsa bir türkü söyleyip gidecekti onlara. Bakalım, anasına, babasına, sevdiğine ne söyler Hamit Han. Söylesin Sabri Yokuş, sağlığınıza, saadetinize. Sağ olun var olun.

Canım benim gözüm anam

Bahtım karalıdır ana

Sanki dönüş yok geriye

Bahtım karalıdır ana

Söylüyordu:

— Canım ana gözüm ana, bahtım karalıdır benim, sanki dönüş yok geriye, bahtım karalıdır benim.

Anası Gamlı Sultan gözden yaş döktü, sevdiği zaten ağlıyordu Melek Sultan.

Anası dedi ki:

— Yavrum, niye geri dönmeyesin evladım? Allah büyüktür. Askerlik görevini yapar, inşallah, günün bir gününde de geriye de dönersin.

Sanki koptu bir kıyamet

Ömür olacak nihayet

Sevdiğim size emanet

Bahtım karalıdır ana

— Sanki koptu bir kıyamet, ömür olacak nihayet, sevdiğim sizlere emanet, bahtım karalıdır ana, deyince, anası gözden yaş döküyordu zaten.

Alır Hamit Han son sözünü:

Nasıl derde bulam çare

Sorma ana yürek yara

Hamit Han'ım bahtı kara

Bahtım karalıdır ana

Demişti son sözünü Hamit Han. Nereye gidecekti? Askerlik kâğıdını eline almıştı, günün bir gününde Van şehrine gelmesi gerekiyordu. Vesait mi vardı o zaman; hayır. Tren mi vardı; hayır. Uçak mı vardı; hiç yoktu. Ya deveyle, ya katırla, ya da piyade yola devam ederdiler. Aylar mı sürdü, günler mi sürdü, günün bir gününde Hamit Han Van şehrine, askerlik birliğine ulaşmıştı. Sordular, sual ettiler, askerler hemşerilerini arıyordular. Öyle oldu ki, Hamit Han'dan önce kendi köyünden birisi ondan bir yıl öncesi askere gitmişti. Yunus Bey isminde, kendi köylüsü orada asker, ama Hamit Han bilmiyor. Yunus Bey geldi, soruyordu:

— İspir'in Yoncalı köyünden kimse var mı burada?

Hamit Han dedi ki;

— Benim efendim.

— Vay canım, Hamit Han sen misin, Ali amcanın oğlu?

— Evet.

— Beni tanıdın mı?

— Yunus Bey, nasıl tanımam seni?

Yunus Bey dedi ki:

— Hamit Han, güzel oldu benim yanıma düştüğün, sana yardımcı olurum günlerimiz beraber geçer.

Aylar günler birbirini takip etsin, öyle oldu ki, Hamit Han ilk mektubunu yazmıştı. Kime yazmıştı babası; Ali Beye:

— Baba, ben geldim, birliğime teslim oldum. Salih Yağcı isminde bir yüzbaşım var; onun yanında çok rahatım, beni merak etmeyin.

Kaderin nerede ne olacağını bir tek Allah bilir, kimse gaibe hükmedemez efendim. Günler aylar birbirini takip etsin, söz hasbıhalliği geçti arada, hemen Yunus sordu buna:

— Hamit Han, hiç sormadım; sen evlendin mi evlenmedin mi?

— Vallahi Yunus Bey, evlendim, sonra askere geldim.

— Peki, kiminle evlendin?

— Yunus Bey; biliyorsun, ben bazı bir köyde türkü de söyledim. Benim içim doldu. Eğer senin de müsaaden olursa, şöyle sazımla sana söyleyeyim bunu.

Alır Hamit Han:

Sorma gardaş sorma benim derdimi

Ela gözlü nazlı yardan ayrıldım

Onun hasretiyle yanar ağlarım

Ela gözlü nazlı yardan ayrıldım

— Gardaş, ayrıldığını anladım da, şu kimdir bizim köyde, kiminle evlendin sen?

— Hele dinle:

El vurma kardeşim bu yaram cıban

Daha da bu derde bulunmaz derman

Ahmet Bey'in kızı o Melek Sultan

Melek yüzlü nazlı yardan ayrıldım

— Bir dakika Hamit Han, şu Ahmet amcanın kızı Melek Sultan dediğin, değil mi?

— Evet, Yunus Bey...

Zalim Yunus Bey, o anda içerisine bir kötülük çökmeye başladı:

— Ulan, demek ki sen benim sevdiğimi aldın ha. Ama belli ettirmedim Hamit Han'a bunu.

Hamit Han aldı son sözünü:

Hamit Han'ım dedim yarımı deştim

Ulan bu kadere ben şimdi şaştım

Altı aylık evli askere düştüm

Ela gözlü nazlı yardan ayrıldım

Evet, ne demişti:

— Altı aylık evli askere düştüm, kömür gözlü nazlı yardan ayrıldım, dedi. Hamit Han, zalim Yunus beyi kendisine sadık bir arkadaş biliyordu. Bir köylüsünü görmüştü orada, seviniyordu buna; ama ne bilsin ki, zalim Yunus Bey kötü senaryolar hazırlıyor içinde. Demiştım ya, babasına bir mektup göndermişti. Zaten o mektubun cevabını da alamamıştı Hamit Han. Efendim gün oldu ki, bölük yazıcısı geldi, mektuplar okunuyor, Hamit Han'ın gözü yolda:

— Acaba benim de mektubum geldi mi? Salih Yağcı yüzbaşı çağırdı bunu:

— Hamit Han, yavrum...

— Buyur yüzbaşım.

— Yavrum, bir mektubun var; onu sana vereceğim. Aynı zamanda birde önümüzdeki birkaç gün içerisinde çavuş talimgâhı kuruluyor; seni yanıma bölük çavuşu olarak görmek istiyorum.

Hamit Han ise buna sevindi. "Hiç olmazsa bölük çavuşu olurum, Salih Yağcı yüzbaşının yanında rahat ederim" fikrindeydi. Mektubu açtı, okudu. Bu askere geldikten sonra, Allah buna bir oğlan çocuğu nasip etmiş. Hanımının babası doğum yaptığını yazmış.

— Yavrum, sen gittikten sonra senin bir oğlun dünyaya geldi. Çavuşluk rütbesine gireceğinden bahsetmiştin. Senin mektubun o dönemde geldiği için, senin oğluna Talibi Çavuş adını koydum oğlum.

Çok sevinmişti Hamit Han bu müjdeye, bu müjdeli habere.

Ben size haberi nerden vereyim; zalim Yunus Beyden. Mektuplar kesildi. Aylar, yıllar birbirini takip etti, Hamit Han'ın mektupları gitmez oldu, gelmez oldu. Şimdiki gibi uçak mı vardı birileri gitsin, vesait mi vardı gitsin. Babası Ali amca yaşlanmıştı, piri bir ihtiyar olmuştu, gidip gelmeye dizinin takati yoktu. Anası Gamlı Sultan'ın beli bükülmüştü, sevdiği Melek Sultan'ın da gözlerinden pınar akar gibi günlük yaş dökülüyordu. Yavrusu Talibi Çavuş da yavaş yavaş büyümeye yüz tutuyordu.

Öyle bir gün oldu ki, zalim Yunus Beyin teskeresine de bir yıl falan var; Hamit Han'ın babası Ali beye Bir mektup yazdı. Kimin ağzından; Salih Yağcı yüzbaşının ağzından... Hamit Han'ın babasına bir mektup yazdı ki:

— Oğlun Hamit Han yıllardan beri yanımdaydı; ama bir tatbikat sonucunda gerçek bir mermiye isabet ederek, oğlun hayata veda etmiştir, şehit olmuştur. Başın sağ olsun. Vatan sağ olsun. Allah kimseye bu acıyı göstermesin.

Bu haberi alan Ali amca ile Gamlı Sultan kırk gün arayla Allah'ın rahmetine kavuştular. Ana-baba bu kedere, bu derde, bu hasrete dayanamayıp, kırk gün arayla emri hak vaki oldular. Hamit Han ne bilsin anasıyla babası bu dertten ölmüş, ne bilsin ki ölüm haberi memlekete gitmiş. Bunun anasıyla babası ölünce, Melek Sultan'ın babası Hacı Ahmet geldi. Ahmet amca dedi ki:

— Kızım, kocan askerde, kaynatan öldü, kaynanan öldü. Ben seni bu sa-

atten sonra kimlere emanet edeyim?

Böyle dedi, yavrusunun elinden tuttu, alıp evine götürdü. Melek Sultan gözlerinden yaş döküyordu. Öyle bir gün oldu ki sevgili dinleyenlerim, bu zalim Yunus Bey teskeresini alacağı sırada geldi Hamit Han'ın yanına, üç-beş günü var.

— Hamit Han.

— Buyur Yunus Bey.

Ne bilsin Hamit Han, Yunus Bey mektup göndermiş:

— Biliyorsun, teskerem yaklaştı, üç-beş günüm var, gideceğim. Ver mektubunu da, kendi ellerimle götürüp anana-babana vereyim müjdeyi.

Zaten müjdeyi vermişsin sen. Ana-baba nerdeydi artık; vefat etmiştiler. Eh, o da ihaneti düşünemiyordu çünkü ondan. Hamit Han şöyle çekildi odasına, mektup alamıyordu ya.

— Hay vah, 5-6 yıl oldu ben geldim ki, anam-babam ne çabuk unuttular beni.

Eline kalemimi, kâğıdını aldı. Zalim Yunus Bey teskereciydi, sevinçliydi. Hamit Han daha bekleyecekti bir yıl. Bakalım, burada anasıyla babasına ne söyler Hamit Han, mektupların gelip gitmeyeşine. Zalim Yunus Beyle name gönderecekti, mektup. Bakalım, burada ne söyler?

Aylar oldu bir haberiniz gelmedi,

N'olur bir haber gönder baba can,

Nasıl oldu anam unuttu beni,

N'olur bir haber gönder baba can

— Aylar oldu bir haberiniz gelmedi, n'olur bir haber gönder baba can, nasıl oldu anam unuttu beni, n'olur bir haber gönder baba can.

Nerden bilsin ki, anasıyla babası ölmüştü. Soruyordu zalim Yunus Bey: Hamit Han. Yazdın mı?

— Yazdım Yunus Bey.

Bilemedim benim bu mudur yazım

Altı yıl oldu ki baba geçmiyor sızım

Bir sevdiğim vardı bir tane kuzum

Hiçbir haber alamadım baba can

— Bilemedim benim bu mudur yazım, altı yıl oldu ki geçmedi sızım, bir sevdiğim vardı bir tane kuzum, hiçbir haber alamadım ey baba, dedi, aldı son sözünü.

Hamit Han'ım baba bilsen ne oldum

Haber gelmeyince gül gibi soldum

Altı yılda baba burada mahvoldum

N'olur bir haber gönder baba can

*Geri dönmez
Geçen gün geri gelmez
Gene bu bir devri rüyadır
Giden can geri gelmez*

— Hamit Hanım baba bilsen ne oldum, haber gelmeyince gül gibi soldum, altı yılda baba inan mahvoldum, n’olur bir haber oy gönder babacan” demişti.

Mektubu kime verdi; zalim Yunus Beye verdi. Yunus Bey terhis olur günün bir gününde, gelir, köyü Yoncalı’ya ulaşır. Hemen komşular toplandılar bunun yanına. Komşular demişti;

— Yunus Bey, gözün aydın olsun. Yunus Bey, gözün aydın olsun. Vatani görevini üstün bir hizmetle tamamlayıp evine döndün şükür. Seni aramızda görmekten de mutluluk duyuyoruz.

Sordular;

— Yunus Bey, bizim duyduğumuza göre, herhalde Ali Beyin oğlu Hamit Han da senin asker olduğun bölgelerde asker idi; ama onun askerde öldü haberini duyduk. Doğru mudur acaba?

Yunus Bey dedi ki;

— Evet, doğrudur. Hamit Han benim yanımdaydı efendim. Bir gün tatbika kata çıktık, maalesef gerçek bir kurşun isabet etti Hamit Han’a, emri hak vaki oldu, gitti.

Böyle deyince, oradaki insanlar Yunus Bey’e inanmışlardı. Yunus Bey’in derdi, Hamit Han’ın sevdiği Melek Sultan’ı almak. Sordu zalim Yunus Bey;

— Hamit Han’ın babası, anası ne halde?

Dediler ki:

— Hamit Han’ın ölüm haberi askerden gelir gelmez, her ikisi de 40 gün arayla emri hak vaki oldular.

Böyle deyince, zalim Yunus Bey mecliste göstermemiş olsa bile, içinden buna sevinmişti. Hamit Han’ın kimsesinin kalmayıpına, Melek Sultan’ın bun kalışına çok sevinmişti. Allah kötü insanlara fırsat vermesin. Gün oldu ki, bu zalim Yunus Bey sizin gibi değerli simaları toplayıp nereye göndermişti; Ahmet amcanın evine, yani Melek Sultan’ın babasının evine dünürçüler göndermişti, elçiler göndermişti. Hamit Han askerde öldü, Melek Sultan dul kaldı; ona talip olmuştu. Melek Sultan ise babasına demişti ki:

— Baba, Allah’ı seversen benim üzerime gelme. Bırak, ben sevdiğimin yolunu bekleyeyim. Benim hâlâ ümidim var.

Babası demişti ki;

— Kızım; biz, senin kocanın ölüm haberini aldık. Sen bir mucize mi bekliyorsun yavrum?

Böylelikle, aralarında söz kesildi, Melek Sultan’ı zalim Yunus Beye verdiler.

Size haberi nerden verelim; Van şehrinden. Erzurum'dan, İspir kazasından bir emir gitmişti ki, harp sona ermişti orada. Salih Yağcı yüzbaşının bölüğüyle beraber Van şehrinden geri İspir'e gelmesini arz etmiştiler. Böyle oldu ki, Salih Yağcı Yüzbaşı Hamit Hanın İspirli olduğunu biliyordu; ama hangi köylü olduğunu bilmiyordu. Hamit Han çavuşu çağırdı yanına ve dedi ki;

— Hamit Han çavuş, gözün aydın yavrum.

Öyle bildi ki, mektubu mu geldi.

— Buyur yüzbaşım.

— Yavrum, gözün aydın, İspir'e gidiyoruz.

O aydınlık iyi de, acaba gelip İspir'de bıraktıklarını geri görecektiydi? Bu arzu içerisindeydi.

— Hazırlan yavrum, yola gidiyoruz.

Biliyorsunuz, çok eskilerden bir şeyler vardır; gümüş bıçaklar, gümüş yüzükler, kapaklı yüzüklerden dededen veya nineden miras kalan yüzükler vardır. Melek Sultan yüzüğün kapağını açtı, içerisinde zehir olduğunu zalim Yunus beye gösterdi. Melek Sultan demişti;

— Yunus Bey, bana yakın gelirsen, yemin ediyorum Allah'ıma, bu zehri içirim, kendime kıyarım. Sakın bana yakın gelme, elin elime değmesin.

Yunus Bey ise ne biliyordu ki, günün birinde Hamit Han gelecek. O, Hamit Han'ın ebediyen asker ocağında kalacağını düşünmüştü. Böyle düşünmeseydi öyle yapmazdı. Oysa Yunus Bey O düşünceye kapılmış, "Ulan, nasıl olsa Melek Sultan bana yar olur" diyerek bu hayale kapılmış, hayat devam ediyordu.

Allah sizleri var etsin. Allah, o kötü insanlara da fırsat vermesin...

Demiştim size, Hamit Han gelecekti İspir'e doğru. Melek Sultan burada, Yunus Bey'in yanında kalmakta olsun, ben size haberi Salih Yağcı Yüzbaşının bölüğünden, Hamit Han Çavuştan vereyim. Nereye geleyim; İspir'e doğru geleyim.

Hikâyeyi fazla uzatmayayım sizleri rahatsız etmeyeyim. Efendim, bunlar yola reva oldular. Günün bir gününde Salih Yağcı Yüzbaşı bölüğüyle nereye gelmişti; Hamit Han çavuş içlerinde olmak şartıyla Yoncalı köyünün önünden geçecektiler. O arada Hamit Han çavuş askerin içerisinde bir of çekt. Hemen döndü Salih Yağcı yüzbaşı;

— Bu kimdi of çeken.

Askerlerden biri dedi ki;

— Yüzbaşım, Hamit Han çavuş idi of çeken...

— Gel bakayım Hamit Han çavuş. Seni zaten birkaç aydır iyi görmüyorum. Evladım, bir derdin mi var, bana söylemiyorsun.

— Yok yüzbaşım.

— Peki, nedir bu solgunluğun evladım? Senin içerisinde bir dert var, sen bana anlatmıyorsun.

Hamit Han dedi ki;

— Yüzbaşım, eğer müsaade edersen, neden of çektiğimi saz ile söyleyeyim.

— Söyle yavrum, bizim askerlerin de gönlü açılmış olur.

Salih Yağcı yüzbaşı hemen emir verdi askere:

— Tüfek çatın.

Oturdular gruplar şeklinde, kimi dinliyordular; Hamit Han çavuşu dinliyordular:

Canım benim can yüzbaşım

Burası bizim köyümüz

Anam babam burada benim

Burası bizim köyümüz

— Canım benim can yüzbaşım, burası bizim köyümüz, anam babam burada benim burası bizim köyümüz.

— Yavrum, sen bu köylü müsün? Köyünüzün ismi ne?

— Söyleyeyim yüzbaşım.

Elbet vardır ağa beyi

Olur, düğün ile toyu

Yamaçta Yoncalı köyü

Burası bizim köyümüz

— Tabii vardır ağa beyi, olur düğün ile toyu, yamaçta Yoncalı köyü, burası bizim köyümüz.

— Yavrum, anam-babam var dedin, değil mi? Başka kimin kimsen var mı?

Alır Hamit Han son sözünü:

Hamit Han'ım düştüm derde

Koyunu yedirdim kurda

Sevdiğimle yavrum burada

Burası bizim köyümüz

— Hamit Han'ım düştüm derde, koyunu yedirdim kurda, sevdiğimle yavrum burada, burası bizim köyümüz.

Sevdiğini, yavrusunu deyince Salih Yağcı Yüzbaşı hemen döndü:

— Asker; biz, Hamit Han'a yarım saat bir müsaade verelim, gitsin, yavrusunun, sevdiğinin yüzünü görsün, ana-babasının elini öpsün gelsin.

Hamit Han'a döndü yüzbaşı:

— Hamit Han, yavrum; sana yarım saat müsaade ediyorum. 15 dakikaya gidersin, 15 dakikaya gelirsin, yarım saat de benden yedek izin. Git, çoluk çocuğunu gör; anne-babanı gör; ama bir saat içinde burada ol.

Hamit Han ise bir saati ne yapacaktı ki; “Sevdiğimin yüzünü göreyim, yavrumu koklayayım, anamın babamın elini öpüp, helâlık alıp geriye döneyim” arzusundaydı.

Geldi ki ne gelsin! Allah hiç kimseye göstermesin, evi yurdu tarumar olmuş, o binaları yıkılmış, temel taşlarında beş parmak ot bitmiş.

— Ne olmuş bu binalara, hani benim anam, hani benim babam, hani benim sevdiğim, hani benim yavrum?

Şöyle oturdu bir taşın üzerine Hamit Han. Baktı ki, komşuları olan Hatım Sultan geldi bunun yanına. Asker kıyafetli birisini görünce dedi ki:

— Yavrum, kimsin sen? Hayırdır. Bir arzun mu var evladım, niye burada oturuyorsun?

Döndü Hatım Sultan'a. Kendi kendine dedi ki; "Eyyvah, Hatım Sultan beni tanıyamadı. Tanımış olsaydı; 'Hamit Han, yavrum, sen nerelerdeydin, ne zaman geldin' diye sorardı."

— Teyze, müsaade eder misin, ben sana kim olduğumu saz ile söyleyeyim.

— Söyle yavrum.

Nasıl tanımadın beni

Ali Beyin oğlu benim

Hasret içimi yakar

Ali Beyin oğlu benim

— Yavrum hangi Ali'nin oğlusun, kimsin sen?

Eyyvah eyyvah! Hatım Sultan, sen beni tanıyamadın, değil mi? Hele dinle:

Nasıl dede olmaz derman

Altı yıldır geçti zaman

Nerde anam Gamlı Sultan

Ali Bey'in oğlu benim

— Yavrum, sen Hamit Han mısın?

— Evet, Hatım Sultan. Beni tanımadın mı?

— Yavrum, ben değil, baban da olsa seni tanıyamaz; çünkü senin öldü haberin geldi askerden.

— Allah Allah, nasıl olur?

Hele söyle yavrum, söyle.

Hamit Han'ım var hasretim

Gurbette bitmez gafletim

Melek Sultan'a hasretim

Ali Beyin oğlu benim

— Hamit Han'ım var hasretim, deyince:

— Yavrum Hamit Han, evet, Melek Sultan'a hasretsin; ama senin ölüm haberin geldikten sonra, senin annen ve baban kırk gün arayla emri hak vaki oldular.

— Nasıl olur Hatım Sultan? Benim ölüm haberim ne zaman geldi size? Ben ölmedim ki askerde.

— Yavrum, bilmiyorum. Bundan bir yıl öncesi bir mektup geldi Van şehrinden, senin komutanın tarafından yazılmıştı.

Hamit Han'ın ölüm haberini babasıyla anası alır almaz, ikisi de hakkın rahmetine kavuştular.

— Peki, Melek Sultan ne oldu, evimiz niye virane oldu?

— Yavrum, sahipsiz ev virane olur tabii.

Melek Sultan'ın da zalim Yunus Beyle evlendiğini söylemeye dili varmamıştı. O arada komşulardan bir tanesi, Telli isminde genç bir kız, Hamit Han'ın türkü söylediğini gördü Hatım Sultan'a. Hemen gitti zalim Yunus Beyin evine, Melek Sultan'a müjdelere verdi ki:

— Melek Sultan; Hamit Han, sevdiğin sağdır, köye gelmiş.

Böyle deyince, Melek Sultan yavrusunu aldı, Hamit Han'ın peşine düştü; ama ne yazık ki, Hamit Han dönüp Melek Sultan'a bakmıyordu, çünkü kötü haberini almıştı. O isim gelmişti üzerine bir kere, Yunus Beyle evliliği. Hamit Han döndü Melek Sultan'a, dedi ki:

— Bundan sonra ben sana yar olamam. Başının çaresine de baksan iyi edersin. Zaten arzu ettiğine de varmışsın.

Yanlış bir düşünceye kapılmıştı Hamit Han. Zalim Yunus Beyin bundan haberi yoktu, Hamit Hanın gelişinden.

Size haberi nerden vereyim? Hamit Han'ın dönmesi gerekiyordu. Nereye dönecekti? Asker onu bekliyordu köyün kenarında. Geldi Salih Yağcı yüzbaşının yanına. Yüzbaşı sordu buna:

— Hamit Han çavuş, biraz geç kalmadın mı?

— Yüzbaşım, başışla. Biraz peşime düşenler oldu köyde ondan dolayı geç kaldım.

Böyle dediyse de, mazereti geçerli olmamıştı. Yüzbaşı, bunun yüz miklerinden anlamıştı bir şeyler olduğunu. Hamit Han'ın biraz üzerine gitti.

— Hamit Han çavuş; sen köye gidip geldin, senin siman soldu evladım. Yoksa kötü bir şeyle mi karşılaştın?

Şöyle demişti yüzbaşıya:

— Evimiz tarumar olmuş, annem ve babam hakkın rahmetine kavuşmuşlar, benim ölüm haberimi aldıktan sonra ölmüşler. Sevdiğimi de düşman almış.

Salih yüzbaşıysa hiçbir cevap vermeden, konuyu fazla incelemeyen dedi ki:

— Asker; istikamet İspir!

Bunlar İspir'e devam etmekte olsunlar, ben size haberi nerden vereyim sevgili dinleyenlerim? Melek Sultan, artık zalim Yunus Beyin evinde duramıyordu. Nereye gelecekti; geldi Kızbes ablanın yanına. Kızbes abla eski komşularıydı.

— Allah'ı seversen, beni evinde saklar mısın birkaç gün? Ben, Hamit Han'ımın yolunu bekleyeyim, sevdiğimin. Şükür, sağ olduğunu gördüm ya bugün, bütün dünyalar benim oldu.

Yavrusu soruyordu:

— Babam ne zaman gelecek?

Talibi çavuş 5–6 yaşlarını ikmal etmişti artık, “Baba, baba” diye soruyordu. Alır anası, bakalım yavrusuna ne söyler? Ben söyleyeyim sağlığınıza. Allah hepinizi var etsin.

Sen ağlama canım yavrum

Uyu bir gün baban gelir

Yüreğimi sen dağlama

Uyu bir gün baban gelir

Melek Sultan yeter bir gün

Derdi artar katar bir gün

Bu hasretlik biter bir gün

Uyu yavrun baban gelir

Eski komşuları olan Kızbes abla dedi ki:

— Yavrum, senin yerin benim başım üstü; fakat benim biraz çekindiğim bir konu var. Zalim Yunus Bey duyarsa benim seni barındırdığımı, sonra bizim için iyi olmaz.

Melek Sultan baktı ki, bir bayan ne yapsın; sonuçta düşünmek lazım. O da korkuyordu bir komşusu olarak. Melek Sultan yavrusunu eline aldı. Nereye gelmekte olsun; İspir’e doğru gelmekte olsun, Hamit Han’ın peşine. Birlik İspir’e varmıştı, yüzbaşı evine gelecekti. Yedi yıldan beri hasret olan sevgilisi Salih Yüzbaşının yolunu bekliyordu. Salih yüzbaşı ise, Hamit Han’dan aldığı bu endişeyle beraber iyiden iyiye morali çökmüştü. Düşünce içerisinde evine doğru gelirken, Hamit Han yüzbaşının yanından ayrıldı. Yüzbaşı evine doğru, yüzbaşının hanımı kapıyı açtı.

— Yüzbaşım, Allah’a şükürler olsun ki harbi kazandınız. Vatanımız, memleketimiz sulha erdi. Senin bugün şad olma gününde seni görmek isterken, öyle görüyorum ki, senin yüzünden bir pire düşse bin parça olacak. Senin derdin, kederin ne?

Ben size nasıl anlattımsa hikâyeyi, Salih Yağcı yüzbaşı da hanımına anlattınca Hamit Han’ın mevzuatını, köye gidiş gelişini, dönüp hanımı dedi ki:

— Peki, yüzbaşım, Hamit Han çavuş köyden dönerken, senin yanına geldiği zaman sana bu mevzuatı anlatırken, sen nasıl karşılık verdin?

— Hiç bir karşılık vermedim.

— Eyvah! Benim senin yolunu beklemem bile boşunaymış. Ben yedi yıldan beri senin yolunu bekledim benim yüzbaşım gelecek diye, sen bir davayı halledecek kadar sulha erişmemişsin daha. Şu Hamit Han çavuşu bana çağır yüzbaşı.

Hamit Han’ı çağırdılar, Hamit Han geldi.

— Yavrum, yüzbaşın bana mevzuatı anlattı. 7 yıldan beri benim namusumu bekleyen şu tabancamı sana veriyorum; bu bir. Bir de Salih yüzbaşıya

ben bir takım elbise diktirmiştım. Şu elbiseni çıkar, şunları da giyin; bu iki. Bir de yüzbaşım, Hamit Han'ın teskeresine ne kadar var?

— 15 gün falan.

— Herhalde 15 günlük de senin bir yetkin olabilir. Önce şunun bir teskeresini doldur bakalım.

— Yavrum, bu tabancayı sana veriyorum; ama düşman öcünü almadıkça, benim hakkım sana haram olsun. Sen, o düşmanı, namus düşmanını öldüreceksin, kanlı gömleğini de bana getireceksin, vebalini vermişti.

Hamit Han bunları alıp gitmekte olsun, size haberi nereden vereyim değerli dinleyenlerim? Melek Sultan ise günün bir gününde İspir'e varmıştı. Bir mahallenin içerisinde, bir çeşmenin başında saatlerce oturdu. Birileri gelip sormadı ki; "Yavrum, nereden geldin nereye gidersin?

En sonunda bir yaşlı nine geldi.

— Yavrum, kızım; benim dikkatimi çekiyor, sabahtan beri burada oturuyorsun. Kimsin yavrum, ne arıyorsun buralarda?

Alır bakalım, neneye ne söyler Melek Sultan, bakalım:

Sorma nene sen derdimi

Sevdiğim var buralarda

Hasretinden ağlıyorum

Sevdiğim var buralarda

Yavrum; sevdiğin kimdir, ne iş yapıyor, kimin nesi, nerelerde?

İçimde var dertle keder

Dertli olan nereye gider

O vatana hizmet eder

Sevdiğim var buralarda

— Yavrum sana da kurban sevdiğine de. Bu nasıl bir hizmet peki, orasını söyle bana:

Melek Sultan yanar tüter

Dert öldürdü halden beter

Hamit Han askerlik yapar

Sevdiğim var buralarda

— Melek Sultan yanar tüter, dert öldürdü dertten beter, Hamit Han askerlik yapar, sevdiğim var buralarda.

— Yavrum, gel, evvel Allah'ın izniyle buluruz. Allah büyüktür yavrum. Niye ağlıyorsun niye kederleniyorsun?

Nene bunu aldı, nereye getirdi? O mahallede ekmek veren, o mahallede garipler babası olan, fakirler anası olan Hacı Ahmet'in evine getirmişti Melek Sultan'ı. Şurayı ifade edeyim ki, Hacı Ahmet, Melek Sultan'ın kaynatası olan Ali Beyin kan kardeşiymiş meğerse ama ne bilsin ki, bu, benim kardeşimin gelini-

dir. Melek Sultan ne bilsin ki, bu, benim babamın kaynatamın dostudur. Hemen Hacı Ahmet'in hanımı Senem Sultan geldi, yaşlı neneye sordu:

— Nene, misafirimiz mi var?

— Evet, dedi nene.

— Nene, sorulmaz misafire; ama misafirimiz nereden gelmiş, nereye gider?

— Vallahi bilemiyorum Senem Sultan. Çeşmenin başında bekliyordu garibim. Şu yavruya bak hele, nur topu gibi bir çocuk. Şu yavruyla beraber saatlerce bekledi, ağlayıp sızladı. Ne gelen oldu, ne de giden oldu. Ben de en sonunda gittim, alıp getirdim. Çünkü sizlerin de bu tür işlerde fedakâr olduğunuzu biliyorum. Aldım, size getirdim.

— Nene, misafirin bizim başımızın üstünde yeri var.

Hemen o arada Hacı Ahmet sordu hanımı Senem Sultan'a:

— Hanım, misafirimiz mi var?

— Evet, Hacı, bir gelin misafirimiz var.

— Peki, kimdir yavrum, hele bir getir de soralım bakalım. Nereden gelmiş, nereye gider?

Yemek falan yedikten sonra, ben size nasıl anlattımsa, Melek Sultan başından geçen macerayı aynen Hacı babaya anlattı, Hacı Ahmet'e. Hacı Ahmet;

— Eyvah! Demek ki, benim sadık kardeşim Ali Bey'in oğlu askerde öldü haberi geldi, onlar Allah'ın rahmetine kavuştular, sense bugünlere düştün. Şimdi ise diyorsun ki, benim sevdiğim sağdır, buralardadır, onun peşine gelmişim. Sen burada keyfine bak. Sen de benim bir evladımsın. Benim yedi tane oğlum var; senin sevdiğin nerde olsa, ben şu yedi oğlumu şu şehre salar senin için buldurturum.

Hemen küçük oğlu Hamza'yı çağırdı, dedi ki:

— Hamza, şu kâğıdı al yavrum. Van'da görev yapıyordu Salih Yağcı yüzbaşı; bu kâğıdı ona götür. Selamımı söyle. De ki, senin mahiyetinde askerlik yapan Hamit Han isminde bir delikanlı varmış. Onu benim yanıma yollasın.

Delikanlı kâğıdı aldı geldi. Nereye geldi; Salih Yağcı yüzbaşının yanına geldi. Yüzbaşının hanımı kâğıdı açar açmaz okudu.

— Ben bu askeri birkaç gün evvel gönderdim.

Böyle deyince, Hamza geriye dönüp geldi. Baktı ki, bir kahvede bir delikanlı türkü söylüyor; ama nasıl yanık bir türkü söylüyor. Babasının ne söylediğini de unuttu. Kahveye dalıp aşığın yanına oturdu, aşığı dinliyordu. Âşık ne söylüyordu:

Ne sorarsın baba benim derdimi

Boynu bükük yardan ayrıldım baba

Yavrum çok ağladı dönmedim geri

Boynu bükük kalan yardan ayrıldım

*Kars'a yaz
Hava soğuk Kars ayaz
Kâtip kurbanın olam n'olur
Bu arzumu Kars'a yaz*

*Sorma Hamza kaldım ben yana yana
Benim de bir sözüm var idi sana
Felek benim bahtım kara zindana
Boynu bükük nazlı yardan ayrıldım*

*Ben de Hamit Han'ım yadigârım
Meclisi irfanda ben de var idim
Melek Sultan ile sadık yar idim
Ela gözlü nazlı yardan ayrıldım*

— Hamit Han'ım ben de yadigâr idim, meclisi irfanda bende var idim, Melek Sultan ile sadık yar idim, ela gözlü nazlı yardan ayrıldım, deyince Hacı Ahmet'in oğlu Hamza dedi ki, "Ulan, babamın aradığı delikanlı budur herhalde. Bu da yavrudan, sevdadan bahsediyor" dedi. Ama Hamit Han ne bilsin ki sevdiği Melek Sultan.

Bu arada bu delikanlı, Hacı Ahmet'in oğlu hemen geldi kahvecinin yanına, dedi ki:

— Kahveci kardeş, bu âşık senin bu kahven de kaç lira alıyorsa, ben bunun birkaç mislisini vereyim. Benim babam âşıkları çok sever. Götüreyim, bu akşam bizde kalsın, babam dinlesin bunu doyunca.

Sordular, kahveci dedi ki:

— Bir dakika, âşığın kendisine sorayım. Kardeş, bak, bu delikanlı seni götürmek istiyor. Bunun babası âşıkları çok seviyormuş. Gider misin?

Neden gitmesin, başka gidecek yeri mi vardı Hamit Han'ın? Ama ne bilsin ki Melek Sultan orada. Hamit Han'ı aldı getirdi. Yedek bir evde oturuyordu Melek Sultan, saz sesine gelecek. Hacı buna dönüp dedi ki:

— Evladım, yavrum, nerelisin sen?

Oğluna sordu;

— Evladım, Salih Yağcı yüzbaşının yanına gittin mi?

— Gittim baba.

— Ne söyledi sana?

— Vallahi, ben yüzbaşiyı görmedim. Hanımı dedi ki, biz bu askeri birkaç gün önce bıraktık.

Hamit Han anladı ki, beni arıyorlar. Ama Hacı işi iyiden iyiye anlamış ki Melek Sultan'ın ağzından.

— Yavrum, sen nerelisin, kimsin? Benim bildiğim, âşıklar saz ile söylerler. Oğlum seni kahvede dinlemiş, epey dertli söylüyormuşsun. Hele bir söyle, benim de içim açılsın.

Alır Hamit Han, bakalım Hacı babaya ne söyler. Mevzuatın sonu nereye varacaktı?

Hacı baba dedi:

Hamit Han, yavrum, içli söylüyormuşsun; ben de seni dinlemek istiyorum.

Alır Hamit Han, bakalım ne söyler:

Ne sorarsın Hacım benim derdimi

Yurdum yuvam viran olmuş ağlarım

Geldim viran gördüm büyük yuvamı

Anam babam ölmüş ona ağlarım

Ağlamaz mıydı; ağlardı tabii.

— Ne sorarsın Hacım benim derdimi, ben kendi derdime söyler ağlarım, öldüğüm demişler bükülmüş babam, o garip yuvaya söyler ağlarım.

Hacı dedi ki:

— Yavrum, senin anan-baban kim, nerelisin evladım sen?

Alır Hamit Han, bakalım ne söyler burada. Melek Sultan bunu dinliyordu kapıda. Ne bilsin ki ordadır:

Öldüğüm demişler bükülmüş babam

Verem olmuş baksan o dertli anam

Düşmanlara göçmüş sevdiğim sunam

Yurdum yuvam viran olmuş ağlarım

— Öldüğüm demişler bükülmüş babam, verem olmuş ölmüş o dertli anam, düşmanlara göçmüş sevdiğim sunam, yurdum yuvam viran olmuş ağlarım, dedi.

— Yavrum, ismi ne ananın-babanın, sen hangi köylüsün?

Alır Hamit Han;

Bu mudur feleğin benle olayı

Olur, mu bu derdin başka kolayı

Yamacın sırtında Yoncalı köyü

Yurdum yuvam viran oldu ağlarım

— Söyle yavrum söyle, beni de içlendirdin.

Alır Hamit Han son sözünü:

Hamit Han'ım budur söyle kederi

Ahmet yadigârı Mahmut kaderi

Felek parçalamış dertli pederi

Anam babam ölmüş ona ağlarım

— Hamit Han'ım budur söyle kederi, Ahmet yadigârı Mahmut kaderi, felek parçalamış dertli pederi, yurdum yuvam viran olmuş ağlarım.

— Hamit Han, yavrum; senin baban benim çok sadık dostumdu. Allah,

babana gani gani rahmet etsin. Senin baban ile annen senin derdinden verem olup öldüler. Ama kim, ne bilecekti ki, günün bir gününde sen geleceksin yavrum. Herkes bu kadere inanmıştı.

O arada Hacı baba hanımı Senem Sultana seslendi;

— Senem hanım, şu bizim geline söyle de, bize bir kahvaltılık getirsin. Misafirimiz var, türkü söyledi. Karnı acıkmıştır şimdi, bir şeyler atıştırılalım.

Melek Sultan, elinde tepsi, sofrayı donatacak sıradayken, Hamit Han şöyle bir döndü baktı ki, Allah Allah, sevdiği Melek Sultan burada. Melek Sultan ne arasın burada? O zaman Hacı baba bunun hareketini görünce dedi ki:

— Yavrum, Melek Sultan bana her şeyi iğneden yıldızına kadar anlattı. Fakat senin bildiğin gibi değil olaylar.

Hamit Han dedi ki:

— Hacı baba, müsaade edersen, içimin doluluğunu sana sazım sözümle söyleyeyim.

Dinle bu sözümü ey hacı baba

Yâd ellere giden yâri istemem

Altı yıldan beri kanlar ağlarım

Yâd ellere giden yâri istemem

— Yavrum, niye istemezsin?

Hele dinle baba:

Altı yıl oldu ki giydim karalar

Düşman sözüyle değdi yaralar

Yar düşmanlar için saçın taralar

Yâd ellere giden yâri istemem

Melek Sultan ağlıyordu yine. Ne yapsın, Hamit Han başka inanmıştı çünkü. Alır alır son sözünü:

Hamit Han baba can içim yaralı

Zaten karalıyım oldum olalı

Melek Sultan gitti elin olalı

Yâd ellere giden yâri istemem

Dedi ya:

— Melek sultan gitti elin olalı, yâd ellere giden yâri istemem.

Hacı baba dedi ki:

— Evladım, zaten yuvanız yıkıldı; yapma, Allah'a bak. Senin sevdiğinin hiçbir suçu kabahati yok. Zalim Yunus Bey tamamıyla kendi planlarıyla, kendi yöntemiyle bu senaryoyu yapmış evladım. Yapma, etme! Sevdiğin suçsuz ve günahsızdır.

Hamit Han Hacı baba inanmıştı. Çünkü inançlı biriydi, inançlıların evla-

diydi. Babası Ali Bey, anası Gamlı Sultan inançlı insanlardı, imanlı insanlardı. Dedi ki:

— Hacı baba, ben kabul ediyorum; ama benim çok önemli bir vazifem var. O vazifemi bitirmeden, senin bu lütfüne evet diyemeyeceğim.

Hacı baba ise ne bilsin ki, Salih Yüzbaşının hanımı buna bir borç vermişti. Silahını vermişti ki:

— Zalim düşmanı öldüreceksin, onun kanını da bana getireceksin, demişti.

Öyle bir gün oldu ki -kendi köyünü bilmez miydi ki Hamit Han- yola reva oldu. Nereye geldi? Günün bir gününde, şöyle ay ışığında, Yoncalı köyünün kenarına geldi ki, bir çoban, bir koyun sürüsüyle köye iniyordu. Hemen yaklaştı buna, dedi ki:

— Çoban kardeş.

— Kimsin kardeşim?

Ne bilsin, 7 yıl olmuştu Hamit Han gideli.

— Eyvah, sen beni tanımadın.

Meğersem, Ali Beyin kapısında 15 yıl hizmetkârlık yapan bu çoban bilmez mi Hamit Han'ı. Hamit Han buna derdini anlatınca dedi ki:

— Hamit Han, söz veriyorum sana. Ben, senin babanın ekmeğini çok yedim. Ama zalim düşmanın kapısına ben seni kendi ellerimle götüreceğim ve senin intikamını seninle beraber alacağım.

Onlar gecenin ıssız bir saatinde nereye geldiler; zalim Yunus Beyin evine geldiler.

— Ulan kalk, zalim Yunus Bey.

Hamit Han çekti silahını buna. Salih yüzbaşının hanımı ona bir tabanca vermişti çünkü. Kendi namusunu koruyan silahı ona vermişti ki, düşman intikamını bununla alacaksın. Bir mermi sıktı ve dedi ki:

— Senin kanın da helal değildir; ama ben senin kanlı gömleğini vaat ettiğim için, Salih yüzbaşının hanımına götürmek zorundayım.

Getirdi, teslim etti Salih yüzbaşının hanımına. O kötü düşmanı temizlemişti Hamit Han çavuş. Allah hiç kimseye öyle kötü dostlar, kötü düşmanlar nasip etmesin.

Nereye geldi Hamit Han çavuş? Salih yüzbaşının hanımına gömleği verdikten sonra helallik almıştı. Hacı babanın yanına geldi. Hacı babaya demişti ki:

— Emir senindir Hacı baba.

Hacı babaysa -Allah hepinize hayırlı düğünler nasip etsin- yeni düğün hazırlığı yapıyordu. Sorup soruşturuyordu, bir âşık lazımdı o düğüne. Hamit Han ile Melek Sultan'ın nikâhı yeniden kıyılacaktı, düğünleri yeniden tutulacaktı, onlara yeniden evler yapılacaktı, yeni binalar inşa edilecekti, yeni temeller atılacaktı, yeni evler hazırlanacaktı. Kimler için; Melek Sultan için, Hamit Han çavuş için bir âşık arıyorlardı. Kimi soruyorlardı bu düğünü çalıp söyle-

mek için; Kars'tan âşık Sabri Yokuş'u istemiştiler. Sabri Yokuş da bu düğünü sağlığınıza çalıp söyledi. Allah hepinize hayırlı düğünler nasip etsin.

ALİHAN HÜKÜMDAR İLE PERİ HATUN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Ali Rıza EZGİ

Derleme Tarihi: 01 Nisan 2009

Derleme Yeri/Ortamı: İzmir'in Bayraklı İlçesinde Âşık Ali Rıza EZGİ'nin evi.
Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Ali Rıza EZGİ, hikâyeyi Âşık İlhami Demir'den öğrendi.

şğı meşgulat, seyri zulmet, yar koynu cennet, budur hikâyet. Ustalar böyle nizama çekmişler.

Ustalardan öğrendiğim üzere, hikâyeyi anlatırken, o hikâyenin içerisinde olan kahramanı âşık kendisi saymalıdır, o hikâyeyi kendisi yaşatmalıdır ki hikâye anlatılsın ve hikâye olsun.

Efendim, Hacı Seyyad, Tiflis'te bir köyde yaşarken, hiç bunun dünya yüzünde bir zürriyeti yok. Ne kadar dua eder, ne kadar ibadet eder; ama vermeyen Allah vermez.

Hacı Seyyad, Hac'a gitmeye karar verir. Birinci Hac'ına giden Hacı Seyyad, ikinci, üçüncü derken, dördüncü Hac'ında hanımını da götürmek ister. Hanımıyla beraber Hac'a gidip dönerken, Hacı Seyyad yolda bir çocuk sesi duyar.

[O zaman araba yok, uçak yok; deve üzerinde, at üzerinde kecavalarla, kervanlarla Hac yolculuğu yaparlarmış.] Kervanını bir dağın eteğine çeker, bir çeşmenin başında iki rekât eda namazını kıldıktan sonra, Hacı Seyyad'ın kulağına bir çocuk sesi gelir.

Geri döner, hanımına ve bezirgânbaşına:

— Hanım, burada bir çocuk sesi var, der.

Kadın buna inanmaz:

— Yahu Hacı, sen akıllı başlı adamsın, aksakallı adamsın; dağın dibinde, deli düzde çocuk sesi ne arar?

Aradan birkaç dakika geçtikten sonra tekrar bir çocuk sesi duyar.

— Yok, hanım, yok; buralarda bir çocuk sesi var, der.

Kalkar, etrafında olan bezirgânlarla, kecaıyı götüren yanındaki kecaı sahipleriyle yola düşüp, sağı solu ararlarken, bakarlar, bir ağacın dibinde bir çocuk. Ama yönünü şöyle çevirir, çocuğun bırakıldığı yerde, çok yakınında da bir köy var. Hemen çocuğu kucığına alan Hacı Seyyad, ne yapar; getirir hanımının yanına. Der ki:

— Hanım, Cenabı Allah, yerleri gökleri yoktan var eden Allah bize kendimizden bir evlat vermedi, ama elden bize bir evlat verdi. Bundan sonra bunu kendi evladımız gibi besleyelim, kendi evladımız gibi saklayalım. Bunu kendi evladımız olarak kabul edeceğiz, hiç kimse de bilmeyecek ki bu bizim çocuğumuz değil.

Ama bunların yanında bir nene de Hac'a gitmişti. Bu sır sadece nenenin, Hacı Seyyad'ın ve hanımı Nur Sultan'ın arasındaydı, bir de Cenabı Allah bilirdi.

Aldılar çocuğu kecaıya, kecaıda çocuğu eve getirdiler.

Gel zaman git zaman at ayağı külünk olur, âşık dili yürük olur on bir, on

iki yaşlarına bastı, ama buna bir ad bırakamadılar. “Nasıl bir ad koyalım, nasıl bir isim bırakalım?” diyerek ne yaptılar; en sonunda köyün ileri gelen aksakallı insanları, köyün sözü geçen insanları dediler ki:

— En güzeli, bu çocuğun adını Taptuk koyalım.

Çocuğun adı Taptuk oldu; gel Taptuk, git Taptuk.

Aradan zaman geçti, anası, hikmeti Huda, tekrar hamile kaldı, bir kız çocuğu dünyaya getirdi. Kız çocuğu dünyaya getirdi, aradan birkaç yıl geçti, Peri Hatun ismini koydular, serpildi, Taptuk’la, kardeşiyle beraber büyümeye başladı. Aradan bir zaman geçtikten sonra, hanım Nur Sultan bir çocuk daha dünyaya getirdi. İsmi koydular Hüseyin. İki kardeş bir baci bir arada büyümeye başladılar.

Hacı Seyyad artık saç sakal basmış, ne yapması gerekirdi; son Hac’cına gidecekti. Hacı Seyyad son Hac’cını eda etmek için hazırlıklarda olsun, evi kime emanet eder; oğullarına ve kızına.

Hacı Seyyad, hanımı Nur Sultan’la beraber hareket eder, yedinci Hac’cına gitmeye karar verir. Giderler, aradan zaman geçer; derler ya, fesat ne ölmüş, ne ölecek. Cazı nene, sırrı tek bilen kadın, Taptuk ismindeki yolda bulunan çocuğun yanına gelir:

— Yavrum, selam.

— Aleykümselâm nene.

— Yavrum, sana bir sır versem bana ne verirsin?

— Nene, bu ne sırrıdır ki ben sana ne vereyim?

— Yok, sen bana üç altın verirsen, sana çok önemli bir sır söyleyeceğim. Yok, olsun yoksulluk. Cebinden çıkardı üç altın, neneye verdi.

Cazı nene dedi ki:

— Yavrum, biliyor musun, Peri Hatun senin bacın değil.

— Nene, sen deli misin, divane misin; nasıl benim bacım değil? Ben, Hacı Seyyad’ın oğluyum. Sen ne demek istersin?

— Yok, yavrum, yok; sen, Hacı Seyyad’ın oğlu değilsin. Hac’dan gelirken benim yanımda seni yoldan bulup getirdiler.

Artık şeytan girmiş Taptuk’un içerisine. Peri Hatun da gelmiş on yedi-on sekiz yaşlarına, on dört örüğü arkasında. Peri Hatun, elma yanak, billur dudak, Leyla sekiş, turna gidiş, boy bir seksen, omuz genişlikleri seksene seksen. Peri Hatun’un kaşları yarım ay şeklini almış, elma yanak, billur dudak.

İçeriye girer, kim; Taptuk:

— Peri, ne yaparsın?

— Buyur kardaş. Gel içeriye, karnın açsa yemek ye.

— Yok, benim yemeğe falan ihtiyacım yoktur.

— Ya?

— Ben artık karar verdim, bundan sonra seni kendime eş olarak, sevgili olarak görüyorum.

Böyle deyince Peri Hatun'un dünyası değişir.

— Kardaş, sen aklını mı oynattın, deli misin, divane misin; biz kardaş, bacıyız, bir anadan bir babadanız.

— Yok, biz bir anadan bir babadan değiliz.

— Ya neyiz?

— Senin baban olan Hacı Seyyad Hac'dan döndüğü zaman beni yolda bulmuş.

— Kim dedi sana?

— Bana diyen dedi. Artık bundan sonra sen bana yarsın, ben de sana yarım.

Böyle deyip Peri Hatun'a saldırmaya başlar. O anda Peri Hatun eline geçirdiği bir testiyle bunun kafasına vurarak evden kaçır, bir komşuya sığınır.

Aradan bir hafta geçer, Hacı Seyyad Tiflis'e döner. Köye girdiği zaman bakar ki, köyün içerisinde bir kalabalık, bir hay, bir hengâme, başı sarıklı bir insan.

Kardeşi Hüseyin bunu hayatta kabul etmez:

— Benim kardeşim de bunu yapmaz, bacım da bunu yapmaz.

Ama başı sarıklı, zalim adam öyle bir tuzak, öyle bir yalan uydurmuştur ki, Hacı Seyyad'ın önüne koşarak:

— Aman baba, bacımız bize ihanet etti. Köyün içinden eve gelirken, eve bir adam almış, onunla aşna fişnelik yapardı. Ben de içeri girerken beni bu hale koydu bacımız, der.

Hacı, ölüm fermanını verir, kimin; Peri Hatun'un. Köylü yığılır, ahali yığılır, Taptuk'un sözüne inanır.

Peri Hatun'u getirirler huzura:

— Baba, ant bu, yemin bu; kardeşim bana bu hareketi yaptı, bana yar olacaksın dedi, ben de kendimi ve namusumu kurtarmak için kafasına vurarak komşulara sığındım.

Emir verir Hacı Seyyad, kime; küçük oğlu Hüseyin Bey'e:

— Yavrum, bunu götüreceksin, bir ormanda öldürüp, kanlı gömleğini bana getireceksin.

Bir anadan bir babadan olan kardaş bacısını nasıl ölüme götürebilir? Gözlerinden kanlı yaş dökerdi. Bacısını atın önüne katarak bir ormanın kenarına getirdi.

Dedi:

— Bacı, babam benden senin kanlı gömleğini istedi. Bu gömleği babama götürmesem, babam beni evlatlıktan reddeder, hakkını bana helal etmez. Ama bu gömleği götürmek istiyorum.

Bacısı dedi:

— O zaman, dön arkanı kardaş, gömleğimi çıkarayım, sana vereyim. Burada avdan, kuştan vur, götür babama, de ki, işte bacımı öldürdüm, kanlı göm-

leği budur. Ben de buradan, bu ormandan başımı alayım, diyar diyar gideyim, artık bir daha Tiflis'e ayak basmayayım.

— Yok, bacı, olmaz.

On dört örüğünün birini göğsüne alıp, kamış parmaklarını mızrap eden Peri Hatun, bakalım burada kardeşine nasıl yalvarır. Alır, alır Peri Hatun, burada bakalım ne söyler:

*Aman kardaş aman eyle merhamet
Yaradan rahmana bağışla beni
Geceyi gündüzü var eden vardır
Okunan ezana bağışla beni*

— Yok, bacı, yok, boşuna bağırıp durma. Babama ihanet edemem, babamın bedduasını alamam. Seni öldürmek zorundayım, kanlı gömleğini götürmek zorundayım.

— Dur kardaş, dur.

*Gel acı kardaşım gözümde yaşa
Beni teslim eyle kardaş kurt ile kuşa
Böyle mi kıyarmış kardaş kardaşa
O şahı merdana bağışla beni*

— Böyle mi kıyarmış kardaş kardaşa, o şahı merdana bağışla beni. Dedi:

— Bacı can, beni öyle yerlere yemin verdiriyorsun ki, altmış altı damardaki kanım kurumaya başladı.

— Dur kardaş, son sözümü söylüyorum; ister öldür, ister öldürme:

*Peri Hatun bilir bugün yarını
Dağlar taşlar inliyormuş zarını
Hüseyindir Peygamberin torunu
Kerbela'da kana bağışla beni*

— Kardaş, beni Allah'a bağışla. Önce Kerbela'da dökülen kana bağışla. Ondan sonra beni kâinatın aslanı olan şahı merdana bağışla. Etme, tutma; dön arkanı, kanlı gömleğimi yine götür babama ver. Arkanı dön, gömleğimi çıkarayım, vereyim sana; burada avdan, kuştan, kurttan, şundan bundan vur da kanına bula, dedi ki, işte baba, kanlı gömleği sana getirdim.

*Kardaşı
Karlı dağdan kar taşı
Hasta gönlü nar ister
Benim gönlüm kardaşı*

Hüseyin Bey'in gözünden kanlı yaşlar dökülür. Arkasını döner:

— Bacı, artık babam beni öldürse de, sürse de, benim elim gelmez sana kılıç vurmaya, seni öldürmeye. Arkamı dönüyorum, gömleğini çıkar.

Gömleğini çıkarıp veren Peri Hatun, o perişan haliyle, o zalimin zulmüne uğrayan insan öyle bir hale gelmiş ki.

Alır gömleğini kardeşi ve der ki:

— Sakın ha, sakın, bir daha Tiflis'e dönme.

O karanlıklarda bir orman içerisine yavaş yavaş gark olup gider. Çakal sesi, kuş sesi, kurt sesi; bir zenane ehli, bir kadın, ayak yalın, başı açık; ayaklarını taş, diken paramparça etmiş, kanlar içerisinde, bir ağacın dibine yatıp kalır.

Öldürmeyen Cenabı Allah'tır. Ağacın dibinde buna ne bir kuş, ne bir kurt, ne bir çakal dokunur. Ne yapar; bir de gözünü açar ki, bir kaval sesi:

— Allah Allah! Acaba bu kaval sesi bu ormanın içerisinde, bu dağın eteğinde ne arar?

Yavaş yavaş ilerler, bakar ki, ne baksın; bir çoban, sürüsünü yaymış, arkasını vermiş bir kayaya, kavalını yavaş yavaş çalmaya başlar. Kaval inledikçe, kaval çaldıkça Peri Hatun'un yüreğinden kan gitmeye başlar.

Gelir çobanın yanına:

— Salamünaleyküm çoban kardaş.

— Vay aleykümselâm. Bacım, sen in misin, cin misin, peri misin? Sen bu saatte bu ormanın içerisinde, bu dağın eteğinde ne ararsın? Seni iyi ki kurt kuş parçalamadı, yemedi.

— Kardaşım, ben ne cinim, ne periyim; ben de senin gibi bir beni insanım. Bir zalimin zulmüne uğrayarak bu dağlara, bu ormanlara sürgün edildim. Üstümde bu kadar mücevheratım var, bu kadar altınım var, hepsini sana versem, senin yedi sülalene yeter. Ama senden bir şey istiyorum.

— Ne istiyorsun bacı?

— Senden bir kuzuyu kesip, sadece kuzunun karnını çıkarıp bana vermeni istiyorum.

Dedi:

— Yahu, Allah'tan kork. Zaten Allah beni bu zulme salmış; ağanın derdi bir yandan, paşanın derdi bir yandan, onun konun komşunun derdi bir yandan, bir de sen gelip benim üzerime mi gülüyorsun, benle alay mı ediyorsun?

— Hayır, kardaş, ben seninle alay falan etmiyorum.

Boynumda ne kadar mücevheratı varsa çıkardı elbisesinin altından, çobanın önüne attı.

— İşte buyur. Sadece senden bir kuzu karnı istiyorum.

Çobanın gözü fal taşı gibi açıldı.

Dedi:

— Allah'ım, sana şükürler olsun. Ya bu Hızır aleyhi selamdır ya da bunu Allah gönderdi bana.

Hemen oradan yıktı bir tane kuzuyu, kesti, karnını çıkarttı, "Al bacı, ne yaparsan yap, dedi.

— Yok, bir isteğim daha var.

— Nedir?

— Elbiseni de bana vereceksin.

Kıymetli dinleyenler, aziz insanlar; çoban elbisesini de buna çıkarıp verdi. Peri Hatun elbiseyi giyindi. Kuzunun karnını ters çevirerek, saçlarını altına yığdı, oldu keloğlan.

Yavaş yavaş ilerlerken, geldi bir çeşmenin başına; yorgun argın, çeşmenin başında oturdu. Çobandan biraz da ekmek almıştı, ekmeğini suya batırarak yemeye başladı.

Haberi vereyim kimden; çobandan.

Çobanın evi yıkılsın. Altını, mücevheratı gördü, dedi:

— Bundan sonra çobanlığı ne yapacağım?

Yığdı sürüyü, döktü köyün içerisine. Dedi:

— Bundan sonra ben çoban moban değilim kardaş. Herkes malına, koyununa sahip olsun.

Peri Hatun ekmeği suya batırıp yerken, bir çoban kıyafetinde, başında kuzu karnı, bir keloğlan kıyafetinde, yüzünü gözünü isleyerek baktı ki, bir bezirgân gelir.

— Bezirgân, nereye gidersen?

Dedi:

— Van'a doğru gidiyem.

— Olmaz mı beni de götürersen?

Dedi:

— Git baba, sen git çobanlığını yap, senin ne işin var Van'da, senin ne işin var şurada burada? Biz bir zengin tüccarız, bezirgânız. Biz kumaş satarız, şal satarız, senle bizim ne işimiz olur? Şu üstünü başını gören, gelip bizden ne mal alır, ne ipek alır, ne şal alır.

Bezirgân yürüdü, yavaş yavaş gitti. Yol geldi, haftalarca, günlerce yol geldi. Kim; Peri Hatun Geldi, bir ağacın dibinde uyuyakaldı. Ağacın dibinde uyuyakalan Peri Hatun bir de gözünü açtı ki, ne açsın; üzerindeki elbiseler Per perişan olmuş, ayaklarını taşlar kesmiş.

Haberi kimden verelim; Van Hükümdarı Alihan Hükümdar'dan.

Van Hükümdarı tebdili kıyafet olur, lalasıyla, veziriyle, vüzerasıyla bir kır gezintisine çıkar. Yanında olan en güvendiği insan Kara Vezir'le beraber çadırları bir dağın eteğine kurarlar. Çadırlar kurulur, yemekler yapılır, eğlence başlar. Kara Vezir yanına üç-dört tane lalasını, vezirini alarak şöyle bir gezmeye çıkarken, bakar ki, ağacın dibinde biri yatıyor. Peri Hatun'un uykuda başından kuzunun karnı düşmüş, saçlar dökülmüş, on dört örük ay gibi ortada kalmış. Ne kadar seslendilerse de uyanmadı. Yol gelmiş kadın, yorulmuş. Bir zenane ehlinin o kadar haftalarca aç susuz yol gelmesi ne demek; ne kadar seslendilerse de fayda vermedi. Dedi:

— Hükümdara haber verin; birisini burada öldürmüşler, buraya atmışlar. Haber gitti Hükümdara, Alihan Hükümdar’a:

— Beyim, Şahım, Sultanım; bir tane zenane ehli kadını öldürüp ağacın dibine atmışlar.

Hükümdar kalkarak, vezirleriyle geldi baktı ki, örükleri dökülmüş sine-sinin üzerine, ama eyninde bir çoban elbisesi var. “Acaba bu çoban elbisesi bu kadının üzerinde ne arar? diyerek, alır bunu sarayına götürür. Sarayına götürürken, bu lal olmuş, dili alınmış:

— Nereden gelirsən, kimsin, necisin?

Cevap yok. Alihan Hükümdar’ın gönlü Peri Hatun’un kalbine bir ok gibi saplandı.

Dedi:

— Ne olursa olsun, bunu kendime eş olarak alacağım.

Emir verdi bütün saraydaki sultanlara, saray cariyelerine, vezirine, şehir halkına ki, Alihan Hükümdar’ın düğünü var.

Herkes toplandı düğün yerine, düğün sarayına. Aşlar pişti, kazanlar kaynadı, tosunlar kesildi, yemekler hazırlandı. Peri Hatun ile Alihan Hükümdar bir yastığa baş koydular.

Alihan Hükümdar, aradan aylar geçtikten sonra bir gün içeriye girdi, baktı ki, karısı ağlıyor.

Dedi:

— Hatun, derdin nedir, neden ağlıyorsın sen?

— Hiçbir şey yok.

— Yok, senin bir derdin olmasa sen ağlamazsın. Emrinde cariyeler var; köşkü, sarayım, hazinelerim, hepsi senin emrindedir. Sen bu sarayın sultanısın, neden ağlıyorsın?

O zaman şunu söyledi, kim; Peri Hatun:

— Sen bir hükümdar olmuşsun, ama adam olamamışsın.

— Ne demek bu? dedi.

— Sen şimdiye kadar bana bir sormadın ki, aradan bu kadar yıl geçti, sormadın ki, sen kimsin, necisin, nereden gelmişsin, o ormanda ne ararsın; sen ağaç kovuğundan mı çıktın, taş kovuğundan mı çıktın; senin anan baban, kimsen yok mu diye sormadın. İki tane yavru verdim sana, ama gel gör ki, sen daha benim kim olduğumu bilmiyorsun.

Dedi:

— Hatun, ben sana belki bin sefer sordum, ama sen cevap vermedin. Şimdi soruyorum: Sen kimsin, necisin, nereden gelip nereye gidiyordun, sen o ormanda ne arardın?

Dedi ki:

— Hükümdarım, yavrularımın babası, dünyanın sultanı; ben, Tiflis’te Hacı Seyyad kızı Peri Hatun’um.

— Peki, şimdi neden ağlarsın?

— Ben şimdi buna ağlarım ki, iki tane yavrum oldu, kardeşime, anama, babama, köyüme çok hasret kaldım, çok özledim.

— Bundan kolayı ne var hanım; yarından itibaren kecabalar hazırlansın, seni götürsünler Tiflis'e, babanı da gör, ananı da gör, çık gel.

— Ama içimde bir korku var, acaba babam beni affeder mi, etmez mi? Zalim Taptuk kardeşim acaba yine yalanlarını sürdürür mü, sürdürmez mi? Cazı nene olan insan köye fitne salmış mı, salmamış mı?

Tabii ki Alihan Hükümdar emir verdi, kecabalar hazırlandı, yola revan olunacak.

Alihan Hükümdar dedi ki:

— Peri Hatun, sana birkaç sözüm var, acaba dinler misin?

— Buyur Hükümdarım, buyur gözümün nuru, evlatlarımın atası.

— Yok, ben sana dilimle anlatmayacağım.

— Ya?

— Ben sana telimle anlatacağım. Bende biraz âşıklık ruhu da var.

Sazını ister, saz gelir. Alır sazı eline, alır, bakalım burada Peri Hatun'u nasıl yolcu eder.

Bir güzelleme havasıyla burada Peri Hatun'u yolcu ettiği havayı ve türküyü okuyorum hepinizin sağlığına:

Kurban olum senin ela gözüne

Var sevdiğim sağlık ile gelesin

İki tane yavrum sana emanet

Git sevdiğim sağlık ile gelesin

— Kurban olum senin ela gözüne, var sevdiğim sağlık ile gelesin; iki tane yavrum, iki tane balam sana emanet, git sevdiğim sağlık ile gelesin.

Alır ikinci sözünü, bakalım ne der:

Burda boğma beni mateme yasa

Ömür boyu kalır kısas kısasa

Git baba yurduna güzel Tiflis'e

Var sevdiğim sağlık ile gelesin

Peri Hatun dedi:

— Ey gözümün nuru, evimin direği, sarayımın, köşkümün temeli; tabii ki inşallah sağlıklı gidip sağlıklı evlatlarını sana tekrar ulaştıracağım.

— Dur hanım, son sözümü söyleyeyim, ondan sonra sen söyle.

— Ama içinde bir matem var, içinde bir yas var; nedir, belli değil.

Alihan Hükümdar gönül al ama

Sakın toplar vurma sertlik kal ama

Zararlar gelmesin iki balama

Git sevdiğim sağlık ile gelesin

— Git sevdiğim sağlık ile gelesin; ama iki balama sakın ha sakın zarar gelmesin, zarar verme.

— Aman beyim, o ne biçim söz? Senin balam benim balamdır, benim balam benim yüreğimdir, benim ciğerlerimdir, nefesimdir, damarımdaki kanımdır; nasıl zarar gelir?

— Aman hatun, içimde öyle bir korku var ki, dikkat et. Onun için, senin yanına en güvendiğim adamımı, Kara Vezir'i vereceğim.

Kara Vezir'in emrinde yüz tane de asker. Çünkü dağlarda eşkıyalar var, dağlarda zulüm var, dağlarda engeller var, dağlar tekin değildir.

Yüz askeri yanına alan zalim Kara Vezir, Peri Hatun'u ağacın altında ilk buldukları günden beri ona sevdalıydı, o zaman zalim Vezir'in sinesine bir ateş düşmüştü; "Eyvah! Keşke Alihan Hükümdar'dan önce bunu ben alsaydım." diye düşünmüştü. İçinde bir kin, içinde bir fesat, içinde bir şeytanlık olan Kara Vezir ile yüz askeriyle birlikte kecabaya biner Peri Hatun ve iki tane yavrusu.

Kecabaya binerken, yavrularına yolda elma soymak için küçük bir çakı ister Peri Hatun:

— Bana küçük bir çakı getirin; olur ya, yavrularım yolda bir şeyler isterlerse, soyar, yavrularıma yediririm, der. Çakıyı alır, şöyle iki göğsünün arasına saklar.

Kecabaya binerler, kecabaya revan olur. Üç gün üç gece yol geldikten sonra bir dağın eteğinde mola verirler. Dağın eteğinde emir verir Kara Vezir:

— Bütün askerler dağılsın. Peri Hatun'un çadırı şuraya kurulsun. Herkes dağın etrafını çevirsin ki, burada eşkıyalar çoktur, gelirler, Hükümdarımızın hanımına, çocuklarına zarar verirler. Böyle diyerek bütün askerleri etrafa dağıtır.

Kıymetli dostlar, at ayağı külünk olur, âşık dili yürük olur diye bir laf var.

Gecenin bir dar zamanında zalim Vezir çadırın kapısını açar. Peri Hatun'un yavrusunun biri bu sinisinin, diğeri de öbür sinisinin üzerine başını koymuş, mışıl mışıl uyurlar. Kılıcıyla, kabzasıyla vurur şöyle, Peri Hatun uyanır. Bakar ki, başının üzerinde Kara Vezir.

— Ulan Vezir, sen ne cesaretle benim çadırıma girersin?

Dedi ki:

— Peri Hatun, benim on beş senedir yüreğime bir ateş düşürdün. Ben senin aşkınla yanıp yakılırım. Ya benle başı birlik edeceksin yahut da burada seni öldüreceğim.

— Ulan zalim Kara Vezir, benim kocamın kapısında yıllarca ekmek yiyorsun; insan bu kadar mı vicdansız olur? Sen nasıl buna cesaret edersin, bu lafı bana söylersin?

Bunu demeye kalmadı, zalim Vezir, çocuklarından birini çekti, elinden aldı, boğazına kılıcı tutarak:

— Ya benimle başı birlik edeceksin veyahut da çocuğunu keseceğim, dedi.

Kıymetli dostlar; Vezir'in bu halini gören, yavrusunun boğazında Vezir'in kılıcını gören ana, ana yüreği feryat etti, yavrusunun üzerine kendisini attı.

— Aman Vezir, kulun kölen olayım; sakın ha sakın yavruma zarar verme.

— Yok, öyle şey yok; ya benimle başı birlik edeceksin veyahut da çocuğunu öldüreceğim.

— Bana bak Vezir, istersen beni de öldür, istersen çocuğumu da öldür, ben bir yüzümü iki yapmam, namusuma leke getirmem. Sen bir kere utansan, benim kocamın kapısında ekmek yiyorsun, benim kocamın sarayında baş vezirsin, sen benim çadırıma bile girmezsin.

Zalim Kara Vezir, artık şeytan kalbine girmiş, çocuğunun birisinin boğazına kılıcı çekti, Kerbela'da Hüseyin'in boğazına çekilen gibi, kan fışkırdı çadıra. Ana feryat etti, kendisini yavrusunun üzerine atarak. Saçları kana belendi, yavrusunun kanını içmeye başladı.

— Aman Vezir, Allah'tan kork, seni veririm seni yaradan Allah'a; dokunma yavruma, hiç olmazsa büyük yavruma dokunma.

— Öyle şey yoktur; ya benimle başı birlik edeceksin, ya bu yavrunu da öldürüp sana zorla sahip olacağım, seni de öldüreceğim. Ondan sonra diyeceğim ki, efendim, eşkıyalar geldi, çadırı bastı, çocuklarını da, kadını da öldürdü.

— Eğlen Vezir, eğlen.

On dört örüğünü aldı göğsüne; zavallı, çileli, gün görmeyen, babası tarafından, kardaşı tarafından sürgün edilen Peri Hatun, bakalım burada ne söylüyor.

Zalim Kara vezirin Peri Hatun'nun ve Alihan hükümdarın yavrusunun birinin boğazına kılıç çekerek öldürür. Ana saçlarıyla yavrusunun kanını içerek:

— Ulan zalim Kara vezir Allahtan korkmuyor musun?

O anda örüklerini göğsüne alarak bakalım burada ne söylüyor. Yüreği yanan ana, evladının kanına bulanana ana, evladının kanını içen ana bakalım ne diyor:

Eğlen vezir eğlen merhamet eyle

Göklere dayandı kanı yavrumun

Sen nasıl zalimsin bu nasıl vicdan

Hâlâ çıkmamıştır canı yavrumun

— Eğlen vezir eğlen eyle merhamet, göklere sıçradı kanı yavrumun; bu nasıl vicdandır sende yok mudur, hâlâ çıkmamıştır canı yavrumun.

— Hiç boşuna bağırma, boşuna feryat etme. Senin sesini yeryüzünde hiç kimse duyamaz. Çünkü askerlerimi bütün dağlara, taşlara yollamışım. Sen ve ben buradayız. Ya benimle başı birlik yaparsın veyahut da öbür yavrunu da öldürürüm, dedi Vezir.

— Eğlen Vezir, eğlen.

*Zalim vezir kaderime razıyım
Kara kâğıttaki beyaz yazıyım
Ben Tiflis'te Hacı Seyyad kızayım
Göklere dayandı ünü yavrumun*

— Yok, Peri Hatun, yok; ister Hacı Seyyad kızı ol, istersen şahın, sultanın kızı ol, ya benimle başı birlik edersin yahut da öbür yavrunu da öldürürüm.

— Eğlen Vezir, eğlen; son sözümü söyleyeceğim, inşallah merhamete gelirsin:

*Vermeyesin vezir burada karar
Evlat anasını böyle mi arar
Yollarıma bakar şimdi hükümdar
Böyle mi olacak sonu yavrumun*

*Bala derdi
Gül derdi lala derdi
Dünyada her şeyden acıdır
Çekilmez bala derdi*

*Binen gelsin
Attan düşüp binen gelsin
Benim bu dar günümde
Düldül'e binen gelsin*

Dedi:

— Kusura bakma, ne Düldül'e binen senin dar gününe yetişir, bugününe yetişir, ne Zülfikar'ı çeken yetişir, ne de Salsal yetişir.

— Ya?

— Ancak ya benimle başı birlik edersin veyahut da öbür yavrunu da öldürürüm.

Çeker elinden alır yavrusunu. Ana yüreği feryat eder, saçlarını ağzına alarak, gözlerinden kanlı yaş döker.

— Etme Vezir, Allah'tan kork. Yavrumun birisini öldürdün. Sende ne biçim bir vicdan var ki, sen benim kocamın kapısında ekmek yiyeceksin, kalkıp şimdi onun namusuna ihanet edersin, onun namusuna yan gözle bakarsın. Etme, Allah'tan kork Vezir.

Dedi:

— Bunun mümkünatı yoktur. Ya benimle başı birlik edeceksin yahut da öbür yavrunu da öldürecekim.

Dedi:

— Vezir, sen sözden anlar mısın

— Biraz anlarım, dedi.

— O zaman, madem sözden anlıyorsun, Allah aşkına, sana üç sözüm

daha var. Bu üç kıta sözümü de söyleyeyim, ondan sonra inşallah belki merhamete gelirsin.

Alır, alır bakalım, o yüreği kana bulanana ana, o evlat acısıyla tutuşup yanan ana, o yavrusu gözünün önünde çırpınarak can veren ana ne diyor:

*Baba ocağından düştüm düzlere
Onun için böyle zarı çekirem
Kendi kardaşımdan yedim darbeyi
Yıllar boyu intizarı çekirem*

*Kazan ağlar
Od yanar kazan ağlar
Gurbet elde garip ölenin
Kabrini kazan ağlar*

— Kendi kardaşımdan yedim darbeyi Vezir, onun için intizarı çekirem.

Dedi:

— İster intizar çek, ister kendini kayadan aşağıya at; ya benimle başı birlik edersin, kafaya koymuşum bir kere yahut da öbür yavrunu da öldüreceğim.

Alır, alır zavallı Peri Hatun, bakalım ikinci sözünde ne diyor:

*Bir umudum kaldı ulu Mevla'ya
O kadirdir beni salmaz belaya
Yunus gibi beni deryaya
Onun için düştüm toru çekirem*

*Lala yalnız
Gül biter lala yalnız
Korkuram garip ölem
Cenazem kala yalnız*

— Yunus gibi saldın beni deryaya, onun için her bir toru çekirem.

Dedi:

— Valla tor mor değil Peri Hatun; ya benimle başı birlik edersin veyahut da yavrunu öldüreceğim.

— Eğlen Vezir, eğlen; son sözümü deyirem:

*Dedi Peri baksa gözümde yaşa
Ağlar düştü nice bu garip başa
Vezir vurma beni gel kara taşla
Onun için kara yeri çekirem*

*Güven gez
Dağda biter güvengez
Vezir ne rütbene bel bağla
Ne koltuğuna güven gez*

— Peri Hatun, boş boşuna kendini yorma, özünü öldürme, Allah'tan kork. Eğer yavrularından birinin sağ kalmasını istiyorsan benimle başı birlik et.

Dedi:

— Ulan zalim Kara Vezir, ben bilirem ki, yavrumun birini öldürdün gözlerimin önünde, eğer ben seninle başı birlik edersem beni de öldüreceksin, yavrumu da öldüreceğini biliyorum.

Zalim Vezir, vicdanına su yerine ateş serpen Vezir, öbür yavrusunun da boynuna kılıcı çekti. Yavrusu çırpınan ana feryadı figan etti, ah u zar etti; ama sesini hiç kimse duymaz. Neden duymaz; çünkü Alihan Hükümdar bunların korumasına yüz asker vermişti, ama zalim Kara Vezir bu askerleri her tarafa, dağlara, taşlara nöbete göndermişti.

Baktı ki çaresi yok, kim; Peri Hatun. Baktı ki, zalim Vezir buna zorla sahip olacak, dedi:

— Vezir, Allah'tan kork, senden tek bir ricam var. Bir dışarıya çıkayım, ihtiyacım var, ihtiyacımı göreyim, ondan sonra geleyim; Allah belanı versin, şeytan ruhuna sahip bir insan zaten şeytandır, bana sahip olacaksan ondan sonra ol.

— Olmaz, sen dışarıya çıkarsan, ya kaçarsan, ya kaybolursan.

Dedi:

— Eğer bana güvenmiyorsan Vezir, benim belime bir kendir bağla, bir kement bağla, dışarıya çıkayım, ihtiyacımı göreyim, ondan sonra ne olursa olsun, geleyim, emellerine ulaş.

Zalim Kara Vezir bunun beline kemendi bağladı, dışarıya bıraktı. Oturdu kapının ağzında, elinde kemendin bir ucu... Peri Hatun yavaş yavaş ihtiyacını görmek için bir derenin eteğine indi. İnerken, hani Van'da saraydan çıkarken, yavrularına elma soymak için küçük bir bıçak almıştı ya, o bıçakla belindeki kendiri keserek, kendiri bir taşla bağlar, oradan gecenin yarısı tekrar yola revan olur, bir ormanın içine girer.

Zavallı kadın ormanın içine girer, Kara Vezir kendini çeker, çeker, bakar ki gelmiyor. Kalkıp, yavaş yavaş aşağıya geldi baktı ki, kendir bir taşla bağlanmış, ne Peri Hatun var, ne kimse var. Geriye döndü, feryat figan etti:

— Askerler, ulan neredeydiniz zalim oğlu zalimler; eşkıyalar bastı, Peri Hatun'u kaçırdı götürdü, yavrularını kılıçtan geçirdi, ben özümü zor kurtardım.

Dediler:

— Baba, burada bu kadar adam ölüyor, iki tane çocuk ölüyor, Peri Hatun kaçırılıyor, sen sağ duruyorsun; eşkıya seni niye öldürmedi?

Dedi:

— Ben kaçtım, saklandım, özümü zor kurtardım.

Aziz cemaat; o zaman Peri Hatun yola revan olup, gecenin gözünde bir ormana dâhil olur; aynı babasının, kardaşının sürgün ettiği ormanların içine girer.

Haberi kimden verelim; zalim Kara Vezirden. Yavrularını bir çarşafın içerisinde al kanlar içinde koyup, kecabayı emir verip geriye döndürür, Van'a doğru hareket ederler.

Şafak attı, Van'a girdiler. Ali Han Hükümdar, sabah erkenden kahvaltı yapacağı zaman sarayının balkonunda, sarayının saçaklığında durup, temiz hava teneffüs ediyordu. Baktı ki, kervan gelir; ama kecaba karalar bezenmiş. Bakıyor ki, allar içinde gönderdiği, güller içinde gönderdiği kecaba karalar içinde şehre giriyor.

Koşarak aşağıya indi:

— Vezir, bu ne haldir?

Ayaklarına kapandı Vezir:

— Aman Şahım, aman Hükümdarım; gece bir yerde istirahat verdik, askerleri dağlara, nöbetlere, etrafa saldım, gecenin bir gözünde uyandım ki, eşkıyalar basmış Peri Hatun'un çadırını, yavrularını kesmişler, Peri Hatun'u da kaçırmışlar. Ben de kaçtım, kendimi zor kurtardım.

— Ulan zalim Vezir, yavrularımı kestilerse, Peri Hatun'u kaçırdılarsa, sen o anda neredeydin?

İntizar eden, ah u zar eden baba, yavrularının başlarının bedenlerinden ayrıldığını görür. Kerbela'da İmam Hüseyin'in kafasını bedeninden ayırdıkları gibi, iki tane yavrusunun başlarını bedenlerinden ayırmışlar. Sanki Hazreti Fatma'yı Zehra'nın sedası gökyüzüne yayılıyordu:

— Ey yeri göğü yaratan Allah, ah şükür şu yaratan Allah, Eyüp'ü dertten, Yunus'u deryadan, İbrahim Halil'i nardan sen kurtardın. Ben bu derdi nasıl çekerim?

Böyle haykıran baba bakalım burada ne söyler:

Bu nasıl zulüm bu nasıl acı

Bedenden ayrılmış başı yavrumun

Bu körpe canlara nasıl kıyılır

Kanlara belenmiş kaşı yavrumun

Bütün şehir ayağa kalkmış:

— Ali Han Hükümdarın yavrularının başını haramiler kesmiş, hanımını da kaçırmışlar.

Halk toplanıp bakar ki, Ali Han Hükümdar ellerini kaldırmış göğe feryat ediyor. Feryat ediyor:

— Bu nasıl zulümdür bu nasıl acı, bedenden ayrılmış başı yavrumun.

Alır ikinci sözünü, bakalım ne söylüyor:

Daha çanağımda aşı dolmamış

Tebdili hayal düşü dolmamış

Körpe evladımın yaşı dolmamış

Daha çıkmamıştır dişi balamın

Yavrular cariyeler tarafından ipekler içerisinde, kanlar içerisinde saraya taşınırken, Ali Han Hükümdar son sözünü söylüyor:

Ali Han Hükümdarım adı kalmamış

Artık bu dünyanın tadı kalmamış

Körpecik yavrumun sütü kalmamış

Kesilmiş ekmeği aşısı yavrumun

— Kesildi ekmeği aşısı yavrumun, dedi Ali Han Hükümdar.

Şehirde yas ilan edildi. Yedi gün yedi gece halk karalar giydi, yavruları defnedildi, Ali Han Hükümdar yavrularının mezarının başında her Allah'ın günü oturup, feryat edip ağlayadursun, haberi kimden verelim; Peri Hatun'dan.

Peri Hatun ormanın içerisinde; kurt sesi, kuş sesi, çakal sesi, su sesi Peri Hatun'u öyle bir hale getirmiş ki, aynı baba yurdundan çıkıp, ormana gark olup, Van'a geldiği anlar. Bir ağacın dibine gelir, bir çeşmenin başında oturur, sonra tekrar gece gündüz aç susuz yol yürür. Döşleri dolmuş, süt gömleğinden dışarıya akıyor. Ama yavruları olmayan Peri Hatun öyle bir hale gelmiş ki, Peri Hatun'u kendi anası bile görse tanımaz. Bir hafta içerisinde incelmış, ipe dönmüş. O güzellikteki elma yanak, billur dudak, Leyla sekiş, turna gidiş gitmiş; Peri Hatun o kadar küçülmüş ki, bir yumruk kadar, bir yumak kadar kalmış.

Yavaş yavaş bir düzlüğe çıkar, bakar ki, bir çoban.

— Selamünaleyküm çoban kardaş.

— Aleykümselâm bacım. Hayrola, ne arıyorsun burada?

İşte, Allah'ın hikmetidir; gidende de çobana rastlıyor, gelende de çobana rastlıyor.

— Çoban kardaş, evet, önceden üzerimde mücevherim, param pulum, altınım vardı, bir çobana verdim, bir kuzu karnı aldım, çobanın elbisesini aldım; ama şimdi üzerimde sana verecek bir akçe bile yoktur. Benim buna ihtiyacım var, baba yurduna sığınmam gerekiyor.

Çoban o kadar merhametli bir insan ki:

— Sen kimsin yavrum, kimin neyisin, burada ne ararsın sen; bu saatte, bu şafak zamanı ormandan çıkıp buraya nasıl geldin?

— Orasını sorma çoban kardaş.

— Kimin kızı olduğumu, nereli olduğumu söylemesem, ant ediyorum Allah'a ki, sana zerre kadar bir lokma ekmek bile vermem. Ama kim olduğunu söyle, ondan sonra, söz veriyorum, istediğin şeyleri yerine getireceğim.

Aziz dostlar, sayın hemşerilerim; çobana baştan itibaren, benim size anlattığım gibi, derdini anlatır Peri Hatun. Çoban da aynı köyden olan bir ihtiyar gözlerinden yaş dökülür:

— Yavrum, sen yoksa ben gurbete gittiğim zaman küçücük olan, Hacı Seyyad'ın kızı Peri Hatun musun?

— Evet, ihtiyar baba; ben, Hacı Seyyad kızımı, ama senden bir isteğim var.

— Nedir yavrum isteğin?

— Baba, seni veririm seni yaradan Allah'a, yeri göğü, arşı kürşü kün emriyle var edene seni ant veririm ki, eğer bu sırrımı saklayacaksan söylerim.

— Yavrum, sana söz veriyorum, ne diyeceksen o sır benimle beraber mezara gidecek.

— Peki Baba. Sakın ha sakın, benim gelip bunu senden istediğimi ve benim Peri Hatun olduğumu kimseye söyleme. Eğer kimseye söylersen, o dünyada ve bu dünyada benim elim senin yakanda olsun.

— Yok, kızım, sen yeter ki baba ocağına, ana kucağına git kavuş, hasret gider; ne kılıkta, ne tipte gidersen git. Ant verirem Allah'ın birliğine ki, senin sırrını mezara götüreceğim.

Çoban, ilk önceki gibi, ilk defasında olduğu gibi, bir tane kuzu karnı alarak, elbisesini çıkarır, Peri Hatun'a verir. Peri Hatun yavaş yavaş baba topraklarına ayak basar. Bir bezirgân görür:

— Selamünaleyküm bezirgân.

— Aleykümselâm. Ula keloğlan, hayırdır?

— Bezirgân baba, nereye gidersin?

— Vallahi, böyle Muş'a, Van'a, Kars'a, Ağrı'ya, Ardahan'a, böyle gidip gezip geleceğiz.

— Van'a yolun düşecek mi acaba?

— Tabii ki. Önce Van'dan gideceğiz; çünkü en büyük satışlarımızı Van'da yapıyoruz.

— Peki, Bezirgân baba, sana üç kıta bir söz yazıp versem, bir name versem, götürüp Van Hükümdarı Ali Han Hükümdara verip, bu dünyalığını da, ahretliğini de kazanmak ister misin?

— Ulan keçel oğlan, keçel kına bulsa kendi başına sürter. Eğer o kadar zengin, para pul sahibi olacaksan, o nameyi kendin götürüp, Ali Han Hükümdara verip, o kadar parayı, o kadar altını, mücevheratı sen niye almıyorsun da, bana bunu söylüyorsun?

— Yok, ben gidemem. Eğer yolun düşerse, ben sana söyleyeyim, nameyi yaz, götür, Ali Han Hükümdara ver. Ali Han Hükümdar seni altına, paraya pula boğar, bu dünyalığını verir, ahretliğine karışmaz.

O zamanlar divitle yazı yazardılar. Divitini çıkarttı. Bakalım, Peri Hatun, Kara Vezir'in zulmünü nasıl anlatır ve bezirgân nasıl yazar.

Görelim bakalım, Peri Hatun, Kara Vezir'in zulmünü Van'a giden bezirgâna nasıl anlatır:

Giden bezirgânlar gelen hocalar

Bu kâğıdı Ali Han'a yetirin

Evim yıktı ay karanlık geceler

Bu kâğıdı Ali Han'a yetirin

— Giden bezirgânlar gelen hocalar, bu kâğıdı Ali Han’a götürün; evim yıktı ay karanlık geceler, bu kâğıdı Ali Han’a götürün.

Dedi:

— Ey keloğlan, ay karanlık geceyle, Ali Han’la, şunla bunla senin ne alış-verişin var?

Dedi:

— Eğlen bezirgân, eğlen.

Bakalım, ikinci sözünü bezirgâna nasıl söyler:

Name yazan elden düşsün kalemi

Eğer yâre götürmezsen selamı

Haramiler kester iki balamı

Bu kâğıdı Ali Han’a götürün

— Name yazan elden düşsün kalemi, eğer yâre götürmezsen selamı; haramiler kesti iki balamı, bu kâğıdı Ali Han’a götürün.

Peri Hatun düşündü, “Desem ki yavrularımı Vezir kesti, vezirin kuyruğu elime geçmeyecek. Deyim ki yavrularımı haramiler kesti, o zaman Vezir rahat olacak, Vezirin yakası elime geçecek.”

Diyor ki:

— Haramiler kesti bir çift yavrumu, bu kâğıdı Ali Han’a götürün.

Bakalım, son sözünü ne der, nasıl adres verir Kim; Peri Hatun.

Peri der bir yüz bir yüzdü

Yüz yıl geçse yine bir yüz bir yüzdü

Yerimi sorarsa bezirgân dersin Tiflisli

Bu kâğıdı Ali Han’a götürün

— Peri Hatun der bir yüz bir yüzdü.

Burada cinas yapıyor, burada bir gizleme adresi var.

— Peri Hatun der bir yüz bir yüzdü, yüz yıl geçse yine bir yüz bir yüzdü. Yani bir yüzümü iki yapmadım, namusuna ihanet etmedim. Yerimi sorarsa dersin Tiflisli, bu kâğıdı Ali Han’a götürün.

Bezirgân baktı ki, bu sözde hiçbir şey yoktur.

Dedi:

— Ay oğlan, ay keloğlan, ay Allah’tan kork; bunu niye özün götürüp ver-misen ki, özün servete, devlete kavuşa.

Dedi:

— Yok, benim yolum çok uzaktır. Bezirgân baba, ne olur götür şunu.

Bezirgân katladı, cebine koydu nameyi, yola revan oldu. Peri Hatun da yavaş yavaş baba toprağının tepelerinin, dağlarının üzerine geldi. Dağlardan söyle baktı; o eski harmanlar, o çayların kenarları, yaşadığı o küllükler, oturduğu yerler, o oynadığı çocuklar, o şakalaştığı insanlar, o çayırlar, çimenler,

güllükler, çiçekler gözünün önüne geldi. Kimin; Peri Hatun'un "Eyvah" dedi, "Eyvah!" Oturdu, ağladı.

Bakalım ki burada ne söylüyor zavallı Peri Hatun:

Yıllardır gurbette yandım yakıldım

Baba toprağına geldim ağlaram

Çayırlar çimenler dağlar ovalar

Baba toprağına geldim ağlaram

Zer bele soldurdu dağlardaki lalemi

Vurdular burcumu ey bozdu kalamı

Zalım vezir kesti ay dağlar iki balamı

Baba toprağına geldim ağlaram

Periyim ağlaram ben yana yana

Yavrular belendi al kızıl kana

Tekrar yolum düştü geldim bu yana

Baba toprağına geldim ağlaram

Yavaş yavaş bezirgân Van'a ayakbastı bir hana devlerini, kecabasını çekip rahat ettikten sonra mendilimi cebimden çıkarayım derken name eline geldi.

Dedi:

— Yahu, bir keloğlanın bana pınarın başında, çeşmeni başında vermiş olduğu bu nameyi, olur ya, hele bir götüreyim Hükümdara vereyim. Belki Allah'tır, Hükümdar belki bize bir bahşış verir, belki bizi sevindirir.

Aziz dostlar, saygıdeğer cemaat; ne yapar, gelir, Ali Han Hükümdarın sarayının kapısına:

— Selam nöbetçi.

— Aleykümselâm. Hayrola ihtiyar baba?

— Yahu kardaşım, ben bir Hükümdarı görmek istirem.

— Hayırdır; Hükümdar ile senin ne alışverişin var?

— Ben bir bezirgânım, yolda gelirken biri bir name verdi elime, bir keloğlan. İla bunu götür, Hükümdara ver dedi. Ben de artık boynumda suç kalmasın, boynumda borç kalmasın diye, eğer icazet verirsen, izin verirsen, bunu götüreyim, Hükümdara ileteyim.

— Bekle, Hükümdarın yanına gideyim, dedi nöbetçi.

Gitti Hükümdara, dedi ki:

— Hükümdarım, bir ihtiyar bezirgân gelmiş; bu bezirgân diyor ki, ben Tiflis tarafından gelirem, bir keloğlan yolda bana bir name verdi, bunu Ali Han Hükümdara ver, dedi.

Ali Han Hükümdar hemen emretti:

— O gelen bezirgânı benim yanıma getirin.

Bezirgânı aldılar, bunun makamına getirdiler.

Hükümdar sordu:

— İhtiyar peder, arzun, isteğin nedir?

— Vallahi Sultanım, arzum, isteğim bir şey yoktur; ama bir namedir, o nameyi sana vermemi bir keloğlan istedi.

Dedi:

— Bana bak ihtiyar, ant olsun Allah’a, eğer sözünde bir hilaf olursa, bu namede bir hilaf olursa, sana öyle bir kılıç vuracağım ki ayakların feleklerle domino oynamaya başlasın.

Dedi:

— Beyim, Allah’tan kork; benim çocuğum var, çocuğum var. Bir keloğlan verdi, aha name burada.

Çıkarttı nameyi, verdi.

Aldı nameyi, kim; Ali Han Hükümdar. Nameyi okudu. Nameye yazılan sözler şu: “Giden bezirgânlar gelen hocalar, bu kâğıdı Ali Han’a götürün; evim yıktı ay karanlık geceler, bu kâğıdı Ali Han’a götürün.”

— Allah Allah! Evim yıktı ay karanlık geceler; acaba bu ne demektir?

İkinci sözü: “Name yazan elden düşsün kalemi, eğer yâre götürmezsen selamı; haramiler kesti iki balamı, bu kâğıdı Ali Han’a götürün.”

— Eyvah, bu söz, bu name, bu yazı Peri Hatun’undur.

“Peri Hatun der bir yüz bir yüzdü, yüz yıl geçse yine bir yüz bir yüzdür; yerimi sorarsa eğer dersin Tiflislidir, bu kâğıdı Ali Han’a götürün.”

Çıkarttı bir kese akçe altın, attı ihtiyarın önüne. Emretti Kara Vezire:

— Kecabalar hazırlansın; lala, vezir, vüzera kim varsa, yedi kişiden oluşan bir grup Tiflis’e gidiyoruz.

Kara Vezir dedi:

— Hayrola Hükümdarım, bizim Tiflis’te ne işimiz var?

— Bir seyahate, bir gezmeye çıkacağız, dedi.

Kıyafet değiştirdi, tebdili kıyafet oldu, derviş kıyafeti giydi. Onlar yola revan olsunlar, haberi kimden verelim; Peri Hatun’dan.

Peri Hatun indi babasının kapısını çalıyor. Tak tak tak. Yüzünü gözünü islemiş, çirkinleşmiş, saçlarını toplamış kuzunu karnının altına, elbiseleri yırtık, üst baş pejmürde, ayağında çarık, çarığın her tarafı delik deşik olmuş. Tak tak tak, kapıya vurdu. Anası kapıyı açtı.

— Selamünaleyküm ana.

— Aleykümselâm yavrum. Keloğlan, hayırdır? Nerelisin sen, kimsin, necisin? Ben seni ilk defa burada görüyorum.

— Vallahi ana can, sahipsiz bir adamım. Köye girdim, dedim ki, burada garibe, yoksula sahip olacak bir adam var mı; bu kapıyı gösterdiler, dediler ki, bu köyün en zengini, en varlıklı, en merhametlisi bir adam var, o da Hacı Seyyad’dır. Ben de bu kapıya geldim.

— Ulan keloğlan, hele kaldır şu kafanı.

Kaldırdı. Keloğlanın gözlerine gözü dikildi. Ananın gözlerinden yaş gelmeye başladı.

Dedi ki:

— Ana, niye ağlıyorsun?

Dedi:

— Yavrum, keloğlan, senin gözlerin bana yavrum Peri Hatun'un gözlerini hatırlattı. Bu anda öyle biliyorum ki, Peri Hatun karşımdadır. Ama ne yazık ki, sen bir keloğlansın. Gözlerin aynen benim yavruma benziyor.

— Yok, ana, ben filan yerliyim, sahipsiz bir adamım, babam anam ölmüş, birisinin yanında büyümüşüm. Şimdi de beni kovdu yanından, aha böyle deli divane düzlere düşmüşüm. Bana sahip çıkacak, bir hizmetkâr tutacak, malına, koyununa baktıracak bir adam arıyorum, dedi.

Aziz muhteremler, emretti, kim; Peri Hatun'un anası Nur Sultan:

— Gidin, Hacı Seyyad'a söyleyin ki, böyle bir garip, böyle bir fakir, böyle bir sahipsiz gelmiş, ocağına sığınmış. Alsın bunu ocağına, malına, koyununa çobanlık etsin. Günde hiç olmazsa karnını doyursun, senede bir kat elbise, bir de bir kara lastik versin ayağına, çarık versin yeter.

Gittiler, Hacı Seyyad'a söylediler. Hacı Seyyad da öyle bir şey arıyor zaten. Hacı Seyyad baktı ki:

— Nasıl olsa bir karnını doyuracağım, senede bir kat elbise, bir de bir çarık. Ne var bunda; para yok pul yok.

Peri Hatun burada Hacı Seyyad'ın evine, kendi baba yurduna, kendi babasına hizmet edip, hizmetkâr olmaya başlasın, haberi kimden verelim; Ali Han Hükümdardan.

Ali Han Hükümdar derviş kıyafetinde köyün kenarından girerken, Peri Hatun da keloğlan kıyafetinde köyden malı dışarıya çıkarıyor. Baktı ki, tuluğun, peynirin sahibidir, gelmiş ki tuluğun davasını görsün. Baktı, Kara Vezir, Ali Han Hükümdar, lalası, yanında üç tane vüzerası.

— Selamünaleyküm keloğlan.

— Aleykümselâm derviş baba

— Ulan keloğlan, burada bizi konuk edecek öyle variyetli bir adam var mı?

— Olmaz mı, tabii ki var. Benim ağama ne olmuş; Allah'a şükür, benim ağam bu köyün en variyetli adamıdır, en değerli, en ekmek sahibi adamıdır. Buyurun gelin, gidelim.

Aldı bunları getirdi, Hacı Seyyad'ın kapısına çıkarttı. Hacı Seyyad böyle baktı ki, bir derviş, yanında birkaç adam.

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselâm.

Dedi:

— Biz Allah konuğuyuz.

Dedi:

— Allah konuğuysanız, Allah'ın evi orada, cami var, oraya niye gitmiyor-sunuz a kardaş?

— Yok, bura ekmek sahibi bir evdir, ağa evidir; burada bir gecelik konuk olmak istiyoruz.

Aziz dostlar; Veziri aldılar içeri, Hükümdarı aldılar içeri. Haberi kimden vereyim; Peri Hatun'dan.

Zavallı, ömür boyu çile çeken, yüzü gülmeyen, evlatlarını kaybeden Peri Hatun düştü köyün içerisine çoban kıyafetinde.

— Ey köylüler, bu gece Hacı Seyyad'ın, ağamın evinde âşıklar var; herkes yığılsın oraya gelsin.

Köylü dedi:

— Allah Allah! Ağam bizi davet etti mi?

Dedi:

— Evet. Dedi ki, köye haber ver, akşam karanlık çöker çökmez herkes benim otağında yığılacak.

Hâlbuki adamın hiç haberi yok.

Akşam oldu, baktı ki Hacı Seyyad, gelen geldi, gelen geldi, köyde adam kalmadı, yığıldı içeriye. Ayrıca köyün bir çobanı var, köyün çobanının elinde bir değnek var; değneğin başında ekmek peynirden başka, ne kadar nal, mih, çivi varsa hepsini değneğin başına çakmış. Kime vursa ömür boyu, İsrafil Sur'u çalana kadar aklı başına gelmez.

Dedi ki:

— Ulan çoban, sen kapının ağzında dur.

Peri Hatun içeriye girdi.

Dedi:

— Ulan keloğlan, âşıklar var demişsin, köylüyü buraya yığmışsın; âşık kimdir?

Dedi:

— Vallahi ağam, kusura bakma; âşık benim.

— Ulan oğlum, sen nasıl âşıksın?

Dedi:

— Dur, anlatayım.

Keloğlan başladı başından geçeni anlatmaya. Ben nasıl size anlattıysam, öyle anlattı keloğlan. En sonunda başından çıkarttı kuzu karnını, saçları döküldü arkasına, dedi ki:

— İşte, Hacı Seyyad kızı Peri benim. Bu da bana zulüm eden kardeşim Taptuk, bu da cazı nene, işte bu da Kara Vezir.

Kara Vezir ile cazı neneyi atın kuyruğuna bağladılar, bir de bir teneke; at götürdü bunları, dağa taş vurarak paramparça etti. Ali Han Hükümdar tekrar

sevdiği Peri Hatun'u alarak Van'a dönmek için müsaade istedi, kimden; Hacı Seyyad'dan. Ömür boyu orada mesut oldular. Cenabı Allah bütün sevenleri birbirine kavuştursun. Allah zalimin zulmünden hesap sorsun.

Hepinize iyi akşamlar, iyi geceler diliyorum. Sağ olun.

KÖROĞLU HİKÂYESİ

KIZIROĞLU KOLU

Anlatan: Âşık Ali Rıza EZGİ.

Derleme Tarihi: 02 Nisan 2009.

Derleme Yeri/Ortamı: İzmir'in Bayraklı İlçesinde Âşık Ali Rıza EZGİ'nin evi.
Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Ali Rıza EZGİ hikâneyi Murat Çobanoğlu'dan öğrendi.

Efendim, seyri meşgulat, aşkı hicazet, gönlü hikayet ustaları böyle niza-
ma çeker ki, âşık toylarda, düğünlerde hikâyeler anlatır; âşık, zamanında Türk
askerinin önünde askere cesaret vermek için, moral vermek için kahramanlık
şiiirleri, kahramanlık destanları söyleyerek ordumuza ve milletimize bir hama-
silik havaları yaşatmıştır.

Ustalar böyle nizam etmiş ki tarihlerde yaşamış olan Koç Köroğlu ve Ki-
ziroğlu Mustafa Bey.

Kiziroğlu Mustafa Bey, yaşadığı köyde her şeyden elini ayağını çekmiş,
hanım sultanıyla beraber evinde hayatını sürdürmektedir. Ama gel gör ki ha-
beri kimden verelim, Çakırdalı Çamlıbelli Koç Köroğlu'ndan verelim.

Köroğlu, yavrusu Ayvaz'ı evlendirmek istemiştir. Ama gel gör ki kızın
babası, Köroğlu'na şartlar koşmuştur:

— Ey Koç Köroğlu, benim senden isteğim var.

— İsteğin nedir, demiş Köroğlu.

— İsteğim şudur: Eğer ki Kiziroğlu'ndan çemçirak taşlarını kızıma he-
diye olarak getirirsen ve bir de Bağdat'tan bir çift turna teli getirirsen kızımı
oğluna veririm.

Eskiden, gelinlik kızların, gelinlerin başına turna telleriyle taç yapılı-
rdı (fakat şimdiyse, görüyoruz, beyaz gelinlikler içerisinde, arabalar içerisinde
gelinlik kızlarımız evlenir, toyları, düğünleri tutulur). Köroğlu'nun zamanın-
da gelinlik kızlar at üzerinde, davul zurna eşliğinde, önünde naralar atılarak,
meddahlar oynayarak baba evinden çıkarılıp kayınbaba evine hareket ederdi.

Kendisinden istenenler karşısında Köroğlu düşündü ki; “Kiziroğlu Mus-
tafa Bey'den ben bu çemçirak taşlarını istersem, Kiziroğlu Mustafa Bey bana bu
taşları vermez ve de beni öldürür.” Çünkü Kiziroğlu Mustafa Bey, Köroğlu'ndan
daha güçlü bir pehlivan idi.

Köroğlu, yedi bin yedi yüz elli keleşini topladı kalesine, derdini anlatma-
ya çalıştı. Kimdir onun baş keleşleri: Emmisi Köse Kenan, Kabre Sığmaz, Selam
Vermez, Zincir Kıran, Ayı Boğan. Bunları bir araya toplayarak dedi ki:

— Buna bir tebdil.

Köse Kenan'ın tebdili, Köse Kenan'ın hilesi, Köse Kenan'ın düşüncesi
dünyada hiç kimsede yokmuş. Cenabı Allah, Köse Kenan'ın çenesinde sade-
ce iki tüy bitirmiş, iki tüy de kafasında. Köse Kenan, öyle bir feyzdar, öyle bir
rehber ki Köse Kenan'ın yapmış olduğu rehberliği, yapmış olduğu feyzdarlığı
dünyada hiç kimse yapmamıştır.

Köroğlu, geriye dönüp dedi ki:

— Emmi Köse Kenan, bundan başka artık benim hiçbir kurtuluşum yoktur. Ayvaz'ıma gelin getirmek istiyorum, Çamlıbel'de kırk gün kırk gece düğün yapmak istiyorum, buna bir çare.

Köse Kenan, şöyle çenesindeki bir karış uzamış iki tüye tele mızrap vurur gibi el attı, kalenin burcunda bir sağa bir sola yürümeye başladı.

Köroğlu'nun yanındakiler kimdi: Hanım Nigar, bir tarafta Dağıstanlı Han Nigar, öte tarafta Erzurumlu Hasan Paşa'nın bacası Perizat Sultan. Biri Köroğlu'nun kahvesini doldurur, biri de Köroğlu'nun tütününü doldurup yakardı.

Köse Kenan, dert gam içinde, gidip gelip çare düşündü. Yavaş yavaş aşağıya indi Köse Kenan.

Köroğlu dedi:

— Emmi, tebdil nedir?

Köse Kenan dedi:

— Yavrum, bunun tek bir tebdili var. Sen tebdili kıyafet olacaksın, bir derviş kıyafetinde. Eline üç el tespih bir de bir kitap alacaksın, derviş kıyafetinde gideceksin, Kızıroğlu Mustafa'nın oturduğu köyü bulup çemçirak taşlarını getireceksin.

Köroğlu kalktı, eline üç el tespih bir de bir defter aldı, bir kitap. Kitap nedir, kitabın ocağı batsın. Keleşlerinin iyisini bir tarafa yazmış, kötüsünü bir tarafa yazmış. Eline aldı tespihi, "süphaneke sürgitsin, dördü beşi bir gitsin," diye diye düştü yollara.

Zaman o zamandı ki Köroğlu, bir dağın üzerine çıkarak, gecenin tam dar zamanıydı, döndü baktı ki Çamlıbel gözünün önünden kaybolmuş, "eyvah, acaba bu derviş kıyafetiyle beni şimdi bu dağda eşkıyalar, bezirgânlar, çobanlar yakalarsa bana ne işkenceler yapmazlar ki!" diye düşündü. Orada yâdına kim düştü: Han Nigar, Perizat Sultan, oğlu Hasan Bey ve Ayvaz Han.

Görünmez gözüme aslan keleşler

Ne zaman şafak olur atar bilmirem

Koç Köroğlu garip kaldı bu dağda

Acaba nerede yatar bilmirem

Beni salma yavrum çene dumana

Aklım ermez oldu hayli zamana

Ünüm yeter mi ki oğlum Hasan'a

Başıma ne oyun tutar bilmirem

Bülbüller bahçede bağlarda kaldı

Köroğlu çok eski çağlarda kaldı

Şimdi de karanlık dağlarda kaldı

Acaba bacası tüter bilmirem

Sözünü bitiren Köroğlu yavaş yavaş dağdan aşağıya doğru inmeye başladı. Diyecekler ki “Köroğlu’nun kır atı neredeydi? Neden at üzerinde değildi?” Köroğlu eğer at üzerinde Kiziroğlu Mustafa’nın evini veyahut da yurdunu aramaya çıksaydı hiçbir zaman menziline ve isteğine ulaşamazdı. Çünkü Kiziroğlu Mustafa, Köroğlu’nun atını üç günlük yolda görse tanırdı. Ama Kiziroğlu Mustafa’nın ala paça bir atı var, Köroğlu’nun atından daha cesaretli, daha güzel koşan bir at.

Köroğlu, derviş elbisesinde ve kılıcını şöyle kınıyla beraber cübbenin altından pantolonun içerisine yerleştirmiş, yavaş yavaş inerek karanlıklar içerisinde, baktı ki bir ışık geliyor. “Allah’ım, sana şükürler olsun ya Rabb-ül Âlemin! Demek ki ya bir köye rastladım ya bir çobana veyahut da bir çiftçiye, çift ekıyor,” dedi.

Köroğlu yavaş yavaş hareket edip ışığa doğru ilerledi. Geldi, yaklaştı, baktı ki bir çadır kurulmuş; ama bu çadır çok görkemli bir otağa benzer. “Acaba bu çadır hangi hükümdarıdır, acaba Bolu Beyi’nin adamlarının mıdır, bu kimdir acaba,” diyerek yavaş yavaş çadırın içerisine başını şöyle bir uzattı, baktı ki üç-dört insan oturmuş sohbet ediyorlar. Köroğlu derviş kıyafetinde olduğu için, Köroğlu’nu kendi babası dahi görse tanımaz.

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm, derviş baba, buyur.

Ayağa kalktılar, derviş babaya yer gösterdiler, minder attılar derviş babanın altına. Derviş babanın oturuşu, ocağı batsın! Köroğlu’nun kafasını anası on beş günde zor doğurmuştu. Köroğlu’nun kafasını gören, öyle biliyordu ki Azrail’le kardeştir, hemen canımı alacak. O haldeydi Köroğlu’nun kafası. Adamlar şöyle bir baktılar, “yahu, bu herif derviş kıyafetinde ama bunun kafası, gözü hiç dervişe benzemiyor,” dediler kendi aralarında.

— Derviş baba, hayrola, nereden gelip nereye gidersin?

— Garip bir dervişim, Van’dan geliyorum.

— Van’da ne aradın, ne işin vardı?

— Vallahi orada bir dergâhta bir derviş var idi, onu ziyarete gittim, şimdi de döndüm, buralarda bir dostum var, onu arıyorum.

— Dostun kim?

— Buralarda ismine Kiziroğlu Mustafa diyorlar.

— Baba, bu muhitte, bu semtte Kiziroğlu Mustafa diye bir insan yoktur.

— O zaman, bana müsaade verin, benim yolum uzun, benim yoluma hareket edip menzilime ulaşmam lazım.

Köroğlu yavaş yavaş ayağa kalkarken onun boyuna posuna şöyle bir baktılar ki Köroğlu sanki bir aslan tipli.

— Yahu, derviş baba, senin boyun, kafan, gözlerin aynı Çakırdalı Çamlıbelli Koç Köroğlu’na benziyor. Akraban falan olur mu?

— Yok, baba, Köroğlu kim, ben kim? Garip bir adamım, garip bir dervişim, Köroğlu ile benim ne alışverişim olur?

Kıymetli dostlar, Köroğlu hareket eder çadırdan. Şafak atmaktaydı, bir köye girdi. Köyün içinde baktı ki çobanlar kaval çala çala sürüleri yamaca sürmek ister.

— Selâmünaleyküm, çoban kardeş,

— Aleykümselâm, derviş baba, hayırdır, bu şafak zamanı bu dağlardan, bu taşlardan, nereden gelip nereye gidersin?

— Çoban kardeş, garip bir dervişim, bir dostumu ararım.

— Dostun kimdir?

— Kiziroğlu Mustafa Bey derler.

— Aman derviş baba, ben kırk yaşındayım, kırk yıldır dağda çobanlık yaparım, Kiziroğlu Mustafa diye bir isim bile duymadım.

Çoban el götürdü elindeki değneğe. Dedi:

— Derviş, akıllı ol, git, kendine başka yerde yitiğini ara. Bura senin yitiğinin yeri değil.

Kıymetli dostlar, Köroğlu'na öyle bir ağır yük yüklenmişti ki artık ya bu turna telleri ile bu çemçirak taşlarını bulacaktı ya da Ayvaz'ı everemeyecekti. Köroğlu öyle bir derde duçar oldu, öyle bir derde gama battı ki "vallahi, ben herhalde bu Kiziroğlu Mustafa Bey'i bulamayacağım, bu turna tellerini de bu çemçirak taşlarını da getiremeyeceğim, oğlum Ayvaz'ı da everemeyeceğim," diye düşündü.

Köroğlu yavaş yavaş yoluna devam etti, revan oldu. Az gitti uz gitti, dere tepe düz gitti, zaman geldi ki Kiziroğlu köyüne ayağını bastı. Kiziroğlu köyüne ayak basan Köroğlu sağdan soldan soruşturuyor:

"Ben, Kiziroğlu Mustafa diye bir yiğit, ekmek sahibi, sofra sahibi, misafir sahibi bir yiğit arıyorum."

Diyorlar ki: "İşte, Kiziroğlu Mustafa'nın kapısı şuradır."

Yavaş yavaş gelen derviş kapıyı çalar, önüne Kiziroğlu Mustafa Bey'in hanımı çıkar.

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

— Ben, Kiziroğlu Mustafa Bey'i arıyorum. Bir Allah misafiriyim, uzak yoldan gelirim.

— Kusura bakma derviş baba, kocam Mustafa Bey evde yoktur, yayladadır, ama gel gör ki Mustafa Bey evde yoksa da evi evdedir. Buyur, içeriye gel, geç içeriye.

— Yok, anam yok, ben erkeği olmayan evden içeriye adımımı atmam.

— Derviş baba, ev senindir, buyur.

Yiğit adamın karısı da yiğit olur. İçeriye buyur ettiyse de bu Köroğlu'nun adedi değildi. Köroğlu'nun üç adedi vardı. Bir, içinde erkek olmayan evin kapısından geçmezdi. Bir de Köroğlu kahveyi cezveyle içerdi, fincanla ömür boyu kahve içmezdi. Üçüncüsü, Köroğlu, bir yerden kalktığı zaman, eğer bir insan kalkıp onun yerine otursaydı, o kişiyi öldürmek zorundaydı ve onu düşman olarak kabul ederdi.

Hanım sultan ne kadar onu buyur ettiyse de içeriye girmedi. “Peki, derviş baba, şu ağacın altına geç, ağacın altında otur, ben sana erzak getireyim, ayran getireyim, ekmek getireyim. İnşallah akşam Mustafa Bey eve döner,” dedi hanım.

Köroğlu geldi, uzandı ağacın dibine. Hanım sultan içeriye girerek evde ne var ne yok getirdi, Köroğlu'nun önüne döktü. Bir tepsi pilav getirdi, et getirdi, ayran getirdi. Köroğlu pençeyi vuruyor tepsinin içerisine, pilavı atıyor ağzına. Hanım sultan şöyle bir baktı ki “yahu, bu adamda hiç derviş tipi falan yok, hiç dervişe falan benzemiyor. Adamın pençeleri sanki Azrail pençesidir, vurduğu zaman kaldırıyor ve mideye indiriyor,” dedi kendi kendine. Onun şöyle bir enine baktı, uzunluğuna baktı: “Derviş baba, sen nerelisin,” dedi. “Vallahi, bacım, Van tarafından bir yerde bir derviş vardı, onu ziyaret ettim, şimdi de döndüm, köyüme gideceğim. Yol azdım, buralara geldim. Dediler ki seni misafir saklarsa ancak Kızıroğlu Mustafa Bey saklar, ekmek sahibidir, yiğit adamdır, mert adamdır, cesur adamdır, seni o konak eder bu havalide,” dedi Köroğlu.

Hanım sultan tepsiyi boşalttı. Köroğlu, üç dakika çekmedi, on beş-yirmi tane lavaşla beraber bir tepsi pilavı indirdi mideye, ağzını sildi. “Allah’a şükür,” dedi, tepsiyi kaldırdı, hatun sultanın eline verdi.

— Kahve içer misin, diye sordu hatun sultan.

— Benim bir hasiyetim var, Allah kessin bacım, benim bir hasiyetim var, dedi Köroğlu.

— Nedir hasiyetin?

— Benim hasiyetim şudur: Bir sefer bana anam kahve vermiş fincanla, kahveyi içerken dilim yanmış, ondan beridir fincanla kahve içmekten korkuyorum.

— İyi de baba, neyle kahve içeceksin?

— Ben, kahveyi cezveyle içerim.

— Vay benim gözüm üstüne.

Hanım sultan gitti, cezveyi doldurdu, bir köpüklü kahve getirdi, Köroğlu'nun önüne bıraktı. Köroğlu, o sıcacık kahveyi iki yudumda bitirdi, kaldırıp cezveyi koydu yere. Kadın şaşırdı, “Allah Allah! Ben ne böyle yemek yiyen ne de böyle kahve içen bir adam gördüm bu havalide,” dedi içinden, aldı cezveyi, götürdü.

Köroğlu yol gelmiş, dağlar aşmış, yorgun bir halde. Köroğlu ağacın gölgesinde uzansın, yatmaya başlasın. Haberi kimden verelim, Kiziroğlu Mustafa Bey ala paça atıyla köye girdi, evine gelip kapıyı çaldı. Hanım sultan kapıyı açtı.

— Selâmünaleyküm, hanım,

— Aleykümselâm, Mustafa Bey,

— Hanım, hayrola, yüzünde bir sevinç var, bir toy, bayram havası var, bunun manası nedir?

— Vallahi beyim, bir misafir derviş geldi bize, bir ihtiyar derviş, ne kadar buyur ettimse de içeriye girmede.

— Neden?

— Çok zorladım, buyur içeriye, Mustafa Bey yoksa da evi buradadır, ben helalîyim, dedim. O da bana ben içinde erkek olmayan eve girmem, dedi.

— Hatun, bu Köroğlu'nun sözüdür. Bunu bir tek Köroğlu söyler. Bu derviş kimdir?

— Vallahi beyim, bir şey daha var: Küçükken anası ona fincanla kahve vermiş, dili yanmış, o vakitten beri ben kahveyi cezveyle içerim, dedi.

— Vallahi bu Köroğlu'dur. Ama Köroğlu'yla dervişin, dervişliğin ne işi var, ne hikâyesi var?

Kiziroğlu Mustafa Bey, ala paça atını teslim etti hanımına. Hanım atı tavalasına çekti. Kiziroğlu Mustafa Bey ağacın yanına geldi, baktı ki derviş ağacın gölgesinde yatıyor. Onu dürterek uyandırdı. Derviş uyanır uyanmaz Kiziroğlu Mustafa Bey bir salâvat getirdi; koltuğunda bir kitap, elinde üç el bir tespih, ayağında çarık, yüzü gözü öyle bir halde ki Köroğlu'nu babası görse tanımaz.

— Selâmünaleyküm, derviş,

— Aleykümselâm, sen Kiziroğlu Mustafa olmalısın.

— Evet, ben Mustafa Bey'im.

— Ben bu havalide üç-dört köy dolaştım, gel gör ki hiç kimse beni misafir etmedi. Bana dediler ki seni etse etse Kiziroğlu Mustafa Bey misafir eder. Beni Allah misafiri olarak bu gece evinde misafir et, yarın kalkayım köyüme gideyim.

— Derviş baba, Allah misafiri başım gözüm üstünedir. Ama gel gör ki senden bir ricam var. Sen iki söz söylemişsin, bu iki söz benim kulağımda küpedir.

— Ne söylemişim?

— Sen demişsin ki ben, içinde erkek olmayan evin kapısından adımımı atmam. Bu bir, ikincisi, demişsin ki ben, kahveyi fincanla değil, cezveyle içerim.

— Doğrudur, oğul.

— Bu sözün tek bir sahibi var, o da Köroğlu'dur. Bana söyle, sen kimsin?

— Efendim, ben bir garip dervişim, Köroğlu kim, ben kim? Beni götürür o eşkiyaya, o adam katiline, o canıye benzetirsen, ben kendi kendime üzülrüm, ölürüm. Etme, tutma.

— Peki, buyur içeriye.

Kızıroğlu Mustafa Bey, Köroğlu'nu içeriye buyur etti. Sedire oturdular, sağdan soldan sohbet ettiler. Ama Köroğlu'nun gözleri fal taşı gibi açılmış, çemçirak taşlarını arıyor.

Çemçirak taşları da, efendiler, eskiden padişahların saraylarında şimdi ki ampuller gibi ışık verirmiş. Saraylarda o çemçirak taşlarını odaların köşelerine yerleştirirlermiş, o çemçirak taşları da o sarayı şimdikinin ampulü gibi, elektriği gibi aydınlatıyormuş.

Baktı, gözüne ne çemçirak taşı gelir ne bir şey. Kızıroğlu Mustafa'nın evinde sadece bir gaz lambası yanıyor. Sağa döndü, sola döndü, baktı ki yok.

Köroğlu "oğul, benim yerimi nerede serecekseniz serin, benim uyukum geldi, yatma saatim geldi. Ben, ihtiyar bir adamım, biraz yatayım, yarın yoluma devam edeceğim," dedi.

Köroğlu'ydu. Yerini, otağını gösterdiler, altına iki döşek serdiler. Efendime söyleyeyim, Köroğlu'nun önünde karılı kocalı, Kızıroğlu Mustafa Bey ile hanım sultan pervane dönmüşler.

Gecenin dar zamanıydı, Köroğlu evi kontrol etmeye kalktı. Kapı açılırken Kızıroğlu Mustafa Bey seslendi:

— Derviş baba, bir şey ister misin?

— Yok, oğul, biraz su aradım.

Kızıroğlu Mustafa Bey kalktı, dervişe su verdi. Aradan birkaç saat geçtikten sonra Köroğlu evi bir daha kontrol etmeye kalktı. Kapı açılırken yine Kızıroğlu seslendi:

— Derviş baba, bir arzun var mı?

— Yok, oğul, yok, sen yat, rahatına bak, ben hiçbir şey istemiyorum.

Baktı ki bunun hiçbir çaresi yoktur, bu adam ne yatar ne dinlenir ne de bu çemçirak taşlarının bir ışığı bir yerden gelir. Şafak atana kadar, Köroğlu, sağa döndü, sola döndü, bir deli boğa gibi kendisini yedi bitirdi. Şafak attı. Şafak attı ama Köroğlu eli boş, yüzü kara, "Allaha ısmarladık," demek zorunda kaldı.

Köroğlu, geriye dönmek zorunda kaldı. Eli boş bir halde geri döndüğü zaman, Han Nigar baktı ki Köroğlu gelir ama bu geliş hiç o geliş benzemez. Sanki Köroğlu'nu on beş pehlivan dövmüş, Köroğlu öyle bir halde gelir. Yavaş yavaş Çakırdalı Çamlıbel'e yaklaşıırken, Köse Kenan baktı ki Köroğlu içeri giriyor.

— Selâmünaleyküm, Köse emmi,

— Vay aleykümselâm, hayırdır, nerede turna telleri, nerede çemçirak taşları?

Köroğlu oğluna döndü:

— Oğlum, Ayvaz,

— Buyur, baba,

Köroğlu'nun iki odası vardı; biri dem odası, biri gam odası. Köroğlu, dem odasına girdiği zaman sazlı sözlü sohbet olurdu, o gün bayram olurdu. Köroğlu, gam odasına girdiği zaman yedi bin yedi yüz elli keleş, askeri yasa boğulurdu, karalar giyerdi ki Köroğlu gam odasındadır.

— Yavrum, Ayvaz,

— Buyur, baba,

— Yavrum, benim sazımı getir.

Ayvaz, koşarak, dem odasından Köroğlu'nun on iki telli sazını getirdi. Bakalım ki burada Köse Kenan'a derdini nasıl söylüyor:

Köse emmim sakın gel bana gülme

Deme ki Köroğlu eli boş geldi

Öyle bir yiğidem duçar olmuşam

Gece gündüz bana kara taş gelir

Han Nigar “kişioğlusun, adam oğlusun, koskoca Azrail’le pençeleşirsen, ordulara karşı gelirsen, dünyayı titretirsen, bir oğlunun düğününe bir çemçirak taşını getiremirsen. Hay senin kimi Köroğlu’na yazıklar olsun! Öyleyken bu kalenin içinde bize Köroğluluk ediyorsun, he!” dedi. “Dur hatun, dur,” dedi Köroğlu:

Cahiller yolundan sapar dolanır

Kamillerden hisse kapar dolanır

Bükmediği eli öper dolanır

Anladım ki dünya bana boş gelir

Köse Kenan “aya sana yazıklar olsun! Seni buradan göndersem, git şu çobandan iki tane koyun getir desem, ey evi yıkılmışsın oğlu, çoban seni değneğiyle döve döve kaleye getirir. Sen demek öyle bu keleşlerin sayesinde Köroğluluk yapıyorsun, he!” dedi. “Dur hele emmi, dur deyirem, hele dur,” dedi Köroğlu:

Üstüme akıtma boşuna o yanı

Ben seni tanıyorum sen de ki beni

Ayvaz’a kurbandır Köroğlu canı

Gelir üzerime elli beş gelir

Geçti menden

Ok değdi geçti menden

Mert adamlara köprü oldum

Namert de geçti menden

“Emmi, geçti menden, ok değdi geçti menden, mert adamlara köprü oldum, ama namert adamlar da geçti benden. Köroğlu'nun canı kurbandır Ayvaz’a, ister üzerime elli gelir, beş gelir, ağlıyram, gözlerimden yaş gelir,” dedi Köroğlu.

- Han Nigar,
- Buyur, Köroğlu,
- Gam odama çekil, kahvemi hazırla, pipomu doldur, gelirem.

Dağıstanlı Han Nigar gam odasına giderek Köroğlu'nun kahvesini hazırlar. Perizat Hanım, Köroğlu'nun piposunu tütünle doldurmaya başlar. Köroğlu kahvesinden bir yudum aldı, arkasından pipoyu bir çekti ki sanki takavut treninin başından bir duman çıkıyor. Köroğlu öyle gamlanmış, öyle hiddetlenmiş:

- Emmi,
- Buyur, Köroğlu,
- Emmi, buna bir tebdil bul.

— Oğul, ben sana tebdil buldum ama sen tebdili kıyafette tebdilimin çaresini yerine getirmedin.

- Emmi, çaresi nedir?

— Delikanlı gibi, bineceksin kır atın üstüne, gideceksin Kiziroğlu Mustafa'nın kapısına. Selâmünaleyküm, aleyküm selâm. Diyeceksin ki ben sana Allah misafiriyim. Gece de kalkacaksın, çemçırak taşlarını alıp kır atın üstünde süvari olarak geleceksin, Çamlıbel'de düğüne başlayacağız.

— Olmaz emmi, olmaz. Öyle olmaz. Kiziroğlu Mustafa'yı sen tanımıyor-sun. Benim yüz tane fendim var, Kiziroğlu Mustafa Bey sadece bir tane fendimi bilmez, doksan dokuz fendimi bilir ama bir tane fendimi bilmez, o da bende gizlidir.

- Nedir o?

Köroğlu kalkıp kır atını siyaha boyadı. Otlarla boya yapılmış o zaman. Eskiden kumaşlarda, halılarda, dokuma kilimlerde kullanılan, ottan yapılan boyalar vardı, otun kökünden. O otun kökünden kır atının üzerini bir boyayla, simsiyah, öyle kapladı ki kır atı hiç kimse tanımaz, Kiziroğlu Mustafa'dan başka kimse tanımaz, tanırsa bir o tanır.

Köroğlu kır atını boyadıktan sonra tekrar derviş kıyafetine büründü, elinde tespihi ve koltuğunda kitabı, at üzerinde geldi, nereye, Kiziroğlu Mustafa'nın evine.

- Kapıyı çaldı. Kiziroğlu evde yok.

- Selâmünaleyküm, hanım sultan,

— Aleyküm selâm, derviş baba, sen geçen gün buraya yayan geldin, şimdiyse atlan, hayırdır?

— Vallahi, ben, Kiziroğlu Mustafa'ya bir emanet verecektim, o emaneti unuttum, veremedim, ben de geriye dönmek zorunda kaldım.

- Emanet nedir?

- Onu kendisine vereceğim.

— Vallahi, kusura bakma derviş, Mustafa Bey yine yayladadır. Ama akşama kadar beklersen, gelsin, emanet mi verirsin, söz mü dersin, ne dersin kendisine söyle.

Köroğlu'nun atını tuttu, tavlaya çekti hanım sultan, atının önüne arpa koydu, saman koydu. Köroğlu yine içeriye girmedi, ağacın gölgesinde oturdu.

Ağacın gölgesinde oturdu, akşamın dar zamanıydı. Köroğlu'nun kulakları yerden çok büyük nem alırdı, çok büyük ses alırdı. Köroğlu kafasını toprağa koymuştu, baktı ki bir ses geliyor. Bu ses, Kızıroğlu Mustafa Bey'in atının ayak sesleridir, nal sesleridir. Bu ses bir tek kır atta var, bir de ala paça atta var. Oturdu, kalktı şöyle, kafasını ağaca yaslayarak "ya Rabb-ül Âlemin, yerleri gökleri yaratan Allah, ey bu dertte Yunus'u deryadan kurtaran Allah, İbrahim Halil'i nardan kurtaran Allah, ne olur, beni keleşlerimin yanında, beni Han Nigar'ın, Ayvaz'ın, Köse Kenan'ın yanında mahcup etme," diyerek el kaldırıp dua etmeye başladı. Çaresi kalmamıştı Köroğlu'nun.

Kızıroğlu Mustafa Bey kapıya geldi, baktı ki hanımı tekrar onu karşıladı.

— Selâmünaleyküm, hanım sultan,

— Aleykümselâm, Kızıroğlu, konuğumuz var.

— Kimdir?

— Geçen bize gelen derviş var.

Artık atı da tavladadır falan demedi, unutmuş. Kızıroğlu Mustafa Bey, dervişe hoş geldin ederek, onu içeriye buyur etti. İçeriye girdiler. Kızıroğlu Mustafa Bey baktı ki dervişin hali hal değil.

— Derviş baba, hayrola, sen buralarda bir yitik arıyorsun, ama ne olduğunu bilmiyorum. Olur ya, derdini söylemeyen çare bulamaz. Eğer derdini söylersen, belki ben de senin derdine bir çare bulabilirim.

— Yok, beyim, Allah'a şükür, derdim merdim yoktur. Aha işte böyle garip bir dervişim, sahibim yok, yiyeceğim yok, elim yok günüm yok, akrabam yok, hısımım yok, dolaşıp dururum.

Ama Kızıroğlu Mustafa Bey pirelenmiştir. Köroğlu'nun oturuşundan kalkışından, yemek yiyişinden, kahve içişinden öyle bir hislenmiştir ki "bu, kesinlikle Köroğlu'dur," diye kanaat getirmiştir.

Yemekler yenildi, sohbetler edildi, sıra yatmaya geldi, gecenin bir yarısıydı, Kızıroğlu Mustafa Bey baktı ki ala paça at tavlayı, ahırını kırıp döküyor, paramparça edecek, neredeyse binayı uçuracak. Hanımını kaldırdı.

— Yahu hanım, hele uyan, bu atın derdi nedir? Ala paça at neden öyle kişniyor, neden öyle ayağını yerlere vuruyor, sebep ne?

— Vallahi bey, ben sana söylemedim, bizim misafirin, dervişin atı var, vallahi misafirin atını öldürdü. Hele bir kalk git.

Kızıroğlu Mustafa Bey içeriye girdi ki ne girsin; ala paça at, kır atın yalmanından, yalından tutmuş, sağa vuruyor, sola vuruyor. Kızıroğlu Mustafa Bey, kır atı elinden zor aldı. Ama kır at denilmez ki, Köroğlu boyayla kır atı öyle bir hale getirmiş ki kır atı uyuz bir taya döndermiş Köroğlu. Kızıroğlu Mustafa

Bey kır atı ala paça atın elinden zorla aldı. Hem misafirin atının hem de kendi atının önüne biraz ottan, arpadan, samandan koydu, sonra da gelip yatağına girdi.

Köroğlu artık yatar mı, yatmıyor. Ama Kiziroğlu Mustafa Bey öyle yorğun, gündüz öyle yorulmuş, öyle bir hale gelmiş ki aniden bir derin uykuya geçmiş. Bunu fırsat bilen Köroğlu, gecenin ortasında uyandı, çemçirak taşlarını aramaya başladı. Kiziroğlu Mustafa'nın özel bir odası vardı, o odayı buldu Köroğlu, oradan çemçirak taşlarını aldı, sonra da kır atı çekip haydi bakalım nereye, yola revan olmaya başladı. Ala paça at yine ahır emirmeye, yıkmaya başladı. Kiziroğlu Mustafa Bey ala paçanın sesine uyandı.

— Uyan hanım,

— Ula baba, nedir, ne oldu, gecenin bu vaktinde beni niye uykumdan uyandırdın?

— Uyan, derviş bildiğimiz adam Köroğlu'ydu, çemçirak taşlarını götürdü. Yoksa ala paça at mümkün değil bu hale gelmez.

Kiziroğlu Mustafa Bey tavladan içeri girdi, baktı ki misafirin atı yok, eve gelip misafirin odasına girdi, baktı ki vallahi ne derviş var ne bir şey. Evin yıkılsın Köroğlu!

Köroğlu epey yol almıştı ki Kiziroğlu Mustafa Bey kılıcını kalkanını kuşanarak at üzerine süvari oldu. O koşturdu, öbürü koşturdu. Kır at koştu, ala paça at arkasından devam ediyor. Köroğlu bir de başını çevirdi ki ne çevirsin; arkadan bir ejderha geliyor, bir yıldırım ateşi geliyor. Atının üzerine eğilip “aman kır at, canım kır at, beni hiç darda koymadın, beni Kiziroğlu Mustafa'nın ala paça atından kurtarırsan, yemin ederim, seni mermer çula, seni altına, gümüşe boğacağım, senin eyerini altından, gümüşten yaptıracağım, senin nallarını altından yaptıracağım, yeter ki bu Köroğlu ezilmesin bir Kiziroğlu Mustafa'ya,” dedi Köroğlu.

Kiziroğlu Mustafa yaklaşmıştı. Köroğlu, ala paça atın nefesini kulaklarının dibinde, ensesinde hissediyordu. Kır at Çimlicayıra ayağını bastığında Kiziroğlu Mustafa, Köroğlu'nun önünü kesti, “ey namert oğlu namert!” dedi, “ben senin yiğit olduğunu, kahraman olduğunu, zalimin zulmüne karşı geldiğini bilirdim, ama senin bir hırsız olduğunu bilmiyordum. Sana yazıklar olsun! Senin adına Köroğlu diyen o halktan da mı utanmadın, o babadan da mı utanmadın ki benden izinsiz, benim otağımdan çemçirak taşlarını alıp hırsızlayıp gidiyorsun?”

Köroğlu halini anlatmak için ne yaptıysa ne söylediyse de fayda etmedi. “Bana bak Köroğlu,” dedi Kiziroğlu Mustafa, “sen yiğit adamsın, adını, şanını, namını duymuşum, ama yazıklar olsun! Şimdi yiğitsek, kılıçla birbirimizden hesap soracağız. Ya sen, ya ben...”

İki koç yiğit meydana girdi. Elllerinde yılan ağızlı, yılan dilli kılıçlar, birbirleriyle üç saat savaş ettiler, yenilemediler.

— Kızıroğlu Mustafa Bey, sen yiğit adamsın, mert adamsın, cesur adamsın. Yorulduk, icap ederse bir on dakika müsaade et, ben uyuyayım. Çok uykusuzum, bu gece uyumadım evinde. On dakika uyuduktan sonra kalkayım, ondan sonra ya sen beni öldür ya ben seni öldüreyim.

— Hey namert oğlu namert, hiç düşmanın karşısında uyunur mu?

— Uyunur, uyunur Kızıroğlu Mustafa Bey. Namert düşmanın karşısında uyunmaz, mert düşmanın karşısında uyunur.

Köroğlu bu sözlerle Kızıroğlu Mustafa'yı avlamaya çalışıyordu, ama Kızıroğlu Mustafa avlanacak bir ceylan değildi. Kızıroğlu Mustafa Bey'in cesareti timsaldi. Kızıroğlu Mustafa, ser beser kement üzerinden açılmış, gümüş kıyafetlerle, altın kabızalı kılıcıyla Köroğlu'yla savaşa başladı. Üçüncü darbede Köroğlu'nu kır atının ayaklarının dibine indirdi, boğazına kılıcı dayadı Köroğlu'nun.

— Köroğlu, seni öldüreceğim, bunun çaresi yoktur. Be namert adam, bana deseydin ki çemçirak taşları bana lazımdır, gelinime hediye edeceğim, ben sana onları hediye ederdim. Neden benim evimden hırsızlayarak çemçirak taşlarını götürdün?

— Kızıroğlu Mustafa Bey, Allah'ı seversin, beni öldürme. Ama yiğit adam olduğunu bilirim, yalnız, ben ölsem de senin gibi mert adamın kılıcının altında öleyim.

— Bana bak Köroğlu, bu kıyafet, bu çal çamur, git kalede sütüne düşene söyle, askerlerine, sütüne düşen keleşlerine söyle; sütünün hükmü neyse ona göre hareket et. Haydi, Allaha ısmarladık.

Bunu deyip atının üzerine süvari oldu Kızıroğlu Mustafa Bey.

Köroğlu'nun üstü çal çamur. Kızıroğlu Mustafa Bey, Köroğlu'nu vurmuş, çayırdı yıkmış, çamura belemiş. Köroğlu öyle bir halde yavaş yavaş kalenin kapısına yanaştı. Köse Kenan şöyle bir gözünü günlükledi, şöyle bir baktı ki yahu, bir adam gelir, ama sanki süte düşmüş kedi. "Ula oğlum," dedi Köse Kenan, "Hasan, Ayvaz, Kabre Sığmaz, Selam Vermez, Zincir Kıran, Ayı Boğan, Allah'tan Korkmaz, Kuldan Utanmaz, ula hele yıkılın gelin, ula bu ne haldir, bu gelen kimdir, hele açın kalenin kapısını."

Kalenin kapıları açıldı ki Köroğlu, yedeğinde kır atla, sanki çamura belenmiş, çamurdan çıkmış bir insan.

— Ula bu ne hal Köroğlu, yazıklar olsun sana, bu ne iştir? Bizim adımızı da kendi adını da batırdın.

— Yavrum, Ayvaz,

— Buyur, baba,

— Yavrum, benim sazımı getir, yoksa bunlara dert anlatamam.

Ayvaz sazı getirene kadar Kızıroğlu Mustafa Bey arkadan dolanarak keleşlerin arasına giriyor. Köroğlu kendisine şaşkınlıkla bakan hanımına seslendi:

— Han Nigar,

— Köroğlu, bu ne haldir? Al benim bu leçeğimi, eşarbımı başına bağla da hiç olmazsa dünya bir Köroğlu görsün.

— Dağıstanlı Han Nigar, benim kalbime kılıç vursaydın bu kadar zoruma gitmezdi.

— Hey a namert herif, mademki zoruna gider, seni bu hale getiren kimdir?

— Eğlen hanım, eğlen.

Kıymetli dostlar, hiçbir yiğit iki karısının yanında başka bir yiğidi met-hedemez. İşte Köroğlu'nun yiğitlik timsali kahramanlığı, yiğitlik destanları, ha-masi destanları şu sözün içerisinde:

*Bir hışımla geldi geçti peh peh peh
Kiziroğlu Mustafa Bey hey hey hey
Hışmı dağı deldi geçti
Ağam kim, Paşam kim, Ayvaz kim,
Nigar kim, Hanım kim, canım kim kim kim
Kiziroğlu Mustafa Bey bir beyin oğlu, zor beyin oğlu*

*Vay ben ona eş olaydım peh peh peh
Anadan on beş olaydım hey hey hey
Keşke onla gardaş olaydım
Ağam kim, Paşam kim, Nigar kim,
Ayvaz kim, Hanım kim, canım kim kim kim
Kiziroğlu Mustafa Bey bir beyin oğlu, zor beyin oğlu*

“Hele bana bak Köroğlu,” dedi Köse Kenan, “yazık ki sen Deli Yusuf’un oğlusun. Bu Kiziroğlu Mustafa kimdir, Kiziroğlu Mustafa seni bu hale salacak adam mıydı ki sen kalkmış iki zenne ehlinin yanında, iki hayat yoldaşının yanında onu methedirsen?” “Emmi, analar ne yiğit doğurmuş!” dedi Köroğlu, “Bir tek Köroğlu değil, analar ne yiğit doğurmuş!” Bakalım ki ne diyor:

*Hay edende haya teper peh peh peh
Huy edende huya teper hey hey hey
Köroğlu’nu suya teper
Ağam kim, Paşam kim, Nigar kim,
Ayvaz kim, Hanım kim, canım kim kim kim
Kiziroğlu Mustafa Bey bir beyin oğlu, zor beyin oğlu*

O anda Kiziroğlu Mustafa Bey, keleşlerin arasından bir kara, bir şahmar yılanı gibi süzülerek geldi, Köroğlu'nun önüne kılıç koydu, diz çöktü. “Köroğlu, bundan sonra sen benim kardeşim, ben senin kardeşimin,” dedi, “bundan sonra benim can yoldaşımsın, can kardeşimsin. Ant olsun Allah’ın birliğine ki senin dostun benim dostumdur, senin düşmanın benim düşmanımdır, senin

namusun, şerefın, benim namusum, şerefimdir. Eğer ki gelip burada sen kendini tarifleseydin, kendini methetseydin, o zaman bu kadar askerinin, bu kadar keleşinin içerisinde seni yine bu meydanda, yemin ediyorum, dizin dizin süründürecekdim. Ama gel gör ki iki zenne ehli hayat yoldaşının yanında hiçbir yiğit başka bir yiğidi tarif edemez, methedemez. Sen yiğitliğini gösterdin. Bundan sonra sen benim kardeşimsin ve benim çemçırak taşlarım da söz veriyorum ki senin oğlun Ayvaz'a düğün hediyeim olsun. Sana dört tane de turna teli getirmişim, o da gelinime taç yapılsın.”

İki yiğit birbirine sarıldı.

Çamlıbel'de kırk gün kırk gece davullar, zurnalar çalındı, halaylar çekildi, koyunlar kesildi, kazanlar kaynadı, yedi bin yedi yüz elli keleş yedi, içti, eğlendi, Ayvaz muradına erdi. Allah cümle hasretleri muradına erdirdi.

DİLİGAM YAHYA BEY İLE YEMEN HANIM HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Ali Rıza EZGİ.

Derleme Tarihi: 03 Nisan 2009.

Derleme Yeri/Ortamı: İzmir'in Bayraklı İlçesinde Âşık Ali Rıza EZGİ'nin evi.
Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Ali Rıza EZGİ temeli Dede Kasım'a ait hikâyeyi Âşık
İlhami Demir'den öğrendi.

B

en, bugün, âşıklığın temeli olan, âşıklığın ilk anahtarı olan bir divan okuyacağım, ondan sonra hikâyeye başlayacağım:

*Bakın bu dağlara gitmez duman üsttedir
Avcı gezer şikârını oku keman üsttedir
Namerde yalvarıncak düş merdin ayağına
Can deyip can işitmek, şirin lisan üsttedir*

Ustalar böyle nizama çekmiş:

*Bir bülbülün gonca gülü gafil düştü yâdına
İki rekât namaz kıldı Hak'ın bin bir adına
Şahı merdan döndü baktı Cebrail kanadına
Mevla'm kerem eyle derya umman üsttedir*

*Necef diyer vakıf oldum her ilmin ayetine
Mereke'de indirerler binme elin atına
Ustasına kem bakanın lanet gelsin zatına
Muhtaseri bu sözlerim yahşi yaman üsttedir*

Bu söz Gürcistanlı Âşık Necef ustanındır. Ustalar böyle nizama çekmişler, halka böyle anlatmışlar ki Gürcistan'da Hüseyin Bey adında biri yaşarmış ve köyüne de kendi adını vermişler, Hüseyin Bey köyü.

[Ben, Gürcistan'ın Borcalı'da üç ay dolaştım, Hüseyin Bey köyünü aradım, aradım, en sonunda doksan dört yaşında bir ihtiyar nene dedi ki:

— Oğul, bu köylerin adı çoktan değişti. Ben duymuştum, burada Hüseyin Bey köyü var ve o köyün beyi olan adamın adı da Hüseyin'dir.]

Hüseyin, varlıklı bir adam, ama gel gör ki onun yeryüzünde evladı yok. Bir gün oturup saçaklıkta, yani evinin balkonunda düşünürken, hanımı bunun yanına gelir, der ki:

— Hüseyin Bey, böyle gam gün olmanın anlamı nedir, manası nedir? Bir hata mı yaptım, benden bir hata mı gördün, hizmetimde bir hatamı yaptın ki böyle gam gün durursun?"

Der ki:

— Yok, hatun, senini hizmetinde zerreyi miskal kadar bir kusur yoktur; fakat gel gör ki, bu kadar servetim, devletim, aynı bent otağlarım, hazineler dolusu paralarım, altınlarım, akçelerim var, ama kime kalacak biz öldükten sonra? Bizim ocağımızı yakıp, bacamızı tüttürecek yeryüzünde bir evladımız yoktur.

Hanımı öyle bir hale geldi, gam gün oldu, başını aşağı eğerek, dedi ki:

— Hüseyin Bey, kâinatı yoktan var eden var; yeri, göğü, her şeyi, enliyi,

cinliyi ve ecinniye, canlıyı yaratan odur. Mutlaka ki bizden bir parça eti esirge-
mez.

Efendim, yok mu Allah'ın dergâhında; var. Yeter ki sen Sıtkı kalbinle, Sıtkı gönlünden yönünü ona dön, bir adım ona git, o sana gelir. Hak ise Hak'ı bulur, nahak ise nahak'ı bulur.

Aynı gece, şeriat döşeğinde Hüseyin Bey ile hanımı yattılar, sabah erken-
den kalktılar.

— Hanım, bu yıl böyle yaylalara doğru, şu dağın eteğindeki çiçeklere doğru, süsen yaylalarına doğru böyle bir gezelim; gönlümüz, kalbimizi bir açıl-
sın.

Efendim, Hüseyin Bey ile hanımı, el ele tutarak yaylalara doğru, dağlara doğru çıktılar. O güzel havalar, o çiçeklerin kokuları, o kuzuların melemesi, o çobanın kavalı bunlara bir ninni gibi geldi.

Hüseyin Bey, dedi:

— Hatun, öyle bir uyku bastı ki beni, acaba olur mu ki şurada çeşmenin başına otursan, ben de başımı senin dizlerinin üzerine koysam, yüzüne baka-
rak şöyle bir derin uyku çeksem.

Hanımı oturdu, Hüseyin Bey dizlerinin üzerine kafasını koydu, aradan iki dakika geçmeden derin bir uykuya daldı.

Uykusunda ne gördü beyler; baktı ki, bir ihtiyar pir.

— Selamünaleyküm Hüseyin.

— Aleykümselâm baba.

— Hüseyin, bugün senin konuştuğun lafları duyunca, inan ki, deryadaki balıklar, gökyüzündeki kuşlar, asumandaki melekler kanat çaldı, saf safa bağ-
ladı, dua etti: Ey yeri, göğü yaradan, ne olursun, bu naçar kuluna bir parça et bahşet dediler. Melekler eda ettiler, kanat çaldılar, güneşin yüzünü kapattılar, dünya kapkaranlık içerisinde kaldı. Hiç gamlanma, dertlenme, inşallah, kâinatı var eden elbet ki sana bir evlat verecek.

O anda Hüseyin Bey uykusundan uyandı, baktı ki, karısının gözlerinden akan yaş bunun yüzüne dökülüyor. Başını kaldırdı:

— Hatun, neden ağlarsın?

Dedi:

— Beyim, senin duyduğun sesi ben de duydum. Sen rüyanda kimle ko-
nuşuyordun ise aynı sesi ben de duydum ki, melekler saf safa bağlamış, Cena-
bı Hak'a dua etmişler ki; bu naçar, bu biçare kuluna bir evlat ver diye Cenabı Allah'a müracaatta bulunmuşlar.

— Hatun, Allah büyüktür, diyerek yola revan oldular. O çayırlar içerisinde, çimenler içerisinde, güller içerisinde dolaşıp, akşam geldiler hanelerine.

Hüseyin Bey'in bir otağı var idi, odası, aynı bent otağ derdiler. Çevre köylerdeki, şehirlerdeki insanlar o aynı bent otağı görmek için o köye gelirler-
di, gelip Hüseyin Bey'in misafiri olurlardı.

Kıymetli muhteremler, aziz dostlar; Cenabı Hakk'ın hikmeti, aradan aylar geçti, dokuz ay dokuz gün dokuz dakika dokuz saniye sonra Hüseyin'in hanımı diz koydu, bir erkek evlat dünyada getirdi.

Müjdeler gitti Hüseyin Bey'e:

— Beyim, Allah'a şükürler olsun, hanımın bir oğlan çocuğu dünyaya getirdi. Adını ne koyalım?

— Geldi, çocuğunu kucağına alarak, hele buna ad koyma zamanı değil; biraz büyüsün, bakalım, Mevla'm neyler, neylerse güzel eyler.

Hüseyin Bey'in oğlu bir yaşına girdi, daha adı yok. Yığıldı konu komşu, dediler ki:

— Yahu beyim, sen bir köyün beyisin, hatta yedi köyün beyisin; fakire fukaraya yardım eden, yoksulun, yetimin elini tutan, bayram olduğu zaman onları giydiren, onları sevindiren insanın evladı hiç adsız olur mu?

Dedi ki:

— Beyler, bana rüyamda birisi dedi ki, gamlanma, hiç gam etme. Ben de istiyorum ki, oğlumun adını Diligam koyam. Dili güzel olsun, gamlansın dili, her şeye hitap ederken düşünerek konuşsun.

İnsan kısım kısım, yer damar damar demişler. Artık, gel Diligam, git Diligam, büyüdü, on üç-on dört yaşlarına ayakbastı.

Arkadaşlarıyla beraber mekteplere giderler, okullara giderler, oradan çıktıktan sonra çayırıların kenarlarında, pınarların başlarında, kuzuların peşlerinde, o yaylaların eteklerinde dolaşsın gelsin, on sekiz yaşına ayak bassın.

Diligam Yahya'nın akli kâmilî yerini bulduğu zaman, anası, Hüseyin Bey'in yanına geldi:

— Beyim, artık bizim de yaşımız geçiyor; ne yapmamız gerekir, bizim de torunlarımızı kucağıımıza almamız gerekir, torunlarımızı sevmemiz gerekir ve torunlarla günümüzü, zamanımızı gün etmeye çalışmamız lazım. Bizim de önümüzde bir gelinimiz olup bize hizmet etmesi, bize kulluk etmesi lazım. Ne düşünüyorsun?

Dedi ki:

— Hatun, ne düşüneyim; gidelim, filan ağanın kızını alalım, filan zengin'in kızını alalım, filan varlıklı adamın kızını alalım.

Ana yüreği, dedi ki:

— Bey, belki oğlumuz birisini sever. Sonra biz de gider, zengindir diye bir varlıklı kız alıp eve getiririz, huzurumuz bozulur, günümüz gün olmaz. Hele bir de evladımıza soralım, bakalım ki o ne der.

Bir evlat, erkek olsun, kız olsun, hiçbir zaman babaya derdini diyemez, babaya anlatamaz. Ya; anasına söyler, anasına.

Ana geldi:

— Yavrum Diligam,

— Buyur ana,
— Yavrum, Allah aşkına, bir sevdiğin kimse var mı?

Utanarak:

— Anacığım, eğer icazetin olursa, babamın da izni olursa, ben, Yedi kardeşin bacası Yemen Hanım'ı seviyorum.

— Ula oğul, onlara yedi deliler derler. Acaba baban kabul eder mi, etmez mi, bunu bilmem; bir babana söyleyeyim.

Hanımı gelerek Hüseyin Bey'in yanına, dedi ki:

— Hüseyin Bey, oğlumuz bir kız ister?

— Kimi?

— Yedi kardeşin bacası Yemen Hanımı.

— Yahu hatun, bu çocuk başka bir kız bulamadı mı? Bir zengin, varlıklı, kendimiz gibi bir insan bulamadı mı da, gitti bizi yedi delilere ocak etti:

Zaten yedi kardeşin içinde birisi tam deliydi. Yani burada hiçbir şey yok, kiraya vermişti. Kılıcı kuşandı mı köyün içine çıkardı.

Aradan bir zaman geçtikten sonra tekrar sordu anası:

— Oğul, ne diyorsun?

Dedi:

— Ana can, olursa Yemen Hanım ola; olmazsa, dünyada hiç kimseyi istemiyorum.

Ana geldi, Hüseyin Bey'e haber verdi; dedi ki:

— Beyim, oğlumuz gönül vermiş bir kere. Artık ya Yemen Hanım olur yahut da ben evlenmekten vazgeçtim der.

Beyler; Hüseyin Bey, etraftaki insanlarını toplayarak, köy ağalarını, köyün ileri gelen insanlarını toplayarak, gelir kime; yedi kardeşlerin kapısına.

— Selamünaleyküm,

— Aleykümselâm,

Buyur ederler, bakarlar ki, Hüseyin Bey geldi. Alırlar içeri odaya, emrederler:

— Hemen bir koç kesilsin, kazanlar kaynasın, yemekler yapılsın; Hüseyin Bey bizim kapıya misafir gelmiş.

Efendim yemekler yapılır. O anda Hüseyin Bey sözü açar:

— Beyler, bilirsiniz ben buraya niçin geldim?

— Niçin geldin?

— Ben, Allah'ın emri, Peygamberin kavli, şeriatımızın göstermiş olduğu yola uyarak, kızınız Yemen Hanım'ı oğlum Diligam Yahya Bey'e istiyorum.

Dedim ya, yedi kardeşin içinde mutlaka biri akıldan kesif olur. Hemen oradan kalktı, dedi ki kardeşlerine;

— Kardeşler, sadece bizim kararımız önemli değil. Önemli olan nedir; önemli olan, bir de hele bacımızın isteğini soralım.

Aracı gönderdiler, bir kadın gönderdiler. Kadın dedi ki:

— Yemen Hanım, filan adamın oğlu Diligam Yahya Bey’e seni istiyorlar. Ne diyorsun; gönlün var mı, yok mu? Kardeşlerin bunu sorar.

Yemen Hanım dedi ki gelen kadına:

— Yenge, ben, olursa Diligam Yahya Bey olur; olmazsa, dünyada hiç kimseye yar olmam.

Söz kesildi, başlıklar ödendi. Hüseyin Bey:

— Ben, bir hafta içerisinde gelinimin nişanını yapacağım, dedi.

Bir hafta içerisinde Yemen Hanım’ın nişanı yapılır. Düğün sözü keserler. Düğün sözü ne zaman; filan tarih diye koyarlar. Düğün yaparak Yemen Hanım’ı getirirler. Nereye; Diligam Yahya Bey’in aynı bent otağına.

Kapısında on iki tane hizmetkârı olan Hüseyin Beyi. Cariyeleri olan Hüseyin Bey, ekmekçisi olan, ekmek pişiren ayrı, koyuna giden ayrı, mala giden ayrı, at otaran ayrı derken, öyle bir varlığa sahipti Hüseyin Bey; ama gel gör ki, etrafındaki dalkavuklar bunu öyle bir hale getirdiler ki, bugünden yarına yiyecek bir lokma ekmeğe muhtaç oldu.

Yemen Hanım, gece gündüz gözlerinden yaş döker, feryat ederdi ki:

— Ben bu kapiya geldim, bu kadar servet, devlet dağıldı gitti.

Muhterem cemaat; aradan birkaç yıl geçtikten sonra Hüseyin Bey bu acıya, bu sızıya dayanamaz, ölür. Diligam Yahya Bey, babasını da kaybeder, anasını da kaybeder. Babasını, anasını kaybettikten sonra, kapısında birkaç tane kuzu, birkaç tane koyun, mal vardı, onu da etrafında olan dalkavuklar aldı. Bunun kapısında hizmetkâr olan adamlar ağa olmaya başladılar, köyün ağası olmaya, köyün hükümdarı olmaya başladılar. Diligam Yahya Bey’in bir parça yiyecek ekmeği kalmadı.

Yemen Hanım, oturup melûl melûl düşünürdü. Diligam Yahya Bey geldi yanına, dedi:

— Yemen Hanım, ben senin ne düşündüğünü bilirim; ama ben istiyorum ki diyarı gurbete gideyim. Diyarı gurbette gidip çalışıp çabalayıp, hiç olmazsa sana da beş-on kuruş ekmek parası göndersem bundan daha iyidir. Ben bu köyde hizmetkârlık yapamam, ben bu köyde kimsenin malını koyununu otlatamam. Ama gider diyarı gurbette hizmetkârlık yaparım, herkese hizmet ederim, ekmeğimi kazanır, sana gönderirim.

Bunun babasının kırk senedir kapısında ekmek pişiren bir nene vardı. Neneye seslendi.

Dedi:

— Nene, diyarı gurbete gitmek istiyorum; ama diyorum ki, Yemen Hanım sana, sen Allah’a emanet. Ben sana Yemen Hanım’ı emanet verip gidiyorum. Ben gelene kadar sakın ha sakın, Yemen Hanım’ı yalnız bırakmayasın.

O zaman Yemen Hanım’ın gözlerinden kanlı yaşlar aktı. Başını açıp, örüklerini döşünün üzerine salar. Bakalım ki burada Diligam Yahya Bey’in ayrılıp gitmesine ne söyler. Vekâleten ben söyleyeyim:

*Başına döndüğüm gül yüzlü beyim
Yamandır dünyada yaman ayrılık
Gizlice sırrımı men kime deyim
Ölümden beterdir ay zaman ayrılık*

— Başına döndüğüm gül yüzlü beyim, yamandır dünyada yaman ayrılık; gizlice sırrımı kime söyleyeyim, ölümden beterdir zaman ayrılık.

Dedi ki:

— Yemen Hanım, babam yok anam yok, elim yok günüm yok, bacım yok kardeşim yok. Seni aynı bent otağa, neneye emanet ediyorum.

— Dur beyim, dur, sözümü bitireyim:

*Merhamet eyle gözden akan yaşıma
Gurbet elde neler gelir başıma
Sırrımı demirem öz kardeşime
Bu garibe oldu ferman ayrılık*

*Yemen Hanım ağlayanda gülende
Mendil alıp gözyaşını silende
Aynı bent otağa mensiz girende
Çıkacak başımdan duman ayrılık*

Böylece Yemen Hanım, gözlerinden kanlı yaşlar dökerek, sevdiği Dilgam Yahya Bey'i yola uğurlamaya çıktı.

Dilgam Yahya Bey'i köyün içinden kenara çıkarttı. Oturdular, karı koca birbirlerine sarılarak ağlamaya başladılar. Ayrılık kadar dünyada zor bir dert var mı? "Ölümden beterdir zaman ayrılık," demişti. Orada söz verdiler, ant kes-tiler, ağladılar, sızladılar ve geri döneceğine ant için Dilgam Yahya Bey, helal-leşti Yemen Hanım'la, yoluna revan oldu.

Az gitti uz gitti, dere tepe düz gitti. Dilgam Yahya Bey, köyden kenara çıkmamış, bir dağın üzerine geldi, baktı ki, karanlık güneş yavaş yavaş çökme-ye başlıyor. "Ya Rabbi, bu gurbet nedir, bu gurbet nerededir?" Gurbet arıyor kendisine.

[Zaten âşıklar, gönlünde aşk olan insanlar yüksek dağlara derdini anlatmaya çalışır. Bütün âşıklar neden dağlara demiş; hep dağlar var, dağlara seslenmiş, dağlara derdini anlatmaya çalışmış.] Dilgam Yahya Bey de derdini dağlara anlatmaya çalışır. "Ey dağlar, ey taşlar; acaba bu gurbet nerededir?"

Kıymetli muhteremler; Dilgam Yahya Bey, diyarı gurbet diye gece gün-düz yol yürür. Gelir, karanlıkta bir taşın dibine otururken bir uykuya geçer. Ba-
kar ki, ihtiyar bir derviş:

— Uyan yavrum, gurbet çok uzak değil, gurbet sana yakındır, kaşla göz arası kadardır; ama eğer gurbeti yüreğinde hissedersen.

Dilgam Yahya Bey uyanır uyanmaz içine bir ateş düşer. Geri döner ba-

kar ki, köyünün dağları gözden yitmiş, kaybolmuş:

— Eyvah, demek ki gurbet bana yakındır ha. Ne kadar yol, ne kadar zaman gelmişim ki, köyüm bana uzak, dağlar bana uzak kalmış.

Bakalım, ne söyler. Bunu da Diligam Yahya Bey'in kendi havasında, Diligam havasında söylüyorum.

Baktı ki dağlardan çiçek sesi, mor menekşe kokusu gelir; bülbüller susmuş, ama çiçeklerin kokusu Diligam Yahya Bey'i sarmıştı.

*İrenge laledendir ter menekşeden
Al yeşil bezenip şad olan dağlar
Ruhlar tazelenir suyu içende
Damağı şekerden tat alan dağlar*

— Rengi laledendir ter menekşeden, allı yeşil bezenip şad olan dağlar; ruhlar tazelenir suyun içende, damağı şekerden tat alan dağlar.

Aynı köye yakın Deliler köyü var. Deliler köyü; “Eyvah, keşke orada olsaydım,” der.

*Bir yanı Keçeli bir yanı deller
Bir yanda oturur Ser Yakup eller
Diyesen açılıp tertaze güller
Bülbülü gününle yâd olan dağlar*

Alır son sözünü, bakalım ne söyler Diligam Yahya bey:

*Göçtü İslam olan geldi Malagan
Toğaber elinden okunur ferman;
Ne durursun ağlasana Diligam
Ahiri encamı bet olan dağlar*

Yola revan olur; gece demeden, gündüz demeden gurbet arayan Diligam Yahya Bey, gelir, bir hana dâhil olur. Handa birkaç gün kaldıktan sonra, hancı bakar ki, çok garip, çok düşünceli, çok zavallı bir insana benziyor.

Dedi:

— Kardeş, senin derdin nedir; neden böyle düşüncelisin, gamlısın, efkârlısın? Ne kimseyle konuşursun, ne kimseyle merhaba edersin, ne dersin, ne gülersin; sen nesin, kimsin, nereden gelip nereye gidersin?

— Baba, ben de bir beni insanım; ne cinim, ne inim, ne periyim. Kendime iş ararım. Diyarı gurbete çıktım; bir ailem var, kendime iş arayıp, onun ekmek parasını kazanmaya çalışırım.

Dedi ki:

— Kardaş, burada sana iş yoktur. Sen eli ayağı temiz bir adama benziyorsun. Beyoğlu musun, ağa oğlu musun, paşa oğlu musun bilmem; ama burada sana öyle iş yoktur. Burada sana olsa olsa hizmetkârlık işi var, onu da sen yapamazsın.

— Baba can, pekâlâ, bana bir yol göster, bana bir iz göster. Ben bu yaşa kadar ömür boyu gurbet nedir bilmem, köyümden kenara çıktığım yoktur.

Dedi:

— Bala, bundan kolayı ne var; git Tiflis'e, Tiflis büyük bir şehirdir, Tiflis'te çalış çabala, ekmeğini kazan.

Tiflis diyende Diligam Yahya Bey'in hatırına dayısı geldi.

Dedi:

— Dayım Muhammed de Tiflis'te. Anam demişti ki, kardeşim Tiflis'te oturur.

Yol öğrenen zavallı Diligam Yahya Bey yayan yola revan olur. Gece gündüz demeden geldi, Tiflis'in içerisine çıktı. Tiflis büyük şehir, adres yok, kime, nereye gidecekti? Adamın sadece adını bilir, Muhammet diye. Kime sorsa, derler ki:

— Baba, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa. Burası dev bir şehir, burada hiç Muhammet isminde bir adam adres olmadan, soyu soppu belli olmadan bulunur mu? Git, kendine başka bir iş ara, iş bul.

Diligam Yahya Bey gelir, bir aşhanede, bir yemekhanede bulaşık yıkamaya, orada çalışmaya başlar.

Diligam Yahya Bey, Tiflis'te bir aşhanede çalışmaya başlamıştı. Aradan bir kaç yıl geçti sonra kendi köyünden aynı aşhaneye, yemekhaneye bir arkadaş, tanıdığı bir dostu gelir. Bunun yanında bir yıl çalıştıktan sonra helalleşir, der ki:

— Kardeş, ben köyümüze döneceğim; sen gelirsen mi, gel mirsen mi?

Diligam Yahya Bey:

— Yok, kardeş, sen git, ama Yemen Hanım'a selamlarımı söyle. De ki, Allah nasip ederse çok yakında yurduma, yuvama, baba ocağıma döneceğim.

Arkadaşını köyüne yolcu eder. Diligam Yahya Bey yedi yıl bu aşhanede çalışır. Yedi yıl çalıştıktan sonra, haberi kimden verelim; Yemen Hanım'dan.

Dedik ya, yedi kardeşin bacısı Yemen Hanım. Deli kardeşleri kılıçlarını çektiler, geldiler bacılarını alıp götürdüler.

— Senin sahibin yok, yemeğin yok, sen niye bu viraneyi bekliyorsun; haydi yürü baba ocağına, dediler.

Yemen Hanım ne kadar ah u zar etti, ne kadar figan ettiyse de fayda vermedi. Kardeşleri bunu sürüye sürüye baba ocaklarına götürdü.

Haberi kimden verelim; yazık ekmekçi neneden.

Nene, gece gündüz kapıda oturdu, feryat etti, dua etti, ağladı sızladı:

— Ey sahipsiz ev, sahipsiz otağ, o aynı bent otağı!

Bütün köylerden, şehirlerden o otağı görmeye gelen insanlar hayret içerisinde kalmıştı, şimdi viraneye dönmüştü. Nasıl viraneye dönmüştü; nene de çekti, kendi evine gitti. Biri geldi duvarının bir taşını çekti, biri geldi penceresini kırdı, biri geldi camını yıktı, biri geldi kapıyı söktü; öyle bir hale geldi ki,

harabe bir hale geldi. Diligam Yahya Bey'in bundan ne haberi olsun; öyle bildi ki, Yemen Hanım benim babamın yurduna yuvasına sahip olur.

Diligam Yahya Bey, bu aşhanede çalışırken artık kafası, beyni kendi baba yurdundaydı. Kafası baba yurdunda olan Diligam Yahya Bey, bir gün çekildi, izin aldı, patronuna dedi ki:

— Bana bir gün izin veresin, olur mu; şu Tiflis'in dışına çıkıp şöyle kendi kendime kafamı dinlemek istiyorum.

Patronu baktı ki, yedi yıldır bu benim yanımda çalışır, eli ayağı temiz, çok iyi, saygılı bir insan, çok terbiyeli, sükût bir insan:

— Ben sana üç gün izin veriyorum; git, gez, dolaş, ondan sonra gel, işine başla.

Diligam Yahya Bey, izin alıp Tiflis'in kenarında bir tepeye çıkarak oturdu, gamlandı, dertlendi, sevdiği Yemen Hanım yâdına düştü. Bakalım, burada ne söyledi. Uçan kuşlara feryat etti, “ey kanat çalıp uçan kuşlar, benim arzuhalimi sevdiğime götürün,” dedi:

Kurban olam ben baba ocağıma

Külüm özledim dağı özledim

Kuşların sesine uyanırdım ben

Acaba soldu mu gülüm özledim

Kuşlar, Diligam Yahya Bey'in başının üzerinde kanat çalıp dolanmaya başladı. Sanki kuşlara biri emretmişti,

— Ey kanat çalan kuşlar, ne olur dönün, bu garibi dinleyin, diye. Hele bakın, ne diyor:

Yok derdime yanan anayla bacı

Alır yüreğimi acı bir sancı

Acep dağılmış mı o yarın saçı

Yemen'in dalında terin özledim

Kuşlar başının üzerinde uçadursun, bakalım son sözü Diligam Yahya Bey ne söylüyor:

Diligam Yahya Beyim bilmem ahiri

Doldur ver içerim tasınan zehrini

Ne kadar acıdır gurbetin kahrı

Ulus özledim elimi özledim

Sözünü bitiren Dilgam Yahya Bey yönünü kibleye döndü, “ey âlemi yoktan var eden Allah, ne olur beni bu gurbet kahrından kurtar!” diye yalvardı.

Patronu ona üç gün izin vermişti, üçüncü gün döndü, geldi:

— Ağam, benim gitme zamanımdır, dedi.

— Yavrum, yedi yıldır yanımda çalışıyorsun. Gidip ne yapacaksın?

Ama Diligam Yahya Bey, patronuna hiçbir zaman “ben evliyim, çocuk çocuğum var, ocağım, yurdum var,” dememişti.

— Ne yapacaksın, bekâr adamsın yavrum, kal yanımda ömür boyu, sen de benim bir evladım ol, ben de senin baban olayım, hayat, dünya böyledir, geçinip gidelim.

Eyvah! Diligam Yahya Bey, o anda yüreği yanarak:

— Demek ki benim çalıştığım patron, benim bir gözü yolda olan bir sevdiğim, bir ailem olduğunu bilmiyor, diye düşündü.

— Bekle ağam, bekle, benim niye gitmem gerektiğini sana şimdi söyleyeyim:

Ben ağa oğluyum hizmetkâr oldum

Servetim devletim varım varıdı

Alçak tepelere çıkmazdım inan

Yüce dağ üstünde kârım varıdı

Sevdiğimin gözünde el oldum indi

Bülbül idim bağda lal oldum indi

Ben bir bey oğluydum kul oldum indi

Bilmem ki gurbette kârım varıdı

Diligam Yahya Beyim gözüm ayılam

Demek ki gezirem ben bir sailem

İnan ki ey ağa yalnız değilim

Yolumu bekleyen yarım varıdı

— İnan ki ey ağa yalnız değilim, yolumu bekleyen ela gözlü yarım var benim.

Patronu dedi:

— Ulan namert oğlu namert, hani be sen, yeryüzünde hiç kimsem yoktu, öyle demiştin bana. Şimdi de diyorsun, yolumu bekleyen yarım var benim.

Oturttu bunu, derdini anlamaya çalıştı. Ehli kâmil bir adamdı; işveren adam, ehli kâmil bir adamdı.

Dedi:

— Yavrum, derdin neyse, sen ne buralara ne halden, ne zulümden, neden geldiysen, bana derdini anlat.

Ben nasıl baştan Diligam Yahya Bey'in hayat hikâyesini anlata anlata geldimse, o da aynen öyle, başladı işveren patronuna derdini anlatmaya. İşveren patronunun gözlerinden yaşlar akmaya başladı.

Dedi:

— Yavrum, mademki senin karın var, baba ocağın var, baba yurdun var, babanın aynı bent otağları var, odaları var; servetinden, devletinden düşmekle insan onursuz sayılmaz. Sen onurlu bir insansın. Yedi yıldır benim yanımdasın. Al sana bu kadar para, altına da tavlardan git bir at çek, atı da ben sana hediye ediyorum, git, sevdiğine ulaş.

Diligam Yahya Bey, parasını alır, at üzerine süvari olur, Tiflis'ten kenara çıkarken, bakalım ne söylüyor.

*Ala gözlü dayan acılar bitti
Gurbeti terk edip sana gelirim
Hasretlik canıma kâr etti benim
Gurbeti terk edip sana gelirem*

*Yaradan var
Yerleri gökleri yaradan var
Sorma tabip derdimi
Ben de her yaradan var*

— Gurbeti terk edip sana gelirim,”
*Kurudu gurbette dalım yaprağım
Tutmadı dilim demez dudağım
Aceb durur mu ey aynı bent otağım
Gurbeti terk edip sana gelirem*

*Yarı gözler
Kadehim yarı gözler
Kör olasın ey gurbet
Sevdiğim yarı gözler*

*Diligam'ım ağlarım ben yana yana
Gözlerim kan doldu belendi kana
Hayattan geçmişim gelirim sana
Gurbeti terk edip sana gelirem*

*Vatan yahşidir
Giymeye keten yahşidir
Gezmeye garip eller
Ölmeye vatan yahşidir*

[İnsan kendi vatanında ölse, kendi toprağında ölse, kendi ata yurdunda, dede yurdunda, baba yurdunda ölse. Aynı Şehriyar'ın dediği gibi:

— Haydar baba, dünya yalan dünyadır, Süleyman'dan, Nuh'tan kalan dünyadır, oğul verip oğul alan dünyadır, bu dünya böyle dünyadır.]

Diligam Yahya Bey gece gündüz at koşturdu, dağlar aştı, yol tepti, şafak yeni atardı ki köyüne girdi. Köyüne girdi, baktı ki, köyün içerisinde ne yurt var, ne yuva var. Ne aynı bent otağı ne kapısı ne de penceresi var. Başını içeri uzattı ki örümcekler köşelerde yuva bağlamış, kuşlar yuva kurmuş, baykuşlar öter. “Eyvah! Herhalde ben yanlış yere geldim, burası benim babamın otağı değil, bura benim yurdu, benim yuvam değil” dedi. Deli koyun gibi düştü köyün içerisine, dolanmaya başladı. Baktı ki, babasının otağına benzeyen hiçbir ev, hiçbir otağ yok: “Allah Allah! Ben başka köye mi geldim acaba?”

Yeni yeni kurtla kuzu seçilirdi, şafak atmıştı, gene geldi aynı yere dâhil oldu:

— Yok, canım, benim babamın yurdu, babamın otağı buraydı. Ama gel gör ki, viraneye dönmüş.

Oturdu kapıdaki bir saldaşın üzerine, başını aldı iki elin arasına, düşünürken, haberi kimden verelim; neneye bir haber gitmişti. Babasının en sadık, en sadakatli dostu nenesine, ekmek sahibine, ekmek pişiren neneye... Haber vermiştiler ki:

— Hüseyin'in oğlu Diligam Yahya Bey gelip kapıda oturur.

Nene koşa koşa geldi, baktı ki, ne baksın; aradan yedi yıl geçmiş, nenenin belleri bükülmüş. Nenenin ocağı batsın, nene artık belini düzeltemiyor, bir bastona basa basa geldi.

Diligam Yahya Bey başını kaldırdı, dedi:

— Nene, acar nene, bu yurda, bu yuvaya ne oldu? Bu ne haldir, bu ne hikâyedir? Ben sana Allah emaneti verdim gittim, Yemen Hanım nerededir?

Dedi:

— Evi yıkılmışın oğlu, aradan yedi yıl geçti, hiç burada Yemen Hanım oturur mu? Deli kardeşi geldi, kılıç zoruyla, ağlata ağlata Yemen Hanım'ı aldı gitti.

— Nene can, Yemen Hanım nerededir?

Dedi:

— Vallahi kardeşlerinin evindedir oğul.

— Nene can, olur mu ki, gidip rica etsen, minnet etsen, desen ki, Diligam Yahya Bey gelir, dönsün yurduna, yuvasına gelsin. [O zaman aracılık yapanlara, postacılık yapanlara gasit derlerdi.] Bana bir gasitlik yap, dedi.

Nene, dedi:

— Oğul, giderim; isteyen bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü kara. Bir gider hele, kapısına dâhil olurum.

Nene kalktı, yavaş yavaş, bastona basarak giderken, Yemen Hanım balkondan baktı ki, nene gelir, ama nenede bir sevinç var, bir bayram var.

Kırk dokuz merdivenden aşağı inen Yemen Hanım dedi ki:

— Nene, hoş geldin, sefalar getirdin. Hayırdır? Sen yedi yıldır bu kapıya yeni gelirsen; bunda olan mucize nedir?

Dedi:

— Nenen sana kurban olsun. Bizim bu deli gelip, Diligam Yahya Bey kapıda oturur. Benimle sana haber gönderdi; dedi ki, git de ki, yurduna, yuvasına dönsün, gelsin.

Dedi:

— Nene, git, Diligam Yahya Bey'e söyle, artık kardeşlerim da müsaade eylemez, bundan sonra benden ona yar olmaz. Başının çaresine baksın.

— Kızım, son sözün bu mu?

Dedi:

— Bu benim son sözümdür. Benim kardeşlerim müsaade eylemiyor.

Ama gözlerinden yaşlar dökülür:

— Nene, benim yüreğim gelmek istiyor; istiyorum gelem yurduma, yuvama, sevdiğime kavuşayım, yedi yıl geçti aradan. Ama gel gör ki, ortada engeller var.

Nene çok pişman, geriye dönüp gelirken, Diligam Yahya Bey baktı ki, nenenin gelişi hiç iyi bir gelişe benzemiyor. Diligam Yahya Bey, önündeki at kamçısını eline alarak, dedi:

— Nene, sana birkaç sözüm var. Söylesem kabul eder misin?

Dedi:

— Hele söyle bakalım oğul, ne diyorsun?

Alır burada, hoş damak havasında, görelim bakalım, Diligam Yahya Bey neneden ne sorar, nene buna cevap verir mi, yoksa vermez mi?

Kasıdı beyzeval arzuhalimi

Cananlı canana dedin ne dedi

Yarın mahcemalı zülfü perişan

Kaşları kemana dedin ne dedi

Nene, dedi:

— Oğul ölesin oğul, benden öyle bir soru sordun ki. Hiç tek atın meydanı olur mu? Hele müsaade eyle, görelim bakalım, Yemen Hanım sana ne dedi.

Nenenin burada iki tane keçisakalı gibi saçı vardı. Saçının birini bastı göğsüne. Görelim bakalım, Diligam Yahya Bey'in sözüne Yemen Hanım'ın ağzından nasıl cevap verdi:

Meleği menzere kıldım arzuhal

Konuşması akli efsane dedi

Menden olmaz yarı vefadar olmaz

Dönse yüz bin çarkı zamana dedi

— Melayık menziline gittim, isteklerini, arzularını aktardım. Konuşmanın öyle efsane dedi.

Dedi:

— Nene, acaba son sözü o mudur; yoksa yine var mıdır?

Dedi:

— Hele söyle bakalım oğlum.

Alır yine Diligam Yahya Bey, görelim bakalım, ne diyor:

Yana yana döndüm küle aynene

Aşk oduyla bir bülbüle aynene

Ne dedin ki sırma tele aynene

Aslı Nüşrevana dedin ne dedi

Dedi:

— Dinle oğul, dinle hele, gör, Yemen Hanım ne dedi.

Dedi beni getirmesin diline

Hasret kalsın ben sunanın teline

Onun gibi naşık hoyrat eline

Düşmez benim gibi dürdane dedi

— Onun gibi naşık hoyrat eline, düşmez benim gibi dürdane dedi.

Dedi:

— Nene, son sözü müdür?

— Ben ne bileyim oğul, hele varsa söyle.

O da alır; bakalım, Diligam son sözünü ne diyor:

Ant veririm senin ulu Kur'an'a

Diligam'ı gönderme Hinde Turana

Baba yurdum olup daha virane

Sevdiğim sultana dedin ne dedi

Dedi:

— Dur bakalım, dur; Yemen Hanım'ın son sözünü sana diyorum. İster kabul eyle, ister cesaretin varsa git, saçından tut getir baba yurduna.

O alır son sözünü, bakalım ne diyor:

Yemen de buyurdu o bahtı kara

Kokumlu kardeşli çektiririm dara

İki kolu bağlı cismi sed para

Attırırım Diligam'ı zindana dedi

Dedi:

— Nene son sözü müdür?

— Vallahi oğul, son sözüdür.

Dedi:

— Nene can, müsaade edersen, acaba bir daha gider misin? Diyesin ki, dönsün, yurduna, yuvasına gelsin.

— Aman oğul, beni onun şerrine bulaştırma. Görmüyor musun, Diligam'ı zindana attırırım diyor. Ben şimdi bu yaştan sonra gideyim, yedi kardaşın delisinin kılıcının altında mı can vereyim? Eğer cesaretin varsa, özün git.

Diligam Yahya Bey kalkıp, yavaş yavaş Yemen Hanım'ın kardeşlerinin kapısına geldi.

Yemen Hanım balkondan baktı ki, ne baksın; Diligam Yahya Bey gelir, ama gurbet Diligam Yahya Bey'i yemiş bitirmiş. O uzun boylu, küreğinin arkasında üç kişi saklanan Diligam Yahya Bey öyle bir hale gelmiş ki, sanki erimiş, bir yumak olmuş.

Diligam Yahya Bey içeriye girerken, Yemen Hanım yukarıdan aşağıya

iner, tam o esnada kardeşi buna rastlar.

— Yemen, nereye?

Dedi:

— Kardeş, Diligam gelmiş, kapıda bekliyor. İzin ver, icazet ver, gideyim yurduma, yuvama sahip olayım.

— Öyle şey olmaz. Ne yurdudur, ne yuvasıdır? Yedi yıldır indiye kadar neredeydi bu?

O zaman dedi ki:

— Aman kardeş.

Başından çıkarttı eşarbını, kardeşinin ayaklarının altına attı.

— Etmeyin, tutmayın kardeş, benim bir yüzümü iki yüz yapmayın. Bırakın, ben kendi kocama gideyim, kendi yuvama gideyim. Virane olmuş zaten, yine de hiç olmazsa sağını solunu tamir eder, orada yaşar gideriz.

Tabii, yedi kardeşin içinde bir de akıllı olacak.

— Vallahi bacı, doğru diyorsun; ama büyük ağabeylerim kabul ederler mi, etmezler mi bilemem.

Dedi:

— Sen he dedikten sonra gerisine karışma.

Bunlar burada müzakere ederken, Diligam Yahya Bey içeriye geliyor:

— Salamünaleyküm.

— Aleykümselâm.

Yemen Hanım, Diligam Yahya Bey'i gördü, gözleri fal taşı gibi açıldı. Diligam Yahya Bey, Yemen Hanım'ı görünce sanki dizlerinin bağı koptu. Yedi yıl hasret çeken, seven, sevdiğine bu kadar nasıl dayanır? İki sevgili boyun boyuna, kucak kucağa sarılarak, gözlerinden kanlı yaş dökerek, kardeşi izin verir, baba ocağına gelirler.

Cenabı Allah cümle hasretleri birbirine kavuştursun. İki sevgili birbirine kavuşur, baba ocağında, baba yurdunda mesut olarak hayatlarını sürdürürler.

Hepinize saygılar, sevgiler sunuyorum aziz dinleyenler.

ŞEYH SENAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Ali Rıza EZGİ.

Derleme Tarihi: 05 Nisan 2009.

Derleme Yeri/Ortamı: İzmir'in Bayraklı İlçesinde Âşık Ali Rıza EZGİ'nin evi.
Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Ali Rıza EZGİ hikâyeyi Sosgertli Âşık Mehmet Hicrani'den öğrendi.

*S*alsalın bağına uğrayanda yol
Gördü ki oynasır gül ile bülbül
Şiddeti müzeyyen menekşe sümbül
Sanırsın açıldı faslı nevbahar

*Bu haber salsala yetişen vakti
Bindi gergedana şehirden çıktı
Şahmerdanı gördü ayağa kalktı
Dedi ki düldülü getirsin kamber*

Âşıklar önce bir üstat name, bir şiir okur, ondan sonra hikâyesine başlar. Bir üstat eğer bir mecliste hikâye anlatıyorsa, o mecliste hikâyelerini sayar. O meclisteki akli başı olan davetli, yani o meclisi, o toplumu yöneten insan, âşığa derki, filan hikâyeye başla âşık. Âşık da hikâyeye başlar, sonuna kadar hikâyeyi devam eder. Arada bir ara verdikten sonra çaylar içilir, sohbetler yapılır. Âşık sazını eline alır, kalkar tekrar, birine sorar, bir ağaya sorar, “Hikâyenin neresinde kalmıştık?” der. Eğer ağa o hikâyeyi güzel dinlemişse söyler. Dinlememişse ağaya bir tane koç cezası verir, hemen koç getirtilip kesilir, yemekler yapılır, o meclise yemekler verilir.

Âşkı meşgulat, seyri zulmet, yâr koynu cennet, budur hikâyet.

Zaman o zamandı, ustalar böyle nizama çekmişler, hikâyeyi böyle nizamlamışlar ki:

Senan ülkesinde Mürşit Şah diye çok selametli, çok merhametli bir şah varmış. Gel gör ki, Şahın yeryüzünde hiçbir zürriyeti, bir evladı yokmuş. Bir gün çok kederlenir Mürşit Şah; öyle gamlanır, öyle dertlenir ki; sarayının balkonunda oturup gözyaşı dökerken, hanımı Nur Sultan bunun farkına varır. Kırk dokuz merdivenden yavaş yavaş yukarıya çıkarak, Mürşit Şah’ın yanına gelir. Selam verir, aleykümselâm aldıktan sonra der ki:

— Ey Mürşit Şah, dünyada köşkün var, sarayın var, servetin var, askerinin var, leşkerinin var, lalan var, vezirinin var ve benim gibi bir ailen var; senin gamlanman, senin düşüncen, senin derdin nedir?

Mürşit Şah, başını kaldırır, hanımı Nur Sultan’ın yüzüne bakar ki Nur Sultan’ın o elma yanakları, billur dudakları bir çiçek kurusu gibi solmuş ve o da çok kederlenmiş:

— Ey dünya güzeli hatun, ey selametli, merhametli hatun, benim servetim, devletim, varım, köşküme, sarayım var; ama yarın benim ocağımda, tahtımda oturacak, benim adımla, şanımla yürütecek, ocağımı yakıp bacamı tüttürecek bir evladım yoktur, der.

Hatun Sultan o kadar sabırlı, o kadar merhametle Mürşit Şahın yüzüne bakar:

— Şahım sağ olsun. Bundan niye kederlenip, neden dertlenirsin? Lalanı, vezir vüzeranı al, söyle bir tebdili kıyafet ol, şehri dolaş, biraz şehrin dışına çık; dağlara, dağların eteklerine, çayırlara, çimenlere, bülbül sesine, ceylan çığırısına bir kulak ver, der.

Mürşit Şah, hanımının sözünü dinleyerek, tebdili kıyafet olur, kıyafet değiştirir. Bir derviş kıyafetinde cübbesini giyinir. Lalasını, vezir vüzerasını alır ve yanına hiçbir asker almadan, şehrin içini, şehrin pazarını dolaşmaya başlar. Öğleye kadar şehrin içinde dolaşır, öğleden sonra bir dağın eteğine, bir çayır-lığa, bir çeşmenin başına gelirler.

Efendim, tam ikindi zamanıydı, Mürşit Şah, abdest aldı, namaz kılıp kıb-leye yönünü çevirdi:

— Ya Rabb-ül Âlemin, ey âlemlerin rabbi, sana sığınmışım, bana da bir evlat bahşet. Benim de yarın öbür gün ocağımı tütüren bir yavrum olsun, na-sıl olsa ölümlü dünya. Âdem bin yıl yaşadı, atamız Âdem öldü. Biz de öleceğiz. Ama bizim de soyumuzu, neslimizi, aslımızı, köşküümüzü, sayarımızı idare ede-cek bir evlat ver.

Böyle diyerek ibadetini, duasını bitirdikten sonra, çeşmenin başında oturdu. Sofra kurulurken, baktı ki doğudan, gün doğan tarafından yeşil sarıklı bir ihtiyar peder kendilerine doğru yavaş yavaş geliyor. Emretti vezirine, lala-sına, dedi ki:

— Kimse elini sofraya uzatmasın. Bir garip yolcu geliyor. Bu garip yol-cunun belki karnı açıtır. O da bizimle beraber soframıza bereket katsın, bizle beraber soframıza otursun.

İhtiyar yaklaştı, selam verip, aleykümselâm aldıktan sonra, buyur etti onu Mürşit Şah.

— Buyur baba, sen de bizim soframıza bereket kat. Uzun yoldan gelir-sin, belki yorgunsundur.

Oturttu sofrasına, yiyip içtikten sonra, derviş yanı başındaki Mürşit Şaha dönerek:

— Şahım sağ olsun, sana bir şey sormak istiyorum.

— Sen benim Şah olduğumu nereden biliyorsun?

— Beyim, yanındaki lalaya, vezire, bunların kıyafetine bakılırsa, sen tebdili kıyafet olmuşsun; ama sen beni sofraya bereket için buyurduğun için, mutlaka sen ya hükümdarsın, ya padişahsın ya da asıllı asaletli birisin. Sana bir şey sormak istiyorum.

— Buyur,

— Şahım sağ olsun, kâinatı yoktan var eden Allah insanların dileğini, arzusunu mutlaka kabul eder; yeter ki sen sıtkı kalbinle, sıtkı gönlünle Cenabı Hakk'a yaklaş, o senin yanındadır. Sen gamlısın, dertlisin, acaba senin derdin, gamın nedir? Yüzünden, gözünden bütün keder yağar.

— İhtiyar baba, evet, buyurduğun gibi, ben bir şahım. Evet, köşküm, sarayım var, askerim, leşkerim var, param pulum, hazinem var, yok yoktur bende. Allah'ın verdiği şükürler olsun, ama gel gör ki bir şeyim eksiktir.

— Nedir efendim?

— Bir evladım yok. Yarın benim bacamı tüttürecek, benim ocağımı yacak, benim adımı sanımı dünyaya duyuracak veyahut da garipleri, yoksulları, yetimleri saklayıp, onlara merhamet edip, onlara destek verip yardım edecek bir evladım yoktur. Üzüntüm ondandır.

İhtiyar peder o anda yeşil kuşağının altından bir elma çıkardı, Mürşit Şaha uzattı. Mürşit Şah dedi ki:

— İhtiyar, bu nedir?

— Şahım sağ olsun, bu elmayı götüreceksin, içindeki çiğitlere bıçak değmeden bu elmayı keseceksin; yarısını sen, yarısını hanım sultan yiyecek. İnşallah Cenabı Allah size belki bir evlat bağışlar.

Mürşit Şah, öylece aldı elmayı, koydu kuşağının içine.

Saygıdeğer, muhterem cemaat, Mürşit Şah kuşağının içinde elmayı unuttu kaldı. Aradan üç gün geçti. Mürşit Şah sağı solu dolaşıp, sarayına gelmedi en sonunda, dördüncü gün saraya ayakbastı. Akşam oldu, hanım sultanın haremine girmek mecburiyetinde kaldı, hanımının ziyaretine gitti. Üstündeki elbisesini soyunurken, kuşağının altındaki elma fırladı, kapının arkasına kadar gitti. Nur Sultan başladı kahkaha atıp gülmeye. Dedi ki:

— Şahım sağ olsun. Artık bu yaşta kuşağında elma taşırsan; hayırdır, ne keramettir bu?

Mürşit Şah dedi ki:

— Vallahi hanım, ben elma falan yiyecek bir adam değilim. Bunu sen de biliyorsun. Onun için kahkaha attın; ama bir çeşmenin başında oturup ibadet ettikten sonra, sofra kuruldu, o sofranın etrafında lalamla, vezirimle, vüzeramla toplanıp yemeğe başlarken, bir ihtiyar geldi. Buyur ettim, “Buyur soframıza bereket kat” dedim. İhtiyar oturdu sofranın başına, yemeğini yedikten sonra bana bazı sorular sordu, ben de aynen sorulara cevap verdim. Dedim ki, “İhtiyar, yeryüzünde her şeyim var, ama bir zürriyetim, bir evladım yoktur. O da bana bu elmayı çıkardı, ikram etti; “Şahım sağ olsun. Bu elmanın çiğitlerine bıçak değmeden, bunu götüreceksin, yarısını hanım sultan, yarısını sen yiyeceksin. Cenabı Hak’tan umut kesilmez; inşallah bir evladınız, çocuğunuz olacak.

Ama ihtiyar orada şu sözü de söylemişti: “Ben gelinceye kadar eğer çocuğun olursa adını koymayacaksın, o çocuğun adını ben koyacağım.”

— Ve çocuğun adını ben koyacağım; sakın ha sakın, çocuğun adını koymayın diye bana da söyledi.

O anda Nur Sultan başladı kahkahalar atmaya. Dedi ki:

— Şahım sağ olsun. Yeri göğü, arşı kürsü yaratan Allah vermedikten sonra, şimdi bir elmayla bizim evladımız mı olacak?

Mürşit Şah o kadar inançlı, o kadar inançlıydı ki, hanımına dönerek dedi:

— Hatun, evet, yeri göğü, arşı kürsü yaratan var; ama bu elmayı da yaratan var, bu elmayı da o bitirmiş. Her şeyde bir sebep var. Sebepsiz dünyada hiç bir şey olmaz. Belki bizim kismetimiz de bu elmanın içindedir. Cenabı Hak her bitkiye bir can vermiş, her bitkiye bir bereket vermiş. Bunu yesek, bizi öldürecek değil ya.

Efendim, elmayı kestiler, yarısını Nur Sultan yedi, yarısını Mürşit Şah, o gece şeriat döşeğine yattılar. Sabah erkenden kalkarak, abdest alıp namaza duran Mürşit Şah yine aynı duasını yaptı.

At ayağı yürük olur, âşık dili külünk olur. Zaman geçti, aradan iki-üç ay geçtikten sonra hanım sultan başka başka bir hallerle karşılaştı.

— Allah'ım, bu ne hikmettir; ben herhalde hastalandım, rahatsızlandım. Mürşit Şah'a haber götürün, hanımın hastadır, diye.

Haber götürdü cariyeleri:

— Şahım sağ olsun. Hatun sultan biraz rahatsızlanmış.

Mürşit Şah emretti bütün sarayında olan tabiplere, hekimlere. Yığıldılar Nur Sultan'ın başına, muayene ettiler, derken müjdeler verdiler.

— Gözün aydın olsun, gözün aydın olsun; hamilesin. Cenabı Hak sana bir çocuk verecek.

Müjdeler yayıldı, nereye; Mürşit Şah'ın kulağına.

— Şahım sağ olsun. Bir çocuğun dünyaya gelecek; hatun sultan hamile kalmış.

Mürşit Şah hazinesinin ağzını açarak, şehirde tellallar bağırttırır; “Ne kadar fakir fukara, yetim yoksul varsa gelsin, açlar doyurulsun, çıplaklar giyindirilsin, yemekler yapılsın” diye emir verir.

Yedi gün yedi gece şehirde bayram ilan edildi. Aradan zaman geçti, dokuz ay dokuz gün dokuz dakika dokuz saniye sonra. Nur Sultan diz koydu 40 Cariyenin yardımıyla, nur topu gibi bir oğlan çocuğu meydana getirdi. “Şahımızın bir oğlan çocuğu olmuş” diye, bütün şehirde bayram ilan edildi.

Bütün şehir bir bayram havası içerisinde; eğlenen, yiyen, içen, gülen herkes bayram etti ve hapishanedekileri bıraktı. Hapishanede ne kadar adam varsa hapis yatan, hepsi azat oldu, çoluk çocuğuna kavuştu. Sözü uzatmadan gelelim kime; Mürşit Şah'ın oğluna.

Mürşit Şah'ın oğlu bir yaşına girmiş, ama adı yoktur, ad koymamışlar. Yığılan, gelen sarayın aksakallı insanları, sözü geçen insanları dediler ki,

— Şahım sağ olsun. Doğrudur, Cenabı Allah sana bir çocuk verdi; ama biz buna neyle, hangi adla sesleneceğiz? Çocuk nerdeyse yürümeye başladı, buna bir ad verelim.

Bütün ileri gelenleri, aksakallı insanları topladı sarayına, çocuğa ad bulacaklar. Kimisi dedi Ahmet, kimisi dedi Mehmet, kimisi dedi Ali, kimi dedi Hü-

seyin, kimisi dedi Hasan, kimisi Cafer, derken hiç kimsenin adını Mürşit Şah beğenmedi. O anda kapı açıldı, aynı elmayı veren ihtiyar içeriye girdi.

— Selamünaleyküm,

— Vay aleykümselâm,

Mürşit Şah, tahtından kalkarak ihtiyarın eline sarılacakken, derviş dedi ki;

— Yok, hâşâ; ben, yaşıta senden büyüğüm; ama sen rütbede benden büyüksün. Sen bir padişahsın, bense garip bir dervişim. Sen benim elimi öpme, senin rütben benden büyüktür.

Davet ettiler, oturdu. Herkes söylediği adı, söylediği ismi bıraktı. Ama ihtiyar peder dedi ki;

— Şahım sağ olsun. Mürşit Şah, sen, Senan ülkesinin bir padişahısın, bir hükümdarısın; senin oğluna da layık olan isim Şeyh Senan’dır. Mürşit Şah’ın oğlu Şeyh Senan olsun. Şeyh demek, ibare demektir. Yani şeyh demek, bilinçli demektir. Şeyh demek, keramet sahibi demektir. Şeyh demek, ı ışık demektir, nur demektir. Hem şeyh olsun, hem de memleketinin şehrinin adını alsın; Senan ülkesinin adı Şeyh Senan olsun. Ama tek bir ricam var senden.

— Buyur ihtiyar baba; sen bana rica değil, emret. Buyur, ne istersen yapmaya hazırım.

— Sarayındaki bütün nakkaşları yığacaksın; bütün mücevherattan, mücevherden anlayanları, elmastan anlayanları yığacaksın; sarrafları toplayıp. Hazine de ne kadar güzel taşlar varsa, ondan seçip getirecekler, bir taç yaptıracaksın. Tacın üstüne de yazacaksın ki, Senan ülkesinde Mürşit Şah’ın oğlu Şeyh Senan. Zaman gelecek ki, olur ya belki oğlun o taca, bu tahtta layık olursa, o taç başında olduğu zaman Mürşit Şahın oğlu olduğu da belli olsun.

Efendim, yok olsun yoksulluk. Padişah emretti, ne kadar sarraf varsa toplandı. Bunun hazinesinde olan güzel mücevherat taşlarından, elmaslarından topladılar; nakkaşlar yığıldı, ustalar getirtti; bir hafta içerisinde o kıymetli taşlardan öyle bir taç yaptırdı ki, Senan ülkesinde Mürşit Şah’ın oğlu Şeyh Senan adı verildi.

İhtiyar peder şu sözü söyledi:

— Aynı taca benzer bir tane de pazıbent yaptıracağını. O pazıbentte de aynı isim olacak.

Pazıbendi da yaptırıp çocuğun koluna bağladılar. Çocuk, ipek teller, ipek tüller içerisinde mışıl mışıl uyuyordu.

Size haberi kimden verelim; cazı neneden.

O şehirde olan bir cazı nene, onun bunun kızının fotoğrafını -ressamdı çizerek, alçıyla dondurarak, götürüp para karşılığı ona buna satardı. Haber aldı ki, Mürşit Şah’ın bir oğlu olmuş; “Acaba ben bu saraya nasıl giderim, bunun resmini nasıl çizerim, nasıl dondururum? Alçılarla bu çocuğun resmi bana çok para kazandırır, benim yedi sülaleme yeter” diye düşündü.

Cazı nene çare aramakta olsun, bir Hac elbisesi buldu, ehrama girdi, eli-
ne aldı üç el tespih, yavaş yavaş saraya yaklaştı. Nöbetçiler.

— Buyur nene, hayırdır?

— Oğul, ben yeni Hac’dan geldim, yeni Mekke-i Münevver’i ziyaret ettim.
Allah’ın Resulünü ziyaret ettim geldim. Duydum ki şehirde Mürşit Şah’ımızın
bir oğlu olmuş. Dedim, gidip ona bir efsun yapayım, bir yüzüne elimi süreyim;
Peygamberin toprağına değmiş, ona nazar değmesin diye bir nefes vereyim.

— Beş dakika bekle.

Haber gönderdiler, kime; Nur Sultan’a, Şeyh Senan’ın anasına haber
gönderdiler.

— Bir tane nene gelmiş, Hac’dan şimdi inmiş, ayağının tozuyla, oğluna
dualar etmek için, oğlunu görmek için, onu efsunlamak için sizden izin bekliyor.

Kıymetli muhteremler; eh derler ya, denize düşen, yılana sarılır.

— Ay aman, çocuğuma nazar değmesin, çocuğuma göz değmesin.

Böyle düşünerek, neneyi içeriye kabul eder Nur Sultan. Nene içeriye
gelir, dualar okuya okuya. İçeriye girer, bebeğin beşiğine bakar ki, ne baksın;
Cenabı Allah nur topu gibi bir evlat vermiş. Bunun yüzüne gözüne elini sür-
dükten sonra, çocuğun yüzüne elini sürdükten sonra, çocuğun bütün şeklini
şemalını göz önüne getirerek izin istemiş.

— İnşallah yarın dönüp gelip tekrar çocuğa dua edeceğim, tekrar çocu-
ğu efsunlayacağım.

Kıymetli dostlar; nene oradan çıkar. Nene çıkar gelir, nereye gelir; şehre
gelir. Şehirden alçı alır. Dedim ya, nene ressam. Alçıdan insan yapan bu cazı ka-
dın, alçıyla öyle bir Şeyh Senan yapar ki; çocuğun üzerindeki, yüzündeki akan
terlere kadar o heykele motif verir. O heykeli canlı şekilde yapar. Heykeli alarak
getirir çarşafının altında. İçeriye girer;

— Beni bebeğimle yalnız koyun. Cariyelere emredin, herkes dışarıya
çıksın. Ben dua okurken yalnız kalmak isterim.

Anası Nur Sultan emreder, bütün cariyeler çıkar.

— Hanım Sultan, benim bugün okuyacağım dua bir cariyenin, bir ka-
dının yanında okunmaz; sen de beş dakika dışarıya çık, ben duayı bitirdikten
sonra gelirsın.

Zalim nene, çarşafının altından çıkarttığı alçıyla yapmış olduğu heykeli
bırakır, bir koku verir çocuğun burnuna, çocuğu bayıltır, heykeli bırakır. Şeyh
Senan’ın yüzünü ipek tüllerle örter, çocuğu alır kucağına, çarşafının altına ko-
yar, oradan çıkar, yola düşer. Çıktığı zaman da şunu söyler:

— Aman ha aman, sakın ha sakın, kendi uyanmadan çocuğu uyarmaya-
caksınız. Kendi ne zaman kalkarsa uykudan, o zaman kaldıracaksınız benim
nur topu yavrumu.

Nene, çocuğu alır, saraydan dışarıya çıkar ki, çocuğu götürüp sata. Habe-
ri kimden verelim efendim; anası Nur Sultan’dan.

Ana yüreği; bir saat olur, iki saat olur, üç saat olur, beş saat olur, bakar ki çocuk uyanmaz. Başındaki cariyelere der ki;

— Yavrum, bu çocuk beş saattir aç susuz. Benim döşlerim sütle doldu, döşlerim nerdeyse sağılmaya geliyor, bu çocuğu uyandırın.

Gelirler, çocuğun üstündeki, yüzündeki ipek tülleri kaldırırlar. Çocuğa ellerini vurdukları zaman, bakarlar ki, çocuk beşiğinde taş olmuş. Haber verirler, kime; o bahtı karalı, yüreği yaralı anaya haber verirler.

— Sultanım, çocuk beşiğinde taş olmuş.

Ana kendisini yerden yere vurur; gelir, çocuğunu kucağına alır, bakar ki gerçekten de çocuk taş olmuş. Haber verir kime; Mürşit Şah’a.

Mürşit Şah kapıdan içeriye girer, Nur Sultan’la beraber ses sese verip fer-yat ederken; Nur Sultan, on dört örüğünün birisini alır göğsüne, “Eğlen Şahım, eğlen” der. Bakalım ki evladı taş olan ana burada Şaha derdini nasıl anlatır:

*Yeri göğü arşı kürşü yaradan
Niye balam taş oluptu ağlarım
Kırk yıl sonra verdi bana bir evlat
Evladım beşikte taş oldu şahım
Ağlayıp da karaları bağlarım*

*Şahım bu derdime yananım gitti
Benim sözlerimden kananım gitti
Başımda tac Şeyh Senan’ım gitti
Evladım beşikte taş oldu şahım
Ağlayarak karaları bağlarım*

*Nur Sultanım durmaz gözden ırağı
Odur benim sarayımın direği
Buna nasıl dayanır ana yüreği
Evladım beşikte taş oldu şahım
Ağlayarak da karalar bağlarım*

Feryat eden anayı güçlükle durdurup ne yapmak gerekir? Mürşit Şah emreder:

— Ey ahali, ey sarayımda olan bütün fertler; veren de Allah, alan da Allah. Aynen bu heykeli şehrimin ta orta yerinde dikeceksiniz. Yıldan yıla bu şehir yılda bir kere karalar giyinip ve matem tutacaktır.

Bunlar burada çalışmalarını yapsınlar, haberi kimden verelim; cazı neneden.

Cazı nene haber aldı ki, Şah duymuş evladının beşikte taş olduğunu. “Eğer beni bir yerde yakalarsa yedi sülalemi yeryüzünden keser” diye düşündü.

Zalim nene çocuğun başındaki tacı satmak için çocuğu çalmak zorunda kalmıştı. Bu tacı nerede satar, çocuğu öldürür mü?

Yola revan olur; bu dağ senin, bu köy benim. Nereye giderse rastlayanlar,

— Nene, hayırdır; bu yaşta bu çocuğu nereden aldın sen?

— Yavrum, kızımın çocuğudur. Babası ölmüş, kızım da dul kalmış; oraya buraya çamaşıra, şuraya buraya çalışmaya gidiyor. Ben de mecburum, torunumdur, buna bakıyorum.

Derken bir dağın üzerine gelir. “İyi oldu nasıl olsa deve halvet, tilki bey. Burada bu çocuğu öldürür, başından da tacı çıkarır, götürüp satarım. Benim yedi bin yedi yüz hısmıma, akrabama yeter” diye düşünür.

Nene, çocuğu, Şeyh Senan’ı kucağından yere koyarak, başındaki tacı çıkarmaya uğraşırken, size haberi kimden vereyim; Dede Bezirgândan.

Dede Bezirgân da Senan ülkesine al kumaş götürüp satmak için yola revan olmuştu. Dede Bezirgân baktı ki, bir kadın, bir zenne ehli; ama bir şeylerle uğraşıyor. Dede Bezirgân’ın da yeryüzünde hiçbir çocuğu, bir evladı yoktu. Dede Bezirgân yavaş yavaş yaklaştı;

— Selamünaleyküm nene, hayırdır, sen ne yapıyorsun burada?

— Valla oğul, hiç; çocuk ağlıyor da onu susturmaya çalışıyorum.

— Nene, bu çocuk senin midir, hayırdır?

— Benim değil oğul, kızımın çocuğudur. Eniştem öldü, kızım da oraya buraya çalışmaya gidiyor, benim üstümde kalmış.

Dede Bezirgân, arif adam, kâmil adam, dünya gezmiş adam. Dede Bezirgân, nenenin yüzüne baktı ki, nenenin yüzünde bin bir çeşit bir şeyler dolaniyor. Dedi:

— Nene, hele şu çocuğun yüzünü aç bakayım. Bende yıllardır bir çocuk hasreti var, hiç olmasa bir çocuğun yüzünü göreyim.

— Yok, yavrum, yok; benim çocuğumu kimseye göstermem. Nazar değer, göz değer çocuğuma, olmaz.

— Yok, nene, bir şey olmaz; bir aç, bakalım.

Nene ne kadar ısrar ettiyse de, Dede Bezirgân elinden şöyle kılıcını vurdu, çocuğun yüzündeki tülbent açılırken, baktı ki, ne baksın; nur topu gibi bir çocuk. Dedi kendi kendine, “Nenenin yedi bin sülalesinden böyle bir çocuk dünyaya gelmez.”

— Nene, bu çocuğu satar mısın?

— Oğul, sahipsiz, yersiz zaten; babası öldü, anası da sahip çıkmıyor, ben de ihtiyar kariyım. Satıyorum, ne verirsin?

— Sana beş kese altın vereyim, bu çocuğu bana ver.

— Olmaz, sermayesini kurtarmaz; hayır.

— Nene, sermaye nedir?

— Sen onu bilmezsin, bunun sermayesi çoktur. On kese altın verirsen, ben bu çocuğu sana veririm; götür, ne yaparsan yap.

Nene çocuğun başını bağlamış, üstünden böyle bir yazma çekmiş; Dede Bezirgân’ın daha tacı falan gördüğü yok. Çıkarttı neneye on kese altın verdi, ço-

cuğu aldı. Baktı ki, nur topu gibi bir çocuk. Nene oradan yola revan oldu, çekti gitti. Dede Bezirgân dedi ki;

— Ey kervan, geriye dönüyoruz, geriye dönüyoruz.

Dediler ki,

— Baba daha bir şey satmadık. Bir kârımız kazancımız olmadı.

Dedi,

— Yahu, bundan büyük bir kâr, kazanç mı var? Ben bu yaşa geldim, elli-altmış yaşındayım, bir çocuğum yoktur. Cenabı Allah işte bana da bir evlat verdi. Geriye dönüyoruz.

Efendim, geriye döndüler, Işık kentine geldiler. Dede Bezirgân aldı çocuğu kucağına, sevinerek eve girdi.

— Hatun, Cenabı Allah bize bir evlat verdi.

— Nereden aldın bu evladı?

— Vallahi bir neneden aldım. Babası ölmüş, anası da bakmıyormuş; dağın tepesinde öldürecek miydi, ne yapacaktı bilmiyorum; ama nene de bir panik vardı. Baktım, bu çocuğa zarar verecek; dedim ki ben alayım götürüyüm. On kese altın verdim çocuğu aldım.

Dede Bezirgân'ın hanımı aldı çocuğu kucağına, süt falan verdi. Çocuğa baktı ki, ne baksın; öyle bir yüzü var ki, sanki aya diyor sen doğma, ben doğayım, güne diyor sen doğma, ben doğayım. “Ya Rabb ül Âlemin, acaba bunu yarattığı zaman Yusuf-u Kenan’a yirmi dört güzellik verdin, yarısını buna mı bahsetmişsin,” diye düşündü. Kadının gözlerinde bir sevinç, bir heyecan çocuğun yüzünü, başını açtı, baktı ki çocuğun başında bir taç var.

Dede Bezirgân namaz kılarken, çocuğun başındaki taca baktı hatun. Dede Bezirgân namazı bittirdikten sonra içeriye geldi, dedi;

— Beyim, bu çocuğun başında bir taç var. Sen ne büyük bir hata yapmışsın; bu çocuk kimdir? Bu sıradan bir insan değil.

Dede Bezirgân çocuğun tacı üstündeki yazıyı okudu; yazıyordu ki, Senan ülkesinde Mürşit Şahın oğlu Şeyh Senan. Dedi,

— Aman hatun, bir hata yaptık, bir hata işledik. Şimdi bu çocuğu piyasaya çıkarırsak, Şah’a yahut da Mürşit Şah’a götürürsek, bizim yedi sülalemizi keser, bizim kelimizi vurur.

— Peki, ne yapmak lazım?

— Bu sır senin, benim ve yaradan Allah'ın arasında kalacak. Bu çocuğu büyüteceğiz, kendi evladımız gibi yetiştireceğiz, hiç kimse de bilmeyecek ki bizim çocuğumuz değil.

Kıymetli muhteremler, Şeyh Senan, Dede Bezirgân'ın evinde yavaş yavaş serpildi, büyümeye başladı. Anası bunun kolundaki pazıbandı çıkararak, bir sandığın içerisine tacıyla birlikte kilitledi ve bir sır gibi sakladı. Şeyh Senan 18 yaşına girene kadar aynı kendi evladı gibi buna saygı ve sevgi verdi.

Size haberi kimden verelim; Senan ülkesinde Mürşit Şah'ın hanımı Nur Sultan'dan.

Aradan zaman geçti; Nur Sultan, dokuz ay dokuz gün dokuz dakika dokuz saniye sonra bir oğlan çocuğu daha dünyaya getirdi. Çocuğun adını Namıdar İzzet koymuştular, Namdar İzzet Namdar demek, pehlivan, kahraman, silahşor demek.

Gel zaman, geç zaman, Şeyh Senan'ı silahşor okullarında, ilim okullarında, kahramanlık okullarında okutmaya başladılar. Dede Bezirgân onu yetiştirmeye başlasın. Zaman geldi ki Şeyh Senan ava çıkmak istedi. Arkadaşlarıyla beraber kuş, ceylan falan avlamak üzere ava çıktıkları bir gün, ormanda av peşinde koşa koşa yoruldu, bir kayanın dibinde oturdu, orada derin bir uykuya daldı. Uykusunda bir rüya gördü. Rüya âleminde bir ihtiyar pir geldi yanına. Ona dedi ki:

— Ey delikanlı, şu iki parmağımın arasından bak.

Şeyh Senan pirin iki parmağının arasından baktı ki, bir şehir. İhtiyar pir sordu:

— Ne görüyorsun?

— Bir şehir görüyorum baba.

— Şehrin içinde bir bağ var, bahçe var, orada ne görüyorsun?

— Beyim, orada da o bağın içinde de bir kız görüyorum.

— İşte o kız senin maşukandır. Anasının ismi Dilara Sultan, senin sevdiğinin ismi ise İbare Sultan'dır. İbare Sultan, Hakan Padişahın kızıdır. Gidip onu bulup kendine yar edeceksin.

Şeyh Senan uykudan uyandı, ağzından köpükler akmaya başladı. Şeyh Senan'ın kafası, beyni, aklı, kalbi, fikri İbare Sultan'da. Gece gündüz onu düşünü, ayılır bayılır, anası başında oturup ağlar sızlardı.

— Aman, yavruma ne oldu?

İhtiyarları toplar, neneleri toplar, hekimleri toplar; ama hiçbir çare yoktur. Şeyh Senan rüyasından, uykusundan uyanır.

— Ana can, bana bir saz getir, saz.

Dede Bezirgân adam gönderdi, çarşının içinde bir saz bentten bir saz aldı, geldi. Bakalım ki Şeyh Senan burada ne söylüyor.

Baygınlık halinden uyanan Şeyh Senan bir saz istemişti anasından. Esas kızlık ismi Nur Sultan'dı; ama sonradan, Mürşit Şah çok sevdiği için Dilara adı verilen anası, evladı Şeyh Senan taş olduğundan perişan olmuş; ama bir evladı daha dünyaya gelmişti, Namdar isminde. Şeyh Senan rüyadan uyanıp sazı ister. Dede Bezirgân adam gönderir, saz bentten, şehrin içinden bir saz bulurlar, getirip Şeyh Senan'ın eline verirler. Şeyh Senan, baygın halden uyandıktan sonra sazı verirler ona. Bakalım ki Şeyh Senan rüyasında görmüş olduğu İbare Sultan'ı, sevdiğini nasıl anlatacak anasına. Anası da gözleri yaşlar içerisinde; Dede Bezirgân'ın karısı, onu büyüten, besleyen saklayan ana.

Görelim bakalım, burada Şeyh Senan ne diyor.

— Oğlum, bu ne haldir, bu ne derttir, neden ayılıp bayılıyorsun?

Diye soran anasına,

— Eğlen ana can, eğlen, der.

Dede Bezirgân'ın ana bildiği hanımına bakalım ne diyor:

Görmüşüm rüyamda perişan oldum

Ana sevdiğimi göresim geldi

Pir gösterdi ana gül bahçesinde

Ana sevdiğimi göresim geldi

— Pir gösterdi ana gül bahçesinde, ana sevdiğimi göresim geldi.

Dedi:

— Ay bala, canım senin yoluna kurban olsun, senin sevdiğine de kurban olsun. De göreyim, kimdir, kimin kızıdır?

— Dur ana can dur.

Ana çok diyerem dilleri uzak

Bülbüllerim susmuş gülleri uzak

Ana sevdiğimin elleri uzak

Ana sevdiğimi göresim geldi

Dedi:

— Oğul can, canım yoluna kurban olsun. De göreyim, sevdiğin kimdir, kimin kızıdır? Göndereyim babanı, varını yoğunu döksün, seni murada kavuştursun.

— Dur ana can dur.

Ana Şeyh Senan olup divana

Bende bağlanmışım yüce rahmana

Haber gönderen yok İbare Sultan'a

Ana sevdiğimi göresim geldi

Ana dayanamıyor, gözlerinden kanlı yaş döküyor. Yığılıp konu komşu Şeyh Senan'ın bu haline, herkes kanlar ağlamaya başlıyor. Anası feryat ediyor.

— Bala can, de göreyim, sevdiğin kimdir?

— Ana can, sevdiğimin ne şehrini biliyorum, ne ulusunu biliyorum, ne de elini biliyorum.

— Oğul, olmaya sen pirlers dergâhına uğradın, olmaya evliya erenlerin sana içirttiği bade var; sen badeli âşık mı oldun, rüyanda bademi mi içtin?

— Ana can, bir ihtiyar pir bana, iki parmağının arasında Hakan şehri diye bir yer gösterdi. Hakan şehrinin gül bahçesinde İbare Sultan adında bir kız gösterdi. İşte benim sevdiğim İbare Sultan'dır.

Efendim aynı ülkenin padişahı ile Hakan ülkesi padişahı birbirine savaş ilan ederler. Ama gel gör ki, haberi kimden verelim; Dede Bezirgân'dan.

Dede Bezirgân'ın hükümdarı şu lafı söyler.

— Kim ki benim askerime seraskerlik yapmak isterse, bu dünyalığını verip, o dünyasına karışmayacağım.

Tellallar bağıırır şehirde, serasker aranır, orduyu idare edecek, orduyu yönlendirecek, savaşıacak cesur bir serasker arar hükümdar.

Hükümdar, Dede Bezirgân'a dönerek dedi ki,

— Dede Bezirgân, senin bildiğin biri var mı; öyle benim ordumun başına geçecek bir serasker nasıl bulabiliriz?

Dedi ki;

— Hükümdarım sağ olsun. Şehri bir dolaşın, görün, gezdirin, ilan edin, inşallah biri çıkar.

Kıymetli dostlar, tellallar bağıırır. Şeyh Senan bu haberi duyar.

Hakan ülkesi hükümdarı, Işık kenti hükümdarına savaş açmış. Hemen dönerek gelir Padişahın sarayına.

— Padişahım sağ olsun. Bu askere ben serasker olmak istiyorum.

Padişah sorar;

— Sen kimsin, necisin, nerelisin, aslın asaletin nedir?

Bunun üzerine Şeyh Senan, Padişahın tahtında oturduğu kırk yerde el pençe durarak, kırk yerde eğilip Padişahın eteğini öpüp, geriye nizami şekilde çekilir. Padişah bakar ki, gerçekten de aslı asaletli bir insana benzer.

Saygıdeğer, kıymetli dinleyenler; o anda Padişah, Şeyh Senan'ı kendisine serasker ilan eder. Serasker ilan eder ve başında Şeyh Senan olmak üzere, Padişahın askerleri Hakan şehrine doğru yola revan olurlar, yola çıkarlar.

Zaman gelir ki, savaş meydanlarında epey savaş ederler; üç gün, beş, gün, on gün derken, Hakan şehri hükümdarını yenilgiye uğratırlar. Hakan şehri hükümdarı yenilgiye uğradığı zaman ordusunun başındaki adama sorar;

— Be adam, bu kadar asker, bu kadar leşker var emrinde; nasıl olur da benim ordumu bir küçücük bir orduyla yendiler?

Adam cevap verdi:

— Padişahım sağ olsun. Karşıdaki ordunun başında Şeyh Senan diye bir serasker var, ordumuza aman vermez; ordumuzu böyle yenilgiye uğratan tek kişi odur.

Dede Bezirgân'ın oğlu Şeyh Senan ordusunu çeker, şehre dâhil olur. Hükümdar buna taç, taht bahşeder.

— Yok, hükümdarım, ben hiç bir şey istemiyorum. Yalnız, senden bir ricam var: Eğer icazet verirseniz, Hakan şehrine gitmek istiyorum ben.

— Yahu ay oğul, Allah'tan kork; sen daha dün Hakan şehrinde savaştan çıktın. Niye gideceksin, Hakan şehrinde senin neyin var?

— Eğlen Padişahım, eğlen; gör orada benim neyim var:

Eğlen şahım eğlen eyle merhamet

Sevdiğim cananın ülkesidir o

Bir piri dervişten içtim badeyi

İbare Sultan'ın ülkesidir o

Padişah dedi;

— Ay bala, aklını başına topla, akıllı ol; bir kız için gidip, özünü öldürteceksin. Etme, tutma; bu sarayım, köşküm, tahtım, tacım senin oldun.

Dedi:

Şahım gemim vurdu birden karaya

İlaç olmaz artık yürek yaraya

Harabam değişmem köşke saraya

Sevdiğim cananın ülkesidir o

Dedi;

— Oğul, benden sana izin yoktur. Ben istiyorum ki, ömür boyunca benim orduma serasker olasın. Bu köşk, bu saray senindir; anan baban da gelsin, benim sarayımda yaşasın.

— Eğlen Şahım, eğlen; son sözümü diyorum. İster kan, ister kanma.

Ben Şeyh Senan'ım gülsem giderim

Derin deryalara dalsam giderim

Kılıçlar altında ölsem giderim

Sevdiğim sultanın ülkesidir o

— Ben Şeyh Senan'ım gülsem giderim, derin deryalara dalsam giderim; kılıçlar altında şahım ölsem giderim, sevdiğim cananın ülkesidir o.

Hükümdar baktı ki, mümkünatı yoktur, bu deli oğlanı hiçbir kuvvet durduramaz. Çünkü bunun yüreğine Allah tarafından öyle bir ateş, öyle bir aşk düşmüş ki, artık bunun durması mümkün değil.

Dedi:

— Oğul, kendin bilirsin. Git, git, Allah'a emanet ediyorum seni. Ama gel gör ki, ben istiyorum ki benim ülkemde kalasın, benim ülkemde serasker olasın.

Dedi,

— Padişahım sağ olsun. Ben de istiyorum kalayım; ama ben gitme desem bile, yüreğim bana git diyor. Eğer aklım gitme dese yine düşünürüm; ama gel gör ki, yüreğim bana git diyor. Gitmek zorundayım.

Kıymetli muhteremler; saraydan çıkan Şeyh Senan eve gelir. Babasına anasına veda etmek için, elveda etmek için, anasının babasının rızalığını almak ister. Önce anasının yanına uğrar.

— Ana can, biliyorsun ki Hakan şehrine gitmek mecburiyetim var, Hakan şehrine gitmek istiyorum; çünkü sevdiğim Hakan şehrinde dir

Aziz dostlar; anası ne kadar da yok dese, bakıyor ki çaresi yoktur, Şeyh Senan gidecek.

— Git oğul, babandan, Dede Bezirgân'dan icazet al, izin al; eğer gitmek istiyorsan git, ne diyeyim sana.

Şeyh Senan çıkar gelir bağın altına, bakar ki, Dede Bezirgân'ın gözlerinden kanlı yaş geliyor. Dede Bezirgân ona döner;

— Oğul, ben sana gitme desem de, biliyorum ki sen gideceksin. Ama gel gör ki, bizi de burada melûl müşkül koyup bu yaşımızda, ihtiyar çağımızda, sen nereye gideceksin?

Aziz muhteremler; Şeyh Senan kılıcını kalkanını kuşanıp yola revan olur. At üzerinde yol teper, dağlar aşar; az gelir uz gelir, dere tepe düz gelir. Bir akşamın dar vaktinde Hakan şehrine dâhil olur. Hakan şehrine dâhil olan Şeyh Senan bir hana yerleşir.

— Hancı baba, ben birkaç gün handa kalacağım, bana iyi bir yer ver.

Hancı, hanın en güzel odasını Şeyh Senan'a verir. Şeyh Senan gece orada yatar, gündüz çıkar, kimi; İbare Sultan'ı aramaya başlar. Kime sorarsa, "Öyle birisi burada yoktur" der. Sağa gider, sola gider. Bir gün gelir, bir ağacın gölgesinde otururken, bakar ki, ne baksın; cariyeler, kızlar sıra sıra olmuş, hamama giderler.

Der ki kendi kendine,

— Acaba olmaya, bu kızların içinde benim de sevdiğim olabilir mi?

Bakalım ki, yüreğine ateş düşen Şeyh Senan, bu giden kızlara, katar katar giden kızlara burada ne söylüyor::

Size kurban giden kızlar

Kızlar yârim içizde mi?

Beni yakan ateş közler

Kızlar yârim içizde mi?

— Katar katar giden kızlar, kızlar yârim içinizde mi; yüreğimi yakar közler, kızlar yârim içinizde mi?

Kızların kimisi güldü geçti, kimisi eğlendi, kimisi buna laf attı.

Alır, alır, bakalım, ikinci katarda gelen kızlara ne diyor:

Kızlar bu dert yakar beni

İnan yere yıkar beni

Darağaca takar beni

Kızlar yârim içizde mi?

Ben Senan'ım geldim bura

Vallahi talihim kara

Yârimin adı İbare

Kızlar yârim içizde mi?

— Sevdiğimin adı İbare, kızlar yârim içinizde mi?

Hiç kimseden bir cevap çıkmaz. Kör pişman geriye dönüp, kendi babasının ülkesine gelen, Dede Bezirgân'ın Işık kentine gelen Şeyh Senan gece gündüz ağlayıp sızlayıp ah u zar eder. Hiç kimse de bunun derdine ortak olamaz.

Padişah yine bir gün buna seslenir:

— Yavrum, benim ordumun seraskerisin. Gel, orduma serasker ol; sayrılarım, köşküm, tacım, tahtım senin olsun.

— Padişahım sağ olsun. Benim yüreğimde bir acı, benim yüreğimde bir dert var.

Kabul eder; ama gel gör ki, içindeki yara, içindeki aşk sevdası bunu yiyip bitirmeye başlar yavaş yavaş.

Haberi kimden verelim kıymetli dostlar; Mürşit Şah’tan.

Büyüyen, on sekiz-on dokuz yaşlarına gelen oğlu Namdar İzzet öyle bir pehlivan olur ki, öyle bir pehlivan yetiştirir ki Mürşit Şah, bunun sırtını o ülkede yere getiren, Senan ülkesinde ve diyarı ülkelerde yere getiren bir pehlivan çıkmaz. Aradan zaman geçer, aradan gün geçer, Senan ülkesi ile Işık kenti padişahları, hükümdarları aralarında olan bir anlaşmazlık yüzünden birbirine savaş ilan ederler. Eyvah, eyvah! O anda bu haber kime gider; Dede Bezirgân’a.

Dede Bezirgân bakar ki, bunun başındaki taçta Senan ülkesinde Mürşit Şah’ın oğlu Şeyh Senan yazıyor. İndi, hükümdar, onun büyüttüğü oğlunu kendi babasına karşı savaşa gönderir. Dede Bezirgân içeriye girer, hanımına der ki:

— Hatun, biz çok büyük bir hata yapmış olduk. Şeyh Senan, Senan ülkesi hükümdarı Mürşit Şah’ın oğludur. Ama gel gör ki, biz bunu yıllarca bir sır olarak sakladık da, indi, hükümdar, Şeyh Senan’ı öz babasının üstüne savaşa gönderir. Ne yapmak lazım?

Anası durdu, düşündü; gece gündüz kanlar ağladı, dualar etti, namaz eda eyledi, “Ya Rabbi, bir çare gönder” diye yalvardı.

Gece yattı, Dede Bezirgân’ı uyandırdı. Dedi ki,

— Dede Bezirgân, uyan.

— Buyur hatun, hayırdır; gecenin bu dar zamanında beni neden seslersin?

Dedi ki:

— Dede Bezirgân, çocuğun kolunda ilk geldiği zaman bir pazıbent vardı. O pazıbent da aynı tacın üstüne yazılan yazı, Senan ülkesinde Mürşit Şah’ın oğlu yazısı bir ipeğe işlenmiş ve bir muska şeklinde çocuğun koluna bağlanmıştı. Şimdi ben diyorum ki, Şeyh Senan’ın koluna bağlayalım bunu; diyelim ki, yavrum, yenilsen de deki, benim bir ahtım var, bir isteğim var son söz olarak; kolumda bir pazıbent var, onu okuyun, ondan sonra beni öldürün. Eğer kimseyi, önündeki pehlivanı yensen bile, önce diyeceksin ki, anamın bana bir ahtı var, kolumdaki yazıyı okuduktan sonra seni öldüreceğim.

Kıymetli dostlar; sabah olur. Allah cümlemin üzerine hayırlı sabahlar açsın. Cenabı Allah, vatanımızı, milletimizi payitaht etsin. Allah, vatanımıza, milletimize yan bakanın gözlerini kör etsin. Ordumuz, milletimiz, bayrağımız, cumhuriyetimiz var olsun, ebediyen yaşasın.

Kıymetli muhteremler; sabah olur. Sabah erkenden kalkarak, anasının elini öpmek ister. Kim; Şeyh Senan.

— Ana can, Senan ülkesine savaşa gidiyorum. Bana hakkını helal et, duanı benden esirgeme.

— Oğul, benim hakkım sana helal olsun, sütüm sana helal olsun, ama senden bir isteğim var.

— Buyur ana can, isteğin nedir, bana söyle, başım gözüm üstüne. Senin isteğin ana isteğidir, ana isteği hakkın isteğidir.

— Oğul can, bende bir pazıbent var, bunu senin sağ kolunun üzerine içten bağlayacağım. Eğer cenge girdiğin zaman meydanda, olur ya yenilirsen, seni yenen pehlivandan aman dileyeceksin; diyeceksin ki, ey yiğit, anamın bir sözü var, kolumdaki pazıbent okuyun, ondan sonda beni öldürün. Yok, eğer sen karşıdaki yiğidi, pehlivanı yenersen, o zaman, diyeceksin ki, ey pehlivan, anamın bana bir vasiyeti var, kolumda bir pazıbent var, üç kişi sizden, üç kişi de bizden gelsinler meydana, şu pazıbendi okusunlar.

Saygıdeğer, kıymetli, muhterem cemaat; ustalar böyle nizama çekiyor ki, askerler, leşkerler, önlerinde serasker olan Şeyh Senan'la yola revan olurlar. Az gelirler uz gelirler, dere tepe düz gelirler; Senan ülkesi ile Işık kent ülkesi arasında olan bir meydanda savaş kurulmaya başlar. Savaş meydanlarında epey yiğitler cenk ederler; o taraftan da zayıat verilir, bu taraftan da zayıat verilir. Ama gel gör ki, en son kalan iki tane pehlivan var. Kimdir bu iki pehlivan biri; Namdar İzzet, Mürşit Şah'ın oğlu. İkinci pehlivan kimdir; Şeyh Senan, Mürşit Şah'ın oğlu İbare Sultan'ın sevdiği, Dilara Sultan'ın öz evladı. Emretti padişahlar:

— Son pehlivanlar, son cengâverler meydana çıksın.

Anası Dilara Sultan da padişahın yanında Şeyh Senan meydana atını sürerek gelirken öyle bir nara attı ki, anasının başından duman kalktı, içeride kalbine sanki kızgın bir şiş soktular. Geriye döndü, padişaha dedi ki;

— Şahım sağ olsun. Bu ses, bu kükreme ancak benim karnımdan çıkmalıdır. Bu yiğit kimdir acaba, necidir?

— Hatun, bırak Allah aşkına; senin gibi nice analar var, nice mert yiğitler doğurmuşlar. Öyle her meydanı titreten senin karnından mı çıkar?

— Yok, Şahım, yok; bunun sesi benim yüreğime bir acı verdi. Bu ses ne sesidir?

İki kardeş ikisi de meydana dâhil oldular. Kılıç, kalkan, gürz derken Şeyh Senan baktı ki, körpecik bir çocuk, on dokuz-yirmi yaş dememiş. Dedi,

— Çocuk, meydanımdan çekil, başka bir pehlivan gelsin, ben sana kıymak istemiyorum.

Namdar İzzet'in sırtını hiçbir kuvvet yere getirmemiştir. Şeyh Senan baktı ki, bu delikanlı sözden anlamıyor. "Belki ben buna sazla anlatırım" der.

Bakalım burada ne söylüyor:

Hey hey var git çocuk sana yazıktır

Bu meydan baksana aslan yeridir

Her ana doğurmaz ben gibi aslan

Çekil git meydandan aslan yeridir

Namıdar İzzet gazaba geldi:

— Ey pehlivan, herhalde sen kendinin önünde pehlivan görmemişsin. Çek kılıcını, çocuk gibi yalvarmaya başlama. Dur, bakalım dur.

Ama Şeyh Senan karşısında gördüğü delikanlıya o kadar sevgiyle bakar ki, sanki bunlarda bir kan bağı varmış gibi kendisinde hissediyor.

Alır ikinci sözü:

Bizim katlimize ferman kesilir

Tabipler elinde derman kesilir

Bu meydanda binler kurban kesilir

Çekil git meydandan aslan yeridir

Namıdar İzzet gazaba geldi:

— Ey pehlivan, al kılıcını, güzünü, gel meydana. İşte meydan. Gör ki, analar nice oğul doğurmuş.

Kıymetli muhteremler; ben diyeyim bir saat, siz deyin iki saat, iki yiğit pehlivan kardeş birbiriyle cenk ederler. Aradan birkaç dakika geçmeden, Şeyh Senan bir güzle delikanlı kardeşini atın tırnaklarına indirdi, kılıcı çekti boğazına.

Anası feryat etti:

— Ey pehlivan, bir oğlum ilkin düştü, kayboldu; ikinci oğlumun da acısını bana gösterme. Seni veririm seni yaradan Allah’a, yavruma dokunma.

— Burası karı meydanı değil, burası er meydanıdır. Eğer ben yıkılmışsam, keseceğim, öldüreceğim; ama benim bir isteğim var. Anamın bana vermiş olduğu bir vasiyetname var. İki kişi sizden, iki kişi, padişahın lalası, veziri bizden gelsin; kolumda bir pazıbent var, o pazıbendi okuyun, ondan sonra bunu öldüreceğim.

Ana yüreği ydi; başındaki neçeğini, eşarbını, şalını çıkararak, Şeyh Senan’ın ayaklarının altına attı.

— Yavrum, etme, tutma; yavrumu bana bağışla. Bir oğlum taş oldu, hiç olmazsa bir oğlumu elimden alma.

— Yok, ana can, yok; imkân yoktur, burası er meydanıdır.

Kolundaki pazıbendi çıkardılar. Pazıbentte şu yazı yazardı: “Senan ülkesinde Mürşit Şah’ın oğlu Şeyh Senan.” Bunu görür görmez, ana bir tarafa düştü, baba bir tarafa düştü, herkes feryat etti, “Bu ne işti?” diye. Padişah bayıldı. Dilara Sultan geçten geç ayılır, yüzüne gül suyu falan serperler, bakar ki, ne baksın; Şeyh Senan’ın ayağı oğlu Namdar İzzet’in göğsünde, kılıç elinde.

— Yavrum, sen benim yavrumsun, sen Şeyh Senan’sın. Ben senin ananım.

— Dilara Sultan, oğlunu kurtarmak için mi şimdi bu hileye başvurdu ha?

Kıymetli muhteremler; Şeyh Senan’ı o anda nenenin elinden alan Dede Bezirgân askerlerin arasından ortaya çıkar.

— Dur yavrum, dur. Şeyh Senan, evladım, hal hikâye böyle böyledir. Aslında sen bizim oğlumuz değilsin. Seni bir nenenin elinden kurtarıp, kendimize evlat ettik. Seni büyüttük, bu yaşa getirdik, yetiştirdik, okuttuk. Sen esas Senan ülkesinde Mürşit Şah'ın oğlu Şeyh Senan'sın.

Efendim, iki kardeş, ana ve baba birbirlerine sarılarak feryat eder ve sa-
vaşa da son verirler. Dede Bezirgân, Mürşit Şah, Namdar İzzet ve Dilara Sultan
oradan hareket ederler, nereye; Senan ülkesine. Senan ülkesinde yedi gün yedi
gece bayram ilan ederler. Aynı gün yas matem ilan edilecekti; ama bayram ilan
edilir. Üç-beş gün kaldıktan sonra baba sarayında, Şeyh Senan'ın yüreğinden,
Şeyh Senan'ın kalbinden acaba İbare Sultan çıkmış mı; hayır. Gece gündüz fer-
yat eder. Anası sorar:

— Yavrum, senin bir derdin var; derdin nedir?

— Ana can, pirim bana Hakan şehrinde İbare Sultan diye bir kızı rüyam-
da gösterdi ve ben onunla badeliyim. O badeyi bana veren, iki tane gömleği
bana giydiren, bir yeşil gömlek, bir mavi gömlek, bir de kırmızı gömlek, eynim-
de onun sevdasını, onun aşkını taşır. Şimdi o gömlekler ateş olup benim sırtımı
yakar. Eğer müsaade verirsen, babamdan icazet al; ben, Hakan şehrine gidip
sana bir gelin getirmek istiyorum.

Anası gelir, Mürşit Şah'a söyler:

— Şahım, oğlum bize gelin getirmeye gidiyor, bir sevdiği var.

— Nereden hatun? Ben gideyim, isteyeyim, alıp geleyim.

— Kabul etmez, illa kendim gideceğim diyor.

Kardeşi Namdar İzzet der ki,

— Kardeş, ben de geleyim.

— Yok, kimsenin gelmesini istemiyorum. Kendim gidip, kendim alıp,
kendim getirmek istiyorum.

Böyle der ve anasından, babasından, kardeşinden helallik alan Şeyh Se-
nan yola revan olur. Nereye gelir; Hakan Şehrine. Hakan şehriden bir haber
alır ki, Şeyhülislam tarafından sevdiği zirdest edilir. Sevdiği Şeyhülislam tara-
fından zirdest edilen Şeyh Senan, Şeyhülislamın huzuruna çıkar.

— Ey Şeyhülislam; ben, İbare Sultan'la Hak tarafından badeliyim. Duy-
duğuma göre, sen, sevdiğimi zirdest etmişsin; sana yar olmadığı için onu zorla
zindanlara kapatmışsın.

— Sen kimsin?

— Ben, Senan ülkesinde Mürşit Şah'ın oğlu Şeyh Senan'ım.

Şeyhülislam emretti cellâtlara:

— Atın bunu zindanın içerisine.

Bir ay, iki ay, üç ay; anası baktı, Şeyh Senan gelmiyor. Şeyh Senan zindan-
lar içerisinde, darağacına çekilme gününü bekliyor. Anası bir rüya görür; bakar
ki, oğlu Şeyh Senan'ı bir kuyunun içine atmışlar. “Kardaş, kardaş” diye feryat

ediyor. Gecenin bir dar zamanında, geç zamanında uykudan uyanır, kalkar, küçük oğlu Namdar İzzet'in otağına gelir, uyandırır yavrusunu.

— Yavrum, uyan.

Uyanır.

— Buyur ana can. Gecenin bu saatinde, bu dar zamanında beni şirin uykumdan kaldırmadaki mana nedir?

— Oğul, kardeşin Şeyh Senan'ı uykumda gördüm. Baktım ki, bir kuyunun içine atmışlar, "Kardaş, kardaş" diye feryat ediyor.

Dedi,

— Ana can, Hakan şehri, Senan ülkesine üç aylık yoldur. Ben bu üç aylık yola gidip kardeşimin imdadına nasıl yetişirim?

Ana, ana... Bağdat gibi diyar olmaz, ana gibi yar olmaz. On dört örüğünden iki tanesini göğsünün üzerine alan Dilara Sultan, bakalım burada küçük oğlu Namdar İzzet'e ne söylüyor, derdini nasıl anlatıyor. Vekâleten söylesin Âşık Ali Rıza Ezgi. Allah, nizama çeken ustalara da rahmet eylesin.

Bu hava, yetim şikasta havasıdır. Rahmetli Sosgertli Âşık Mehmet Hicrani'nin kendi yapmış olduğu yetim şikasta havasıdır. Yetim, zaten anasız babasız uşaktır; şikasta da kırık demektir. Kolu kanadı kırılmış uşak yetim manasındadır. Görelim bakalım, ana burada ne diyor:

Ger bele azizim befallı oğul

Adam kardeşini böyle mi arar

Kesildi her yerden umut yollarım

Kardaş kardaşını böyle mi arar

Dedi:

— Ana can, boşuna bağırıp özünü öldürme. Allah'tan kork. Hakan şehri, Senan ülkesine üç aylık yoldur. Eğer senin gördüğün rüya doğruysa, ben gide ne kadar çok zaman geçer, kardeşimin imdadına yetişemem.

Dilara Sultan der ki,

— Dur bala can, dur. Dur, ikinci sözümde inşallah merhamet edersin.

Cebel oynar dağ üstüne dağ düştü

Göçtü devran ara yere çağ düştü

Bel büküldü saçlarıma ak düştü

Hele kardaş kardaşını böyle mi arar

Kardaşı

Karlı dağdan kar taşı

Hasta gönlü nar ister

Benim gönlüm kardaşı

Dedi:

— Ana can, ben nasıl gideyim üç aylık yola?

— Dur balam.

Uçak devri değil, araba devri değil; yollar atla deveyle, kecebalarla gidilir.

— Dur oğul, dur; son sözümü diyeyim, dur:

Dilara'yam arşa çıkar dumanım

Mevla'm senden başka yoktur gümanım

Nice oldu gelmedi Şeyh Senanım

Adam kardaşını böyle mi arar

O gün eyler

O güz eyler o gün eyler

Ana balasını görürse

Bayramın o gün eyler

— Dilara'yam arşa çıkar dumanım, Mevla'm senden başka yoktur gümanım; ay oğul nice oldu, nerde kaldı gelmedi Şeyh Senan'ım, adam kardaşını böyle mi arar.

Dedi:

— Ana can, hele bir sabah olsun, Allah büyüktür.

— Yok, yavrum, sabah olmasın. Git uyandır babanı, babandan bir ferman al, o fermanı götür Hakan hükümdarına ver; kardeşinin başı dardaysa, kardeşini kurtar gel.

Kıymetli dostlar; Namıdar İzzet yola revan olsun, haberi kimden vereyim; zalim Şeyhülislam'dan.

Şeyhülislam, Şeyh Senan'ı darağacına çekmek ister; ama gel gör ki, ferman ulaşır ve iki sevgili birbirine kavuşur. Gelir nereye; Senan ülkesine. Senan ülkesinde herkes birbiriyle mutlu bir şekilde yaşar. Cenabı Allah cümle hasretleri birbirine kavuştursun.

KEREM İLE ASLI HİKÂYESİ 'AKREP BAĞLARI'

Anlatan: Âşık Ali Rıza EZGİ

Derleme Tarihi: 06 Nisan 2009

Derleme Yeri/Ortamı: İzmir'in Bayraklı İlçesinde Âşık Ali Rıza EZGİ'nin evi.
Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Ali Rıza EZGİ, hikâyeyi Âşık İlhami Demir'den öğrendi.

şkı meşkulat, dert ile seyahat, gönlü ziyaret, budur hikayet.

Ustalar böyle nizamı çekmişler Fuzulî'nin yazmış olduğu Kerem ile Aslı hikâyesini: Bir aşk, dert, gam, sevda hikâyesi olan Kerem ile Aslı hikâyesi, dünyada yeri olan, bilinen en acı sevda ve aşk hikâyesidir, sevdiği insan için otuz iki dişini veren bir kahramanın, bir sevdalının hikâyesidir.

Önden bildirelim, zalim Keşiş, Aslı'yı alıp kaçıtır. Kimdir bu Keşiş; Aslı'nın babasıdır, adı Kara Melik'tir ve Şah'ın, yani Kerem'in babasının haznedarındır. İmdi, önceleri Şah'ın da haznedarın da çocukları olmuyordu. Bu yüzden birlikte niyaz ettiler, “senin kızın olursa benim oğluma vereceksin; oğlun olursa ben kızımı senin oğluna vereceğim,” diye ahdettiler, beşik kertmesi yaptılar. Ama zalim Keşiş Kara Melik gayrimüslim olduğu için, kızı dünyaya geldiği zaman, onu Müslüman bir Şah'ın oğluna vermek istemedi ve Aslı'yı alıp diyar be diyar kaçmaya başladı.

Kerem'in esas ismi Mirzahan'dır, Aslı'nınki de Fatma'dır. Mirzahan ile Fatma ilk kez gençliklerinde karşılaştılar. Mirzahan bir gün arkadaşlarıyla top oynarken [eskiden çocukların oynadığı topu yünden yaparlardı; yünü kaynatır, onu top şekline getirip oynarlardı] top gidip Keşiş'in bağına düştü. Bunun üzerine Mirzahan arkadaşlarının yardımıyla duvarı tırmanıp bahçeye inmeye kalktı. O anda baktı ki birkaç kız bağın içinde dolaşüyor. Kızlara seslendi Mirzahan:

— Ey kardeşler o topu verir misiniz?

Kızların içinden Fatma da cevap verdi:

— Kerem et, gel kendin al.

Yani, “buyur, kendin al,” dedi, “kerem eyle, buyur, kendin al topunu.”

O zaman Mirzahan da dedi ki:

— Aslı nedir, neden elin bağına gireyim?

O dedi:

— Kerem et.

Öbürü dedi:

— Aslı nedir?

Ondan sonra Mirzahan dedi ki:

— Senin adın Aslı, benim adım Kerem olsun.

Hikâye böyle başlar. Hikâye uzundur, ama biz burada, sadece serencam olarak, Kerem ile Aslı'nın Erzincan seferi Akrep Bağları'nı anlamaya çalışacağız.

Kıymetli, muhterem dinleyenler,

Keşiş, “ben kızımı Müslüman bir şahın oğluna vermem,” diyerek Aslı'yı aldı, o şehir senin bu şehir benim, diyar be diyar dolandı. Kerem de Aslı'nın

peşine düştü, onu aradı durdu, o dağ senin bu dağ benim, dolandı; ceylana türkü söyledi, dağlara türkü söyledi, geçen yolcuya türkü söyledi, sordu Aslı'yı. Dağdan sordu Aslı'yı, akarsudan sordu, ama hiçbir cevap alamadı.

Zaman oldu ki Kerem'in yolu Erzurum'a düştü. Yanında onun sazını taşıyan, ona refakat eden bir sofuyla beraber gelip bir hana yerleşti. Han, Erzurum'da meydan başındaki hanlardan biriydi. Kerem ile Sofu orada konaklarlarken, yanlarındaki sazı gören halk, kendi aralarında, Kerem'e değil de Sofu'ya yüz basarak, "herhalde bu âşıktır," dediler, "bize birkaç türkü söyler mi acaba, bize sazını dinletir mi?" İçlerinden birkaçı, "âşık baba," dediler Sofu'ya, "bize birkaç türkü söyler misin?" Bunun üzerine Sofu, "ağalar, ben âşık değilim," dedi halka, "âşık, bu civan oğlandır. Benim âşıklıkla bir ilgim yok, ben sadece onun sofusuyum. Babası onu bana emanet etti, ben de onunla birlikte dolaşıyorum." Sonra da sazı Kerem'e uzattı Sofu. Bakalım, Aslı'nın ateşiyle yanan, yüreği korlaşan Âşık Kerem, orada, Erzurum'un bir hanında, halka derdini nasıl anlattı? Vekâleten söylesin Âşık Ali Rıza Ezgi, bunu yazan ve nizamaya çeken ustalara da Allah rahmet eylesin.

Kerem'in, Yanık Kerem'in, öz söylediği havalardan birisidir:

*Bu dünyada üç nesneden korkaram
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm
Hiç birinden asla gönlüm şen değil
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm*

*Gördü günü
Ay doğdu gördü günü
Namerde sır eylemez
Mert demez gördüğünü*

Bu sözlerin üzerine Sofu, Kerem'in kulağına eğilerek, "ay a namert oğlu namert, sen yoksul musun," dedi, "senin babanın hazineler dolusu parası, köşk, sarayı, tacı var." "Sofu baba, ben aşk fakiriyim," dedi Kerem, "aşk yoksuluyum ben, sevda delisiyim, sevda yoksuluyum."

Aldı ikinci sözünü Kerem:

*Gele gele geldik bu kara taş
Hayatta yazılan gelirmiş baş
Bizi hasret koydu kavim kardaş
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm*

*Dal dala
Maral gelir dal dala
Nerde bir garip görsem
Çek döküme dal dala*

*Dertli Kerem diyer konduk göçülmez
Zehirdir şerbeti ecel içilmez
Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm*

*Yaradan var
Yerleri gökleri yaradan var
Sormayın ey derdimi
Bende her yaradan var*

Dinleyenler, “Sağ ol âşık, sağ ol, çok güzel söyledin,” dediler, “Allah seni sevdiğine kavuştursun.” Bunun üzerine Kerem orada bulunan ahaliye, “buradan bir keşiş, bir kız ve bir kadın geçti mi,” diye sordu. İçlerinden birçoğu onları gördüğünü söyledi. Gelgelelim her biri de ayrı bir şey söylüyordu; kimisi bir yönü göstererek “bu tarafa gittiler,” diyordu, kimisi “Sivas’a gittiler,” diyordu, kimisi “Kars’a gittiler,” diyordu, kimisi “Van’a gittiler,” diyordu, kimisi de “Muş’a gittiler,” diyordu... Ama Kerem’in yüreğinde bu söylenenlerin hiçbiri yer etmedi, içi karardı Kerem’in, anladı ki buradan bir yere varamaz. O anda hanın kapısından içeri bir ihtiyar girdi, kalabalığın ortasında elinde sazıyla oturan Kerem’i görünce yanaştı, “selâmünaleyküm,” dedi, “aleyküm selâm,” diye karşılık verdi Kerem. “Eyvah, âşık baba,” dedi ihtiyar, “senin sohbetine yetişemedik.” Fakat Kerem’in yüreği kendi derdiyle yanıyordu, “aman ihtiyar babam,” dedi Kerem, “biz şu Sofu’yla beraber bir keşiş arıyoruz, acaba bir keşiş gördün mü buralarda?” İhtiyar adam biraz düşündü, sonra da “oğul, dün müydü, evvelsi gün müydü, bilemiyorum,” dedi, “yanında bir kız ve bir kadınla beraber bir keşiş Erzincan’a doğru gidiyordu.”

Kıymetli dostlar, Kerem işte o anda yanı başındaki yoldaşına döndü:

- Sofu baba,
- Buyur, Kerem,
- Sofu baba, yolumuz Erzincan.

Oradan yola revan oldu Kerem. Zaman öyle akıp gitti de yol bitmek bilmedi, perişan oldu Kerem; ayağını taşlar, dikenler, ağaçlar paramparça etmiş, kanlar içerisinde, Kerem’i saç sakal basmış, kendi babası dahi görse tanımaz. Bir gün nihayet Sofu’yla beraber Erzincan’a dâhil olup bir hana yerleştiler. Fakat yine de Kerem’in gözünde uyku, kalbinde ateş sönmedi; gözüne uyku, kalbine rüzgâr girmedik.

Sofu yan gelip yatıyordu, ama Kerem şafaklara kadar, sabahlara kadar yatağında o yana dönüp of çekiyor, bu yana dönüp of çekiyordu. Çünkü Kerem’in damarlarında, hem de altmış altı damarında Aslı’nın sevda kanı dolaşıyordu. Bir gün şafak yeni atmıştı ki Kerem, Sofu’yu uyandırdı, “Sofu baba, kalk,” dedi,

“şu Erzincan’ın içinde şöyle bir dolanalım, biraz pazar yerini dolaşıp insanlarla tanışalım, inşallah buralarda zalim Keşiş’in yerini yurdunu bilen birileri çıkar.”

Onlar Erzincan pazarlarında dolaşadursunlar, biz haberi kimden vere-
lim; zalim Keşiş’ten. Zalim Keşiş, hanımı ve kızıyla birlikte Erzurum’dan gelip
Erzincan’a yerleşti, burada bir bağ aldı. Bağın bir tarafı güllük gülistanlık, çi-
menlikti; bir tarafında da yeşil ot diye bir şey bitmez, kupkuru ağaçlarda ak-
repler dolanırdı. O yüzden “Akrep Bağları” derlerdi oraya. Keşiş, tellallar tut-
muş, “bağıma bahçıvan olacak, Akrep Bağları’na bahçıvan olacak bir bahçıvan
bulun,” diye ilan vermişti. Tellallar şehrin içine düştüler, ellerinde davul, tok-
mak, bas bas bağırıyorlar: “Efendim, Akrep Bağları’na bahçıvan aranıyor!” Ke-
rem, tellalların söylediklerini duyunca, yanındaki Sofu’ya döndü:

— Sofu baba,

— Buyur, Kerem,

— İşte bizim yapacağımız iş budur, biz bu bağa bahçıvan olacağız.

— Ula akıllı ol, aklını başına topla, bugüne kadar elini sıcak sudan soğuk
suya soktuğun oldu mu? Sen ne bilirsin bahçıvanlık nedir, gül yetiştirmek, bağ
yetiştirmek nedir? Ağaç yetiştirmenin, fidan yetiştirmenin ne olduğunu bilir
misin de gidip bağa bahçıvan olacaksın?

— Sofu baba, ne olursa olsun, ben bu bağa bahçıvan olmak istiyorum.

Sofu ile Kerem tellalın yanına varıp “kardeş, adres neredir,” dediler, “ki-
mindir bu bağ?” Tellal kendisine bağı soran bu iki zatı şöyle bir süzdü, “kar-
deşim,” dedi, “bağ sahibi dedi ki bu bağın kimin olduğunu söylemeyeceksiniz,
bahçıvan sadece bu bağa gelip çiçekler ekecek, güller yetiştirecek ve işini ya-
parken bağın sahibiymiş gibi de serbest olacak.”

Tellal aldı Kerem’le Sofu’yu, getirdi. Nereye getirdi; akrep bağlarına.
Kerem’le Sofu bir baktılar ki ne baksınlar; ağaçlarda sarı sarı, siyah siyah ak-
repler dolaşiyor. “Yahu, burada hiç yeşil ot bitmemiş,” dedi tellala Kerem, “be
adam, sen bana diyorsun ki bu bağda gül besle, bu bağı ek, bu bağa fidan yetiş-
tir; bu akrepler varken bu bağda fidan mı olur, gül mü olur, çiçek mi olur, ot mu
biter?” “Kardeşim, bizim şartımız budur,” dedi tellal, kestirip attı, “ister kabul
et, ister etme.”

Aslı’nın hasreti artık Kerem’in canına tak etmişti, Kerem’in yüreği diyor-
du ki Aslı buradadır, Aslı buradadır... Baktı ki başka bir çıkar yol yok, sonunda
yelkenleri suya indirdi Kerem, Sofu’ya dönüp “Sofu baba,” dedi, “biz bu bağın
bahçıvanı olacağız.”

Kerem’in bu lafının üstüne Sofu hayrete düştü, içinde akrep kaynayan
bağı gösterip “yavrum, Allah’tan kork,” dedi, “sen ölmek istiyorsan bir şey diye-
mem, ama benim çocukluğum var, benim de mi ölmemi istiyorsun. Çocukla-
rımı yetim koyacaksın; etme, tutma. Gel, çıkıp gidelim buradan, oğul. Allah’tan
kork, babanın parası pulu, tacı tahtı var. Etme, düşme, bir keşişin kızı uğruna
bizi bu hallere salma, perişan etme.”

Kıymetli muhteremler, gelgelelim bu bahiste Kerem'in dediği dedikti, o bağa bahçıvan oldu. Aradan üç dört ay geçti. Herkesin bağında bülbüller ötüyor, çiçekler açıyor, mor menekşeler birbirini çağırıyordu; Kerem'in bağındaysa bir yeşil ot bile bitmiyordu. Beyler, Kerem tam yedi yıl bu bağa bahçıvanlık yaptı. Bir gün geldi artık canına tak etti, seher vaktiydi, kalktı, yönünü kibleye çevirdi, "âlemi yoktan var eden Allah, ey yeri göğü yaratan âlemlerin rabbi," dedi, "ne olur, yedi yıldır hizmet ettiğim şu bağda bir yeşil ot olsun bitir." Olmaz mı beyler, kâinatı var edenin dergâhında olmaz mı böyle bir şey, olur.

Peki, o yedi yılın sonunda Kerem ne haldeydi; Kerem'in sakalı inmiş göbeğinin üzerine, babası görse tanımaz. O gün geçti, akşam oldu, Kerem'le Sofu yattılar. Cenabı Allah cümlemizin üzerine hayırlı sabahlar açsın. Sofu baba erkenden kalktı, dışarıya çıkıp baktı ki bağda çiçekler birbirini çağırıyor, bülbüller şakıyor, sular şırıl şırıl akıyor. Sofu hayretler içinde kaldı, "yahu, geceleyin bizi kaçırıp buraya mı getirdiler, ne yaptılar," dedi, "bu kimin bağıdır, kimin işidir, biz burada ne arıyoruz, bizi buraya kim getirdi?" Koşup hemen Kerem'i kaldırdı:

— Ula baba, Kerem, hele kalk.

— Buyur, Sofu baba, beni niye kaldırırsın, geceleri yatmıyorum zaten, bıraksana, bir parça uykum var, yatayım.

— Yok, oğul, yok, bizi başka bir bağa getirmişler, bu bağ bizim bağımız değil.

— Ne bağı, ne bahçesi baba, sen ne diyorsun?

— Bu bağda çiçekler, güller açmış, bülbüller ötüyor, mor menekşeler boyun vurmuş, bülbüllere seda veriyor, aşk veriyor.

Kerem dışarıya çıkıp baktı ki ne baksın; o akrep dolu ağaçlar gitmiş de yerlerine üzerlerinde renk renk, birbirini çağırın güller açmış ağaçlar gelmiş. Bağın dört köşesinde bülbüller ötüyor, sular şırıl şırıl akıyor. "Sofu baba, senin dediğin gibi olamaz," dedi Kerem, "doğru, bu bağ bizim bağ değil, ama kulübe bizim kulübedir. Tamam, diyelim ki bizi getirdiler; gece uykumuzda kaçırıp getirdiler buraya, peki, kulübemizi de mi getirdiler? Yok, baba, yok, bu bağ bizim bağımızdır. Demek ki kâinatı yoktan var edenin eşref saatine rast geldi ki benim duam kabul oldu. Allah'ım, senin varlığına ve birliğine sonsuz şükürler olsun." Kerem bu sözlerle Cenabı Hakk'a niyaz etti, münacatta bulundu.

Aradan haftalar geçti, Akrep Bağları'nda çiçekler, güller açığının, mor menekşelerin birbirini çağırığının haberi bütün şehre, Erzincan'a yayıldı. Şehir halkı bu Akrep Bağları'nda nasıl oldu da çiçekler, güller açtı diye görmek için bağa cayıp cayıp, endergat endergat akın ediyordu. Halk bağa geledursun biz haberi kimden verelim; Aslı'dan verelim. Haber bu kadar yayılınca elbet Aslı'nın da kulağına gidecekti. Nitekim arkadaşları, dostları gelip "Aslı Hanım, Akrep Bağları'nda çiçekler açmış, güller açmış, meyveler bitmiş," dediler, "herkes oraya gidiyor, biz de gidip babanızın bağını bir gezelim, görelim." Bunun

üzerine Aslı Hanım gidip babasından icazet aldı, “baba can, duyduğuma göre, bizim Akrep Bağları’nda güller açmış, çiçekler açmış,” dedi, “icazet verirsen, müsaade edersen, arkadaşlarımla, dostlarımla bağı gidip bir ziyaret edeyim. Bakalım, nasıl bir yer olmuş.”

Saygıdeğer, kıymetli muhteremler, Aslı, bir yaralı ceylan gibi nazenin-di, elma yanaklı, billur dudaklı, Leyla sekişli, turna gidişliydi. Boy desen bir seksen, omuzları seksene seksen, bel vaziyeti eski sıfır beşlik; Aslı’nın kaşları sanki yarım ay, gözleri desen sanki piyale... Aslı, kimin yüzüne, kimin gözüne bakarsa canını alır, ocağın sönsün Aslıhan! Uzun bir entari giyinmiş, beline de bağlamış gümüş kemeri... Lakin Aslı’nın babası olacak o adam, kızının elbise-lerinin her bir ilmeğine sihir yapmıştı, Aslı’nın saçından tırnağına kadar bu elbiseler Keşiş’in sihriyle açılır, sihriyle kapanırdı.

Üç-dört arkadaşıyla beraber Akrep Bağları’na doğru yola çıktı Aslı. Es-kiden kadınlar, kızlar, gelinler ağızlarını bir perçemle örterdi. Bizim oralarda, Kars’ta ona ‘yaşmak’ derler. Bağa giderken Aslı’nın yüzünde de öyle bir perçem vardı, ağzıyla burnu perçemle örtülü, sadece gözleri görünüyordu. Aslı’yla ar-kadaşları yavaş yavaş nereye geldiler; Akrep Bağları’na.

Onlar Akrep Bağları’nı, o çiçekleri, gülleri, meyveleri gezip seyrededur-sunlar, biz haberi kimden verelim; Kerem’den.

Kerem’i saç sakal basmıştı, o kadar ki onu babası dahi görse tanımazdı. Zavallı Kerem kulübesinde uyuyordu, Sofu gelip uyandırdı onu, “Kerem, bağa üç dört kız geldi, bağı geziyorlar,” dedi, “kalk, sana bazı sorular sorabilirler, ben şimdi bunlara cevap veremem.”

Kıymetli dostlar, Kerem, yalınayak, üstü başı yırtık, pejmürde bir hal-deydi, öyle bir haldeydi ki yüzünü saç sakal basmış, sanki bir ormandan kaç-mış. Yedi yıldır tıraş olmamış, saçı sakalı kesilmemiş, üstü başı yıkanmamış Kerem’i bir düşünün, düşünün ki Kerem ne haldedir. Kerem kalktı, kulübeden çıkıp baktı ki karşıdan üç dört zenne ehli geliyor; ama gelenlerden birinin boyu Aslıhan’inkine o kadar benziyordu ki Kerem onu görür görmez içinden bir ah çekti. Kızlar Kerem’in yanına geldiler. Aslı Hanım, Kerem’e doğru yaklaştı:

— Bağban kardaş, kolay gelsin.

— Sağ ol hanım, Allah razı olsun.

— Bu bağın bahçıvanı sensin herhalde.

— Evet, benim.

— Bu bağda bugüne kadar bir yeşil ot bitmezmiş. Senin kerametın, sır-rın nedir ki bir günde bu bağda bülbüller öter, çiçekler açar, meyveler biter oldu? Senin kerametın nedir?

— Hâşâ hanım, bende keramet yoktur, o Allah’ın hikmetidir. Demek ki Allah öyle emretti, ot da çiçek de gül de bitti.

— Bana bak ihtiyar, bu bağdan bana öyle bir elma getireceksin ki hiçbir insanoğlunun eli değmeyecek.

— Hanım, kusura bakma, ben daldan elmayı kopardığımda mutlaka ona elim degecektir. Peki, elmayı ağzımla mı koparıp getireyim? Bu hizmet bana çok zordur.

— Anladım ihtiyar, bu senin kerametın falan değil. Zaten senin kılığına kı-yafetine baktığımda bile içim eriyor, içim gidiyor. Sende ne keramet olur ki bana buradan daha bir meyve bile getiremiyorsun? Ben bu bağın sahibinin kızıyım.

— Hanım, kim olursan ol, bana bu hizmet çok zordur.

Aslı Hanım aldığı bu cevap karşısında hırsıyla arkasını dönüp uzaklaş-tı oradan. Kerem onun yürüyüşüne baktı ki bu giden Aslıhan'dır. Kulübenin kapısına doğru "Sofu baba!" diye feryat etti. Sofu çıkıp geldi, "hayrola oğlum, buyur," dedi. "Sofu, benim sazımı getir," dedi Kerem, "Sofu, evin yıkılsın, bu tu-lumun sahibidir, peynirin davasını görmeye gelmiş, bu giden Aslıhan'dır." Ba-kalım, Kerem burada Aslı'nın küsüp gitmesine ne söylüyor:

*Aylar yıllar hasretini çekirem
Yüzü dönmüş bivefa yar bele bak
Güzellerde sarhoş gezmek ar değil
Açılıfdı gümüş kemer bele bak*

Aslı'nın beline bağlamış olduğu gümüş kemerin tokası açılmış, kemer neredeyse düşecekti. Kerem türküsüyle bunu da söylüyordu. Bunları duyan Aslı geriye döndü, baktı ki bu söz bu adamın ağzının kârı değil. Tekrar Kerem'in yanına geldi:

— İhtiyar,

— Buyur, hanım,

— İhtiyar, bu söz senin ağzının kârı değil, sen bu sözü nerden aldın?

— Vallahi hanım, bana kızma. Buradan bir deli geçiyordu, delinin ya-nında bir de ihtiyar bir sofı vardı. O deliyle oturduk, biraz peynir ekmek yedik de hoş beş ettik. Bir keşiş kızına mı âşık olmuş ne olmuşsa, artık bilmiyorum, deli divane dolanırdı. Bu türküleri söyledi, sonra da yazıp verdi bana. Dedi ki olur ya bahçıvan, eğer Aslı'm bu bağa gelirse, yolu düşerse, ona bu türküleri söylersin.

— Aman bağban kardeş, sana kurban olayım, hele ikincisini söyle baka-lım bu türkülerin.

Aldı, aldı, zavallı, sevdiğinin tanımadığı, yüreğine taş saldığı Kerem, gö-relim bakalım, ikinci sözünde ne dedi:

*Yüce dağ başını kar aldı gitti
Baygu meskenini har aldı gitti
Her kim yar sevdiyse yar aldı gitti
Benimki de kara geldi bele bak*

Sevdiğinin sözlerine doyamayan Aslı, Kerem'i daha çok duymak için "daha var mı bağban baba," dedi. "Var, var, dinle hele," dedi Kerem.

Aldı son sözünü:

*Ben Kerem'im dem almadım dünyada
Derdim arttı oldu hadden ziyade
Mecnun gibi dolanırım sahrada
Kocalmışam turap oldum bele bak*

Aslı daha fazla tutamadı kendini, bağbana yalvardı:

— Bağban kardeş, Allah'ın seversen, işte o dediğin deli benim sevdiğim Kerem'dir. O tekrar buralardan geçecek mi, gelecek mi yanına?

— Vallahi, ben ne bileyim, onun işi belli olmaz. Durmadan o keşişin kızını arıyor. Kimdir o keşişin kızı?

— İşte o keşişin kızı benim. Ama Allah'ını seversen, mademki onun yazdığı sözleri bana söyledin, ben de sana üç kıta bir söz versem, geldiği zaman o deliye verir misin?

— Vallahi, hele söyle hanım, ne bileyim, ben de iki arada bir derede kalmışım.

Bunun üzerine aldı Aslıhan, bakalım ne diyor:

*Kerem sende akıl kemal olsaydı
Han oğluydun öz elinde kalırdın
Uymaz idin ben tersenin peşine
Gence güzelinden birini alırdın
Lala yalnız
Gül biter lala yalnız
Korkuram garip ölem
Cenazem kala yalnız*

Aslı'dan duydukları karşısında Kerem “hanım, kusura bakma,” dedi “ben bu sözleri ona verdiğimde o adam bana demez mi ki be ey namert, bir zenne ehline, bir kadına orada iki söz cevap veremedin mi, diye. Müsaade et, sözlerine cevap vereyim.” Bakalım, Kerem ne dedi burada:

*Şirin Aslı bir minnetim var sana
Sen beni bir beyvefa mı sanırdın
Sende olsa ataşımın zerresi
Alev alıp benden önce yanardın
Aldı Kerem:*

*Bizim yerde atlı yeter yayağa
Saralıf gül benzim dönüp bayağa
Kifirle dolup baştan ayağa
Aklın olsa kız müslüman olurdun*

“Eğlen bağban, eğlen benimle,” dedi Aslıhan, aldı sözü:

*Han Aslı da düştü dada feryada
Hazreti pirlerden içmişim bade
Beni sana yazsa yaradan huda
Aman vermez İsfahan'dan alırdın*

Aldı Kerem, bakalım ne dedi son sözünde:

*Kerem diyer bu sozler bahanaa
Gel seni götürüm get İsfehana
Acısaydın taca tahta divana
Ayrılmazdın öz yanımda kalırdın*

Kerem'in son sözleri Aslı'nın dikkatini çekti, "bağban," dedi, "sen benim gayrimüslim olduğumu nerden biliyorsun?" Gördükleri karşısında daha fazla dayanamayan Sofu kulübenin oradan koşarak geldi, "ay zalim keşişin kızı," dedi, "bu gördüğün, Kerem'dir." Aslı, Kerem'in yüzüne baktı, baktı ki Kerem ne hale gelmiş, işte o vakit gözyaşları içinde ayaklarına kapandı Kerem'in, "ağa Kerem, paşa Kerem, han Kerem," dedi, "ateş Kerem, tutuş Kerem, yan Kerem."

İki sevgili birbirleriyle sohbet, muhabbet ettiler. Akrep Bağları'ndaki güller, bülbüller ömürlerini ebediyen sürdürecektir. Cenabı Allah cümle hasretleri kavuştursun. Allah sevenleri sevdiğine versin. Hoşça kalın. Karşlı âşık Ali Rıza Ezgi bu hikâyeyi üstatlarından böyle nizama çekmiştir.

UZAKELLİ GARİP ŞAH HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Bayram Denizoğlu

Derleme Tarihi: 17 Nisan 2009

Derleme Yeri/Ortamı: İstanbul'un Ümraniye semtinde, Karşılar Derneği Lokali.
Ortamda bulunanlar; derleyici, otuz kişilik Dernek üyesi.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığın kendi tasnifidir.

y

*ürek gördüm dolu yara
Buna aklım erer sultan
Sanma seni görmeyen var
Elbet bizi görer sultan*

*Kul eylesin duasını
Mevla'm bilir arzusunu
Kuşun kurdun yuvasını
Yaradanım kurar sultan*

*Garip Şah da garip kuldur
Allah hazinesi bldur
Halini mevlaya bildir
Bir de bizi görür sultan*

Garip Şah böyle der ve Ana Sultan'ın kolundan tutar, onu saçaklıktan içeri götürür. Takdiri ilahidir yetiren, menziline yetirir. Çıktı, o gün için kahvaltı yapmadan sarayına gitti. Sarayına gidip tahtında oturunca o anda Allah'a yalvarıp yakarmaya başladı: "Allah'ım, hanımım doğru diyor; ben orada yalan söyledim, ama hanım da doğru diyor. Kırk-kırk beş yaşına geldik, çocuğumuz yok hâlâ. Ama ben de Ana Sultan'ın üzerine, mümkün değil, evlenemem. Allah'ım, sen bize bir çare yetir," dedi.

Her mahallede, her köyde, Allah'ın kimi has kulları vardır, siz de görmüşsünüzdür, onlara biz bazen deli deriz, ama veli de olabilirler. İşte Garip Şah her gün sarayına giderken, böyle bir zatın yanından geçiyordu, o gün de o adamı gördü, ona dönüp "Allah senden razı olsun adamım," dedi, sonra da "bugün nasılsın," diye sordu. Adam da Garip Şah'a, "Allah senden razı olsun Padişahım," diye karşılık verdi.

Garip Şah saraya geldi, makamında oturdu. O arada Vezir içeri girdi, baktı ki Padişahın yüzünde bir gülümseme var:

— Padişahım sağ olsun, ne oldu, diye sordu.

— Yahu, her şey bugün tersine döndü sanki. Her gün benim adamım, bu yolda gördüğüm efsane insan bana söylerdi, bugün ben ona söyledim "Allah senden razı olsun," diye; o da geri dönüp bana aynı şekilde karşılık verdi. Onun için güldüm. Bugün ne kadar yoksul, fukara, mazlum gelirse buraya, hepsinin rızasını, gönlünü kazan, ne isterlerse ver, sonra da sav.

— Başım üstüne, dedi Vezir.

Yarım saat sonra sanki kendi dediği muammaya kendisi düştü. Elinde bir baston, yaşlı bir adam titreyerek kapısını çaldı:

— Selâmünaleyküm, ey Garip Şah!

— Aleykümselâm, buyurun, oturun, dedi Garip Şah.

— Hayır, ben yoldan gelmiş seferi bir adamım, çok uzaktan geldim. Ben sizi ziyarete geldim. Orası sana aittir, ben oraya oturamam. Ben yolcuyum, yerimi yurdumu bilirim.

Bir köşeye oturunca, Garip Şah şöyle bir baktı ki bu adam ne bu yörenin insanıdır ne tanıdığı biridir. Dedi ki:

— Uzak yerden geldiğine göre, bizden ne arzun var, bize ne diyeceğin var?

— Sizden hiçbir arzum yoktur Padişahım. Allah'ını bil. Dostların dar gününde gelirmiş. Sana benim bir diyeceğim var.

— Buyur, dedi Garip Şah.

— Senin hanımın bugün ağladı mı?

— Evet, ağladı, dedi.

— İşte onun ağlaması dünyayı bir araya getirdi de senin haberin yok. Şimdi sana müjde veriyorum: Ben sana bir elma vereceğim. Bugün götüreceksin, hanımınla yiyeceksin. Bir oğlunuz olacak, adını ben koyacağım.

Kesin kesin konuşuyor.

Garip Şah dedi ki:

— Baba, yeter ki bizim öyle bir durumumuz olsun, adını kim koyarsa koysun.

Baba:

— Gel, beni biraz sarayın çevresinde gezdir, saray meraklısıyım, dedi. Garip Şah dışarı bir çıktı ki yanına baktı, adam yok.

Geriye döndü geldi; dedi:

— Vezir, ocağın batsın, nerede o yaşlı adam?

— Padişahım seninle geziyordu.

— Yahu, olur mu, adam kayboldu.

— Görürsün bugün, dedi Vezir.

Garip Şah elmayı götürür, hanımı Ana Sultan'la yer. Kısa anlatıyorum. O zaman tabii bir doktor yok söz değişimine göre, Ana Sultan hamile kalır; hamileliği üç aylık ve altı aylık olduğunda birer kurban kesilir.

Garip Şah'ın bir oğlu olur. Adını koyacaklar. Kim koyacak? O yaşlı adam adını ben koyacağım, demişti, ama şimdi ortalıkta görünmüyordu. Garip Şah “ya Rabbi, ya Resulullah, o adam kimdi, ne zaman gelecek, bu iş nasıl olacak,” diye yakarıyordu. Üç ay geçti, oğluna isim koymadılar.

Vezir etrafındakilere dedi:

— Kardeşim, bu böyle olmaz. Üç ay olmuş, Şah'ın çocuğuna çocuğuna bir isim konulmadı. Yani biz bu yörede Garip Şah'ın çocuğuna bir isim koyacak durumda değilsek, neye yararız?

Garip Şah dedi ki:

— Koyalım, ama acele etmeyelim; hele bir altı ayı çıksın, bir yaşına gelsin, ne var.

Adam diyemiyordu ki biri gelecek diye.

Garip Şah'ın oğlu üç yaşına girdi, isimsizdi daha. Hiçbiri olmuyor; Ahmet diyorlar, Ali diyorlar, isim koyuyorlar, olmuyor.

Bir gün, Lala, Vezir erkânı toplanır, Padişah'a rağmen, "olmaz, biz toplanacağız, çocuğa isim vereceğiz," dediler. Vay başımıza gelenler! İsimler koyulmaya başlanınca, Garip Şah'ın gözü o adamı aradı:

— Ey Allah'ım, o adam kimdi? Sakın o adam Hızır olmasın, gitti de gelmedi, benim başımı böyle bir belaya koydu. Çocuğuma isim koyamıyorum. Ne zor duruma düştüm.

Bakalım, o toplumun içerisinde, gelmeyen yaşlı babaya neler söyler Garip Şah:

*Yıllar evvel bir dervişle tanıştım
Beni bir sevdaya selen gelmedi
Bu akşam da derdi gamla alıştım
Gitti ikrar ile yalan gelmedi*

*Bahanesi var
Şahın da bahanesi var
Kul gider Hızır gelir
Bunun ne bahanesi var*

*Gönüllerin gönül sözü yanmazdı
Muhabbeti ehli şiir sanmazdı
Sadık dostlar ikrarından dönmezdi
Dönen ikrarından yalan gelmedi*

*Sabaha kaldı
Doktor yaram anlamaz sabaha kaldı
Şimdi bir isim koyan
Murat sabaha kaldı*

*Garip Şah da sözün söyler derinden
Bugün de dumanım çıktı serimden
Ben çekerim derdi gamı serimden
Eğledi bir bağrımı talan gelmedi*

*Sesi var
Dalda menekşesi var
Yayla benim ev benim
Köyde kuzu sesi var*

Garip Şah'ın bu sözleri bitince isim koyulmaya başlandı. Çocuk kucaktan kucağa dolaşıyordu. O anda kapı açıldı, yaşlı adam içeri girdi:

— Selâmünaleyküm, dedi yaşlı adam.

— Aleykümselâm, diye cevapladı Garip Şah.

— Vay, Allah senden razı olsun, Aha ben bunlara deseydim ki bir adamı bekleyeceğiz, bunlar beni reddederdi.

— Oğul, ben çok uzak yerden geldim.

— Tamam, gün sözü...

O anda heyecanla etrafındakilere döndü Garip Şah:

— Bir de şu yaşlı adama soralım, o ne diyecek bakalım.

Yaşlı adam aldı çocuğu kucığına, yüzüne baktı. Dedi ki:

— Aya benzer ay parçası, güne benzer gün parçası, uzak yerden gelmiş amcası, adı Uzakelli olsun.

Adam uzak yerden gelmiş, Uzakelli koyuyor çocuğun adını.

Dediler ki “yahu, Uzakelli nedir?”

Garip Şah dedi ki:

“Uzakelli demişse, Uzakelli olsun.”

Çocuğun ismini Uzakelli koydular. Uzakelli aşağı, Uzakelli yukarı. Kurban kesilir, düğünler çalınır, açlar yer, çıplaklar giyer, davul çalar, âşık söyler.

Orada herkes birbiriyle şen, bir şeyler paylaşır; o günün ortamında şenlikler yapılır ki çocuğun adı Uzakelli oldu. Anası sevinir, Ana Sultan, pay dağıtır gelinlere.

İşte, takdiri ilahi, ömrünün kısa olacağını Ana Sultan nereden bilsin?

Çocuk yedi sekiz yaşına varınca anası derde tutulur, on bir yaşına girince de anası ömrünü sizlere bağışlar. Ana Sultan toprağa verildikten sonra, o güzelim Uzakelli'nin üstüne -Allah size göstermesin- sanki bir karanlık çöker, bir perişanlık başlar.

Garip Şah'ın gözünün yaşı kurumaz: “Allah'ım, bir oğul verdin, o da yetim kaldı. Bunun üstüne evlensem bir yara, evlenmesem nasıl olacak?”

Garip Şah dört yıl bekâr gezdi. Yine Lalası, Veziri, orada olan insanlar, toplumun insanları toplanır, “Padişahım sağ olsun; böyle olmaz, bu sana yakışmaz, evleneceksin,” derler. İşte o zaman Garip Şah yine onların baskısından kurtulamaz, “kimi alırsanız alın, ben karışmam,” der. Garip Şah'ın gönlü üzerine, Lala ile Vezir giderler, ararlar ve Garip Şah'a bir eş bulurlar. Asil diye bilip Garip Şah'a aldıkları Hilal Hanım'ın meğer yılan hanım olacağını nereden bilsinler? Bir güzel gelin alırlar, ama yılanmış, nereden bilecekler? Getirirler, kırk gün kırk gece davul zurna çalarlar, âşık çalar, söz yetişir zamanına, herkes erer, âşık gider, Padişah erer muradına, ama belaya düştüğünü hiç bilemez.

. Ana Sultan'dan sonra ilk kez eve bir ana gelmiş, Uzakelli, güya anasının elinden bir çay içmek istermiş seneler sonra; ama bilmezdi ki ilk çay, son çay olacaktır.

Hilal Hanım baktı ki bir çocuk dolaşüyor sarayın içinde:

— Bu kimdir, diye sordu Garip Şah'a.

— Canım, sana söylemediler mi, bu bana Ana Sultan’dan yadigâr, gözümün ışığıdır, dedi Garip Şah.

— Ana mana anlamam ben, benim olduğum yerde ana mana olmaz.

— Ya ne olur?

— Benim olduğum yerde bir ben olurum.

O zaman, zavallı çocuk o aklıyla anasının hayalini gözünün önüne getirerek, dedi ki “benim babamın padişahlığı üç gün sonra fesholur.”

Akşamleyin Garip Şah eve geldi, herkes evine gitti, çocuk eve gelmedi. Ertesi günü yine çocuk eve gelmedi, üçüncü günü de eve gelmeyince, Garip Şah, adamlarına emir verdi:

— Gidin, oğlumu bulun getirin.

Adamlar gidip Uzakelli’yi getirirler. Gözleri yaşlı, ağlamış, iki gözü iki çeşmeydi. Niye? Çünkü “ben babamın huzuruna çıkarsam babamın evi bozulur, babamın yuvası yıkılır. Bir gelin getirdi, evlenmeyip ne yapsın adam, benim bu diyardan gitmem lazım,” diye düşünmüştü.

Kime gideceksin? Çok yakında kendi anasının babası ve dayıları olan çok kıymetli insanları vardı. “Ben, dayılarıma gidersem babam bu zulümden kurtulmuş olur,” diye düşünmüştü. Yüreğine danıştı ve öyle yaptı. “Ne yapmam lazım, onu anlatmam lazım,” dedi.

Padişahlık geleneğinde ve Türk geleneğinde bu vardır: Âşıklar vardır padişahın meclisinde. Çocuklar anasından doğduğu zaman beşiğine konulan üç hediyesi vardır; kılıç koyarlar, saz koyarlar, ok ve yay koyarlar. O da aynısını yaptığı için, Uzakelli, on bir yaşında saz çalmaya başladı. Ama babasının karşısına çıkacak, ona türkü söyleyecek kapasitede değildi.

Dedi ki:

— Yahu, madem gidiyorum, babamın yanından bir âşık gibi ayrılacağım.

Şimdi durun bakalım, o yavru, babaya ne diyor; ben söyleyeyim, Allah sizi var etsin:

Bugün bana dün göründü

Baba bana müsaade ver

Ayrılacak gün göründü

Baba bana müsaade ver

Garip Şah acayip oldu:

— Oğlum, sen ne söylüyorsun, diye sordu.

Uzakelli dedi ki:

— Baba, dinle.

Yetimlik her şeyden zordu

Bu kara günleri gördü

Evime analık girdi

Baba bana müsaade ver

*Uzakelli sözüm haktır
Yalanım yanlışım yoktur
Benim derdim senden çoktur
Baba bana müsaade ver*

Babasından ayrılan oğul, gün geldi, on dört yaş dedi, dayılarının evinde. Takdiri ilahiye bakın, bir gün, rüyayı âlemde, ona ismini koyan aynı insan, Hızır, onun yatağının yanına geldi, onu uyandırdı:

— Kalk bakalım, Uzakelli,

Kalktı, baktı ki yanı başında biri duruyor. Biraz da karanlıktı, Uzakelli korktu:

— Niye korktun oğul, Senin beni tanıman lazım, dedi Hızır.

Böyle deyince sesinden tanıdı onu. Seneler sonra görmüştü ya, biraz şaşırıldı.

— Ben senin sadık dostunum oğul. Şimdi sana bir emanetim var, dedi Hızır.

Hızır bir vesiledir, bir emanet veriyordu.

— Nedir, diye sordu Uzakelli.

— Şimdi görürsün.

Çocuğu uykuya daldırdı. Uzakelli rüyasında bir baktı ki ne baksın; karşısında bir saray. Hani derler ya, âşıkların bazıları öyle der: Üç kadeh verdi; biri o habibin aşkına, biri o sevdiği kızın aşkına, biri de âşıklığının aşkına. Hızır da öyle deyip badeyi Uzakelli'ye verdi. Kız kimdir; Azerbaycan'da Bayraktar Hükümdarın kızı Güzel Sultan. Bayraktar Hükümdarın kızının ocağı batsın, adam o kadar şer adamdır, kapısından geçemezsin. Bayraktar Hükümdarın kapısından geçilmez, Bayraktar Hükümdarın kızı istenmez; adam öyle biri.

Takdiri ilahi işte, kim istiyor o kızı; bir yetim. Ama babası kim, Garip Şah... Bunu ne Bayraktar Hükümdar bilecek, ne de âşık söyleyecek.

Hızır aleyhisselam kızın ismini söyleyince Uzakelli'nin başı dolandı.

— İsmi neydi, diye sordu Uzakelli.

— Bu kızın adını unutma; ismi Güzel Sultan.

Allah'ın sırrı işte, aynı gece Güzel Sultan'ın da rüyasında göründü Hızır, ona da aynı şeyleri söyledi.

Allah'ın hikmeti, Hızır Aleyhisselam, aynı anda, rüyasında kızı Uzakelli'ye, Uzakelli'yi de kızı gösterdi.

Açtı gözünü Uzakelli, baktı, deminki adam burada. Dedi:

— Yahu, sen hiç gitmedin mi bir tarafa, ben dünyaları dolandım?

— Nereye gideceğim oğul, dört gün sonra Güzel Sultan'ın düğünü var, ben olmazsam seni kim ona satacak?

Hızır Aleyhisselam onu atına bindirdi. Göz açıp kapayınca kadar Bayraktar Hükümdarın kapısının önündeydiler.

— Buyur, dedi Hızır.

Uzakelli attan indi.

— Bundan sonrası sana aittir oğul. Kıza töreli âşıklık yap, benim adımı öz adınla kara etme. Dara düştün mü beni çağır oğul, önce Allah'ı çağır, sonra beni çağır, dedi Hızır.

Uzakelli'yi rüyasında gören Güzel Sultan, kapının önünde onu görünce, cariyelere seslendi:

— Onu durdurun, onu durdurun; o dün gece rüyamda gördüğüm oğlan, dedi. O arada Uzakelli içeri girmişti. Baktı ki tellallar bağıyor:

— Bayraktar Hükümdarın kızı Güzel Sultan'ın düğünü var, âşıklara duyurulur, herkese duyurulur.

— Ulan, vallahi yetiştim, Bayraktar Hükümdarın kızının düğünü varmış. Ben de oraya giderim, çok güzel olur. Üç beş kuruş da para alırım, ne olacak, dedi kendi kendine.

Orada bağırın tellallardan biri şöyle bir baktı ki sarayın kapısının önünde bir genç, elinde de saz:

— Yavrum, sen kimsin, diye sordu tellal.

— Benim adım, Uzakelli'dir.

— Bırak şimdi uzağı muzağı oğlum, yakın olsan ne olur?

— Öyle şey olur mu ağabey, benim adım bu, Uzakelli. Beni o konağa kadar götür Allah aşkına.

Tellala beraber geldi ki, padişah meclisi kurulmuş, âşıklar sırayla dizilmiş, karşılıklı atışılar. O da meclise dâhil olur.

Âşıklar çalıp söylerler. O arada dediler ki:

— Yahu aramıza bir çocuk gelmiş, âşıkmiş, o da söylemek istemiş.

Kim söyleyecek peki? Korkusundan kimse Bayraktar Hükümdara diye-miyor ki bu çocuk söyleyecek diye. Çocuk ya. Vezire dediler:

— Burada bir uşak var, o da bir şey söyleyecek.

Vezir baktı Uzakelli'ye:

— Oğul, sen misin âşık, diye sordu.

— Evet,

— Yahu, padişah var burada, vezirler var, senin aklından zorun mu var? Bak, yanlış bir şey dersen, sonra başın belaya girer, Bayraktar Hükümdar'ın şerrinden kurtulamazsın. Bir şey biliyorsan çık söyle, yoksa benim başımı belaya sokma, ben de sana sahip çıkamam.

— Dayı, ben böyle söylemem ki toy sahibi gelsin.

— Ne demek oğlum, ne istiyorsun?

— Kızı çağır, dedi.

Hani derler ya, ölüm gezen. Sükût gezdiğine bakma, ölüm geziyor.

— Sen hakikaten akıllı mısın oğlum, ne demek şimdi bu, diye sordu Vezir.

— Benim huyumdur, ben toy sahibine gelirim. Toyum kime oluyorsa o gelsin.

Vezir gitti, Bayraktar Hükümdara dedi ki:

— Hükümdarın, bu âşığın bir huyu varmış, toy sahibi gelmeden söylemiyormuş.

— Onun toy sahibiyile ne işi olur, kalkıp söyleyecek.

O arada Güzel Sultan’la anası Sinem Sultan, giyinip kuşanmışlar, çıkageldiler, saçaklığın arkasına durdular. Hemen Bayraktar Hükümdara dediler ki:

— Kızın gelmiştir, arzu sizindir, âşık ne diyecekse buyursun.

O esnada Uzakelli, kendi kendine, “yahu, ben padişah falan anlamam, beni Hızır getirmiştir buraya, ben sevdaya düşmüşüm üç dört günden beridir. Benim işime bak, benim gücüme bak, hele bunların derdine bak. Ben bu kıza bir türkü diyeyim; bunun ne kadar adamı varsa, ya beni öldürürler ya da kızı bana verirler,” diye düşünüyordu.

— Söyle türkünü, diye emretti Bayraktar Hükümdar.

— Ben size türkü söylemem, dedi Uzakelli.

— Ya, peki, ne söylersin.

— Ben derdimi söylerim.

— Ne söyleyeceksin?

— Düşünü çalınan kız benim karşımda oturacak.

— Yavrum, sen hasta mısın, diye çıkıştı etraftan birkaç kişi.

— Ben öyle âşığım, öyle istiyorum, yoksa giderim, dedi Uzakelli.

O böyle deyince, Vezir, Padişah’a dönüp dedi ki:

— Bayraktar Hükümdar, bu çocuktur, bunun kusuruna bakma, bırak, ne diyorsa desin.

Güzel Sultan içeriye girdi ki, bizimki sazı elinde orada duruyor. Güzel Sultan onu gördü; “Yahu, bu âşıkımış. Hay Allah! Ya bizim rezilliğimizi ortaya dökerse, bana maşukam falan derse, ben rüyamda onu gördüm derse sormayın halimi. Ben bunu rüyamda gördüm, bu da hakikaten beni rüyasında gördüyse, bunu ortaya açacak, Bayraktar Hükümdardan ölüm alacak,” diye düşündü.

Kız, emin olmak için, Uzakelli’ye dedi ki:

— Senin adın nedir?

— Benim adım Uzakelli’dir, senin adın da Güzel Sultan.

— Vallahi doğrudur, dedi kız.

— Hah, o zaman tamam.

Bunun üzerine kızın babası, Bayraktar Hükümdar Uzakelli’nin yüzüne baktı; “ulan, bu delinin biri, şimdi öyle bir şey söyler ki hiç olmaz,” diye düşündü. “Oğlum, öyle bir şey söyle ki, âşıklığa uygun olsun,” diye uyardı Uzakelli’yi. Aldı sözü Uzakekki, bakalım neler söyledi:

Mevlayı seversen bir balkonda dur

Gözümün önünden itme sevdiğim

İster baban versin ister vermesin

Sen beni bırakıp gitme sevdiğim

*Bir gömlek giymiştin öñü düğmeli
Âşık olan kadere boyun eğmeli
Adı Gözel övmeli mi övmeli
Beni yâdlarında tutma sevdiğim*

*Uzakelli senle olar bahtiyar
Gönlüm civanlıkta geçer ihtiyar
Nişane verdiğim bir de yüzük var
Ömür boyu sakla atma sevdiğim*

Adam şaşırđı: “Allah Allah! Benim kızımđa divanenin yüzüğü nasıl olur yahu? Bu çocuk nerelidir, biz bunu tanımıyoruz; bu benim kızıma yüzük vermişmiş,” diye söylendi:

- Ulan, ne yüzüğüdür bu, diye çıkıştı Uzakelli’ye.
- Baba, ben sözümü söyledim, yalan mıdır, diye sordu Uzakelli.
- Doğrudur, dedi kız.

Anasına döndü, Güzel Sultan, dedi ki:

- Ana, yüzük de mendil de bendedir.

Hızır aleyhisselam ona bir yüzük, bir de mendil vermişti. Hatta dedi ki:

- Oğlan gelene kadar bunu sakla.

Olan bitene şaşıtı kaldı Bayraktar Hükümdar, “benim kızımı hanlar, çok değerli insanlar istiyor, şimdi de bir âşık parçası gelmiş buraya, güya benim kızımı istiyor. Ona şimdi bir oyun oynayayım da görsün,” dedi kendi kendine:

- Oğlum, dedi Uzakelli’ye.
- Buyurun Padişahım, dedi Uzakelli.
- Bu gece öyle bir türkü söyleyeceksin ki daha önce hiçbir âşıktan duymamış olacağız.

Uzakelli ayağı kalktı; “Bu padişah adamdır, özüne kahraman adamdır. Gerçekten ben buna ne söyleyeyim? Yalan söylesem, yalanı o benden daha çok bilir. Ben buna doğruyu söylesem, hoca meclisine gelmiş, bunu hoca söylemiş, hoca çağırılmış desem, bu hocayı da benden iyi bilir. Ben ne diyeyim bu Bayraktar Hükümdara ey yokları var eden?” diye düşündü.

O demeye kalmadı, bir de baktı ki kapı açıldı.

- Selâmünaleyküm,

- Aleykümselâm,

Kim girdi içeri, Abbas Pehlivan. Ocağı batsın.

— Ne oluyor burada, diye sordu Abbas Pehlivan. Hepsi adamın yüzüne baktı, korktu; adam yüz otuz kiloluk, çok kuvvetli.

Dediler ki:

— Bu gece burada Bayraktar Hükümdarın kızı Güzel Sultan’a elçiler gelmiş, onlar düğüne çıkacaklar.

— Öyle şey mi olur canım; beni yıkmadan kız almak var mı? O yiğit kimse çıksın meydana, dedi Abbas Pehlivan.

Kim çıkacak; bir uşak mı çıkacak karşısına? Olacak ya:

— Bana bak delikanlı, dedi Padişah, Uzakelli'ye

— Buyur,

— Az önce kız istiyordun. Abbas Pehlivan geldi, de bakalım hadi.

— Kim gelirse gelsin, Padişahım, Abbas Pehlivan geldiyse, Allah razı olsun, gelir, sabahleyin ben onunla güreş tutarım.

Birisi kırk kiloluk, elli kiloluk adam, birisi yüz otuz kiloluk bir adam. Birbirleriyle güreş tutarlarsa herkes güler. Ama olacağa çare olmuyor işte.

Sabah olur -cümlemizin üzerine hayırlı sabahlar açılsın- cümle âlem toplanır, gelir bir araya, divan kurulur. Bayraktar Hükümdar'ın hükümdarlığı sallanıyor. Oğlan yıkıldıysa ölmüştür; çünkü kızının, Güzel Sultan'ın adı lekeleliyor. Yok, Abbas Pehlivan'ı yıkarsa, kızını alıp gidiyor.

Abbas Pehlivan, Kars tabiriyle dedi:

— Balam, sensen mi güreşen?

— He,

— Adın nedir?

— Uzakelli,

— Ay sen ölesin uzak! Ne uzağı, ne yakını ulan? Şu cüsseyile kız almaya gelmişsin. Hele buraya bakın, kız isteyene bakın.

Adamlar bıyığının üstünde durur; öyle koçlar gelmiş, Köroğlu gibi, Daloğlu gibi kahramanlar gelmiş kız istemeye. O zaman yirmi beş-otuz yaşında evleniyordu delikanlılar, bıyıkları burma burma...

— Oğlum, sen bu yaşta niye düşmüşsün ortalığa, hele haline bak, dedi Abbas Pehlivan.

— Ben de evleniyorum, gönül meselesidir, dedi Uzakelli.

— Peki, şimdi Abbas Pehlivan senin hesabını verir.

Abbas Pehlivan, sanki Kırkpınar pehlivanı, yağlandı, çıktı. Bizimkini hiç gören yok tabii. Bir geldi ki, amcanın yanında böyle duruyor; hani serçe kuşu nasıl ki kartalın önünde duruyorsa, öyle duruyor. İnancınız olsun, öyle duruyor.

Güzel Sultan, anası Sinem Hanım'ın yüzüne baktı:

— Ana, sizin ocağınız batsın, bu adamın önüne bunu mu çıkarttınız? Bu benim maşukamdır, ben diyemiyorum ama boşuna, pehlivan onu yıkacak. Benim içimde o var, dedi.

— Vallah ne deyim kızım? Abbas Pehlivan'a bir kaş edelim, göz edelim, belki yıkılır, dedi.

O zaman, Abbas Pehlivan, bir döndü dolandı, Uzakelli'ye bir vurdu ki delikanlı yıkıldı, kalktı, kendi ağına düştü.

— Oğlum, senle işim yok. Senin için âşık diyorlar, türkü mürkü biliyor musun, diye sordu Abbas Pehlivan.

— Biliyorum, dedi Uzakelli.

— Hah, bana bir türkü söyle.

— Dayı, sana bir lala makamı diyeceğim. Âşıklıktan anlar mısın, anlamaz mısın bilmem, benim yüreğimden öyle geçen bir derdim var, sana söyleyeyim.

— Söyle balam,

O esnada adam başını kaldırıp Güzel Sultan’a baktı, kız öyle bir ağlıyordu ki hiç sormayın. “Ulan, ben bu kızın muradına engel olmayacağım, bu delikanlıya yenileceğim,” dedi kendi kendine, içinden öyle bir ufak nişane geçti. Dur bakalım, şimdi delikanlı ne söyler. Allah sizi var etsin.

Pehlivan kispetini yağlayıp onun yüzüne bakıyor, Uzakelli’nin de korkusundan içi katı oluyor:

Sana kurban olam Abbas Pehlivan

Ben fakirim hele dinle halımı

Benim vallah sana gücüm yeter mi?

Nerden geldin ay Allah’ın zalimi

“Bana bak ulan, acıma duygusuna getirip pehlivanın kafasını bulandırma,” dedi Abbas Pehlivan, “söyle, devam et,”:

Aramıza gönül bağı girmiştir

Kızınız bizlerden gönül vermiştir

Yaradan bizlere layık görmüştür

Kırma kanadımı kırma kolumu

Abbas Pehlivan, kızın yüzüne şöyle bir baktı ki, Güzel Sultan’ın gözü yaş dolu. Dedi ki:

— Ay Allah’ım, bu çocuğu yıkma.

Kız da o arada diyor ki:

— Ay emmi, Allah’a başışla, bu adamı burada rezil etme.

Aldı Uzakelli:

Uzakelli gönüllerden yeter mi?

Ala karga bülbül gibi öter mi?

Ben fakirin gücü sana yeter mi?

Ne yapayım göze aldım ölümü

— Oğlum, dedi Abbas Pehlivan.

— Buyur, beyim, dedi Uzakelli.

— Çık da er meydanına, güreş.

— Allah’ım, beni utandırma.

Sazını bir köşeye koydu Uzakelli, Abbas Pehlivan’ın eline düştü. Abbas Pehlivan onu yere, göğe, her tarafa vurdu, ağzı, gözü kan içinde kaldı. O arada kız gözyaşlarını tutamıyor. Pehlivan, Uzakelli’yi yerden yere vuruyordu. O esnada bir kedi girdi meydana, adamın bacaklarının arasından girdi ve adamı yere yıktı. Uzakelli fırsattan istifade, hemen Abbas Pehlivan’ın üzerine çıktı:

— Oldu mu, olmadı mı, oldu mu, olmadı mı?

— Oldu, pes ettim, dedi Abbas Pehlivan.

Garip Şah'ın oğlu Uzakelli, Bayraktar Hükümdarının gerçekten yenilmeyen pehlivanı Abbas Pehlivan'ın huzurunda perişan bir haldeyken, bir kedi tarafından yenildi pehlivan. Etraftakiler, "vay, bu işe şer karıştı," dediler. Bayraktar Hükümdar, herkesin huzurunda dedi ki:

— Bu böyle olmaz, ben kızımı veremem buna, bunun hakkı zindandır. Bu nereden geldi de düşünümü zayı etti. Bunu atın zindana.

Vezir:

— Ulan delikanlı, ben sana demedim mi; bu Padişah akılsız adamdır, sen geldin bunun önüne çıktın, şimdi bu adam seni zindana atacak. Şimdi gel de derdin yoksa zindanlarda çürü. Yavrum, türkünü deyip, iki üç kuruş para alsaydın, altın maltın verirdi, dedi

Uzakelli dedi ki:

— Baba, ben âşıklık yapıyorum, para derdinde değilim.

Bilmez ki adam âşığın halini, nereden bilecek.

— Peki, o zaman, götürün atın, dedi.

Kızın gözleri yaşlı, ananın gözleri yaşlı. Uzakelli'yi zindana attılar.

Zindana düşünce, Hızır Baba'nın dediği söz aklına geldi; "Önce Allah'ı, sonra beni unutma; dara düştün mü beni çağır," demişti.

Akşam karanlığı çöker. Zindancı başı var, yüzüne bakanın işi rast gitmez. Zindancı başı dedi:

— Ulan, sen necisin?

Uzakelli dedi ki:

— Ben âşık idim, buralara düştüm; bir kız isteyecektim güya, o da öyle oldu, elimden aldılar, beni de tuttular, içeri attılar. Allah'ı seversen, beni bırak.

Zindancı başı dedi:

— Hele bir türkü söyle, belki bırakırız.

O da alay ediyor, bakın şimdi, o da alay ediyor.

Uzakelli dedi ki:

— Sana hangi türküyü söyleyeyim?

Zindancı başı dedi:

— Ne söylersen söyle de başımı ağrıtm.

Hani derler ya, adamın bir korkusu yok ki; zindancı başı, ne korkusu olacak?

Böyle deyince, Uzakelli; "Dur hele, bu da bir yürek taşıyor, bir söyleyeyim belki acı bir makam olur; barak türünde bir türkü söyleyeyim, belki bana acır," diye düşündü:

Dinle sözlerimi zindancı başı

Bağışla Mevlaya göster yolumu

Ana yok baba yok gurbet ellerde

Bağışla Mevla'ma göster yoluma

Zindancı başı dedi ki:

— Nerelisin ulan?

Uzakelli:

— Ben buralı değilim, çok uzak yerden gelmişim.

— Yoksa sen buralı falancanın, filancanın oğlu musun?

Dedi:

— Yok, tövbeler olsun, ben buralı değilim.

Böyle deyince:

— Söyle yavrum, dedi.

Garibim dünyada bir muradı var

Her insanın ailesi evladı var

Yarsız bu dünyanın nede tadı var

Seversen Allah'ı göster yolumu

Uzakelli kaderinden karalı

Yedi yaşımdaydım kaldım yaralı

Anasız babasız elden aralı

Bağışla Mevla'ya göster yolumu

Zindancı başı dedi ki:

— Ulan delikanlı, bana bak, sen çok feryatlı bir türkü söyledin, ama âşıklığına mâşıklığına acımam, hele burada kalacağın gündür. Ben ne yanlış yapacağım kardeş, sen düşmüşsün, gelmişsin buraya. Bayraktar Hükümdarla benim işim olmaz.

Sabah nöbet tutacak adam yeni yeni gelmeye başlamıştı. Onun sesini duymuştu. Geldi, dedi ki zindancı başına:

— Nedir; bir feryat, bağırma vardı?

Zindancı başı, alaylı alaylı dedi ki:

— Yahu, bir çocuk düşmüş içeri, âşıkılmış; güya kendi de gelmiş, Bayraktar Hükümdarın kızını istiyor. Bu kimdir, necidir, ben de bilmiyorum.

O böyle deyince Uzakelli dedi:

— Efendim, hiç kimse bilmeseydi, Allah biliyor; ben de bir bendeyim, ne var yani?

Dedi:

— Yavrum, o zaman sen bunlarla ne davaya düşmüşsün, niye türkü söyleyip kendini yoruyorsun; senin hiç adamın yok mu, güvendiğin arkan yok mu, kimsen yok mu?

Adam böyle deyince, Hızır aklına geldi; dedi:

— Haklısınız babam, benim adamım madamım yoktur.

— O zaman yavrum, git yat, yarına Allah büyüktür.

Adamlar gittikten sonra, gecenin bir vakti olmuş, Allah biliyor, sabah namazına doğru, yatmıyordu Uzakelli, ağlıyordu, “Allah’ım, beni buralara salan

sen oldun, anamı öldüren, nasibimi alan, kaderimi yapan, her şeyim sensin. Beni getirdin, Bayraktar Hükümdar gibi bir adamın kızına ocak ettin. Beni yedi yaşında yetim bıraktın, şimdi de getirdin, burada ortada kaldım. Hızır elimden tuttu, beni buraya getirdi, önce sana, sonra da ona sığınıyorum,” diye yakardı.

Böyle deyince, baktı ki sanki kartallar onun etrafında dolanıyordu. Hâlbuki ortalıkta ne kartal var ne de bir kuş. Ona öyle geliyordu ki sanki zindan başına yıkılıyor, sanki kuşlar onu dinliyordu. İşte o zaman, “neredesin ey Hızır Baba,” diye seslendi. Allah sizi var etsin:

*Zindana attılar beni
Nerdesin ey Hızır Baba
Taşlara tuttular beni
Nerdesin ey Hızır Baba*

*Akılların almadığı
Yüreklerin dolmadığı
Hiç kimsenin bilmediği
Dardayım ey Hızır Baba*

*Uzakelli der ağlıyım
Genç civan taze çağlıyım
Kim ne bilsin şah oğluyum
Dardayım ey Hızır Baba*

Sabah daha hiçbir kimse kalkmamış, ezandan önce, karanlık zindan, kapı açıldı. Kim girdi içeri dostlar; Hızır Baba:

— Oğlum,
— Buyur, dedi Uzakelli..
— Haydi, gidelim.

Zindancı, içi geçmiş, bir köşede rahat yatıyor, sanıyor ki, öyle biliyor ki, çocuk orada uyuyor. Ama Hızır Baba kapısını açmış, çocuk kapıyı aşmış da gitmiş, nereye; babasına, Garip Şah’a. “Ben bu yükü göğüsleyemem, babamın huzuruna gideceğim, Garip Şah’ı getireceğim, bunları rezil edeceğim,” dedi kendi kendine Uzakelli..

Kimden haber vereyim; Garip Şah’tan.

Yedi senedir oğlundan bir haber alamayan baba, Gürcistan’da yas ilan etti. “Bir tek oğlum var, o da gitmiş. Her kim ki benim oğlum Uzakelli’nin geldiğini söylerse, ona hayatında ulaşamayacağı mertebeyi veririm,” dedi.

Bu böyle dursun, köylüler yaşlı, zaman, Allah biliyor, çayır zamanı. O zaman Uzakelli bir gelir ki ne gelsin; herkes siyah elbiseler içinde ot biçiyor, çayır biçiyor.

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

Baktılar ki, bir genç, elinde de sazı:

— Yavrum, ne işin var buralarda, ölüm mü senin başında böyle geziyor?

— Ne oldu ya?

— Yavrum, buradan şehre sazla girme, bizi dinle, bizim padişahımızın oğlu ölmüş, biz yaslıyız. Garip Şah yaslıdır. Böyle girme, bu şehri viraneye çevirme.

— Yahu baba, sen ne söylüyorsun, ben, Garip Şah'ı görmeye gidiyorum.

— Oğlum, etme, Garip Şah yaslıdır, biz yaslıyız.

— Baba, sen beni tanımadın mı?

— Tanıyamadım oğul, dedi yaşlı adam.

Adamın bir hanımı vardı; ömrü boyunca, iki şeker bulsa, üçüncüyü bulamıyor, üç tane ekmek bulsa, dördüncüsü yoktu, kadın dedi ki:

— Yahu, ocağı batası adam, uşağı ne sorguya çekiyorsun, koysana bir otursun.

Bir adama Allah verdi mi, hepsini birden verir.

Uzakelli oturdu. Kadın önce Uzakelli'nin önüne biraz ekmek koydu:

— Yavrum, ye. Olanımız budur, kusura bakma.

Baktı, ekmeği var, peyniri yok; su var, çay yok. Böyle bir durum...

Dedi:

— Ana, senden Allah razı olsun, sen ne iyi bir insansın.

— Oğul, neyimiz vardır ki vermeyelim? Ben bu adama da bir senedir gelmişim, ocağı batasının evinde bir karnımız doymadı. Oğul, bana bir türkü söyle, ben evli bir kadını, beym de dinlesin.

Dedi:

— Ana, sen arıfsın. Beyini ata bindir, atını hazırla, ben senin beyine bir türkü söyleyeyim.

Anladı ki, onu orada ölü biliyorlar; eğer onu götürürlerse babası bunları zengin eder. Sanki kalbine doğmuş.

Dedi:

— Oğul, neyimiz var ki?

— Ana, atını hazırla, ben türkü söyleyeyim, bunu göndereceğim, dedi. Çünkü duyar, bir akıllı gider, müjdeye gider. O arada kadın onun atını ayarlamada olsun, kadının gönlünden gelen şeyler yapılırken, oğlan da babaya diyordu. Bakalım, ne diyordu:

Ben bu köylü değil miyim

Beni dinle hele baba

Evim aynı yurdum aynı

Ben buralı değil miyim

*Yüksek dağın kalasıyam
Güzellerin lalasıyam
Garip Şah'ın balasıyam
Ben bu yerli değil miyem*

*Uzakelli aha geldim
Yatmışım sabaha geldim
Müjde verin Şaha geldim
Ben bu yerli değil miyem*

Bunları duyunca kadının aklı hemen başına geldi, kocası ise hemen atına binip sarayın yolunu tuttu. Ne demişler al elini sakla derdini, Adam Garip Şah'ın sarayına yetişir, hiç kimseye de söylemez, girer kapıdan. Sarayın sual taşı var, biliyorsunuz, dilek taşı, murat taşı, o taşa oturur.

Garip Şah hemen sorar:

— Bu adamın ne arzusu var, neden oturuyor sual taşında?

Kapıdaki adam der ki:

— Buyur, ne arzun var?

— Şahıma bir dileğim var, der adam.

Kapıdaki görevli der ki Garip Şah'a:

— Şahıma bir dileği varmış.

— Gelsin, der Garip Şah.

Adam pejmürde bir halde gelip Padişahın huzuruna çıkar:

— Şahım, bundan sonra sana da bize de kara giyinmek yaraşmaz.

— Niye?

— Senin oğlun geldi.

— Eğer senin bu söylediğin doğruysa, dile benden ne diler sen.

— Şahım, yalanım varsa canımı koyacağım senin önüne.

Kadın, Uzakelli'nin gönlünü almış, orda ekmeğiyle, aşıyla, suyuyla onun nazını çekerken, adam da yetişip Garip Şah'a haberi verdi:

— Söz zamanına erişsin, benim balam buraya gelsin, arzun tamamdır, dedi Garip Şah.

Bu arada kadın, Uzakelli'ye sordu:

— Oğlum, sen kimin oğlusun?

— Ben, Garip Şah'ın oğluyum.

Kadın inanmadı:

— Sen Ana Sultan'ın mı oğlusun?

— Evet, ben onun oğluyum.

O böyle deyince, kadın başladı ağlamaya, çünkü Ana Sultan analar anasıydı. Uzakelli'nin aklına çocukluk günleri geldi:

— Ana, ağlamaya gerek yok, benim öyle şaddık günlerim oldu ki haberin yoktu, ben bu anda beladan çıkmışım. Ağlamayacağım, sen de ağlama ana. Hele dur, benim geldiğimi senin erin desin gelsin, sen kalanına karışma.

— Ne karışacağım oğul?

— Dinle, ana, dinle.

Uzakelli sazı çalmaya başladığında etrafta çalışanlar toplandılar başına, cemaat oldular, dediler:

— Hele bırakın tırpanı, tırmığı, dirgeni canım, şunu bir dinleyelim.

İçeri giren, bir köşeye oturdu, âşık söyler burur kenarlarında. Derler ya, otlardan burur yapıyorlar. İşte o zaman, dur bakalım, cemaatine ne diyordu:

Gidin şah babama deyin

O sevdiğin balan geldi

Kederli kalmasın babam

O sevdiğin balan geldi

Yollarıma halı sersin

Padişah murada ersin

Çifter çifter kurban versin

Uzak yerde kalan geldi

Uzakelli dert çobanı

El uşağı gün ozanı

Muhabbeti dertli canı

Sırdan bulan kalan geldi

Bütün millet, demini dediğimiz gibi:

— Ulan, Garip Şah'ın oğlu gelmiş, ne duruyorsunuz; atlarınıza binin, müjdeye koşun, dedi.

— Ama atın ne kadar güzel olursa olsun, senden önce cıvıllı adam çıktı gitti.

— Ulan, ne oldu?

— Ne olacak; siz hiç boşuna atı sürmeyin, ben bu ananın adamını gönderdim. Bu da fukaraymış, hele Allah büyüktür.

— Ulan, iyi oldu, demek ki bu fakirlikten kurtuldu, dediler.

Garip Şah, lalasını, vezirini yanına alarak, oğlunu karşılamaya geldi.

Elinden öpen Uzakelli, babasına şöyle bir baktı ki babasının saçları ağarmış. “Eyvah! Demek ki benim anam babama ne yaman günler veriyor. Analığım bizim eve düştükten sonra hele benim babamın haline bak. Ben çektim gittim, babam kurtulur diye; ama kurtulamamış, daha kötü olmuş,” diye düşündü.

Neyse, kurbanlar kesilir, müjdeler verilir, o haber veren adam da ayrı. Garip Şah emri ferman buyurdu:

— Bu akşam bütün herkes bizden yiyip içiyor; köyümüzde, şahlığımızda, Gürcistan'da, bütün şehrimizde yas kalktı. Âşıklar gelsin, meydan kurulsun; Oğlunun âşık olduğunu da hâlâ bilmiyor. Bakalım, benim oğlum da içinde bunlara ne diyor.

Herkes gelir. Bir tek kim gelmez; analık gelmez. Analık gelmeyince, Garip Şah hemen oğluna baktı, oğlu da babasına baktı. Dedi:

— Baba, anam nerede?

— İşi varmış, gelemedi yavrum.

— Yok, eğer benim anam gelmezse ben türkü söylemem, dedi. Çünkü ona demesi lazım.

O yürekli baba, o ağlayan baba, analık içeri girince, sanki oğlunu hiç tanımaz bir hale geldi, yüzü değişti, şekli değişti. Avradına hoş gelsin diye sıyrıldı. İşte o zaman Garip Şah'ın sıyrılışını gören Uzakelli, bakalım, babasına ne diyor.

Millet toplanmıştı. Uzakelli, anasının odasına girdi. Babasının bütün otağlarını dolaştı, geldi; her şey yerindeydi, sadece ana yok. O anayı o anada yaşamak istiyordu; ama ana nerede ki? O, ana değil, taş ana. Dedi:

— Gene de gelsin; anamdır, onu görerek söyleyeyim.

Kadın gelmedi. Baktı ki, onun söylemesi hep boş. Buraya geldiğini de millet anlasın, niye gelmiş.

Aldı, aldı Uzakelli:

*Ata diyarını gördüm cana geldim ay baba
Ruhum yine tazelendi cana geldim ay baba
Beni koynunda gezdiren anamın diyarına
Yıllar sonra arz eyleyip gene geldim ay baba*

— Ata diyarımı gördüm, cana geldim ay baba, deyince Padişahın gözünden yaşlar döküldü.

Bakalım, daha ne diyordu:

*Özü rahmetine gitti, beni koydu yanına
Hele bir bak bu haldeyim neler geldi sonuma
Yaradan nasip eyledi babamın mekânına
Uzakelden arz eyleyip gene geldim ay baba

Uzakelli söz söyledi şirindi dillerine
Yaradan'ım lütuf eder her zaman kullarına
Uzaktan gelen balanı baba bassana kollarına
Ruhum tazededen canlandı cana geldim ay baba*

Efendim, demin ne dedik; analık gelmemişti. Hemen dedi ki, "Eyvah, Eyvah! Benim analığım gelmedi, babam da gördü yahu," Türküler devam ediyordu.

Garip Şah:

— Oğlum, senin ne derdin vardı ki böyle ağlayarak türkü söyledin, beni de ağlattın?

— Baba, bildiğin gibi değil.

— Ne oldu?

— Bilmem duydun mu Bayraktar Hükümdarı; onun kızını istemeye git-tim, başımı belaya koyup gelmişim.

— Ne olmuş?

— Bayraktar Hükümdarın kızını dedim ya baba.

Çok hoşuna gitti duydukları. Garip Şah dedi:

— Yahu, sen aşığım diyorsun, telle söylesene oğlum. Yeter ki benim oğlum evlensin; Bayraktar Hükümdar değil, dünyanın hangi hükümdarı da olsa, alırım. Peki, ne için geldin?

— Baba, dinle:

*Dinle sözlerimi ay benim babam
Yüce dağlarında karım var benim
Padişahlar ferman buyurur derler
Yol bekleyen nazlı yarım var benim*

*Zindana salmıştı zindancı başı
Hızır Baba orda etti teftişi
Melekler saldı da güzünün yaşı
Anlatılmaz gizli sırrım var benim*

*Uzakelli der ki sana gelmişim
Onun için bu divana gelmişim
O yar için yana yana gelmişim
Yol bekleyen intizarım var benim*

Garip Şah dedi:

— Oğlum,

— Buyur baba,

— Yavrum, sen bu gece kal, bütün millet, herkes eğlensin, yesin içsin, âşıklar çalsın. Sen han babanın han yurdunda dur hele.

Herkes yer içer, âşıklar çalar, devran kurulur, gider, üzerinize hayırlı sabahlar olsun, onlarla beraber. Bir sabah açılır ki, hayırlı olur inşallah.

— Oğlum, artık durma zamanı değil; bundan sonra Bayraktar Hükümdarına ben gideceğim, dedi Garip Şah.

Uzakelli buna sevindi. Ama hemen sonra babası dedi ki:

— Yok, oğlum, yok, Bayraktar Hükümdara sen gideceksin.

— Nasıl olur yahu, Bayraktar Hükümdara ben babamı gönderiyorum, babamsa beni gönderiyor. Nasıl olur bu?

Genç, aklına hiç gelmiyor; babasının padişahlığını oğluna vereceği hiç aklına gelmiyor ki.

— Oğlum, senin adın neydi?

Uzakelli dedi:

— Benim adım Uzakelli baba, daha yeni mi duyuyorsun?

— Ama unuttun mu oğlum, Hızır ne demişti; Uzakelli Garip Şah demişti. Şimdi ben unvanımı değiştirdim, tahta sen oturacaksın. Bundan sonra sana Uzakelli Garip Şah desinler de, görelim hele Bayraktar Hükümdarı.

Bizde “baba, oğluna bağı kıyar; oğul salkımı kıymaz,” tabiri vardır, hakikaten, baba, servetini, tahtını verdi oğluna, niye, mahcup olmasın diye.

— Bana bak yavrum, dedi Garip Şah.

— Buyur, dedi Uzakelli.

— Bugünden itibaren vezirin, lalanın, herkesin haberi olsun; Uzakelli Garip Şah vardır artık, Garip Şah çekiliyor.

— Baba, ben nereden öğreneceğim bu işleri?

— Sen karışma yavrum, bana bırak.

Hemen lalalarına, vezirlerini çağırdı Garip Şah:

— Bana bakın, bundan sonra Şah oğlumdur; Uzakelli Garip Şah. Beni artık unutun.

— Başımız üstüne, dediler.

Hemen makamını verir, tahtına oturtur. Beşinci günü kervan kuruldu. Deve kervanları, otuz deve yükü altını, mücevheratı kervanlara yükledi, oğluna dedi ki:

— Bayraktar Hükümdarın kapısına gideceksin, onu parayla satın alacaksın. Seni kime benzetmiş o, kime kızını vermiyor?

Uzakelli, böyle bir yan baktı babasına, bir de geri döndü, dedi:

— Allah Allah! Yahu, kapıdan kovulan adamın, zindana düşen adamın haline bakın hele.

Kendi kendine, “gene gideceğim, gene orada bana gülecekler,” diyordu. Hakikaten, Uzakelli Garip Şah, deve kervanlarıyla, lalaları, vezirleriyle gelir Bayraktar Hükümdarına. Bir köşeye çadırları kurulur. Hükümdara haber gider:

— Ey Bayraktar Hükümdar, haberin olsun, Gürcistanlı Uzakelli Garip Şah geldi.

Uzakelli ismi adama bir şey hatırlatıyor, ama Garip Şah ismi unutturuyor onu.

— Kim geldi, diye sordu Bayraktar Hükümdar.

— Uzakelli Garip Şah, Gürcistanlı, dediler.

— Gelsin, hoş geldi, sefa geldi. Ne güzel bir mutluluk ki benim kızıma bir şah elçi gelmiş.

Uzakelli’nin lala ve vezirleri kıza elçi giderler. Güzel Sultan dedi ki:

— Lala olsun, vezir olsun, kim olursa olsun; ben, Uzakelli’den başka kimseye gitmem. Uzakelli’ye giderim, şahı mahı bilmem.

O böyle dedi de, kime anlatacak derdini; anasına:

— Ana, bana bir adam geldi buraya, ona sahip olamadım; benim başım üstüne, o benim maşukamdı. Götürüp zindana attınız. O zindanda öldü mü, kaldı mı, gidin getirin, ben başkasına gitmem.

Güzel Sultan zindana haber gönderdi.

Güzel Sultan’ın gönderdiği adam zindancı başına gitti; zindancı başı dedi:

- Ocağınız batsın, adam çıkmış, kaçmış gitmiş.
- Kim gitmiş?
- Zindana attığım adam sabahleyin yok olmuş.
- Nice olmuş?
- Bilmiyorum, adam yok işte.

O yanı, bu yanı derken, yavaş yavaş sır çözülüyordu. Orada yok, burada da yok; ne olmuş bu adam? Onu araştırıyorlar.

Kendisi de çadırında uzaktan seyreder, hiç çıkmaz dışarıya; lala, vezir gönderir.

Dedi:

— Ana, ocağınız batsın. Yahu, bu adamı bu Abbas Pehlivana perişan ettirdiniz. Benim maşukamdı. Ben onu görmeden yaşayamam ana. Bana bir müsaade edin, zindana ben gideceğim.

Güzel Sultan balkon saçaklığından aşağıya inip, cariyeleriyle beraber zindana gittiğini gören Uzakelli Garip Şah dedi ki:

- Kispetimi değiştirin, ben de bakacağım, o kız nereye gidiyor bakalım. Değiştirdi üstünü, padişahın kispetinden çıktı, normal adam gibi giyindi. Güzel Sultan zindana girdi, baktı ki zindancı başı orada:

— Zindancı başı, o delikanlı ne oldu; saz çalıyordu hani, nerede o?

— Kızım, ne olacak; öyle bir gecede kayboldu ki bu ne beladır, ben de anlamadım. Zincirli kapılardan nasıl çıktı bu adam?

Güzel Sultan dedi ki zindancı başına:

— Sen onun Hak vergisi olduğuna inanmadın mı?

— Yahu, ne Hak vergisi, ne işi; Hak vergisi mi var yahu?

Zindancı böyle acayip sert konuştu.

— Yahu, sen ona niye öyle dedin? Allah dostudur o. Bak, öyle laf söyler ki dilin tutulur, aklın durur, gidersin padişahın önünde yanlış konuşursun, dedi Güzel Sultan.

— Yok, bize öyle bir şey olmaz, dedi zindancı başı.

Uzakelli de o ara gelmiş, bir köşeye sıvışmış onları dinliyordu.

Güzel Sultan, tekrar saçağın altından geçip saraya doğru giderken şöyle bir baktı ki duvarın dibinde biri var, hemen tanıdı Uzakelli'yi:

— Ulan, neredesin sen, diye sordu.

— Dur hele, benim başıma geleni hele söyleme. Sen iyi diyorsun, ben bunu bir rezil edeyim, seyret.

Padişahın fermanı aklına geldi, zindancı başının sızılması aklına geldi.

Dedi:

— Ben buna öyle bir oyun oynayayım ki, dediği gibi, bunun dili mili lal olsun, padişaha öyle kâr olsun.

*Dinle sözlerimi zindancı başı
Felek seni salsın şer ayağına
Sen benim başıma fitne kurardın
Allah seni salsın zor ayağına*

*Gördüm cemalini vallah mayilem
Sevdiğimin her haline kayilem
Senin bütün dertlerine eğilem
Seni asacaklar zor ayağına*

*Uzakelli gönüllerde zarı var
Âşıkların yüreğinde narı var
Her sevdalının sevdiğine yarı var
Seni rezil etsin pir ayağına*

— Seni rezil etsin pir ayağına.

Bu, çok ağır bir konuşmadır; ama zindancı başı için önemli değildi.

— Tamam, mı yavrum?

— Tamamdır.

Uzakelli Güzel Sultan’a şöyle bir baktı. Güzel Sultan’ın rengi bembeyaz olmuştu. Niye? “Ulan, ben böyle bir oğulla evlenecektim, beni geldi padişahlar istedi, benim yurdumu yuvamı bozar gibi bu çocukla aramı bozdular. Bu şerre düşmüş; bu ne etmiş, benim babam bundan ne istiyor ya Rabbi, ya Resulullah?” diye feryat ederken, arkasına sütanası geldi.

— Kızım.

— Buyur.

— Kızım, anan seni arıyor yavrum; ortalıkta ne dolaşıp duruyorsun bu oğlanın peşine? Sana vezirler, lalalar gelmiş, elçiler gelmiş; hele gözün aydın olsun, Uzakelli Garip Şah seni istemeye gelmiş, dedi.

— O kimdir yahu; o nedir, o kimin nesidir?

— Ben ne bileyim; adam otuz tane dere kervanıyla gelmiş. Ayrı bir yere indirmiş adam kendini; lalası, veziri durmadan kapıya girip çıkıyor, o da seni istemeye gelmiş, dedi.

— Adı da ne acayip... Uzakelli vardı, Garip Şah da nereden çıktı?

— Ben ne bileyim; adamın soyadı Garip Şah’mış, dedi.

Bayraktar Hükümdar. Öyle bir nasibi bir daha nereden bulacak?

Vezirleri dedi:

— Ocağın batsın; padişahların hiçbirine vermedin, Uzakelli Garip Şah’a ver bari. Otuz tane deve kervanıyla gelmiş, içi hep altın dolu.

Vezirler böyle deyince:

— Ulan, o âşığı getirin bana, dedi.

Bayraktar Hükümdar bir düşünüyor kendi kendine: “Ulan, bu deve kervanları benim kapıma geldi, bu kadar insan benim kapıma geldi, otuz-kırk

zengin adam geldi. Ben deli miyim yahu kızımı buna vereceğim; daha iyi bir kısmet bulurum.”

Bayraktar Hükümdar seslendi:

— O âşığı bana getirin, dedi.

— Yahu, o âşık da kim?

Şimdi o veziri, lalayı, hepsini unuttu, âşık geldi aklına:

— Eğer o âşık o gece meydana çıkıp, Abbas Pehlivan’la güreş tutuşmasaydı, kızımı istemeseydi, o işlere düşmeseydi, ben kızımı birine verecektim, ona razı olacaktım. Beni âşık ondan kurtardı. Bana o âşığı getirin, dedi.

İçeriye girdi, baktı ki, âşık geldi. Dediler:

— Âşık geldi.

— Buyur.

Ama âşık önceki âşık değil, âşık çok değişmiş.

Padişah olmadan önce normal bir adamdı, indi Uzakelli Garip Şah olarak geldiğini ne bilsin; adamda bir değişiklik yoktu, özünü biliyordu, fermanı cebinde çünkü. Böyle baktı ki, o eski âşık değil, sükût gezmiyor, sert geziyor.

— Buyurun beni çağırtmışsın padişahım, sağ olsun, dedi.

— Yok, ben çağırmadım, ben söylemedim, dedi Bayraktar Hükümdar.

— Ben, kızını istemeye gelmişim vezirlerimle, lalalarım la beraber, dedi.

— Seni ben çağırmadım, seni her zaman da destekledim. Ben seni çağırmadım yavrum. O zaman, seni çağıranı soracaksın.

— Kim çağırdı beni? deyince; o yiğit adam, Bayraktar Hükümdar, korkudan, “Ben çağırdım” diyemiyor. Meclisin içinden de biri diyemiyor ki, “Bu çağırdı.”

Dedi:

— Yahu, beni buraya biri çağırmış; kim çağırdı buraya?

Biliyorlar da, diyemiyorlar. Sonunda dayanamadı, dedi:

— Oğlum, ben çağırdım.

— Sen mi?

— Evet, ben çağırdım.

Bayraktar Hükümdara dedi ki:

— Neyine güvenerek çağırdın? Sen beni getirdin buraya, ben bir âşıklık yaptım, başıma bin türlü işler çıkardın. Yine mi çıkaracaksın?

Dedi:

— Yok, oğlum, yok. Ben sana ödül vereceğim, altın; bin kese altın benden.

Hükümdar verir, vezirler verir, lalalar verir:

— Niye veriyorsunuz?

— Yahu, senden Allah razı olsun oğlum. Sen geldin, kızımın adamları fazlaştı, lala, vezir doldu burası, padişahlara yurt oldu. İndi senin bir dileğin var mı benden, söyle. Öyle bildi ki, para diyecek.

Dedi:

— Dur hele.

*Buralarda bitkin düştüm bir zaman
Yüce dağlar yara yara getirdim
Padişahlar gelsin sultanlar gelsin
Rakibem sevdiğim yara gelmişim*

*Atılam da gönüllere atılam
Dertlilerin kervanına katılam
Baba dağ taşlardan atılam
Dere tepe yüksek yara gelmişim*

*Uzakelli der ki zulüm de olsa
Padişah fermanı ölüm de olsa
Arkalı dağdalı zalim de olsa
Yüreğim ortada yara gelmişim*

— Oğlum,

— Buyur, dedi.

— Yavrum, biz sana zulüm ettik. Bizim aslında niyetimiz kötü değildi; ama biz seni kızımıza layık görmedik. Kusura bakma. Bizim kızımız hanlara layık, bizim kızımız beylere layık, vezirlere layık, padişahlara layık. Kusura bakma, senin nereli olduğunu da bilmiyoruz, Uzakelli deyip duruyorsun; biz bir âşığa kız veremeyiz. Âşık parçasının, bir âşığın bizim okumuş, bizim bilmiş, bizim yazmış, bizim yüksek tahsillere gönül vermiş, geleceğe mekân kurmuş kızımızla ne işi olabilir?

Bayraktar Hükümdar böyle deyince, Uzakelli adamlarına şöyle bir göz kırptı, “Benim padişah olduğumu buna söylesem, o vakit bu deli olacak ha” diye fısıldadı. Dedi ki:

— Bayraktar Hükümdar.

— Buyur yavrum.

— Bana kızmazsın, değil mi?

— Yok, kızmam, dedi.

— Benim Hak âşığı olduğuma inanır mısın?

— Yok, inanmam, dedi.

— Ama kızın inanır.

Gene belaya düşüyor:

— Delikanlı, bu kızımı bırak. Kızımın elçileri var, güzel insanlar toplanmış buraya. Para alacaksan, üç beş kuruş verelim, git oğlum.

Dedi:

— Yok, onu demiyorum. Kızına sor, sen pişman olursun.

Adam uyandı bir anda. Hanımına haber gönderdi, dedi ki:

— Sinem Sultan’a söyleyin, buraya gelsin.

Geldi hanımı, kapının arkasından:

— Buyurun, fermanınız nedir Bayraktar Hükümdar? diye sordu.

— Hele bir sor bakalım benim kızıma, müneccim midir, nedir, bu adam ne biliyor birbirlerinden haberdar olduklarını? Bu kimdir, hiç tanımıyorum.

Gitti kızının yanına. Baktı ki, Güzel Sultan'ın yüzünde güller açıyor:

— Ana, gözün aydın olsun ay ana.

— Ne oldu ki kızım?

— Ne olacak; senin beğenmediğin oğul padişaktır ana.

— Ne diyorsun kızım, aklını mı üşüttün sen?

— Yok ana.

— Nereden biliyorsun yavrum?

— Beni bu derde salanı nereden biliyorsam, indi de ondan biliyorum.

— Niye?

Dedi:

— Dinle ana, dinle.

Şimdi dur bakalım, anaya ne söyler:

— Yavrum.

— Buyur, dedi Garip Şah, böyle bir yüzüne baktı.

Bayraktar Hükümdar dedi:

— Oğul, sen hakikaten âşık mısın?

— Evet.

— Hak âşığı mısın?

— Evet.

— O zaman, kızımı çağırın o perdenin arkasına, bu âşık bir söylesin.

Kızını çağırırlar:

— Kızım.

— Buyur baba.

— Yavrum, ananı al, bu perdenin arkasında otur. Bu adam âşıkmiş. Hele bakalım, bu ne söyleyecekmiş senin hakkında, sana nasıl bir âşıkmiş? Biz bunu bilemedik; siz nerede âşık oldunuz yavrum? Buralı da değilmiş.

Güzel Sultan dedi:

— Baba, bizim sırrımızı açma. Ama istiyorsan, Uzakelli sana söylesin.

Uzakelli dedi:

— Söyleyeyim.

Bakalım, ne söylüyor? Vekâleten ben söyleyeyim, Allah sizleri var etsin.

Sağ olun, var olun.

Dinle sözlerimi ay Gözel Sultan

Hızır Baba bize sır vermedi mi?

Bade verdi Yaradan'ın aşkına

Gönül bahçemize bar vermedi mi?

*Enine giymiştin âlemler hası
Üstüne giymiştin güllü libası
Seher vakti kuşluk ötüşen sesi
Gönülden gönüle sır vermedi mi?*

*Uzakelli öldüm ben bu yaradan
Şahidimdir yeri göğü yaradan
Kainatlı bu varlığı yaradan
Seni defterinden yar vermedi mi?*

Hani biz az önce dedik ki, bunun parmağında bir yüzük vardı, bir de buna nişan için bir tül vermişti. Bunu ömür boyu saklayacaktı.

Güzel Sultan dedi:

— Baba.

— Buyur kızım.

— Baba, sen bu âşığı o kadar zorladın ki, o âşık ruhundan geleni söyledi, ama edebi, arı varmış; bak, bu yüzük de alıntı.

— Kızım, sen ne diyorsun; sen hayal dünyasında mı yaşıyorsun, el âlemin parmağının yüzüğü bizde ne arar?

Güzel Sultan dedi:

— Baba, Hızır aleyhisselamı sen duymadın mı; bizi gönlümüze yar eyledi. Onun için bu yüzük benim parmağımdadır. Öldüğüm gün çıkar. Lütfen, şahlar senin olsun, padişahlar senin olsun, Uzakelli benim olsun.

O böyle deyince, Uzakelli Garip Şah dedi ki:

— Güzel Sultan, sen biliyorsun, ama baban bilmiyor. Ben söylesem ayıp olur, sen söyle.

Bunun üzerine Güzel Sultan dedi ki:

— Baba, hele bizim bu ortamımızda, bu demimizde, hele bir de senin gibi Bayraktar Hükümdarın çocuğu, kızı olarak, çıkıp önünde söz söylemeyi asla düşünmedim. Ama takdirin önüne de geçilmez baba. Senin affına sığınıyorum. Sana bir şey söyleyeceğim, bana üzülme.

— Buyur yavrum, doğruları söyleyeceğine ben inanıyorum.

— Evet baba. Biliyor musun, Garip Şah dediğin bu adamdır.

— Allah Allah! Kızım, bunun adı Uzakelli'dir.

— Evet, ama sen bilmiyorsun; bu, Gürcistanlı Garip Şah'ın oğlu Uzakelli Garip Şah'tır.

Bayraktar Hükümdar bunu duyunca dedi ki:

— Yavrum, bu kervan bunun mu?

— Tabii baba. Bu vezirler bunundur baba. Ama o kadar asil ki, sen bunu âşık görmüşsün diye, bu senin huzuruna padişah gelmedi, aynı âşık geldi.

Güzel Sultan bunu deyince, Bayraktar Hükümdar dedi:

— Oğul, padişah unvanını göreyim, gönülden inanırım.

Kim; lalalar, vezirler, Garip Şah'ın huzurunda giyinmiş olduğu elbisele-
rin daha hasını, kispetinin daha hasını Uzakelli'ye getirdiler. Enine giyindi. Bir
padişah endamı vardı, bir endazesı vardı, babasının on katı yakışıklı. Öyle bir
güzellik sahibi ki, ortamdaki herkes buna hayran kaldı. Ki o huysuz olan adam,
Abbas Pehlivan bile buna hayran kaldı.

Abbas Pehlivan geldi, dedi ki:

— Ey hiç kimseyi dinlemeyen, hiç kimseyi önünde konuşturmayan Bay-
raktar Hükümdar; beni kedi nasıl yıktıysa, seni de Şahım öyle yıktı.

— Yahu, ne söylüyorsun?

— Beni kedi nasıl yıktıysa, seni de Padişahım öyle yıkar, dedi.

O zaman, Bayraktar Hükümdar:

— Oğul, senin anan baban yok mudur? Senin baban gelseydi, elçi gelseydi,
benim kızımı alsaydı, deyince; dedi ki:

— Sana ar mıdır? Bir zaman sen beni âşık görüp, kızını vermiyordun.
Babam sade adam oldu, ben padişahım. İstersen senin ayarında onu gönde-
reyim.

O böyle deyince, lalalar, vezirler:

— Hayır, Bayraktar Hükümdar, ahlaksız ve asılsız olmamalı. Doğru söy-
lüyor; babalar ayağa gelmez, padişah da olsa ayağa gelmez. Adam unvanını oğ-
luna vermiş, oğlu da padişah olarak kızını istiyor, dediler.

Onlar öyle deyince, Güzel Sultan:

— Ana, Yaratana şükür olsun ki, babam beni bu yerde mahcup edemedi,
dedi.

İşte o zaman güzellikler kurulur, ortamlar düzelir, âşıklar çalar, düğün
olur, Uzakelli Garip Şah ile Güzel Sultan evlenir. Gerçekten ihtişamlı bir düğün
tutulur. Düğün biter üç gün sonra, yolculuklar başlayacak, Güzel Sultan anasın-
dan ayrılacak diye gözlerinden yaş dökülmeye başlar.

Uzakelli Garip Şah dedi:

— Güzel Sultan.

— Buyur.

— Ben seni zorla almadım, kendin geldin, ben de götürüyorum; bu göz-
yaşı nedir? Gören de diyecek, kızı herhalde zorla vermişler.

Dedi:

— Yok, benim anladığım kadar, senin ismine göre, sen Uzak yerlisin,
ben bir an gelemeyeceğini düşündüm.

O böyle deyince:

— Sen de bir eve, güzel bir yurda gidiyorsun. Seni götüren adam başka
bir yerden gelmemiş. Akıllı başlı ol, sözümü dinle, dedi.

Sabahın erken saati, kecabalar düzülür, Güzel Sultan karşıda; bakalım,
Uzakelli Garip Şah ne söyler. Allah sizi var etsin:

*Güzel Sultan ağlamaktan geç balam
Balam gidek bizim elin şehrine
Üç gün huzuruna gelem de anam
Görk olacak Gürcistan'ın şehrine*

*Yetim kaldım hiç de yüzüm gülmedi
Ne dilek tuttumsa asla olmadı
Felek bizi bir sırada almadı
Haydi, gidek bizim elin sehrine*

*Uzakelli Garip Şah'a belendim
El içinde diyar diyar dolandım
İpliklere döndüm ey iğnelendim
Felek beni saldı sevda behrine*

— Güzel Sultan.

— Buyur, dedi Güzel Sultan.

— Ağlamanın çağı değil, dedi Uzakelli Garip Şah.

Ananın elini öper, yola çıkarlar. Deve kervanları düzülmüş, geri gider... Kıza başlık olarak deve kervanlarıyla altınlar, mücevherler, top top kumaşlar, ipekler, çok has, boyna dizilen kolyeler, altınlar, kıymetli mücevherler verildi.

Deve kervanları yola çıkar. Haber kime verildi; Uzakelli'nin babası Garip Şah'a. Ama Garip Şah'ın artık sadece adı şah kaldı, kendi unvanı kalmadı.

Haber gider:

— Gelin geldi, gözün aydın Garip Şah.

Garip Şah:

— At binin, papağa gidin, dedi.

Müjde yastığı gider Uzakelli Garip Şah'ın. Gelin gelir sarayın önüne.

Bu, öyle bilir ki, kendi saraylarının üstüne saray olmaz. Bir baktı ki, hiç babasının sarayına benzemiyor; yani Bayraktar Hükümdarın sarayı onun yanında sönük kalır.

Güzel Sultan dedi:

— Ulan, ocağı bata; sen ki bu kadar bir zengin oğluydun, padişah oğluydun, bu saz neydi sen eline almıştın? Bizim oralara geldin, ne güne düştün yahu!

Uzakelli Garip Şah:

— Ben derdimi sana şimdi söyleyeceğim. Benim başıma geleni sen dinlesen, ya ağlarsın, ya deli olursun.

— Söyle, dedi.

Uzakelli Garip Şah dedi ki:

— Ben, yedi yaşımda anamı kaybettim. Babam analık aldı, başıma olmayacak işler geldi. Ben, bir gecenin sevdasında sana tutulmuş oldum, Hızır

Aleyhülselem benim odama geldi. Sonra sana geldim, bu işler oldu. Bundan sonrasını da görelim Mevla'm neyler, neylerse güzel eyler.

Düğün kurulur, yemekler yenilir, âşıklar çalar söyler, sıra kimde; o güzel gelinde.

Dedi:

— Güzel Sultan.

— Buyur.

— Benim senden bir ricam var. Padişah hanımı olarak değil, bir Türk kadını olarak senden bir arzum var.

— Buyur.

— Babam padişahlığını bana verdi, adam benim için tahtından oldu. Senden tek dileğim var.

— Buyur.

— Bundan on sene önce anamın bir gününü babama yaşatacaksın.

— Ne yapacağım? dedi.

Dedi ki:

— Benim babam sabahları erkenden kalktığı zaman, anam Ana Sultan, babama erkenden kahvesini yapar, babam da her sabah saçaklığa geçer, kahve içerdi. Öyle bir kahve yap ona, saçaklığa geçince onu orada görsün.

— Başım üstüne.

— Elini öpeceksin, orada duracaksın.

— Başım üstüne.

— Anamı bir yaşasın, gönlü açılsın.

— Başım üstüne. Daha ne yapacağım Garip Şah?

— Benim bir analığım var, babam onu melek diye aldı, yılan çıktı. Sen onu eğiteceksin, ben sana esir olacağım. Ona insanlığı öğreteceksin.

Dedi ki:

— Benden öyle ağır bir şey istedin ki. Ama ben ki seni seviyorum, bunu da yapacağım. Başım üstüne...

Sabah erken, Garip Şah, baba Garip Şah, alışmış ya, kalktı, saçaklığa çıktı, baktı ki, Ana Sultan'ın koymuş olduğu kahve fincanı doludur.

Hele bakalım ne söyler. Allah sizi var etsin:

Değme gel dertli yaralı canım

Sabah sabah yârim geldi aklıma

Ana Sultan gezerdin buralarda

Senelerim zindan oldu aklıma

Yarın gitti y balam karın özüne

İnanın ki uyku gelmez gözüme

Bir bela bulmuşam özüm özüme

Gel dertlerim bul sal aklıma

*Ana Sultan bu yerlerin yıldızı
Garip Şah yıllardır unuttun bizi
Ana sultan sütüm helaldir size
Eski durum yeni düştü aklıma*

Dedi, gözünden üç damla yaş düştü.

— Uzakelli.

— Buyur, dedi.

— Ulan, baban ne yaralı adammış; gördün mü ne söyledi.

— Babam benim derdimden ölmece tamamdır, dedi.

Herkes geldi, analık eve gelmedi. Düğün bitti, düğün gitti, âşık gitti, padişah değişti, âşık han oldu, adı Uzakelli Garip Şah oldu, analık gelmedi.

Güzel Sultan dedi:

— Ulan Uzakelli.

— Buyur, dedi.

— Cennet anaların ayağı altındadır. O senin babanın hatırasıdır. Öyle bil ki, Ana Sultan'a gelmişiz. Haydi, bir beraber gidelim yanına, onun elini öpelim.

Çünkü demişti ki:

— Bunu yola getir, benden ne istersen iste.

Atasözü vardır, kadın, ifritle eşmiş. Değişmiş, yanına da gitsen boşmuş, yilana dönmüş. Bunun kapısından içeri açınca... Bunun kapısından içeri girince, kadının yüzüne bir bakış baktı Güzel Sultan, kadın iki kat oldu:

— Akıllı ol, padişah budur, dedi. Çünkü hani derler ya, erkek bazen anlamaz, kadın kadına iyi anlatır.

— Padişah budur, senin kocan değil. Seni perişan eder, kapıda seni çobancı yapar, der.

Güzel Sultan bunu deyince:

— Gel ay gelin, gel ay gelin, dedi analık.

— Sağ ol. Bak işte, seni böyle isterim, dedi.

Baktı ki, yahu senelerden beri konuşmayan analık konuştu. Sohbetten, çaydan sonra, Uzakelli Garip Şah, Güzel Sultan'a sordu; dedi:

— Yahu, Yaradan'ı seversen, bir şey diyeyim.

— Buyur, dedi.

— Yahu, bu kadın bizimle hiç konuşmazdı; sen buna ne dedin?

Dedi:

— Karışma.

Sabah, öbür gün derken, bunlar tam dost oldular. Bir gün, hiç ummadığı bir şey, analığı, Garip Şah'a gitti, dedi ki:

— Yahu, biz ne taş yürekli adammışız; oğlumuz evlenmiş de, biz ölmüş müyüz buna bir şirinlik yapmamışız? Oysa ölümünü araştırıyor şimdi, tersinden yani.

Dedi ki:

— Ne yapmamızı istiyorsun?

— Ne yapacağız; oğlumuz üzgün düşmüş, kapımıza gelmiş, bir de gelin getirmiş koca bir padişah. Öyle bir ihtişam hazırlayalım ki, el yığılsın, benim analığım da burada kalkmış olsun. Ben taş mıyım; ben de anayım, dedi.

Ama bunların Allah dostu olduğunu, bunların durumu olduğunu bilemiyor ki; bunlara her şey gelir, bunlara Hızır söyler, dostu var, işi var, bilemiyor. Ama ava tuttu mu da tutacak. Zaten adam canından yılmıştı, isterdi ki bu ölse de kurtulsam.

— Garip Şah.

— Buyur.

— Yavrum, anan bana bir şeyde bulundu, size de söylemiş; bir güzellik yapacak size.

Dedi:

— Allah razı olsun. Ne yapacak?

— Yahu, bugüne kadar sana hiç güzel davranmamış oğul. Taze de gelin gelmiş, ta Azerbaycan'dan Bayraktar Hükümdarın kızını getirmişsin, burada garip düşmüş; ana da ben olayım ona diyor. Oğluna analık oldum, ama ona ana olayım, diyor.

— Hay Allah senden razı olsun, dedi.

İşte o zaman Garip Şah böyle bir yüzüne baktı; Güzel Sultan'a dedi ki:

— Mezarımızı kazdılar.

O öyle deyince, dedi:

— Sen hiç açığa vurma, Allah en iyisini bilir.

Bu, sihirbazlar kanalıyla, bu kızın nereden geldiğini öğrenerekten, bu kızı akılsız efsane durumuna çevirmeye kadar gitmiş olacak.

Sihirbazlar rem attılar, dediler ki:

— Bu kızı biz sana söyleyelim. Azerbaycan'da Bayraktar Hükümdarın kızıdır, anasının adı da Sinem'dir. Nedir arzunuz?

Dedi:

— Bu kızın aklını al, kalanına karışma.

O demeye kalmamıştı, kapı açılır, Hızır Aleyhisselam içeri girer.

— Oğlum.

— Buyur.

— Çık.

Dışarı çıktı. Dedi:

— Hele bu benim kolumun arasından bak. Böyle baktı ki, ne baksın; iki mezar eşiliyor, biri hanımının, biri onun.

— Ne olacak Hızır Baba? dedi.

— Ne olacak; analığın remciyi gördü, remci şimdi rem attı, Bayraktar Hükümdarın kızını belli etti. Kız az sonra aklını oynatacak, saçaklıktan da özü-

nü atabilir, seni de onu öldürdü diye şerre salacak. Senin ne etmen lazım, biliyor musun?

— Ne etmem lazım? dedi.

— Şimdi benim dediğimi yap, sen ona karışma.

— Bayraktar Hükümdar, kızına böyle bir durum oynanacak.

Aklı şaştı.

Dedi:

— Ben demiş olayım.

— Tamam. Allah senden razı olsun.

Hızır Baba ayrılır, iki dakika sürmeden ana fitnesini yığmadan baba gelir.

— Oğlum ne âlemdesin?

Dedi:

— Baba, Allah'a ayandır, senden mi saklayacağım; biz bu anda belanın içindeyiz.

— Allah Allah! Oğlum, nerede bela var?

— Baba, beni dinle, dedi.

— Buyur.

— Anam bu anda remcileri tutmuş, içeride bizim katlimize ferman yazıyor. Ama inanırsın, ama inanmazsın.

Tık diye içeri girdi. İçeriye bir girdi ki, hakikaten remciler böyle oturmuşlar, yedi-sekiz kişi, yazıyorlar, çiziyorlar, birbirleriyle konuşuyorlar, biraz sonra kadın aklını yiyecek, onun derdine düşmüşler.

Uzakelli Garip Şah dedi:

— Baba, gözünle gördün mü?

— Gördüm.

Dedi ki:

— Bunlar doğruyu söylemezler. Şimdi dur, ben bunlara doğruyu söyleteceğim.

Girdi içeri, recmi başının ismini verdi:

— Falanca adam, nasılsın, deyince; öteki dedi ki:

— İyiyim,

— Sen kimin katline ferman yazıyordun?

Adam daha da sözünü geri alamadı ki; dedi ki:

— Uzakelli Garip Şah'ın.

Dedi:

— Duydun mu baba?

— He, duydum.

Öbürüne sordu:

— Sen kiminkini yapıyordun?

Dedi:

— Buraya yeni gelen taze gelin, Bayraktar Hükümdarın kızının aklını alacaktım.

Dedi:

— Allah senden razı olsun. Baba, duydun mu ne dedi?

— Duydum.

— Şimdi ne yapacaksın?

Dedi:

— Ben biliyorum ne yapacağımı.

Dışarıya çıktılar. Allah sizi var etsin:

— Ulan, sabahın erken saatinde herkes burada olsun, dedi. Bir haber verir, bütün erkân yığılır o sarayın önüne. Toplandı cemaat.

— Oğlum.

— Buyur.

— Herkes gelmiş mi?

— Gelmiş.

— Senin bir diyeceğin var mı?

Dedi:

— Yok, baba, benim hiçbir diyeceğim yok. Sen padişahsın bu anda, sen hüküm verensin.

— Yok, oğul, padişah sensin, sen hüküm ver.

Dedi:

— Padişahlar padişahı Allah hüküm verir.

— Ne olacak?

— Karışma.

— Ulan remci, sen ne yapıyordun?

O sözünü geri alamaz ki; padişahın önünde geri mi alacak? Dedi:

— Ben onu öldürecektim.

Öbürü de dedi:

— Ben de onun aklını alacaktım.

— Duydun mu dediğini? dedi hanımına.

Dedi:

— Duydum.

— Allah sizden razı olsun. Hele cellâdı buraya çağırın, dedi.

Cellât geldi.

— Allah'ıma şükür ki, benim çocuğum yoktur; yoksa bir yetim derdi daha çekecektim. Bir oğlum var, başıma gelene bak. Sen ki şerre şer kattın, şimdi senin işin şer oldu.

Hemen cellâtlara emir verdi. Kadın cellâtlar da olurmuş o zaman, erkek cellâtlar da olurmuş. Bugün cenazelerinde bile, Allah korusun, erkeği kadından ayırdıkları gibi.

Cellât kadın geldi, sırrı kesti. Dedi:

— Yahu, sana ne desem ki? Böyle bir padişaha karı olmuşsun, bir de oğlunu öldürüyorsun. Öldürdüğünün biri han, biri şah, biri sultan... Sen hiç mi utanmıyorsun? Senin hakkın nedir?

Analık hat etmişti. Dedi:

— Benim hakkım ölümdür.

— Peki, bunu niye bile bile yapıyorsun?

Dedi ki:

— Şeytandan çok bilen yoktur, benim aslım budur.

O böyle deyince, kılıcı saldılar boynuna analığın, bütün âlem kurtuldu. Allah sizden razı olsun. Onlar da kurtuldu.

— Oğlum.

— Buyur, dedi.

Şimdi padişah geçti, ferman elinde, baba-oğulluk görevini aldı eline. Şimdi baba, şimdi oğul, hakikaten el âlem içinde anlı şanlı bir padişah oldular; ama şuraları yanık.

Uzakelli Garip Şah, hanımını götürecek babasının yanına, ayak dönmesi-ne. Bugünün tabiriyle el öpmeye. Ama ne yazık ki, el öpemeyecek. Öyle bir gelin.

Dedi ki:

— El öpmeye gidelim babana. Gerçekten senin böyle bir güzel varlıklı, saltanatlı baban Bayraktar Hükümdarın kızını getirdik buraya, babama, anama hizmet ettin; ama biz gidemedik.

Babasına da söyledi bu kararını.

Babası dedi ki:

— Oğul, Allah seni var etsin; yol senindir, nizam senindir. Götür hanımını, öp elini kaynatanın, ömür boyu mutlu yaşa.

Ama takdiri hiç kimse bozamaz. Kim; Hızır aleyhisselam geldi. Kapıya çıktı Uzakelli Garip Şah, bir de baktı ki, Hızır aleyhisselamın yüzünde zerre kadar gülme işareti yok.

Baba:

— Ulan, nereye gidiyorsun? dedi.

Dedi ki:

— Baba, Allah'a ayandır, sen sırrımı bilensin. Hanımımı babasıgile götüreceğim.

— Hanımını babasının evine götüreceksin el öpmeye, öyle mi; ay ocağı batsın, üç günlük ömrü var.

— Ne diyorsun?

— Üç günlük ömrü var; ister inan, ister inanma.

Uzakelli Garip Şah, bu sözü duyduktan sonra içeri sanki ölü girdi.

— Hayrola Uzakelli, ne oldu? dedi Garip Şah.

— Yahu, ben yanlış yapmışım, acele etmişiz; mevsiminde gidelim. Allah büyüktür, dedi.

Hesap etti ki, üç güne gitmeleri mümkün değil. Gürcistan nere, Azerbaycan nere; üç ayda ancak gidile.

Güzel Sultan'a dedi:

— Mevsimini unutmuşum, beni bağışla. Babamdan da müsaade alalım; hele görelim bakalım, yol verir mi, vermez mi?

Akılınca gerçeği gizleyecek Güzel Sultan'dan.

Dedi:

— Uzakelli, sen deme, ben söyleyeyim.

Dur bakalım, ne diyor.

Koca kartal yuvasında

Ala karga har bıraktı

Feleğin yurdu devrile

Yüreğime kar bıraktı

Uzak yollardan gelmişim

Sararmışım hem solmuşum

Hakkıma razı olmuşum

Ciğerime nar bıraktı

Güzel Sultan olmuş melek

Dertler beni eder helek

Evin yıkılsın ay felek

Kollarıma bar bıraktı

— Ula Uzakelli, sen sözden anlar mısın?

Dedi:

— Ne diyorsun; anlarım tabii.

Bunlar geldiler, babası yatıyordu. Dedi:

— Ben babama gideceğim.

Kapıyı çaldı.

— Kimdiro?

— Benim baba.

— Ne oldu oğlum bu saatte?

— Baba, biz ömür boyu gülemeyecek miyiz? Sana sırlarım var.

— Buyur oğlum.

Baba da zaten hanımı öyle perişan öldü ya, adam da olmuş perişan, sigara içip durur, yatmak yok gözüne.

Dedi:

— Yanıma otur oğlum.

Dedi:

— Baba, ömrümü verdiğim gelininin üç gün ömrü var.

— Ne diyorsun oğul?

— İnan. Ne yapalım, ne edelim; ne diyorsun? Sen bir babasın, sen bir yaşlısın, ferman sahibisin, ben bir oğulum.

Dedi:

— Oğul, ben bunu büyüklerimden duymuştum, sana söyleyeyim. Çok önemli bir söz söyleyeceğim, ama bana kızma.

— Buyur, dedi.

— Bir adam çocukluğunda gülmediyse, ömür boyu gülmez.

— Allah Allah! Babamın düşündüğüne bak. Ben hiç çocukluğumda güldüm mü; yok, gülmedim. Baba, doğru dersin. Ne yapmamı istiyorsun?

Dedi:

— Oğul, sana o yakışır; madem sen diyordun benim pirim var, benim Hızır'ım var, bunu babasının diyarına yetiştir oğul.

— Ben ne duruma düştüm, dedi kendine.

Gecenin bir yarısı, uyku saati, herkes uyuyor, keyif geziyor, âlem oluyor, kimi mutluluğunda, kimi çoluk çocuğunda, bu da bir dert içine düşmüş.

Dedi ki:

— Yahu, ben ömrümü deryaya saldım, kenara çıkmam gayrı mümkün değil. Ama bir yalvaracağız, çaremiz kesilmiş bizim.

İşte o zaman, meğerse bunlar konuşurken, Güzel Sultan da arkadan dinliyormuş:

— Baba, o zaman, benim bazı sırlarım var, sana diyemedim; sen odana çekil, karanlıkta söyleyeceğim. Işıktaki çok söyledim, belki o yüzden duam tutmadı; karanlıkta söyleyeceğim.

Baba, odasına çekilir; bakalım, zavallı Uzakelli Garip Şah ne söyler son sözünü. Allah cümlemizin sonunu hayır etsin.

Yeri göğü âlemleri yaradan

İsteseydin adil divan verirdin

Duam kabul olsun bu gecelerde

Yârim isteseydi bir can verirdim

Kader yoldaş edemedi gelinle

Kara duvaklıydı gamlı halınla

Uzak yerden gelmiş bir kara günle

Divan isteseydi divan verirdim

Uzakelli Şah da oldun sonunda

Bugün de yaralıydım dünümde

Ne kadar olmuşam mutlu günümde

Yarım olsaydı ben can verirdim

— Uzakelli,

— Buyur,

Baktı ki, bu Güzel Sultan'ın sesi.

— Ulan, bir delikanlı adamsın, özün de bir padişahsın; bir kadın için ne bağıırıyorsun bu saatte? Babanı rahatsız ettin.

— Yahu, duydun mu? Ben senin için söyledim; ama sen de bana böyle söylüyorsun.

Güzel Sultan dedi ki:

— Biz Allah’a kurban geldik, kurban da gideceğiz; ağlamanın ne şeyi var?

Kim; Garip Şah... Bakın şimdi, olacağa bakın. Sabahın erken saati, babasına da selam veren o garibe rastladı, selam verdi.

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselâm. Allah senin duanı kabul etsin.

İçeri geldiler. O halde, ölecek, iki-üç günü kalmış, hayaliyle dolaşırken, dediler ki:

— Duydunuz mu, köyümüze bir garip gelmiş, el âlemi oynatıyor, güldürüyor, yani tiyatro yapıyor.

Uzakelli Garip Şah, kendi kendine dedi:

— Yahu, sevdiğimin üç günü kalmış, onu da götürerim. Padişah olduk da ne oldu, koy gitsin. Herkes gülüp oynuyor, ben de eşimi götüreceğim.

Ne padişahı, ne işi?

Dedi ki:

— Yahu, sen dünya güzelisin, baban da handır, Bayraktar Hükümdarın kızısın; ama köye bir oyuncakçı adam gelmiş, oynatıyormuş insanları; biz de gitsek, ne dersin?

Dedi:

— Yahu, niye gitmeyelim ki; dünya, üç-beş günlük dünya. Haydi gidelim. Bunlar gittiler.

Herkesin gözü karıda, karının gözü gelinde. Karı yanaştıkça gelin kaçıyor, kadın yanaştıkça gelin kaçıyor. Geldi yanına, dedi:

— Sen üç gün var diye niye korkuyorsun; yüz senelik ömrün var.

— Yüz senelik ömrün var, dedi.

— Ne diyorsun?

— Yahu, karışma; deliyi buldur.

Oynatır milleti yine böyle keyifle, millet oynuyor; ama o ikisinin derdi bir.

— Ne?

— Deliyi buldur, der.

Uzakelli’nin yanına geldi, dedi:

— Yahu, sizin burada gerçekten adam ettiğiniz akıldan zavallı biri varmış, Allah dostu, onu bulun.

— Yahu, onun ocağı batsın. Benim doğmama da vesile o; o delinin duası olmuş herhalde. Bir babama sormam lazım.

Gitti, babasına sordu; dedi:

— Baba, ben nasıl olmuşum?

Dedi:

— Nasıl olacaksın oğul; o deli vardı ya, bana selam verirdi her gün, aksine o gün ben ona selam verdim, dedi Allah senden razı olsun, aleykümselâm.

— Bugün de beni gördü. Ben ona dedim selamünaleyküm, o da dedi aleykümselâm, Allah senden razı olsun.

— İndi ne oldu oğlum? diye sordu babası.

Dedi:

— Baba, inanır mısın, köye gelen, oynatan kadın, milleti güldüren, oynatan kadın gelinine demiş ki, senin yüz senelik ömrün var.

— Ne diyorsun oğul? Allah diledi mi, dünyayı bir araya yığar, içine deli, akıllı da katar. Allah dilemedi mi, her bir yere salar, özlediğine kavuşturmaz, dedi babası.

— Peki, ne olacak?

— Ne olacak oğlum; biz şimdi o adamı bulacağız, deliyi bulacağız, dedi.

Deliyi buldular. Böyle su gibi bir şeyin başında, çubuğuyla onu karıştırıyor, uğraşıyor.

Dedi:

— Selamünaleyküm.

— Vay aleykümselâm.

Dedi:

— Sen ne yapıyorsun?

— Ben seninle uğraşamam, bu anda benim elimde işim var, dünyayı dönderiyorum.

Alay etti yine, gülmek gibi.

Dedi ki:

— Yahu, siz ne kadar aptal adamsınız; yetmiş senedir benim başıma gü-lüyorsunuz, köyünüzün başına gelmeyen kalmadı.

— Ne yapacağız baba?

— Ne yapacaksınız; o gelini götürün, falan adamın evinde yeni bir kuzu doğdu, o kuzunun etini yedin, o dirilir.

Dediler ki:

— Yahu, bu ne söylüyor; bunda bir şey var.

Geldiler, adama dediler; adam dedi:

— Hakikaten az önce benim bir kuzum oldu.

— Kardeş, onu bize ver, Allah razı olsun. Kaç para istiyorsan iste, onu bize ver.

Adam dedi:

— Veremem; ben onu damızlık için saklıyorum.

Adam da yeni birkaç kuzu bulmuş belki de kendine, o da onun derdinde. Birinin canı gidiyor, birinin kuzu aklında.

Dedi:

— Baba, sana bir söz desem anlar mısın?

— Anlarım.

Şimdi, samimi söylüyorum, padişahın çobandan koyun istemesi olur değil mi; Koca bir padişah, kuzuyu çobandan istiyor, hem de yalvarıyor.

Baba biz yanına geldik

Yüreğinde sızı var mı?

Ölüme derman aradık

Sizde körpe kuzu var mı?

Yüreğimi delerlermiş

Gönle fit salarlarımı

Mazlumlara gülerlermiş

Ne utanmaz yüzü varmış

Uzakelli gönül nişan

Padişah olmuş devri şan

Taze gelin derde düşen

Dermanı senin kuzularmış

Adam birden uyanır:

— Yahu, öyle ya, bunlar benim yeni kuzum olduğunu nereden biliyor?

Diyor:

— Size kim söyledi?

O da diyor ki:

— Deli vardı ya bizim köyümüzde, o söyledi.

Adam gidiyor onun yanına. Bizimki gene çubuğuyla karıştırıyor orayı, bir şeylerle uğraşıyor.

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselâm. Allah senden razı olsun.

— Baba, sen benim koyunumun kuzusu olduğunu niye söyledin?

Diyor:

— Senin gönlünde zengin olmak yok mudur?

— Evet, var.

— O zaman, kuzuyu ver, altını al.

— Niye?

— Karışma.

Kuzuyu veriyor, adamı hiç dinlemiyor:

— Senden Allah razı olsun. Ben senden para mara da almam. Padişah bizim kapımıza gelmiş; biz senden ne parası alacağız. Alın, götürün bu kuzuyu, diyor.

Değerli insanlar; kuzu bir bahane. Gelin dirilir, o adam ömür boyu han sarayının yanında yaşar. Çünkü o gelin diyor ki:

— Bizim hayatımızı kurtaran kim ise onu çağırın, ömür boyu o da yaşasın.

Değerli dostlar; demek istiyor ki âşık, köyde deli de var, çoban da var, ağa da var, garip de var; koyun, dünya yaşasın, güzellik olsun.

*Mevla'dan umut kesilmez
Çoban döner hana bir gün
Dünya böyle zindan olmaz
Döner gülistana bir gün*

*Padişahlar ferman eder
Eylere gönlünü gam keder
Deftere yazdıran kader
Muhabbete güler bir gün*

*Uzakelli şah babası
Âşıklar söylerdi sesi
Var olsun evi obası
Sözleri destana döner*

Tabii, bir çay demledi sevgilisi Güzel Sultan. Kime; Uzakelli Garip Şah'a. Ben de sonunda köyümüze, hepinize hikâyemizin anlatıp bitirmiş oldum. Bütün dostlara selam olsun. Sağ olun.

SARAÇ İBRAHİM İLE PERİŞAN SULTAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Erzade Kapan

Derleme Tarihi: 18 – 19 Nisan 2009

Derleme Yeri/Ortamı: İstanbul'un Çekmeköy ilçesi Âşıklar Kültürevi ve Kars Ardahan Iğdır Çekmeköy Taşdelen Köyü Derneği Lokali. Ortamda bulunanlar; derleyici, altmış kişilik Dernek üyesi.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Erzade Kapan, hikâyeyi Âşık Murat ÇOBANOĞLU'ndan öğrendi.

İsun deminiz, olmasın gamınız, hayra dönsün serencamınız.

Saraç İbrahim'in yeryüzünde hiç kimsesi yoktu. Ne babası var, ne anası var; bir iğne, bir iplik. Hani boyacının bir tek sandığı var ya, boyacının sandığıyla gezdiği gibi, bunun da iğnesi, ipliği, mumu elinde. Eskiden, hayvancılık, at çok; onun için, adamın biri geliyor, "Atımın eyerinin şurasını dik" diyor, o da hemen diyor. O şekilde geçinip giden bir adam.

Saraç İbrahim'i bulunduğu şehrin padişahı, vezirini çağırır:

— Benim askerlerimizin eyerleri tamir olacak, elden geçecek. Öyle bir saraç bulacaksın ki, üç ay içinde eğer bunları bitirmezse, o getirdiğin saracın kolunu kestireceğim, der.

İlan verilir her tarafa. Saraç İbrahim gelir. Bakarlar ki, on dokuz-yirmi yaşlarında bir adam.

Vezire der ki:

— Vezirim, ben saracım.

— Ulan oğlum, Padişahın şartını biliyorsun.

— Nedir şartı?

— Eğer üç ay içinde bunları bitirmezsen kolunu kesecek.

Saraç İbrahim düşünür: "Ben bunları üç ay içinde zaten bitiririm. Gece gündüz yatmaz, bunları bitiririm."

— Vezirim, ben bitiririm, der, işi alır.

Sabah erkenden kalkar. Cümlemizin üzerine hayırlı sabahlar açılsın. Saraç İbrahim gelir Vezirin yanına. Vezir, Saraç İbrahim'i sarayın arka tarafına getirir. Bir alana dökmüşler o kadar askerin atının eyerini:

— Yavrum, işte bunları yapacaksın.

— Baş üstüne" der.

Ya Allah, ya bismillah, eline iğnesini ipliğini alır, tam başlayacak çalışmaya, başını kaldırır ki, balkonda bir kız duruyor. Kız kim; Padişahın kızı Perişan Sultan. Saraç İbrahim'in aklı başından gider, öyle bu şekilde kalır. Kız sabah teneffüsüne çıkmıştır; sabah teneffüsünü yapar, havasını alır, balkonundan gider, kahvaltısını yapar; ama Saraç İbrahim o şekilde balkona bakar, sanki kız oradadır.

Vezir diyor ki:

— Hele gidip bir bakayım, bu saraç başladı mı?

Geliyor, bakıyor, aynı böyle duruyor:

— Ulan, ne yapıyorsun yerde?

Saraç İbrahim tiksindir.

— Ulan yavrum, sen bir saattir buradasın, daha hiçbir şey yapmamışsın. Ulan bak, gider Padişaha derim ki, Padişahım, daha adam bulamadım. Yavrum, sen daha gençsin, başına bir iş gelmeden çık git.

Vezir bu şekilde Saraç İbrahim'i kovalar. Saraç İbrahim gelir, evine kaplanır. “Ya Rabbi, o bir padişah kızı, ben bir Saraç İbrahim. O ne hikmetti ki, balkonundan benim aklımı başımdan aldı. Ben gidip eğer padişahın kızını istesem, benim boynumu vururlar. Ya Rabbi, bana bir imkân ver” diye yalvarır.

Öyle de bir odası varmış ki, rüzgâr buradan girer oradan çıkarmış; gariban adam. İki gün evden çıkmaz; ne yer, ne içer. Üçüncü gün evden dışarı çıkar, ikinci zamanı, bakar ki herkes kara giyinmiş.

Millete sormuş:

— Yahu, niye kara giyinmişsiniz?

— Ulan, duymadın mı; Padişahın kızı bugün öldü, ikinci namazına götürüyorlar.

Bunu duyunca aklı başından gider, geri gelir: “Hele kurban olduğum Allah, bana balkonda bir kızı gösteriyorsun, âşık ediyorsun; dedim, gideyim bir evin etrafını dolanayım, belki yine görürüm. Dışarı çıktım, ölmüş.” Biraz ağladıktan sonra, “Ulan, ben bu kızı hiç yakından görmedim. Vallahi gidip, geceleyin mezarından çıkaracağım, getirip bir doyunca bakacağım, yine gidip mezarına koyacağım” dedi.

Saraç İbrahim gelir mezarı açar. Ama padişahlarda tabutla gömerlermiş, ne kadar mücevheratı, altını var, hepsini de mezarın içine koyarlarmış. En sevdiği elbiselerini de tabutun içine koyarlarmış, kefene sararlarmış. Bu gelir, mezarı açar, tabutu sırtına vurur, karanlıkta getirir, evin ortasına koyar, tabutu açar, böyle seyrederek: “Ya Rabbi, bu ölmüş mü, ölmemiş mi?”

Cenabı Allah her şeye bir sebep gönderir. Hani bizde derler ya, kan tutmuş; çok duymuşsunuzdur, mezarın yanından geçende sesini duyuyorlar ya, Allah'ın hikmeti, kızı kan tutmuş. Ama bunlar, ölmüş diye kızı mezara koymuşlar. Ama kızı kan tutmuş, hiç renk gitmemiş ki. Kendi kendine demiş ki, “Ey on sekiz bin âlemi yaratan Allah!” Şöyle diz çöker o tabutun başında, bakalım ne söyler:

Sana sığınmışım Mevla'm,

Derman senden olmalıdır

Cansıza can veren sensin

Ferman senden olmalıdır

Ama kızın kulağının dibinde bağıırıyor ya, sanki kızda bir uyanış var. Pencereye de iki tane güvercin konmuş. Ben kendi duyduğumu söylüyorum birisi anası, birisi yavrusu.

O yavru güvercin anasına dermiş ki:

— Ana, bu adam bu tabutun başında ne söylüyor, niye ağlıyor?

Anası da diyor ki:

— Yavrum, Cenabı Allah bunun kaderini buna yazmış; bu kız ölmemiş, bir-iki türkü söyledi mi ayılır.

Yavru kuş demiş ki:

— Ana, bir kanat çırpalım, bizim sesimize baksın.

Alır Saraç İbrahim ikinci sözünü, bakalım ne söyler:

Aşığım döndüm şaşkına

Yardım et Allah aşkına

Çevir resulun başına

Ferman senden olmalıdır

Saraç İbrahim kendini öyle kaptırmış ki, öyle kaptırmış ki, kızın o arada burnundan kan akmış, hiç farkında değil. Ki tam türkünün üçüncü kıtasında bakar ki, kızın burnundan kan akıyor.

İbrahim halim yaman

Kalkmadı başımdan duman

Akıyor burnundan al kan

Derman senden olmalıdır

Bunu deyince, burnundan o kanın akmasıyla kız uyanır, bakar ki üzerinde bir delikanlı ağlıyor Padişah kızı bu:

— Ey delikanlı, her kimsen arkanı dön. Ben bu tabutun içinde ne geziyorum? Arkanı dön, der.

Saraç İbrahim arkasını döner; kız, elbisesini giydikten sonra:

— Dön bakalım delikanlı, der.

Saraç İbrahim döner.

— Sen kimsin, de bakalım?

— Ben bir saracım.

— Peki, benim burada ne işim var?

— Sultanım, ben geldim, babanın eyerlerini yapacaktım. Seni balkonda gördüm, âşık oldum. Bıraktım, iki gün ağladım, üçüncü gün dedim, gideyim yine sarayın etrafında dolanayım, belki bir daha görürüm. Ama dışarı çıkınca senin ölüm haberini aldım. Dedim ki, bunun tabutunu çıkaracağım, getireceğim, evin içinde şöyle bir doyuncaya kadar bakacağım, yine geri götürüp defnedeceğim. Ama sen uyandın.

Saraç İbrahim böyle dedi, ama bir taraftan da korkar:

— Ulan, bu padişah kızı yahu; şimdi babasına falan diyecek, onlar da bana diyecekler, niye çıkardın?

Der ki:

— Sultanım, babana söyleme...

— Yok, Sultanım yok; bundan sonra benim adım Suna. Tabutumda altınlar var, onları alacaksın, yarın gideceksin, güzel ustalar getireceksin, bu evi

yaptıracaksın, yanına da bir göz oda yaptıracaksın, ne gerekiyorsa yaptıracaksın, hocayı çağıracaksın, nikâhımız kıyılacak.

— Sultanım, olur mu?

— Yok, Sultanım dersen babam senin boynunu vurur. Benim adım Suna, ben bir çobanın kızıyım, aldın, evlendik.

Sabah olur -hayırlı sabahlar hepimizin üzerine açılsın- Saraç İbrahim gider o altınları bozdurur, o zamanın ustalarını falan getirir, on-on beş günde evini yaptırır, hocayı da çağırır, bizlerde adettir, mevlit okutur, nikâhını kestikten sonra dünya evine girerler.

Onlar böyle yaşamakta olsunlar, aradan iki-üç ay geçer. Eh, padişah kızı; her cuma günü hamama gidermiş, anasıyla beraber.

— Saraç İbrahim,

— Canım, Suna,

— Hah, bana Suna de ki kafanı kurtarasın. Ben alışkınım hamama, olmaz mı, bugün beni götürresin hamamın kapısına.

Kızın gayesi ne; anası da hamama gelecek ya, onu da görecek. O onu orada görsün, size haberi nereden vereyim; anasından babasından

Anası zaten yeryüzünde bir kızı vardı; feryat eder, ağlar gece gündüz.

Padişah der ki:

— Yahu, Allah'tan kork; sabah ağlarsın, akşam ağlarsın, durmadan ağlarsın. Yeter artık; ne toplantı yapabiliyorum, ne bir yere gidebiliyorsun. İnsansın, yarın hamama git, tertemiz yıkan, ağlamayı da kes, hamamdan çık gel, Allah'ıma şükür, namazına başla, artık ağlamak yok. Yoksa evleneceğim.

Kadın milleti, "Evleneceğim" dedin mi dünyası yıkılır.

Sabahtan da, Allah'ın hikmeti, Padişahın karısı Hanım Sultan kecabasıyla, yanındaki cariyelerle birlikte hamama gelir. Anası hamama geldikten sonra Suna da, yani Perişan Sultan da hamama gelir. Gece Saraç İbrahim'e demişti ya "Beni hamama götür" diye. Saraç İbrahim sabah onu hamama getirir. Hamama biraz geç gelir Suna.

Perişan Sultan, hamamcıya der ki:

— Hamamcı kardeş, hamama gireceğim.

Hamamcı der ki:

— Perişan Sultan Bacım, her taraf dolu,

— Hiç mi yer yok?

— Vallahi hiç yer yok. Ama Padişahın hanımı geldi, onun yeri büyüktür, ondan başka kimse giremez, onun banyo yapacağı yer geniştir, on-on beş kişiliktir. Gideyim söyleyeyim, eğer kabul ederse, git orada yıkan.

— Tamam, der.

Hamamcı gelir der ki Padişahın karısına:

— Sultanım, bir güzel gelin gelmiş, hiçbir yerde de yer yok. Eğer müsaa-
de edersen, gelsin burada yıkansın.

Ki Padişahın karısı da daha soyunmamış. Allah kimseye acı vermesin; kızının acısıyla, hamama gelmiş, ama ağlaya ağlaya:

— Olur, gelsin, der.

Hamamcı gelir, Suna'ya, yani Perişan Sultan'a der ki:

— Vallahi kızım, Padişahın hanımı seni kabul etti, gel.

İçeri girer girmez, Padişahın karısı bakar; "Allah Allah!" Eğer kendi eliyle kızını gömmeseydi, üzerine toprak atmasaydı inanmazdı:

— Kızım, sen benim kızıma ne kadar benziyorsun. Cenabı Allah her insanı çift yaratmış derler. Kızım, benim kızım üç dört ay oldu öleli, onun hasretinden gece gündüz yaniyorum. Olmaz mı, seni şöyle bir bağrıma basayım?

— Olur, ben de sana ana diyebilir miyim?

— Tabii, kızım,

— O zaman ben de sana ana diyerek sarılayım.

Ana kız birbirine sarılırlar, hiç ayrım yapmadan.

Padişahın karısı sorar:

— Kızım, sen kimini kızısın?

— Benim babam çobandır, Saraç İbrahim diye biriyle, fakir bir adamla evlendim. İşte bu şehrin çıkışında üç odalı bir evimiz var, tarlamız var, sürüyoruz, onunla geçiniyoruz. Altınları demiyor.

— Kızım, ben Padişaha söyleyeceğim.

— Hayrola ana, ne söyleyeceksin?

— Benim kızım öldüğü günden beri benim kızımın sarayının anahtarı böyle duvarda asılı duruyor. Padişaha söyleyeceğim, kocanı da al gel, orada yaşa. Kızımın yerine hiç olmazsa günde bir sefer seni göreyim.

— Sultanım, kocama söyleyeyim, ondan sonra.

Bakın, yine kocasını öne sürüyor, Padişah kızı:

— Eğer kocam kabul etmezse vallahi gelmem.

— Kızım, ben anlamam; yarın kecebayı göndereceğim.

— Tamam, kocama söyleyeyim.

Kocasını ne diyecek; Perişan Sultan biliyordu bunu.

Hamamdan gider, o faytonundan inen, kecabasından inen Padişahın karısı, başörtüsünü açar, sallaya sallaya:

— Padişahım, Padişahım!

— Ne oldu yahu, sen hamama gittin, dedim akıllanırsın, deli mi oldun?

— Yok, Padişahım, benim kızıma benzeyen bir kız buldum. Söz veriyorum, vallahi ağlamayacağım.

— E, ne yapayım yani?

— Evlidir, bir de kocası varmış. Bak, kızımızın sarayı kapalı, her şeyi öyle duruyor, hizmetçisi de var. Orada yaşasın gitsinler, günde bir sefer ben onu göreyim.

— Yahu, eğer ağlamayacaksan hemen yap, istersen tacı tahtı da sana vereyim, der Padişah.

— Tamam.

Sabah olur, hayırlı sabahlar hepimizin üzerine açılsın, Padişahın karısı öğlene doğru kecabayı gönderir, yani o zamanın arabası, fayton. Haberi nereden verelim; Suna'dan.

Suna eve gelir.

— Geldin mi Suna Hanım, der Saraç İbrahim.

— Geldim. Saraç İbrahim, sana bir müjdem var.

— Hayrola?

— Anam bizi saraya çağırıyor.

— Yahu, yapma; benim boynumu vururlar.

— Yok, yok, merak etme, kendimi tanıtmadım. Beni kızına benzetti. Dedi ki, kızımın sarayı senindir. Kocana da söyle, oraya yerleşin; yiyin, için, emrinize hizmetçiler vereceğim. Sabah faytonu gönderecek.

— Sultanım, artık benim kurtuluşum yok, baban boynumu vuracak; ama sen ne dersin öyle olsun.

— Yahu, ben ölmedikten sonra sana bir şey olmaz. Cenabı Allah benim kaderimi sana yazmış; ben ölürsem sen de o zaman ölürsün.

Öğleyin kecabı, yani fayton gelir; Perişan Sultan, Saraç İbrahim'le beraber, Padişahın gönderdiği o faytona binerler, saraya gelirler. Anasının haberi yok, anası akşam gelirler diye bekliyor. Gelir, kendi sarayını açar ve öldüğü gün giydiği elbisesini giyer, balkona çıkar. Gözler ki, anası saraya geldiği zaman balkona çıksın. Anası saraya geldiği zaman balkona çıkar. Anası kızını görür görmez, aynı elbiseyi de giymiş ya, doğru saraya doğru koşar, Padişaha doğru:

— Padişahım, kızımız ölmemiş.

— Yahu, deli misin? Kendi elimizle mezarını kazdık. Vallahi aklını kaçırmış bu kadın yahu; bunu yakalayın, diyor Padişah.

— Yahu, ne yakalaması, benim kızım gelmiş; gel, evdedir, gör.

Padişah:

— Yahu, belki de haklıdır kadın, bari gidip bir bakayım.

Balkona doğru gelir, bakar ki, hakikaten kızı orada. Şaşırır kalır. Padişah şaşırınca, bakalım ki Perişan Sultan burada ne söylüyor:

Şüphe ile bakma bana

Baba ben senin kızınım

Kendin ateşlere yakma

Vallah ben senin kızınım

Çok zor. Anası diyor ki:

— Demedim mi benim kızım ölmemiş?

— Karı, hele bir sus, dedi; ama adamın da aklı başından gitmiş.

*Fırsat verdi bak Yaradan
Kötüler kalksın aradan
İstersen bak boş kabristan
Baba ben senin kızınım*

— İstersen kalk git bak boştur kabristan, baba ben senin kızınım, der.
Ağaların eli çok uzundur, o arada haber gönderir:

— Hele gidin mezarına bakın, dolu mudur, boş mudur?
Alır son kıtasını Perişan Sultan:

*Perişan'ım sözüm sırda
Hak çağırın kalmaz darda
Evlendim kocam içerde
Baba ben senin kızınım*

— Evlendim kocam içerde, baba ben senin kızınım. Kızı aşağıya iner, babası, anası, kızı, üçü, hani koyunun kuzusunu yalaması gibi birbirlerine sarılırlar, koklaşırlar; boy boy olarak saraya doğru yürürler. Saraç İbrahim de unutmayacak.

Herkes başına toplanır Perişan Sultan'ın:

— Kızım, anlat, ne hikmettir?

Perişan Sultan başından geçenleri anlatır:

— Peki, kızım, Saraç İbrahim nerede?

— Baba, benim sarayımda?

— E, niye getirmedin? Çağırın gelsin.

— Aman baba, eğer sen herhangi bir adamını gönderirsen, orada ödü patlar ölür. Ben gideyim çağırayım.

Perişan Sultan gelir saraya:

— Saraç İbrahim,

— Buyurun Sultanım,

— Saraç İbrahim, babam seni çağırıyor.

— Eyvah Sultanım, ben sana demedim mi sen benim boynumu vurdu-racaksın?

— Yok, yok, ben ölmedikten sonra sana hiçbir zarar gelmez.

Saraç İbrahim'le beraber gelirler Padişahın huzuruna. Padişah, lalasını, vezirini yığar:

— Yazın, ferman yazılacak.

Ferman yazarlar:

— Ben ölene kadar Saraç İbrahim benim damadımdır; kırk gün kırk gece düğün yapılacak, ölene kadar benim yanımda kalacak. Ben öldükten sonra Saraç İbrahim benim yerime padişah olacak.

Mührü basar, imzalar. Kırk gün kırk gece düğünleri yapılır, âşıklar çalar söyler, devran sürer. Padişah, Saraç İbrahim'i hiç yanından ayırmaz.

Aradan bir-iki sene geçer, bir oğlu olur Saraç İbrahim'in. İsmini Sergender koyarlar. Padişah artık o padişahlık işlerini de bırakmış, hepsini Saraç İbrahim'le yürüttürüyor, kendisi torunuyla oynuyor.

Aradan bir sene geçer, bir oğlu daha olur, Padişahın bir torunu daha olur. Adını Hamza Han koyarlar.

Hamza Han ile Sergender'in arasında bir yaş var, ama hani hikâye çocukları tez büyür, biri gelmiş beş yaşına, biri gelmiş dört yaşına. Padişah artık padişahlığı tamamen Saraç İbrahim'e bırakmış, her şeyi ona öğretmiş. Allah'ın takdiri mukadderatı, zaman gelir, günü yeter, Saraç İbrahim'in kayınpederi, Padişah rahmetli olur. Kırk gün yas ilan edildikten sonra, ferman gereği, Saraç İbrahim kayınpederinin yerine padişah olur. Aradan bir sene falan geçer, kaynanası da ölür. Bunların ikisi de padişah ile hanımı sultan olurlar, devran sürerler.

Gecenin bir vakti, akşamüzeri, çocuklar şehzade elbisesiyle Saraç İbrahim'in yanında, Perişan Sultan da sarayda. Bir ses gelir:

— Ey Saraç İbrahim!

"Allah Allah! Bu ses de nereden geliyor, diye sorar kendi kendine Saraç İbrahim. Yine ses gelir:

— Ey Saraç İbrahim, sana bir zulüm geliyor, gençlikte mi istiyorsun, ihtiyarlıkta mı? Bir saat içerisinde cevap vereceksin.

Saraç İbrahim şaşırıyor, "Allah Allah! Hele bir gideyim, bunu Perişan Sultan'a söyleyeyim," diyor kendi kendine.

Gelir Perişan Sultan'ın yanına:

— Sultanım, bana bir ses geldi, gaipten bir ses geldi. Bir saat içinde bana cevap vereceksin: Size bir zulüm geliyor; gençlikte mi istiyorsun, ihtiyarlıkta mı dedi.

Perişan Sultan der ki:

— Saraç İbrahim, git de ki, gençlikte istiyoruz. Eğer gelecekse gençlikte gelsin, ihtiyarlıkta çekemeyiz.

Geri gelir Saraç İbrahim.

Yine bir ses gelir kulağına:

— Saraç İbrahim, ne oldu?

— Gençlikte istiyoruz.

— Öyleyse yarım saat içinde şehri terk edeceksiniz.

Gelir, der ki Perişan Sultan'a:

— Perişan Sultan, yarım saat içinde şehri terk edeceksiniz diyor. Gidelim mi, gitmeyelim mi?

— Yahu, bunda da bir şey vardır, birçok şeyin nişanı vardır; gidelim, diyor Perişan Sultan.

Yanlarına hiçbir şey almadan, çocuklarını alırlar, şehrin dışına çıkarlar. Bir mezarlığın yanına gelirler. Perişan Sultan der ki:

— Mezarlık en emin yerdir.

Tabii, o gafletle, korkudan hemen uykuya dalarlar. Sabahleyin kim ağlar; en küçük oğlu, Hamza Han ağlar. Hepsi uyanırlar, bakarlar ki, şehir diye bir şey yok, şehrin yeri dümdüz olmuş. O zaman inanırlar ki o ses doğrudur. Şehir yerle bir olmuş. Çocuklarının ellerinden tutarlar, yürümeye başlarlar.

Saraç İbrahim der:

— Perişan Sultan, nereye gideceğiz? Keşke bu çocukların üzerini değış-tirseydik, hiçbir şey kalmamış, şehir dümdüz olmuş.

Yola koyulurlar, yürümeye başlarlar. Yirmi gün mü giderler, bir ay mı giderler, epey uzun yol giderler, sonunda bir köye rastlarlar. O köyde bir Süleyman Ağa varmış. Süleyman Ağa bakar ki, karşıdan birileri geliyor. Adamlarına der ki:

— Karşıdan üç-dört kişi geliyor.

Süleyman Ağa'nın bir huyu varmış; kim ki onun köyüne gelir, ekmeğini yemezse koymaz, yani bırakmamış:

— O adamlar buraları bilmiyordur, şimdi o yana bu yana giderler; gidin o adamlara söyleyin, gelsinler.

Gelip bakıyorlar ki, çocuklarda şehzade elbiseleri, adamın üzerinde pa-dişah elbisesi, kadın da süslü püslü elbiseyle; tabii, padişah görmedikleri için tanııyorlar. Diyorlar ki:

— Vallahi bu köyün bir ağası var, Süleyman Ağa, o bizi gönderdi; onun ekmeğini yemeden bir yere gidemezsiniz.

Zaten onlar da acından ölmüş. Saraç İbrahim, Perişan Sultan'a sorar: "Tamam" gidelim der Perişan Sultan.

Süleyman Ağa bunları dışarıda, kapıda karşıladı. Süleyman Ağa, dünya görmüş adam; anladı ki, bunlar asil kişilerdir. Eve buyur etti. Yemek yedikten sonra... [Eskiden, bir yere misafir gittin mi üç gün sormazlardı niye geldin diye. Şimdi öyle mi?] Üç günden sonra Saraç İbrahim'e sordu Süleyman Ağa:

— Kardaş, necisin, nerelisin, kimsin, nereye gidiyorsun? Saraç İbrahim, başından geçenleri, benim size anlattığım şekilde tek tek anlattı.

Süleyman Ağa dedi ki:

— Saraç İbrahim, sen kabul etmesen de, sen benim kardeşim oldun. Bu Cenabı Allah'ın bir hikmeti ki, siz buraya geldiniz. Bak, benim odalarım var, ayrı evim var; evimde yiyin için, istediğiniz kadar kalın.

Süleyman Ağa'nın evinde bir sene kaldıktan sonra, karı-koca gece ko-nuşurlar:

— Perişan Sultan.

— Buyur Saraç İbrahim.

— Sabahleyin Süleyman Ağa'ya diyelim, bize müsaade etsin, artık bu toprakları terk edelim. Yok, eğer bırakmazsa, diyeceğim ki Süleyman Ağa'ya, senin ineklerini benim ailem sağacak, danaya da ben gideceğim. Kabul edersen

kalırız, yoksa gideriz. Çünkü biz zulüm geçene kadar burada kalmak istemiştik.

Sabah olur -hayırlı sabahlar üzerimize açılsın- Saraç İbrahim, Süleyman Ağa'nın huzuruna çıkar, sohbet ettikten sonra:

— Süleyman Ağa, sana bir arzumuz var. Hanımla konuştuk, biz bu toprakları terk edeceğiz, der.

— Yok, bırakmam.

Eh, Saraç İbrahim padişahlık yapmış adam, muhabbetine doyamamış adam. “Ben seni bırakmam” deyince;

— O zaman, bir şartımız var, der Saraç İbrahim.

— Şartın ne?

— Benim ailem senin ineklerini sağacak, ben de danaya gideceğim. Eğer kabul edersen kalırız, kabul etmezsen kalmayız.

Süleyman Ağa baktı ki Saraç İbrahim'in niyeti ciddi:

— Tamam, Saraç İbrahim, yeter ki sen gitme, dediğin gibi olsun; sen sabahları danaya git, ailen de inekleri sağsın, dedi. Saraç İbrahim'in niyeti, kendi emeğiyle çocuklarını büyütme.

Saraç İbrahim danaya gitti, karısı da inekleri sağmaya. Ama sabahları hiç birbirlerini görmüyorlardı; çünkü biri danaya gider, biri ineği sağlar ya, karısı erkenden gider ineği sağardı, Saraç İbrahim de giderdi, dana yığılan yerde bekler, danayı toplar beklerdi. Kuşluğa gelene kadar görüşemezlerdi. Böyle devam etti.

Aradan beş-altı ay geçtikten sonra köye bir bezirgânbaşı geldi, kafiyesiyle. Köyün kenarına çadırlarını, develerini yıktı, koydu. Bir Arap köle vardı, kölesine dedi ki:

— Benim şu elbiselerimi götür, köyde en fakir kimse ona ver, yıkasın, ütölesin, beş tane de altın ver.

Arap geldi, köyde sordu:

— Yahu, bu köyde en fakir kimdir?

Herkes Saraç İbrahim'i gösterdi. Dediler ki: “Danacının karısı.” Arap'ı getirdiler, Perişan Sultan'ın, Saraç İbrahim'in kapısına.

Perişan Sultan çıktı:

— Buyurun, dedi.

— Bu bizim bezirgânbaşının elbisesidir. Bunu yıka, ütüle, aha da sana beş altın.

Beş altını aldı Perişan Sultan.

— Ne zaman alırsız?

Dedi ki:

— Yarın gel, al.

Sabah oldu -hayırlı sabahlar üzerimize açsın- Arap köye geldi, Perişan Sultan'ın kapısına dayandı. Perişan Sultan, yıkayıp ütölediği elbiseyi verdi elbiseyi bezirgâna götürdüğü zaman Arap.

— Ulan, ben sana demedim mi, götür bunu, bu köyün en fakirine yıkat diye; kime yıkattın lan bunu? Bu elbiseyi yıkayan, ütüleyen fakir değil, muhakak ağa kızıdır, padişah kızıdır, dedi bezirgânbaşı.

— Vallahi ağam, ne bileyim; köylüler bana onu söylediler, ben de götürdüm ona verdim.

Diyor ki bezirgânbaşı:

— Git, bana bir tane nene bul. İki çeşit nene var; bir imanlı nene var, bir imansız nene var, der.

Arap gelir köye, der ki:

— Bu köyde alt vurup üst çıkan, yani bu baştaki evlerden girip o baştan sabah erken çıkan öyle bir nene var mı?

— Orada bir Zeycan nene vardır, ona git, derler, neneyi gösterirler.

Neneye gider, der ki:

— Nene, seni bezirgânbaşı çağırır?

Nene der ki:

— Bezirgânbaşının benimle ne işi var?

Der ki:

— Nene, al sana on altın; gel, bezirgânbaşı seninle konuşacak.

Gelir bezirgânbaşının yanına:

— Nene, benim elbisemi ütüleyen danacının karısı kimin neyidir; bunu bana öğreneceksin ve üç gün içinde kadını bana teslimi edeceksin. Nasıl teslim edeceksen et. Aha sana yüz altın, yüz altını da kadını getirdiğin zaman sana vereceğim.

Altınları gördüğü zaman nenenin aklı başından gider. Hepsini öğrenir, gelir, bezirgânbaşına der ki:

— Padişah kızımıymış, kocası da padişahmış. Bunların şehrinde deprem olmuş, gelip Süleyman Ağa'ya sığınmışlar; kendi çalışıp kazandıkları parayla çocuklarını yetiştirmek için biri inekleri sağıyor, biri danaya gidiyor.

— O zaman, üç gün içinde bana bu kadını getireceksin.

Nene diyor ki:

— Bana iki tane adam ver, ellerine de büyük bir çuval ver.

— Ne yapacaksın?

— Sen karışma.

Üçüncü günü adamları aldıktan sonra, nene takip ediyor ki, sabahları Perişan Sultan evine giderken, çeşme varmış, çeşmenin oradan geçiyormuş. Nene, Perişan Sultan inekleri sağmaya giderken, çeşmenin başında kovayı doldurmuş:

— Kızım, benim evim de aha oradadır; oradan gidelim de benim bu su-yuma yardım et. Yaşlı kadını, götüremiyorum, der. Nenenin derdi onu karanlıktan götürmek.

O karanlığa girer girmez, bezirgânbaşının adamları, Perişan Sultan'ı

bir çuvalın içine koyar, sırtlarına alırlar, bezirgâna götürürler. Ama bezirgân her şeyi hazırlamıştı; yani develeri yüklemişti. Perişan Sultan gelir gelmez, yani danacının karısı gelir gelmez, at örüşünden çıkmak için hemen yol alacaklardı. Perişan Sultan'ı çuvala koydular, bezirgânbaşının yanına getirdiler. Bezirgânbaşının yanına gelir gelmez, hemen devenin üzerine bağladılar, yola düştüler. Sabah erkenden.

Saraç İbrahim'in haberi yok. Saraç İbrahim gitti, dana yığılan yerde bekledi, danalarını aldı götürdü otarmaya. Çocuklar kalktı. Analı çocuk ile anasız çocuğun ağlaması başkadır. Bunlar ağlamaya başlar başlamaz, Saraç İbrahim, danaları getirdikten sonra eve geldi ki, çocukların ikisi de ağlıyor:

— Yavrum, ne oldu?

Sergender yedi yaşında:

— Baba, anam gelmedi.

Süleyman Ağa'ya gider:

— Süleyman Ağa, benim ailem gelmemiş.

— Yahu, nasıl olur?

Süleyman Ağa, köyün her tarafına atlı gönderir. Ama bezirgân çok kurnazdır, at örüşünden çıkmıştır. Atlar gitti, geri geldi, size haberi nereden vereyim; Perişan Sultan'dan.

Bezirgânbaşı bir buçuk gün hiç durmadan yol aldı, ikinci gün sabahleyin çadırları kurdurdu, Perişan Sultan'ı indirdi:

— Sen bir danacının karısı olamazsın, ben seni onun için kaçırdım. Benimle evleneceksin, dedi.

Bezirgânbaşı böyle deyince, Perişan Sultan akıllı kadındı, dedi ki:

— Bezirgânbaşı, ben padişah kızıyım, benim üzerimde zehirli hançer var, aha bu. Elin bana değdiği an kendimi öldürürüm.

Bezirgân da gezmiş görmüştü; “Ulan, hakikaten öldürür” diye düşündü:

— Perişan Sultan, kendine zarar verme; yeter ki sen benimle beraber ömür boyu sürün. Götüreğim seni, ne zaman kendin kabul edersen o zaman evleneceğim. Tamam mı?

Diyor ki:

— Sana bir şartım var.

— Nedir?

— Hangi şehre gidersen, hangi şehirde kecabayı indirir, çadır kurarsan, yolun kenarına benim çadırımı kuracaksın. Çünkü Perişan Sultan, “Biz, Cenabı Allah'tan bu zulmü gençlikte istedik; onun için bunlar olacak” diye kendini tenkit ediyordu.

Bunlar böyle yol almakta olsun, gelelim Saraç İbrahim'e.

Saraç İbrahim bütün umudunu tüketir:

— Süleyman Ağa, biz bu toprakları terk edeceğiz, der.

— Yahu, nereye gideceksin iki çocukla?

— Yok, biz bu toprakları terk edeceğiz, bize hakkını helal et, der ve sabahdan çocukların elinden tutar, kapıya çıkar.

— Süleyman Ağa, ne tarafa gidersek biz bu toprakları terk ederiz?

Der ki:

— Böyle doğru gideceksin, denize rastlarsınız. Denizin kenarında bir Hanlar şehri var; istersen o şehirde kal, istersen vapura bin, başka bir şehre git.

— Ben bu toprakları terk edeceğim, der ve yola düşer.

Günlerce gittikten sonra denizin kenarına gelirler. Bakar ki, vapur şöyle bir kilometre öbür tarafta açıkta demirlemiş, milleti kayıkla götürüyorlar. Saraç İbrahim, çocuklarıyla beraber kayığa binecek; ama fazla gelir, çocuklar biner, Saraç İbrahim kalır.

Kayıkçı, Saraç İbrahim'e der ki:

— Yahu kardeş, binme; kayık batır. Bunları oraya bırakıp geleceğim, seni de alacağım. Ne var yani, sen şimdi binme. İstersen sen bin, çocuklardan biri kalsın.

— Yok, çocuklar ayrılırsa ağlarlar. Sen ikisini götür, sonra gelip beni de götürürsün.

Demek ki vapur arızalanmış. Bir kilometre ayrılmış, arızalanmış. Orada arızasıyla uğraşıyorlar. Çocuklar gider, vapura biner. Kayık geri döner, Saraç İbrahim'i alacağı anda vapurdan anons ederler: "Daha kimseyi getirmeyin, arıza bitti, yol alıyoruz." Vapur demir alır, yola koyulur.

Saraç İbrahim denizin bu tarafında feryat eder:

— Allah'ı severseniz, çocuklarım gitti.

Vapur gözden uzak olur, Saraç İbrahim bakalım ki orada ne söyler:

Yine felek бүктүн benim belimi

Vatan derdi yavru derdi yar derdi

Düz yollarda kayıp ettim yolumu

Vatan derdi yavru derdi yar derdi

Güne düştüm

Gölgeden güne düştüm

Gözün kör olsun felek

Dediğin güne düştüm

Bir taraftan feryat eder, türkü söyler, ağlar; bir taraftan da bağırır, millet başına üşüşür:

— Yahu, bu adam niye bağırıyor yavrularım yavrularım diye?

Bakalım ne söyler:

Her taraftan baksan kesin bir nişan

Acep nerde anaları Perişan

Anasız yavrular olur mu perişan

Yavru derdi vatan derdi yar derdi

*Senden olur
Bende kaldı benden olur
Doksan dokuz yaram var
Bir yarada senden olur*

*İbrahim gemim kaldı deryada
Sizlere yar olsun yaradan hüda
Evlatlar nerede ana nerede
Vatan derdi yavru derdi yar derdi*

Saraç İbrahim, sanki bir balığı sudan çıkarmışlar, orada baygın yatar. Orada baygın yatan Saraç İbrahim sabahleyin gözünü açar ki, her tarafı çal çamur. Ne vapur var, ne bir şey; evlatlar bir tarafta, hanımı bir tarafta. Allah hiç kimseye vermesin. “En iyisi ben bu Hanlar şehrine doğru gideyim” der. Takat yok, sürüne sürüne şehrin kenarına gelir.

Size nereden haber vereyim; neneden.

Bir nenenin evine yaklaşır. Nene de öyle giyinmiş ki, alttan kıfıllanır, üstten kıfıllanır, öyle bezeli.

— Nene, Allah rızası için bana bir ekmek ver.

— Git yahu. Padişahımız öleli bugün kırk gündür, bugün devlet kuşu uçuracaklar. Ya ben seninle uğraşırken kuşu uçururlarsa ben nereden bulacağım. Ya benim başıma konarsa?

O şehirde kanun öyleymiş; padişahları öldükten sonra devlet kuşu uçururlarmış. Duymuşsunuzdur devlet kuşunu; hani derler ya, devlet kuşu başına konu. Devlet kuşu uçururlarmış. Saraç İbrahim’in zaten ayakta duracak takati yokmuş. Nene onu öyle bir itekledi ki, Saraç İbrahim çalın çamurun içine uzandı. Nene, onu öldü sandı, o kuş uçurdukları meydana, devlet kuşunu uçurdukları meydana gitti.

Kuşu uçururlar. Kuş o kadar milletin içinde dolanır, nereye gider; nenenin kapısına. Nene kuşun peşinden feryat eder:

— Eyvah, ben kör olaydım! Beni arıyordu, ama bulamadı.

Devlet kuşu gelir, o ölü insanın başının üzerine, Saraç İbrahim’in başına konar. Onların kanunlarına göre üç sefer kuşu uçururlar, üçünde de gelir, onun başına konar.

Diyorlar ki:

— Yahu, bu kuş bunun başına niye konuyor? Adam ölmüş zaten, yerde yatıyor, takati yok; bu kuş burada ne yapıyor?

Sonunda Baş Vezir diyor ki:

— Bizim kanunlarımıza göre, bu adam ölmemiş, padişahımız budur. Hele bunu çıkarın.

Götürürler hamama, yıkayıp paklarlar, bir kat takım elbise giydirdikten sonra Saraç İbrahim de kendine gelir.

Baş Vezir, Saraç İbrahim'e der ki:

— Bizim kanunlarımıza göre, bizim törelerimize göre, devlet kuşu kimin başına konarsa padişah o olur. Bu şehrin padişahı sensin.

Saraç İbrahim tahta geçer, başına tacını koyarlar. Saraç İbrahim padişahlığa devam eder; ama kimseye sırrını söylemez, hiç kimseye sırrını söylemez. Öyle bir padişahlık devranı sürer ki, herkes fazlasıyla memnun kalır. Eh, adam zaten padişahı.

Haberi nereden verelim; Perişan Sultan'dan.

Zalim bezirgân umut eder ki, "Bir gün merhamete gelir, der ki nikâhımızı kıyarız" Perişan Sultan, bezirgânla dolanmakta olsun, size haberi nereden verelim; Sergender ve Hamza Han'dan.

Vapur bir gün gider, iki gün gider; ama aynı toprakta gidip gelir. [Yani buradan diyelim ki Üsküdar'dan yolcuyla alıyor Kadıköy'e getiriyor ya, aynı o şekilde.] Yani aynı toprakta gidip geliyor; ama arada üç-dört günlük, beş-altı günlük, on günlük yol var. Herkes çekilir gider, o gemiye bakan insan, kamarot gelir bakar ki, iki çocuk ağlıyor; "Allah Allah! Bunları sahipleri mi unuttu acaba?" Gelir yanlarına. Sergender yedi yaşında, biraz akli başında.

— Yavrum, niye ağlıyorsunuz? Ananız nerede, babanız nerede? diye sorar.

Sergender der ki:

— Amcam, anam kayboldu, babam da geride kaldı. Biz vapura bindik, kayık gidip babamı alıp getirecekti, vapur hareket etti, babam o şehirde kaldı.

Adam diyor ki; Ya Rabbi, ben bu çocukları ne yapayım? Ben burada çalışıyorum; bugün burada, yarın kim bilir nerede. Ben bunları ne yapayım? Soruyor çocuklara:

— Aç mısınız, ekmek falan getireyim mi? Durun burada, buraları temizleyeyim, size yiyecek bir şeyler getireyim.

Bir de aklına geliyor ki: "Ulan, bu şehirde bir Hacı Baba var, benim tanıdığım bir dosttur. Hacı Baba'nın kahvesi vardır, bir de bahçesi. Yeryüzünde evladı yoktur, tanıyorum. En iyisi götürüyüm, Hacı Baba'ya diyeyim ki, Hacı Baba, Cenabı Allah sana iki tane evlat verdi. Hacı Baba çok merhametli, iman sahibi bir adamdır, bunları sahiplenir.

Vaporda görevli bu adam, bu kamarot, çocukların elinden tutar, yola çıkar. Şehrin içine girdiği zaman bütün millet bunları seyre dalar ki ikisi sanki bir elmanın kesiği. "Acaba bunlar kimin çocuğudur; bu adam bu çocukları nereye götürüyor?" diye merak ederler. Doğru nereye gelir; Hacı Baba'nın kahvesine:

— Selamünaleyküm Hacı Baba...

— Aleyküm selâm.

— Hacı Baba, Cenabı Allah sana iki tane evlat gönderdi.

Hacı Baba, çocukları böyle bağrına bastı:

— Yahu, nereden aldın bu çocukları?

Anlattı o getiren adam da:

— Vallahi böyle böyle...

— Yavrum, sizin adınız ne?

— Benim adımlı Sergender koymuşlar, kardeşiminkini de Hamza Han koymuşlar ağıam.

Çocuklar adlarını söyler, babalarının adını söylerler.

Hacı Baba, çocukları bağrına basar.

Hacı Baba çocukları bağrına bastıktan sonra onları evine götürdü. Hanımına dedi ki:

— Hanım, bak, Cenabı Allah bize iki tane evlat gönderdi.

Hanımı çocukları bağrına basar. Sergender her şeyi anlattıktan sonra, Hacı Baba bunları okula verir. Zaten Sergender'in okuma çağı gelmiştir.

Hacı Baba bunları okula verir. Ama özel hocalar da tutar. O zaman da kılıç kalkan zamanı. O Köroğlu diyor ya işte, delikli demir çıktı, mertlik bozuldu; bu delikli demir çıkmadan önce. Çocuklar okula giderler. Hacı Baba bunlara özel hoca tutar, kılıç kalkanı, her şeyi öğrettirir. Ama Cenabı Allah, Sergender'e öyle bir kuvvet vermişti ki, Sergender'in önünde bir tek pehlivan dayanmaz oldu. Güreşte, kalkanda herkes Sergender'den çekinirdi. Hamza Han da kendi halindeydi.

Artık Sergender ile Hamza Han'ın namı her tarafa yayılmıştı; derlerdi ki:

— İki tane kardeş var, efendilikte, ustalıkta kimse ellerine su dökemez.

Hele büyük kardeşleri öyle pehlivan ki, önünde tek bir pehlivan dayanamaz.

Namları her yere yayılmıştı. Hacı Baba bunların gözüne kıymıyordu.

Kaç yaşına gelmişlerdir; birisi on dokuz yaşında, birisi yirmi yaşında, öyle birer delikanlı olmuşlular ki.

Günün bir gününde Sergender dedi ki:

— Hacı Baba.

— Canım Sergender, söyle.

— Hacı Baba, yarın pazar; müsaade et, Hamza Han'la şu şehrin kenarındaki ormana gidelim, kendi halimizde kuş falan avlanalım, iki kardeş dertleşelim.

Hani gidip baş başa kalacaklar; anaları nerede, babaları nerede, onu soruşturacaklar.

Anası bezirgânla dolanıyor. Zalim bezirgân bekliyordu ki, bir gün anası desin ki:

— Seninle evleneceğim, nikâh keseceğiz.

Ama bir kesim kesmişti Perişan Sultan:

— Bezirgân, senin kecabanla, senin develerinle ömür boyu dolanacağım; yalnız, benim çadırım her şehrin kenarında duracak.

Saraç İbrahim, bir saraçtı, Hanlar şehrine hükümdar oldu, o da orada hükümrânlığını sürer. Ama bunların arası on beş günlük yol; hiçbirinin birbirinden haberi yok.

Hamza Han ava çıkmadan önce gece bir rüya görür. Rüyasında bir kız görür. Kız kim; aynı şehrin hükümdarının kızı, Hâllı Dilber.

Sabah kalkar, ağabeyine der ki:

— Ağabey, sabaha kadar yatamadım. Ağabey, bir tane yaşlı adam geldi, bana dedi ki, şu iki tane parmağımın arasından bak. Bu kız, bu şehrin padişahının kızıdır, seni buna âşık ettik. Ağabey, öyle bir şey olur mu?

Sergender, biraz da kabadayı:

— Ulan, öyle şey mi olur canım; sen divanesin, aşk meşk derdindesin.

Ama Hâllı Dilber'e de aynı gece aynı şeyi gösterdiler rüyasında. Hâllı Dilber, babası padişah, ama yanındaki cariyelere söyledi:

— Ben bu gece bir rüya gördüm; benim sevdiğim oğlan bu şehirdeymiş.

Cariyeler demmiş ki:

— Eğer bu şehirdeyse, sen bir padişah kızıydın, emret, bütün şehrin gençleri gelsin, senin sarayının altından geçsin. Hepsini seyret, o oğlanı tanı, onunla evlen.

Babasının bir kızı ya, babasına söyler:

— Baba, gecen gece rüyamda bir delikanlı gördüm, ama bu şehirdeymiş.

— Nerede oturuyor, nerededir; ne diyorsun kızın, ne yapalım?

— Baba, yarın pazar; bir tellal bağirt, bütün yirmi yaşındaki gençler gelsin, sarayın altından geçsin. Hem de sen tanışmış olursun, halk seni selamlamış olur, hem de ben o genci tanırım.

— Olur, kızım, der Padişah ve tellal bağirtir:

— Yarın, on dokuz ile yirmi beş yaş arasındaki bütün gençler Padişahımızın sarayının önünden geçecek; Padişah gençleri selamlamak istiyor.

Herkes giyinir, sarayın önüne gelir.

Size haberi nereden verelim; Sergender ile Hamza Han niyet ettiler ki sabah ava gitsinler. Sabah erkenden atlarına bindiler, kılıç kuşandılar, şehrin yanındaki karanlık ormana geldiler.

Genç adamlar bunlar, atlarını yarışa koyduktan sonra, öğlene doğru Hamza Han ağabeyine der:

— Ağabey.

— Can Hamza Han, söyle...

Hamza Han, Sergender'i hem baba biliyordu, hem ana biliyordu. Eh, baba da yok, ana da yok, hiçbir şeyi yok garibin.

— Ağabey, öğlen oldu, acıktık.

Sergender der ki:

— Şöyle bir oturalım, çalı çırpı toplayalım; ikimiz de avcıyız, bir kuş vururuz, yeriz. Ekmek de getirmişiz.

— Tamam ağabey.

Bunlar bu av âleminde olsunlar, size nereden haber verelim; Padişaktan.

Padişahın sarayının önünden bütün gençler geçer.

— Kızım, hangisi?

— Baba, yoktur bunların arasında.

— Bu kızı verirsem bu şekilde veririm. Bir rüya görmüş, inanmadım, ama kızın gönlünde bir sızı var, diye düşünür Padişah.

Kız da, kendi kendine:

— Cariyelere söylerim; o oğlan bu şehirdedir, ya hastadır, ya bir yerdedir, onu bulacağım, der.

Size haberi nereden verelim; Sergender ile Hamza Han'dan.

Hamza Han der ki:

— Ağabey, sen zahmet etme; ben şöyle okumu, yayımı alayım, kuş avlayayım.

— Peki, Hamza Han, ben de çalı çırpı toplayayım. Sen git, okunu, yayını al, kuşunu vur, getir, ben de ateş yakayım, pişirelim, yiyelim.

Hamza Han atına atlayarak biraz açıldıktan sonra öyle bir karanlık ormana girer ki, geldiği yolu bulamaz. Hamza Han dolana dursun, Sergender ateşi yakar, bekler, bekler, kardeşi gelmez. Öğleyin giden kardeşi üç saat oldu gelmedi.

Hacı Baba ile Hacı Ana da bunların yolunu bekliyor ki, avdan bir şey getirsinler, hep beraber yesinler. Hacı Baba öyle ki, bunları gözünden ayırmıyordu; ama Sergender'i kıramadı.

Hamza Han bir ormana girdi, atını o yana sürdü, bu yana sürdü, yolunu kaybetti. Aradan üç-dört saat geçti, Sergender atı peşine sürdü, dolandı, akşam karanlığı çöktü, kardeşini bulamadı. Dedi:

— Birbirimizi bulamadık, bari Hacı Baba'nın yanına gideyim, eve gideyim. Atını sürdü; ama Hacı Baba ile Hacı Ana kapıda karşıladı bunu:

— Sergender, Hamza Han nerede?

Sergender attan indi, ama gözü yaşlıydı. Bakalım ne diyecek:

Selamünaleyküm ey Hacı Baba

Hamza Han evde mi nerededir?

Üç saat aradım ben bulamadım

Hacı Baba Hamza Han'ım geldi mi?

Bunu duyunca Hacı Baba:

— Sergender, sen ne söylüyorsun, beraber gitmediniz mi?

— Hacı Baba, bana dedi ki, sen çalı çırpı topla, ben de bir şey avlayayım geleyim.

— Gelmedi mi?

— Gelmedi.

Bunu duyunca Hacı Ana da bir taraftan ağlar. Alır Sergender ikinci sözünü, bakalım ne söyler:

*Bu genç yaşta geldik tufana
Akıl ermez böyle geçen zamana
Öğlen gittik o karanlık ormana
Hacı Baba Hamza Han'ım geldi mi?*

*Sergender'im geze geze yoruldum
Kader böyle kaderime darıldım
El at baba dizim bağım yarıldı
Hacı Baba Hamza Han'ım geldi mi?*

Hacı Baba ile Hacı Ana, Sergender'in boynuna sarıldılar:
— Yavrum, anan öyle gitti, baban öyle gitti, Hamza Han öyle.
Hacı Baba der ki:

— Sergender, eğer gözümün önünden bir adım atarsan hakkımı sana helal etmem.

Sergender, pehlivan adamdı, ağlar mıydı; ama Hacı Baba'dan gizli ağlardı:

— Anam gitti, babam gitti, kardeşim gitti, deyip figan ederken, Hacı Baba ile Hacı Ana da buna ağlardı.

Size haberi nereden vereyim; Saraç İbrahim'den.

Saraç İbrahim'in veziri:

— Padişahım, dedi.

— Buyur Vezir.

— Padişahım, Viranşehir hükümdarının bir kızı var, Hâllı Dilber. Senle beraber gidelim, ancak benim oğluma Hâllı Dilber hayırlıdır, gidip onu oğluma alalım.

Hâllı Dilber kim; Saraç İbrahim'in oğlu Hamza Han'ın sevdiği kız. Rüya-sında görüyor. Ama ne Hamza Han onu görmüş, ne Hâllı Dilber onu görmüş.

Padişah:

— Vezirim, benim işlerim var, der.

Çünkü Padişah hem iktidarını düşünüyor, hem hanımını, çocuklarını düşünüyor, hem şehri viran olmuş, onu düşünüyor:

— Git, nişanını tak, Allah hayırlı etsin; ama düğünde kesin geleceğim, der.

Vezir haber gönderir:

— Padişahım, ben, Hanlar şehri hükümdarının baş veziriyim. Allah izin verirse, on beş gün sonra kızını istemeye geleceğim.

Padişah bunu duyar, "Hay hay," der. Ki Saraç İbrahim'in namı da her tarafta yayılmış.

Akşam olur, Padişah, hanımına söyler, kızını çağırır, Hâllı Dilber'i.

— Kızım, falan şehrin hükümdarının baş veziri, oğluna seni istemeye gelecek. Ne diyorsun?

— Baba, hani sana bir şey demiştim, ben o oğlanı arıyorum.

— Kızım, öyle bir şey yok, rüyaya inanma. Ben adamlara söz verdim, on beş gün sonra gelip nişanı takacaklar. Üç ay sonra da düğünün var, ona göre.

Hâllî Dilber ağlayarak cariyelerin yanına gelir, cariyelere der ki:

— Yarın babama söyleyeceğim, şehri dolanacağız, kapı kapı dolanacağız. O çocuk bu şehirde...

Sabah olur -hayırlı sabahlar cümlemizin üzerine açılınsın- Hâllî Dilber cariyelerle beraber şehrin bir başından girerler, öğlene doğru nereye gelirler; Hacı Baba'nın kahvesinin arka kısmındaki evinin kapısının önüne gelirler. Hâllî Dilber bir de bakar ki, bahçede bir delikanlı oturuyor. "Allah Allah! Yahu, rüyada gördüğüm oğlan bu, buldum" diyor. Rüyada gördüğü Hamza Han; ama Sergender ile Hamza Han birbirine çok benziyorlarmış.

Kızlara dedi:

— Kızlar, benim sevdiğim oğlan işte bu. Ama bunun hiç bizden haberi yok mu? Hani pir bana demişti ya, ona da gösterdim. Ulan, zalim oğlu zalim, insan bir çıkar, arar.

Sergende kapıda onu görür:

— Buyur bacım, der.

Hâllî Dilber, cariyelere dönüp der ki:

— Hele kızlar, bu zalim oğlu zalime bir çift lafım var, onu bir söyleyeyim.

Bakalım, ne söylüyor Hâllî Dilber:

Kaç aydır ki arıyorum

Oğlan ben senin yârinim

Gözyaşı saçım tararım

Zalim ben senin yârinim

Bunun üzerine Sergender elindeki baltayı yere koydu, geri döndü.

— Yahu bacı, sen bana mı diyorsun?

— Ulan, sana diyorum zalim oğlu zalim.

Sergender böyle aval aval baktı. Hâllî Dilber ikinci türküyü söyledi:

Neye geldim bu yana

Arıyorum yana yana

Pir söylemedi mi sana

Oğlan ben seni arıyorum

— Bacı, senin yanlıştın var. Senin yârin kim; eğer seviyorsan adını söyle?

Sergender böyle diyende, bakalım ki Hâllî Dilber ne söyler:

Adım Hâllî Dilber Sultan

İyi dinle sana kurban

Adın değil mi Hamza Han

Yârim seni arıyorum

— Adın değil mi Hamza Han, diyende, Sergender'in gözlerinden yaşlar süzüldü. Bakalım ki Sergender ne diyecek:

*Hoş geldin bacı baş üstüne
Ben senin yârin değilim
Dert koydun derdin üstüne
Vallahi yârin değilim*

*Ah ile dağlar yararım
Sinemde hasret kurarım
Ben de o dediğin ararım
Vallahi yârin değilim*

Hâllü Dilber şaşırdı:

— Allah Allah! Ben de senin dediğini arıyorum, ben senin yârin değilim diyor.

Hâllü Dilber dedi:

— Peki, sen kimsin?

— Söyleyeyim, dedi Sergender:

*Sergender'im sitem eşimdir
Hasretle akan gözyaşımıdır
Hamza Han benim kardeşimdir
Bacım ben yârin değilim*

Hâllü Dilber öyle bir feryat attı ki:

— Nasıl olur, ben rüyamda seni gördüm.

— O benim kardeşimdir, dedi Sergender.

Otururlar o evin bahçesine, Sergender olduğu gibi bir bir anlatır her şeyi:

— Sergender ağabey, ne olursun; beni on beş gün sonra istemeye gelecekler, üç ay sonra da verecekler, kardeşine bir haber sal, der Hâllü Dilber.

Sergender der ki:

— Zalim kızı zalim, benim kardeşimden haberim yok ki. Babam da beni yanından ayırmıyor.

Hâllü Dilber ağlayadursun, size nereden haber verelim; Saraç İbrahim'in vezirinden.

Öz babası Saraç İbrahim'in veziri, on beş gün geçer, Padişahın kapısına dayanır. Her tarafta davul zurnalar çalar, Hâllü Dilber'i Vezirin oğlu Ahmet'e nişanlarlar. Ama Hâllü Dilber'in gece gündüz gözlerinden yaşlar gider.

Nişanın ikinci günü:

— Baba, şöyle bir şehri dolanacağız, der Hâllü Dilber.

Nereye; doğru Sergender'in yanına:

— Ağabey, Sergender, üç ay sonra benim düğünüm olacak; ya sen de bu

şehri terk et, seni de ölmüş bileyim ya da bana kardeşini getir, der, geri döner gider.

Anası o bezirgânbaşıyla, babası padişah; ama babası ne bilsin Vezirin oğlunun sevdiğini alacağını?

Hamza Han ormanda kaybolur, ona geleceğiz. Halli Dilber, Sergender'e bu yemini verdikten sonra, gelelim Hamza Han'a.

Hamza Han, ormanda bir hafta dolandır, bir sabah böyle çayırılık, çimenlik bir düz ovanın kenarına çıkar, bakar ki bir çeşme. O kadar yorulmuş ki; ne atta derman kalmıştır, ne bunda. O kadar ki, kılıcına yaslanarak o çeşmenin yanına vardı, çeşmeden bir yudum su içtikten sonra çeşmenin kenarına yattı, atını öyle bıraktı. Ama o çeşme, o semt, kırk haramilerin semtiydi, bölgesiydi.

Harami başı sabah erkenden kalktı, güneşlendikten sonra şöyle elini si-per tutarak bir baktı, çeşmenin başında bir at var, yanında da bir adam yatıyor. Yalnız, bunun, harami başının Deli Ahmet isminde bir adamı, bir yiğit vardı:

— Kalk Deli Ahmet,

— Nedir harami başı?

— Benim çeşmemin başında bir at var, bir de adam yatıyor yanında. Git, o adamın kellesini bana getir.

— Yahu, deli misin; belki yoldan geçen bir adamdır, niye gidip kellesini getireyim, niye başını vurayım? Bir gideyim, sorayım.

Harami başı o kadar hiddetlendi ki, atına atladı, çeşmenin başına gitti. Deli Ahmet de arkadaşlarına dedi ki:

— Yahu, gidelim, şimdi belki gariban bir adamı gidip öldürecek, onun önüne geçelim."

Atı sürdü; ama zalim harami başı atından iner inmez, Hamza Han'ın kulağının dibine uykudayken nasıl bir tekme vurduysa, Hamza Han gözünü açtı ki ne dil var, ne de kulağı işitir. Kılıcı çekti, boynuna vuranda, Deli Ahmet dedi ki:

— Ulan, merhamet et yahu. On dokuz-yirmi yaşında civan bir delikanlı, sana ne zararı var? Adam oğluysan koy kılıcı yerine.

Harami başı da Deli Ahmet'ten çok korkardı:

— Kılıcını koy yerine adam oğluysan, dedi.

Harami başı kılıcını yerine koydu, geldi, Hamza Han'ı kaldırdı. Ama Hamza Han'ın kulağına öyle bir tekme vurmuştu ki, Hamza Han'ın dili tutuldu, şok geçirdi. Ne sorduysa, Hamza Han cevap veremedi.

Deli Ahmet dedi ki:

— Yahu, biz her gün kap kakak, yemek yüzünden birbirimizi öldüreceğiz neredeyse. Bak, adamın dili yok, lal yahu; götürelim, tarif ederiz, sabahleyin bizim çorbamızı yapar, yemeğimizi yapar, kap kakak yıkar. Bunu öldürsen eline ne geçer?

Harami başı biraz sakinledi:

— Ulan, tamam, senin dediğin gibi olsun, dedi.

Hamza Han'ı getirdiler. Hamza Han, kulağının dibine vurulan o tekmeyle aklı başından gitmiş. Deli Ahmet tarif etti ona:

— Bizim çorbamızı yaparsın, kap kakak yıkarsın. Biz gece gideriz, haramiyiz, yani eşkiya; gece gideriz, çalıp çırpar getiririz.

Hamza Han sabahleyin bunların çorbasını yapar, gündüzleri kap kakak yıkar, yemek yapar. Bu böyle gider.

Vezir, Hâllî Dilber'i nişanlamıştı, düğün gününü sayıyordu. Hamza Han, o harami başına hizmet etmekte olsun; Hâllî Dilber, Sergender'e dedi ki:

— Ya git kardeşini bul ya da şehri terk et.

Düğün günü yaklaşmıştı, zaman öyle tez geçer ki. Sergender, Hacı Baba'nın yanına gitti:

— Hacı Baba, Allah'ını seversen, bana izin ver, dedi.

Hacı Baba:

— Niye oğlum?

— Hacı Baba, kardeşime bu şehrin padişahının kızı âşık olmuş.

— Ulan, öyle şey mi olur; sus, böyle şey söyleme, duyarlarsa benim de boynumu vururlar, senin de.

— Ne olursa olsun, ben gidip kardeşimi bulacağım.

Hacı Baba bu sözü duydu ya, dedi:

— Yahu, Sergender gitsin, belki o zamana kadar, bunlar dönene kadar Padişahın kızı, düğünü olur, gider.

Sergender'e izin verdi. Sergender nereye geldi; aynı ormana geldi. Orada arayacak; çünkü kardeşi bu ormanda kaybolmuştu.

Sergender, Hacı Baba'dan müsaade aldı, geldi, ormana daldı. Düğün alayı da kimle geldi; Padişahla. Saraç İbrahim geldi, oğlunun sevgilisini kendi vezirinin oğlunun düğüne geldi.

Haberi nereden verelim; Hamza Han'dan. Hamza Han, haramilere sabah çorbasına gitmişti. Haramiler çorba içmeye geldiler; baktılar ki, Hamza Han çorba yapmamış.

Harami başı dedi ki:

— Ulan, nerede çorba?

Hamza Han'ın dili de açılmıştı; çünkü gece rüyasında Hâllî Dilber'i görmüştü. Hâllî Dilber bir kuyunun içinde feryat ediyordu; "Hamza Han, beni kurtar."

Hamza Han çorbayı yapmamıştı. Harami başı;

— Ulan, nerede çorba?

Bakalım ki Hamza Han ne söylemişti:

Dinle bu sözümü harami başı

N'olur azat eyle yar elden gider

Anam babam kaybettim ben kardeşi

Gel azat eyle yâr elden gider

*Derde gidim
Derman erdi derde gidim
Dermana giden tabip
Ver tasları derde gidim*

Harami başı şaşırır:

— Allah Allah! Bu ne diyor böyle?

Harami başı, Ahmet'i çağırdı:

— Ahmet, hani bu çocuk lal idi, sağır idi?

Ahmet dedi ki:

— Değme.

Aldı ikinci sözünü Hamza Han:

Ahmet'i sorarsan gariplerin babası

Hamza Han'ın kayıp olmuş anası

Rüyamda Hâllı Dilber'inim sesi

Gel n'olur azat eyle yar elden gider

*Sarı yardan
Su gelir sarı yardan
Felek gözün kör olsun
Ayırdın sarı yardan*

Hamza Han'ım akıttım gözden yaşım

Bir gün gelir bak Sergender kardeşim

Bundan sonra yaşamak benim telaşım

N'olur azat eyle yar elden gider

*Ne ziyanda
Ölem de ne ziyanda
Ağlarsa anam ağlasın
O da aklıma ziyanda*

Harami başı:

— Ulan Hamza Han, otur; derdini baştan sona bana anlatacaksın, dedi.

Hamza Han, benim anlattığım şekilde, anasının kaybolduğundan bu yana başından geçenlerin hepsini anlattıktan sonra sanki Cenabı Allah o zalim harami başının, eşkıyanın gönlüne merhamet koyar.

— Hamza Han, istediğin atı al. Ulan Ahmet, benim kılıcımı kalkanımı da ver. Hamza Han, durma, git yavrum. Biz gelemeyiz, ama darda kalırsan bir haber et, dedi.

Hamza Han hareket etti, nereye; doğru sevdiğinin şehrine. O hareket etmekte olsun, Haberi nereden verelim; Sergender'den; aradan on beş gün geçmişti ki, Sergender aynı çeşmenin başına geldi. Atını bıraktı, kılıcını kalkanını da atın üzerine koydu, yattı.

Ahmet, çok akıllı adamdı. Haber verdiler ki harami başına, bir adam gelmiş, atını öyle koymuş, çeşmenin başında yatıyor.

Ahmet dedi ki:

— Harami başı, çeşmenin başında bir adam gördüm; git, başını sen kes gel.

— Ulan, öyle şey mi olur?

— Yok, ben karışmam.

Harami başı, tüm adamlarını çağırdı, dedi ki:

— Bu Ahmet'in dediğinde bir iş var.

Geldiler, Sergender'in etrafını çembere aldılar. Harami başı, kılıcı Sergender'in boğazına dayadı, ayağını da göğsüne koydu. Bağırды:

— Delikanlı, kimsin sen?

Sergender gözünü açtı, baktı ki, göğsünün üzerinde Azrail durmuş. Nasıl harami başının ayağından tuttuysa, belki üç metre havaya attı. Sonra harami başını havada tuttu, yere vurdu. Sergender ile Hamza Han birbirlerine çok benziyorlardı ya. Ama Deli Ahmet dedi ki:

— Çocuklar, ben bunu birine benzetiyorum.

Harami başı yerde, Sergender'in ayağı göğsünde:

— Ulan harami başı, ben kardeşimi arıyorum, olmaya sana rastladı mı? diyende, Ahmet dedi ki:

— Hamza Han anlatmıştı, senin adın Sergender mi?

O bunu deyince, Sergender, harami başının göğsünden ayağını çekti:

— Benim kardeşimi nereden tanıyorsunuz?

Hepsi birlikte toplanırlar, nereye; harami başının mekânına gelirler. Harami başı zaten hikâyesini dinlemişti, o da olan biteni Sergender'e söyledi. Sergender dedi ki:

— O zaman, bana müsaade. Ne kadar çeker orası?

Harami başı dedi ki:

— On beş gün.

— Peki, Hamza Han ne zaman gitti?

— Hamza Han da on beş gün önce buradan hareket etti.

Sergender atına bindi:

— Ben gidiyorum, dedi.

Harami başı dedi ki:

— Dur, hemen gitme; bu gece de misafir ol, yarın hepimiz birden seninle geleceğiz. Mademki senin gibi bir yiğit, böyle güçlü bir pehlivan benim sırtımı yere getirdi; kardeşinle sizi kavuşturana kadar senin peşinden ayrılmayacağız.

Bunlar bu haldeyken, nereden haber verelim; Hamza Han'dan.

Hamza Han geldi Hacı Baba'nın yanına. Hacı Baba epey yaşlı olduğundan önce tanıyamadı Hamza Han'ı:

— Yavrum, Sergender, dedi.

— Yok, baba, yok, Sergender değilim ben.

— Ya?

— Hele dinle, dinle:

Dinle beni Hacı Baba

Söyle şehirden ne haber

Yoksa beni tanımadın mı?

Söyle şehirden ne haber

— Ulan Sergender, ne haber vereyim buradan?

— Yahu baba, beni tanımadın mı?

Alır ikinci sözünü, bakalım ne söyler:

Kardaşım yol tuttu mu?

Yoksa beni unuttu mu?

Padişahın kızı gitti mi?

Baba şehirden ne haber

— Ulan Sergender, sen yine mi Hamza Han'ı bulamadın?

Hacı Baba öyle zannediyor. Hacı Baba da, ikisi birden gitmiş, gözleri epey ihtiyarlamış, tanıyamıyor Hamza Han'ı.

Hamza Han alır üçüncü sözünü:

Hacı Baba kurban canım

Sergender'dir kendi kanım

Tanısan ben Hamza Han'ım

Söyle şehirden ne haber

Hacı Baba öyle feryat eder ki, hemen hanımına seslenir: "Hanım, Hamza Han gelmiş," Sarmaş dolaş olurlar.

— Hacı Baba, senden bir şey soracağım: Kardaşım nerede?

— Kardaşım seni aramaya gitti.

— Hacı Baba, ben bir Hâllı Dilber için geldim. Ben o Hâllı Dilber'e âşık olmuşum.

— Oğlum, ne diyorsun, sus. Ulan, üç gün sonra götürecekler onu; duyarlarsa senin de boynunu vururlar, benim de.

— Hacı Baba, Allah'ını seversen, onun haberi var mı?

— Yok, haberi yok.

Hacı Baba'nın gayesi, onu unutturmaktır.

Ama sabah olur -hayırlı sabahlar cümlemizin üzerine açılınsın- Hamza Han kılıcını çeker, doğru Padişahın kapısına. Bizde derler ya, kol kuvvette, akıl kafada. Ulan, sen bir padişaha ne edebilirsin? Ama aşk öyle bir şey ki Padişahın sarayının önünde bir nara attı.

Padişah, adamlarını gönderdi:

— Bakın bakalım, ne istiyor bu?

Her padişahın kapısında bir murat taşı olur, bir de dilek taşı.

— Ben, Hâllî Dilber'in sevgilisi Hamza Han'ım. Hâllî Dilber'e haber verin, diyende, Padişah öyle bir pehlivan gönderdi ve ona dedi ki:

— Onu öyle bir vuracaksın, ama öldürmeyeceksin.

Vezire de dedi ki:

— Vezir, bunu öldürmeyeceksin. Kızımın nikâh gecesinde idam edecek-
sin. Kırk gün düğün yapacağım.

Hamza Han'a gelen o zalimlerle Hamza Han biraz uğraştı; ama Hamza Han'a ok attılar, kolundan yaraladılar, her tarafından yaraladılar, Hamza Han'ı yakaladılar. Hacı Baba korkusundan Hamza Han'a yaklaşmıyordu.

İki gün sonra düğün alayı bitti. Hamza Han'a ağaçtan kafes yaptılar. Vü-
cudundan kanlar aka aka Hamza Han'ı o kafese koydular. Hacı Baba'nın göz-
yaşları ta dizine inmişti, ama korkusundan bir şey diyemiyordu.

Hamza Han'ı da sevgilisi Hâllî Dilber'le beraber doğru Hanlar şehrine
götürdüler. Düğünün başında da kim vardı; babası Saraç İbrahim. Ama ne bil-
sin ki oğlunu idam etmeye götürüyorlar?

Onu da Hanlar şehrine getirdiler düğün alayıyla birlikte. Ki Kara Vezir
kırk gün düğün çaldıracaktı.

Kara Vezir:

— “Padişahım, düğünü biraz tez tutmak istiyorum.

— Ne zaman?

— Bir ay sonra. Aman Padişahım, hani söylemiştiniz ya, bu benim gelini-
me âşık olan çocuğu düğün günü idam edeceğiz, değil mi?

— Tabii.

Vezir de öyle boşa vezir olmaz ki. En aşağı o şehrin yarısı onun sülalesi,
padişah ise bir tek adam.

Hamza Han'ı zindana atarlar, davul zurnalar çalınır. Size haberi nereden
vereyim; Sergender'den.

Sergender atına biner, o haramilerle birlikte tekrar yola düşer; on beş
gün sonra sabaha doğru Hacı Baba'nın kahvesinin önüne varırlar. Hacı Baba
bakar ki, Sergender; ama yanında da kırk tane dal gibi adam var.

— Sergender, oğlum, hoş geldin.

— Hoş bulduk Hacı Baba. Kardeşinden ne haber?

— Dur yavrum hele.

Hacı Baba böyle diyende, dur bakalım, Sergender Hacı Baba'ya ne söy-
leyecek:

Canım kurban olsun ay Hacı Baba

Söyle baba kardeşimden ne haber

On beş gün önce geldiğini bilirem

Söyle baba kardeşimden ne haber

Hacı Baba der ki:

— Dinle yavrum, dinle.

Bakalım, Hacı Baba ne diyecek:

Hoş geldin Sergender gözüm ışığı

Gelirse kardeşim durmasın gelsin

Meğer Hâllî Dilber'in olmuş âşığı

Dedi gelirse kardaşım durmasın gelsin

O ki kafese koymuştular ya Hamza Han'ı, Hacı Baba da gizlice ağlıyordu.

Hamza Han:

— Hacı Baba, Sergender gelirse durmasın gelsin, sen beni kurtaramazsın, demişti. İşte onun için diyor:

— Gelirse kardaşım durmasın gelsin.

Yaradan Mevla'dan eyle bir nida

Baksana dert ile sözün ettin ifade

Hâllî Dilber bade içtik rüyada

Söyle baba kardeşimden ne haber

Aldı Hacı Baba:

Sergender'im kulak ver sen sözüme

Daha yaşlar gelmez kanlı gözüme

Ok vurmuşlar kanlar inmiş dizine

Dedi kardeşime durmasın gelsin

— Ok vurmuşlar kan inmişti dizine, dedi gelirse kardeşim durmasın gelsin.

Aldı Sergender:

Sergender'im hayat döndü zehire

Söyle götürdüler hangi şehire

Anam ile babam dönse bülbüle

Söyle baba kardeşimden ne haber

— Hangi şehre götürdüler, diyende, bakalım Hacı Baba ne söyleyecek:

Daha değme Hacı Baba'nın kahrına

Gözüm döndü baksan ecel nehrine

Onu götürdüler Hanlar şehrine

Gelirse kardeşim durmasın gelsin

— Hacı Baba, peki, düğünü ne zamandır?

— Yavrum, benim hesabıma göre on beş gün sonra Hamza Han'ı idam edecekler, nikâhları kesilecek.

— Peki, baba, ora buraya ne kadar yoldur?

— Oğul, ora buraya on beş günlük yoldur; ama gece de yol gitmeniz lazım.

O zaman harami başı alayına dedi ki:

— Herkes iki at alacak.

Herkes iki at aldı, yola düştüler.

Size nereden haber vereyim; bezirgânbaşından.

Bezirgânbaşı şehir şehir dolanıyordu ya, geldi Hanlar şehrine, çadırını kurdu, Perişan Sultan'ın çadırını da yolun kenarına kurdu.

Söylediler ki:

— Baş Vezirin oğlu evleniyor.

Bezirgânbaşı dedi ki:

— Vallahi burada iyi satış yaparız.

Sergender yolda, haramilerle gelmekte olsun; Saraç İbrahim tahtında, ne bilsin ki oğlu zindanda, idam edecekler?

Bezirgânbaşı geldi, Hanlar şehrinin kenarına çadırını kurdu. Sabah oldu; hayırlı sabahlar üzerimize açılsın. Bezirgân, çok dilâver adamdı, ehli dil adamdı, konuşmasını falan iyi bilirdi. Adamlarına dedi ki:

— Ben önce gideyim, Padişahla bir tanışayım, Vezirle bir tanışayım, izin alayım, ondan sonra bu kumaşları, elbiseleri rahatça satarız.

Geldi Padişaha.

Bezirgânbaşı, Padişahın huzuruna çıkar, ondan izin alır.

— Selam Padişahım.

Padişah şöyle bir bakar:

— Aleykümselâm.

— Ben, bezirgânım, diyar diyar dolaşırım.

Padişah çok dertliydi. Ama bezirgân da ehli dil adamdı.

Padişah, bezirgânı oturtuktan sonra sohbete dalarlar; ama başından geçenleri hiç anlatmaz. Padişah bilmez ki, karısını kaçıran bu adamdır. Öyle sohbet ederler:

— Padişahım, eğer müsaaden olursa, düğün zamanıdır, benim eşyalarım falan var, kumaş var, elbise var, sarayda onları satayım.

— Tabii, sat, der Padişah.

Kalktı bezirgânbaşı, gidecek; Padişah dedi ki:

— Her gün benim yanıma geleceksin, seninle sohbet edeceğiz. Sen diyar diyar gezen adamsın.

Padişahın gayesi nedir; hanımı kaybolmuş ya, çocukları da kayboldu ya, bezirgândan belki buna dair bir haber çıkar, onun gayesi bu.

Gün gelir çatar, Sergender, haramilere işaret buyurur, yola çıkarlar. Perişan Sultan, Hanlar şehrinin kenarında her gelen giden yolcuya bakar:

— Saraç İbrahim'e ya da oğullarıma benzeyen biri var mı? diye. O niyetle çadırını yolun kenarına kurdurmuştu.

Sabahın erken saatiydi -hayırlı sabahlar cümlemizin üzerine açılsın- bezirgânbaşı yine Padişahın yanına gitmişti ki, düğün günüydü. Öğlen üzeri Hamza Han'ı idam edecekler, nikâh kesilecek, düğüne geçilecekti.

Sergender ile haramiler sabah daha yeni çalmıştı ki şehrin kenarına geldiler. Perişan Sultan da öyle yoldan gelip gidenlere bakıyor; ama uzaktan öyle baktı, öyle bir kara duman geliyor ki, kırk tane atlı, etrafları toz duman. Sanki göğsünde bir sızı başladı; “Aman ya Rabbim, bu göğsümdeki sızı nedir; olmaya, bu gelen atlıların içinde ya Saraç İbrahim ya da çocuklarım ola?” Yolun kenarına çıktı, gelen atlıları beklemeye başladı. Ama Sergender ile haramiler de dörtlüye geliyorlar. Sergender diyor:

— Allah’ı severseniz, sürün, kardaşım idam edilecek, darağacı kurulmuştur.

Bunlar daha şehre girmeden Hamza Han’ı yavaş yavaş darağacına getirirlerdi.

Perişan Sultan gelen atlıların önüne geçti. Bakalım ki ne diyor:

Ey karşıdan gelen yiğit pehlivan

Siman aynı sima eşin görülmez

Nice yıldır şehir şehir dolaştım

Aynı siman aynı eşin görünmez

Atların önündeki Sergender’i oğullarına benzetti; ama Sergender midir, Hamza Han mıdır, çıkaramadı:

— Karşıdan gelen yiğit pehlivan, siman aynı sima eşin görülmez; yıllardır ki şehir şehir dolaştım, siman aynı sima eşin görülmez.

Sergender tam yanına gelende, anası atın önüne çıktı:

— Ana, her kimsen, Allah’ı seversen, geri kaç; yetişmezsem kardeşimi idam edecekler, diye, anasını atın göğsüyle itekledi. Ne bilsin anasıdır? Atlarını sürdüler. Alır Perişan Sultan ikinci kıtasını, bakalım ne söyler:

Ey ilahi, bak sana ettim feryadı

Kayboldu ağızımın lezzeti tadı

Sergender mi yoksa Hamza Han mısın?

Siman aynı sima eşin görülmez

Perişan’ım daha zaman kalmadı

Kesildi takatim derman kalmadı

Yaradan başka kimsem kalmadı

Yavrum siman aynı eşin görülmez

Perişan Sultan, ağlaya ağlaya:

— Ya Rabbi, bu giden atlıların içinde benim oğlum var idi; ne olursun bana kavuştur, diye yalvarır, çadırına girer.

Bezirgânbaşı, Perişan Sultan kaçmasın diye, üç-dört adamını bekçi koymuştu. Perişan Sultan çadırına girip ağlamakta olsun, haberi nereden verelim; Padişah’tan.

Padişah tahta kurulmuştu, idam emrini verecekti. Hamza Han’ı getirdi-

ler darağacının yanına. Ama Sergender de tam cellâdın yanına yaklaştı; yani cellât ne dese kellesini vuracak. O sırada Kara Vezir bağırır:

— Padişahım, ferman buyurun, asalım.

O zaman Hamza Han dedi ki:

— Bana on dakika müsaade verin.

Sergender de Hamza Han'ın yanında. Hamza Han'ın vücudundan akan kanlar kurumuş, aç susuz, bilmez ki kardeşi yanındadır. Bakalım ki Hamza Han burada ne söylüyor:

Uçan kuşlarla haber gönderdim

Umudum vardı ki kardeş gelecek

Hüda'ya kavuşmaktır bak benim derdim

Umudum vardı ki kardaş gelecek

O taş kalpli harami başı var ya, dedi ki:

— Ulan Sergender, bu feryada dayanamıyorum, gel biçelim şunları.

Haramilerden her birisi birkaç askeri tutmuştu, on kişi elli kişiye bedel.

Sergender dedi ki:

— Dur hele bakalım.

Padişah o kadar uzaktı ki olanları tam bilemiyordu. Sordu:

— Ne oldu?

Dediler ki:

— Padişahım, hani asmadan önce son isteğini söyler ya idam edilecek olan, onu söylüyor. Ne söylese de asacağız.

Kara Vezir de dedi ki:

— Yahu, asın gitsin, işimize bakalım.

Devam etti Hamza Han:

Artık bir tarafta iman kalmadı

Ecel başım üstünde zaman kalmadı

Vallaha dizimde derman kalmadı

Umudum vardı ki kardaş gelecek

Şimdi belki ağlar anam Perişan

Babam padişaktır hem de bir sultan

Bak sana kan ağlıyor dertli Hamza Han

Umudum vardı ki kardaş gelecek

— Ulan, kesin ipi, der demez, Sergender öyle bir nara attı ki, millet de şaşırdı, o kırk harami de. Sergender o cellâdı öyle fırlattı ki, neye uğradığına şaşıramadı.

Padişah ayağa kalktı:

— Allah'ını seven sükût dursun, kimse kimseyi vurmasın. Alın getirin onları bana, dedi.

Sergender, bir de Ahmet, Hamza Han'ı Padişahın huzuruna götürdüler. Padişah tahtına oturdu:

— Yavrum, siz kimsiniz?

Eh yıllar geçmiş aradan, çocuklar büyümüş, değişmiş, oğullarını tanıyamadı tabii.

Sergender söze başlayacakken, Hamza Han dedi ki:

— Ağabey, dur Allah'ını seversen, bu zalim, merhametsize ben bir cevap vereyim.

Hamza Han dedi ki:

— Dinle Padişahım dinle:

N'olur değme padişahım bizlere

Bu Sergender ben Hamza Han beraber

— N'olur değme padişahım bizlere, bu Sergender ben Hamza Han beraber, diyende, Padişahın o saçları biz biz oldu, gözleri kıpkırmızı oldu. Millet de şaşırdı.

Alır ikinci kıtasını Hamza Han:

Dinler isen her yandan vereyim haber

Bu Sergender ben Hamza Han beraber

Padişah sordu:

— Yavrum, siz nerelisiniz?

Hamza Han dedi:

— Söyleyeyim Padişahım.

Baksan kaderimden kolum bağıyam

Dokunma sineme zaten dağılyam

Elma şehri hükümdarının oğluyam

Bu Sergender ben Hamza Han beraber

Saraç İbrahim'in asıl şehri Elma şehridir.

— Peki, burada ne arıyorsun, diye sordu Padişah.

— Dur hele Padişahım, söyleyeyim, dedi.

— Elma şehri hükümdarının oğluyam, diyende, kimsede çıt yok, ama Saraç İbrahim'in gözlerinden yaşlar akar. Bezirgân var yanlarında, o da ağlar. Bezirgânı her gün gelirdi ya yanına.

Babam Saraç İbrahim zaten bir sultan

Anam kayıp oldu adı Perişan

Bu Sergender ben de gardaş Hamza Han

Bu Sergender ben Hamza Han beraber

Bunu deyince Padişah öyle bir bağırdı ki:

— Çabuk tabipleri çağırın.

— Yavrum, ben Saraç İbrahim'im, diyende öyle bir sarmaş dolaş oldular

ki, oradaki bütün saray halkı ağlamaya başladı.

Padişah, lalaları, vezirleri, herkesi topladı:

— Ben derdimi anlatmıyorum; benim ailem kayboldu, bunlar da benim ailemdir. Düğün iptal olsun, dedi. Düğün iptal oldu.

Veziri çağırdı:

— Vezir, ya ben çocuklarımı alayım, bu şehirden gideyim ya da Kara Vezir, sen bu şehri terk et.

Millet kabul etmedi; “Padişahım, sen gidemezsin, Kara Vezir gitsin” dediler. Baş Vezir dedi:

— Padişahım, bana iki gün müsaade et. İki gün içinde oğlunu aldı, şehri terk etti. Padişah dedi ki:

— Oğlunun nikâhı da iptal olacak.

Bezirgâna da, oğullarını buldu ya, açık söyleyemiyor, dedi ki:

— Bezirgân, Allah’ını seversen... Yahu, sen bu kadar geziyorsun, hiç öyle sahipsiz bir kadına falan rastlamadın mı? Bezirgân anlatıyor, dilâver adam.

Akşamdı, yatma zamanıydı, aradan bir hafta geçmişti, bezirgânbaşı dedi ki:

— Padişahım, artık saat on iki oldu; müsaade edersen, gideyim, ailem yalnız çadırda.

Padişah dedi ki:

— Olmaz; benim bu neşeli günümde beni yalnız bırakma. Ben seninle konuştuğum zaman derdim gamım dağılıyor. Benim iki tane aslan gibi oğlum var; oğullarım gider, senin ailenin çadırını bekler, sabah olunca gidersin. Seninle dertleşeceğiz.

Oğullarını çağırdı, Sergender ile Hamza Han’ı:

— Buyur baba.

— Yavrum, şehrin kenarında bu bezirgânbaşının çadırları var, develeri var. Hanımı da var, gidin orada sorun, hanımını sabaha kadar orada bekleyeceksiniz, bu adam gelmeden çadırı terk etmeyeceksiniz.

— Tamam, baba, dediler.

Gece on ikide, gecenin karanlığında Sergender ile Hamza Han geldiler, adamlara sordular. Zaten Perişan Sultan’ı bekleyen adamlar vardı. Dediler ki:

— Biz, Padişahın oğullarıyız; bizi bezirgânbaşı gönderdi, hanımının çadırını biz bekleyeceğiz, siz gidin yatın.

Perişan Sultan ağlıyordu, zaten gece gündüz uykusu yoktu. Ama o şehre giden atlıların içinde bunun oğlu vardı, göğsünde bir sızı vardı. Öyle kendi kendine çadırda ağlıyordu. Hamza Han ile Sergender de çadırın önünde oturuyorlardı, başlarından geçenleri birbirlerine anlatıyorlardı. O sıra anaları şöyle çadırdan başını uzattı, baktı, o ona Sergender diyor, o ona Hamza Han diyor. Bir daha baktı ki, onun oğulları...

— Hamza Han, Sergender.

— Buyur teyze.
— Teyze mi? Hele dinleyin yavrum.
Bakalım, ne diyor:

*Kaç yıldır bak göğsüm sızlar
Gelin benim yavrularım
Ana kuzusunu özler
Gelin benim yavrularım*

— Kaç yıldır bak göğsüm sızlar, gelin benim yavrularım; ana kuzusunu özler, gelin benim yavrularım.

Sergender de, Hamza Han da şaşırdı:
— Teyze, sen kimsin, bizi nereden tanıyorsun?
— Dur yavrum, hele dur:

*Vatandan bak ayrı düştük
Kaynar kazanlarda piştik
Yedi yaşdan bu yana ayrı düştük
Sizler benim yavrularım*

Sergender ile Hamza Han dedi:
— Ulan, vallahi anamızı bulduk.

*Adımız Perişan Sultan
Nerde kaldı İbrahim Han
Sen Sergender bu da Hamza Han
Gelin benim yavrularım*

Öyle hücum ettiler ki, sanki böyle aç kurt kuzu yakalar gibi, ikisi de bir taraftan anasının boynuna sarıldı, sarmaş dolaş oldular, çadıra girdiler. Anası bir dönüyor Hamza Han'ı öpüyor, bir dönüyor Sergender'i öpüyor.

Gecenin bir saati olmuştu. Hamza Han biraz nazlıydı:

— Ana, bizi koynuna al, dedi. Anası iki yavrusunu da böyle kollarının arasına alır. Yavruları uykuya geçerler, ana bir döner onun başını koklar, onun saçını öper, döner onun saçını öper.

Hayırlı sabahlar cümlemizin üzerine açılsın, size nereden haber verelim; bezirgânbaşından.

Sabah kahvaltısını yapmıştı:

— Padişahım, bana müsaade et, gideyim bir adamlarıma bakayım. Eh, iki tane çocuk var diye adamları hanımının çadırından ayrılmışlardır, çadır da uzak ya.

Bezirgânbaşı geldi şehrin kenarına, çadıra baktı ki, ikisi de ailesiyle yatıyor. Öyle geri döndü, doğru Padişahın sarayına gitti. Feryat etti:

— Ey Padişahım, hani ben namusumu senin oğullarına teslim etmiştim; bu mudur senin adaletin?

Çok adaletli bir padişahı Saraç İbrahim.

— Ne oldu?

— Oğlunun ikisini de benim hanımın yatağında yakaladım, şu anda da benim ailemin yatağındalar, dedi.

Padişah öyle feryat etti ki, cellâtları çağırdı.

Cellâtlarla beraber nereye geldiler; doğru çadırın kenarına. Hamza Han ile Sergender yatıyorlardı, ama Perişan Sultan uyanıktı. Böyle baktı ki:

— Ulan, vallahi Saraç İbrahim gene padişah olmuş. Vallahi gelen Padişah'tır; ama yanında cellâtlar vardır.

Çadıra yaklaşır yaklaşmaz, Saraç İbrahim cellâtlara dedi ki:

— Girin, ikisinin de boynunu vurun.

Saraç İbrahim böyle deyinince, Perişan Sultan, oğullarının kollarını boynundan attı, çadırın kapısına geldi. Bakalım ne diyecek.

Aman değme padişahım

Bunlar benim yavrularım

Sonra seni tutar ahım

Bunlar benim yavrularım

Padişah cellâtlara “durun,” dedi, Perişan Sultan’a döndü:

— Hanım, sen kimsin?

Perişan Sultan baktı ki çocuklar da çadırdan çıktılar:

— Dinle padişahım dinle.

Alır Perişan Sultan ikinci sözünü:

Takat gitti halim bitti

Bir ağaçtım dalım bitti

Gençliğime zulüm bitti

Bunlar benim yavrularım

— Hani bir ses gelmişti ya, biz zulmü gençlikte istiyoruz demiştik, dedi Perişan Sultan, ne de olsa Padişah kıızıydı, “Padişahım, gözün aydın, zulüm bitti, bunlar benim yavrularım” deyince, bezirgân tutuşmaya başladı:

— Perişan Sultan, sen misin?

— Padişahım, dinle dedi Perişan Sultan:

Sözümüz vardı ki sırda

Sevenler kalır mı darda

Kaçıran bezirgân burada

Bunlar benim yavrularım

— Beni kaçırın bezirgân burada, bunlar benim yavrularım.

Bezirgânı bir telaş aldı.

Saraç İbrahim:

— Bezirgân, olduğun yerde kal, dedi.

Aldı Perişan Sultan son kıtasını:

Adımız Perişan Sultan

İbrahim sana can kurban

Bu Sergender bu Hamza Han

Bunlar benim yavrularım

Bunun üzerine Saraç İbrahim de:

— Perişan Sultan, ben Saraç İbrahim'im, dedi. Karı koca ve iki oğulları sarmaş dolaş oldular. Ama adamlar bezirgânın etrafını sarmıştı. Haramiler hiç koyar mı bir tarafa kaçsın?

— Herkes dursun, Vezir şehri terk etti, Bezirgânbaşı, bir daha benim semtime uğramayacaksın, bir yerde de adını duymayacağım. Çünkü biz bu zulmü kendimiz gençlikte isteriz demiştik, dedi Padişah.

Bezirgân, kecabasını, develerini yükledi:

— Padişahım, aha senin ailen, yirmi yıldır ne eli elime değmiştir, ne bir şey. Zehirli hançeri üzerinde Allah'ın hikmeti, yoldan düştük, oldu bir iş. Biz bunu Cenabı Allah'tan böyle istemiştik.

Saraç İbrahim, bezirgânı affeder, veziri şehirden kovduğu gibi, onu da şehirden kovar gönderir.

Saraç İbrahim der ki:

— Davul zurnalar çalınsın. Âşıklar âlemi toplansın, dedi ve bizim buraya geldi. Kırk gün kırk gece davul zurna çalındı. Biz de Saraç İbrahim hikâyesini söylemiş olduk.

AKILLI MEHMET İLE GÜLFİDAN HANIM HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Maksut KOCA

Derleme Tarihi: 20 Nisan 2009

Derleme Yeri/Ortamı: İstanbul'da, Âşık Maksut KOCA'nın evi. Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Hikâye âşığın kendi tasnifidir.

H

ikâyelere bir üstat name ile başlamak adettendir. Biz de bir üstat name ile başlayalım hikâyemize. Bunu da hikâyemizin ser-ü hanesi olarak kabul edelim:

Ben böyle yaşadım ben böyle gördüm

Bir canın bir cana ihtiyacı var

Cahilin kâmile derdin tabibe

Tabibin dermana ihtiyacı var

Ayağın bedene bedenın başa

Kulağın duymaya gözün bakışa

Ciğerin nefese kalbin atışa

Damarların kana ihtiyacı var

Gündüzün güneşe gecenin aya

Yavrunun anaya kuşun yuvaya

Ağacın toprağa toprağın suya

İnsanın insana ihtiyacı var

Bereket sofrası açınca doğa

Güzellik yayılır ovaya dağa

Arının çiçeğe bağbanın bağa

Bağın da zamana ihtiyacı var

Sıradan bir kulum değilim yüce

İnsana insanlık gerek sadece

Gönlün sevgiye güçsüzün güce

Zalimin vicdana ihtiyacı var

Maksut'um der beni yoktan var eden

Senin birliğine inanmışım ben

Var eden de sensin yok eden de sen

Kâinatın sana ihtiyacı var

Orada değildik, gözlerimizle görmedik ama ustalarımızdan böyle duyduk ve böyle belledik ki rivayete göre, Dağıstan'da sahavetli, kerametli, sadakatli, cesaretli ve iyiliksever bir Han vardı. Çevresinden ne kadar yoksulu, fakiri, darda kalanı var ise hepsine yardım ederdi, onların elinden tutardı. [Hani bir söz var ya, "yaratılanı sev Yaratandan ötürü" diye insanlığın gerektirdiği en güzel işleri yapmakla meşguldü Han.] Böyle bir sahavetli, merhametli, böyle

bir kalender Han'a da kendisi gibi asaletli, marifetli, zarif ve yüreği insan sevgisiyle dolu bir eş gerekti.

Han'ın eşi yine aynı yöreden üç kardeşin bacısı, Han'ın gözbebeği, sevimlisi, hayatta her neyi varsa feda edebileceği Pervane Sultan.

Yoksulluğu yok olsun, ellerinde devletleri, servetleri var. Her ikisi de çevresinde ne kadar yoksul, yardıma muhtaç insan varsa mümkün mertebe onların yardımına koşan, dertlerine çare olmaya çalışan, insanların mutluluğu ile mutlu olan iki asilzade insandı Han ve Pervane Sultan.

Han ile Pervane Sultan on beş on altı yıllık evliler. Han çevresindeki insanların dertlerini, sıkıntılarını gidermekle meşgul, arta kalan zamanını da arkadaşlarıyla, eşi dostuyla toplanır tabiatın koynuna çıkar at koşturur, avcılık yapar ceylan, keklik avlarlar. Arada sırada böyle bir kır gezisine çıkarlar. Ve hayat böyle devam edip gitmektedir.

Bu ailenin güzel bir sevgi bağı vardı, Han evine geldiği zaman Pervane Sultan onu her zaman bahçe kapısında karşılardı. Günlerden bir gün Han, akşam vakti sarayının kapısına doğru yaklaştığında, alışkanlık ya her zaman olduğu gibi gözleri yine Pervane Sultan'ı aradı ama göremedi. Bahçe kapısından içeriye girdi, bahçede de göremedi. Evin kapısına gelince, nihayet kapı açıldı, Pervane Sultan'ı evin içerisinde gördü; ama on beş yıllık evliliği döneminde Han ilk defa böyle görüyordu Pervane Sultan'ı. Yüzünden düşen bin parça, idi Pervane Sultan.

— Selam, dedi Han.

— Aleykümselâm, dedi Pervane Sultan.

Bu tavır, bu hareket, Han'ın içine bir hançer gibi saplandı. “On beş yıllık evlilik hayatımda ilk defa böyle bir tavır, böyle bir davranış görüyorum. İnsandır, onun da kendine göre bir sıkıntısı, derdi olabilir. Ama bir müddet sonra bunun sebebini sorup soruşturur, aydınlığa kavuştururum bu meseleyi,” dedi kendi kendine Han.

Merhaba, hoş sefadan sonra içeriye geçip istirahatata çekildiler bir süre. Daha sonra akşam yemeğini yemek üzere oturdular. Yine Pervane Sultan'ın yüzünden düşen bin parça. Bu durumun çok güçlü bir nedeninin olduğunu hissetti Han. Yemeklerini yediler, bu moral ile ne kadar yiyebilirdiyseler artık, yemek mi onları yedi, onlar mı yemeği yedi bilinmez.

Yemekten sonra Han, Pervane Sultan'a:

— Şimdi bana yüreğindeki, içindeki sıkıntı, seni bu sıkıntıya düşüren sebep ne ise, bunu bana anlatmanı istiyorum. Çünkü derdini söylemeyen dermanını bulamaz. Sıkıntını bana anlatman lazım. On beş yıllık evlilik hayatımızda ilk defa beni böyle karşıladığını ve halen moralinin düzelmediğini görüyorum.

Pervane Sultan, ağzını açtı bir kelime konuşmak için ama gözyaşları da sel olup akmaya başladı. Bu durumu gören Han'ın yine kaygıları arttı.

Pervane Sultan dedi ki:

— Han hayatta Allahım bana istediğim her şeyi verdi, senin gibi çok sevdiğim bir eş nasip etti bana, servet verdi, devlet verdi, han verdi, hanlık verdi, hiçbir şeyde zerre kadar gözüm kalmadı ama ömür gün gelip geçmektedir. Allah bize dünyadaki tüm güzellikleri nasip etti çok şükürler olsun, şükrediyorum ama bize yuvamızı şenlendirecek, ocağımızı tütürecek bir çocuk nasip etmedi bende bu yüzden efkârlandım, moral bozukluğumun sebebi budur.

E, bir ana bunu ister de bir baba istemez mi?

Han dedi ki:

— Hanım, Allah büyük, Allah kerim. Ancak eğer bizim talebimiz de, nasibimizde, kısmetimiz de bir evlat var ise er ya da geç Allah bunu bize nasip edecek. Eğer yok ise o da Allah'ın takdiridir ve onun takdirine kalmıştır. Ve Allah'tan her şeyin hayırlısını istemeliyiz, eğer nasibimizde varsa ve hayırlı ise Allah nasip etsin, bundan sonrası Yaradan'a ve onun takdirine kalmıştır.

Han'ın arkadaşları, ava çocuklarını da getirirlerdi. O da gördüğü zaman iç geçiriyordu ki Allah nasip edecek mi ki ben de ava geldiğim zaman yanımda bir çocuk getirip gezdireyim.

Efendim istirahatata çekildiler, sabah oldu, yüzümüze hayırlı sabahlar açilsın inşallah. Hoş sohbet içerisinde kahvaltılarını ettiler. Han, Allahımsarladık dedi evinden işi ile ilgili ayrıldı. O gün tüm arkadaşlarını topladı, herkese haber saldı:

— Bugün çok önemli bir işimiz yoktur gündemle ilgili, herkes atlarına binsin, kıra gideceğiz, kır gezisine. Gidip ceylan avlayalım, keklik avlayalım, dağların koynunda serin bulaklardan, serin çeşmelerden bir su içelim.

Herkes atına bindi; kılıç, kalkan, ok, yay, mızrak kuşandılar, çıktılar dağların koynuna. [Eh bizim serhat Kars'ta da böyle yaylalar, böyle dağlar çoktur hele buzlu bulaklar.] Gezdiler dolaştılar, ceylan avladılar, çeşmeler başında ocaklar çatıldı, sohbet, dem, tezgâh... Gün anasının koynuna çekilmeye yakındı, yani gün batımıydı, herkes yeniden atına süvari oldu, şehre doğru gelmeye başladılar. Bir müddet geldikten sonra şehre yaklaşık bir iki kilometre kala, gün battı batacak, Han baktı ki yolun kenarında yaşlı bir kadın ayağının biri aksak bir vaziyette ayağının birini çeke çeke yürüyor. Han onu görünce şaşırdı:

— Selamünaleyküm ana,

— Aleykümselâm yavrum,

— Akşamın bu saatinde nereden gelip nereye gidiyorsun?

Yaşlı ana tecrübeli, görmüş geçirmiş bir insan. Dedi ki:

— Oğlum kandan gelip mekâna gidiyorum.

— Ana kan nedir mekân nedir?

— Kan bu dünyadır, oğlum mekân ahrettir.

Han atından indi.

— Ana müsaade edersen elini öpmek istiyorum, dedi Han.

Yaşlı ananın elinden öptü. Atının dizgini elindeydi:

— Peki, anacığım senin bu saatte, akşamın bu saatinde şehrin dışında ne işin var, senin kimin kimsen evladın, çoluk çocuğun yok mu bu şehirde.

— Oğlum benim yukarda Allah aşağıda benden başka hiç kimsem yoktur. Ben burada, şu ilerde gözüken barınakta yalnız yaşamaktayım. Ama yalnızlığımdan da şikâyetçi değilim.

Han o anda tebdili kıyafet bir vaziyetteydi, “eğer ben bu nineye desem ki ben Han’ım, seni götüreyim, sen benim evimde kal desem, bir çekimsizliği olabilir,” diye aklından geçirdi.

— Ana senin isimin nedir?

— Oğlum benim adım Hanım Nenedir, bana bu memlekette Hanım Nene derler, dedi.

— Peki, Hanım Nene senden bir isteğim var, kabul eder misin?

— Buyur evladım, elimden gelen bir şeyse, bugüne kadar hiç kimseye elimden gelen iyiliği esirgemedim, kimseye de kötülük yapmadım zerre kadar.

— Peki, neneciğim, Han benim dostumdur. Ben ondan rica etsem, seni Han’ın himayesi altına alsak, kabul eder misin?

— Hey yavrum hey, Han’ın kendine göre derdi, gamı, odu, ateşi vardır. Bir ricam var senden, mümkünse sadece beni barınağıma kadar götür, barınağıma kadar bana eşlik et.

Atından inmiş bir vaziyetteydi zaten Han yaşlı neneyi bindirdi atına. Gele gele Han’ın sarayının bahçe kapısına kadar geldiler.

Han kapıya gelir gelmez tabii bütün görevliler, hizmetçiler döküldü, atın dizginlerini aldılar Han’ın elinden. Han:

— Hanım Neneyi hemen alın içeriye güzel bir banyo yapsın, gerekli ihtiyaçları neyse, kıyafet, şu, bu alınsın. Akşam yemeğinde masada beraber olacak şekilde sohbet edeceğiz Hanım Nene ile dedi.

Hanım Nene:

— Oğlum senin adın nedir hani sen beni barınağıma götürecektin, dedi.

Han:

— Yarın götüreceğim Hanım Nene bir müddet istirahat et.

Hanım Nene banyosunu yaptı yeni kıyafetler giydirdiler.

Han, “Pervane Hanım’ın morali bozuktur. O da sevecektir Hanım Neneyi, eh neneye bir de bir ev veririz bahçenin içerisinde, ömrünün kalan kısmını da bizimle birlikte geçirir,” diye aklından geçirdi.

Ve eşine dedi ki:

— Akşam yemeğinde sana bir sürprizim var hanım.

— Hayrola ne oldu, dedi Pervane hanım.

— Biraz sonra görüşürüz, dedi Han.

Ve biraz sonra Hanım Neneyi oturttular yemeğe. Han kolunda hayat yoldaşı Pervane hanımla birlikte yemek odasından içeriye girince Pervane Sultan baktı gördü ki masanın en başköşesinde yüzünden nur damlayan yaşlı bir ka-

dın oturuyor. Döndü Pervane Sultan, Han'ın yüzüne baktı. Köroğlu gülümsemesi derler âşık dilinde bıyık altında bir gülümsedi Han:

— Sürpriz işte bu Hanım Nene, dedi.

Selamlaştılar, görüştüler merhaba, hoş sefadan sonra herkes oturdu yerine. Yemek sırasında sohbet başladı. Han dedi ki:

— Hanım Nene ben seni biraz tanıdım, Pervane Hanım da benim eşimdir Pervane Sultan da seni tanımak ister. Eğer mümkün olursa biraz daha sohbet edelim birlikte, o güzel sohbetinden hepimiz istifade edelim.

Hanım Nene dedi ki:

— Oğlum sen şimdi beni bu şekilde kandırıp Han'a götürüp bana ev almaya çalışıyorsun, ama benim ona ihtiyacım yok. Han gibi beş yüz tane Han gelse benim ona ihtiyacım yok. Ama ben sizi çok sevdim eşini de çok sevdim Han'a falan ihtiyacım yok, eğer ben sizinle kalabilirsem, bana yanında kalma sözü verirsen ben hikâyemi sana anlatırım.

Han güldü ve kalktı yerinden tekrar Hanım Nenenin elini öptü:

— Hanım Nene ben yolda sana kendimi tanıtmadım, o Han benim. Seni de bu eve bir daha gitmemek üzere ben getirdim bizimle birlikte yaşayacaksın bu evde eğer kabul edersen, dedi.

Bunun üzerine Hanım Nene de başladı hikâyesini anlatmaya:

— Oğlum dünya inişli yokuşludur hiç kimse bu zamana kadar, ömrünün sonuna kadar zenginlikte kalmadı, hiç kimse dünya kurulduğundan bu zamana kadar, ömrünün sonuna kadar fakir de kalmadı. Ben lokmanım, ben hekimim. Okuma yazmam olmamasına rağmen yanında yetiştiğim hekimler, lokmanlar oldu ve bu şehirde belki beni tanımayan vardır amma, bu şehirde çocuğu olmayan insanların büyük bir kısmı önce Allah'ın yardımı ve sonrada benim yaptığım tedavilerle çocuk sahibi oldular. Allah onlara birer evlat bahşederek onları sevindirdi, ben de böyle güzel mutluluklara sebep olduğum için çok mutluyum Allah'ıma şükürler olsun.

Han'ın gözlerinin önünden bir bulut perdesi kalktı ve gözünün altından manalı bir bakışla Pervane Sultan'ın yüzüne baktı. Sanki bir rastlantı değil Allah'ın bir lütfüydü bu. "Allah Allah, akşam biz ne konuşuyorduk bugün bizim karşımıza çıkan olaya bak," diye düşündü Han. Pervane sultan da aynı düşüncelerdeydi.

Hanım Nene bütün hikâyesini anlattıktan sonra bir müddet bir sükûnet hâkim oldu ortama. Ve o arada Hanım Nene dedi ki:

— Yavrum, kızım, benim güzel gelinim dedim ya benim çocuklarla ve onları sevmekle geçti. Çocuklar benim yaşama sevincimdir, hani bu evin çocukları yok mu? Ben onları da görüp tanımak isterim, onlarla oynamak, onları sevmek istedim. Unutmayın ki bir ağacın, bir fidanın yaşaması için su ne demekse ve ne kadar gerekliyse benimde hayata tutunmam için çocuklar o demektir. Onların sevgisidir beni hayata bağlayan şey, deyince.

Han başını kaldırdı Pervane sultanın yüzüne baktı ki ne baksın iki gözü dört çeşme Pervane sultanın gözlerinden dökülen yaş yanaklarında iz etmişti sanki. Çok müteessir oldu Hanım Nene Allah Allah bir hatamı yaptım acaba dercesine Han'ın yüzüne baktı.

Han:

— Hanım Nene sen kendinde kusur arama, bu ne senin, ne benim, nede Pervane sultanındır. Bu Allahın takdiridir. Biz 15 yıllık evli olmamıza rağmen bize her güzelliği, serveti, devleti, temiz yürekliliği, insan sevgisini veren yüce yaratan her nedense bizim evlat payımızı vermedi. Pervane sultanın ağlamasının sebebi budur, sen sorduğun için değil, dedi.

Hanım Nene gözlerini kapattı şöyle bir hayale daldı. Ve içinden dua etmeğe başladı; “ya rabbim sana ben çok yalvardım her şey için her dara düştüğümde sana yalvardım ve sen benim her müşkül işimi hallettin sana bu ömrümün son zamanlarında bir kez daha yalvarıyorum. Bu ailenin yüzü de gülsün. Senin dergahın dan onları sevindirecek bir evlat nasip etmeni, bu fırsatı ve bu sevincini de bana nasip etmeni diliyorum.

— Eh yavrum Allahtan umut kesilmez, dur bakalım gün doğmadan neler doğar kâinatı yaratan Allah hayırlısı ise size de bir evlat bahşetmesini bilir ama sabırlı olmak gerekir, dedi Hanım Nene.

Yine sabah oldu sevgili dostlar, yüzümüze hayırlı sabahlar açılsın inşallah. Han Allaha ısmarladık dedi evinden ayrıldı. Hanımı Pervane sultan ve Hanım Nene sarayda kaldılar. Hanım Nene kendisini on beş, yirmi yaşında bir genç kız gibi hissetmeğe başladı.

Eh dostlar yeri, göğü yaratan Allah, kâinatta her canlıya bir rızkı nasip eden Allah, her canlıya bir yavru nasip eden Allah Hanım Nenenin de duasını kabul etti. [Âşık dili ile diyelim gün geçtikçe Pervane sultanın eteğinin önü kısaltmaya başladı.] Gün geçtikçe bu durumu fark eden Han Pervane sultana son zamanlarda sende bir değişiklik hisseder oldum. Sen iyi misin diye sorunca Pervane sultan bu sefer de sevincinden gözyaşlarını tutamadı ve on dört örük yasemin örük zülüflerinden bir kaçını sinisinin üzerine basarak bakalım mutluluğunu Han ne nasıl ifade eder ve Han ne karşılık verir.

Pervane sultan:

*Hak katında kabul oldu duamız
Mevlam halimizi gördü Han,
Şenlenecek ocağımız, yurdumuz
Kudretinden bir pay verdi Han.*

Han:

*Sabredenler, şükredenler sonunda,
Bir gün muradına erir sevdiğim.
Şükredip çalışıp bağ besleyenler,
Sonunda barını derir Pervanem.*

Pervane sultan:

*Ocağıma can getirdi can nene
Şeker nene, şerbet nene, şen nene
Çiçeklerden derman yaptı han nene
Çaresiz derdime sürdü Han.*

Han:

*Bizler sayar iken haftayı, ayı
Mevla'm dergâh'ında ayırmış payı
Bir sebep gönderdi Hanım Neneyi
Dert veren dermanda verir Pervanem.*

Pervane Sultan:

*Pervane'yim müjde verin el gelsin
Halaylar kurulsun, davullar çalsın
Şenlensin obamız toy, bayram olsun
Akan gözyaşlarım durdu Han.*

Han:

*Han'ım der herkes murada erse
Hiç kimsenin işi düşmesin terse
Kâinat'ı halk eyleyen isterse
Çağlayan nehirler durur Pervanem.*

Sözler tamama yetti. O gece sevinç ile geçti Allah herkesi sevindirsın inşallah ve sabah oldu yüzümüze hayırlı sabahlar açılın.

Günler haftaları, haftalar ayları kovaladı nihayet dokuz ay, dokuz gün, dokuz dakika tamam oldu Hanım Nenenin nezaretinde Pervane sultan diz koydu yere, nur topu gibi bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Allah Pervane sultanın, Han'ın ve yaşlı Hanım Nenenin dualarını kabul etmişti. Onlara bir oğul evladı bahşetmişti yüce yaratan.

Atlar binildi haber verildi hanlığa, toplandı eş dost, sevenler, sevinenler göz aydınlığına gelmeler başları, kurbanlar kesildi kazanlar asıldı, Han'ın mutluluğu doruk noktasında idi, beklide böyle bir mutluluk bir daha hiç yaşanmadı. Ve Hanlıkta on gün bayram ilan edildi.

Aradan kırk gün geçtikten sonra Han insanları davet etti henüz bir adı olmayan çocuğa ad koyulacak. Meclis kuruldu içlerinden yaşlı bir bilge temada insanı seçtiler. [temada meclisi yöneten bilge kişi demek] Bu toplantıda noksan olan tek kişi vardı oda Hanım Nene. Hanım Nene ortalıkta gözükmüyordu. Bu arada meclis kurulmuş ve herkes ayrı bir ad söylüyordu. Han Hanım Nenenin mecliste olmadığını fark ederek seferber etti adamlarını. Hanım Nene bağ evinde bulundu ve meclise getirdiler Han'ın yanına oturttular.

Han dedi ki:

Hanım Nene Allahın bize bahşetmiş olduğu oğlumuza seninde bir ad söylemeni istiyorum.

Hanım Nene:

— Bu çocuk doğduğu gün benim ellerime doğdu. İsmi Mehmet diye düşünüyorum, eğer kabul ederseniz bu çocuğun isminin Mehmet olmasını istiyorum, dedi.

Herkes Han'ın yüzüne baktı. Han:

— Bu mecliste oturan herkese sonsuz saygım var ama benim gözümün nuru, başımın tacı Hanım Nenem, oğluma Hanım Nenenin verdiği Mehmet ismini koymanızı istiyorum, dedi.

Allah cümlesinin çocuklarını bağışlasın. Mehmet, gün geçtikçe tomurcuk bir gül gibi açılmaya başlamıştı. Öyle ki dört, beş yaşlarına geldiğinde Mehmet tüm akranlarından farklı olarak seçilmeğe başlamıştı artık. Allah Mehmet'e öyle bir zekâ vermişti ki, öyle bir akıl vermişti ki o yaştaki bir çocuk kendinden on, on beş yaş büyükler gibi mantıklı düşünüyor ve onların bilemediği şeyleri biliyordu. Mehmet, yedi yaşlarındayken, artık herkes onu Akıllı Mehmet diye çağırıyordu.

Günler haftaları, haftalar ayları, aylar seneleri kovaladı. Günler geçmekte iken Mehmet okudu, gereken tüm eğitim ve öğretimini tamamladı. Ve yirmi beş yaşlarında kollu kuvvetli, etrafına gülücükler saçan, çevresinde sevilen, sayılan ve tıpkı babası gibi yardıma muhtaç insanların yardımına koşan bir yürekli, yiğit bir oğul oldu.

Büyük ne ekerse küçük de onu toplar derler ya bir atasözümüzde. Çocukluk zamanından beri büyüklerine heves ederek arkadaş gurubu olarak arada bir at biner yaylaklara çıkarlar, av avlar gezer dolaşırlardı. Hele Buz bulak denen bir semt var ki burası yeryüzündeki en güzel tabiat yapısına sahip, suları buz gibi, çamlık, yeşillik, güllü çiçekli bir mekân. Burada vakit geçirmek insanın ömrünü uzatır. İşte bu güzelim yerlerde ara sıra vakit geçirirlerdi.

Artık Han ve Pervane sultanın saçları ağarmış, yüz hatları belirginleşmiş ve belli bir yaşa gelmişlerdi. Artık ömürlerinin o vaktinde Allahın kendilerine bağışlamış olduğu tek evlatlarının mürüvvetini görmek istiyorlardı. Ama Mehmet'in aklında fikrinde evlenmek filan yoktu; akli beş karış havada. Mehmet'in akli, fikri gezmekte, eğlenmekte be babası gibi Hanlığın verdiği sorumlulukla çevresindeki insanların yardımına koşmak ve onların dertlerine çare olmaktı.

Günler haftaları, haftalar ayları kovaladı. Mehmet yirmi altı, yirmi yedi yaşlarında bir delikanlı. Bir gün topladı arkadaşlarını.

— Herkes okunu, yayını kuşansın yaylaklara gidiyoruz av avlayıp gezeceğiz, dedi.

Toplandılar bindiler atlara, o güzelim çam kokulu, güllü, çemenli, serin sulu, yeşil yaylaklara doğru yol aldılar. At sürüyor, ceylan avlıyor, bulak başla-

rında dinleniyor ve yeniden av peşine düşüyor günlerini gün ediyorlardı. Saat hayli geçmiş ve akşam olmuştu artık ama o yaylağın buz bulak denen bir bulağı vardı ki buradan su içmeden geri dönmek o günkü eğlenceye, ziyafete gölge düşürürdü. Ve halkın inancına göre bu su şifalı su idi.

Buz bulağın yanına geldiklerinde her zamankinden farklı bir olayla karşılaştılar. Bu sefer buz bulağın biraz uzağına göçebe çadırları kurulmuştu. O zamanlarda göçebe hayatı yaşayan insanlar çadırlarını, obalarını suya yakın yerlere kurar ve orada konaklardı. Atlarını sürüp çeşmenin yanına geldiklerinde gördüler ki akşam vakti yaşlı bir nine bulak başından birkaç metre kenarda; ama çeşmeden testisini dolduran bir başka hanım daha var, sırtı bunlara dönük. Mehmet öyle bir aile terbiyesi almıştı ki çeşmeden su dolduran bu hanımı rahatsız etmemek için atının dizginlerini topladı ve onun gitmesini bekledi. O arada, arkadaşlarından birisi:

— Mehmet, hanımların işi belki uzun sürebilir. Nineden bir su iste de, içip yolumuza devam edelim, çok karanlığa kalmayalım, deyince.

Mehmet:

— Biz yolcuyuz. Sizi de rahatsız etmek. Mümkünse maşrapa su içip yolumuza devam edelim, dedi.

Yaşlı nine seslendi kızına:

— Kızım Gülfidan, şu yolculara çeşmeden bir maşrapa su doldur ver de bunlar içsin. Yolcudur, geç kalmasın bunlar.

Gülfidan, elindeki maşrapayı çeşmeden doldurdu ve geriye dönüp, atın üzerindeki Mehmet'e doğru uzattığı zaman peh ocağın batsın Gülfidan. Mehmet, Gülfidanın yüzünü görünce put kesildi atın üzerinde. [Âşık diliyle anlatmak gerek Gülfidanın güzelliğini] Boy bir seksen, omuz genişliği seksene seksen, ince belli, elma yanak, billur buğak, ceylan bakışlı, keklik sekişli. Siyah zülüflerinin yarısını dökmüş beyaz sinesine, yarısı omuzlarından inmiş beline kadar. Aralanan saçlarının altından görülen yüzü, bulut altından sıyrılıp çıkan ay gibi göründü sanki...

Mehmet'e. Kız elindeki maşrapayı uzatmış. Mehmet'in gözü kızın gözlerine bakılı, kızın kirpikleri Mehmet'in ciğerlerine takılı kalmıştı. Mehmet'in gözü kızın uzattığı maşrapayı görmüyordu. Yanındaki arkadaş:

— Mehmet suyu alsana, deyince, Mehmet atın üzerinde irkildi birden, kızın elindeki maşrapayı aldı, suyu içti veya içmedi.

Kızın kirpiklerinden bir ok kalktı. Mehmet'in iki kaşının arasından değdi. Ve bu andan sonra Mehmet atın üzerinden yere düşmemek için kendini zor tutuyordu.

Yaşlı ana:

— Kızım Gülfidan, vakit geç oldu kızım akşamdır toparlan. Obaya dönmemiz lazım. Baban merak eder, deyince, Gülfidan, Mehmet'in elindeki maşrapayı aldı.

Yollarına devam edip gitmeğe başladılar. Arada bir geri dönüp Mehmet'e bakmakta Gülfidan...

Mehmet, atı sürecektir durumda değil. Atından indi. Arkadaşlarına:

— Bir müddet burada dinlenmemiz lazım arkadaşlar. İyi oldu, çeşmenin başı da boşaldı. Su içer, dinlenir daha sonrada yolumuza devam ederiz, dedi.

Gülfidan ile nine çadıra doğru yol alırken, arkadaşları Mehmet'in haline baktılar,

Mehmet'in hali hal değil. Yaklaştılar, toplandılar Mehmet'in başına. Sevgili dostlar, O devirde kılıç'ı, kalkanı, oku, yayı olan bir gencin elbet birde sazı, kopuzu olurdu; çalar, söyler, eğlenirlerdi. Mehmet'in arkadaşları:

— Mehmet, bu ne hal? Bir su istedin, ondan sonra ağzını bıçak açmadı. Senin derdin nedir? Yoksa kıza mı sevdalandın? deyince, Mehmet dedi ki:

— Arkadaşlar, epey zamandır gezip dolaşıyoruz; ama şöyle bir kendi kendimize çalmadık, söylemedik, eğlenmedik. Hele bir etrafıma toplanın, şu benim atımın terkisinden de benim sazımı bana verin.

— Sana ne oldu?" diyen arkadaşlarına bakalım, Mehmet ilk türküsünde ne söyler? Biz söyleyelim, dinleyenler şen olsun efendim.

Aldı Mehmet:

*Ceylan gözlü bir güzele vuruldum
Edası bir güzel nazı bir güzel
Bir ok vurdu öldüm öldüm dirildim
Saldı yüreğime sızı bir güzel*

— Mehmet, bu sözleri bir anda sana söyleten sevda ciddi bir sevdaya benzemektedir, her sevda böyle sözler söyletemez, dedi arkadaşları.

Ve Mehmet ikinci dördlüğünde bakalım neye işaret eder:

*Nasıl rastlantıydı bu akşam vakti
Çekti kirpiğini bağrıma çaktı
Beni Kerem gibi yandırdı yaktı
Ataşı bir güzel közü bir güzel*

*Yüzü sıyrılınca zülfün katından
Sandım ki ay doğdu bulut altından
Bakışı pehlivan yıkar atından
Kirpiği bir güzel gözü bir güzel*

— Mehmet, anan, baban ve bizim ailemiz merak ederler, gidelim bu durumu evde anlatalım ve bir çaresini buluruz inşallah, dediler.

Alır Mehmet son dördlüğünde bakalım ne söyler:

*Mehmet' im der burada bülbül ötmesin
Beni yakan gözün uyku tutmasın
Söyleyin anama merak etmesin
Etti yolumuzdan bizi bir güzel*

Sözler tamama yetti.

O sevdanın insanı tutacağı zaman, yer, mekân, saat bellimi? Belli değil tabii ki.

Mehmet'in arkadaşları baktı, gördü ki, Mehmet'in hali hal değil. Atlarına bindiler, şehre doğru; ama Mehmet kendinden geçmiş bir vaziyette, atın üzerinde zor duruyor, arkadaşlarıyla birlikte hava karardıktan epey bir zaman sonra şehre geldiler. Herkes merak ediyor ki, bunlar nerede kaldılar diye.

Birde baktılar ki. Bahçe kapısının önünde Mehmet'le arkadaşları belirdi. Allah sana şükür, geri döndü bunlar.

Atlarını çektiler içeriye. Herkes sordu:

— Oğlum neredesin, nerede kaldın? diye.

Morali bozuk bir şekilde, hiç kimseyle tek kelam etmeden kapıdan içeriye girdi ve kendi odasına çekildi Mehmet. O gece yemeğe davet ettiler, inmedi. Kim gittiyse, annesi, babası, hanım nine dahi Mehmet'in ağzından tek kelime söz dahi alamadılar. Yok, Mehmet konuşmuyor. Sabah oldu; yüzümüze hayırlı sabahlar. Mehmet yine odasından çıkmıyor.

Hanım nine:

— Ben gidip onu konuşturacağım, dedi.

Arkadaşlarından birkaç tanesini çağırdılar vaziyeti öğrenmek için. Birkaçı bir şeyler anlattı dünkü olan olaylardan. Hanım Nene baktı ki, bu bir sevda belirtisidir. Sevine sevine Han'ın huzuruna gitti:

— Han bey, gözün aydın, Mehmet galiba âşık olmuş, dedi.

— Kendisinden görüştün mü, aldın mı böyle bir söz?

Dedi Han:

— Yok. Ama arkadaşlarından öğrendiğime göre, böyle böyle bir olay olmuş. Şimdi Mehmet'le konuşmaya gidiyorum, dedi Hanım Nene. Gitti, kapıya vurdu Hanım Nene.

Hanım Nene:

— Oğlum Mehmet, benim. Yaşamın bu son zamanlarında artık yüksek konuşmayı da yapamıyorum. Rahatsızım. Kapıyı aç da. Ömrümün bu son zamanlarında, Hanım Nenen seninle birkaç kelime sohbet edecek, dedi.

Mehmet, açtı kapıyı. İçeriye girdi. Hanım Nene, Mehmet'in gözlerine baktı, arkadaşlarından da tüyoyu almış ya:

— Yavrum, oğlum; beni bugüne kadar hiç kimse kandıramadı. Bana doğru söyle; hangi yerde hangi kıza sevdalandın?

Bana doğrusunu söyle. Zaten benim istediğim o kelimeyi senden almak-tı, şimdiye kadar senden bu cevabı almak istiyordum. Hanım Nenene bunu söylemeden, buradan gitmem, dedi oturdu yatağın bir tarafına.

Artık Mehmet'i öyle bir yere getirdi ki, Mehmet'in çaresi kalmadı:

— Hanın nene, sen benim saz çalıp türkü söylememi çok severdin, değil mi? dedi.

— Elbette oğlum sevmem mi? Senden bir gün türkü dinlemezsem rahatsız olurum, dedi Hanım Nene.

Hanım Nene, dur o zaman, sana sazımı çalayım ve de sine defterime gelen sözlerimi söyleyeyim. Madem sen bana bir soru sordun, bende onun cevabını sana sazımla sözümle vereyim, dedi Mehmet.

*Gezmek için yaylalara gitmişim
Ceylan gözlü bir güzele vuruldum.
Seyrangâh ta keyfi keyfe katmışım,
Melek yüzlü bir güzele vuruldum.*

— Biliyordum ay balam, biliyordum. Bu bir sevdanın işareti olduğunu, delikanlı zamanlarında insanın başından böyle olaylar geçer, dedi.

Mehmet devam etti:

*Güneş yüzlü güzel kimin yarıdır?
Bir od saldı ciğerlerim eridi.
Döndü baktı, ceylan gibi yürüdü,
Nazlı, nazlı bir güzele vuruldum.*

*Mehmet'im der bilmem bana ne oldu
Gülfidan adlı kız aklımı aldı.
Yaşmağın altından ara bir güldü
Gizli, gizli bir güzele vuruldum.*

— Mehmet'im der bilmem bana ne oldu; Gülfidan adlı kız aklımı aldı.

Anası bulak başında, “Kızım Gülfidan, yolculara bir su ver” demişti ya, Gülfidan adı oradan kalmış aklında. “Yaşmağın altından ara bir güldü, gizli, gizli bir güzele vuruldum. Demek ki kız su verirken tebessüm etmiş.

Sözler tamama yetti, Hanım nine yerinden kalkar kalkmaz Mehmet'i bağına bastı ve alnından ve iki yanaklarından öptü:

— Oğul; babanın, ananın geçmiş gününe de şükür, bu gününe de. O gün hüzünden, kederden ağlayanlar, şimdi bu müjdeyi verdiğim zaman sevinçten ağlayacaklar. Bu kız her kim ise onu sana yar etmeden toprağa yar olmam oğul, korkma, dedi.

Han ve Pervane sultana müjde vermek için yola revan oldu. Yaşlı Hanım nine, müjdeyi vermek için özünü Han'ın odasına attı. Han ile Pervane sultan da oturuyordu. Hanım nine içeri girdi:

— Müjdemi isterim oğul, müjdemi isterim kızım, dedi.

— Hayrola nine, dediler.

— Hayırdır inşallah. Sizin bu Hanım Neneniz ne yaptı da hayır olmadı?

Benim işlerim evvel Allah hayırdır. Müjdemo isterim. Mehmet, öyle bir güzele vurulmuş ki! Aya doğma ben doğacağım, güneşe doğma ben doğacağım diyor, deyince nine.

— Ne, Mehmet âşık mı oldu?

— Evet,

— Kime?

Kime olduğunu nerden bilsin zavallı Hanım Nene; Mehmet'in aklında kalan sadece ve sadece Gülfidan ismidir.

— Buz bulak semtine yeni kurulan göçebe çadırlarından birisinde yaşayan Gülfidan isminde bir kız, dedi hanım nine.

Eh Han'ın kolu uzundu, sabah oldu, cümlemizin yüzüne hayırlı sabahlar açılıns inşallah, topladı bütün eşini, dostunu:

— Ağalar, beyler; Buz bulak semtine yeni yerleşen göçebe dostlarımız var, burası da bizim sınırlarımız dâhilindedir ve bu insanlar aynı zamanda bizim konuklarımızdır. Mehmet gönlünü bu çadır kentte bir kıza kaptırmış. Bu kızın sadece isminin Gülfidan olduğunu biliyoruz, kimdir, kimin nesidir bilmiyoruz. Hiç kimsenin burnu kanamadan, bu kızın aslını, asaletini, soyunu sopunu, kimin neyi olduğunu öğrenip gelmenizi istiyorum, dedi Han.

Üç, beş delikanlı, başlarında ehli dil birisi, yola revan oldular yaylaklara doğru.

— Beyler, Mehmet bu çaresiz aşk sancısından kıvranmakta, Han, Pervane sultan,

— Acep bu kız kim ola, kimin nesi ola, bize layık olabilecek birimi?

Athılar, Gülfidanın aslını neslini araştırmakta olsunlar. Biz size kimden haber verelim; Gülfidan hanımdan. Ocağın batsın Gülfidan.

Gülfidan, iki gün içinde gül yaprağı gibi solmaya başladı. Anası baktı, günde yüz koyun, otuz inek sağan kız, iki günden beri başını yerden bile kaldırmıyor. Yemekten kesilmiş, sudan kesilmiş. Bir gül yaprağı gibi sararıp solmaktadır:

— Ay kızım, sana ne oldu iki gündür? Sen Buz bulak tan geldikten sonra yüzün gülmedi ve sarardın soldun, bir derdin varsa bana söyle, dedi anası. Saygısından, utancından diyemedi anasına derdin.

En sonunda Gülfidan'ın Selbi Naz isminde tüm sırlarını paylaştığı çok yakın bir komşu kızı, bir arkadaşı vardı. Anası gitti bu kıza yalvardı:

— Kızım, bugün iki, üç gündür Gülfidanın keyfi yerinde değil, her gün sararıp solmaktadır. Ben ne yaptıysam, bu sırrı bana bir türlü açıklamadı. Sana yalvarırım kızım, ne olur, senden sırrını esirgemez, Senden bir şey gizlemez. Gel, Gülfidan ın derdini, gamını bir öğren, dedi.

Kız geldi Gülfidan'ın olduğu çadıra, içeri girdi, Selbi han baktı ki, Gülfidan'ın durum, durum değil; rengi solmuş, morali bozuk.

Sevgili dostlar; âşık dilinde derki, on dört örük yasemin zülüflerinden

bir kaçını bastı o beyaz sinesinin üzerine, iki gözü dört çeşme olan Gülfidan bakalım arkadaş Selbi Naz'a derdini nasıl anlatır. Allah hiç kimseyi kara sevdaya düşürmesin, sevdanın da karası vardır ve kara sevda kötüdür.

*Buz bulak tan geçen bir garip yiğit,
Aklımı başımdan aldı götürdü.
Su istedi, su uzattım elimle,
Su değil, gönlümü çaldı götürdü.*

Peh, ocağın batsın kara sevda dedi. Selbi naz dedi ki:

— Anlaşıldı derdin, anlaşıldı. Zaten içeri girdiğimde hissetmişim durumunu. Hele söyle bakalım.

Bakalım ikinci bentte neler var.

*Bu dert beni yaktı, onu yakmadı.
Çekti gitti dönüp geri bakmadı.
Gündüzleri hayalimden çıkmadı,
Geceler uykumu böldü götürdü.*

Gülfidanın üç yüz altmış altı damarı ataş alıp yanmaktadır. Bakalım son bentte neler var.

*Gülfidanım nerden düştüm bu aşka
O sihrinden uzak dursaydım keşke
Mehmet'im kendinin adından başka
Her şeyi kalbimden sildi götürdü.*

Sözler tamama yetti.

Hani, buz bulak başında arkadaşları; "Mehmet geç kalıyoruz bir su iste de gidelim" demişti ya, işte Mehmet adı oradan aklında kalmıştı Gülfidanın. Sordu Selbi Naz, kız bu Mehmet'te kimdir?

Gülfidan başından geçen olayı anlattı.

Selbi naz çıktı dışarı ve koşarak kendini attı yaşlı nenenin yanına:

— Gözün aydın. Seni dertlere gark edecek bir durum yoktur. Kızın sevdalanmış, dedi.

— Ay kızım, benim kızım kimi gördü bu dağın başında, bu çadırlarda yaşayan bizler bir birimizi tanıyoruz, kime sevdalandı? dedi Gülfidanın anası.

— Valla kim olduğunu bilmiyorum ama Mehmet diye bir isim çıktı ağzından ve her ne olmuşsa buz bulak başında olmuş deyince Selbi naz, buz bulaktaki o manzara ve su isteyen yolcu ile Gülfidanın o birkaç saniye göz göze gelmeleri ananın gözlerinin önünde canlanmaya başladı; "Eyvah, eyvah!" dedi yaşlı ana. Bunlar bu âlemde kalsın.

Biz gelelim Gülfidanın kim olduğunu aramak için yaylaklara gelen Han'ın adamlarına.

Yer, coğrafya malum. Geldiler buz bulak semtine. Çadırların kurulduğu alana yaklaştıklarında çadır kentin o akşamki nöbetçisi karşıladı atlıları:

- Selam verip, merhabalaştılar.
- Bizler Han'ın adamlarıyız, dediler.

Sizler bizim hudutlarımız içerisinde bizim konuklarımızısınız. Üç-beş ay ne kalırsanız kalın, başımız gözümüz üstünde yeriniz var. Yalnız burada Gülfidan isminde bir hanım kızımız var; bu kimdir, kimin nesidir, deyince, bekçi dedi ki:

— O, benim yakın komşumun kızıdır. İsterseniz, sizi oraya götürebilirim. Eğer bahsettiğiniz Gülfidan oysa seyis İlyas'ın kızıdır Gülfidan. Burada bundan da başka Gülfidan adında bir kız yoktur. Bildiğim tek Gülfidan Seyis İlyas'ın kızıdır; sizi oraya götürebilirim, dedi bekçi.

Bu sohbetten sonra kalkıp Seyis İlyas'ın çadırına doğru geldiler. Çadırının önünde oturan Seyis İlyas, misafirlerinin geldiğini görünce, hemen onlara doğru yöneldi. Hoş geldiniz diyerek yolda karşıladı. Merhaba, hoş sefadan sonra Seyis İlyas, gelişlerinin sebebini sordu:

— Gelişimizin herhangi bir sebebi yok. Sadece topraklarımıza misafirlerimizin geldiğini duyduk. Bizden bir isteğiniz var mı? Sıkıntınızın olup olmadığını sormak için Han gönderdi bizi, dediler.

— Çok teşekkür ederiz, sizden bir isteğimiz yoktur, misafirperverliğiniz için de Han'ımıza teşekkür ederiz, çok selam söyleyin, dedi Seyis İlyas.

Atlarına binip gerisin geri gelip Han'ın huzuruna çıktılar. Durumu anlattılar. Han:

— Kimdir, kimin nesidir, diye sordu.

— Vallahi, yeni gelen göçebelerin kurduğu çadırlardan birisinde yaşayan Seyis İlyas denilen bir adamın kızıdır Gülfidan Hanım. Araştırdık, orada bu isimde başka birisi yoktur, deyince.

Han'ın morali biraz bozuldu.

— Ben bir Han'ım, nasıl olurda benim oğlum ilk gördüğü, tanımadığı, aslını, asaletini bilmediği bir kıza âşık olur, diye düşündü.

Eh gönül bu; ferman dinler mi?

O gece Han, Pervane sultan ve Hanım Nene oturup bir sohbet ettiler. Han:

— Seyis İlyas adında bir adamın kızı imiş Gülfidan Hanım, deyince Hanım Nene baktı ki bir rahatsızlık var; onu hissetti.

Hanım Nene dedi ki:

— Han, Allah bir insana bir şey verdiği zaman kıymetini çok iyi bilmelidir. Mağrurluluk hiçbir zaman iyi bir şey değildir. Görüyorum ki sende bir rahatsızlık var. O adam zengin biri olsaydı veyahut adlı şanlı birisi olsaydı, oğlundan önce sen diyecektin, “Tamam bize uygundur” diye; Ama oğlum unutma ki insanlık para, pul ile olmuyor.

Hanım Nenenin bu sözleri ile kendine gelen Han, Hanım Nenenin elini öptü ve özür diledi.

Sabah oldu; yüzümüze hayırlı sabahlar açılsın inşallah.

Sekiz- on kişiden oluşan bir elçi divanı kuruldu, Han de içlerinde. Gülfidan hanıma elçi gitmek için atlarına binerek yaylaklara, buz bulak semtine doğru yola revan oldular. Hani derler ya, at ayağı külünk olur, âşık dili yürük olur; tez vurur, tez götürür, menziline tez yetirir. Bir müddet yol aldıktan sonra dâhil oldular buz bulak kenarına kurulan çadır kente. İndiler atlarından. Kime konuk gelmişlerdi; Seyis İlyas’a.

Ocağı batsın yoksulluğun. Allah hiç kimseyi yoksul etmesin. Yoksulun evinde yemek piştiği zaman, ev güler, eşik güler, evdeki kedi sevincinden durvara tırmanır, her kesin yüzü güler; ama o evde bir şey olmadığı zaman, o evde herkesin, kedinin bile morali bozuk olur. İşte o gün, Han’ın oraya gelmesini büyük bir olay olarak görmekte idi; Seyis İlyas,

Seyis İlyas ağır başlılığı ile bilinen, olgun, nerede ne söyleyeceğini bilen, ehil bir insandı. Seyis İlyas’ın içine bir korku, bir telaş düştü; “Ya Rab, biz bu insanları nasıl ağırlayacağız, bunlara ikram edecek neyimiz var bizim?” diye düşünürken, hanımı ile göz göze geldiler.

Seyis İlyas’ın hanımı görmüş, geçirmiş bir insandı. Hanımı dedi ki:

— İlyas, senin sıkıntını anlıyorum ama sen moralini bozma. Allaha şükürler olsun, bizim değil on kişiyi, yüz kişiyi rahatça ağırlayıp yola salacak durumumuz var şu an, Seyis İlyas, hayli rahatladı.

O akşam misafirlerini ihtişamlı bir şekilde ağırladılar. Bu sıcak davranıştan dolayı Han de çok memnun kalmıştı. Yemek içmek, çay, kahveden sonra...

Seyis İlyas’tan Allahın emri, peygamberin kavliyle kızı Gülfidan’ı oğlu Mehmet’e istedi Han. Zaten Han’ı duyup, tanımayan yoktu. Seyis İlyas meclisten bir az müsaade isteyerek hanımı ile bir durum değerlendirmesi yaptı ve kızının da bu çocuğa vurgun olduğunu öğrenince söylenecek en güzel sözün hayırlı olsun demek olduğunu anladı ve öyle de yaptı. Söz kesildi ve Allahın emriyle Gülfidan’ı Mehmet’e nişanladılar. Bu mutlu haberi alan Mehmet’in morali düzelmiş, gözlerinin içi gülüyordu ve keyfine diyecek yoktu.

Eh, yok olsun yoksulluğu.

Çok beklemeden iki- üç ay içinde dillere destan, görkemli ve hanlığa layık, Mehmet ile Gülfidan için kırk gün, kırk gece düğün tutuldu. Allah herkesin evlatlarına güzel gün, güzel düğün nasip etsin inşallah. Gülmek, eğlenmek, yemek içmek, keyif, keyfiyet derken, kırkuncu günün akşamına, Mehmet, Gülfidan, Han ve Pervane sultan bir sınava tabi tutulacaklardı. Bu mutlu günlerinde onları kötü bir sürpriz bekliyordu.

Takdiri ilahi. Kırkuncu günün son saatlerinde, akıl ile servet bir iddiaya girdi. Bu güzel töreni, bu güzel düğünü, bu âlemi birlikte seyreden akıl, servete dedi ki:

— Servet, bu insanları sen mi idare ediyorsun, yoksa ben mi?

Servet:

— Ben idare ediyorum. Görüyorsun, kırk gün kırk gecedir düğün var burada. Bak, insanlar ne kadar mutlu. Ben olmasam bu düğünler böyle şenlenmez. Sen nesin; benim yanımda hiçbir şeysin, dedi.

Akıl dedi ki:

— O zaman gel, seninle bir iddiaya girelim. Ben diyorum ki, eğer ben olmasam, insanların serveti de olsa boştur. Çünkü akılsız bir insan ne kendini, nede servetini idare edebilir.

Servet dedi ki:

— Yok, sen terk et. Gör, bu imkânlarla nasıl bir hayat yaşatacağım onlara.

Eh, sevgili dostlar; düğünün son saatlerinde, en mutlu anlarını yaşayacakları zamanda, akıl terk etti Mehmet'i. Mehmet kaldı bir servetin umuduna. Damatlık elbiseleri içerisinde olan Mehmet tam bu sırada bahçe içerisindeki kullanılmayan, odunluk kömürlük gibi bir yere uğrayıp dönmek üzere gitmişti ki, akıl çıktı firara. Gelini aldılar gelin odasına. Herkes Mehmet'in gittiği yerden gelmesini bekliyor. Allah hiç kimseye göstermesin böyle bir durumu. Sağdıçları, Mehmet'in girdiği o odanın kapısını açıp, içeri baktılar ki ne baksınlar ocağın batsın! Mehmet tanınmaz bir vaziyette. Odunların, kömürlerin arasına yatmış, o beyaz damatlık elbisesi kömüre belenmiş, yüzü gözü berbat ve tanınmaz bir vaziyette.

— Mehmet, bu ne hal böyle, düştün mü, bir şey mi oldu sana, bu halin ne? dediler.

Kimseyi tınlamıyor Mehmet. Son derece ciddi akıl hastasının verebileceği tepki, davranış ne ise aynısını yapıyor Mehmet; Çünkü Mehmet'in akli firar etmişti.

Derhal haber verdiler anasına, babasına ve yakınlarına. Allah hiçbir anaya, babaya göstermesin bu durumu. Kim geldiyse, Mehmet:

— Ölürümde buradan çıkmam, benim yerim buradır, deyip, sırtını kömürlere sürüyor, kömürlerin, odunların arasına girmiş, tüy döşekte yatar gibi yatıyor. Babası, anası, Hanım Nene kim geldiyse tanımıyor Mehmet. Davetliler, kör pişman evlerine dağıldı. O güzelim düğün yas yerine döndü. Çiçeği burnunda gelin, Gülfidan perişan bir halde, gözyaşları sel olmuş, neye uğradığını şaşırılmış bir halde, aynı onun durumunda olan diğer aile fertleri ile birlikte sabahın açılmasını beklediler.

Sabah açıldı, herkesin yüzüne hayırlı sabahlar açılın inşallah. Hekim, doktor, cerrah kalmadı memleketin tüm tıp uzmanları davet edildi. Hangi hekim geldiyse bir teşhis koyamadılar. Daha, altı- yedi yaşlarında iken yirmi beş- otuz yaşındaki bir insanın düşünemediği, yapamadığı şeyleri düşünüp, yapan bir insanın bugünkü durumuna bir akıl erdiremediler. Ve benim yerim burasıdır deyip kömürlükten dışarı adım atmıyor, orada akıl almaz şeyler yapıyor. Tam bir akıl hastası.

Han, etrafındaki eş dostuna, ailesine ve tüm sevenlerine dedi ki:

— Bu bir vakadır, Allah bana bir evlat verdi ve şimdide onu bu duruma düşürdü, aklını aldı. Bunu verende Allah'tır, alanda. Eğer, oğlumu tekrar sağlığına kavuşmuş bir vaziyette görmemiz mümkünse... Onu hep birlikte yaşayıp göreceğiz. Yok, bu bize nasip değilse ne yapsak boştur.

Han, Hanım Nene ile haber saldı Gülfidan'a:

— Kızım, daha sen tomurcuk bir gülsün, geleceğin var, ömrünün baharındasın. Babana, anana haber salalım gelsin seni götürsünler. Bu vaka bizim başımıza geldi, bizleri yaktı ama hiç olmazsa sen yanma, diye.

Gülfidan, yaşlı gözlerle perişan zülûflerinden bir kaçını bastı o dertli sinesine, bakalım ne söyler, Hanım Nene ne dinler:

Dirim girdi ölüm çıkar bu evden.

Ben Allahtan Mehmet'imi isterim.

Ölürümde el çekmem bu sevdadan,

Ben Allahtan Mehmet'imi isterim.

Kara imiş alın yazım neyleyim.

Dinmek bilmez yürek sızım neyleyim.

Kanlar ağlar iki gözüm neyleyim

Ben Allahtan Mehmet'imi isterim.

Garip Gülfidan'ım neyler, ne eder?

Alnıma yazılmış bu kara kader.

Beklerim ömrümün sonuna kadar,

Ben Allahtan Mehmet'imi isterim.

Sözler tamama yetti. Gülfidan, Hanım Neneye:

— Ben bu eve gelinlikle girdim, kefenle çıkarım. Beni hiç kimsenin çıkarmaya hakkı yok, bu benim alnımın yazısı, bu benim kaderimmiş. Mehmet'in bakımını kendim üstlenmeliyim. Mehmet'e toz kondurmam, Mehmet'e hiç kimse karışmayacak ve bundan sonra onun tüm sorumluluğu bendedir, delide olsa o benim kocamdır, dedi.

Eh, Allah hiçbir ana babayı, eşi bu duruma düşürmesin. Gün geçtikçe Mehmet'in ana babası, Hanım ninesi, sevenleri ve daha da önemlisi, ömrünün baharında böyle bir sınavla karşı karşıya kalan sevgili yâri Gülfidan hanım mum gibi erimekteler Mehmet'in bu haline.

Mehmet hiç kimseyi tınlamıyor. Evde olan altın, gümüş ve kıymetli eşya ne varsa eline geçeni yoldan gelip geçene paylıyor:

— Al bu benden sana hediye, al bunu sana veriyorum, diye evi dağıtıyor ve kimsede tek kelime bile söyleyemiyor. Mehmet, şehirde ara sıra gezip dolaşıp akşamda gelip kömürlükte yatıyordu. Bir gün akşam vakti mahallede dolaşırken çift sürmekten gelen bir adama rastladı. Adamın önünde iki öküz ve boynuna asılı bir saban vardı. Mehmet yaklaştı çiftçinin yanına,

— Selamünaleyküm.

— Aleykümselâm.

— Bu öküzler kaç para? Bana sat.

Adam hayret etti:

— Ne yapacaksın Mehmet, diye sordu.

— Bu öküzleri bana satacaksın, ben bunlarla çift süreceğim, dedi Mehmet.

— Oğlum, işin gücün yok mu, dedi adam,

— Yok, ben bu öküzleri senden alacağım, dedi Mehmet.

— Otuz altın, dedi adam.

— Al otuz altınını, dedi ve bir kese altın attı adama, öküzleri sabanı ile birlikte çekti kapıya Mehmet.

Hanımı Gülfidan, boynu bükük, zavallı, bir halde çıktı dışarıya:

— Mehmet, bu ne haldir, diye sordu.

— Benim işime kimse karışamaz. Ben, çift sürmeye gideceğim, dedi.

Sabah oldu, Mehmet kalktı, öküzleri koştu. Tarla sürmesi gerekiyor ya akli sıra Mehmet'in. Çıktı kıra, bayıra. Dere, tepe, taş, kaya, çukur dinlemiyor gözünün tuttuğu, aklının estiği yer nereyse oraları tarla diye sürüyor Mehmet. Eh artık kendine göre bir iş bulmuştu Mehmet. Günlerce, haftalarca bu işle meşgul olmaya başladı. Bir gün öyle bir yere geldi ki Mehmet, saban bir taşla saplandı, çıkmıyor, çıkaramıyor bir türlü. Mehmet, etrafında çift süren adamları çağırdı, uzun uğraşından sonra onların yardımı ile sabanı saplandığı yerden çıkardılar. Ama meğerse sabanın saplandığı bir taş değil, bir hazine değerinde kıymetli bir madendi. Hülâsa yerden çok kıymetli bir maden parçası çıktı, artık som altın mı dersiniz, adına ne dersiniz deyin. Etrafındakiler bu kıymetli madeni görünce şaşkına döndüler ve Mehmet'e bu durumu babasına bildirmesini söylediler ama Mehmet herkesi azarlayarak, bundan kimseye söz ederseniz sizi öldürürüm diyerek yanından uzaklaştırdı. Ve bunun kıymetli bir maden olduğunu söylediler diye bu kıymetli taşı sardı sarmaladı öküzlerin boynuna astı ve çiftini sürmeğe devam etti. Mehmet'in ekin ektiği bu tarla sürekli kervanların gelip geçtiği bir yola çok yakındı. [Mesela, ipek yolu diyelim.] Buradan, kervanlar, kervancılar geçerd; Bir yerden,

Mal alır, bir yere götürürlerdi. Böyle bir alış veriş, ticaret ağı işte. Mehmet'in tarla sürdüğü bu yerde öyle bir yol üzerinde idi.

Mehmet, baktı ki, bir kafil, bir kervan geliyor. Hemen yola doğru çıktı, el kaldırdı kervanı durdurdu:

— Kimdir bu kervanın sahibi, diye sordu bezirgânbaşına.

Ahalinin içerisinde orta yaşlı bir adam eğildi:

— Benim yavrum, dedi.

— Nereye gidiyorsun, diye sordu Mehmet.

— İran'a gidiyorum oğlum, dedi adam.

— Niye gidiyorsun İran’a?

— Alışveriş yapıyorum. Ben tacirim, tüccarım. İran’dan mal almıştım, getirdim, sattım. Şimdide tekrar mal almaya İran’a gidiyorum.

— İran Şahına benden selam söyle, Akıllı Mehmet’in selamı var de. Bu hediyeyi de benden İran Şahına götüreceksin, dedi Mehmet.

Adam tecrübeli, madene baktı, adamın durumuna baktı. Bu kadar yer gezmiş, bu kadar yer dolaşmış, böyle bir maden gördüğü yoktu daha.

— Oğlum, emin misin? Bunu kim gönderdi diyeyim?

— Akıllı Mehmet gönderdi de, Han’ın oğlu Akıllı Mehmet.

— Peki, bir isteğin var mı?

— Yok. Selamımı söyle, dedi Mehmet.

Çok kıymetli bir hediyeyi bu kervancı başına emanet ettiler. Sarıp sarmalayıp, devenin sırtına koydular. Devam etti kervan, geldi İran’a. “Benim elimden böyle bir hediye padişaha verilecek, padişah da bana şehrin en görkemli yerlerinden yer verecek, benim ticarettim, kazancım daha güzel olacak” diye düşünüyor adam. Birde aklına geliyordu, “Acaba bu hediyeyi vermesem, padişaha sunmasam... Bu hediyeyi veren adam boş bir adam olamaz; benim sülalemi yeryüzünden keserler” diye düşünüyor. Padişahın divanına çıktı bezirgân, el pençe divan durdu padişahın huzurunda. Kibleyi âlem.

— Sizin bende bana emanet edilen bir hediye var, dedi adam.

— Kim tarafından gönderildi bu hediye, diye sordu padişah.

— Dağıstan’da Han’ın oğlu Akıllı Mehmet tarafından size bir hediye gönderildi ve ben de bugün geldim, bunu size takdim ediyorum, dedi adam.

Padişah aldı hediyeyi, topladı vezirlerini başına. Padişahın hazinesinde böyle bir maden yoktur, bu kıymette bir maden yoktur. Padişah şöyle düşündü; “Bana böyle bir hediye gönderen bir adamın acaba hazinesinde başka daha ne madenler var ki, bunu bana hediye olarak gönderiyor. Peki, bu adamın benden bir isteği oldu mu, bezirgânbaşına sordunuz mu, diye sordu padişah.

— Yok, Kibleyi Âlem, sadece padişaha selamımı söyle, o kadar, dedi adam.

— Her ne kadar bu bize selamını söylediye de, bizim de buna hiç olmazsa gönül almaca bir hediye göndermemiz lazım, diyor padişah.

Hazinesindeki en kıymetli madenlerden, taşlardan güzel bir bohça yaptırdı Bezirgânbaşına:

— Bezirgânbaşı, bu senin ayrı hediyeindir. Bu yaptığım hediyeyi de benden taraf Akıllı Mehmet’e götür, benim de selamlarımı söyle, dedi.

— Baş üstüne Kibleyi Âlem, dedi bezirgânbaşı.

Aradan epey bir zaman geçti, üç-beş ay kadar bir zaman geçti. Akıl ile servetin bir yıllık mühleti var idi; bir yıl içerisinde akıl, servetle bahse girmişti. Padişah hediyeyi göndermekte olsun, bize gelelim Gülfidan’ın anası ve babasına.

— Yahu, biz bu kızı gönderdik, attık garip bir yere, gidip getirelim. Bu işin sonunda ölüm yok ya. Hiç olmazsa kendi evimizde barınsın, dediler.

Geldiler Han'ın evine. Durumu biliyorlar.

— Mehmet, kaynanan gelmiş, kaynatan gelmiş, diyorlar ama hiç umurunda değil Mehmet'in; çünkü bu dünyalık değil Mehmet.

Gülfidan'ın anası ve babası geldiler, kızlarını ziyaret ettiler. Anası yalvardı:

— Kızım, senin bundan başka çaren yoktur. Bu adamın artık adam olacağı yoktur, bunun durumu malum. Gel, seni götürelim. Az bulursak az yeriz, çok bulursak çok yeriz. Elimiz, obamız, baban, kardeşlerin çok üzölmekteler senin için, dedi.

Gülfidan:

— Ana, müsaade edersen, derdimi sana birkaç kıta söz ile anlatmak istiyorum, cevabımı sana öyle vermek istiyorum” dedi.

O on dört örök yasemin zölüflerinden birisini bastı dertli sinesinin üzerine. Henüz elinin kınası solmak üzereyken, dokundu mızrabıyla tellerine. Bakalım, anasına ne söyler? Allah hepinize hayırlı günler nasip etsin.

Talihimmiş, kaderimmiş neyleyim

Karaymış benim günüm ana can

Kerem'siz Aslı'nın ne kıymeti var

Bırakın, alışın yanım ana can

— Talihimmiş, kaderimmiş neyleyim; karaymış benim günüm ana can. Kerem'siz Aslı'nın ne kıymeti var. Bırakın, alışın canım ana can.

Derdim için yalvarırım Allah'a

Ara yerde siz girmeyin günaha

Bizim yaylaklara dönemem daha

Perişan olsa da sonum ana can

Alır son bendini, bakalım ne söyler Gülfidan?

Gülfidan'ım, derdim ele açmaram

Sevdiğimi terk eyleyip göçmerem

Ben ölsem de Mehmet'imden geçmerem

Çıksa da bu yolda canım ana, can

Sözler tamama yetti. Ana, bala, ikisi birbirine sarıldı, ağladılar ve anası anladı ki, bu kızın buraya dirisi girdi ve ölüsü çıkacak. Bunu hissetti. Bir iki kelime daha etmeden geldi, beyine durumu anlattı. Helalleşti, ayrıldı, gerisin geriye yurtlarına döndüler.

Bu yaşlı ana, yaşlı baba yaylaklarına, çadırlarına dönmekte olsun, size nereden haber verelim; Mehmet ile bezirgânbaşından. Aradan üç beş ay geçmişti, adam geri döndü geldi ki, Mehmet çift sürüyor. Ocağın batsın. Buna ne

öküz dayanır, ne tohum yeter, ne tarla yeter. Mehmet gözünün tuttuğu yeri sürmüş, her yeri simsiyah tarla etmiş.

— Selamünaleyküm Mehmet Bey, dedi bezirgânbaşı,

— Aleykümselâm. Siz kimsiniz, diye sordu Mehmet.

Mehmet'in akıl başta yok ya.

— Mehmet, üç beş ay önce ben bir yolcuydum, buradan geçiyordum. İran Şahına bir hediye gönderdin, ben de götürüp verdim. Beni tanımadın mı, dedi bezirgânbaşı.

— Şah kimdir, İran Şahı kimdir, sen kimsin? Ben kimseyi tanımıyorum? Ne hediyesi verdim sana, dedi Mehmet.

Bezirgânbaşı; "Bu, bana numara yapıyor. Padişahla bunun arasında mutlaka bir diyalog var. Beni yoldan çıkarmaya çalışıyorlar, beni sınıyorlar galiba," diye düşündü. Görevlisine seslendi bezirgânbaşı:

— Getirin Mehmet beyin hediyesini, dedi.

Ocağı batsın, Mehmet beye gelen hediye bir hazine.

O arada, Gülfidan hanım Mehmet'e aç kalmasın diye yiyecek bir şeyler yapıp getiriyor. Bir de baktı ki, Mehmet'in etrafında bir kalabalık var. Mehmet'in başına kötü bir şey mi geldi diye düşünerek, çabuk, çabuk, o kalabalığın yanına gelince gördü ki, yok, durum o durum değil. Bir kervan var, bezirgânbaşıyla Mehmet sohbet ediyor; ama bir türlü anlaşıyorlar.

Bezirgânbaşı sordu:

— Kızım, sen kimsin, necisin, tanıyor musun bu adamı?

Gülfidan Hanım durumu anlattı:

— Bu, benim beyimdir, dedi.

Mehmet döndü, bezirgânbaşına:

— Madem seninle İran Şahına hediye gönderdim, şimdi nereye gidiyorsun?

— Şimdi de Afganistan'a gidiyorum, dedi bezirgânbaşı.

— Peki, o zaman, bu hediyeyi benden Afgan Şahına götür, deyince, Gülfidan hanım olaya müdahale etmek zorunda kaldı:

— Mehmet, bu hediye azdır bir Afgan Şahına. Eğer iznin olursa, bunun üzerine evden de biraz bir şeyler ilave edelim, öyle gönderelim. Kervancı da yorulmuş, onları da bir misafir edelim, eve davet edelim, dedi.

Demek ki, o ara akıllı zamanına denk geldi Mehmet'in:

— Peki, olur, dedi.

Kervancıyı buyur etti Han babasının sarayına. Hediyeleri de Gülfidan hanımın kendisi aldı tabii. Durumu kaynatasına da hikâye etti. Kaynatası, bezirgânbaşını ve kafilesini çok iyi bir şekilde ağırladı. Sabahleyin Mehmet'in durumunu anlattı ve misafirlerini uğurladı. Yolcular gittikten sonra Mehmet yine çiftini koşup tarla kırmakla meşgul olsun, biz gelelim Gülfidan hanıma.

"Ya Rabbi, benim sana ettiğim neydi, karşıma böyle bir şey çıkarttın," di-

yerek, kendi kendine kederlendi. Şehrin kenarındaki beylik bağlarına doğru tek başına gezip dolaşmaya, moral düzeltmeye çıktı. Beylik bağlarına girdi Gülfidan Hanım. Akşamın serin vakti, öyle bir sessizlik, öyle bir ortam ki, hayal etti:

— Ya Rabbi, ben bu eve gelin geldim. O gecenin sabahını eşimle, sevdiğimle birlikte göremeden, sevdiğimi benden aldın. Yine verdiğine çok şükürler olsun ya Rabbi; olmaz mıydı ben de kocamla el ele tutsaydım, bu beylik bağlarında gezseydim.

Şimdi tek başıma bıraktın beni diyerek gamlandı, efkârlandı. Ve aldı on dört örük yasemin zülûflerinden üç tel, bastı dertli sinesinin üzerine. Bakalım, yalvarışını nasıl dile getirir Gülfidan Hanım:

Kâinatı yoktan yaradan Allah

Perişan halime merhamet eyle

Ya Rap sevdiğimi senden isterim

Perişan halime merhamet eyle.

Gizli sırlarımı kimse bilmeden

Dost ağlayıp, düşmanlarım gülmeden

Ellerimin kınaları solmadan

Ya Rap sevdiğimi senden isterim.

Gülfidan'ım ayrılmışım elimden

Tomurcuğum, ayırmayın dalımdan

Ellerini ayırmayın elimden

Ya Rab, sevdiğimi senden isterim.

Bu sözlerle “ Kendi kendine bir teselli verdi, Ya Rabbi, yine verdiğine şükür” dedi ve evine döndü.

Sevgili dostlar; Allah her şeyin sonunu hayır etsin inşallah.

Gülfidan hanım evine döndü. Yine Mehmet, geldiği günden beri, düğünün son akşamından beri yattığı o kömürlükte yatıyor. Her akşam onu ziyaret edip, ondan sonra kendisi istirahatata çekilirdi. Bu akşam yine içinde bir hüznün, aynı zamanda bir de buruk bir sevinç vardı.

Aradan bir yıl geçmişti, yani akıl ile servetin iddiaya girdiği o günden itibaren aradan bir yıl kadar zaman geçmişti. Mehmet'in o halini hayal ederek, “Yine durum aynı durum, değişmedi” diyerek, yine onu istirahat ettirip, kendisi de istirahatata çekilmek üzere Mehmet'in yattığı yere girip kapıyı açtığı saatte Kudreti ilahinin işi, o vakit, o saat tamam olmuştu. Ve Mehmet'in, firari aklı başına dâhil olmuş ve Mehmet'in gözlerinin önünden bir bulut perdesi kalkmış, Mehmet şaşkın bir biçimde etrafa bakarak olup biteni anlamaya çalışıyordu. İşte tam o sıra, Gülfidan hanım kapıyı açtı, içeri girdi. Mehmet, çok dikkatli bir şekilde Gülfidan hanımın yüzüne baktı ki, ocağı batsın, o çeşmenin başında, Buzlu bulak başında âşık olduğu güzel karşısında duruyor. Düğün töreni ha-

yal meyal canlanır gibi oldu gözlerinin önünde. Durumu anlayan Gülfidan Hanım oturdu Mehmet'in yanına. Gayet akıllı bir şekilde sorular sormaya başladı Mehmet. Gülfidan hanım:

— Mehmet, kalk, seni evimize götüreyim, burası senin yerin değil, deyince.

— Beni buraya kim attı, nedir benim üstüm başım nedir benim bu halim? dedi Mehmet.

Saç sakal karışmış Perişan bir vaziyette Mehmet. Gülfidan hanım kolundan tutarak, Mehmet'i kendi evlerine getirdi.

İlk önce ana babasına haber vermeden, hemen en samimi arkadaşına haber saldı, berberini çağırttırdı. Güzel bir banyodan sonra tıraşını yaptırdı Mehmet'in, kıyafetlerini giydirdi ve son derece akli dengesi yerinde, beyefendi bir halde Mehmet'i oturttu. Ağlamaktan neredeyse iki gözleri kör olmaya yaklaşmış anasına, babasına ve ömrünün son günlerini yaşayan Hanım nineye haber saldı:

— Müjdeler olsun! Müjde verin hanlığa, müjde verin şehre, müjde verin anasına, babasına ki, Mehmet hayata döndü. Mehmet'in akli dengesi gayet yerinde...

O akşam bir bayram yaşandı, bir düğün yaşandı, bir neşe saçıldı etrafa ki, Mehmet, anasıyla, babasıyla görüşmeden önce onlara haber gitti. Gülfidan hanım bunun hesabını birisinden sormalıydı. Kimden; tabii ki Mehmet'ten soracaktı. Neyle; yine saziyla, sözüyle...

Alır bakalım ne sorar Gülfidan Hanım, ne cevap verir Akıllı Mehmet. Yine vekâletliğini Maksut Feryadı yapsın. Dinleyenlerimizin sağlığına efendim.

*Söyle görüm söyle yar neler oldu
Gözümün karası nerelerdeydin
Açılan güllerim dalında soldu
Bağrımın yarası nerelerdeydin*

İki sevgili bir araya gelmişti, ilk defa sözleri birbiriyle kucaklaşıyordu, ilk defa birbirleriyle karşılıklı sözlerini söylüyorlardı. Alır, Mehmet bakalım ne söyler?

*Hiç bilmedim ne haldeyim, nerdeyim
Gözümün karası yar sana geldim
Merhamet et Mansur gibi dardayım
Bağrımın yarası yar sana geldi.*

*Evimiz, yurdumuz tarumar oldu
Bir yıldır gözlerim yolunda kaldı
Elimin kınası sarardı soldu
Derdimin çaresi nerelerdeydin.*

*Sahip kar ol, ya da verme yar beni
Yar deyip de yar sinene sar beni
Benden değil, yaratandan sor beni
Derdimin çaresi yar sana geldim*

Gülfidan hanım alır sözünün son bendin. Daha müjde verilecek, o gece bayramların en güzeli yaşanacaktı.

*Gülfidan'ı koydun yaslı yaralı
Demedin mi avcı vurur maralı
Gelen günden düştün benden aralı
Ciğerimin paresi nerelerdeydin*

Mehmet alır sözünün son bedelini:

*Mehmet'im taşları eritti ahım
Benim zerre kadar yoktur günahım
Beni sana bağışladı Allah'ım
Ciğerimin paresi yar sana geldim*

Sözler tamama yetti sevgili dostlar. Babasına, anasına müjde verilip, onlar evlerinden gelmekte olsun. Rivayete göre, bu iki hasret, bu iki sevgili birbirlerinin boyuna öyle sarıldılar ki, bir rivayete göre, bunların ikisinin arasında bir topal pire kaldı. Bu sarılmanın şiddeti ile topal pirenin sesi mağrurla maşuku bir araya getirdi. Ocağın batsın, bu en biçim bir aşk, bu ne biçim bir sevda!

Bunlar hasretlerini gidermekte olsunlar, etrafta ses gittikçe çoğalmaya başladı. Çünkü Mehmet'in anasına, babasına, hanım nineye ve de hanlığın ileri gelen insanlarına haber verilmişti artık. Sarayın bahçesi olduğu gibi insanlarla kaynıyordu. Mehmet'in bu mutlu gününde; Pervane Hanımın, Han'ın, Mehmet'in, Hanım ninenin, Gülfidan'ın, özellikle Akıllı Mehmet'in bu mutlu gününde yine etraf güllük gülistanlık oldu. Kurbanlar kesildi, kazanlar asıldı. Yoksula, fukaraya, olana, olmayana, hazinesinde, evinde neyi varsa, Han ziya-fetlerini çekti. Rivayete göre, kırk gün kırk gece eğlenceler, düğün yeniden kuruldu. Bu düğünün sonunda, iki genç, Mehmet ile Gülfidan muratlarına erdiler. Han ile Pervane Hanım oğullarının, evlatlarının mürüvvetini gördüler. Sevenleri bu mutluluğa şahit oldular ve bu mutluluğa sevindiler.

Derler ki hikâyenin sonunda, gökten üç elma düştü; birisi hikâyenin zahmetini çekip dinleyene, birisi dinleyicilere ulaştırana, birisi de hikâyeyi anlatana.

Allah hiç kimseyi darda koymasın ve herkesi sevindirsin hikâyemizin kahramanları gibi. Unutmayalım ki en büyük zenginlik, sağlıktır ve akıldır!

SEYFET ÇAVUŞ İLE FİLİZ HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Rahim SAĞLAM

Derleme Tarihi: 12 Mayıs 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Erzurum'da Erzurum Çayevi. Ortamda bulunanlar;
derleyici, on müşteri.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Rahim SAĞLAM hikâyeyi Mevlüt İhsani ve Reyhanî'den
dinleyerek öğrendi.

Bugüne kadar dilden dile, telden tele gelen hikâyelerimizi, geçmişimizi, ecdadımızın yaptıklarını, insanlarımızın başından geçen olayları ozanlarımız hikâyeleştirmiş, türküleştirmiştir. Ben de bugün bu türkü ve hikâyelerden birini, İstiklal Harbi zamanında, Balıkesir’de yaşanmış bir hikâyeyi, Seyfet Çavuş ile Filiz’in hikâyesini anlatacağım.

Savaş zamanıydı, askere alınacak olanların içinde Seyfet de vardı. O zamanlar askerlik, dile kolay, yedi yıldır. Seyfet, askere alınacağından dolayı üzülüyordu ama geride bırakacağı küçük bir yavrusu, bir anası, bir de kardeşi vardı, “bunları kime emanet edeceğim,” diye üzülüyordu, “ben gidersem hanımımın, çocuğumun, anamın hali ne olur?” Sonunda, askere gitme vakti geldi çattı. Seyfet’e neresi çıktı, memleketi Balıkesir. Gelgelelim, o zamanlar ulaşım imkânları kısıtlı olduğundan haberleşmek, haber ulaştırmak, bir yerden bir yere gitmek çok zordu. Balıkesir’in köyünden, il merkezine giden kişi gurbete gitmiş gibi olurdu.

Geride annesini, hanımını ve henüz yedi yaşındaki oğlunu bırakacaktı. Oğlunun adı Ümit’ti. Evden ayrılacağı zaman “oğlum, Ümit,” dedi Seyfet, “gidiyorum, ya gelirim ya gelmem, benimkisi de bir ümit.” Annesini, hanımı Filiz’i ve oğlu Ümit’i kardeşine, Mehmet’e emanet etti, onlarla vedalaşıp Balıkesir’e doğru yola koyuldu.

Seyfet, Balıkesir’de askerliğe başladı. Aylar, yıllar birbirini kovaladı. Savaş tüm hızıyla devam ediyordu. Doğu cephesinin başında bulunan Kazım Karabekir Paşa, Balıkesir’den kendi birliğine katılmak üzere bir tabur asker istedi. Balıkesir’den doğu cephesine gönderilen o taburun içinde Seyfet de vardı ve çavuşluğunu o zaman kazandı. Seyfet Çavuş o taburla birlikte Sarıkamış’a geldi.

Vatan topraklarımızda, her yerde savaşlar devam ediyordu. Seyfet’in ayları, yılları geçiyordu ama nasıl geçiyordu, gözü hep arkadaydı, her daim hanımını Filiz’i, oğlu Ümit’i, annesini ve kardeşi Mehmet’i düşünüyordu. Gelgelelim, askerlik görevi her şeyin üstündedir, kutsal bir görevdir, vatan görevimizdir. Vatan için canımız feda. Vatanı olmayanın ne namusu olur ne dini olur.

Seyfet Çavuş, Sarıkamış’ta görevine devam ediyordu. Doğudaki savaş hafiflemeye başlayınca, Balıkesir’den gelen tabur, tekrar batıdaki, Balıkesir’deki birliğine geri dönmek üzere yola koyuldu. Çünkü batıda saldırılar devam etmekteydi.

Tabur, Balıkesir yolunda bir düzlükte, bir çölde durdu. Çadırlar kuruldu. Komutanlar askerlerin bir kısmını çölde görevlendirmek için hazırlık yapıyor-

lardı. Seyfet Çavuş'un köyü oradan belli belirsiz görünüyordu. Köyüne doğru şöyle bir dönüp baktı Seyfet Çavuş, bir ah çekti. Onun bu halini gören komutanlardan biri yanına çağırıldı Seyfet Çavuş'u. Seyfet Çavuş teknilini verdi, teknilinde Balıkesirli olduğunu söyledi. "Oğlum, sen Balıkesirli misin," diye sordu komutan. "Evet, ben Balıkesirliyim, komutanım," dedi Seyfet Çavuş. "Peki, oğlum, hangi köydensin?" Bunun üzerine, bulundukları yerden hayal meyal seçilebilen kendi köyünü işaret etti Seyfet Çavuş, "şu ilerideki köydenim, komutanım," dedi. "Peki, oğlum, sana üç gün izin verelim de köyüne git," dedi komutan, sonra da "orada kimsen var mı," diye sordu. "Annem var," dedi Seyfet Çavuş, saygısından, evli olduğunu söyleyemedi. Eskiden törelerimizde, adetlerimizde bu da vardı. "Komutanım, ben üç günlük izni ne yapacağım," dedi Seyfet Çavuş, "yirmi dört saatlik izin bana yeter." Seyfet Çavuş köyüne gitmekte olsun, biz haberi nereden verelim, köyünden verelim.

Seyfet Çavuş askere gideli aradan beş altı yıl geçmişti. Bu zaman zarfında, köyün muhtarı Kâhya Mehmet, Filiz'e göz koymuş, onu almak için türlü yollar denemiş, sonunda da almıştı. Filiz de o kadar güzeldi ki ocağı batmasın, güzelliğini anlatamam. Bir bilezik gibi, kalçalarında birer delikanlı otururdu, dudaklarının kırmızılığı Tortum Deresi'nde yetişen kirazlardan daha kırmızı, yanakları Amasya elması, saçları Balkaya kömürüydü, yüzünde sanki ay on beşlemişti, öyle bir güzeldi. Yürüdüğü zaman yerler titrerdi ve işte o zalim Kâhya Mehmet ona göz dikmişti, gidip gelir, ona söz dokunduruyordu. Bu arada Seyfet Çavuş'un kardeşi Mehmet de askerliğe çağırılmış, o da askerliğini yapmak üzere Çanakkale taraflarına gitmişti. Filiz, bir yanında artık gözleri görmemeye başlayan ihtiyar kaynanası, öbür yanında oğlu Ümit'le kalakalmıştı.

Kâhya Mehmet, zalim nefsi için her gün gelip Filiz'e eza, cefa ediyordu, "Filiz, benim hanımım yaşlandı, ev işlerini yapamıyor," diyordu, "senin kocanın haberi bana geldi, kocan askerde şehit olmuş. Sen artık kimi bekliyorsun, gel, benim karım ol." Her seferinde ona karşı koyuyordu Filiz, "yapma Kâhya Mehmet, bana eza etme," diyordu, "ne bileyim yalan söylemediğini." Bir gün Kâhya Mehmet yine çıkıp geldi, bu sefer yanında kendi başına yazıp imzaladığı bir kâğıt da vardı. Kâğıdı gösterdi Filiz'e, "Ben köyün muhtarı olduğum için haberi bana yollamışlar," dedi, "bak işte, 'Seyfet Çavuş, askerde, Sarıkamış'ta şehir düşmüştür,' diye yazıyor, gördün mü?" Velhasıl, Filiz kurtulamamıştı Kâhya Mehmet'in elinden, sonunda Seyfet Çavuş'un askerde öldüğüne inanmış, o zalimle de evlenmişti. İhtiyar kaynanasını yalnız başına bırakmış, oğlu Ümit'i yanına alıp Kâhya Mehmet'e varmıştı, artık onunla evliydi.

Günler aylar birbirini kovalamış, Filiz'in Kâhya Mehmet'ten bir çocuğu olmuştu, adını Şeref koymuşlardı. Seyfet Çavuş gideli neredeyse yedi yıl olmak üzereydi. İşte şimdi de komutanından izin alıp yola düşmüş, köyüne doğru ge-

liyordu. Yedi yıllık hasretten sonra nihayet, hanımı Filiz'i, kardeşi Mehmet'i, annesini ve oğlu Ümit'i görecek, hasretini giderecekti.

Yaz vaktiydi, Filiz köyün çeşmesinin başında çamaşır yıkıyordu, on üç on dört yaşlarına gelmiş olan oğlu Ümit de annesinin yanında oturmuş, kendi kendine taşlarla oynuyordu. Seyfet Çavuş, asker kıyafetiyle geldi köyüne. Köye girerken çeşmenin başında bir kadının çamaşır yıkadığını gördü. Biraz uzağında da bir çocuk oturmuş, taşlarla oynuyordu. O anda Seyfet Çavuş'un sanki yüreğinden bir parça koptu, gözleri doldu, heyecanlandı, "yahu, bu çocuğun gözleri, saç başı..." dedi kendi kendine, "bu çocuk aynı bana benziyor. Benim oğlum Ümit olmasın bu."

Çocuğun yanına yaklaştı, "delikanlı, senin ismin nedir," diye sordu. Çocuk başını kaldırıp Seyfet Çavuş'a baktı, "benim ismim Ümit'tir asker amca," dedi. O anda Seyfet Çavuş neye uğradığını şaşırdı, "peki, yavrum, sen bu köyden kimin oğlusun," diye sordu. "Bilmiyorum asker amca," dedi Ümit, "annem diyor ki benim babam askermiş, adı Seyfet Çavuş'muş, askerde ölmüş, ben onun oğluyum. Babam ölünce annem de köyün muhtarı Kâhya Mehmet'le evlendi, ben yetim kaldım, öksüz kaldım." O anda dizinin bağı çözöldü Seyfet Çavuş'un. Şöyle bir of çekti, çocuğunun gözlerinden öptü, "üzülme yavrum, üzülme," dedi. Üzülme diyordu ama kendisi üzüntüden heder olmuştu, rengi, beti benzi solmuştu. "Vay benim halime, benim burada kimim kalmış," dedi kendi kendine, hele bir evime gideyim, belki annem, kardeşim Mehmet hâlâ buralardadır."

Seyfet Çavuş sanki kötü bir rüyanın içindeydi, aklı tutulmuştu, çeşmenin başındaki kadının yüzüne bile bakmamıştı, ağır ağır evine doğru yöneldi. Evinin kapısına vardığında bir de baktı ki kapıya kara bir kilit asılmış, evin duvarları harap olmuş, duvarların deliklerinde serçeler yuva yapmış, kuşlar ötüyor, ev sanki viraneye dönmüş. Evin içine, damına otlar, samanlar koymuşlar, pencereleri kırılmış, otlar basılmış pencerelerinin yerlerine. Oradan köyün içlerine doğru şöyle bir baktı ki kimseler kalmamış, horozların sesinden başka ses yok, insanların sesi kesilmiş. Köy ölü gibiydi, sanki savaş cephede değil de bu köyde cereyan etmişti.

Köyün içlerine doğru yürüdü, biraz ileride nihayet bir evden tandır dumanları çıktığını gördü, "burada bir insan var herhalde," dedi kendi kendine, oraya doğru yöneldi. O ev Ayşe teyzenin eviydi. Kapıyı vurunca, Ayşe teyze dışarı çıktı. Yaşlanmış, gözleri görmez olmuş, Seyfet Çavuş'u tanıyamadı, "buyur, asker oğlum," dedi, "ekmek mi istiyorsun, yavrum?" O zamanlar savaş yüzünden kıtlık olduğundan askerler için köylerden ekmek toplanıyormuş. "Ayşe teyze, beni tanımadın mı, Seyfet'im ben." Ayşe teyze karşısında duran askere, bu uzun boylu adama iyice baktı, "Allah Allah! Oğlum, sen askerde ölmedin mi," dedi hayretle, "biz senin ölüm haberini aldık, yavrum." Seyfet Çavuş kendisine sanki işlediği bir suçun hesabı soruluyormuş gibi başını eğdi, ne diyeceğini bilemedi. Sonunda, kendisine hükmedilen cezayı öğrenmek isteyen bir suçlu

gibi, güçlükle sorabildi, “annem, kardeşim, Filiz... Ailem nerede?” “Yavrum, köyün muhtarı Kâhya Mehmet senin ölüm haberini verdi,” dedi Ayşe teyze, “hanımın Filiz de onunla evlendi.” “Peki, ya annem,” diye sordu Seyfet  avuő. Ayşe teyze ağlamaya başladı, “annen de senin hasretine dayanamadı oğlum,” dedi, “verem hastalığına yakalandı, senin ardından ‘yavrum, yavrum,’ diye diye bu dünyadan g  t  zavallılık.” Seyfet  avuő da ağlamaya başladı, “Peki, ya kardeşim,” diye sordu. “Senden sonra kardeşin Mehmet de Çanakkale’de asker oldu,” dedi yaşlı kadın, “orada şehit d ő t .” Bunları duyan Seyfet  avuő’un dünyası yıkıldı, o dağ gibi adam orada çöktü kaldı. Ayşe teyze elinden tuttu Seyfet  avuő’un, onu arka taraftaki avluya çıkardı, “gel yavrum, hele gel, otur şu servinin altına,” dedi, “sana soğuk bir ayran getireyim.”

Ayşe teyze, sedirde oturan Seyfet  avuő’a bir ayran getirdi, ama Seyfet  avuő’un ne bir ayran ne de bir su içecek hali vardı. Çünkü beyninden vurulmuşa d nm ő t , kan ter içinde kalmıő tı. Düşünce, dert, ıstırap onu bir    ek gibi soldurmuő tı. Ağlıyordu, gözyaşları kan gibi akıyordu gözünden. “Ayşe teyze, ben de bu köyde doğdum, büyüdüm, ben de senin bir evladınım,” dedi, “birbirimizde hakkımız var. Eğer Filiz’i, o muhanneti benim yanıma    beş dakikalığına bir getirirsen benim hakkım sana helal olsun. Hele o muhanneti benim yanıma bir getir de bir halini sorayım.” Ayşe teyze başını iki yana salladı, “Seyfet yavrum, şimdi yaz vakti, onun da kendine göre işleri vardır,” dedi. Fakat Seyfet  avuő’un yalvaran gözleriyle karőılaőınca dayanamadı, “ama yine de ben bir şeyler bahane edip onu evime getiririm,” dedi. “Biliyor musun Ayşe,” dedi Seyfet  avuő, gocuğunun yeniyle gözlerini sildi, “ben o muhanneti, o Filiz’i aldığım zaman, onunla evlendiğim zaman, onun gözlerine vurulmuő tum.” Tekrar ağlamaya başladı Seyfet  avuő, gözlerinden kanlı yaşlar akıyordu, “son bir kere daha o gözlerini göreyim de terk edip gideyim burayı,” dedi, “zaten benim burada artık neyim kalmış.”

Ayşe teyze kalkıp Filiz’in evine doğru yol aldı. Filiz zaten çeşmenin başında o askeri g rm ő t ; boyundan bosundan, kaőından gözünden onu Seyfet’e benzetmiő tı, “aman ya Rabbi! İnsan insana bu kadar da benzer mi,” demiő tı kendi kendine, “ne kadar da benziyor benim Seyfet’ime.” Gelgelelim, o olabileceğine ihtimal vermemiő tı, çünkü Seyfet’in askerde öldüğüne inanıyordu.

Ayşe teyze varıp Filiz’in kapısını çaldı. Filiz kapıya çıktı, “hayrola, Ayşe teyze,” dedi. “Kızım, şu tandırın üstünde bir yemek piőirdim de suyunu, tuzunu koyamıyorum, artık benden geçti,” dedi Ayşe teyze, “Allah rızası için, ne olur, bir gel de şu yemeğin tadına tuzuna bir bak.” Filiz hemen oğlu  mit’in kolundan tuttu, daha k   ek olan şeref’i de kucağına aldı, Ayşe teyzeyle beraber eve geldi.

Evden içeri girer girmez baktı ki arka taraftaki avluda, servinin altındaki sedirde bir asker oturuyor. O anda sanki yüreğinden bir parça kopmuő tı, o ka-

dar kanı ısındı askere, “yahu, sanki bu adam Seyfet” dedi kendi kendine. Ayşe teyzeye dönüp “bu asker kimdir,” diye sordu, “misafir midir, yoksa ekmeğe mi gelmiş?” Ayşe teyze Filiz’in gözlerinin içine baktı, sözüne nerden başlayacağını bilemedi, “yok, yavrum, yok,” dedi, onu bir odaya çekti, “hele otur da ben sana anlatayım, kızım.” Filiz, Ayşe teyzenin karşısına geçip oturdu. “Orada oturan adam kimdir, biliyor musun kızım,” dedi Ayşe teyze, “o adam senin bu dünyada sevdiğin, canım ciğerim, yüreğim dediğin Seyfet’tir.” Filiz bunları duyunca o anda dondu kaldı, gözleri kocaman açılmış, öylece bakıyordu yaşlı kadına. Sonunda güçlkle, “olamaz, “ diye mırıldandı, “Seyfet yaşıyor olamaz.” Ağlamaya başladı Filiz, bağırdı, çağırdı, yüzünü, saçlarını yoldu, sonra da bayılıp yere düştü.

Ayşe teyze Filiz’in yüzüne su vurdu. Az sonra Filiz ayıldı, kendini toparlayıp kalktı. Seyfet odaya gelmiş, Filiz’in karşısında çocuk gibi ağlayarak duruyordu. “Yavrum, işte senin Seyfet’indir karşında duran,” dedi Ayşe teyze, o da ağlıyordu. “Filiz, niye beklemedin benim yolumu,” diye sordu Seyfet Çavuş, “sen bana demiştin ki Seyfet’im, ömrüm var oldukça saçlarımı süpürge eder, senin yolunu yedi sene değil, yetmiş sene gene beklerim. Benim yolumu yedi sene böyle mi bekledin?”

— Seyfet’im, Kur’an hakkı için, Allah’a yemin ederim ki muhtar, senin ölüm haberini, kara haberini bana imzalı mühürle getirdi,” dedi Filiz, “kâğıda baktım, ben ne bilirim okumasını yazmasını. Bana dedi ki aha, Seyfet’in ölüm haberi geldi. Haber köye yayıldı, herkes duydu ki Seyfet ölmüştür. Annen de dayanamadı, üzüntüsünden öldü. Kardeşin Mehmet de Çanakkale’ye askere gitti, çok geçmeden orada şehit düştü. Kimsem kalmadı. Aç kaldım, susuz kaldım, çocuğumla ortada, sahipsiz kaldım. Zalim Kâhya Mehmet de üzerime çöktü, beni her gün sıkıştırıyor, bana ıstırap veriyordu, sonunda beni zorla kendisine yar etti. Benim bir suçum, günahım yoktur Seyfet, inan bana, Allah rızası için inan.”

İki gönül yaralanmıştı, yedi yıldan sonra bir araya gelmişlerdi. Zamanında birbirlerini severek almışlardı. Seyfet Çavuş, bir seksen boyunda, esmer, karakaş, karagöz bir delikanlı, pehlivan tipli bir delikanlıydı. Filiz de ona göre bir güzeldi. Birbirlerine gayet güzel yakışmışlardı.

Gözyaşını, duygularını şiir eden, tırnağını mızrap eden Seyfet Çavuş, dert adamı söyletir ya, bakalım, orada, o hasretlik, o ıstırap arasında Filiz’e ne söylüyordu, Filiz de ne cevap veriyordu Seyfet Çavuş’a, söylesin Rahim Sağlam, var olsun dinleyenlerimiz:

Muhannet sevdiğim muhannet yârim

Niye beklemedin yolumu Filiz

Kayboldu devletim kayboldu varım

Niye beklemedin yolumu Filiz

Bunun üzerine Filiz bir yandan ağlayıp bir yandan gözünü silerek bakalım Seyfet’ine ne cevap veriyordu:

Muhannet sevdiğim muhannet yârim

Ölmüştür Seyfet'in gelmez dediler

Yalnız başıma kaldım nedeyim

Gelip daha seni almaz dediler

Aldı Seyfet Çavuş:

Böyle bağ dikmişti senle bu garip

Kırılmış bu bağın dalı budağı

Viraneye dönmüş baba ocağı

Niye beklemedin yolumu Filiz

Oğlu Ümit, anasının eteğine yapışıp boynunu bükmüş, Şeref de daha bebek, anasının kucağında ağlıyordu. Ayşe teyze de onlara bakıp ağlıyordu. Sanki biri ölmüştü aralarında, öyle bir acı, ıstırap vardı odada.

Aldı Filiz, bakalım ne diyordu Seyfet'e:

Sahipsiz bir bağın barı olur mu?

Kurumuş ağacın darı olur mu?

Gurbete gidenin yâri olur mu?

Ölmüştür Seyfet'in gelmez dediler

Aldı Seyfet Çavuş, son sözünü bağlıyordu, bakalım nasıl bağlıyordu:

Filiz yıktın otağımı benim binamı

Ne dertten öldürdün koca anamı

Sana teslim ettim Ümit balamı

Niye beklemedin yolumu Filiz

Bakalım Filiz ne cevap veriyordu, aldı Filiz:

Seyfet sen gideli tam yedi yıl oldu

Diktiğin fidanlar bar verdi soldu

Kardeşin Mehmet de askerde öldü

Askerde öldü Seyfet'in gelmez dediler

Dostlar, bu yol Pasin'e gider, döner tersine gider, gurbet elde ölen kuşlar, yasına gider. İki sevgili bu şekilde birbirlerine duygularını, düşüncelerini söyleyip kendilerini teselli etmeye çalışıyorlardı. Filiz, niye evlenmişti, neden evlenmek zorunda kalmıştı, bu türküyü derdini söyledi, Seyfet Çavuş da bu türküyü ona neden yolumu beklemedin diye serzenişte bulunup halini söyledi.

Sonunda, "Filiz, gayrı sen benim neyimsin," diye sordu Seyfet Çavuş, boynunu eğdi. Anasının yanında duran Ümit'i, biricik yavrusunu kollarına aldı, gözlerinden doya doya öptü. Filiz'e dönüp "yıktın diktiğimiz ocağı, bağı," dedi, "artık benim burada kimim kalmış, sen evlenmişsin, kardeşim Mehmet askerde ölmüş, annem ölmüş... Bir yavrum Ümit kalmış, onu da sana teslim ediyorum ve gidiyorum." Filiz, Seyfet Çavuş'un ayaklarına kapandı, "yapma Seyfet,

etme, eyleme. Kâhya Mehmet'e varmaya mecbur kaldım," dedi, "ama hep seni sevdim, her saatim, her dakikam seninle Seyfet, her an seninle yaşıyorum. Gözlerim yedi yıl yollarda kaldı. Belki de yalandır, ölmemiştir, çıkıp gelir dedim, ama gelmedin Seyfet. Kimim kimsem yoktu, beni eze eze kendine yar etti zalim Kâhya Mehmet. Fakat Seyfet bu durumu gururuna yediremedi, Ayşe teyzenin elini öpüp yola düştü, köyünden ayrılıyordu. "Şimdi ben nereye gideyim," dedi kendi kendine, "kimim var ki kime gideyim?"

Köyünün altına gelmeden, Filiz, Ümit'i yanına, Şeref'i de kucağına alıp Seyfet Çavuş'un peşinden gitti. Kâhya Mehmet o gün ilçeye gitmişti, köyde zaten kimseler kalmamıştı, sadece birkaç insan vardı. Filiz, kimseye görünmeden köyün çıkışına geldi, orada Seyfet Çavuş'a yetişti. Hem koşuyor hem de Seyfet Çavuş'un arkasından bağıriyordu, "etme eyleme Seyfet, beni de götür veya beni öldür de öyle git, bırakma buralarda," diyordu, "yapma, ben sensiz nasıl yaşarım. Bana senin ölüm haberini getirdiler, sen artık yoksun diye gözümde hiçbir şeyin önemi kalmadı, o yüzden katlanabildim bütün bunlara, fakat şimdi katlanamam, inan bana!" Seyfet Çavuş ardına dönüp "gelme peşimden Filiz," diye bağırdı, "senin gibi bir yârim yok benim, yıktın benim ocağımı!"

Seyfet Çavuş hızlı adımlarla gidiyordu. Filiz ise bir yavrusu kucağında, bir yavrusu elinde, ne kadar koşsa da ona kavuşamıyordu. Seyfet Çavuş artık epey uzaklaşmıştı, onlarla arasındaki mesafeyi epeyce açmıştı, taburuna doğru geliyordu. Filiz, bir dağın kenarına geldiğinde Seyfet'in izini kaybetti. Seyfet ise o dağı aşmış, yoluna devam ediyordu, taburuna varmak üzereydi. Filiz dağın başına vardığında akşam güneşi battı, orada, yanında çocukları, o kadın haliyle kalakaldı. Çocuklar acıktı, ağlamaya başladılar. Filiz, Ayşe teyzenin evinden o feryatla yalınayak çıkmıştı. Seyfet'e kavuşmak ümidiyle, o dağ başına kadar ayaklarını taşlara vura vura koşmuştu. Şimdi ise ayaklarından kanlar akıyordu yollara. İşte o acı ve ıstırap içinde akşam güneşi battı, Filiz, Seyfet'in izini kaybetti. Orada çöküp kaldı, Şeref kucağında uyumaya başladı, Ümit de yorulmuş, annesinin yanına çökmüştü. Her yana bir sessizlik ve akşam karanlığı çökmüştü. Filiz, bir taşın kenarına koydu çocukları, yüzünü dağlara döndü. Bir kadın, dağların ortasında, yalnız başına, o dertle, kime, ne söyleyebilirdi? Orada Filiz'in içini yakıp kavuran bu derdini söyleyebileceği sadece dağlar vardı, o da yüzünü dağlara döndü, "ey muhannet Seyfet, bana bunu mu yapacaktın, beni bırakıp gidecek miydin, sen beni böyle mi seviyordun," diye yakardı, "dağlar, taşlar, akan nehirler, çayırklar, hele beni bir dinle-yin, belki siz benim derdime ortak olursunuz." Saçının örgüsünü açıp saçlarını saz etti Filiz, tırnaklarını mızrap, gözyaşlarını şiir edip mısralara döktü. Bakalım, Filiz, Seyfet'inin peşinden ne söylüyordu, dağlara, taşlara derdini nasıl anlatıyordu, söylesin Rahim Sağlam, dinlesin değerli dostlarımız, var olsun cemaatimiz:

*Gülmemişim ne kara bir yazım var
Karlı dağlar ben ne yana gideyim
Yavrularım aş erir çifte kuzum var
Karlı dağlar ben ne yana gideyim*

*Bulut kalkmış Balıkesir elinden
Haber alamadım yârin elinden
Artık kurtulamam elin dilinden
Karlı dağlar ben ne yana gideyim*

*Ben Filiz'im neler geldi başıma
Kan karıştı gözlerimde yaşıma
Artık kavuşamam Seyfet eşime
Karlı dağlar ben ne yana gideyim*

Aynı anlarda Seyfet Çavuş ardına dönüp baktı, Filiz'le çocuklar görünmüyorlardı. Başını kaldırıp gökyüzüne doğru baktı, kuşlar uçuşuyordu, her yanda bir sessizlik vardı. Bir adam, ıssızlığın ortasında, yalnız başına, o dertle, kime, ne söyleyebilirdi? Orada Seyfet Çavuş'un içini yakıp kavuran bu derdini söyleyebileceği sadece kuşlar vardı, o da yüzünü kuşlara döndü, "uçan kuşlar, benden Filiz'e haber götürün," dedi. Bakalım orada Seyfet Çavuş kuşlara derdini nasıl anlatıyordu:

*Ben giderim yar peşime gelmesin
Uçan kuşlar Filiz'ime böyle de
Ben gülmedim Filiz yârim gülmesin
Uçan kuşlar Filiz'ime böyle de*

*Duman almış Balıkesir düzünü
Kader böyle yazmış benim yazımı
Büyüsün beslesin Ümit kuzumu
Uçan kuşlar Filiz'ime böyle de*

*Ne söylerse sözlerine kanamam
Bülbül olup gül dalına konamam
Verdiğim ikrardan geri dönemem
Uçan kuşlar Filiz'ime öyle de*

*Ben Seyfet'im düştüm uzun yollara
Derdimi söylerim dertli kullara
Gider de gelemem gurbet ellere
Uçan kuşlar Filiz'ime böyle de*

Seyfet Çavuş artık Filiz'inden iyice uzaklaşmış, askerlik yaptığı birliğine yeniden dahil olmuştu. Filiz ise o dağ başında kaybolmuştu, yolları bilmiyor-

du. Gelgelelim, Seyfet'in hayatta olduğunu öğrendiği için artık geriye, Kâhya Mehmet'e de dönmek istemiyordu. Dağın başını aşıp bir düzlüğe çıkmıştı, gördüğü ilk yolu tuttu, yoluna devam etti. Karşılaştığı köylerden ekmek isteyerek çocuklarının karnını doyuruyordu. O yoldan gide gide çok daha geniş bir yola vardı. Bu yolun da nereye gittiğini bilmiyordu. İki çocuğuyla beraber orada öylece dururken karşıdan birkaç kişinin geldiğini gördü. Yoldakiler Filiz'e şöyle bir baktılar; biri kucağında, biri yanında iki çocukla bir kadın, kadının hali perişan, yalınayak, ayak parmaklarının arasında kurumuş kan... "Bacım, nereye gidiyorsun," diye sordular, o da "ben, Manisa'ya gidiyorum," dedi. Ona yolunu tarif ettiler. Ondan sonra Filiz yoluna sora sora devam etti.

Günler, haftalar sonra nihayet, Manisa'ya vardı. Orada da sora sora Balıkesir'den tanıdığı köylülerinin oturduğu bir mahalleyi buldu, orada yerleşti. Filiz'le çocukları küçücük bir evde kalmaya başladılar. Hayırseverler Ümit'i okutmaya gönüllü oldular. Filiz orada çocuklarıyla beraber yeni bir hayata başladı. O orada yaşayadursun, biz haberi kimden verelim, Seyfet Çavuş'tan verelim.

Seyfet Çavuş yedi yıllık askerlik vazifesini nihayet bitirmişti, artık sılaya dönebilirdi, ama sıra neresiydi, kime gidecekti; ne anası ne de kardeşi vardı, ne yâri ne de çocukları vardı, ocağı sönmüş, kül olmuştu. "Ben şimdi ne yapayım," dedi kendi kendine, "önce bir Balıkesir'e gideyim, orada tebdil gezip şöyle bir soruşturayım, bakayım Filiz'in akıbeti ne oldu, acaba o dağdan köye geri döndü mü, yoksa orada kurda kuşa yem mi oldu? Ondan sonra da Allah kerim, bir yerlere giderim." Seyfet Çavuş bu ruh hali içinde Balıkesir'e, oradan da kendi köyüne geldi. Köyün kahvesine varıp oturdu. Orada oturan köylüler Seyfet Çavuş'u tanımadılar, ne de olsa aradan yedi yıl geçmiş, üstelik onun öldüğünü düşünüyorlardı. Seyfet Çavuş da kim olduğunu onlara belli etmedi, "ben, Afyon'dan geliyorum, benim bir asker arkadaşım vardı, buralıydı," dedi, "adı Seyfet Çavuş'tu, onu tanır mısınız?" Köylüler, "evet, tanırdık," dediler, "fakat artık yaşamıyor, askerde şehit oldu." Seyfet Çavuş üzülmüş gibi yaptı, "vah, arkadaşım, demek şehit olmuş ha," dedi, "bilmiyordum, ben ondan önce terhis olmuştum, o zamandan beri de haberini alamıyordum, meğer bizim Seyfet şehit olmuş." Seyfet Çavuş hanımıyla çocuklarının nerede olduklarını öğrenmek için bu tebdile başvurmuştu. "Peki, kimi kimsesi yok mu," diye sordu kahvedekilere. "Ailesi buradaydı," dedi karşı masada oturan bir adam, "anası vefat etti, Çanakkale'de askerlik yapan kardeşi de onun gibi şehit düştü, hanımı vardı, sonradan bizim köyün muhtarı Kâhya Mehmet'le evlendi." Yan masadaki adam, konuşan arkadaşının sözüne karıştı, "ama dediklerine göre, meğer Seyfet Çavuş'un ölüm haberi yalanmış," dedi, "Seyfet Çavuş'un köye geldiğini görmüşler, eski hanımı Filiz de çocuklarıyla beraber yollara düşerek onun peşinden gitmiş. Bir daha da geri dönmemiş buraya, şimdi ise, duyduğumuza göre, Manisa'da bir mahallede oturuyormuş." Böylece Seyfet Çavuş hanımı

Filiz'in de oğlu Ümit'in de hayatta olduğunu öğrendi, içi biraz olsun rahatladı, bu meseleyi de daha fazla soruşturmadı.

Birkaç yıl sonra bir yaz vakti, "Manisa'ya gideyim de şöyle bir geze-yim," dedi kendi kendine, "Filiz'in adresini bilmiyorum ama gerekirse mahal-le mahalle, sokak sokak gezerim. Bir derviş kılığına girip Filiz'imi bulayım, ona uzaktan da olsa şöyle bir bakayım. Fakat kimse beni tanımamalı, köylü-lerim beni tanırsa Filiz için ayıp olur," diye düşünüyordu. Seyfet Çavuş saçı-nı sakalını uzatmış, sırtında eski bir palto, ayağında eski bir ayakkabıyla bir derviş kılığına girmişti, sanki genç bir adam değil de bir ihtiyardı, "gideyim de Filiz'le oğlum Ümit'in nerede yaşadığını gözümle bir göreyim," dedi kendi kendine.

Seyfet Çavuş, Manisa'ya vardı, sokakları adım adım gezmeye başladı. Birkaç gün sonra, öğle vakti, bir sokaktan geçerken baktı ki bir evin bahçe-sinde bir anneyle iki çocuk oturuyorlar. Yaz günü, karpuz kesmişler, çocuklar ve anne mutlu bir şekilde karpuz yiyorlar. Seyfet Çavuş işte o anda Filiz'i tanıdı. Fakat baktı ki Filiz ne hale gelmiş öyle, saçları bembeyaz olmuş, san-ki ihtiyar bir kadına dönüşmüş, "ey muhannet Filiz, sen böyle miydin," diye Filiz'e yandı Seyfet Çavuş, "dert seni de mi boğacaktı?" Onun yanında oturan çocuğa baktı, oğlu Ümit'ti, öte yanında da Şeref oturuyordu. O evi kapısının önünde durakaldı Seyfet Çavuş, onlara baktı, Filiz'e, oğlu Ümit'e hasret gö-züyle baktı. Bir an sonra kapıda duran bu dervişi fark etti Filiz, "yavrum, bu ihtiyar amca herhalde yardıma muhtaç, bir şeyler istiyor," dedi Ümit'e, "gü-cümüzün yettiği kadar ona bir harçlık verseniz, çok iyi olur." Ümit sofradan kalktı, gelip dervişin cebine biraz harçlık koydu. O anda Seyfet Çavuş, yav-rusunun gözlerine doya doya baktı. Sonra da oradan ayrıldı. Seyfet Çavuş gittikten sonra Filiz oğluna dönüp "oğlum, Ümit, ben, bu bizim kapıya gelen ihtiyarı babana çok benzettim," dedi, "kaşları, gözleri, boyu bosu tıpkı baban Seyfet'e benziyor."

Akşam vakti, milletin uyumaya başladığı sıralar, Seyfet Çavuş bir şiir yazdı, sonra da kâğıdı getirip onların kapısının önüne koydu, üstüne de bir taş koydu ve oradan uzaklaştı. Filiz sabahleyin kapıyı açtığı anda, kapının önünde, taşın altındaki o kâğıdı buldu, "bunu kim bırakmış buraya," diye sordu kendi kendine, "bu kâğıt nedir?" Kâğıdı aldı, içeriye doğru dönüp "oğlum, Ümit, hele gel de şuna bir bak bakalım," diye seslendi, "ne yazıyor bu kâğıtta?"

Bakalım, Seyfet Çavuş o şiirde ne yazmıştı, ne söylemişti orada, söylesin Rahim Sağlam, dinlesin değerli kardeşlerimiz:

Aylar geçse yıllar geçse

Unutamam Filiz seni

Saçlarıma aklar düştü

Unutamam Filiz seni

*Dağlar engeldir araya
Merhem olmaz bu yaraya
Başımı saldım belaya
Unutamam Filiz seni*

*Ben Seyfet'im kara yazım
Yüreğimde bitmez sızım
Sana teslim Ümit kuzum
Unutamam Filiz seni*

Ümit bunu okuyunca, “anne, bu şiiri kim yazabilir,” diye sordu. “Oğlum, dün bizim kapıdan dilenci kıyafetinde birisi geçti ya,” dedi annesi, “hani ben onu babana benzetmiştim. Yavrum, o gerçekten Seyfet Çavuş’tu, senin babandı. Zaten gözü, kaşı tıpkı Seyfet’iminkilere benziyordu. Bence, yani gönlümden geçen şu ki bunu yazsa yazsa baban yazmıştır, oğlum. İşte sonuna da ismini koymuş ya, ‘ben Sefet’im,’ demiş. Baban bu şehirde, oğlum, kalkın da gidelim, sağdan soldan soruşturup araştıralım, belki Seyfet’imi buluruz. Demek ki Seyfet’im yaşıyor.” Anne ve iki oğlu hemen dışarı çıkıp Manisa’nın sokaklarını karış karış gezmeye başladılar, akşama kadar gelen geçen herkese onu tarif edip Seyfet Çavuş’u aradılar, fakat bulamadılar. Çünkü Seyfet Çavuş o gün Manisa’yı terk etmiş, Karadeniz’in doğusuna, Artvin’e doğru yol almaya başlamıştı.

Seyfet Çavuş birkaç gün sonra Artvin’e geldi. Artvin’de gariban gariban dolaşıyordu. Orada da bir tanıdığı, kimi kimsesi yoktu, orada da çocuğunun, hanımının hasreti yakıp kavuruyordu Seyfet Çavuş’u, nereye giderse gitsin bu dert de onunla birlikte gidiyordu. “Buralarda ne yapabilirim,” dedi kendi kendine, “gençliğimde, az çok fırıncılıktan anlardım. Bir fırıncının yanına gideyim, belki orada çalışırım, hayatımı bu şehirde sürdürürüm, kendimi geçindiririm.” Çarşıda dolaşırken bir fırın gördü, oraya gidip fırının sahibiyle görüştü, “eğer bana verecek bir işiniz varsa, ben burada çalışmak istiyorum,” dedi. Fırıncı, Seyfet Çavuş’u şöyle bir süzdü, baktı ki zararsız birine benziyor, “evladım, sen kimsin, necisin,” diye sordu. “Vallahi ben gariban biriyim,” dedi Seyfet Çavuş, “batıdan geldim, Balıkesir’den, kimim kimsem yoktur. Eğer bana verebileceğiniz bir iş varsa, sizin yanınızda çalışmak istiyorum.” Fırıncı, Seyfet Çavuş’a tekrar şöyle bir baktı, “Gariban bir insan yahu bu,” diye düşündü, “çalıştıralım birkaç gün, bakalım, iyi bir insansa yanımızda barındırırız, o da ekmeğini yer.”

Dürüstlük, yiğitlik, mertlik, hepsi Seyfet Çavuş’ta mevcuttu. Birkaç gün çalışınca, oradaki işçiler ve patron, Seyfet Çavuş’un ne değerinde bir insan olduğunu hemen anlamışlardı ve ona bağlanmışlardı. “Böyle bir insanı bırakmayalım, yanımızda kalsın, çalışsın,” dediler, “gençtir, bir zaman sonra da belki onu buradan bir kızla evlendiririz.” Patronlar da iyi niyetli insanlardı. Seyfet Çavuş günlerini burada devam ettirmekte olsun, çalışmakta olsun, biz haberi kimden verelim, Filiz’le oğlu Ümit’ten verelim.

Anne ve iki oğlu Manisa'daki insanlar tarafından çok sevilmişti, dü-rüst oldukları için, bütün hayırseverler onlar için seferber olmuşlardı. Seyfet Çavuş'un oğlu Ümit'i okutmaya çalışıyorlardı. Ümit ise çok zeki, değerli, akıllı bir çocuktü. Okudu, nihayet tıbbı kazandı ve birkaç yıl sonra doktor oldu. İşte tesadüf bu ya, artık Allah'ın hikmeti mi diyelim buna, ne dersek diyelim, tayini Artvin'e çıktı.

Ümit, Artvin'de görevine devam ediyordu. Babası da Artvin'deydi. Orada doktorluk yapıyordu ama her daim aklında babası vardı, "bir gün babamı doya doya saramadım, göremedim, ona baba diyemedim" diye yüreği yanıyordu Ümit'in. Aynı şekilde, Seyfet Çavuş'un da yüreği yanıyordu, o da "bir gün oğ-lumu doya doya saramadım, göremedim, ona oğlum diyemedim" diye her gün ağlıyordu. İkisi de birbirinden habersizdi, ikisinin de yüreği birbirinin hasre-tiyle yanıp tutuşuyordu.

Seyfet Çavuş günden güne çöküyordu. Hasretlik, gurbetlik, yavrusun-dan, hanımından ayrılık onu günden güne eritti, sonunda elden ayaktan dü-şürdü. Hastalanıp yataklara düştü. Fırıncılar onun bu haline acıyıp "yahu, bu adamın ona bakacak kimi kimsesi yok," dediler, "bari fırının bir köşesine bir ranza koyalım, üzerine de bir yatakla döşek atalım, burada yatsın kalksın bu adam, hiç olmazsa hep gözümüzün önünde olur. Ne de olsa gelip bize sığındı."

Seyfet Çavuş inin inin inliyordu hasta döşeginde. Günler, aylar geçti, Seyfet Çavuş'un hastalığı günden güne ilerliyordu. Artık hasta yatağında de-ğil, basbayağı ölüm döşegindeydi. Fırının sahipleri onu birkaç doktora göster-mişlerdi. Fakat hiçbir şey değişmemişti. Sonunda çevre esnaftan birileri gelip "Artvin'e yeni gelen bir doktor var, ama çok iyi bir doktordur, Ümit Bey diye biri," dediler, "bir de Ümit Bey'e muayene ettirelim Seyfet Çavuş'u."

Fırıncılar, Doktor Ümit Bey'e gittiler, "hastamız artık yatağından kalka-maz bir hale geldi, siz onu kendi yatağında bir muayene edebilir misiniz," diye rica edip onu Seyfet Çavuş'un yanına getirdiler. Doktor Ümit geldi, hastaya ya-naşıp onu muayene etmeye başlayınca sanki yüreğinden bir parça koptu; has-tanın kaşlarını, gözlerini kendisinininkilere benzetti. O anda hastaya karşı bir sı-caklık duydu içinde, "yahu, annemin anlattıklarına göre, bu hasta amca benim babama çok benziyor," diye düşündü. Fırıncılara dönüp "acaba kimi kimsesi, bir oğlu veya kızı yok mudur?" diye sordu. Fırının sahipleri, "yavrum, bu adam batıdan geldi, ismine de Seyfet Çavuş derler," dediler, "bildiğimiz kadarıyla ne oğlu var ne de kızı, hiç kimsesi yok, yalnız bir adam, biz bakıyoruz ona." Doktor Ümit bir an duraladı, "isminin ne olduğunu söylemiştiniz," diye sordu orada-kilere. "İsmine Seyfet Çavuş derler," dediler tekrar. İşte o anda Doktor Ümit'in tüyleri diken diken oldu, "yahu, benim babamın ismi de Seyfet Çavuş, annem de hep böyle söylerdi," dedi kendi kendine. Sonra da hastaya dönüp "amca, se-nin ismin Seyfet Çavuş mu," diye sordu. Gözlerini hafifçe araladı Seyfet Çavuş, "evet, oğlum, bana Seyfet Çavuş derler," dedi. "Peki, rahatsızlığın nedir amca,"

diye sordu Doktor Ümit. “Sorma oğlum, benim nerem hasta değil ki,” diye yakındı Seyfet Çavuş, “neyim kalmış ki...” “senin bir yakının, hanımın, çocukların yok mu, kimsen yok mu,” diye sordu Doktor Ümit. Başını hafifçe salladı Seyfet Çavuş, “var, oğlum, var da yok, var da yok...” “Peki, neredeler,” diye sorusunda ısrar etti Doktor Ümit. “Benim hanımım da oğlum da var,” diye tekrar etti Seyfet Çavuş, “ama uzaktalar, yanımda değiller.” Bunun üzerine, “oğlunun ismi nedir,” diye sordu Doktor Ümit. “Oğlumun ismi Ümit’tir, hanımımın ismi de Filiz’dir,” dedi Seyfet Çavuş, sonra da bu konuda daha fazla konuşmanın bir faydası yok der gibi, “Doktor bey, onlar çok uzaktalar, çok uzaktalar,” dedi.

Seyfet Çavuş böyle deyince, Doktor Ümit babasının boynuna sarıldı, “baba, ben senin Ümit oğlunum,” dedi, “işte, Cenabı Hak beni bugünlere getirdi, kader beni bugünlere getirdi, doktor oldum, senin hastalığına şifa bulmak için buraya geldim baba. Ben senin oğlun Ümit’im, annem de Manisa’da.” Duyduklarına inanamadı Seyfet Çavuş, “yavrum, Ümit oğlum, sen misin,” diye sordu oğluna. Gözlerini iyice açıp oğluna doya doya bir baktı, ama kalkıp oğlunun boynuna sarılacak gücü, takati kalmamıştı. “Yavrum, yıllar önce, bu fırına geldim, o günden bu güne bu fırında çalıştım. Benim kimim kimsem yoktu, sadece eski bir sazım var, aha orada, odur benim yarenim. Doktor oğlum, hele o sazımı bana ver de sana bir şeyler söyleyeyim. Bakalım Seyfet Çavuş orada ne diyordu:

*Aylar geçti yıllar geçti
Şükür olsun Yaradan’a
Hasretlik kâr etti cana
Yavrum Ümit’e kavuştum*

*Gönül bu dertlere tabi
Yaradan açtı bir kapı
Yakup’un Yusuf’u gibi
Yavrum Ümit’e kavuştum*

*Ben Seyfet’im geçti çağlar
Başıma yıkıldı dağlar
Saçlarıma düştü karlar
Yavrum Ümit’e kavuştum*

Baba oğul birbirinin boynuna sarılarak hasret giderdiler. Nihayet oğluna kavuşmuştu Seyfet Çavuş, ama hâlâ hanımından uzaktı, “oğlum, Ümit, annenden bir haber var mı,” diye sordu. “Baba, sen inşallah iyi olursun, ben senin iğneni, ilacını yaptım,” dedi Ümit, “ben hemen atlayayım arabaya, Manisa’ya gideyim de annemi alıp geleyim, sana kavuşturayım. Sen hastasın, kalkamazsın, ama annemi sana kavuşturacağım.” “Peki, yavrum, sen şimdi gidiyorsun, olur da geldiğinizde belki görüşemeyiz, belki de konuşamayız seninle, annenle,”

dedi Seyfet Çavuş, “olur ya, ecel, siz gelmeden beni yakalar. O yüzden, birkaç özüm daha var yavrum, o türküyü yazayım, onu da annen Filiz’e götür, türkümü ona oku. Ben söyleyeyim, sen de yaz, oğlum. Sen doktorsun, senin yazın çok güzel olur. Filiz’e götür, kavuştur benim bu türkümü.

Orada son türküsünü, gözlerinin yaşlarını şiir ederek, sazını bağrına basarak, dertli dertli söylemeye başladı:

*Benim haberimi alırsan Filiz
Bu dağları yara yara gelesin
Duyarsan dilimden Artvin ilini
Adresimi sora sora gelesin*

*Filiz’siz geçirdim geçen çağları
Çok dolaştım bahçeleri bağları
Ferhat gibi kayaları dağları
Külünk atıp yara yara gelesin*

*Seyfet’im düşmüşüm yatarım hasta
Yollar uzak kaldı gelmiyor posta
Gözlerim kapıda kulağım seste
Yaralarım sara sara gelesin*

*Bu dağlar ulu dağlar
Etrafı sulu dağlar dağlar
Ben derdimi söylesem
Gün duru bulut ağlar*

*Oğul bu koyun deli koyun
Memesi dolu koyun koyun
Ben bu dertten ölürsem
Adımı dertli koyun koyun*

Bu türküsünü söyleyerek oğlu Ümit’e vermişti Seyfet Çavuş. Oğlu Ümit, babasının bu namesini, mektubunu, şiirini alarak Manisa’ya bir an evvel yetiştirdi. Annesini ve üvey kardeşi Şeref’i yanına alarak Artvin’e geldi. Babasının son günlerine, son dakikalarına anca yetişmişlerdi ki ecel döşğinde hayatını kaybetmek üzereydi Seyfet Çavuş. Yatağından kalkamıyordu. Şöyle hafifçe gözlerini açtı, oğlu Ümit’e ve hanımı Filiz’e dünya gözüyle bir baktıktan sonra bu dünyaya gözlerini yumarak Hak’ın rahmetine kavuştu. Allah cümle geçmişlerimize rahmet eylesin.

Soldu gül, uçtu bülbül, ister ağla, ister gül. Bu hikâyeyi de burada not ediyoruz.

KÖROĞLU HİKÂYESİ

KELOĞLAN KOLU

Anlatan: Âşık Mehmet GÜLHANİ

Derleme Tarihi: 14 Mayıs 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Erzurum'un Kocasinan İlçesinin Beyazşehir Mahallesi'nde
Âşık Mehmet GÜLHANİ'nin evi. Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Mehmet GÜLHANİ hikâyeyi Nalbant İshak ve Behçet
Mahir'den dinleyerek öğrendi.

V

ar varalım, sür sürelim, destursuz başa girenin sopadandır ölümü... Efendim, şimdi, Köroğlu'nun Keloğlan kolunu anlatacağım sizlere.

Köroğlu'nun 1600'lü yıllarda Osmanlı Padişahı 4. Murat zamanında yaşadığı rivayet edilir. Silistre, bugünkü Bulgaristan'ın bir şehri. O zaman Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde bulunan Silistre'de Hasan Paşa isminde bir vali vardı [Eskiden valiler paşaların içinden atanırdı]. Hasan Paşa çok hükümlü, çok da adalet sahibi bir hükümdardı.

Hasan Paşa'nın bir bacısı vardı, adı Perizar'dı. O kadar güzeldi ki aya doğma der, güne çalma derdi. O ülkede güzelliğiyle meşhur olmuş bir hanımdı Perizar. Silistre'de dünyadaki tek varlığı olan anası birlikte yaşayan bir Keloğlan vardı. Perizar ne vakit saltanat faytonuyla oradan geçerse, Keloğlan ağzını açıp ardından hülyalı hülyalı bakardı. Bir gün gene oradan faytonuyla geçerken Keloğlan'ın kendisine öyle baktığını gördü Perizar, ona dönüp "Keloğlan, ne bakıyorsun öyle," diye sordu. "Vallahi ne bileyim," dedi Keloğlan, "güzele bakmak sevaptır Perizar Hanım." Perizar'ın yanındaki cariyeler, "yahu, baksın gariban, ne olacak Perizar Hanım," dediler, "paspal bir Keloğlan işte."

Silistre Valisi Hasan Paşa, küheylana, ata çok meraklıydı. Bir gün meclis kuruldu, meclisinde sağında altı vezir, solunda altı vezir oturan Hasan Paşa, "yahu, hiç bilginiz var mı, acaba küheylan bir at nerede vardır," diye vezirlerine sordu. "Öyle bir küheylan olacak ki gökte uçan kuşa bile hükmedecek," dedi. Bunun üzerine, Baş Vezir ayağa kalkıp "efendim, benim bildiğim bir küheylan var," dedi, "ama onu almak ve getirmek çok zor." "Söyle bakayım Vezir, neredeymiş o? Benim için zorluk denilen bir şey yoktur," dedi Hasan Paşa, "ben, dünyanın öbür ucunda da olsa, gözümün tuttuğu o küheylanı getirmeye muktedirim Allah'ın izniyle." "Efendim, bu küheylan, Bolu'da, Çamlıbel'de yaşayan derebeyi Köroğlu'nun atı kır attır," dedi Baş Vezir, "öyle bir attır ki Türkiye'nin bir başından öbür başını yirmi dört saatte alır, uçar vallahi." "Peki, onu nasıl alacağız," diye sordu Hasan Paşa. Baş Vezir, "değil bütün servetini, Türkiye'nin hepsini dökse de önüne," dedi, "sen onu parayla alamazsın Köroğlu'ndan." "O zaman, savaş açarız," dedi Hasan Paşa. "Vallahi o da senin bileceğin şey Paşam," dedi Baş Vezir, "sen bir hükümdarsın, savaş açarsan o atı alırsın. Ama o da çok zor, çünkü Köroğlu çok büyük bir derebeyidir, çok kabadayı, kahraman bir adamdır." O zaman oradaki başka bir vezir kalkıp "efendim, bundan kolay ne var," dedi, "bu kır atı çaldıralım, hırsızlıkla çaldıralım." Hasan Paşa, "çok güzel bir fikir," dedi, "hemen tellal çağırın."

Tellal haberi alıp Silistre'nin pazarında bağırmaya başladı, "ey ahali, duyan duymayana haber versin," dedi, "Çamlıbel'deki Köroğlu'nun kır atını her kim gider, çalar, getirir, Hasan Paşa'ya verirse, Hasan Paşa onun dünyalığını verir, ahretliğine karışmaz." Keloğlan o esnada kazları otarmış, evine götürüyordu ki tellala şöyle bir kulak verdi, sonra da gitti tellalın yanına, "ben getiririm," dedi. "Git ulan işine," dedi Tellal, "sen kim, Köroğlu'nun kır atını çalıp getirmek kim?" "Yahu, sen beni götür Hasan Paşa'nın yanına," dedi Keloğlan, "ben imza atacağım, o kır atı alıp getireceğim." Zaten başka hiç kimse cesaret edemedi bu işe. Gidip de Köroğlu'nun atını çalıp getirmek mi, kimseye akıl kârı görünmedi bu iş, yani tam Keloğlanlık bir iş.

Keloğlan'ı götürdüler Hasan Paşa'nın yanına. İçeriye girdi tellal, "Paşam, bir Keloğlan var, seninle görüşmek istiyor," dedi, "o kır atı ben getireceğim diyor." Keloğlan içeri girince vezir vüzera başladılar gülmeye. "Yahu, niye gülüyorsunuz, Keloğlan da nihayetinde bir adamdır," dedi Hasan Paşa, Keloğlana dönüp "söyle bakayım Keloğlan, nasıl getireceksin," diye sordu. "Paşam, ne edeceksin orasını," dedi Keloğlan, "ben gidip getireceğim Köroğlu'nun atını." "Ulan Keloğlan, o atı getir," dedi Hasan Paşa, "seni baştan aşağıya altınla donatacağım, işte sana şu sarayı vereceğim." "Bu söylediklerinizin hiçbirini istemiyorum Paşam," dedi Keloğlan. "Peki, ya ne istiyorsun," diye sordu Hasan Paşa. "Kır atı getirir sana veririm," dedi Keloğlan, "sen de bacın Perizar'ı bana verirsin." O böyle deyinince, vezir vüzera tekrar başladı gülmeye. "Ulan, o nasıl söz Keloğlan," diye çıkıştı Hasan Paşa. "Vallahi benim şartım budur," dedi Keloğlan, "ben gidersem, Köroğlu beni öldürürse zaten orada kalırım, ama kır atı getirirsem, Perizar'ı bana vereceksin. Buna söz ver, imza at. Gidip, kır atı getireyim." "Tamam, ulan Keloğlan," dedi Hasan Paşa, "sen kır atı getir, ben de bacım Perizar'ı sana vereceğim." Mukavele yapıldı, imzalar atıldı. Keloğlan oradan, Silistre'den verdi elini Bolu'ya.

Efendiler, hikâye dillerde tez, yıllarda geç geçer hesabıyla, Keloğlan, günlerden bir gün Bolu Çamlıbel'e çıktı. Ocağın devrilsin Çamlıbel! Dağlar, yamaçlar, o temiz havalar, o çam ağaçları, ormanlar... Sanki Köroğlu'nun heybetinden daha heybetliydi onlar. Keloğlan gitti, Köroğlu'nun atlarını suladığı kurumların dibine gizlendi.

Bakın şimdi beyler, keller üç türlüdür. Bir yastık kaldıran kel, bir dazlak kel, bir de beyaz kel. Keloğlan'ın ocağı devrilsin, Keloğlan dazlak keldi, kafası öyle parladı ki, aynen balkon ampulleri gibi. Kurumların dibinde gizlenmiş, orada bekliyor. Köroğlu'nun oğlu Ayvaz da Köroğlu'nun kır atını getirdi ki birazcık sulaya. Ayvaz baktı ki kır at su içmiyor. Allah Allah! Bir daha denedi, zorladı kır atı, kır at içmiyordu suyu. "Yahu, bu kır ata ne oldu böyle," diye söylendi kendi kendine, "her gün burada su içen bu ata ne oldu? Üstelik ha bire kişneyip

duruyor." Ayvaz geldi, baktı ki kurumun dibinde kel bir adam duruyor, kafası böyle ayna gibi parlıyor, "ulan kel, ne işin var burada pis herif," deyip iki üç tane vurdu Keloğlan'a. "Vurma, ben kimsesiz, garip bir adamım," dedi Keloğlan. Ayvaz tuttu Keloğlan'ı Köroğlu'nun huzuruna götürdü.

Orada boynunu бүттү Keloğlan, elleri önde bağlı duruyordu. "Ulan, sen kimsin," diye sordu Köroğlu. "Vallahi beyim, benim hiç kimsem yok," dedi Keloğlan, "köyde bir yıldızım vardı, o da bundan on beş sene evvel kayıp gitti. Geldim, sana sığındım ki bura garibanlar yeri, bana da burada bir iş verirsen, bir ekmek verirsen duacın olurum." Köroğlu keleşlerine dönüp "bunu götürün tavlalara," dedi, "orada atlara hizmet etsin."

Keloğlan'ı götürdüler tavlalara. Hani affedersiniz, eşeği tuluğa bağlamak var ya, Keloğlan'ı da tuluğa bağladılar. Keloğlan tavlada başladı hizmet etmeye, ama öyle hizmet ediyor, atları öyle tımar ediyordu ki imrahor başı [atlara bakanlara imrahor derler] bile atlara bakma konusunda Keloğlan'la yarışamıyordu. Sonunda imrahor başı, "ulan Keloğlan, sen, Köroğlu'nun kır atına bakacaksın," dedi. Keloğlan'ın canına minnetti, "başım üstüne beyim," dedi. Kır ata öyle bir bakmaya başladı ki kır atın güzelliği birken on oldu.

Köroğlu, her hafta cuma günü, cuma namazını kıldıktan sonra gelir tavlaları kontrol ederdi. Köroğlu bir gün geldi, kır ata şöyle bir baktı, "maşallah, bu kır at benim kır atım mı yahu imrahor başı," diye sordu. "Evet, odur," dedi imrahor başı. Yahu, buna kim baktı böyle, bu kır ata ne oldu böyle, güzelliği bir iken yüz olmuş, bin olmuş," dedi Köroğlu. "Bey sağ olsun, aha bu Keloğlan var ya," dedi imrahor başı, "bu Keloğlan bakıyor kır ata. "Vay Keloğlan," dedi Köroğlu ve Keloğlan'ı imrahor başı yaptı.

Keloğlan Çamlıbel'e gelesi bir sene olmuştu. Keloğlan imrahor başı oldu, üstünü başını değişti. Orada kırk tane imrahor vardı, ata bakan, hepsinin başı Keloğlan oldu. Keloğlan'ın ocağı devrile, asalet yok, süt bozuk. Eline aldı bir değnek, bütün imrahorları birer birer dayaktan geçiriyor ki atlara iyi baksınlar. Keloğlan, imrahor başı olduktan sonra o bütün tavladaki atlar göklere hükmeden birer küheylan oldular. Çünkü Keloğlan disiplinliydi, diyelim ki elli ata dört kişi bakardı, bu dört kişiyi kırbaça çekerdi ki o atlara iyi baksınlar. Köroğlu, Keloğlan'ın imrahor başı olmasını çok beğendi, çok takdir etti. Aradan bir yıl daha geçmişti ki Keloğlan, "ocağın devrilsin Perizar, senin hasretinden bittim, yandım," dedi kendi kendine, "sana nasıl kavuşacağım, artık kır atı çalmanın zamanı gelmiş demek ki."

Sevgili dostlar, savaş, hiledir. Gelgelelim, bilerek yapacaksın, bilmeden yaptın mı tuzağa düşersin. Keloğlan, bir gün Köroğlu'nun hanımına gidip "Yenge hanım, Köroğlu'na söyle," dedi, "bana biraz, on tuluk kadar rakı versin."

[O zaman rakılar tuluklara konulurdu, böyle şişelerde değil. Rahmetlik Behçet Emmi derdi ki "Allah devletimize zeval vermesin, o zaman rakılar tuluktaydı, şimdi şişelerde."] "Niye," diye sordu Telli Nigar. "İmrahorlara verece-

ğim, onlara ziyafet vereceğim,” dedi Keloğlan, “çünkü atlara çok güzel baktılar, ben de onlara iyi bir ödöl vereyim.” Telli Nigar, Köroğlu’na söyledi, Köroğlu da depocuya Keloğlan’a istediği kadar rakı vermesini emretti. Keloğlan gitti, on tuluk rakı alıp getirdi. Tabii, mezesini, filan hazırlattı, imrahorlara verdi, imrahorlarla tavlada içmeye başladılar.

İmrahorlar rakıyı içiyorlardı, ama Keloğlan yakasına döküyor, içmiyordu. Onları sarhoş etti Keloğlan. Çünkü rakılar yıllanmış, on seneden aşağı değil. Bunları öyle sarhoş etti ki kırk imrahorun hepsi de küfeye döndü, hepsi sızıp yattı. Tavlada ayakta kimse kalmadı Keloğlandan başka. Hemen kır ata doğru yöneldi, baktı ki kır atın ayakları kilitli. Ne ettiyse açamadı kilidi. Sonunda Ayvaz’ın doru atını götürmeye karar verdi. “Nasıl Hasan Paşa damga basmamış,” dedi kendi kendine, “nereden bilecek kır at olmadığını.” Ayvaz’ın doru atını açtı, tavladan çıktı, bindi üstüne, düştü yola.

Köroğlu, sabah namazını kıldı, gelip baktı ki Ayvaz’ın doru atı yok, imrahorların hepsi de yatıyor, hiçbirinden ses yok. İmrahorların kırkı da affeder-siniz, at gübresine gömülmüş, yatıyordu. Onları ayılttı, “Keloğlan nerede,” diye sordu. Baktılar ki Keloğlan yok, “burada değil, beyim,” dediler. “Nasıl burada değil, nerede peki,” diye sordu Köroğlu. “Bilmiyoruz,” dediler hep bir ağızdan. “Ulan evin yıkıla Keloğlan,” dedi Köroğlu, “aldın doru atı, götürdün.” İmrahorlara emir verdi, “kır atın ayaklarını açın,” dedi.

Açtılar kır atın ayaklarını, Köroğlu hemen üstüne bindi ve kır atı sürdü. Öyle bir attı ki Köroğlu’nun atı, adeta bir anda yerden buhar olup uçtu, peşine gideceği atın izlerine kuruldu. Köroğlu gitmede olsun, biz Keloğlan’dan haber verelim.

Keloğlan sabah erkenden bir değirmene rastladı. Değirmenin önünde indi, doru atı saldı avluya, “değirmenci!” diye seslendi. “Buyur,” dedi değirmenci, üstü başı un içindeydi. “Ulan, ocağın devrilsin; bunları kaba öğütmüşsün,” dedi Keloğlan, kenarda duran birkaç un çuvalını göstererek, “Köroğlu gelip seni öldürecek.” “Aman, sen bilirsin Keloğlan, peki, ben ne edeyim,” diye sordu değirmenci. “Elbiselerini bana ver, ben senin elbiselerini giyeyim sen de benim elbiselerimi giy,” dedi Keloğlan, “ben onları giyip seni kurtaracağım.” Elbiseleri değiştiler. Keloğlan, değirmencinin elbisesini giydi, başladı onun yaptığı işi yapmaya. Ama Keloğlan’ın buğday öğütmesi, un yapması çok zor Allah ona kuvvet versin!

Köroğlu geldi, baktı ki Ayvaz’ın doru atı çayırdan otuluyor. Köroğlu indi attan, kır atının böğrüne şöyle yaslandı, “değirmenci!” diye seslendi. “Buyur,” dedi Keloğlan.

Değirmenciye Hemen domuzluğa koydu Keloğlan, “sen burada dur, sesini çıkarma,” dedi, “Köroğlu’ya ben bakayım, birazdan gelirim.” Keloğlan çıktı, sanki saçları una düşmesin diye başına da bir bez bağlamış, geldi Köroğlu’nun yanına “Değirmenci, nerede bu atın sahibi,” diye sordu Köroğlu,

“nerede o Keloğlan?” “Aha, o domuzlukta, beyim,” dedi Keloğlan. Köroğlu hışımla domuzluğa doğru atıldı, kır atı orada bıraktı. Değirmenci kapının aralığından baktı ki Köroğlu o yana doğru geliyor, “Allah belanı versin Keloğlan,” dedi, “aldık mı başımıza belayı, şimdi Köroğlu beni öldürür.” Keloğlan o esnada dışarıda kır ata tutmuştu, Köroğlu içeri girer girmez Keloğlan da kır ata bindi. “Ulan Keloğlan!” diye seslendi Köroğlu. Değirmenci saklandığı yerden çıktı, “vallahı beyim, ben unları kaba öğütmedim,” diye yalvarmaya başladı, “kurban olayım beyim, beni öldürme, canımı bağışla.” Köroğlu baktı karşısındaki kişi Keloğlan değil, “yahu, ne unları, ne hali,” diye sordu adama, “peki, ya o kimdi?” “O Keloğlan’dı,” dedi değirmenci, “bana unları kaba elemişsin dedi, beni korkuttu, ben de senin korkundan buraya saklandım.” Köroğlu hemen dışarı çıkıp baktı ki ocağı devrilsin, Keloğlan, kır atın üzeride bir öyle gidiyor, bir böyle gidiyor:

— Ulan Keloğlan!

— Ne oldu?

— Ulan, atı getir.

— Yok, getiremem, ben bu atla murat alacağım.

— Yapma, etme Keloğlan, ne olursun, kır atımı bana geri ver.

Ama Keloğlan, Köroğlu’yu dinlemedi, “Köroğlu, sana erkekçe söz veriyorum, bu kır atı nasıl değirmenin önünde böyle aldım,” dedi, “ben de sana bu kır atı getirip öyle teslim edeceğim. Ben, Bulgaristan’ın Silistre şehrine gidiyorum.”

Böyle dedi ve kır atı nasıl mahmuzladıysa, heyhat, kır at bir dakika içinde gözden kayboldu. Köroğlu atından yoksun kaldı. Ayvaz’ın doru atına bindi, ama Köroğlu’nun ayakları yere değiyordu, doru at onu götürür mü? Biraz sonra indi doru attan, yavaş yavaş atın yularından tutmuş gidiyordu. Koçaklar da Köse Kenan’ın yanında toplanmışlar. Koçaklardan Ayvaz Bahtiyar, “yahu, şu gelen çerçici midir,” diye sordu yanındakilere. Bir baktılar ki bu gelen Köroğlu’dur, “ne çerçisi, Köroğlu bu,” dediler. Köse Kenan durumu anladı, “Ulan oğlum,” dedi, “bu it oğlu it Keloğlan’a kır atı verdi, doru atı aldı.” Bunun üzerine Ayvaz, babasına dönüp şöyle söyledi:

Çerçi gibi düşmüş yola

Pazarın mübarek olsun

Şöhretin var sağa sola

Pazarın mübarek olsun

Ana soruyorum soru

Çamlıbel’i ettin koru

Verdim kır aldım doru

Pazarın mübarek olsun

*Niye girdin değirmene
Akıl verdin Keloğlan'a
Düştün yola yana yana
Pazarın mübarek olsun*

*Emirlerle saldırandım
Bu aşk benim ona yandım
Onu han Ayvaz mı sandın
Pazarın mübarek olsun*

Köroğlu geldi. Emmisi Köse Kenan, Köroğlu'nun ser askeriydi, yani ordusunun başkomutanı, Köroğlu'dan sonra gelen kişi Köse Kenan'dı. Köse Kenan, "Oğlum, Köroğlu, ne yaptın," diye sordu. O böyle sorunca Köroğlu aldı sazi eline, başladı söylemeye. Bakalım, Köse Kenan'a ne cevap veriyordu Köroğlu burada:

*Ben de bu cihana geldim geleli
Nice cefaları görmüşüm amca
Bugün uzak düştüm kır atımdan
Yara derman olup sarmışım amca*

Köse Kenan ve diğer keleşler olanları bilmiyordu. Aldı Köroğlu bir daha:

*Yaralı bağrımda bitmeyen yara
Yaradan'dan olsun bu derde çare
Kır atımız gitti hangi diyara
Gökte uçan kuştan sormuşam amca*

Bunu duyan Köse Kenan dedi ki:

— Oğlum, Köroğlu, söyle, kır at nereye gitti, kim götürdü?

Aldı tekrar Köroğlu, bakalım ne söyledi:

*Ben bir Köroğlu'yum bende şöhret şan
Her yiğit yapamaz benimle meydan
Hile ile beni yendi Keloğlan
Elimle kır atı vermişim amca*

Bunun üzerine Köse Kenan, "Ula oğlum, demek kır atı verdin ha," dedi, "sen kır atla Köroğlu'ydun. Hiç bu Çamlıbel'e girme, git, kır atı nasıl verdiğin öyle de al ve gel." Köroğlu'nun heybesini, torbasını önüne attı. Köroğlu aldı bunları, attı omzuna, yayan bir halde yola vurdu, gidiyordu. Neden, çünkü Köroğlu'nu taşıyacak at yoktu o küheylanların içinde. Köroğlu, heybesini aldı, yola düştü, ver elini Bulgaristan'ın Silistre şehri. Köroğlu gitmekte olsun, biz haberi kimden verelim, Keloğlan'dan verelim.

Zaten işin cıcıklı tarafı buraydı beyler. Keloğlan, kır atın üzerine bindiği gibi kır atı mahmuzladı, kır at bir dakikada gözden kayboldu gitti. Üstatlar rivayet ederler ki buradan Silistre'ye tam üç gün içinde vardı kır at. Üç gün

içinde gitti Keloğlan. Silistre'ye kır atın üzerinde girdi ya, o diyarlar, o insanlar böyle bir at görmemişlerdi. Kır atın heybeti gökte uçan kuşa hükmettiği gibi, bir de dağların heybeti gibi cazibeliydi.

Keloğlan kır atıyla doğru Silistre Valisi Hasan Paşa'nın sarayına gitti. O gittiğinde vezir vüzera, askerler gördüler ya o vakit, böyle bir at, böyle bir küheylan hiç görmemişlerdi, Hasan Paşa'ya müjde verdiler:

— Paşam, Keloğlan geldi, herhalde dediğin at bu, kır atı getirmiş.

Hasan Paşa çıktı sarayın eyvanına, bir baktı ki ne baksın; Keloğlan kır atın üzerinde, kır at da, ocağı devrilsin, şahlanıyor göğe, kişniyor. Hasan Paşa, kır atın heybetini gördü ya, hayretinden dudağı uçukladı. Kır atın heybetini gören herkesin dudağı uçukladı.

— Ulan, bravo sana Keloğlan, bravo, dedi Hasan Paşa.

— Haydi, Paşa, bunu bir tavlaya çekelim, dedi Keloğlan.

Bir tavlaya götürdüler. Kır at çifte atıp duruyor, yanına kimseyi yaklaştırmıyordu. Baktılar olacak gibi değil, hemen yeni bir tavla inşa ettiler, tek bir tavla, kır atı o tavlının içerisine koydular. Kır atın yanına kimse yanaşamıyordu. Bir tek Keloğlan yanaşabilir, ama o da yanaşamıyordu. Neden, çünkü Köroğlu'na verdiği sözü yerine getirecekti. Ama bakalım, getirecek mi, getirmeyecek mi, hiç belli olmaz Keloğlan'ın işi.

Efendiler, kır at o tek tavlada duruyordu, yemini, suyunu, otunu, samanını oranın, o binanın bacasından içeriye veriyorlardı. Eh, bir at tımar edilmezse, bakılmazsa, bir atın bakımı olmazsa o at ne olur, ne kadar yese içse de sonuçta heybetini kaybeder. Atlar da aynı insanlar gibidir, insan da temizlenmese, yıkanmasa ne olur; yese içse bile günbegün vücudu canlılığını yitirmeye, yaralı bereli olmaya, sönmeye başlar. Kır at da öyleydi işte. Kır at kimseyi yanına yaklaştırmıyordu. Kır at böyle olmakta olsun, biz gelelim Keloğlan'a.

Keloğlan geldi Hasan Paşa'ya, selamını verdi, el etek öptükten sonra:

— Evet, Paşam, kır atı getirdim, bacın Perizar'ı şimdi bana vereceksin, dedi. Eh, ne de olsa mukavele imzalamışlardı. Hasan Paşa da haliyle sözünde duracaktı. Hasan Paşa, durumu bacısı Perizar'a açıkladı. Perizar:

— Aman ağabey, nasıl olur da sen beni Keloğlan'a verirsin, diye sordu.

Dedi ki:

— Kızım, ben seni Keloğlan'a söz vermişim. Köroğlu'nun kır atını getirdiğinde seni ona vereceğimi vaat etmiştim. İşte mukavelemiz, işte imzamız. O zaman, Perizar, hani Keloğlan'la dalga geçen o Perizar mecbur kaldı Keloğlan'a varmaya.

Keloğlan ile Perizar'ın öyle bir düğünü tutuldu ki kırk gün kırk gece, açlar doyuruldu, çıplaklar giydirildi, güzel bir düğün alayı yapıldıktan sonra Keloğlan ile Perizar bir gece zifafa girdiler, muratlarını aldılar. Keloğlan, Hasan Paşa'nın damadı oldu. Peki, Hasan Paşa damadı ne yapmalıydı; tuttu Keloğlan'ı kendisine baş vezir yaptı. Eniştesi ya hani, eniştesini baş vezir yaptı. Keloğlan

bu vaziyette devran sürüyordu. Kır at ise hâlâ hiç kimseyi yanına bırakmıyordu, dediğim gibi, kır atın yemini, suyunu bacadan aşağıya atıyorlardı. Kır at orada dursun, biz gelelim kime, Köroğlu'na.

Köroğlu aşıyordu yolları, gidiyordu Silistre'ye. Hani iyi ki Keloğlan Silistre'ye gidiyorum demişti. Ya demese, dünyanın o kadar memleketi var, Köroğlu ne bilecek kır at nerede? Adres olmadan bir yer bulunur mu dünya yüzünde? Ama Keloğlan, Köroğlu'na adresi vermişti, Köroğlu da gidiyordu Silistre'ye doğru.

Köroğlu, aylar süren bir yolculuktan sonra günlerden bir gün Silistre'ye vardı. Daha şehre girmeden derviş urbalarını giydi Köroğlu, kamburluğunu taktı, kaşını, sakalını, bıyığını beyaza boyadı, makyajını yaptı, şehre girdi. Köroğlu'nun okuma yazması da yoktu, ehli mektep değildi ki. Köroğlu Silistre'den içeri girdi, elinde doksan dokuzluk tespih, dua edip zikrederek böyle döne döne geldi bir caminin önüne, camide namazını kaldı. Dışarıya çıktı, millet baktı ki bu nasıl derviş, bilekleri soba borusu kalınlığında, elleri desen pençe gibi, Köroğlu öyle heybetliydi. Üstatlar rivayet eder ki yüz doksan hokka gelirmiş Köroğlu. Millet şaşırıp kaldı dervişin haline:

— Yahu, bu ne biçim bir insan, nasıl da kuvvetli, iri, sanki insanüstü bir güce sahip, dediler kendi kendilerine.

Köroğlu oturdu caminin önünde, dedi:

— Ben, Allah rızası için şifa ayeti yazarım, şifa muskası ederim, fakir bir dervişim. Böyle hastalığı, derdi, cini, perisi olan insanları iyileştiririm. Başladı muska etmeye. Ettiği muskalar da tam yeri yerini buldu. Allah'ın işi. Hâlbuki okuma yazması yok, böyle kalemle kâğıda bir çiziktiriyor, sonra da hemen muska şeklinde katlıyor kâğıdı. Oldu mu sana muska! Adamın başı ağrıyorsa o saat geçiyor, dişi ağrıyorsa hemen geçiyor.

Aradan tam kırk gün geçti, kırk gün boyunca muska yaptı orada, isim yaptı, derviş baba diye isim yaptı. Adı da Derviş Ali... Zaten Köroğlu'nun öz adı Ali'dir, Ruşen Ali'dir. Orada vezirlerden birinin hanımının küpeleri kaybolmuş; elmas küpeler, çok değerli küpeler. O hanım, Baş Vezirin hanımından tutup sıradan mahalle kadınlarına kadar herkese tek tek gidip sordu, bir şey bulamadı. Dediler ki:

— Hanımefendi, bir derviş var, Silistre Camisinin önünde, onun yazdığı muskalar mutlaka yerli yerini buluyor. Bir de fala bakıyor, gaibi görüyor. Hele bir ona falını baktır.

Hanımefendi giyindi, kuşandı, geldi caminin önüne, Derviş babaya bir baktı; derviş baba, ocağı devrilsin, Küçük Ağrı Dağı'nı tepe diye götürür. Hanım bunun heybetinden biraz korktu. Yanına yaklaştı, dedi ki:

— Derviş baba, benim bir yitiğim var, bunu bulursan sana çokça bahşiş, para vereceğim.

— Ne yitiği kızım?

Dedi, “Ne bileyim, sana kerametli diyorlar, neyse bul işte.

Köroğlu düşündü, kendi kendine dedi ki “Ulan, kadının yitiği ya yüzük olur, ya küpe olur. Bunu da yitirmemek için, kaybolmaması için saçının teline sarar, bir duvarın deliğine, bir yere koyar.” Meğer o vezirin hanımı da hamama gitmiş, hamamda küpelerini saç teline sarıp hamamın bir oyuğuna koymuş, sonra da onu orada unutmuş. Köroğlu o yana baktı, bu yana baktı, dedi ki:

— Hanım, senin yitiğin içinde kıl, saç olan bir oyukta.

Zaten saç der demez kadının aklına gelir:

— Yahu, ben saçımın teline bağlayıp, hamamın bir oyuğuna koymuştum küpelerimi. Gitti, baktı ki, gerçekten küpeler hamamda o koyduğu delikte duruyor. “Yahu, essahtan da bu adam büyük bir keramet sahibi” dedi. Geldi, kocasına dedi ki:

— Bey, o dervişe gittim, çok kıymetli elmas küpelerin şurada dedi; ben de gittim, hamamın duvarının deliğinde bunları buldum. Çok keramet sahibi bir dervişmiş bu, Allah ondan razı olsun.

Köroğlu’nun kır atı ipe sapa gelmiyor; ot yemiyor, saman yemiyor. Demin dediğim gibi, yemini bacadan veriyorlar. Kim yanına yaklaşırsa, bir çifte vuruyor, adam ölüp gidiyor.

O zaman, sabah oldu, meclis toplandı; Vezir, Hasan Paşa’ya dedi ki:

— Paşam, buraya bir derviş gelmiş. Bu derviş gaibi biliyormuş, bir de ettiği muskayla delileri akıllandırıyor, cinlileri iyileştiriyormuş. Bizim hanımın küpeleri kaybolmuştu, meğer hamamda unutmuş, hamamın duvarının deliğine koymuş; gitmiş o dervişe sormuş, o da eliyle koymuş gibi yerini söylemiş, gaipten haber veriyormuş. Hele bu kır atı da bu dervişe bir baktıralım. Hani öyle ya, her şeyin bir sebebi vardır, sebepsiz yere kul bile cennete gitmez derler, sebepsiz rızık olmaz, sebepsiz hiçbir şey olmaz.

Hasan Paşa hemen emretti, dedi ki:

— Silistre Camisinin önündeki derviş bana getirin.

Hasan Paşa’nın askerleri geldiler:

— Gel, seni Hasan Paşa istiyor, dediler. Onlar böyle deyince, Köroğlu:

— Yavrum, ben bir gariban dervişim, fakir bir dervişim, ne yapacak Paşa beni, bir suç mu işledim, dedi.

— Yok, yok derviş baba, ne suçu işleyeceksin, gel, Hasan Paşa seni istiyor.

— Ulan, görüyor musun işi, acaba Keloğlan beni ihbar mı etti, diye düşündü. Keloğlan’dan şüpheleniyordu.

Getirdiler. Köroğlu içeri girdi ki ne görsün; ocağı devrilsin, Keloğlan, Baş Vezir, rütbeleri omzunda, kurulmuş oturuyor. Köroğlu içeriye girdi ya, Köroğlu’na bir işaret verdi. O da işaretini aldı, anladı.

— Söyle bakalım derviş baba, nerelisin sen?

Dedi ki:

— Ben Türkiyeliyim.

— Peki, buralara niye geldin?

— Vallahi ben fakir bir adamım, geldim işte. Böyle muskayla, duayla beş on kuruş para kazanıp çoluk çocuğumun rızkını çıkarmaya çalışıyorum.

— Derviş baba, benim bir kır atım var, bu kır atı da Köroğlu'ndan getirttim. Aha bu benim eniştem, Keloğlan çaldı, getirdi. Ama bu kır at tam dört aydır yanına kimseyi yaklaştırmıyor. Kim gidiyorsa yanına, bir tekmeyle adamın canını çıkarıyor. Sen bunu iyileştirebilir misin, dedi Hasan Paşa.

Köroğlu dedi ki:

— Paşam, evvel Allah'ın izniyle, benim iyi edemeyeceğim hasta yok. Hele ki attan çok iyi anlarım. Gideyim, eğer bana da tekme vurur, benim de üzerime saldırsa, o zaman, senin bu kır ata hiç kimse bir iyilik yapamaz demektir.

— Peki, haydi bakalım.

Köroğlu ve Hasan Paşa'nın vezirleri beraberce tavlaya gittiler. Tavlının kapısını zorla açtılar. Kır at, Köroğlu'nu görür görmez sakinleşti, durdu. Köroğlu içeri girdi, yalandan şöyle bir üfürdü, bir iki dua etti:

— Kır at, akıllı ol, dedi.

Kır at, kulaklarını aşağıya saldı:

— Gel, gel Paşam gel, Vezirim gel, deyi seslendi. Hepsi geldiler, yanında durdular, baktılar, kır at onun yanında kuzu gibi duruyor.

— Hani Paşam, hiç de bir şey yapmıyor bu kır at, gayet sakin, akıllı bir at bu.

— Yahu derviş baba, sende ne keramet var? Bu hayvan dört aydır kimseyi yanına yaklaştırmıyordu. Otunu, yemini, suyunu da şu bacadan aşağıya veriyorlardı, dedi Hasan Paşa.

Ama Köroğlu baktı ki kır at öyle olmuş ki perişan olmuş; bakımı yok, temizliği yok, sönüp gitmiş.

Dedi:

— Paşam, sen bana bu atın yanında bir keçe yapacaksın, oturacak, yatacağım burada, bir yerim olacak, ben bu ata kırk gün bakacağım. Bu at cinlenmiş. Kırk gün bakacağım ki bunun cinlerini bütün yakayım. Yoksa bu iflah olmaz.

— Hay hay derviş baba, emrin olur, dedi, hemen emretti Paşa. Kır atın tavalasında Köroğlu'na güzel bir yatak yaptılar:

— Derviş baba, senin yerin bura, hamamın bura, abdest alacağın yerin bura, her şeyin mevcut; yemeğin, sabah kahvaltın, öğlen, akşam, hepsi buraya gelecek, dediler, çıkıp gittiler.

Köroğlu ile kır at yan yana, baş başa kaldılar. Köroğlu, kır atını şöyle bir tımar etti, temizledi üstünü başını, yıkadı; öyle oldu ki iki üç günde kır at parlamaya, kendini göstermeye başladı. Tam kırk gün Köroğlu kır atı besledi, baktı. Kır at öyle oldu ki eskisinden de daha güzeldi. Kırk birinci gün, Hasan Paşa bir merasim düzenledi, kır at merasimle tavladan çıktı.

— Gel Paşa, bin atına, dedi Köroğlu.

Paşa atın üstüne bindi, kır at hiç sesini etmedi:

— Derviş baba, Allah senden razı olsun, dedi.

Hasan Paşa ata bindikten sonra, Keloğlan atı aldı, Köroğlu'na teslim etti. Kulağına:

— Seni göreyim, bundan sonrası sana ait, dedi. Yani Keloğlan da Köroğlu'na verdiği sözde durdu.

[Silistre şehri, Silistre Kalesi, Tuna Nehri'nin kenarındadır. Tabii, malûmunuz, Tuna Nehri, büyük, deniz gibi bir nehirdir. Hani şiiri de vardır; "Tuna Nehri akmam diyor, etrafımı yıkmam diyor" diye, Gazi Osman Paşa tür-küsünde geçiyor ya.]

Hasan Paşa kır ata bindi. Vezirler de atlarına bindiler. Hasan Paşa'nın bir nişanlısı vardı, nişanlısı Tuna Nehri'nin içinde bir adada yaşıyordu. Kırk cariyenin maiyetinde Tuna Nehri'nin içinde bir adada yaşıyordu. Pek yakında da Hasan paşa'yla düğünleri olacaktı.

Hasan Paşa bindi atına, vezirler de atlarına bindi. Köroğlu:

— Paşam, bir de ben bineyim ata, onu bir talim ettireyim, dedi.

— Tamam, dedi Paşa.

Köroğlu, kır ata bindi, gitti biraz uzağa, derviş urbalarını çıkardı, Kam-burluğunu söküp attı, bıyıklarını büktü, sakalını falan temizledi –bir gün evvel tıraş olmuş, hazırlanmıştı zaten-. Sonra da cenk elbiselerini giydi, kılıç belinde, kalkan elinde, geldi Hasan Paşa'nın önüne. Hasan Paşa bir baktı ki ne baksın; atın üstünde attan daha heybetli birisi var.

— Kimsin sen? dedi.

Dedi ki:

— Ben Köroğlu'yum.

Köroğlu bir o yana, bir bu yana kır atı mahmuzladı. Kır at, Silistre Kalesi'nden Tuna Nehri'nin içerisine düştü:

— Vurun, yakalayın, tutun...

Kim tutacak? Tuna Nehri'nde yüze yüze, o Hasan Paşa'nın nişanlısının kaldığı adaya vardılar. Hasan Paşa'nın nişanlısı orada kırk cariyeyle birlikte devran sürüyordu. Öyle nasıl gördüyse Köroğlu bu Hasan Paşa'nın nişanlısını, zannetti ki bekâr kızdır: "Ulan, dünya malı dünyada kalır, ben de aha bunu alayım, dedi kendi kendine."

— Kızım, hele bir su ver bana, dedi.

Kız suyu getirende, Köroğlu, şahinin serçeyi kapması gibi, kızı bileğinden kaptı, atının terkisine aldı. Atın terkisine aldı, at Tuna Nehri'ne vurdu, Tuna Nehri'ni yüzerek geçti, öyle nasıl karaya çıktıysa artık, çıktı. Karaya çıkınca, Köroğlu, kır atı mahmuzladı, ocağı devrilsin, at beslenmiş, kırk gündür yemiş içmişti, gökte uçan kuşa hükmediyordu. Gidiyor da gidiyordu.

Hasan Paşa, askeriyle beraber Köroğlu'nun peşine düştü, ama onlar gemiyle, kayıkla, denizi geçene kadar Köroğlu epey bir yol almıştı, ona kavuşacakları yoktu. Kız ağlıyordu. Köroğlu da orada ona, Hasan Paşa'nın nişanlısına, bakalım ne diyordu:

Sen ağlama kömür gözlü meralım

Bura ağlamanın yeri değildir

Seni ordan alıp buraya getiren

Er elbet kişidir karı değildir

Köroğlu meydanda değildir naşı

Bir vuruşta alır nice çok başı

Sen bana emanet mücevher taşı

Bizim dükkân bakır yeri değildir

Efendim, Köroğlu bu türküyü Hasan Paşa'nın nişanlısına söyledikten sonra ona dönüp sordu:

— Kızım, sen kimin nesisin?

— Ben, Hasan Paşa'nın nişanlısıyım.

— Öyle mi, ha, o zaman durum değişti. Yavrum, ben seni bekâr kız zannettim, ben seni koçaklarımdan birisine götürüyordum; ama mademki Hasan Paşa'nın nişanlısısın, ben kimsenin namus ve haysiyetine leke getirecek kadar kötü bir insan değilim. Ben, Koç Köroğlu'yum.

Beyler, burada diyeceğim şu: Köroğlu, adaletli, namuslu, dürüst, mert ve cömert olduğu için ismi beş yüz senedir söyleniyor, belki beş yüz sene daha söylenir. Yiğitlik öyle sadece dövmeyle, vurma, kırma, olmuyor. Yiğidin en baştaki şiarı mertliktir, doğruluktur, dürüstlüktür. İşte Köroğlu orada mertliği, doğruluğunu, dürüstlüğü ortaya koymuştu.

— Yavrum, sen benim dünya ahret evladımsın, kızımsın. Bir baba kızına ne gözle bakarsa, ben de o gözle sana bakacağım. Sen hiç merak etme, buradan seni kaçırdığım gibi, Hasan Paşa'ya seni tertemiz teslim edeceğime Allah'a söz veriyorum.

Kır at yorulmuştu. Bir dağın başında, bir mağaranın dibinde yattılar:

— Yavrum, sen şöyle koluma sarıl, üşüme.

Köroğlu'nun koluna sarıldı Hasan Paşa'nın nişanlısı. Sabah oldu -hayırlı sabahlar ümmeti Muhammed'in üzerine açılsın- kalktılar. Köroğlu'nun heybesinde yemi yiyeceği vardı, ekmeği vardı:

— Kızım, sen gel, karnını doyur, ben aç da kalsam önemli değil. Çünkü sen bana emanetsin, emanete hıyanet eden bir insan asla iflah olmaz, dedi Köroğlu. Hasan Paşa'nın nişanlısı artık seviniyordu:

— Böyle bir kahramanın, böyle bir yiğidin eline düştüğüm için Allah'ım sana şükürler olsun. Bir lekenin eline düşseydim, beni bu vaziyette, beni sapa-

sağlam bırakmazdı. Onlar o dağın başında istirahat etmekte olsunlar, biz size Hasan Paşa'dan haber verelim.

Hasan Paşa, Tuna Nehri'ni geçmiş, askeriyle beraber geliyordu. Nereye geliyordu; Köroğlu'nun peşine, Köroğlu'nu tutmaya, onu öldürmeye geliyordu. Köroğlu baktı ki ne baksın; gökyüzünde böyle bir bölük turna gidiyor:

— Ey turnalar, acaba keleşlerimden, koçaklarımdan bana bir haber verir misiniz, dedi, aldı sazı eline. Hasan Paşa'nın ordusu yaklaşmıştı. Bakalım Köroğlu orada ne söylüyordu:

*Gökte uçan telli turnam
Bizim beyler yerinde mi?
Oldum tek başıma burda
Demircioğlu yerinde mi?*

Burada Köroğlu koçaklarını sayıyordu. Demircioğlu, Erzurumlu... Hasan Paşa'nın ordusu yaklaşıyordu:

— Ey, şimdi koçaklarım, keleşlerim yanımda olaydı, sen o zaman görürdün Hasan Paşa, dedi. Aldı yine sazı eline, bakalım ne söyledi:

*Baharda ağaç gazeli
Yeşillik ezel ezeli
Koçakların en güzeli
Han Ayvaz'ım yerinde mi?*

Bu arada hanımı Telli Nigar aklına gelmişti. Aldı son kıtasını, bakalım ne söyledi:

*Yalan Koç Köroğlu yalan
Ülkelere saldım talan
Yarı gecede hatrım alan
Han Nigar'ım yerinde mi?*

O arada Hasan Paşa'nın ordusu da aşağı yukarı bir konak uzaktan geliyordu, ama bir heybetle geliyordu. Onlar gelmekte olsun, biz haberi nereden verelim; Köse Kenan'dan.

Köroğlu bir yıl olmuştu ki hâlâ dönmemişti. Emmisi Köse Kenan dedi ki:

— Ulan, bu Köroğlu Silistre'ye gittiğini bize demişti. Haydi, bakalım, yola çıkıyoruz. Koçaklarını çekti. Dokuz yüz doksan dokuz koçak Köse Kenan'ın komutasında Silistre'ye doğru yol alırken, o dağın başında olan Köroğlu bir de baktı ki, ne baksın; iki ordu geliyor. Biri batıdan doğuya doğru geliyor, biri de doğudan batıya doğru geliyor:

— Ulan, acaba bu Hasan Paşa'ya ek kuvvet mi geldi? Bu ne ordudur ya Rabbim, iki orduya kalacağım ey yeri göğü yaratan Allah'ım! Ben, doğru ve dürüst bir adamım, sen burada bana yardım et, dedi.

Köroğlu da yeri göğü yaratana sığınmıştı, sığındığı Allah-u Teâlâ, o Rabb-ül âlemin Köroğlu'na yardım etmişti. Köroğlu öyle bir nazar etti ki ne etsin; en

önde, atın üzerinde emmisi Köse Kenan, arkasında da dokuz yüz doksan dokuz koçak geliyordu. Hasan Paşa'nın nişanlısına dedi ki:

— Kızım, yavrum, nişanlın Hasan Paşa'nın ordusu geliyor; ama işte şu doğudan batıya doğru gelen ordu da benim ordumdur. Öyle olsun ki burada kan dökülmeden bu işi halledelim. [Sevgili dostlar, barış, en güzel silahtır. "Yurtta sulh, cihanda sulh" demiş Atatürk, bütün dünya insanlarına, bütün dünya ordularına bunu telkin etmiştir.] Hasan Paşa'nın nişanlısı dedi ki:

— Köroğlu, bana müsaade et de nişanlım Hasan Paşa'nın ordusuna karşı gideyim. Elimle işaret edeyim ki Hasan Paşa savaş yapma diyeyim.

Köroğlu, Hasan Paşa'nın nişanlısına izin verdi. Kız, nişanlısının ordusuna doğru koşmaya başladı. Artık ordu yaklaşmıştı, Hasan Paşa ordunun en önünde geliyordu. Hasan Paşa baktı ki ne baksın; bir kadın koşa koşa orduya doğru geliyor. Hasan Paşa şaşırıldı:

— Yahu, bu da kim, bu kadıncağыз kim, dedi.

Tabii, Hasan Paşa, heyecanından, üzüntüsünden gözleri bile fark etmiyordu ileriden geleni. O zaman Hasan Paşa'nın seraskerleri dediler ki:

— Paşam, bu gelen senin nişanlın kızdır, o geliyor. Kız, böyle elini kaldırıyordu, "Durun" diye işaret ediyordu. Hasan Paşa, kızın işaretiyle emretti, ordu durdu. Kız yaklaştı, Hasan Paşa baktı ki nişanlısı:

— Dur Paşam, beni Köroğlu adadan kaçırdı, ama bilmeyerek kaçırdı. Beni bir bekâr kız zannetmiş. Beni kaçırdı, ben nasıl ki dedim Hasan Paşa'nın nişanlısıyım, dedi ki sen benim dünya ahret evladımsın, kızımsın. Bir gece beraber kaldık kendisiyle, yani bir babam, kardeşim neyse, o da odur. Köroğlu'nu mertliğine bağışla. Şu karşıdan gelen, doğu tarafından gelen ordu da Köroğlu'nun ordusudur, koçaklarıdır. Eğer bir savaş olursa burada kan gövdeyi götürür. Onun için Köroğlu'nu bağışlayacaksın, kır atını da bağışlayacaksın.

O zaman Köroğlu'na işaret ettiler, Köroğlu da koçaklarına işaret etti, koçakları durdular. İki ordunun arasında Köroğlu ile Hasan Paşa, bir de nişanlısı birleştiler. Hasan Paşa, nişanlısını bu kadar koruduğu için, böyle kardeşlik gösterdiği için Köroğlu'nun boynuna sarıldı, elinden öptü:

— Aman Köroğlu, beni bağışla, ben sana yanlış yaptım, senin kır atını Keloğlan'a kaçırttım, ama o da bir kaderdi, dedi. Böylece Köroğlu ile Hasan Paşa kardeş oldular ve hayat boyu birbirlerinden irtibatı kesmediler. Köroğlu Keloğlan kolu da burada nihayet buldu. Ölenlerin hepsine Allah rahmet etsin, kalanlara selam ettik. Allah devletimize, milletimize, ordularımıza zeval vermesin.

ERÇİŞLİ EMRAH İLE SELVİ HAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Mehmet SARIGÜL

Derleme Tarihi: 15-16 Mayıs 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Erzurum'un Kocasinan İlçesinin Beyazşehir Mahallesi'nde
Âşık Mehmet GÜLHANİ'nin evi. Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Mehmet GÜLHANİ hikâyeyi babasından dinleyerek
öğrendi.

E

fendim, hikâyelerin giriş anahtarı; var varalım, sür sürelim, destursuz bağa girenin sopadandır ölümü padişahım.

Hikâyeler yıllarda geç, dillerde tez geçer hesabıyla, hikâyeme başlıyorum.

17. Yüzyıl başlarında, İran şahlarından Şeyhoğlu Şah Abbas, divanında oturmuş, hükmediyordu İran ülkesine. Şah Abbas'ın altı veziri sağında, altı veziri de solunda otururdu ve Şah Abbas'ın kırk divan âşığı vardı, yani saz âşığı, saz şairi. Şah Abbas istediği zaman, emrettiği zaman, âşıklar gelir, meclisinde toplanır, çalar söyler, Şah Abbas'a dinletirdiler. Efendim, vakit böyle geçip gidiyordu. Âşıkların başına da Âşık Abbas derdiler. Biri Âşık Abbas, biri Şah Abbas; bunları karıştırmayalım.

Bir gün âşıklar başkanlarına, Âşık Abbas'a müracaat ettiler, dediler ki:

— Sayın âşığımız, âşık gurbet gezmeyince âşık olamaz. Şahımız Şah Abbas'a söyle, bize bir ruhsat versin, bir ferman versin, biraz gurbet gezelim hep beraber. Hani ya okuyup yazasın ya dünyayı gezesin diye bir tabir var ya, biz de bir bilgi sahibi olalım.

O vesileyle, Âşık Abbas da geldi Şah Abbas'ın divanına, el etek öptükten sonra, yedi adım geriye çıktı, el bağladı, karşısında durdu:

— Söyle bakayım Âşık Abbas, ne diyorsun, diye sordu Şah Abbas.

— Ey Şahım, âşıklarım bana müracaat ettiler, Şahımıza söyle, bize bir ruhsat versin, biz biraz gurbet gezelim, dediler. Ben de o vesileyle yanınıza geldim. Ne emrederseniz, ferman sizindir.

— Tabii ki, âşıklar doğru söylemişler Âşık Abbas, dedi Şah Abbas.

Hemen bir ferman yazdırdı. Fermanı da şöyleydi: “Hükümüm altındaki bütün ülkelerde benim bu kırk âşığıma her kim ki yanlış bir şey yaparsa beni karşısında bulur, dostluk yaparsa da dost olarak beni karşısında bulur.” Fermanı imzaladı, Âşık Abbas'a verdi. Âşık Abbas fermanı cebine koydu, Şahın elini eteğini öptükten sonra dışarıya çıktı.

Tabii, Şah Abbas emir verdi muhasebesine, haznedarına, dedi ki:

— Bunlara gereken parayı, harçlığı verin.

Âşık Abbas hazineden epeyce bir altın para aldı üzerine, âşıkları da yanına aldı, gurbet yoluna düştüler.

O zaman İran'ın başkenti, payitahtı İsfahan'dı, şimdi ise Tahran'dır. Kırk âşık İsfahan'dan çıktılar, gidiyorlardı, nereye; bugünkü Gürcistan'a, Tiflis'e. Tiflis'e geldiler bunlar, bir kahvede oturdular, sohbet, devran ediyordular. Tiflis'te de bir âşık vardı, adına Öksüz Ahmet derdiler. Bir de Tiflis Valisi Kuğu Han vardı. Kuğu Han öyle bir merhametsiz insandı ki gökten merhamet yağmuru yağanda bunun üzerine bir damla düşmemişti.

Şair Abbas, Kuğu Han'a gitti, Şah Abbas'ın fermanını verdi, dedi ki:

— Ya hasım, ya dostsun, bize ya bir hasım âşık çıkaracaksın, bizi yenecek ya da odur ki bin tümen pul para ödeyeceksin.

Şah Abbas'ın fermanını gören Vali Kuğu Han sonbahar yaprağı titremeye başladı korkusundan:

— Baş üstüne, oğlum, bana yarına kadar bir müsaade et, ben size iki güne kadar âşık bulayım, dedi.

— Tamam, öyle olsun, sana müsaade, dedi Şair Abbas.

— Neredesiniz?

— Biz Tiflis'te falan kahvede çalıp söylüyoruz.

Kuğu Han, tellal bağırttı. Tellal dedi ki:

— Ey ahali, duyan duymayana haber versin: Memleketimize Şah Abbas'ın kırk tane âşığı gelmiş, bu âşıklarla atışma yapacak bir âşık varsa gelsin; eğer bunları yenerse, Kuğu Han onu baştan aşağıya kızıla donatacak yani altınla donatacak.

İşte, dediğimiz Öksüz Ahmet de köyünden gelmişti şehre, bir şeyler getirmişti almaya, satmaya. Tellalın bu sözünü duyunca, yanına sokuldu.

— Ben varım, dedi.

— Kimsin sen, diye sordu tellal.

— Âşık Ahmet derler adıma, Öksüz Ahmet. Kuğu Han'a söyleyin, ben bu âşıklarla imtihan olacağım.

Kuğu Han'a söylediler, Kuğu Han dedi ki:

— O âşığı benim yanıma getirin.

Âşığı getirdiler. Öksüz Ahmet gitti, Vali Kuğu Han'ın, yani Tiflis Valisinin divanında durdu.

Kuğu Han dedi ki:

— Oğlum, bak, kırk âşığı gelmiş Şah Abbas'ın. Ya hasım, ya dostsun diyorlar. Eğer bunları yenersen, ben seni baştan aşağıya kızıla donatırım, altınla donatırım; ama yenemezsen boynunu vurdururum. Tamam mı?

— Tamam,

— Haydi bakalım. Yarın seni sabahleyin saat onda burada bekliyorum.

— Baş üstüne, dedi.

Öksüz Ahmet çıktı. Hani göz hasmını tanır derler. Dedi:

— Ulan, hele ben bir gideyim, bu âşıklarla bir sohbet edeyim. Bakayım, bunlar nasıllar, benim bunlara gücüm yeter mi, yetmez mi?

Akşam âşıkların sohbet ettiği kahveye gitti. Baktı ki, âşıkların başı Âşık Abbas başta oturuyor.

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

Hoş geldiniz faslından sonra, dedi ki:

— Âşığım, olmaz mı, hele bu çırakların sazlarını alsınlar da, bir devran

etsinler, ben de bir dinleyeyim. Ben köyden buraya bir şeyler almaya geldim. Hele göreyim ki nice söylerler.

Tabii, hemen emretti Âşık Abbas:

— Oğlum, biriniz sazını alsın, söylesin.

Ufak çıraklarından biri söyledi. Öksüz Ahmet dinledi, dedi:

— Ben bunların en ufak çırağıyla bile baş edemem; kaldı ki ustasıyla.

Peki, ne yapayım? Kuğu Han'a söz verdim. Ben ona böyle desem, Kuğu Han benim başımı vurdurur.

Gece evine geldi, karısına dedi ki:

— Karı, öyle bir hata yaptım ki, hiç sorma.

— Ne oldu?

— Böyle, böyle.

— Eee, ne yapacağız?

— Kaçacağız. Gece eşyamızı yükleyip, kaçacağız. Yoksa Kuğu Han sabah-tan benim başımı vurdurur.

Sabahleyin evlerini yüklendiler, yola çıktılar. Neyi vardı ki o zaman ev olarak; iki tane ufak yatak, bir tane hasır kilim, bir tane de -affedersiniz- eşek-leri vardı. Eşeğin sırtına yükledi eşyaları Öksüz Ahmet, Bir çocukları, oğulları vardı. Oğlan da yedi sekiz yaşlarındaydı. Hikâyemizin kahramanı Emrah işte odur. Bir karısı, bir oğlunu aldı Öksüz Ahmet, ver elini Türkiye toprakları.

Az gittiler uz gittiler, dere tepe düz gittiler, günlerden bir gün Van'ın Erciş kasabasına geldiler. İran'dan gelen Öksüz Ahmet, dağın sırtından, yukarıdan baktı ki, aşağıda bir şehir görünüyor. Eşeğin yükünü aldı, dedi ki:

— Karı, eşek burada otlasın, sen de burada Emrah'la dur, ben o şehre gideyim, bir iki çalıp söyleyeyim, belki üç beş kuruş bir ekmek parası alırım.

— Tamam, dedi karısı.

Yiyecek ekmekleri bile yoktu. Emrah çocuk ağlıyordu:

— Anne, bana ekmek ver, diyordu, ama ekmekleri yoktu. Annesi de ot-tan kökten bir şeyler topladı, Emrah'ın karnını doyurdu. Öksüz Ahmet, Erciş kasabasına indi.

[Efendim, şimdi burayı anlatayım ki bir karışıklık doğmasın. Erciş, şimdiki Erciş değil. Çelebi bağı diye bir yer var, esas Erciş'in yeri ora. Gitmişseniz oraya, görmüşsünüzdür, Çelebi bağı'ydı o zaman Erciş'in yeri. Erciş Valisi de Miroğlu Ahmet Bey'di. Tabii, Osmanlı'ya bağlı o zaman. On yedinci yüzyıl dedik.]

Âşık Ahmet geldi, böyle şehrin içinde gezerken birine sordu:

— Yahu, burada âşıkların çalıp söyleyeceği bir yer var mı?

— Miroğlu Ahmet Han'ın konağına git, o seni yeterince memnun eder.

Sazı elinde, geldi kapının önüne, kapıcıya söyledi, kapıcı da Valiye söyledi. Tabii, şimdiki özel kalem müdürü diyelim biz buna, o zaman kapıcı derdiler:

— Efendim, bir gariban âşık gelmiş, sizinle görüşmek istiyor, dedi.

Miroğlu Ahmet Han emretti, Öksüz Ahmet'i içeri aldılar. İçeriye girdi, el etek öptükten sonra el pençe divan durdu.

— Gel bakalım âşık, gel otur şöyle, dedi Miroğlu Ahmet.

Öksüz Ahmet oturdu.

— Nerelisin oğlum, özün nerelidir, diye sordu Vali.

— Efendim, benim özüm Tiflisli.

— Hoş geldin, peki, ne için geldin?

— Efendim, evimle geldim, Erciş'in üstünde, dağda evimin yükünü indirdim, onlar orada bekliyorlar. Bir hanımım, bir de çocuğum var. İneyim şu şehre de biraz çalıp söyleyeyim, üç beş kuruş kazanayım, fırından bir ekmek alayım, çocuğum yesin, dedim.

— Hele bir söyle bakayım, dedi Miroğlu Ahmet Bey.

Öksüz Ahmet söyledi, Miroğlu Ahmet Bey dinledi, çok beğendi. Dedi:

— Çok güzel söyledin âşık. Sen benim divan âşığım olur musun?

— Olurum efendim, dedi.

Hemen adamlarına emretti; dedi ki:

— Falan evi boşaltın, gidin, bu adamın hanımını ve çocuğunu alıp getirin, o eve yerleştirin.

Adamlar gittiler, küçük Emrah ile Âşık Ahmet'in karısını aldılar, getirdiler, Ercişli Miroğlu Ahmet Bey'in dediği emrettiği eve bunları yerleştirdiler, gereken eşyalarını, kapacak filan verdiler. Artık Âşık Ahmet geliyor, her gün bir fasıl yapıyor Vali'ye, Vali de buna gereken parayı veriyor, köşeyi dönüp evine gidiyor işte. Çoluk çocuğunu öyle geçindiriyor. Emrah'ı da medreseye vermiş, medresede okuyordu.

Aradan yedi sene geçti. Emrah on dört yaşına girmişti. Bir gün sordu anasına:

— Ana, babam nereye gidiyor her gün?

— Oğlum, baban, buranın Vali'si Miroğlu Ahmet Bey'in konağına gidiyor, ona fasıl yapıyor, oradan işte üç beş kuruş para alıyor, evimizi geçindiriyor.

— Ana, ben de babamın peşine gideyim.

— Aman oğlum, çocukların büyüklerin meclisinde ne işi var, deli misin sen, baban seni öldürür.

Anası öyle dediyse de Emrah kafasında tasarladı, dedi:

— Vallahi ben gideceğim, bakayım, babam ne yapıyor, ne söylüyor, kim onu dinliyor?

Babasını kolladı, o köşeden, bu köşeden, derken babası gitti, konaktan içeri girdi. Emrah da geldi, konağın avlusunda durdu, oradan bakıyordu. Babası çalıp söylüyordu, Miroğlu Ahmet Bey de tahtında oturmuş, onu dinliyordu. Miroğlu Ahmet Bey bir ara şöyle bir karşıya baktı ki, bir çocuk başını uzatıp çekiyor. Dedi:

— Orada bir çocuk var, o çocuğu bana getirin. Hemen kapıcılar çocuğu tuttular, getirdiler.

Geldi ya Âşık Ahmet hemen kalktı, çocuğun elinden tuttu. Emrah evvela Miroğlu Ahmet Bey'in, ondan sonra da mecliste oturan vezirlerin elini öptükten sonra babasının da elini öptü. Öksüz Ahmet, Vali'ye dönüp:

— Bey sağ olsun, senin kölendir, bu benim çocuğumdur, dedi.

— Adın ne senin yavrum, diye sordu Miroğlu Ahmet Bey.

— Adım Emrah,

— Emrah, çocuklar babalarından bir şeyler öğrenirler, sen de babandan bir şeyler öğrendin mi, diye sordu Miroğlu Ahmet Bey.

Âşık Ahmet araya girip dedi ki:

— Yok, beyim,

— Yok, yok, öğrenmiştir. Hele benim sazımı verin oradan da, bakalım, bu Emrah bize ne söyleyecek, dedi Miroğlu Ahmet Bey.

Miroğlu Ahmet Bey'in kendi sazını verdiler Emrah'a. Emrah da daha çocuk, acemi, öyle nasıl ki saza yukarıdan aşağıya vurduysa, on iki telin hepsini birden kırdı. Telleri kırmasıyla, Âşık Ahmet onun ağzına bir tokat vurdu ki çocuğun ağzı burnu kanadı. Ağzını burnunu tutup dışarıya kaçtı Emrah. Meclis böyle oldu ya, Miroğlu Ahmet Bey dedi ki:

— Ulan, sen o tokadı o çocuğa değil, bana vurdun. Eğer özün garip olmasaydı senin hemen boynunu vurdururdum. Defol, çık git buradan, bir daha da konağıma gelme. Sana bundan sonra ekmek yok. Haydi git.

Âşık Ahmet de sazını aldı, eve geldi. Emrah da gitmişti, nereye gittiği belirsiz. İşte asıl hikâye de burada başlıyor.

Âşık Ahmet eve geldi. Karısı sordu:

— Ne oldu?

— Ocağın devrilmesin, Emrah'ı niye yolladın? Benim ekmeğime de sebep oldu. Aha böyle böyle oldu, ben de vurdum, Ahmet Bey de beni kovdu huzurundan. Daha oraya da gidemem, ekmek paramı da çıkaramam.

— Emrah nerede?

— Bilmiyorum,

— Emrah'ı bul, yoksa seni öldürürüm.

Karıdan bu talimatı alan Âşık Ahmet geldi Miroğlu Ahmet Bey'in konağına:

— Bey, Emrah kayıptır, dedi.

Miroğlu Ahmet adamlarına emretti:

— Emrah'ı arayın, bulun.

Onlar Emrah'ı aramakta olsun, biz haberi kimden verelim, Emrah'tan verelim. Çelebi bağ'da eski bir mezarlık vardır, tam Van Gölü'nün kenarında. Emrah babasından o tokadı yedi ya, çıktı Erciş'ten dışarıya, o mezarlığa gitti, orada elini yüzünü yıkadı, ağzının burnunun kanını temizledi, abdest aldı, iki rekât namaz kıldı:

— Ey yeri göğü yaratan, sen babama bir dilim aşk verdin, bana on mislini ver. Babam beni dövdü, babamdır, döver. Beni o mecliste mahcup ettiyse,

bana öyle bir aşk ver ki ben de babamı o mecliste mahcup edeyim, diye yalvardı. Allah’a sığındın mı; Allah’ın veremeyeceği, hâşâ, gücünün yetmeyeceği hiçbir şey yoktur.

Emrah, bir mezar taşına başını koymuş, öylece uyumuştur. Rüyasına üç tane pir geldi; piri fani, yeşil sarıklı:

— Oğlum Emrah, al şu badeyi iç, dediler ve bir kâse uzattılar.

— Oğlum, bunu yeri göğü yaratanın aşkına iç, Allah’ın aşkına iç, dediler. Emrah içti, ama vücuduna öyle bir ateş düştü ki sormayın. İkinci pir dedi ki:

— Oğlum, al bunu, Hazreti Peygamberin ve ashabın aşkına iç. Emrah onu da içti:

— Pir baba, yandım, bu neydi böyle, diye sordu.

O zaman, üçüncü derviş:

— Al oğlum, bunu da Ercişli Miroğlu Ahmet Bey’in kızı Selvihan’ın aşkına iç, dedi. Emrah onu da içti.

Dedi ki pir:

— Oğlum, şimdi kızın tefsirini, resmini göstereceğim sana.

Pir, kolunu kaldırdı, kızın tefsirini gösterdi. Emrah kızın tefsirini nasıl gördüyse, kıza sarılayım derken bir de baktı ki, sarıldığı şey bir mezar taşı. Ağzı burnu köpük içerisinde, öylece düştü.

Âşık Ahmet ve Miroğlu Ahmet Bey, polisleriyle, jandarmasıyla, hükümet adamlarıyla geldiler, Emrah’ı Çelebi bağ’daki mezarlıkta buldular ki ne bulsunlar; ağzı burnu köpük içerisinde, öylece yatıyor. Uyandırmaya çalıştılar, yok, Emrah ayılmıyordu.

Babasına dediler ki:

— Âşık, bunu nasıl ayıltacağız?

— Benim sazımı getirin, dedi Âşık Ahmet.

Sazı getirdiler, aldı Âşık Ahmet, bakalım ki oğlu Emrah’a ne diyecekti:

İşte baban burya geldi

Uyan Âşık Emrah uyan

Hasretin bağrımı deldi

Uyan garip balam uyan

Şeyda bülbülün dili zor

Vesile ona ilkbahar

Sensiz benim ne günüm var

Uyan Âşık Emrah uyan

Âşık Ahmet’im çektim ah

Bu güne şükür Elhamdülillah

Yardımcın olsun o Allah

Uyan garip balam uyan

“Yardımcımız olsun Allah, uyan âşık yavrum uyan,” diyende Emrah uy-

kudan ayıldı. Âşık Ahmet anladı ki oğlu Emrah aşk badesi içmiş. Hemen uyanır uyanmaz babasının yakasından tuttu Emrah:

— Baba, gel. Babamsın, atamsın, beni döversin de bana söversin de beni öldürürsün de. Ancak, sen beni Miroğlu Ahmet Bey'in meclisinde mahcup ettin, şimdi onun meclisinde seninle imtihan olacağız.

O halde babasıyla yaka paça geliyordular.

Miroğlu Ahmet pencereden baktı ki ne baksın; Emrah, babasının yakasından tutmuş, öyle yaka paça geliyorlar.

İçeriye girdiler. Emrah hemen gitti, Miroğlu Ahmet Bey'in elini öptü:

— Han sağ olsun, Valim sağ olsun. Babamdır, atamdır, beni döver de söver de ama beni senin meclisinde böyle mahcup etti, şimdi babamla senin huzurunda imtihan olacağız. Allah ya ona verir ya da bana, dedi.

O böyle deyince Miroğlu Ahmet Bey çok sevindi:

— Haydi, bakalım oğlum Emrah, dedi ve

Miroğlu Ahmet Bey hemen hizmetkârlarına seslendi:

— Getirin bakalım oradan güzel bir saz.

Bir saz getirdiler. Babası elini uzattı, dedi:

— Ver, sazına bir düzen vereyim.

Emrah kabul etmedi:

— Sen kendi sazına düzen ver.

Emrah sanki kırk senedir saz çalıyormuş gibi sazı düzen edip çalmaya başladı. Âşık Ahmet de sazını aldı. Karşılıklı oturdular. Aldı Emrah, bakalım babasına ne söyler. Babasına bir divanda soru soruyordu. Bakalım, ne demişti:

Huvvatın bağları çoktur hanesi hangisidir

Üçyüz altmış altı dalın danesi hangisidir

Hun harfini huş edenler çekerler de duayı

Peygamber ki zuhur etti anası hangisidir

Âşık Ahmet:

— Han sağ olsun. Emrah medresede okuyor, Arapça öğrenmiş, ben pek anımsayamadım; emret, bir daha danışsın, dedi.

Miroğlu Ahmet Han emretti:

— Haydi, Emrah, bir daha danış.

Aldı Emrah:

Baktım aya seyreyledim gördüm ki bak semayı

Bulunmuş mizan terazi bil tartarlar bünyayı

Halil İbrahim Peygamber ne gün yaptı Kâbe'yi

Mizan burcunun mihrabı binası hangisidir

Âşık Ahmet:

— Han sağ olsun. Bunu hiç anımsayamadım; emret, bir daha danışsın, dedi.

Miroğlu Ahmet Han:

— Emrah, oğlum, bir daha danış, dedi.

Aldı Emrah son bendini:

Emrah ey deli bu sözümü dinleyip de kanasın

Verilen aşk şarabından huş edip yanasın

Nazlı yardır çam چراغın sen ona pervanesin

Ayeti el mim kitabının manası hangisidir?

— Emrah iyidir bu sözümü dinleyip de kanasın, verilen aşk şarabından huş edip de yanasın; nazlı yardır çam چراغın sen ona pervanesin, ayet el mim kitabının manası hangidir, diyende, Âşık Ahmet hemen sazını Emrah'ın önüne attı. Zaten üslup da odur; bir âşık birine yenildi mi, sazını verir ona. Eskiler öyleydi. Ama şimdi elli defa da yensen yine aynı âşıksın.

O zaman Âşık Ahmet kalktı, Miroğlu Ahmet Bey'in elini öptü:

— Han sağ olsun. Ben öğrenme bir âşık, Emrah ise pir elinden badeli, ben onunla atamam, dedi.

O zaman Miroğlu Ahmet Bey dedi ki:

— Âşık Ahmet, senin maaşına zam, vazifene son... Sen evine gideceksin, beş vakit namazını kılıp oturacaksın. Benim divan âşığım Emrah'tır.

Âşık Ahmet aldı sazını, doğru eve.

Miroğlu Ahmet Bey, Emrah'ı gönderdi, yıkandırdı, tıraş ettirdi, üzerine temiz elbise yaptırdı, giydirdi, bir de ona köşkte güzel bir oda verdi:

— Oğlum, sen burada yiyip içip oturacaksın, ben istediğim zaman gelip bana fasıl yapacaksın, dedi.

— Baş üstüne efendim, dedi.

Emrah köşküne çekildiği an düşünüyordu:

— Ulan, acaba bu benim bade içtiğim kız, Selvihan bu Miroğlu Ahmet Bey'in kızı mı; yoksa dünyada başka bir Miroğlu Ahmet var da, onun kızı mı?

Aylar yıllar birbirini kovmuştu, Emrah on sekiz yaşına girmiş, aradan üç-dört sene geçmişti. Artık on sekiz yaşında, çok güzel, çok yakışıklı bir delikanlıydı. Emrah'ı gören gözler hemen âşık oluyordu güzelliğine.

Bir gün Emrah köşkünün penceresinin dibinde oturmuştu. Meğerse Selvihan işte o Ercişli Miroğlu Ahmet Bey'in kızıymış. Selvihan'ın kırk tane cariyesi vardı. Bir tane de sır tayası vardı ki, adına Nazlı derdiler. Nazlı da ondan sonra ikinci güzel idi; bütün sır tayası oydu, her sözünü, her sırrını Nazlı'ya söylerdi.

Bir gün, bahar vakti, koyunlar meleşiyor, kuzular meleşiyor, cariyeler, hizmetçiler çıkmış, koyunları sağıyordular. Selvihan, kırk örük saçı altın tepsinin içerisinde tutmuşlar, baştan aşağıya güzel giyinmiş, ocağın devrilmesin, tuba kazı gibi süzölmüş geliyordu. Emrah böyle bir baktı ki; "Vay ocağın batsın can alıcı cellât, sen misin; ulan, benim rüyamda gördüğüm bu kız mı?" Ama burası da bir mutlak ki, Emrah'a bade veren pirlar aynen o anda Selvi'ye de bade vermiş, Emrah'ı da Selvi'ye göstermişler. Selvi de düşünüyordu ki, "Bu Emrah

kim, acaba nerede?" Hani Emrah'ın babası tanınmış bir adam değil ki; Emrah isimli bir oğlan. Selvihan da onun aşkıyla tutuşuyordu; "Kim bu Emrah?" diye buna yanıp tutuşuyordu.

Emrah nasıl gördüyse kızı, tanıdı. "Ulan, bu can alıcı cellât burada, Selvi bu" dedi. Pencereyi açtı, aldı sazı eline; görelim hele ne diyordu Selvi'ye:

*Sallana sallana gelen nazlı yar
Söyle şirin dilli kimin yârısan
Kız senin aşkından derbeder oldum
Söyle dudu dilli kimin yârısan
Yar senin derdinden derbeder oldum*

— Kız senin aşkından derbeder oldum, söyle ahu gözlüm kimin yârısan, diyende, Selvihan baktı ki, pencereden bir âşık ona gözlüyor. Böyle bir baktı ki, ne baksın; rüyada ona bade verdikleri oğlan. Hemen o anda Selvihan döndü, emir verdi Nazlı'ya; dedi ki:

— Bırakın kuzular koyunları emsinler, serbestler, bugün süt sağmak yok. Selvihan'ın emri asla yere düşmezdi. Kuzuları bıraktılar, kuzular koyunları emmeye başladı. Emrah aldı bakalım ikinci kıtasını, şöyle söyledi:

*Tuba kazı gibi göğsü nakışlım
Boynu misk u amber kokuşlum
Melaike sıfatlı melûl bakışlım
Söyle sırma telli kimin yarısan*

Selvihan dinliyordu; Emrah aldı, son bendini:

*Kapında yayılır koyunla kuzu
Yerin çiçeğisin göğün yıldızı
Emrah bir gedadır sen bir bey kızı
Söyle ince belli kimin yarısan*

— Kapında yayılır koyunla kuzu, yerin çiçeğisin göğün yıldızı; Emrah bir gedadır sen bir bey kızı, söyle kömür gözlüm kimin yarısan, diyende Selvihan'ın dizlerinin bağı çözüldü, böyle olduğu yere, devenin yatışı gibi, çöktü. Sır tayası dediğimiz Nazlı çok kurnazdı; bu Nazlı anladı ki, bu kızın bu oğlanda gönlü var. Emrah'ı Nazlı da gördü pencereden, durumu anladı. Dedi:

— Hemen Selvi'yi kaldırın.

Selvi'yi kaldırdılar, getirip köşküne, tahtına oturtular, şerbet verdiler, şeker verdiler. Selvi biraz sakinleşti ya:

— Selvihan, nedir bu durumun yahu; ne oldu, sen bir tane türkû sesinle kendinden geçtin, dedi Nazlı.

— Sorma Nazlı, boş ver.

— Yok, anladım, anladım, dedi Nazlı.

Bu Nazlı çok şeytan bir kızdı, cin gibi bir kızdı.

Ertesi gün, Nazlı gitti Emrah'ın odasına. Dedi:

— Hele gideyim, bu oğlanı göreyim ki, bu oğlanın bu kızda gönlü mü var, neyi var, öğreneyim.

Nazlı gidende, meğer Âşık Ahmet de oğlunu ziyarete gelmiş, odasında oturuyor. Nazlı içeriye girdi:

— Ulan Emrah, seni Selvihan istiyor; gel, türkü söyle ona, dedi. O böyle diyende Selvihan'ı Âşık Ahmet de iyi tanıyor, sert bir kız, çok dirayetli, hükümdar gibi bir kız. Hani Nazlı gitmişti ki Emrah'ı getire, Selvi'ye çalıp söylesin de, Selvi biraz sakinleşsin.

Âşık Ahmet dedi ki:

— Nazlı, Ahmet sana kurban olsun yavrum, ben geleyim. Emrah gençtir, yol töre bilmez, usul bilmez. Ben geleyim, size istediğiniz kadar saz çalayım.

Dedi:

— Yok, seninle ne işimiz var, seni ne edelim; bize lazım olan Emrah, Emrah'ı götürceğim.

Dedi ki:

— Yavrum, Selvi çok sert bir kızdır, Emrah olur ki yanlışlık yapar, Emrah'ı taş dibinde pişirtir Selvi, boynunu vurdurur.

Dedi:

— Ahmet emmi, sen bana bırak; Emrah'a bir zarar ziyan olursa sen beni tanıyacaksın. Kalk bakayım Emrah; al sazını, haydi düş önüme.

Emrah sazını aldı, Nazlıya beraber Selvihan Bağlarına doğru gidiyordu. Geldiler Selvihan'ın yanına. Emrah. Selvihan'ı gördü; eh, aşk badesi içmişler, ikisi de birbirine on ikiden vuruldu, artık gözler hiçbir şey görmüyordu. Selvi de aynı, Emrah da aynı. Kız ile oğlan böyle birbirlerine bakışıp kaldılar.

Selvi emretti Emrah'a:

— Emrah, hele bir danış, görelim ne danışacaksan.

Nazlı dedi ki:

— Emrah, bak, zülfüyâra dokunursan ortalık kan deryası olur. Akıllı konuşacaksın, üslup ve erkândan dışarıya çıkmayacaksın.

Aldı Emrah. Emrah için ölüm bal şerbeteydi, şöyle diyordu sevdiğine:

Karşımda oturur güzeller şahı

Tuba temaşalı sona Selvi Naz

Hademgin bağrımın başını deldi

Geçti kâr eyledi cana Selvi Naz

Selvihan dedi ki:

— Emrah, benim ismime engel koşma. Benim adım Selvi, bu Naz nereden çıktı?

Çünkü sır tayası Nazlı:

— Emrah, benim adımdan bahset, beni biraz methet, demişti. Emrah da onu kırmamak için onu da katıyordu içine, Selvi Naz diyordu.

Aldı yine sazı eline Emrah:

*Benim yaşımdasın çağların güzel
Mor sümbül açmış dağların güzel
Aynen senin kadar bağların güzel
Çöllere ermiş ay ve güne Selvi Naz*

Selvihan kızgınlığını eğliyordu:

— Emrah benim adıma engel koşma, dedi.

Aldı Emrah son kıtasını:

*Eğer âşık isen maşukun tanı
Güzelliğin değer gülün gülşanı
Gül buyur hadi Emrah'ın canı
O da sana kurban canım Selvi Naz*

Selvihan “bu şeytanlık Nazlı’dan oldu,” deyip kızlara emretti:

— Gelin, bunu yere alın, dedi.

Nazlı’yı aldılar yere. Nazlı’yı öyle bir dövdüler ki Nazlı anasından doğduğuna pişman oldu. Nazlı’nın yüzüne su falan serptiler; Nazlı’yı ayılttılar. Âşık Ahmet de korkusundan bağın çeperinin dibinde gizlenmişti:

— Ulan, gördün mü sen işi. İkinci dayak Emrah’ındır; eğer Emrah’ı dövdürürse, Emrah’ı öldürtür bu kız, dedi.

Selvihan, Emrah’a da dedi ki:

— Emrah, kalk, burayı terk et, bir daha da yanıma gelme.

Emrah kalktı, sazını koltuğuna vurdu, boynunu büktü; “Ey yeri göğü yaradan yüce Allah’ım, bunun gibi bir bey kızına, vefasız bir bey kızına âşık olacağıma, bir çobanın kızına âşık olaydım, bundan daha iyiydi,” diye yakardı. Emrah bağın kapısına yanaşanda, Selvihan cariyelere, Emrah’ı göndermelerini emretti. Emrah’ı gönderdiler.

Nazlı da artık ayılmıştı, yıkamıştı elini yüzünü. Geldi Emrah’ın başına:

— Emrah, bak, bir daha sakın bana yanlış yapma, ben yanlış asla kabul etmem. Hele söyle bakayım ne söyleyeceksen.

Aldı Emrah, bakalım ne diyordu:

*Bu giden kaşı karanın
Ah elinden dad elinden
Sinemi ataş salanın
Ah elinden dad elinden*

*Eli şimşir kakışlının
Yorgun meral bakışlının
Göğsü cennet kokuşlunun
Ah elinden dad elinden*

*Görmüşü yar otağının
Sinesi cennet bağıının
Emrah derki bu yağının
Ah elinden dad elinden*

Emrah kalktı yerinden, köşküne gitti, odasına çekildi. Haftada bir defa, Nazlı, Emrah'ı getiriyordu, Selvihan'ın bahçesinde, cariyelere, Selvihan'a fasıl yaptırıyordu.

Bunlar böyle bu devranda sürmekte olsun, biz haberi verelim İran Şahından. İran Şahı Şeyhoğlu Şah Abbas bir gün meclisinde konuşurken dedi ki:

— Acaba dünyada en yüksek, en büyük kale neresidir?

Vezirlerinden biri kalktı, dedi ki:

— Şahım sağ olsun. Van Kalesidir. Van Kalesi öyle bir kaledir ki, o kalenin emsali dünyada yoktur.

— Peki, ne yapalım; o kalenin fethi için sefer hazırlığına başlayalım, dedi Şah.

— Ferman Şahımızındır; siz nasıl emrederseniz öyle olur, dediler.

Şah Abbas:

— Harp meclisi toplansın” diye emir verdi. Harp meclisi toplandı. Van üzerine sefere karar verildi. Şah Abbas, yüz bin kişilik İran ordusuyla Türkiye'ye, Van şehrine doğru harekete geçti.

Geldiler. Tabii, malumunuz, o zaman, Van, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde. Van Kalesine Şah Abbas'ın geldiği haberi alındı, kale kapıları kapandı. Kale çok zengindi; o kadar un, o kadar zahire, o kadar para vardı ki, deme gitsin. Şah ne yaptıysa kaleye zafer bulamadı, kapısını açtıramadı. Şah, bu sefer dedi ki:

— Her asker bir tane ağaç dikecek, herkes bu ağacını besleyecek.

Yüz bin tane asker birer tane ağaç diktiler, yüz bin tane ağaç oldu. Şah Abbas tam yedi sene Van Kalesini kuşattı, ama fethedemedi.

Van Kalesinde daha artık ekmek, aş, bir şey kalmamıştı; halk, ahali acından ölüyordu, acından ölenlerin cenazeleri tek tek kalkıyordu. Van Valisi şaşır-mıştı. Orada, kalede bir tane ihtiyar nene vardı; ama çok tecrübeli, çok hanımefendi bir neneydi. Bu nenenin iki tane keçisi kalmıştı; koskoca Van Kalesinde iki tane keçisi, bir çuval da unu kalmıştı. Nene, bu keçileri sağdı, sütünden yoğurt mayaladı, büyük bir bakraç yoğurt yaptı. Öyle ekmek pişirdi ki o unlardan, adam boyu ekmek pişirdi, lavaş. Van Valisine gitti, dedi ki:

— Oğlum, ben, Şah Abbas'a bunları götüreceğim. Sen kalenin kapısını açtır, ben çıkayım, ondan sonra kapat.

— Ne için, dedi Vali.

Dedi:

— Şahın ordusunu buradan kaldıracam.

— Yahu nene, sen kim, bunu yapmak kim; nasıl yapacaksın?

— Yahu, ne yapacaksın?

— Sen kale kapısını açtır, gerisine karışma. Çok büyük bir başarı olacak. Bir de ben, Şahla surların etrafında gezende, sen yukarıdan kireç döktür. Kireç döktür, gerisine karışma...

Van Valisi emir verdi, kale kapıları açıldı; nene, elinde bir bakraç yoğurt, uzun uzun lavaşlar, aşağıya indi, Şah'ın ordusunun içerisine girdi. Oradaki nöbetçilere dedi ki:

— Oğlum, Şahın çadırına gideceğim, Şahı bir ziyaret edeceğim.

Tabii, ihtiyar nene, Şaha ne zararı olabilir?

— Buyur nene, dedi nöbetçi.

Geldiler. Şah Abbas, sırma işlemeli, altın işlemeli çadırında oturuyordu. Nene içeri girdi.

— Selamünaleyküm ya Şah Abbas...

— Aleykümselâm nene.

— Oğlum, bak, bunları sana hediye getirdim, dedi.

— Sen nereden geliyorsun nene?

— Van Kalesinden geliyorum, dedi.

— Yahu, Van Kalesinde daha ekmek var mı, yoğurt var mı nene; sen bunları nasıl getirdin?

Dedi ki:

— Şah oğlum, Van Kalesine ne olmuş ki? Bunlar bütün çürümüş, kurtlanmış unlar; bunları burçlardan aşağıya döküyorlar artık, kale kirlenmesin diye. Allah'a şükür, ekmeğimiz sel gibi. Yedi sene değil, yetmiş sene de burada beklesen Van Kalesi ahali açlıktan ölmez.

Çıktılar, burçların dibine baktılar; kireç dökmüşler, un diye. Daha da döküyorlar aşağıya. Şah afalladı:

— Biz yüz sene de burada dursak, bu kaleyi zapt edemeyiz, dedi. Neneyi yolcu etti Şah Abbas ve askerine emir verdi:

— Kalkın, İsfahan'a gidiyoruz, dedi.

Van'dan çıktılar, yol üstünde Erciş kasabasına uğradılar. Erciş kasabasında olan Miroğlu Ahmet Bey'in askerini kırdı Şah Abbas, kendisini de idam etti. Emir verdi askerlerine ki:

— Bir tane esir adam almayacaksınız; namusa, kadına, çocuğa dokunmayacaksınız.

Bu Şah Abbas'ın askerlerinden iki tane asker, Selvihan bağlarından geçende, Selvihan ve cariyelerinin her biri bir dibe gizlenmişti, korkmuşlardı Şahın ordusundan. Selvihan'ın babası Miroğlu Ahmet Bey'in başı kesilmiş, idam edilmiş, askeri dağılmıştı. Artık Erciş kuş uçmaz kervan geçmez bir hale dönmüştü.

Bu askerler, geldiler, bir baktılar ki, ne baksınlar; Selvi ile Nazlı sanki iki tane çiçek:

— Ulan, dünya malı dünyada kalır; biz de bu kızları alalım, dediler. Askerin biri Selvi'yi, biri Nazlı'yı terkisine vurdu, atlarını sürüp gittiler.

İran Şahı ordusuyla, tahtıgâhıyla gidiyordu İran'a doğru. Gece, baktı ki, iki tane asker böyle kenardan gidiyorlar. Şah şüphelendi; dedi ki:

— O askerleri hemen tutun, getirin bana.

Askerleri getirdiler, atların hevdeç'lerini açtılar, Selvi ile Nazlı'yı indirdiler. Ocağın devrilsin. Şah Abbas böyle baktı; "Yahu, bu dağın başında, bu gece vakti bu ay ile yıldız nereden doğdu?" dedi:

— Bunlar ne kadar güzel kızlar.

Hemen o askerlerin ikisinin de boynunu vurdurdu:

— Ulan, ben size demedim mi, namusa, kadına, kıza, çocuğa dokunmayacaksınız.

O askerlerin boynunu vurdurdu. Selvi ile Nazlı'ya hemen bir hevdeç hazırladı bir devenin üzerinde, bunlar bindiler, yola koyuldular.

Bir yerde Şah Abbas emir verdi, çadırlar kuruldu.

Bu arada: Şah Abbas, Erciş'ten ordusuyla gelirken, bugünkü Iğdır, o zamanki Saatçukuru kasabasına uğradı, Saatçukuru'nun hanı Yakup Han'ı esir alıp götürdü ve kendisine baş vezir yaptı. Bir Türk kahramanı olan Yakup Han, Şah Abbas'ın baş veziri olmuştu.

Tabii, Yakup Han'a dedi ki Şah Abbas:

— Oğlum, Yakup Han, benim için Selvi'ye görücü git; Selvi'yi ben Allah'ın izniyle istiyorum, kendime karı yapacağım.

Yakup Han, Selvi ile Nazlı'nın çadırına girdi:

— Selvi, başına bir güneş doğdu, dedi.

— Ne oldu Yakup Han?

— Şah Abbas ister ki seni kendisine aile yapa, dedi.

Dedi ki:

— Olmaz ey Yakup Han. Kız dediğin bir kaleye benzer. Şah Abbas Van Kalesini yedi sene bekledi, alamadı. Şah Abbas'ı bir şartla alırım. İsfahan'a gideceğiz, benim için bir bağ diktirecek. Bağ dediğin yedi senede barını verir. Yedi sene sonra bağ barını verir, ondan sonra Şah Abbas da benimle düğün tutar.

Söz kesinleşmişti.

Yakup Han, Selvi'den aldığı bu ifadeyi getirip Şah Abbas'a ilettiler:

— Şahım sağ olsun. Selvi'ye söyledim senin Selvi'yi istediğini. Selvi dedi ki: "kız dediğin bir bağa benzer, bir kaleye benzer. Şah Abbas nasıl ki Van Kalesini yedi sene istila etti, fethedemediyse, bir kız da aynen bir kaledir; benim için İsfahan'da bir bağ dikerse, bağ dediğin yedi senede bağını verir, barını verdikten sonra ben de o zaman Şah Abbas'la evlenirim."

Şah Abbas bu fikri çok makul buldu:

— Olur Yakup Han, dedi.

Bunlar hareket ettiler İsfahan'a doğru. Günlerden bir gün İsfahan'a geldiler. Şah Abbas emretti, Selvihan için bir bağ dikildi İsfahan'da. Bir bağ dikildi, Selvihan'a da o bağın üstünde bir köşk yapıldı; Selvi ile Nazlı o köşte günlerini ve hayatlarını geçiriyorlardı. Selvi ile Nazlı o vaziyette orada hayat sürmekteyken...

Biz haberi kimden verelim, Emrah'tan verelim.

Şahın ordusu Erciş'i viran etmişti. Erciş Valisi Miroğlu Ahmet de öldürülmüştü, askerleri dağılmış, öldürülmüştü. Emrah koşa koşa gitti Selvihan bağına ki, ne gitsin; bağdan geriye hiçbir şey kalmamış. Selvihan ile Nazlı'nın tülleri, yani başörtüleri bir gül ağacına ilişmişti o askerler götürürken. Emrah böyle baktı:

— Eyvah, eyvah! dedi. Aldı Emrah sazı; bakalım ki ne diyecekti burada Selvihan'a:

— Vardım ki bağından ayak kesilmiş, Selvi göçmüş, viran kalmış otağı.

Vardım ki bağından ayak kesilmiş

Selvi göçmüş viran kalmış otağı

Camlar şikest olmuş meyler dökülmüş

Sanki filler girmiş dökmüş yaprağı

Ayrıldım Selvi'den yastayım yasta

Başım yastık üste bağrım seslenir

Kan güller kan ağlar bülbüller yasta

Nazlı canım terk eylemiş bu bağı

Emrah yar hasreti daima canda

Harlanıp çağlarlar damarlar kanda

Şah geldi götürdü hasreti derinde

Mecnun olup dolanayım bu bağı

Kanat ağlar

Kuş uçar kanat ağlar

Yavrum yaralı gitti

Ölensin kanat ağlar

EfeEmrah bu türküsünü söyledikten sonra ağlıyordu, feryat figan ediyordu. Ne sevdiği, ne Nazlı, ne o cariyeler, hiç kimse yoktu. Eline sazını aldı, evine geldi. Babasına dedi ki:

— Baba, ben gideceğim sevdiğimin peşine.

Babası dedi ki:

— Oğlum, yapma, etme. Selvi bir bey kızı, sen bir kapıcı oğlu. Selvi seni almaz oğlum; etme, yapma.

— Yok, baba, gideceğim. Ya gideceğim, ya yolunda öleceğim.

Emrah, sazını aldı, Erciş'ten dışarı çıktı. Erciş'in o sırta çıktı ya, baktı,

Erciş'in üzerinde bir duman var. Şüpheleniyordu, belki de Selvi Erciş'teydi, bir yere saklanmıştı. Dedi ki:

— Ben şu dumana bir şey söyleyeceğim. Eğer Erciş'in üzerinden bu duman kalkarsa anlarım ki Selvi Erciş'te; kalkmazsa, demek ki Erciş'te değil.

Bakalım, Emrah ne diyordu:

Bizim şahların başı

Pare pare duman şimdi

Sevişmesi ne hoş olur

Ayrılması yaman şimdi

Arasam yarı bulurum

Yoluna kurban olurdum

Bir gün görmesen ölürdüm

Gör neyledi zaman şimdi

Şimdi benim yârim çıkar

Çıkar da yoluma bakar

Emrah ataşa yakar

Boyu selvi revan şimdi

— Şimdi benim yârim çıkar, çıkar da yollara bakar; Emrah ağıtlar yakar, onun sevdiği revan şimdi, diyende, Erciş'in üzerindeki o duman kalktı. Kalkınca:

— Ulan, evet, Selvi Erciş'tedir. Bir daha geri döndü. Geldi, aradı, bulamadı Selvi'yi, tekrar eve gitti.

Eve gitti:

— Baba, Selvi Erciş'te; ama aradım, bulamadım, dedi.

Babası yine yalvardı:

— Oğlum, gitme. Bak, ben ve annen ihtiyar çağlarımızdayız; bir tek oğlumuz, bir tek gözümüzün nuru, dünyada dağ kadar güvendiğimiz bir tek yavrumuz sensin, bizi bırakıp gitme oğlum.

— Eğlen baba, eğlen, dedi Emrah. Bakalım ne diyordu babasına:

Dinle sözlerimi ihtiyar baba

Şeyda bülbül gibi zara giderim

Dağlar engel olsa çıksa önüme

Kayalardan yara yara giderim

Babası, anası dinliyordu, Emrah söylemeye devam ediyordu:

Derdim vardır baba bak dane dane

Zalım felek mi çıktım meydana

Merhamet eyle ihtiyar anama

Bu sinemde büyük yara giderim

*Âşık Emrah sinesinde gadası
Öyle istersen dünya sedası
Vücutum ayrılrsa baştan bünyesi
Doğrasalar pare pare giderim*

— Bu vücudum ayrılrsa bir başım kalsa, doğrasalar pare pare giderim, dedi Emrah; babasının, anasının elini öptü, dualarını aldı, sazını aldı eline, düştü yollara. Gidiyordu; ama nereye gidiyordu, belli değildi.

Erciş'ten vurdu Kars istikametine doğru gidiyordu. Dedi ki:

— İran sınırına gideyim. Acaba Şah Abbas mı götürdü, askerleri mi götürdü, başka kimse mi götürdü, bilmiyordu; ama Şahın ordusundan şüphele-niyordu.

Emrah, günlerden bir gün Saatçukuru'na vardı. [Saatçukuru dediğimiz yer bugünkü Iğdır. Şu anki Iğdır vilayetimizin eski adı Saatçukuru'dur.] Saatçukuru'na Emrah geldi, sordu:

— Burada âşıkların devran edeceği bir yer var mı? dediler ki:

— Var. Yakup Han'ın tekkeleri var, oraya git.

Emrah geldi oraya, içeriye girdi, baktı ki, sol tarafta bir oda, odada bir ihtiyar nene oturuyor ama nene baştan aşağıya nur topu, güzel bir nene.

— Bu kim? dedi.

Dediler ki kapıcılar:

— Yakup Han'ın anası...

— Yakup Han kim?

Dediler ki:

— Yakup Han buranın hanıydı, beyiydi; Şah Abbas onu esir alıp götürdü.

Gitti Emrah, nenenin elini öptü. O da Yakup Han'ın anası Cevher Hatun'du. Elini öptü:

— Oğlum, âşık, sen kimsin, nerelisin? diye sordu Cevher Hatun.

Dedi ki:

— Ben Ercişliyim.

— Adın ne?

— Emrah.

— Vay ocağın devrilsin Emrah; senin o saçı buçuk sevgilin Selvi yüzünden benim oğlumu da Şah Abbas aldı da götürdü.

Emrah dedi ki:

— Nene, kim bu Selvi?

— Ulan oğlum, Miroğlu Ahmet Bey'in kızı Selvi'yi Şah götürdü. Benim oğlum Yakup Han'ı da esir aldı götürdü ki, belki faydası olur da Selvi'yle evlenirin, deyince Emrah bayıldı, düştü. Çünkü Selvi'nin haberini almıştı neneden. Nene de şaşı:

— Ulan, buna ne oldu? Hemen emretti, hizmetçiler geldi, buna biraz su falan döktüler; ayıltılar.

— Ulan oğlum, sen deli misini?

Dedi ki:

— Nene, ben de Selvi'nin peşine gidiyorum. Âşık Emrah benim. Bu haberi verdin, sevdiğimden düştüm bayıldım.

Dedi:

— Oğlum, o zaman, hiç vakit geçirme, git İsfahan'a. Ben sana bir mektup yazacağım, o mektubu götür benim oğlum Yakup Han'a ver. Yakup Han, Şahın baş veziridir şimdi. Eğer o benim sütümü emmişse, senin sevgilin Selvi'yi sana verir.

Nene mektup yazıyordu. Aldı Emrah; bakalım ne diyordu burada:

*Ben de bu dünyaya geldim geleli
Benim yükü dönmez harmanım mı var
Küçükten bu aşka düştüm düşeli
Bu derdi çekmeye dermanım mı var*

*Eğer âşık isen maşuku yetir
Eğer tabip isen çaremi getir
Bana derler gam yükünü sen götür
Benim bu yollarda kervanım mı var*

Cevher Hatun yazıyordu mektubu:

— Oğul, ben senin iyiliğin için mektup yazıyorum. Hani kâğıt dediğim gam yüküdür, sen ise bana gam yükü diyorsun, dedi.

— Hele eğlen ana, eğlen:

*Ben Emrah'ım suyum nardan mükerrer
Haram oldu bana şerbet şekerler
Güzel sevdim diye adım çekerler
Benim yardan başka cananım mı var*

— Güzel sevdim diye adım çekerler, benim Hak'tan başka cananım mı var? dedi. Cevher Hatun mektubu bir zarfa koydu:

— Al oğlum, bunu cebine koy, götür İsfahan'a, dedi.

Emrah oradan kalktı, İsfahan'a doğru gidiyordu. Iğdır'da İran kapısı var, oradan hemen İran'a girilir. Tabii, İsfahan çok uzaktı. Emrah yollarda gidiyordu. Emrah gitmekte olsun, Şahın bağı bahçesi de barını vermişti. Bağban hemen her ağaçtan bir meyve kopartarak altın tepsi içerisine koydu ve tepsiyi Şah Abbas'ın önüne getirdi. Yakup Han'a verdi tepsiyi. Yakup Han dedi:

— Şahım sağ olsun. Selvihan bahçesi bar vermiş Şahım. Aha meyveleri sana geldi.

Şah, o meyveleri getiren bağbana çok büyük hediyelerde bulundu, bahşişler verdi. Emir verdi ki, düğün tutulsun. Daha Selvi'nin başka bir bahanesi kalmadı.

Selvi ile Nazlı da geceleri oturup köşkün bahçesinde, Emrah'ı sayıklıyorlar:

— Acaba Emrah ne oldu?

Şah Abbas emir verdi:

— Kırk gün kırk gece düğün olacak, kırk birinci günü ben Selvi ile zifafa gireceğim.

Düğün tutuldu, bu düğün günleri sayılmakta olsun, Emrah da gele gele, günlerden bir gün İsfahan'a girdi. Ocağın batmasın. Ama ne zaman girmişti İsfahan'a; toyun otuz dokuzunu günü ikindi zamanı İsfahan'a girdi Emrah. Şah Abbas o gece Selvi'yle zifaf olacak.

Emrah şehre girdi. Tabii, bu arada Şah Abbas emir vermişti. Kırk tane âşığı vardı, divan âşığı; o âşıkların başkanına, Âşık Abbas'a dedi ki:

— Oğlum, Âşık Abbas, bunları imtihan et; hangi âşık birinci olursa, benim güveylik elbiselerimi o giydirecek, onun dünyalığını verip, ahiretliğine karışmayacağım.

Âşık Abbas, Yakup Han'ın jüri başkanlığında âşıkları imtihan ediyordu. Otuz dokuz gün kıtan olmuştu, hemen hemen o gün birinci âşık seçilecekti. O günün ikindi zamanı Emrah İsfahan'dan içeri girdi. Baktı ki, bir kalabalık. Bir-iki kişiye sordu; dediler ki:

— Burada bir düğün var, o düğünde âşıkların yarışması var. Sen de git, o âşıkların içerisine karış, üç-beş kuruş kazanırsın. İsfahan büyük şehir, yolunu bulursun.

Emrah, gitti oraya; sazı omzunda, boynu bükük bir kenarda duruyordu. Yakup Han, o büyük Türk kahramanı Yakup Han şöyle karşıdan bir baktı. Baktı ki ne baksın; karşıda, boynunu bükük duran garip bir âşık. Ama hani kan ispat eder ya, Türk olduğunu ta karşıdan tanıdı, yani kanı kaynadı. Hemen askerlere emir verdi:

— Gidin, o âşığı bana getirin, dedi.

Geldiler:

— Gel, Yakup Han seni çağırıyor, dediler.

Emrah dedi ki:

— Ulan, bu Yakup Han acaba Cevher Hatun'un oğlu Yakup olmaya?

Geldi Yakup Han; heybetli bir adam, baş vezir:

— Âşık oğlum, nerelisin, özün nereli?

Dedi ki:

— Türkiyeliyim.

— Neresinden?

— Ercişliyim.

— Adın ne?

— Emrah.

Yakup Han ne bilsin hangi Emrah olduğunu?

— Oğlum, maden Türkiyelisin, ben de Türk'üm, ben de Saatçukurluyum, İğdirliyim; bu âşıklarla imtihan olacaksın. Eğer sen yenersen, Şahın güveylik

elbiselerini sen giydireceksin ki Şah dünyalığını verir, ahiretliğine karışmaz. Ben senden tarafım, seni birinci edeceğim.

Emrah dedi ki:

— Han sağ olsun. İyi de bunlar kırk tane âşık, bunlardan bana sıra gelene kadar aradan gün geçer. Bunların en başı kimse onunla atışma yapayım.

— O da doğru, dedi Yakup Han. Hemen Âşık Abbas’a seslendi. Geldi Âşık Abbas. Dedi:

— Bu âşık Türkiyelidir. Bu şimdi imtihan olacak; ama hanginizle olsun? Bana sıra gelene kadar gün geçer; hangisi en baştaysa onunla imtihan olayım diyor.

— Öyle mi dedi?

— Evet.

Âşık Abbas:

— Ne demek yani, bu geda benimle mi imtihan olacak; peki öyleyse, dedi. Sazlarını aldılar, karşılıklı oturdular.

Şimdi Emrah bunu yenecek, Şahın güveylik elbiselerini giydirecekti.

[Hani bir tane ağa varmış, ağanın da iki tane kızı varmış; Tuna ile Suna. Ağanın hizmetkârı çok gönüllü çalışıyormuş ki, belki ağa bir gün ya Tuna’yı, ya Suna’yı ona veriri diye umarmış. Güze kadar hizmetkâr öyle güzel çalışmış ki, ağayı böyle zengin etmiş.

Güz olmuş, ağa demiş ki, “Oğlum, hele şu ineği, danayı al, kendine mal edersin.”

Hizmetkâr demiş ki, “Ağam, benim gönlüm Tuna ya da Suna’da; senin gönlün inek ile danada.”]

Yakup Han’ın gönlü Emrah’a para kazandırmada, Emrah’ın gönlü de Selvihan’ı almada. Ama bundan ne Yakup Han’ın haberi vardı, ne de kimsenin; bir Allah biliyordu, bir de Emrah.

Âşık Abbas dedi ki:

— Oğlum, Emrah, sen söyle önce. Oğul, çırak önden söyler, usta peşinden yalanlarını toplar.

Mütevaziydi Emrah. Dedi:

— Buna basit sorular sorayım, cevap versin de mahcup olmasın bari. Aldı Emrah, bakalım ne söyledi:

Dinle sözlerimi hey Âşık Abbas

O nedir ki hara gider yolu var

O nedir ki Âdem ile dolanır

Tapa bilmez arın fendi feri var

— Dinle sözlerimi ey Âşık Abbas, o nedir ki hara gider yolu var; bu nedir ki Âdem ile dolanır, tapa bilmez arın fendi feri var, diyende, Âşık Abbas dedi ki Yakup Han’a:

— Han sağ olsun. Anımsayamadım, Emrah’a emredin, ikinci dalın danışsın.

Aldı Emrah ikinci dalı bendini:

O nedir ki boyanıktır boyağsız

O nedir ki yola gider ayaksız

O nedir ki doğar elsiz ayaksız

Kırk gün sonra bakar sanki eli var

— O nedir ki boyanıktır boyağsız, o nedir ki yola gider ayaksız, o nedir ki doğar elsiz ayaksız, kırk gün sonra bakar sanki eli var.

Bunlar bir ilimdir efendim. Âşık Abbas dedi ki:

— Han sağ olsun. Oyun üçtür illa ki. Son dalı bendini bir daha danışsın Emrah; eğer cevap veremezsem sazım onun olsun.

Aldı Emrah:

O nedir ki her dem herdem el ağlar

O nedir ki el değmeden yaralar

O nedir ki giyindiğini paralar

O nedir ki kanadında alı var

— O nedir ki her dem her dem el ağlar, o nedir ki el değmeden yaralar; o nedir ki giyindiğini paralar, o nedir ki kanadında Ali var, diyende; Âşık Abbas:

— Ben buna cevap veremem. Han sağ olsun, dedi.

Sazını Emrah'ın önüne koydu. Bütün çıraklar, kırk tane âşık da sazlarını getirip koydular. Emrah'ın önü oldu saz dükkânı. Ortada toplanan paraları, bir heybe altını getirdiler, Emrah'ın önüne döktüler:

— Bu paralar da senin, bu sazlar da senin, Şahın güveylik elbiselerini de sen giydireceksin, dedi Âşık Abbas.

Emrah dedi ki:

— Gelin, bu sazlarınızı alın; ben sazı ne edeceğim, saz dükkânı mı açacağım?

Herkese sazlarını verdi. O paraları da imam Kazım Hazretlerinin türbesinde bütün fakir fukaraya dağıttı Emrah, bir heybe altın; kendine bir kuruş bile ayırmadı.

Yakup Han dedi:

— Oğlum, ne yapıyorsun sen? Burası İsfahan, büyük şehir; sen cebine bir kuruş para ayırmadın. Hiç olmazsa Şahın verdiği parayı bir tarafa ayır, cebine koy.

— Haydi, bakalım, dedi; hemen karar yazıldı:

— Türkiye'den gelen Âşık Emrah bütün âşıkları bağlamıştır, Şah Abbas'ın güveylik elbiselerini o giydirecektir.

Jüri bunu imzaladı, Yakup Han da onayladı. Fermanı aldı Yakup Han, cebine koydu, Emrah'ı yanına aldı, kendi atına bindi.

Emrah yayan, Yakup Han atın üstünde gidiyorlardı. Emrah, cebinden mektubu çıkardı; dedi ki:

— Han sağ olsun. Sen Saatçukurlu musun?

— He, dedi Yakup Han.

— Ha bu mektubu al.

Mektubu aldı, açtı ki Yakup Han, anası Cevher Hatun’dan geliyordu. Yakup Han yedi yıl olmuştu anasından ayrılalı. Gözlerinden nisan yağmuru gibi yaş geldi, ağladı:

— Ey koca Emrah, ulan, Selvi’nin Emrah’ı sen misin? Ulan oğul, bugün toyun sonu, bu gece Şah zifaf olacak. Senin işin, seni ve beni yaradan Cenabı Allah’a kalmış durumda. Ama oğlum bak, gidiyoruz Şah divanına; şahlar, padişahlar merhametsiz olurlar, onlara güven olmaz. Ola ki zülfüyâra dokunmaya-sın; dokunursan ortalık kan deryası olur, dedi.

Yakup Han böyle dedi ya, ölüm Emrah’ın gözünde bal şerbetiydi:

— Tamam, han sağ olsun, dedi; ama Emrah’ın aklındaki başkaydı.

Şah Abbas da Selvi’nin tefsirini yaptırmış, başucuna asmıştı. Selvi’nin tefsirini, fotoğrafını yaptırmış, altın çerçeve içerisine koymuş, çerçevenin dört-kenarına da altından top takılmıştı. Altın çerçeve içinde Selvihan’ın resmi Şah Abbas’ın arkasında asılıydı, yani makam tahtının arkasında.

Geldiler saraya. Yakup Han atından indi, atı tavlaya çekildi. Kendisi ilerledi, Emrah’ı bıraktı salonda. Şah Abbas’ı selamladı, el etek öptükten sonra, yedi adım geri çekildi, el pençe divan durdu. Belgeyi takdim etti:

— Şahım sağ olsun. Senini kırk tane âşığın Emrah isimli bir âşık yendi; güveylik elbiselerini o giydirecek.

Şah Abbas dedi ki:

— Ey Yakup Han, ben, Emrah isminde bir âşık tanımıyorum; bu hardan gelmiş?

Dedi:

— Şahım sağ olsun. Türkiye’den gelmiş.

— Ha, aferin, aferin! Yenmişse tabii ki o giydirecek benim güveylik elbiselerimi. Ben onu kızıla donatacağım baştan aşağı. Al içeri, bakayım, şu Emrah nice bir adamdır, nice bir âşıktır, dedi.

Emrah içeri girdi, Şahın elini eteğini öptükten sonra yedi adım geri çekildi, el pençe divan durdu. Şah emretti, Emrah’ı oturttu. Emrah bir sandalyeye oturdu.

— Emrah, oğlum, özün nereli? diye sordu Şah Abbas.

Dedi:

— Efendim, şahım sağ olsun; Türkiyeliyim.

— Peki, oğlum, dedi, Yakup Han’a emretti. Ama Emrah’ın gözü Selvi’nin tefsirindeydi. İşte hikâyenin heyecanlı yerlerinden biri... Çünkü burada çok olaylar, çok tehlikeli olaylar olacak... Ocağın devrilsin, gene başın belaya girecek.

İyi bir Şah divanıydı. Şah:

— Söyle Âşık Emrah’a, bize danışsın, görelim nice âşıktır, dedi.

Yakup Han:

— Emrah, kurban olayım; aman bir yanlış söz etme, dedi.

Emrah’ın gözü şöyle pencereden aşağıya bakıyordu. Cezalandırılan insanların kimisinin gözlerine mil atılıyor, kimisinin kafası kesiliyor, cenazeleri hocalar yıkıyor, defnediyor; ama Emrah, o ölen insanların, o cezalandırılan insanların o cezasını bal şerbeti gibi görüyordu. Kendisi için ölümü artık tamamen seçmiş bir duruma geldi.

Emrah aldı sazı eline; bakalım, o tefsire bakarak ne diyordu. Şahın sağında altı vezir, solunda altı vezir oturuyordu. Bakalım Emrah ne diyordu:

Derdim çok büyüktür ey İran Şahı

Bir peri peykerin derdi bendedir

Dört taraftan zincir toplar içinde

Bir peri cananın derdi bendedir

— Derdim çok büyüktür ey İran Şahı, bir peri peykerin derdi bendedir; dört taraftan zincir toplar içinde, bir peri cananın derdi bendedir, dedi ya, Şah Abbas ve vezirler anladılar ki, Şahın başucundaki tefsiri söyler bu âşık. Çünkü orada başka bir altın çerçeve içerisinde resim yoktu. Şah biraz şüphelendi, Yakup Han’a söyledi:

— Yakup Han, söyle, Emrah nice danıştı? dedi.

Aldı Emrah ikinci dalı beytini:

Tahtın mücevherdir tacın zümrüt taş

Layıktır şanına libaslar taş taş

Sende bir cevherdir altın bir nakkaş

Şahım o güzelin derdi bendedir

— Sende bir cevherdi altın bir nakkaş, Şahım bu güzelin derdi bendedir. Şah anladı ki, âşık onun başucundaki tefsire danışır. Kendi kendine dedi; “Ulan, nasıl olur da bu benim yedi senelik nişanlımı benim divanımda ağzına alır?” O anda Şah bir tatlı istedi:

— Bana bir tatlı gelsin, dedi. Şahın bir hizmetçisi vardı, adı Mirza Kulu; ama aslı kız. Onun kız olduğunu bir tek Şah biliyor, bir de Allah biliyor. Hizmetçinin kız adı da cevahir’di. Şah, erkek elbisesiyle bunu hizmetçi almıştı, adı da Mirza Kulu’ydu.

— Mirza Kulu, bana bir tatlı getir, dedi. Mirza Kulu tatlıyı getirende, Emrah aldı üçüncü dalı bendini. Şöyle diyordu son bendini:

Emrah doğmuş günün erdi zevale

İnceldi bu haddim döndüm hilale

Hele lütfeyle Cevahir elde piyale

Şahım bir güzelin derdi bendedir

— Emrah doğmuş günün erdi cevale, inceldi bu haddim döndüm hila-
le; lütfeyle Cevahir elde piyale, Şahım bir güzelin derdi bendedir, dedi ya, Şah
şaştı.

— Ulan, bunun Cevahir olduğunu bu âşık ne biliyor? Herhalde bunda
gönlü var. Allah vere de bunda gönlü ola. Ben bunu buna vereyim gitsin.

Artık daha Şah her şeyden vazgeçti:

— Benim Selvi'mi ağzına almasın bu âşık, kimi alırsa alsın, dedi. Şahın
birkaç tane daha karısı vardı; “Ulan, bu kızın Cevahir olduğunu bir ben bilirim,
bir de Allah bilir; bu ne bilir ki?” dedi kendi kendine:

— Ey Yakup Han, bu âşık kendini Hak âşığı gösteriyor bana. Evet, bu
oğlan bildiğiniz aslında kızdır. Adı Mirza Kulu, ama aslında Cevahir'dir adı,
kızdır. Bunun Cevahir olduğunu, kız olduğunu bir ben biliyorum, bir de bizle-
ri yaratan Allah biliyor. Bu âşık, Hak âşığı gösterdi kendini bana. Şimdi söyle
kendisine, ben kalbimde bir muamma tutacağım; eğer bu muammayı bilirse,
ben bunun dünyalığını verip, ahretliğine karışmayacağım, Hak âşığı fermanı
yazacağın buna. Ama ilemezse burada boynunu vurduracağım, dedi Şah.

Eyvah, eyvah!

Yakup Han:

— Emrah, oğul, Şah kalbinde bir muamma tutacak; buna cevap verirsen
ver, vermezsen boynunu vurduracak, diyende, Emrah dedi ki:

— Ey Yakup Han, gaybı bilmek, gaybı bildirmek Allah'a mahsus; ama...

Allah-u Teâlâ, ilham ettiği, istediği kuluna gaybı bildirmeye kadirdir.
Çünkü her şey, mülk onun elindedir.

Şah neyi tutmuştu kalbinde, biliyor musunuz? Yatak odasında tarla kuşu
diye bir kuş vardı Şahın, tarla kuşu. Bu kuşu da İran Şahına Hindistan Padişahı
hediye göndermişti. Bu kuşu kalbinde tuttu; ama kalbinde tuttuğunu bir Şah
biliyordu, bir de Allah.

— Evet, evladım, danış bakalım, dedi.

Aldı Emrah:

— Ey yeri göğü yaratan Allah'ım, söylemek benden, söyletmek senden.

Bir Şah divanıydı; Emrah garibandı, kimsesizdi, Allah'tan başka kimsesi
yoktu. Ama en büyük gücün, en büyük kuvvetin de Allah olduğunu unutmaya-
caksın. Allah onun yanındaydı, aldı Emrah, yumdu gözünü, başladı söylemeye.
Emrah'a bade veren o pirler gözünün önüne getirmişti Şahın kalbinde tuttuğu-
nu. Emrah başladı söylemeye:

Şanınla birlikte ey İran Şahı

Söylenir dillerde adı terlanın

Gezer elden ele namı dillerde

Semaya ser çeker ahi terlanın

— Şanınla birlikte ey İran Şahı, söylenir dillerde adı tarlanın; gezer el-
den ele namı dillerde, semaya ser çeker ahi tarlanın, diyende, Şah Abbas:

— Pes maşallah, Emrah, söyle; benim tarla kuşum kaç yaşında? diye sordu.

Aldı sonunu Emrah:

Semaya ser çeker Emrah'ın ahi

Burada yardımcısı yüce Allah'ı

Sana hediye etti Hindistan Şahı

Tam kırk sekiz oldu yaşı tarlanın

— Semaya ser çekti Emrah'ın ahi, burada yardımcısı yüce Allah'ı; sana hediye etti Hindistan Şahı, tam kırk sekiz oldu yaşı tarlanın, dedi ya, Şah Abbas:

— Pes maşallah! Aferin Emrah, çok güzel, hemen Emrah'a bir Hak âşığı ferman yazılsın, diye emir verdi.

— Peki, ama Emrah, senin dilinin altında bir şey var, dedi. Şah anlamıştı:

— Senin benden bir isteğin var mı? İstiyorsan seni mücevhere, altına gark edeyim yollayım.

— Yok, Şahım, benim mücevherde, altında gözüm yok, dedi.

— Peki, ne diyorsun o vakit, benden isteğin ne?

— Efendim, âşıklar ifadesini sözle değil, sazla verirler, dedi.

Emrah düşündü:

— Şimdi ben Selvi'den başlasam olmaz, Nazlı'dan başlayayım en iyisi.

Yakup Han:

— Aman Emrah, kurban olayım, zülfüyâra dokunma, ortalık kan deryası olur, dedi.

Şahın sağında altı, solunda altı, toplam on iki vezir, onlar da artık epeyce yorulmuş, gözleri kapanmak üzeredir. Vakit geçmiştir epey, gece olmuştur. O vezirler de:

— Ulan, hayırlısıyla bir kelleyi sağ salim kurtarsak gitsek bari. Bu âşık biraz aksi bir adama benziyor. Baksana, bu ne diyor, bir şeyler söylüyor, Şahın sevgilisi olan Selvi'ye söz attı bu, diyorlardı kendi kendilerine.

— Haydi, bakalım oğul, söyle, dedi Şah. Aldı Emrah.

Aldı Emrah, bakalım burada ne diyordu Şah Abbas'a:

Evet, Şahım çok dert çektim

Yolunda hele Nazlı'nın

Ateşi cismimi yakar

Kül eder hele Nazlı'nın

— Evet, Şahım çok dert çektim, yolunda hele Nazlı'nın; ateşi cismimi yakar kül eder hele Nazlı'nın.

Şah Abbas şaşı:

— Ulan, bu Nazlı'yı nereden tanır? Vallahi, bu biraz sonra bizim evdeki karıları, hatunları da bir bir tanıyacak. Amma da bela aldık başımıza yahu, dedi kendi kendine.

Yakup Han"a emretti:

— Yakup Han, hele bir daha danıştır Emrah'ı.

Aldı tekrar Emrah:

Hele doymak doymak

Olur mu şekere doymak

Bin şeker dudağı kaymak

Belenmiş bala Nazlı'nın

Şah Abbas kızdı:

— Yakup Han, bu âşık ne söylüyor yahu, bu ne danışır böyle? Nasıl olur der, Selvi'nin yanında Nazlı'nın dudağı bala bulanır? Söyle bu âşığa, güzel konuşsun, ağzını toplasın.

Yakup Han:

— Emrah, kurban olayım, ne yapıyorsun; yapma, etme Allah aşkına, dedi.

Aldı Emrah:

Eline almış asasını

Ben çekerim gam tasanın

Vallah vermem bir busesin

Bin tümen pula Nazlı'nın

Şah iyice kızdı; "Yahu, nasıl olur, Selvi'nin yanında Nazlı'nın bir busesi bin tümen pul eder? Söyle Yakup Han bu âşığa, âşık biraz güzel konuşsun."

Yakup Han dedi:

— Aman Emrah, oğlum, ne yapıyorsun?

Aldı Emrah son dalı bendini:

Gül topladım deste deste

Armağan gönderdim dosta

Sefil Emrah düştü hasta

Yatar dizinde Nazlı'nın

— Gül topladım deste deste, armağan gönderdim dosta; Sefil Emrah düşer hasta, yatar dizinde Nazlı'nın, diyende, Şah Abbas:

— Cellât, diye seslendi.

Hemen iki tane cellât içeri girdi, Emrah'ı aldılar. Emrah dedi ki:

— Ey Şahım, sen bir şahsın, ben de bir garip kulum. Ama unutma ki, seni de, beni de yaratan bir Cenabı Allah var. Benim gibi nice kulların var; öldürürsün de, asarsın da, kesersin de. Ama yarın o Cenabı Allah'ın divanını düşün, bu hayat baki değil Şahım.

[Öyle ya beyler; dünyada hiçbir şeye güvenmeyin. Ne gençliğe, ne varlığa, ne makama, ne mevkie, hiçbir şeye güvenmeyin. Çünkü ben bir şiirimde

diyorum ki, “Erlik kispetidir yiğidin donu, kiloya eş etme koskoca tonu.” Cumhurbaşkanı da olsan, en sonu gider bir mezara yol alırsın. Cumhurbaşkanından üst bir makam var mı; yok. Onun da sonu ora.]

Onun için, Emrah, Şah Abbas’ı uyardı:

— Evet, boynumu vardı Şahım; müsaade edersen, dilime üç kıta söz geldi, bunu söyleyeyim, ondan sonra vur boynumu.

Şah Abbas müsaade etti:

— Söyle bakalım, dedi.

Aldı Emrah. Artık daha işin sonuna gelmişti, ne olacaksa olacaktı:

*Kolum bağlı huzurunda gelmişem
Beni yakma sende yanarsın Şahım
Hayat boyu nice cefa görmüşem
Bilmem beni niye kınarsın Şahım*

*İstersen han ol istersen paşa
Dünya Süleyman’a kalmadı hâşâ
Dünya merdivendir çıkarsın başa
Birgün de geriye dönersin Şahım*

*Ahirette o gönüller bir gün uyanır
İçer ecel şarabından boyanır
Ölüm kapısına gelir dayanır
Birgün cansız ata binersin Şahım*

Şah Abbas:

— Evet Emrah oğlum, söyle; benden son isteğin ne, onu söyle, dedi.

Aldı Emrah son sözünü:

*Ben Emrah’ım damdan dama atıldım
Kul oldum da her diyarda satıldım
Selvi’nin derdinden yandım yakıldım
Sen de bencileyin yanarsın Şahım*

— Ben Emrah’ım tundan tuna atıldım, kul oldum da her diyarda satıldım; Selvi’nin derdinden yandım yakıldım, sen de bencileyin yanarsın Şahım.

Böyle demesiyle, Şah Abbas tahtından kelle üstü düştü bayıldı. Bayıldı ya, on iki vezir, bir de Yakup Han hep birden dediler:

— Bu kalkarsa hepimizin boynunu vurdurur.

Şah Abbas, merhametli, adaletli olduğu kadar, çok da zalimdi.

Yakup Han dedi ki:

— Emrah, ne yaptın oğlum; hepimizin hayatını söndürdün. Sadece bir senin değil, hepimizin boynunu vurdurur Şah.

Emrah:

— Vallahi vurdurursa vurdursun, dedi. Emrah ölümden korkmuyor ki, niye telaş etsin.

Şah Abbas birdenbire ayıldı. Yakup Han kendisine bir tatlı verdi, Şah bunu içti, düşündü. Düşündü ki:

— Yahu, bu adam Hak âşığı olmasa, benim gibi bir şahın huzurunda yedi senelik sevgilimin adını ağzına alamazdı.

Öyle ya sevgili dostlar; bir adam gidip de bir adamın nişanlısı için:

— Ben bunu alacağım, diyebilir mi? Sıradan bir insan da olsa, kimse bunu kabul etmez.

— Bu oğlanda bu Hak âşıklığı olmasaydı, bu Selvi'yi ağzına almazdı. Kız da Hak âşığı olmayaydı, böyle yedi sene beni bekletmezdi, bağı diktirip de beni yedi sene bekletmezdi. Demek ki bunlar birbirine âşık.

Şah tatlıyı içti, kendisine geldi:

— Emrah, sen bu Selvi'yi nereden tanıyorsun?

Emrah düşündü, dedi ki:

— Desem ki Selvi bir bey kızı, ben onun kapıcısının oğluyum, muhatap olmadığımız için boynumuzu vurdurur.

Öyle ya sevgili dostlar; her kuş emsaliyle uçar, davul bile dengi dengine çalar.

Emrah düşündü; dedi ki, “Ben Selvi'yi kendime emmi kızı edeyim.”

Dedi ki:

— Şahım sağ olsun. Selvi benim amcamın kızı. Küçükten beşik kertmeye pir elinden badeliyiz.

— Tamam, oğlum, dedi Şah:

— Duydunuz mu vezirler; Yakup Han, duydun mu?

— Duydum Şahım, dedi Yakup Han.

O vezirlere dedi:

— Kalkın, evinize gidin.

Vezirler:

— Şükür, kelle kurtuldu, kendimizi kurtardık, kaçtık, diye sevindiler.

— Yakup Han, duydun mu?

— Duydum.

— Şimdi gideceğim oğlum, kızı imtihan edeceğim; eğer Selvi de senin dediğin gibi derse, sizi birbirinize yazan Cenabı Allah, benim ayırmaya ne hakkım var? Yok, aksi bir cevap verirse, ikinizi de doğrar doğrar öldürürüm, ona göre, dedi.

— Tamam Şahım.

O zaman Emrah köşkte oturdu, Yakup Han ile Şah Abbas gidiyordular. Nereye gidiyordular; Selvihan'ın köşküne doğru gidiyordular. Selvihan da kırk tane cariyeyi sıraya dizmişti, telefon vazifesi. Şah gelecek, birinci cariyeye söyleyecek zıfak olacağını, birinci cariyeye ikinciye, o üçüncüye, böyle böyle kırka kadar söyleyip, kırkinci cariyeye de Selvihan'a durumu haber verecekti.

Bunlar Selvihan bağına doğru giderken, Emrah dedi ki:

— Ulan, eğer kız bir aksi ifade verirse gel gör şimdi, Şah, Selvi'yi de öldürür, beni de öldürür.

Emrah, pencereyi açtı, öyle baktı ki, bir rüzgâr esiyor Selvihan bağına doğru. Aldı sazını. Görelim ki Emrah esen rüzgârla Selvihan'a, Selvisine ne haber verecekti. Şöyle diyordu:

*Hele al bu haberimi esen rüzgâr
Estikçe yarım bir haber eyle
Hafifçe dokunup zülfün teline
Selam ver dört yana bir nazar eyle*

Emrah:

— Hafifçe dokunup zülfün teline, selam ver dört bir yana bir nazar eyle, deyince, Allah-u Teala o rüzgârla Selvihan'ın kulağına bu sözü götürmüştü.

Selvihan:

— Nazlı, Emrah gelmiş, dedi.
— Kız, ne bilirsen?
— Vallah Emrah geldi, dedi.
— Allah Allah! dedi Nazlı.

Aldı ikinci dalı bendini Emrah:

*Hazır ol ki kulluğunda durasan
Ay yüzünü haki paya süresen
Her ne sorar ise cevap veresen
Alırsa özün nur pazar eyle.*

— Yüzün hak et ayağına süresen, hazır ol ki kulluğunda durasan; her ne sorarsa cevap veresen, alırsa özün nur pazar eyle.

İkinci hane de rüzgâr tarafından Selvihan'ın kulağına gitmişti. Selvihan ile Nazlı birer kâse, birer bardak zehir hazırlamıştılar kendilerine. Eğer Şah zifafa gelirse, o zehirleri içip ikisi de öleceklerdi. Çünkü Selvi Hak âşığıydı; onun maşukasından başka, âşığından başka hiçbir kimseyle evlenme hakkı, evlenme yetkisi yoktu.

Selvi önündeki zehri tuttu, yere attı:

— Nazlı, sorma; Emrah geldi, dedi.
— Kız, ne bilirsen? dedi Nazlı.

Aldı Emrah üçüncü dalı bendini, son hanesini şöyle söyledi:

*Kulunun emeği olur mu heba
Böyle vaat etmişti yaratan Hüda
Rıcam budur senden ey badi saba
Emrah geldi diye bir haber eyle*

— Kulunun emeği olur mu heba, böyle vaat etmişti yaratan Hûda; ricam budur senden ey badi saba, Emrah geldi diye bir haber eyle, diyende, Nazlı da önündeki zehir kâsesini yere saçtı. O anda da Şah Abbas birinci cariyenin yanına geldi. Yakup Han birinci cariyeye söyledi ki:

— Kızım, Selvi hanıma söyle, Şah zifaf olmayacak, Selvi'den bir-iki söz sorup dönecek.

Hemen o cariyeye buna, bu cariyeye ona, derken kırkinci cariyeye Nazlı'ya, Nazlı da Selvi'ye haber etti:

— Şah geliyor, zifaf olmayacakmış, sizden bir ifade sorup dönüp gidecekmiş.

Şah Abbas ve Yakup Han, Selvi'nin köşkünden içeri girdiler. Selvi ile Nazlı, yüzleri peçeli, elleri eldivenli, Şahı karşıladılar, Şah ile Yakup Han'ı. Şahın kollarına girdiler, Şahı getirdiler, koltuğa oturttular, Yakup Han'ı da oturttular.

Şah:

— Selvi, kızım, diyende, Selvihan şüphelendi: “Allah Allah! Bu bana kızım dedi, acaba bunun sebebi ne?

— Kızım Selvi, senin memlekette kimin var? dedi.

Selvi düşündü, dedi ki kendi kendine:

— Şimdi Emrah'ı desem, desem ki benim kapıkulumun oğlu, muhatap olmadığımız için ikimizin de boynunu vurdurur.

Dedi ki:

— Şahım, benim memlekette iki tane kardeşim var, babamı siz öldürdünüz. Kardeş dediğim ciğerdir, ciğere doyum olmaz; ama bir de amcamın oğlu Emrah vardır. Küçüklükten beşik kertmeyiz, pir elinden badeliyiz.

Allah'ın hikmeti, o da aynı ifadeyi verdi.

Şah Abbas:

— Kızım, Selvi, sen benim bundan sonra dünya ahret kızım, evladımsın. O dediğin Emrah geldi, benim köşkümden oturuyor, sana müjde veririm, diyende, Selvihan kalktı, Şahın ayaklarına kapandı, ayaklarını öptü. Dedi ki:

— Şahım, Allah seni dünya ahret saadetinde kavuştursun; sen beni masukuma kavuşturdun.

— Kızım, sizi birbirinize yazan Allah'tır; benim ne hakkım var ayırmaya? O Emrah geldi, o Emrah'la senin düğününü, toyunu tutacağım, kırk gün kırk gece toy düğün yapacağım size, dedi.

Şah geldi, Emrah'a dedi ki:

— Emrah, oğlum, Selvi de senin dediğinin aynısını dedi, Sizi birbirinize yazan Allah; benim ne haddime sizi ayırmak? Size burada kırk gün kırk gece toy düğün edeceğim, seni de yanımda eğleyeceğim.

Eh, Emrah'ta benim gibi akıl ne arar?

— Yok, Şahım; ben, Selvi'yi götüreceğim, memlekette düğün edeceğim, babam, anamın yanında, dedi Emrah.

— Baban, anan buraya da gelir, getirtirim; etme, eyleme, dedi Şah Abbas.

— Şahım sağ olsun. Ben nasıl yaparım; babam, anam Erciş'te. Ben, Selvi'yi Erciş'e götüreceğim, toyumu, düğünümü orada tutacağım, diyende, Şah Abbas ne kadar da ısrar ettiyse de, Emrah kabul etmedi. Bunun üzerine Şah Abbas bir ferman yazdı:

— Hükmüm altındaki bütün ülkelerde, her yerde Emrah ile Selvi birbirine âşıktır, birbirinin sevgilisidir; bunlara her kim bir kötülükte, her kim bir kemlikte bulunursa, en başta düşmanı ben olam. Bunlara dost olanın da en başta dostu ben olam, dedi, fermanı yazdı, imzaladı. Emrah, fermanı cebine koydu. Şah Abbas, Emrah'ın yanına bir bölük de asker kattı; birkaç tane deve, at yüküyle çeyizini, çeyiz eşyalarını da kattı. Emrah yola düştü, gidiyordu. Nereye gidiyordu; memleketi olan Van'ın Erciş kasabasına gidiyordu.

Günlerden bir gün, Emrah, Şah Abbas'ın maiyetine verdiği askerlerle beraber korumalı olarak, sağ selamet Erciş'e vasil oldu. Erciş'e vasil oldu, Şahın askerleri geri döndüler, Emrah ile Selvi geldiler babasının evine. Eh, Emrah'ın babasının evi fakir bir evdi.

Emrah dedi ki:

— Selvihan, sen bu eve sığmazsın.

Selvihan dedi ki:

— Tek elim elinde olsun, yerim çarık duldası olsun. Senin baban Âşık Ahmet'in bu kaz kulübesi gibi ufak evi bile benim için bir saray, bir köşk sayılır.

Selvi'yi babasının evine indiren Emrah, Selvi için bir köşk yaptırmaya karar verdi. Hani parası çoktu artık Emrah'ın, zenginleşmişti. [Köşk, bugünkü Van'ın Erciş kasabasının Çelebibabâğ semtindeydi. Orada Emrah Köşkü, Emrah Kalesi diye bir kale de hâlâ durmaktadır Hikâyenin şekli gibi.]

Emrah orada köşkü yaptırırken, size Selvihan'dan haber verelim.

Dedik ya, Selvihan'ın iki tane kardeşi vardı. Yani Miroğlu Ahmet Bey'in oğulları iki tane kalmıştı. Bu kardeşleri geldiler, Emrah'a dediler ki:

— Emrah, olmaz mı, Selvi bizim evimize gelsin, bize de bir misafir olsun.

Emrah da kabul etti. Bunlar Selvi'yi, bacılarını eve götürdüler, Nazlı'yla beraber. Birkaç gün orada kaldılar. Emrah da köşk yaptıırıyordu Selvihan'a.

Kardeşleri, Selvi'ye dediler ki:

— Selvi, bu Emrah bizim kapıkulumuzun oğlu. Ayıp değil mi, senin muhatabın mı, senin emsalin mi sen bunu alıyorsun? Bunu almayacaksın.

Selvi kabul etmediyse de, bunlar hiç kabul etmedi. Aradan birkaç gün geçti, bunlar develeri, atları hazırladılar, birer tane sandık yaptırdılar marangozda; bu sandığın birine Selvi'yi, birine de Nazlı'yı koydular, devenin hendecine bunları bağladılar, bir yarı gecede hareket ettiler. Erciş'ten ver elini nereye gidiyorlardı; Tiflis'e gidiyorlardı.

Hani hikâyenin başında Tiflis Valisi Kuğu Han vardı, işte o Kuğu Han, Miroğlu Ahmet Bey'in kardeşiydi, Selvi'nin de amcasıydı. Kardeşleri, Selvi'yi, amca-

ları Kuğu Han'ın yanına götürmeye karar verdiler ve yola düştüler, gidiyordular.

Bunlar gitmekte olsun, biz haberi kimden verelim; biz haberi Emrah'tan verelim.

Emrah da köşkü yaptıırıyordu. Aradan böyle bir hafta kadar geçti. Hiç bilmiyordu ki, Selvihan ile Nazlı kaçırılmış. Emrah öyle biliyordu ki, Selvi, kardeşlerinin evinde misafirliğe gitmiş. Ne bilsin? Öyle ya, insan başa gelecek şeyi bilmez; zaten bilse insan başına gelecek şeyi, tedbirini alır.

Emrah, köşkü yaptıırıyor; köşkün başında, ustaların, amelelerin başında duruyordu. Bir adam geldi:

— Yahu Emrah, ne yaptıırıyorsun sen? dedi.

Dedi ki:

— Selvihan'a köşk yaptıırıyorum.

— Oohoo, sen değirmeni yitirmişsin, çağ çağını arıyorsun."

— Ne oldu?

— Daha ne olacak yahu; Selvi yok ki. Kardeşleri bundan bir hafta evvel Selvi 'yi alıp götürdüler.

— Nereye götürdüler?

— Nereye götürdüklerini nereden bileyim? dedi.

Eyvah, eyvah! Emrah kalbinden vurulmuşa döndü. Gitti kardeşlerinin evine ki, Selvi'nin kardeşlerinin evi bomboş, hiç kimse yoktu. Sordu komşularına, dediler ki:

— Vallahi yarı gecede yüklenmiş gitmişler; ama nereye gittiler, ne ettiler, bir Allah bilir, bir de onlar biliri.

Emrah geldi köşkün başına, aldı sazı eline; bakalım ne diyordu orada:

Yüz bin minnet ilen bir bağ becerdim

Bağı bn besledim el aldı gitti

Gözüm yaşı ırmak oldu çağladı

Çalkalayıp dünyayı sel aldı gitti

Emrah söylüyordu, o köşkü yapan ustalar, ameleler şaşmıştı:

— Yahu Emrah, ne oldu? dediler.

— Eğlen hele, eğlen, dedi:

Âşıklar yürekten manayı dedi

Aslan yatağına yetiştı kedi

Ben bağ edecektim yâd eller yedi

Hoyrat dost bağından gül aldı gitti

Emrah söylüyordu, dinliyordu çevredeki çalışanlar:

Nazlı yârin kem haberi geliptir

Dostlar ağlar düşmanlarım gülüptür

Dediler ki Sefil Emrah ölüptür

Kimi kazma kürek bel aldı gitti

— Nazlı yârin kem haberi geliptir, dostlar ağlar düşmanlarım gülüptür; dediler ki sefil Emrah ölüptür, kimi kazma kürek bel aldı gitti.

Bu deyişi diyen Emrah evine geldi. O günlerde de Emrah'ın annesi vefat etmişti. Bir ihtiyar babası kalmıştı, başka kimsesi kalmamıştı:

— Baba ben gideceğim Selvi'nin peşine.

— Ulan yavrum, etme, eyleme; Selvi bir bey kızı, sen ise bir kapıcı, bir hizmetkar çocuğu. Selvi'yi sana vermezler yavrum. Bak, yedi sene peşinden boşuna dolandın. Aha getirdin, kardeşleri elinden aldı gittiler yavrum. Nereye gittikleri de belli değil. Gel etme yavrum, beni bu ihtiyar çağımda yalnız bırakma. Annen de öldü, beni bir başıma bırakma, dedi babası.

O zaman aldı sazı eline Âşık Ahmet, şöyle diyordu Emrah'a. Bakalım ne diyordu:

*Dünyada umudum bir evladım sen
Gitme balam koyma pirlikte beni
Hasretlik yoluna dayanmaz beden
Gitme yavrum bu pirlikte koyma beni*

Aldı Emrah. Görelim bakalım, ne diyordu babasına:

*Nazlı yâri kardaşları götürdü
Peşi sıra yana yana giderim
Dağlar engel olsa kesse önümü
Yolum düşer bir ormana giderim*

Aldı Âşık Ahmet, bakalım ne söylüyordu:

*Ben Âşık Ahmet'im sözün de bana
Zalim felek yine çıktı meydana
Selvi bir bey kızı vermezler sana
Yavrum gitme koyma pirlikte beni*
Aldı Emrah son sözünü:

*Ben Âşık Emrah'ım yandım
Bu fani dünyaya nasıl inandım
Selvi'yi vefakâr bir canan sandım
Ölsem yine yana yana giderim*

Bu deyişmeler bittikten sonra, Âşık Ahmet dedi ki:

— Oğlum, artık ben de yaşlıyım, kimsem yok, sen nerede ben de orada. Beraber gideceğiz, ben de geleceğim.

— Aman baba, etme eyleme; gurbet çok fenadır, cefalıdır. Baba, gurbetin sefası yoktur, sen ihtiyarsın, dayanamazsın.

— Yavrum, dayanamazsam da ölürüm. Ben her nerede ölürsem oğlum, elinle benim mezarımı kazar, elinle beni kabre koyar, üstümü örter, çıkar gidersin. Ben senden asla ayrılmam.

Öyle ya sevgili dostlar; baba-evlat en yakındır. Evlat acısı da hiçbir acıya benzemez. Derler ki, dünyada evlat acısından, ahrette de kabir azabından Allah esirgesin.

Efendim, sözü uzatmayalım.

Emrah sazını aldı, Âşık Ahmet de sazını aldı, düştüler yola. Gidiyordular. Tabii, piyade gidiyordular. Çıktılar Erciş'ten. Ne tarafa; bilmiyorlar. Meğer Tiflis'e gitmişler. Tiflis, malumunuz, Gürcistan'ın bugünkü başkenti. Tiflis'e götürmüşlerdi Selvi'yi; ama bunlar bilmiyordular. Bunlar farklı bir istikamete, Erzurum yönüne doğru geliyordular.

Gele gele, günlerden bir gün Erzurum'a vasil oldular. Tabii, Van'dan Erzurum istikametine geliyordular. Erzurum'a vardılar, Erzurum'da Kaşıkçılar içerisinde bir kahveye sazlarını astılar:

— Ulan, iki tane âşık gelmiş, dediler, o merakla toplanıp kahveye geldi millet.

Hele buradan bakalım ki nerelere gidecek. Aldı Emrah, bakalım Erzurum'a ne diyordu:

*Ne güzel dağların vardır heybetli
Tarihlerde vardır şanın Erzurum
Hele Palandöken dağların var heybetli
Dadaş kokar her bir yanın Erzurum*

*Geldim Erzurum'a yaparım gezi
Nice âşık yazmış sana çok tezi
Selçuklu Türklerinin ilim merkezi
Meşhur olur kahramanın Erzurum*

*Ben âşığım burada saklı tarihi cihanın
Maneviyat kokar senin her bir yanın
Her yerde söylenir tarihte şanın
Meşhur olur âlimlerin Erzurum*

Erzurum'da birkaç gün misafir olduktan sonra Erzurum'dan çıktılar, Ilıca istikametine gidiyordular:

— Ey baba ey, Selvi'ye kavuşana kadar ne tıraş olacağım, ne hamam edeceğim, dedi Emrah.

— Aman yavrum, etme, yapma oğlum. Tıraş olmadan, hamam etmeden olur mu hiç oğlum?

— Olur, baba. Selvi'ye kavuşana kadar yapmayacağım, dedi,

O anda baktılar ki şu Ilıca üzerinde bir bölük turna gidiyordu. Turnaların katarı önde, bir tane turna ne kadar yapıyorsa katara kavuşamıyordu:

— Baba, işte şu turnalar var ya; işte bu katar Selvi, arkadan giden, kavuşamayan, aciz kalan turna da benim, dedi.

— Eğlenin turnalar, dedi de Emrah, turnalara şöyle seslendi:

*Gökyüzünde bölük bölük turnalar
Yüreğim delik delik delin turnam
Sen de benim gibi bağı yaralı mısın?
Hasretlikten canım bölündü turnam*

*Her nerede olursan çağır Allah'ı
Seni darda koymaz vallah billahi
Han Selvi'ye haber verin Emrah'ı
Deyin ki kulunuz bulundu turnam*

*Adam gel
Ölmemişem selam gel
Kollarımda kelepçe
Zindanda tutsağam gel*

— Her nerede olursan çağır Allah'ı, seni darda koymaz vallah billahi; Han Selvi'ye haber verin Emrah'ı, bir iki kuluna kulundu turnam, dedikten sonra, sazlarını aldılar, yollarına revan oldular, gidiyordular.

Efendim, dedik ya, hikâyeler yıllarda geç, dillerde tez biter hasebiyle, günlerden bir gün Maraş'ın Viranşehir ilçesine kavuştular. Bir sabah namazıydı, Viranşehir'e girdiler, bir bağın çeperinin dibinde oturdular.

Âşık Ahmet dedi ki:

— Oğlum, Emrah, sen ha burada dur, ben bu şehrin içerisine gireyim de, belki bir parça ekmek bulurum fırından, getireyim, ekmek yiyelim.

O anda, babası gitti ya, Emrah da bağın kapısından içeriye girdi. Mevsim yaz, hava sıcak. Bağın içinde, hani bağ evleri olur ya, orada bir karyolanın üzerinde bir delikanlı ile bir güzel gelin yatıyorlar. Böyle baktı ki, bizim Selvi:

— Allah Allah! Ulan, bu bizim Selvi ha? Hani derler ya insanlar çift olur diye; aynı Selvi. Sanki Selvi 'yi getirmişler, o kadının yerine koymuşlar.

— Vay ulan vay Selvi, demek sen geldin, burada evlendin he; ben de senin peşine yedi senedir geziyorum!

Emrah aldı sazi, bakalım ne diyordu.

Peki, o kimdi? O bağ, Viranşehir'in beyi Abdulgani Bey'in bağıydı, o koynunda yatan da Abdulgani Bey'in hanımıydı. Fakat sanki bir elmanın yarısı gibi, aynen Emrah'ın Selvihan'ıydı, ona çok benziyordu. Emrah şöyle diyordu:

*Bugün ben bir güzel gördüm
Bakar cennet sarayından
Kamaştı gözümün nuru
Onun hüsnü cemalinden*

*Salındı bahçeye girdi
Çiçekler selama durdu
Mor menekşe boyun burdu
Gül utandı hicabından*

*Bahçenin kapısını açtım
Sanarsın cennete düştüm
Öptüm koştum helâlaştım
Buse aldım yanağından*

O anda Abdulgani Bey ayıldı; baktı ki, bir tane âşık tam yataklarını hedef alarak bir şey söylüyor:

— Ulan, sen kimsin; sen benim hanımına laf mı atıyorsun? diyende, Emrah böyle bir baktı ki, Selvi değil:

— Eğlen hele, eğlen, dedi. Son dalı bendini şöyle diyordu:

*Bahçenin kapısı güldür
Dalında öten bülbüldür
Emrah da bir edna kuldur
Bağışla geç günahını*

Emrah özür diledi:

— Aman beyim, kulun kölen olayım, ben yanlışlık yaptım. Ben Âşık Emrah'ım; benim sevdiğim Selvihan'dır, ama buna benzettim. Senin ailen, benim anam bacımdır, dedi.

O anda da Âşık Ahmet geldi, o da özür diledi. Abdulgani Bey bunları misafir etti birkaç gün, evinde bunları yedirdi içirdi. Bu arada Emrah Viranşehir'de soruyordu:

— Selvi nerede? diye; hiç kimse bilmiyordu.

Maraş'ın Viranşehir kasabasından geriye dönen Âşık Emrah ve babası İran'a doğru yol almaya başladılar. İran'a doğru gidiyorlardı, İran sınırından içeri girdiler.

Babası dedi ki:

— Oğlum, Emrah, bu Selvi gitse gitse İran sınırına gitmiştir, Şah Abbas sınırına gitmiştir. Ki bu oraya niye gitti; demek ki bunu kardeşleri oraya götürdü.

İran'a doğru gidiyorlardı. Bir şehirden içeriye girdiler. O şehirde Selatün Peri isminde bir kız vardı. Yunan'ın Pire şehrinin hanı Hasan Han'ın nişanlısıydı Selatün Peri.

Şöyle diyeyim: Selatün Peri, Emrah için bade içmişti rüyasında. Ama Emrah'ın haberi yoktu Selatün Peri'den.

Selatün Peri, kırk tane cariyesiyle, bir bağda gezer tozarken, Emrah'ın babası Âşık Ahmet gitti, dedi ki:

— Bağdan biraz meyve toplayayım da, getireyim, Emrah yesin.

Bir ağaca tırmanırken cariyeler gördüler, indirdiler ağaçtan Âşık Ahmet'i, Selatün Peri'nin yanına götürdüler.

— Ulan ihtiyar, sen kimsin?

— Ben bir garibanım, dedi.

— Ulan, ben bu bağı Emrah için diktim, bu bağa sen nasıl el attın? dedi Selatün Peri, cariyelere emir verdi; kırk tane cariye, güçlü kuvvetli kızlar, Âşık Ahmet'i yatırdılar yere, başladılar dövmeye. Öyle bir dövdüler ki, sormayın gitsin.

Sonra getirdiler içeriye, Selatün Peri bunu kaldırdı:

— Yahu, hele söyle amca, sen kimsin?

Dedi ki:

— Ben, Âşık Emrah'ın babasıyım.

— Hangi Emrah?

Dedi:

— Ercişli Emrah.

Selatün Peri baktı ki, onun Emrah'ının babası:

— Aman amca, kurban olayım, beni bağışla. Ben, Emrah'ın maşukasıyım. Emrah nerede?

Dedi:

— Bağın kenarında.

Emrah geldi ya, Selatün Peri nasıl Emrah'ı gördüyse, baktı ki aynı rüyasında bade verdikleri âşık. Hemen bunun boynuna atıldı. Emrah'ı seviyordu, Emrah'la hasret gideriyordu. Emrah da şaştı:

— Yahu bacım, sen kimsin? diye sordu.

— Ne bacısı yahu; ben senin maşukanım, dedi.

İşte o anda öyle bir ateşle, öyle bir hararetle Emrah'a sarıldı ki, Emrah dedi:

— Yahu, bacım, anam, müsaade et de, şu sazımı elime alayım.

Aldı sazını eline, bakalım Selatün Peri'ye ne dedi burada:

Yaz ayları geldi açtı nevbahar

Pire bağlarında bir meral gezer

Aklım başımdan aldı götürdü

Pire bağlarında bir meral gezer

Duruşuna baktım koca bir kale

Bahçesinde bitmiş gül ile lale

Kaşlar keman gibi gözleri ela

Pire bağlarında bir meral gezer

*Taşına da bu ellerin taşına
Boşa çıktım bu dağların başına
Emrah 'ı düşürdü aşk ataşına
Pire bağlarında bir meral gezer*

— Emrah'ı düşürdü aşk ataşına, Pire bağlarında bir meral gezer.

Selatün Peri bunları birkaç gün misafir etti. Emrah dedi ki:

— Ey Selatün Peri, benim maşukam Selvi, Ercişli Miroğlu Ahmet Bey'in kızı Selvihan. Ben onu arıyorum, nerede olduğunu da bilmiyorum.

Meğerse Selatün Peri'nin Selvi'den haberi varmış. Dedi ki:

— Emrah, bak, sen de benim maşukamsın. Ben, Selvi'nin yerini sana diyeceğim, ama şartım var.

— Aman kurban olayım, ne şartın varsa de.

Dedi:

— Selvi'ye kavuştuktan sonra beni de alacaksın. Vaat ediyor musun?

— Allah için vaat ediyorum.

Dedi:

— Emrah, senin sevgilin Tiflis'te, Tiflis'e götürdüler onu. Ama Tiflis'in daha neresinde onu bilmiyorum.

Selatün Peri bunu nereden biliyordu; çünkü oradan geçerken Selvi ona misafir olmuştu, kardeşleriyle birlikte ona misafir olmuştular. Selvi, Selatün Peri'ye demişti ki; "Benim maşukam Emrah." Selatün Peri de Selvi'ye demişti ki, "Benim de maşukam Emrah." Aynı Selvi'yle de söz kesmiştiler; "Bak, Emrah sana kavuştu mu, beni de alacak." Selvi de söz vermişti, Emrah da söz verdi.

Oradan çıktılar, doğru Tiflis'e yol aldılar. Aşağı yukarı beş-altı aylık bir yolculuktan sonra Tiflis'e vasil oldular. Bunlar Tiflis'e gitmekte olsun, biz haberi kimden verelim; Selvi ve kardeşlerinden.

Kardeşleri, Selvihan'ı götürdüler amcaları Kuğu Han'ın konağına. Kuğu Han, Selvi'yi gördü ya, beyninden vurulmuşa döndü:

— Ulan, böyle bir güzel kızı siz nasıl benim kardeşim Ahmet Bey'in kâpıcısının oğluna verirsiniz? Şimdi ben bu kızı oğluma alacağım, dedi. Selvi'nin kardeşleri de bir şey diyemediler tabii...

Selvi'ye geldiler:

— Selvi, başına gün güneş doğdu, dediler.

— Ne diyersen?

— Amcamız Tiflis Valisi Kuğu Han oğluna seni alacak, dediler.

— Eyvah, eyvah!

Dedi:

— Amcama söyleyin, bir bağ diktirsin. Bu bağ dediğin yedi senede bar verir, bir kız da kaledir. Yedi sene sonra onun oğluyla evlenirim; yoksa zehir içer öldürürüm kendimi.

Kardeşleri geldiler, amcaları Kuğu Han'a söylediler. Kuğu Han kabul etti. İsterse kabul etmesin; kabul etmezse kız zehir içip ölecek.

Bağ dikildi ve Selvi ile Nazlı'ya bağda bir köşk yaptırıldı. Aynen şah Abbas'a yaptığı siyaseti ona yapmıştı. Bağda bir köşk yaptırıldı, Selvihan ile Nazlı o köşke konuldu. Artık Emrah'ı sayıklıyordular:

— Acaba Emrah nereden gelir, nasıl gelir?

Emrah ile babası Âşık Ahmet gidiyordular. Beş-altı aylık yol bir mesafesinden sonra, günlerden bir gün Tiflis'e geldiler. Tiflis'e geldiler bir öğlen vakti, acıkmıştılar; ama bilmiyorlardı ki Tiflis'in neresinde. Mecbur, soracaklar:

— Emrah, oğlum, sen şöyle otur, ben gideyim şu bağdan biraz meyve toplayayım, dedi babası.

— Baba, sen her bağa girdiğinde bir dayak yiyorsun, dedi Emrah.

Dedi:

— Oğlum, ne yapalım, yersem de yiyeyim, hele dur.

Âşık Ahmet, bağın duvarından atladı, içeriye girdi, bir tane ağaca çıktı, meyve topluyordu. Yine cariyeler gördüler:

— Aman, bu erkek de ne? dediler, indirdiler aşağıya. Bunu çala çala, döve döve getirdiler Selvihan'ın yanına. Selvi bir geldi ki, ne görsün:

— Hay Allah cezanızı versin. Yahu, bu bizim Emrah'ın babası Ahmet emmi. Ahmet emmi, geldiğin yollara kurban, dedi ve ayaklarına kapıldı. Ama Ahmet emmiyi çok fena dövmüştüler.

Ahmet emmiyi yıkadılar, pakladılar, tedavi ettiler, akılı başına geldi.

Selvi dedi ki:

— Emrah nerede?

Dedi:

— Bağın kenarında yatıyor, biraz uykusuz kalmış. Ben gideyim Emrah'ı getireyim.

— Yahu Ahmet emmi, sen otur, ben gideyim, dedi Selvi.

— Yok, ben gideceğim, dedi.

Geldi ki, Emrah da bağın kenarında yatmış, aç karnına uyuyordu. Aldı sazı eline Âşık Ahmet, bakalım ne diyordu:

Ah bu nazla yatan âşık

Selvihan bağdadır bağda

Derdi derde katan âşık

Selvihan bağdadır bağda

Saz sesine ayıldı Emrah:

— Baba, ağzına kurban, ne söylüyorsun sen, hangi Selvi, hangi bağ?

Dedi:

— Eğlen yavrum, eğlen:

*Bade içenler nâfile
Sohbet edem ben saz ile
Kırk ince belli cariyeyle
Selvihan bağdadır bağda*

Emrah dedi:

— Baba, ağzına kurban olayım; hele söyle bakayım, hangi bağdadır?

Dedi:

— Eğlen yavrum, eğlen:

*Âşık Ahmet düştü hana
Çok şükür olsun Allah'ıma
Müjde getirdim Emrah'a
Selvihan bağdadır bağda*

Emrah:

— Baba, kurban olayım, hangi bağda? dedi.

— Vallahi yavrum, senin yatman bana hiç iyi gelmiyor. Nerede yatsan, ben hangi bağa girsem, bir ton dayak yiyorum. Selvi'nin bağı bu oğlum. Aha böyle böyle; dala çıktım, ağaçtan meyve topluyordum, beni cariyeler indirdiler, dövdüler, Selvihan'ın yanına götürdüler hal mesele böyle...

Emrah:

— Selvi'ye kavuşana kadar tıraş olmayacağım, demişti. O yüzden Emrah'ın saç sakalı uzamış, birbirine karışmıştı.

Emrah bağı içerisine girdi. Selvihan tahtirevanında oturmuştu. Baktı, baktı, içi içine sığmadı. Selvi de onu görmüştü:

— Kızlar, hele benim sazı getirin, dedi. Aldı sazı eline; bakalım, Emrah'ın gelişine ne diyordu:

*Öyle seni nasıl yapmış burada kocalık
Emrah'ım gül benzi solmuş geliyor
Bir ay doğmuş on üç on dört gecelik
Mağruptan maşruka çalmış geliyor*

*Gül yârim
Ben bir gülsem gül yârim
Aşkından deli oldum
Gel üstüme gül yârim gül*

Emrah, Selvi'yi duyunca, Selvi'nin bu türküsünü duyunca dizlerinin üstüne çöktü, dinliyordu. Aldı sazı eline Emrah:

*Selvihan'ım bende yoktur yücelik
Ne gündüzüm gündüz gecem gecelik
Ne kem yerde seni basmış kocalık
Kızlar Emrah kocalanmış geliyor*

— Ne kem yerde seni basmış kocalık, kızlar Emrah kocalanmış geliyor, deyince, Emrah'ı kaldırdılar. Emrah bugünleri görmüş, Selvi'yi görmüştü.

— Ey Emrah, bu ne vaziyet? dedi Selvi.

— Selvi, ben ant ettim; dedim ki, sevdiğime kavuşana kadar ne tıraş olacağım, ne bir şey, dedi Emrah.

Selvi emretti, berber geldi, Emrah tıraş edildi, hamama götürüldü, yıkanıp paklandı, elbiseleri değiştirildi, tertemiz giydirildi. Akşam oldu, artık Emrah ile Selvi beraber yatacaklardı. Fakat nasıl yatacaklardı? Tabii, o anda herhangi bir nikâh, herhangi bir şey olduğu yok; bir hasret gidermek için yatacaklardı.

Selvihan Tiflis'e geleli yedi sene olmuştu artık, vaat ettiği süre dolmak üzereydi. İki-üç ay sonra Kuğu Han'ın oğluyla düğünleri olacaktı. O akşam da Kuğu Han'ın oğlu, yani Selvi'nin nişanlısı olan bu zalim adama arkadaşları dediler ki:

— Ulan oğlum, sen yedi senedir nişanlısın; insan bir gece de nişanlısını görmeye gider, nişanlısıyla bir sevişir. Sen niye gitmiyorsun?

Hani arkadaş arkadaşın ya rahmanı, ya şeytanı derler ya; bunlar da ona böyle dediler. Bunun kafasına yerleşti bu.

Emrah ile Selvi köşkte bir yatakta yatıyorlardı. Öyle birbirlerine sarılmışlardı ki, aradan benzin geçsen geçeceği yoktu. Nazlı da unutmuş, köşkün kapısını kapatmamıştı, köşkün kapısı açık kalmıştı. Bu Kuğu Han'ın oğlu, meyve, çerez falan almış eline, geldi, köşkün kapısından içeri girdi. İçeri girdi ki, ne girsin; şamdanı yaktı, baktı ki, nişanlısı Selvi'nin koynunda bir delikanlı yatıyor, hem de sarmaş dolaş olmuşlar. Hemen öyle bıraktı o meyveyi falan, attı yere, geldi, babasının kapısını vurdu. Babası açtı kapıyı. Külahlını yere vurdu:

— Baba, ne duruyorsun; senin kardeşinin kızı, benim nişanlım Selvi bir tane delikanlıyla yatıyor yatağında, dedi.

Kuğu Han hemen askerlere emir verdi; geldiler, Emrah'ı oradan aldılar. Aldılar, ama Emrah da bu anda öyle bir hata yapmıştı ki değerli dostlar: Şah Abbas'ın verdiği fermanı üzerine almamıştı. Ferman nerede kalmıştı; Erciş'te Selvi'nin sandığında kalmıştı. O ferman Emrah'ta olsa, Kuğu Han, karşısında el pençe divan duracaktı. Emrah'ı yakalayıp getirdiler. Yakalayıp getirdiler Kuğu Han'ın huzuruna. Kuğu Han da öyle bir merhametsiz adamdı ki; merhamet yağmuru yağdığı zaman, üzerine bir damla su düşmemişti.

— Ulan, sen kimsin, benim oğlumun nişanlısının, benim gelinimin, aynı zamanda da kardeşimin kızının koynuna girmişsin?

Dedi ki:

— Han sağ olsun. Aslım buralıyım. Selvi, benim pir elinden badeli, beşik kertmemdir küçükten, benim nişanlımdır, benim sevgilimdir. Ama kardeşleri onu buraya getirdiler.

Kardeşlerini çağırdı:

— Gelin bakayım, bunu tanıyor musunuz?

Dediler:

— Tanıyoruz; bu bizim kapıkulumuzun oğlu. Biz buna Selvi'yi vermek için sana getirdik.

Dedi ki:

— Efendim, benim Şah Abbas'tan fermanım var.

— Fermanın çıkart, dedi Kuğu Han.

Elini attı, yok. Eyvah!

— Ferman Selvi'nin sandığında kaldı, dedi.

Kuğu Han dedi ki:

— Oğlum, deryaya, denize düşen, yılana sarılır. Sen deryaya düşmüşsün, yılana sarılıyorsun. Yılana sarılan kurtulmaz. Hemen bunu atın zindana.

— Şah Abbas'tan fermanım var, dedi ya, Kuğu Han şüphelendi. Dedi ki kendi kendine; "Olur da fermanı bulursa, yani bu iş gerçek olursa, Şah Abbas duyarsa, benim sülalemi keser."

Dedi ki:

— Şimdi seni zindana attıracağım. Sana kırk gün müsaade; Şah Abbas'tan ferman gelirse gelir, gelmezse seni böyle doğrar doğrar, parça parça ederim.

— Tamam, dedi Emrah.

Emrah'ın babası Âşık Ahmet geldi, Kuğu Han'ın ayaklarına kapandı:

— Evladımı bırak, dedi.

Kuğu Han:

— Olmaz. Gideceksin, Şah Abbas'ın fermanını getireceksin, dedi.

Âşık Ahmet geldi Selvi'nin yanına:

— Selvi, kurban olayım, ne yapayım? dedi.

Dedi:

— Ahmet emmi, senin çaren suyun gözesine gitmek. Hani ayağından bir şey olmaz. Gideceksin Şah Abbas'a...

Hani yol iki çatala ayrıldı:

— Erciş'e mi gideyim, fermanını getireyim; yoksa Şah Abbas'a mı gideyim? diye soruyor Âşık Ahmet.

— Sen Erciş'e gidip fermanı getirene kadar, bu Kuğu Han, bu amcam çok merhametsizdir, Emrah'ı öldürür. Sen doğru İsfahan'a gideceksin, dedi.

Efendim, malumunuz, İran'ın İsfahan'ı ile Gürcistan'ın Tiflis'i birbirinden epey uzak memleketler. Ey Âşık Ahmet, sen taş olasın!

Emrah'ı attılar zindana, zindanda elini kolunu bağladılar. Eza ceza ediyordu zindancı. Öyle eza ceza ediyordu ki; tırnaklarını çekiyordular, etini dağlıyordular.

Âşık Ahmet açtı bağırını, yumdu gözünü, verdi elini İsfahan'a. Bağırına taşları basmıştı, ağlaya ağlaya, feryat figan yollara düştü. Yolda bunu gören:

— Yahu, bu zavallıya ne olmuş böyle? diyordu.

Âşık Ahmet İsfahan'a gitmekte olsun, biz haberi kimden verelim; Emrah'tan verelim.

Emrah zindanda. Buna öyle eza ceza ediyorlar ki. Bir gün zindancıyı Selvi çağırdı:

— Gel bakalım zindancı buraya... Bak, Emrah'a burada rahat ettir, ne kadar altınım varsa hepsini sana veririm. Senin yedi sülalene, zürriyetine yetecek kadar altın veririm, dedi ve buna bir güveç dolusu altın verdi.

Zindancı:

— Tamam, dedi; ama geri geldi, o altını almadan önce Emrah'a bir eza ediyorsa, şimdi on eza ceza etmeye başladı.

Sevgili dostlar; öyle ya, her insan sütüne düşeni yapar. Bir insanda asıl asalet olmadı mı, ondan her kötülük beklenir. İşte o zindancı da asılsız, nesilsiz, kalitesiz bir insandı. Emrah'ın ellerini bağlamış, eza ceza ediyordu. Emrah dedi ki:

— Zindancı, hele bir eğlen, sana bir şey söyleyeyim.

Âşık Ahmet İsfahan'a gitmekte olsun; bakalım, Emrah ne diyordu zindancıya:

*N'olur halıma merhamet eyle
Yetmez ki cefalar cana zindancı
Gece gündüz yar hasreti çekerim
Beni hasret koyma yara zindancım*

Zindancı hiç dinlemiyordu, Emrah devam ediyordu:

*Göre göre gidiyorum ölüme
Yaren dostlar hele bakın halıma
Gökten kuşlar acır halime
Eyyvah hasret kaldım yare zindancı*

*Ben Emrah'ım gönlüm bir gün hoş olur
Zalimlerin kara bağı taşı olur
Zaman gelir bu kem günler hoş olur
Sen olursun yüzü kara zindancı*

— Zaman gelir bu kem günler hoş olur, ettiğin yanına kalmaz zindancı.

Emrah bu eserini okuduktan sonra, zindancı yine Emrah'a eza cezasına devam ediyordu. Emrah zindanda eza ceza çekmekte olsun, biz haberi verelim Âşık Ahmet'ten.

Âşık Ahmet, yaratan Allah'ına sığınarak, çok çabuk adımlarla, bazı atla, bazı yayan derken, günlerden bir gün İsfahan'a kavuştu. İsfahan'a kavuştu, Şah Abbas'ın sarayını sordu. Âşık Ahmet'i saraya götürdüler. Saray kapıcısına dedi ki:

— Şahımla görüşeceğim. Ben, Âşık Emrah'ın babasıyım.

İçeride Şaha söylediler ki:

— Efendim, Âşık Emrah'ın babası gelmiş.

Hemen emir verdi Şah:

— Gelsin, dedi.

Âşık Ahmet içeri girer girmez Şahın ayaklarına kapandı, Şahın ayaklarını öpmeye başladı.

Şah:

— Kaldırın bu biçareyi, dedi. Kaldırdılar.

— Yahu, söyle bakayım, sen kimsin?

— Ben, Âşık Emrah'ın babasıyım Şahım.

— Emrah nerede?

— Şahım, Emrah bu anda Tiflis'te zindandadır.

Meseleyi anlattığım gibi Şaha anlattı; “Kuğu Han, bu anda Emrah'ı zindana atmış, eza ceza çektirmektedir. Ben, üç aylık yolu kırk günde geldim. Şahım, kavuştun kavuştun, kavuşamadın, Emrah'ı belki öldüreler” dedi.

Şah Abbas o kadar hüzünlendi ki:

— Ey Ahmet emmi, ben Emrah'a dedim ki, senin toyun, düğünün tutayım, ondan sonra git. Ama Emrah benim sözümü dinlemedi, dedi.

Öyle ya, bir büyüğün sözünü dinlemeyen küçüğün sonu her zaman hezimetle uğrar derler. Fakat iş işten geçmişti, olan olmuştu.

O zaman Şah Abbas, baş veziri Yakup Han'ı çağırdı:

— Ey Yakup Han, gel bakalım. Kul Âşık Emrah'ın babası Âşık Ahmet, Kuğu Han'ın eline düşmüş, zindana attırmış. Alacaksın yanına bir ordu, Tiflis'e gideceksin. Emrah'ı sağ buldun, buldun; eğer Emrah öldürülmüşse, Kuğu Han'ı ve bütün Tiflis'te ne varsa hepsini öldüreceksin. Tiflis'i dümdüz edip, yerine arpa ekip döneceksin. Emrah'a eza ve ceza eden herkesin boynunu vuracaksın, diye emir verdi. Ferman yazıldı.

Yakup Han, bu Âşık Ahmet'i de bir atlıya teslim etti, bir at da buna verdiler. O büyük Türk kahramanı olan Yakup Han Isfahan'dan hareket etti. Öyle gidiyorlardı ki, göz kesmiyor. Üstatların rivayetine göre, Yakup Han en önde gidiyordu. Tam Tiflis'e kadar dokuz tane küheylan çatlatmıştı Yakup Han.

Bunlar gitmekte olsun, biz haberi kimden verelim; Emrah'tan.

Kırk gün tamam olmuştu, hiçbir haber gelmemişti. Kuğu Han emir verdi, Emrah'ı çıkardılar zindandan. Emrah öyle bir vaziyete gelmişti ki artık, tanınmaz bir haldeydi.

— Evet, Emrah, hani sen Şah Abbas'tan fermanım var diyordun. O ferman gelmedi...

Hani dedik ya, denize düşen yılanı, köpüğe sarılır, köpük ise insanı tutamaz. Hemen emir verdi, Emrah'ın boynu vurulacaktı.

Tiflis'in meydanında toplantılar, halk toplandı. O arada, Selvi ile Nazlı da siyah elbiseler giymiş, sarayın balkonuna çıkmıştılar, izliyorlardı Emrah'ın ölü-

münü. Emrah'ı cellâtlar götürüyordu. Emrah şöyle bir baktı ki, ne baksın, Selvi ile Nazlı siyah elbiseler giymişler, sarayın ayvanından bakıyordular.

— Eyvah, eyvah Selvi! Demek beni öldürmeye götürüyorlar, sen ise buradan belki de zevk ve sefayla izliyorsun beni, dedi.

Cellâtlara dedi ki:

— Müsaade ederseniz, dilime üç tane söz geldi, bunu söyleyeyim.

Cellâtlar müsaade etti. Bakalım ne diyordu Emrah:

Yine bahar geldi coştı yüreğim

Akar boz bulanık selli dereler

Sıla derdi vatan derdi yar derdi

İflah etmez bu dert beni pareler

— Yine bahar geldi coştı yüreğim, akar boz bulanık sel gider; oğul sıra derdi vatan derdi yar derdi, iflah etmez bu dert beni pareler.

Selvi dinliyor, ağlıyordu. Selvi'nin iki gözü iki pınar olmuştu, ama elinden gelen bir şey yoktu. Üstatlar rivayet eder ki, Yakup Han da, Emrah bunu söylerken, neredeyse Tiflis'e girdi girecekti. Aldı Emrah ikinci sözünü:

İtibar olmaz mı yüze gülene

Canım kurban olsun kadir bilene

Kefen yetişmezmiş garip ölene

Belki yârim çevresini saralar

Hayal oldu Âşık Emrah halleri

Deyin yâre beklemesin yolları

Herkesin sevdiği giymiş alları

Koy benim sevdiğim giysin karalar

— Hayal oldu Âşık Emrah halleri, deyin yâre beklemesin yolları; herkesin sevdiği giymiş alları, koy benim sevdiğim giysin karalar, dedi. Sözünü bitirmişti.

Elleri kolları bağlı olan Emrah'ı cellâtlar götürüyorlar. Tam şehrin ortasına bir kütük koymuşlar; o kütüğün üzerine Emrah'ın başını koyacaklar, bağlayacaklar kafasını, kılıçla vuracaklar. Emrah gidiyordu. Selvihan ellerini dizine vurmuştu.

Bir insanın eceli gelmedikten sonra, Allah'tan başka kimse onun canını almaya muktedir değildir. Emrah tam kütüğün üzerine gelir gelmez öyle baktılar ki, Tiflis'in içinde bir kıyamet koptu. Baktılar ki, bir bölük ordu Tiflis'i bastı. Tam askerin başında, onuncu köy üzerinde büyük Türk kahramanı Yakup Han geliyordu ki, Yakup Han, 30-40 tane silahşora söz anlatan bir kahramandı kılıçta. Yakup Han nasıl Tiflis'e girdiyse, hemen öncüler geldiler ki, Şah Abbas'ın veziri Yakup Han geldi. Kuğu Han, sonbahar yaprağı gibi titremeye başladı. Yakup Han geldi, cellâtların elinden Emrah'ı alır almaz cellâtların boynunu he-

men, kendi eliyle vurdu. Emrah'ı aldı. Emrah'ı gönderdiler, tedavi edildi, tıraş oldu. Yakup Han divan kurdu, Kuğu Han'ı divanına getirdi:

— Emrah, sana başka kimse eza ceza etti mi? dedi.

— Yakup Han, bir zindancı var, o beni heder eyledi.”

Divan kuruldu, mahkeme kuruldu:

— Sen, Emrah'ı bu vaziyete niye getirdin? Emrah sana dedi mi ki, Şah Abbas'tan fermanım var? dedi.

— Evet, dedi.

— Niye dinlemedin?

— Ama efendim, fermanı göstermedi.

— Göstermediyse, Şah Abbas'ın adını da mı duymadın sen?

Hemen Kuğu Han'ın boynunun vurulmasını emretti. Cellâtlar aldı, Emrah'ın öldürüleceği kütüğün üzerinde Kuğu Han'ın kellesi vuruldu. O zindancıyı da Yakup Han paramparça yaptırdı.

Selvi ile Nazlı sevinmiştiler, Allah'a şükürler etmiştiler. Oradan Selvi ve Nazlı'yı, Emrah'ı alan Yakup Han, günlerden bir gün Isfahan'a gittiler, Şah Abbas'ın huzuruna geldiler. Emrah, Şah Abbas'ın ayaklarına kapandı:

— Ey Şah; Allah senin dünya ve ahretini saadete kavuştursun.

— Ey Emrah, oğlum; ben sana dedim ki, düğünün burada yapılsın, toyun burada tutulsun. Ama sen, bunu kabul etmedin.

— Şahım sağ olsun. Yedi sene daha cefa çekmek kaderimde yazılıydı; bunun için, bu cefamı çektikten sonra geldim, dedi.

O zaman, Şah Abbas emir verdi, dört gün dört gece Emrah ile Selvi'nin toyu tutuldu, toydan sonra muratlarını aldılar. Oradan tekrar Şah Abbas, yedi deve mücevher, kıymetli çeyizle beraber Emrah'ı Erciş'e yolladı. Emrah Erciş'e geldi.

Emrah hikâyesini burada noktalıyoruz. Allah bütün âşıklara rahmet etsin. Sağ olun, var olun.

PERİZAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Mevlüt AKTAŞ

Derleme Tarihi: 18 Mayıs 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Erzurum'un Oltu ilçesi Oltu Halk Ozanları Derneği. Ortamda bulunanlar; derleyici, on beş Dernek üyesi.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Mevlüt AKTAŞ hikâneyi Behçet Mahir'den dinleyerek öğrendi.

Değerli arkadaşlar!

Halk hikâyesi, halkın yaşantısını dile getirir. Hikâyede iki unsur vardır; birisi mazlum, birisi zalimdir. Hikâye bu iki unsur arasında oluşur ve devam eder. Bakalım, şimdi anlatacağımız hikâyeler nelerdir:

Vaktiyle, Balkan yörelerinde yaşamış üç Bey vardı; Timur Bey, Turan Bey ve Borazan Bey. Timur Bey'in çok güzel bir kızı vardı, ismi Perizan'dı.

Belirli bir yaşa gelince Perizan'ın güzelliği dillere destan oldu. Kendisi ayrıca çok güçlü bir pehlivandı da. O yörede, arkadaşları arasında onun bileğini bükcek, ona gücü yetecek kimse yoktu. Perizan Hanım böyle güzel olunca, dillere destan olunca, elbet sağdan soldan elçiler de gelmeye başlamıştı. Fakat Perizan Hanım gelenlerin hiçbirini kabul etmedi.

Bir gün Timur Bey, aldı hanımını karşısına "hanım, şu bizim kızın fikrini bir al, düşüncesini bir sor bakalım," dedi, "gelen elçileri neden kabul etmiyor, bir öğren. İsteyeni çok, o da artık belli bir yaşa geldi, verelim birisine." Bunun üzerine annesi Perizan'a kendisini istemeye gelenleri neden kabul etmediğini sordu. Perizan, "ben, güçlü kuvvetli bir insanım," diye cevap verdi annesine, "eğer benim koca olarak alacağım adam benden güçsüz olursa, benden zayıf olursa, bizim kuracağımız yuvanın bir tadı, lezzeti olmaz, o yuvada huzur olmaz. Benim erkeğimin benden güçlü olması lazım." "Peki, ne yapmak lazım," dedi annesi, "şartın nedir?" "Pederime söylersiniz, pederim iyice ilan eder her tarafa," dedi Perizan, "her kim beni yenerse ona varacağım, bana yenilirse de keseceğim boynunu. Şartım bu."

Tabii ki herkes Perizan'la güreş tutmayı isterdi, ama iş bu şarta gelince birçoğu, "yenilsem kelim gidecek," diyerek caydı, Perizan'la güreş tutmaya birçoğunun gözü kesmedi. O gün geldi çatı, güreşler başladı. Otuz dokuz gün güreş tutuldu meydana; koçaklar, yiğitler, bileğine güvenenler gelip meydana, güreş tuttular. Kırkıncı günü Perizan Hanım'la güreş tutacak sadece bir kişi kaldı. O da yenilirse kafası kesilecek, yenerse alacak Perizan'ı. Şart buydu.

Değerli dostlar, otuz dokuz günün sonunda sadece Borazan Bey meydana kaldı, sadece o Perizan Hanım'la güreş tutmaya hak kazandı. Bu arada Turan Bey haber kendisine geç gittiğinden dolayı ancak o gün teşrif edebilmişti, yani diyelim ki öğlen gelmişti, hepi topu yarım gündür oradaydı. Ertesi gün de bu iş bitecekti, Borazan Bey, Perizan Hanım'la güreş tutacaktı. Şimdi, Turan Bey çıkıp gelince, Borazan Bey'le güreş tutmaya hak sahibi oldu. Turan Bey çıktı meydana, Borazan Bey'le bir güreş tuttular.

İki kahraman meydana güreşe tutuşmuşlardı, toz duman bulutları yükseliyordu her yana. Borazan Bey güçlü adam, Turan Bey ise ondan da güç-

l , o kadar ki yarım saat içerisinde Turan Bey, Borazan Bey'i yendi. Turan Bey ertesi gün de Perizan Hanım'la g re  tutacaktı, ama bu g re  çok tehlikeliydi, bu g re te kellesi gidebilirdi.

Ertesi gün kadınlar toplandı bir araya, dizildi cemaat, etraf kalabalık, Turan Bey meydana çıkacaktı. Turan Bey'in bir annesi vardı, hem pehlivan tip-
li hem şair ruhluysa. Orada annesi Turan Bey'e bir  iirle ya da türküyle  u    d  verdi ve söylediği şiirin veya türkünün bir yerinde oğluna pehlivanların tuttuğu g re lerden bir şeyleri de hatırlatıyordu. Bakalım neyi hatırlatıyordu oğluna:

*Haydi yavrum  ık meydana
Bu meydan erler yeridir
Pehlivan tu a gelende
Hasmını yerde s r t r*

*Yiğit atar narasını
Takar  engel sarmasını
 leme duyur sesini
Ko akların zaferidir*

*Elma sıktım suyun verdim
Kuzu verdim koyun verdim
Elli iki oyun verdim
Hazreti Hamza Piri'dir*

Elli iki tane oyun   retmi ti oğluna, yani g re  oyunu. "Takar  engel sar-
masını, hasmını yerde s r t r," diyordu, onu da hatırlatıyordu oğluna.

*Bana derler Leyla ana
Allah yardım etsin sana
 erefine d n bu yana
Ko akların zaferidir*

Leyla ana oğlunun iki dalının arasına vurdu, onu Allah'a teslim etti, son-
ra da meydana itekledi.

Turan Bey'le Perizan Hanım g re e ba ladılar. Tam bir saat  arpı tılar. Neticede artık Perizan'ın kuvveti kesildi, Turan Bey'in karşısında fazla daya-
namadı. Turan Bey, onu tam yıkaca ı zaman geri çekildi, yıkmadı, "O da bir
pehlivandır, gururu kırılmasın," diye düşündü. Pehlivanlar öylece ayrılıp mey-
dandan  ıktılar. Perizan Hanım'ı almaya hak sahibi Turan Bey oldu.

Turan Bey hak sahibi oldu, ama ya Borazan Bey? Borazan Bey bu i e çok
kızdı, kendi kendine, "yahu, otuz dokuz gün ben burada milletle g re  tuttum,
vücudumu yıprattım, yaralandım ve s r nd m," dedi, "Turan Bey kim ola ki
yarım saatin içerisinde gele, benim hakkımı elimden ala?  l r m de Perizan
Hanım'ı Turan Bey'e yedirmem." Borazan Bey arkadaşlarını bir araya topladı,

“bir plan hazırlayalım,” dedi, “Turan Bey’i bir şekilde ortadan kaldırmazsak, Perizan’a kavuşamam ben, onun ortadan kaldırılması şart.”

O zamanlar, bezirgânlar, kervanlar, yolcular hayvanlarla yolculuk eder, ilden ile vilayetten vilayete alışveriş yaparlardı. Borazan Bey adamlarını, güçlü kuvvetli pehlivanları hazırlattı, Turan Bey’in ülkesine gönderdi. Adamlar günlerden bir gün geldiler Turan Bey’in yanına:

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

— Turan Bey, biz filan yerden geldik, bezirgânlık yaparız, yanımızda kıymetli eşyamız var, onları satacağız; fakat senden daha güvenilir bir yer olmadığı için, eğer kabul buyurursan, eşyamızı satana kadar sana misafir olmayı düşünüyoruz.

— Elbette, kabul ederim, misafirhaneye buyurun.

[Eskiden şöyle bir gelenek vardı: Bir misafir bir yere geldi mi, çevreden de oturmaya, muhabbet etmeye arkadaşlar gelir, toplanırdı köy odasında; kimisi fıkra anlatırdı, kimisi hikâye. Öyle bir usul varmış o devirlerde.]

Misafirler gelince Turan Bey’in arkadaşları da geldiler, oturdular. Sohbet muhabbet derken vakit geçti. Herkes dağılıp gidince Turan Bey’le misafirleri yalnız kaldılar. Turan Bey, misafirlerine, “kardeşlerim, siz şöyle dinlenin, ben bir beş dakika yatsı namazını kılayım,” dedi, “ondan sonra tamam olsun, sizin yataklarınızı sereyim, istirahat edin.”

Efendim, adamlar oraya tedbirli gelmişlerdi, Turan Bey’in güçlü kuvvetli olduğunu bildiklerinden, fırsatını buldukları vakit onu bağlamak için zincir hazırlamışlardı. Turan Bey namaza durup el bağladığı anda arkasından yaklaşıp önce kollarına sonra da ayaklarına birer zincir atıp onu bağladılar. Ondan sonra da onu iyice zincire vurdular. Evden dışarı çıkıp atlarına bindiler, bir ata da Turan Bey’i bağladılar, sonra da Borazan Bey’in yanına doğru yola koyuldular.

Ertesi gün oldu. Leyla ana yemek hazırlatmış, misafirlere yemek ikram edecekti. Olmaz olsun öyle misafir. Bir de baktı ki odada kimse yok, ne Turan Bey var ne de misafirler. “Yemeği tezden yetiştiremedim de,” diye düşündü, “acaba erkenden mi gitti misafirler?” Ev halkı bekledi ki Turan Bey ve misafirleri birazdan çıkar gelirler. Beklediler, biraz daha beklediler, derken saatler geçti, fakat ne Turan Bey göründü ne de misafirler. Durum böyle olunca Borazan Bey’den şüphelendiler. “Borazan Bey bir plan yapıp Turan Bey’i kaçırdı,” dediler, “ama onu sağ bırakmaz, kesinlikle öldürür.”

Turan Beyliği toplandı, Leyla ana arkadaşlarını yanına alıp Borazan Bey’e baskına gitti. Bu arada Borazan Bey, Turan Bey’i ne yaptı; götürdü, binasının yanındaki bir kuyuya bıraktı, “Turan Bey, seni öyle bir ölümle öldürecekim ki şimdiye kadar bir can böyle çıkmamış olsun,” dedi, “öyle bir işkenceyle, azapla öldürecekim seni. İlk senin nişanlını alacağım, sonra aynı odaya seni de alacağım, ondan sonra da nasıl öldürecekimi sen düşün.”

Efendim, Leyla ana ve arkadaşları gittiler, Borazan Bey'in etrafını sardılar, "Bey, biz senden şüpheliyiz," dediler, "eğer bu işi yapacak biri varsa o da sensin." Borazan Bey hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi, "ne oldu yahu, ne yaptım, ne ettim, hayırdır," dedi. Ona ne için geldiklerini söylediklerinde ise, duydukları karşısında şaşırılmış, üzölmüş gibi yapıp "benim öyle bir şeyden haberim yok," dedi Borazan Bey.

Leyla ananın yüreğı ateşli, gözleri yaşlıydı; oğlunun hayaliyle gece gündüz yol gözlüyordu, gözüne uyku var mıydı ki?

Bakalım, Borazan Bey'e ne söyledi Leyla Ana:

*Koç yiğidi bağladınız
Ver Borazan ver yavrumu
Yüreğimi dağladınız
Bey Borazan ver yavrumu*

*İsmi erişti Balkanlara
Yakışırđı meydanlara
Yol vermedi aslanlara
Bey Borazan ver yavrumu*

*Bir ateş düştü özöme
Mutlu gelmiyor gözöme
Hasret bırakma kuzuma
Bey Borazan ver yavrumu*

*Bana derler Leyla ana
Köl olmuşum yana yana
Bu acıyı koymam sana
Bey Borazan ver yavrumu*

Bu sitem karşısında Borazan Bey, üzgün, mütevazı bir tutum takınıp koştı, Leyla Ananın elini öptü, ayaklarına kapandı, "Leyla ana, ben de en az sizin kadar üzöldüm," dedi, "böyle bir şey olabilir mi, sanki suçlu benmişim gibi bir tavır takındınız, vallahi billahi benim bu işten haberim yoktur."

Borazan Bey, Leyla ana ile arkadaşlarını bir güzel misafir etti, ağırladı ve sonra da yolcu etti. Leyla ana ile arkadaşları elleri boş bir halde yurtlarına döndüler.

Perizan Hanım perişandı, Leyla ana perişandı, ikisinin de gözleri yoldaydı. Kaybolmuş bir insanın ölüsü de dirisi kadar aranır, beklenir. İnsan onun öldüğünü bilse, görse, der ki tamam, bu öldü. Ölüsünü görmediğindeyse hep yol gözler, "acaba yavrum bir yerden çıkıp gelir mi," der. İşte Leyla ana da böyle bir halde devamlı yola bakıyordu.

Geldik Borazan Bey'in ikinci planına dostlar. İkinci plan şuydu:

Borazan Bey, öncelikle Turan Bey'in öldüğö haberini etrafa yayacak, halkta bir kanaat oluşturacaktı. Böylece Turan Bey'den hâlâ ümidi olanların şüpheler-

ri bertaraf edilecek, bu mesele de bir kesinlik kazanacaktı. Ondan sonra Borazan Bey, Timur Bey'e gidecek, kıza elçilik yapacak ve Perizan Hanım'ı alacaktı.

Borazan Bey bu haberi yaymak için hemen ikinci bir kervan hazırlattı. Kimin yanına gönderiyordu bu kervanı; Perizan'ın babası Timur Bey'in yanına gönderiyordu. Borazan Bey'in adamları, Timur Bey'in çevresinin bulunduğu yerlerde onun eşi dostuyla irtibat sağlayacak, güya alışveriş yapıyormuş gibi, mücevher satıyor veya alıyormuş gibi yapacak, burada bu haberi yayacaklardı. Tabii, haber dilden dile dolaşacak, Timur Bey'e de Perizan Hanım'a da ulaşacak, Turan Bey'den ümitler kesilecek ve ikinci hak sahibi olduğundan dolayı Borazan Bey'e Perizan Hanım'ı almak için gün doğacaktı.

Borazan Bey'in adamları aynen öyle de yaptılar; "Karanlık Dere bölgesinde bir genci kayalardan aşağı atmışlar," diyorlardı, "sahibi de çıkmamış, zavallıyı kurtlar kuşlar yemiş." Bu haberi Timur Bey'in çevresinde yaydılar. Ondan ona, ondan ona, ondan ona derken her taraf duydu bunu. Sonunda Timur Bey de Perizan Hanım da bunalıma girdi, boyuna ağlayıp sızlıyorlardı.

Nihayet Borazan Bey adamlarını gönderdi, Perizan Hanım'ı istedi ve aldı. Düğün yapıldı, büyük bir düğün. Gerdek odasına gireceklerdi. Fakat Borazan Bey gerdek odasına Turan Bey'i de getirecekti, Turan Bey'in gözü önünde onun nişanlısıyla yatacak ve daha sonra da Turan bey'i öldürecekti, Borazan Bey'in esas planı buydu.

Perizan Hanım gerdek odasına girince baktı ki elleri kolları bağlı, saç sakalı birbirine karışmış, cılız, zayıf, perişan bir adam odanın bir köşesinde yatıyor. Hemen çıkıştı Borazan Bey'e, "yahu, gerdek odasında bu adamın işi ne," dedi, "böyle bir şey olabilir mi?" "Perizan Hanım, burada ben güçlüyüm, unutma," dedi Borazan Bey, "sen karışamazsın, sen sadece dediğimi yaparsın." Bu meselenin altını daha fazla karıştırmamasın diye Perizan'a biraz sert davrandı Borazan Bey. Sonra da hiçbir şey olmamış gibi kahvelerini içtiler. Turan Bey de bir köşede duruyordu, Borazan Bey'e, "benim ümitlerim yıkıldı, sana ışık doğdu," dedi, "hiç olmazsa, lütfedin, merhamet buyurun, benim bir anam var, ona iki kıta bir şey söyleyeyim, yazıktır ona. Siz götürmezseniz de rüzgâra verin, belki rüzgâr götürür haberimi. Öldüğümü bilsin de yollara bakmasın anam."

Bakalım, burada annesine ne dedi Turan Bey:

Düşmanın eline düştüm

Ana hakkın helal eyle

Kavruldu yüreğim piştim

Ana hakkın helal eyle

Karaları bağlıyorum

Gözyaşını çağlıyorum

Gece gündüz ağlıyorum

Ana hakkın helal eyle

*Sarardım dünyada soldum
Kaderimden darbe aldım
Düşmanın elinde kaldım
Ana hakkın helal eyle*

*Perişanım Turan Bey'im
Nerede kazam köyüm
Senin bana çok emeğin
Ana hakkın helal eyle*

Turan bey'in gözlerinden dumur dumur yaşlar dökülüyordu. Turan Bey ismini duyan Perizan Hanım'ın tüyleri diken diken oldu, "eyvah, demek ki bu Turan Bey," dedi, "demek ki Borazan Bey, bizi ayırmak için böyle bir plan yaptı."

Perizan'ın üzerinde taşıdığı bir kama vardı. Zaten böyle hali vakti yerinde olan, nam sahibi insanlar silahsız gezmezlerdi eskiden. Yani ne de olsa düşman sahibiydi bu insanlar; herhangi bir şey olur, bir kaçırılma, baskın olayı olur diye silahsız gezmezlerdi. Perizan, kamasını Borazan Bey'in göğsüne saplar saplamaz bıçağın ucu öteki taraftan çıktı. Borazan Bey, olduğu yere yığıldı. Perizan, Turan Bey'in hemen elini kolunu çözdü. Birlikte aşağıya indiler, atların bulunduğu tavlaya gittiler. Tavlada nöbetçi vardı. Perizan, çömele çömele, gizlice gitti, nöbetçinin başına yukarıdan bir yumruk indirende, nöbetçi lor gibi yığıldı aşağı. Hemen nöbetçinin cebinden anahtarları alıp tavladan iki at çıkardı, birine Turan Bey'i bağladı, ötekine de kendisi bindi. Gecenin ıssız bir saatinde çıkıp gittiler. İşte, Allah'ın hikmeti, kaderin tecellisi bu ya, Turan Bey nasıl ki daha önce gecenin ıssız bir saatinde yurdundan kaçırılmışsa, şimdi de aynı şekilde oradan yurduna kaçırılıyordu.

Perizan Hanım, Turan Bey'i yurduna getirdi. Turan Bey'in anasının gözleri ağlaya ağlaya perişan olmuş, sonunda kör olmuştu. Turan Bey, anasının eline gitti:

- Selâmünaleyküm,
- Aleykümselâm,
- Ana, ben geldim.
- Oğul, sen kimsin?
- Ben, oğlun Turan'ım ana.
- Yavrum, benimle dalga geçmeyin, gözlerim görmüyor diye benimle

dalga geçmeyin.

Leyla ana, zannetti ki yörenin gençlerinden birileri dalga geçiyorlar onunla. Turan Bey, anasının boynuna hasretle sarıldı. Hep birlikte orada mutlu oldular. Bizim hikâyemiz de burada sona erdi.

Kâh Arzu, kâh Kamber, kâh Leyla, kâh Mecnun; öyle ya, her âşığın bir ahı var, dilden dile dolandır.

GÜLİZAR SULTAN İLE ÇOBAN SÜLEYMAN HİKÂYESİ

Anlatan: Âşık Mehmet SARIĞÜL

Derleme Tarihi: 19 Mayıs 2009

Derleme Yeri/Ortamı: Erzurum'un Kocasinan İlçesinin Beyazşehir Mahallesi'nde
Âşık Mehmet GÜLHANİ'nin evi. Ortamda bulunan; derleyici.

Hikâyenin Kaynağı: Âşık Mehmet GÜLHANİ hikâyeyi köylüsü Sofu Yusuf'tan
dinleyerek öğrendi.

R

ahmetlik Behçet emmi (Mahir) böyle hikâyeye başladılar: “Var varalım, sür sürelim, destursuz bağa girenin sopadandır ölümü padişahım.”

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanın birinde Kandahar diyarında Gülzem Şah isminde bir padişah yaşarmış. Gülzem Şah’ın hanımı Gülten Hatun’dur. Fakat bunların dünya yüzünde bir zürriyetleri, bir çocukları olmamıştı.

Bir gün, Padişah, sabah namazını kılmış, seccadenin üzerinde “ah, ah!” diye iç çekti. Bunu duyan hanımı Gülten Hatun geldi padişahın yanına:

— Ey koca Sultanım, ey koca Padişahım, neden böyle ah edersin, ne oldu, ne derdin var, dünyada ne noksanın var, çok şükür, bak hiçbir noksanımız yok.

— Ah hanım, ah, nasıl noksanımız yok, dünya üzerinde bir zürriyetimiz, bir çocuğumuz dünyaya gelmedi, ben buna ah ederim. Yarın benim tahtım tacım ellere kalacak. Bir oğlum ya da bir kızım olaydı da, hiç olmazsa saltanatıma sahip olaydı. Ben bunun için ah ediyorum.

— Padişahım sağ olsun, merak etme, Allah-u Teâlâ her şeye kadirdir. O isterse taşın üzerinde ot bitirir. Sen O’na sığın, sen O’na güven, O seni mahrum etmez.

Günler böyle geçerken, bir gün Padişah bir rüya gördü. Rüyasında bir derviş yanına geldi, “ey Gülzem Şah,” dedi, “şehrin dışında, birkaç kilometre uzağında bir çeşme var, yarın o çeşmenin başına gel.”

Padişah rüyadan ayıldı. Sabah namazını kıldı, Allah’a dua etti. Ertesi günün sabahı, Ümmeti Muhammed’e, sizlere, bizlere Allah hayırlı sabahlar, hayırlı günler nasip etsin, Padişah, veziriyle beraber kalktı. Atlarına bindiler, o çeşmenin başına gittiler. Orada abdest aldılar, öğle namazlarını eda ettiler. Sonra bir de baktılar ki bir atlı geldi, hemen attan indi, yanlarında dikildi. Padişah baktı ki rüyasında gördüğü derviş:

— Selâmünaleyküm,

— Aleykümselâm,

— Evet, Padişahım, söyleyin.

— Sen benim padişah olduğumu nereden bildin?

— Yahu, senin padişah olduğunu da bilmesem bu dervişliği ben niye saklayayım şimdiye kadar padişahım. Ben, Allah’ın görevli meleklerinden birisiyim. Geldim senin imdadına, çünkü Allah-u Teâlâ’ya yaptığın dua fazlasıyla kabul edildi.

[Efendiler, burada şuna işaret edeyim: Hikâyelerin arasında fıkralar olur, nasihatler olur.

Duaların kabul olması için, o insanın, o inanan Müslüman'ın boğazından hiç haram gitmemesi lazım. Boğazından haram geçen adamın duası biraz zor kabul edilir. Eh, o da padişah, boğazından haram gider miydi, elbette Allah-u Teâlâ onun duasını kabul etmişti.]

— Derviş baba, ne diyorsun?

— Al bakalım Padişahım, şu elmayı al, cebine koy. Götür, akşam valide sultanla yatarken bu elmayı ikiye böl, yarısını sen, yarısını da valide sultan yesin. Hakkında hayırlısını iste, ola ki Allah-u Teâlâ sana bir evlat bahşedecektir.

Derviş baba bu sözleri söyler söylemez gözden kayboldu. Padişah, veziriyle döndü sarayına. O akşam o elmayı böldü, yarısını valide sultan, yarısını kendisi yedi. Birkaç gün sonra valide sultan hamile kalmıştı.

Dokuz ay dokuz gün dokuz saat geçtikten sonra valide sultan yere diz vurdu, bir kız çocuğu dünyaya getirdi. Kız çocuğu geldi dünyaya, ama Padişah oğlan bekliyordu. Hani öyle ya, Allah kimsenin ocağını çocuksuz, zürriyetsiz etmesin. Padişah “Keşke oğlum olaydı,” dedi. O gece rüyasına o derviş geldi yine, “Padişahım sağ olsun,” dedi, “senin bir kız veliahdın oldu, ama Allah'ın insana hayırlısı neyse onu vermesi daha güzeldir, senin hakkına da bu kız çocuğu hayırlı.”

[Öyle ya, hayırsız on tane oğlun olacağına, hayırlı bir tane kızın olsun. Bunlar bir ölçüdür. Çok gördük bunları: Adam diyor ki “Oğlum olsun da varsın hayırsız olsun” Olur ve oğlu onu bu dünyada hezimete uğratır.]

İşte Padişaha da Allah-u Teâlâ hayırlısıyla bir kız evladı bahşetmişti.

Tabii, kız büyümeye başlamıştı. Gelgelelim derviş baba “kızın adını ben koyacağım,” demişti Padişaha. Aradan altı ay geçti, ne derviş baba geliyor ne kimse, kız da isimsiz, adsız olarak yaşıyordu.

Yedinci ay olmuştu ki bir gün derviş baba çıkageldi. Padişah hazretleri bahçesinde oturmuş, ibadetini etmiş, istirahatını yapıyordu.

— Selâmünaleyküm,

— Aleyküm selâm,

— Padişahım sağ olsun, seni çok beklettim, ama kusura bakma.

— Aman derviş baba, elini ayağını öpeyim, çocuğum, kızım altı aydır isimsiz duruyor.

— Onun ismini ben Gülizar koydum.

Kızın ismini Gülizar koydu derviş baba ve yine kayboldu.

Şimdi Padişah düşünüyordu, “Aman ya Rabbi,” diyordu, “benim kızımı acaba hangi padişahın oğlu, hangi paşanın oğlu, hangi vezirin oğlu alacak?”

Öyle ya beyler, davul dengi dengine, her kuş da emsaliyle uçar derler. Bir fakir gidip de bir ağanın kızını isteyebilir mi, bir işçi bir patrondan kızını isteyebilir mi, isteyemez. Neden isteyemez; muhatap olmadığı için verilmez. Her şey dengi dengine demişler. Padişah da bu fikirle merak ediyor, “bakalım, benim kızımı hangi büyük adamın oğlu alacak?” diyordu.

Hemen remcileri topladı. O zamanlar rem atanlar vardı ki bu remciler gerçeğin yüzde doksan dokuzunu bilirlerdi, söyledikleri yüzde doksan dokuz gerçek çıkardı. “Gelin ula remciler,” dedi Padişah, “atın bakayım remi.” Remciler yedi kişilik bir heyetti. “Benim kızım,” dedi Padişah, “hangi padişahın, hangi paşanın oğlunu alacak?” Attılar remi. “Padişahım sağ olsun,” dediler, “senin kızın filan köyde filan çobanın oğlunu alacak. Oğlan da aynen onun doğum tarihinde olmuş, kaderi ona yazılmış,” dediler.

— Nasıl olur yahu?

— Vallahi Padişahım, rem öyle gösteriyor, kader.

— Ula remciler, ben bu kaderi bozarım.

— Vallahi bozabiliyorsan boz Padişahım, o da sana kalmış.

Padişah, baş vezirine baktı, “kalk bakalım baş vezirim,” dedi. Kalktılar, derviş urbalarını giydiler, tebdili kıyafet oldular, atlarına bindiler, yürüdüler. Günlerden bir gün o çobanın olduğu köye gittiler. Çobanın evini sordular, öğrendiler, gidip kapıyı vurdular.

— Çoban baba, hele aç kapıyı,

— Buyur, derviş baba,

— Biz bu gece sana tanrı misafiri olacağız.

Çoban şaşırdı. Dervişlerin kılık kıyafetlerine baktı ki düzgün, adamlar o biçim giyinmişler. “Bu köyün ağaları var,” dedi kendi kendine, “beyleri var, neden bu ağalara, beylere misafir olmadılar da benim gibi bir çobana misafir oldular?” Gelgelelim kapıya gelen misafirdi, illa ki içeri alınırdı. Türk-İslam töresinde misafire hürmet ve ikram en başta gelen adetlerimizden biridir.

Padişah ile veziri içeri girdiler, oturdular. Çobanın ocağı devrilsin, fukara adamın zaten çocuğu çok olur, on dört tane çocuğu vardı, on beşinci çocuk da kundakta yatıyordu. Padişah kundaktaki çocuğa doğru baktı:

— Çoban baba, bu çocuğun cinsiyeti ne?

— Erkek,

— Kaç aylık oldu?

— Altı aylık,

Padişah baktı ki kızının emsali. Çoban dışarıya, sofaya gittiğinde, “Padişahım,” dedi vezir, “herhalde o dedikleri çocuk bu, tam da senin kızının doğduğu tarihte doğmuş.”

“Dur hele sen,” dedi Padişah, “ben bu kaderi bozacağım, hem de nasıl bozacağım.” “Olur, Padişahım,” dedi vezir, “bozarsın.” Korkusundan başka bir şey de diyemedi.

[Halbuki Nasrettin Hoca’ya demişler ki “Hoca Efendi, Allah-u Teâlâ’yla arkadaşlığınız nasıl?” “Çok iyi arkadaşız da,” demiş Hoca, “ama hep onun dediği oluyor, benim dediğim olmuyor.”]

Çobanla misafirler o akşam yediler, içtiler. Nihayet sabah oldu. Padişah bu işi bitirmeye kararlıydı:

— Yahu çoban baba, senden bir isteğimiz var.
— Buyur, derviş baba,
— Biz zengin dervişleriz, gel gör ki çocuğumuz, zürriyetimiz yok dünyada. Bizim sürülerimiz var, celeplerimiz var, tarlalarımız, tavlalarımız, her şeyimiz var. Diyorum ki aha bu çocuğu parasıyla senden alalım.

— Nasıl, parasıyla?

— Yahu, kundağını koyacaksın terazinin gözüne, altınla tartacaksın.

— Aman derviş baba, sen ne diyorsun, olur mu hiç öyle şey?

— Niye olmasın yahu, ver bunu bize, büyütelim, arazimizin, sürümüzün başında patron olsun, ağa olsun çobanlarımızın başına.

— Hele bana bir müsaade edin.

Çoban gitti ev tarafına, hanımıyla oturdular.

— Hanım, biz fakir insanlarız, bu dervişler ise zengin, kundaklık çocuğu istiyorlar, ne diyorsun?

— Aman bey, olur mu hiç öyle şey, bu benim yavrum.

— Evet, yavrumuz, ama bizim çocuğumuz çok, hanım.

Zaten zengin kırk tane ziyaret gezer, doktor gezer, nihayet bir oğlu olur, o da bir kulağı büyük bir kulağı küçük. Fukaranın da ocağı devrilmeye, karıyla yoğurt yer, karı çocuğa kalır, paltosuyla üstünü örter, karı çocuğa kalır, kalır da kalır, çocuk çok olur.

Aldı sazı eline çoban, bakalım ne dedi hanımına:

Dervişler istiyor parasıyla

Dervişlere çocuğu verelim hatun

Büyüyünce zengin olur dediler

Onun iyi gününü görelim hatun

Aldı bu kez hanımı, bakalım ne dedi:

Dokuz ay karnımda gezdirdim onu

Asla parasıyla veremem çoban

Asıl künyeme yazdırdım onu

Onu parayla veremem çoban

Aldı çoban tekrar, bakalım ne dedi:

İllaki dünyada olur olacak

Bahçeleri o derecek bakacak

Dervişler kundağını altınla tartacak

Onu dervişlere verelim hatun

Aldı hanımı sözü:

Yazıdan da böyle kara yazıdan

Hikâyeler gelir geçer maziden

Koyun ayırlamaz körpe kuzudan

Bunu parayla veremem çoban

Aldı çoban son sözünü:

Ben çoban Mehmet'im kalamam yarı

Şeyda bülbüllerin var ah u zarı

Fakirin çocuğu çok olur karı

Onu altın ile verelim hatun

Aldı hatun son sözünü:

Hatunum da yandım şahlar şahına

Dertlenirim mazlumların vahına

Ben de yanamam hasretine ahına

Onu parayla veremem çoban

"Karı, ne olursun, bu çocuğu verelim," dedi çoban, "bak, biz de fakiriz, bu çobanlıktan kurtulalım." Çoban sonunda karısını ikna etti, kadın razı oldu. Padişah ile vezirinin yanına geldi. "Derviş baba," dedi, "annesini de razı oldu, çocuğu vereceğiz, haydi, bakalım."

Hemen teraziye getirdiler. Eh, derviş nihayetinde bir padişahı, altını heybesiyle indirdi, çocuğu kundağıyla teraziye koydu, tarttı, karşılığında fazlasıyla altın verdi. Ocağın devrilsin, para neyi değiştirmiş ki? Çobanın gözleri mart danası gibi açıldı. "Allah'ım, sana şükürler olsun," dedi, "kundağıdaki bir çocuğa karşılık bir küp altın!" Altınları bir torbaya doldurdu çoban. Derviş babalar çocuğun üstünü başını taze elbiselerle değiştirdiler, çocuğu yıkadılar, kucakladılar, aldılar, atlarına bindiler, yola düştüler. Köyden ayrıldılar, bir sarp kayalığın başına geldiler. Yol oradan gidiyordu. Padişah, vezirine döndü:

— Vezir,

— Buyur, Padişahım,

— Şimdi ben bu kaderi bozacağım.

— İyi, Padişahım, kaderi bozarsın, ancak, dilime üç söz geldi, müsaade et, bunları sana söyleyeyim.

Bakalım, vezir orada Padişaha ne diyordu:

Dinle sözlerimi ey padişahım

Kör düğüm çözülmez asla

Süt dediğin suya benzer

Elekten süzülmez asla

[Öyle ya, süt kalburdan süzülür mü hiç, süzülmez.]

Âlemde dünya âlemde

İnsanoğlu kalır gamda

Ne yazsa levh-u kalemde

Tekrardan yazılmaz asla

Padişah dinliyordu, vezir son sözünü ediyordu:

*Vezirim hicrandan haktan
Kurtulmaz başımız vahtan
Kader de olur Allah'tan
Yazılan bozulmaz asla*

“Ben de bir vezirim hicrandan haktan, insanoğlu yıkılmaz elemenden ahtan, kader dedikleri olur Allah'tan, eğer o yazmışsa bozulmaz asla,” dedi tekrar vezir. “Vezir, sen o kadar diyorsun,” dedi Padişah, “aha, ben bozayım, sen de gör.” Belinden hançerini çekti, çocuğun göğsüne bıçağı bastırdı, bıçakla beraber çocuğu kayalardan aşağıya attı, üç minare boyu yükseklikteki kayalardan aşağıya attı çocuğu. Sonra da vezirine döndü Padişah, “bozdum mu bu kaderi vezir,” dedi. Eh, vezir korkusundan ne yapsın, “evet, Padişahım, bozdun,” dedi.

Yüzüne karşı öyle dedi ama kalbinden de “sen ancak havanı alırsın,” dedi, “eğer benim bildiğim kader ise, senin ona gücün yetmez, çünkü Allah'ın gücünün üzerinde asla hiçbir güç yoktur.” Atlarına binip gittiler. Onlar gitmekte olsun, biz haberi kimden verelim, çobandan.

Çoban Mehmet Ağa “Hatun, şimdi biz bu altını eşkereye çıkarırsak,” dedi, “böyle tarla, sürü mürü alırsak, bizi bu köyün ağaları yok ettirir. Diyecekler ki ‘ulan, sen daha düne kadar çoban idin, sana ne oldu da hemen birdenbire zengin oldun.’ Gel, birkaç sene daha köyün sürüsüne, davara gidelim, birkaç sene sonra bu altınları, paraları yavaş yavaş eşkereye çıkarıp zengin olalım.”

O kış geçti, bahar derken yaz geldi. Çoban yine köyün koyunlarını otarmaya götürüyor. Köyden bir nene çıktı geldi, çobanın yolunu kesti:

— Ula çoban, ocağın bata, Mehmet Bey'in, Ali Bey'in koyunlarını görmüyor musun da sen benim bir tane keçimi sağıyorsun?

— Yahu nene, Allah'tan kork, öyle bir şey yok.

— Sen keçiyi sağıyorsun, oğlum. Zaten benim bir keçim var, onunla ancak idaremi ediyorum, yağımı, peynirimi yapıyorum, sen de kalkıp onu sağıyorsun. Keçi geliyor, keçinin memesinde bir gram süt yok.

— Yahu nene, verene kurban, hele bir dur. Yarına kadar bana müsaade et, ben bu keçiyi bir keşfedeyim.

Ertesi gün oldu, çobanın gözü nenenin keçisindeydi. Böyle kaba kuşluk oldu, baktı ki keçi sürüden ayılıp gitmeye başladı. Keçi gitti, çoban da gitti ardından. Keçi geldi, bir dereye indi; sarp kayaların dibinde bir dere, ormanlık, ağaçlık bir yer. Çoban da şöyle değneğine yaslına yaslına onu takip etti. Baktı ki keçi arka ayaklarını gerdi ve bir şey başladı keçiyi emmeye. “Yahu, acaba bu hayvanı yılan filan mı emiyor, başka bir hayvan mı emiyor?” diye düşündü. Bir baktı ki ne baksın; nur topu gibi bir oğlan çocuğu keçinin memesine sarılmış, öyle emiyor, öyle emiyor. Çobanı nasıl gördüyse çocuk hemen kaçtı, taşların arasına, otların içine girdi. Çoban hemen koştu, çocuğu aldı.

[Sevgili dostlar, çocuk kısmının eli çok kuvvetli olur. Bizim köyde bir çocuk vardı, şimdi öldü, rahmetli oldu. Anası bu çocuğu tarlada koymuş, önü-

ne de yoğurt koymuş, çocuk onu yiyormuş. O anda bir yılan geliyor, yoğurdun içine dalıyor. Çocuk da kuvvetli ya böyle, bir buçuk iki yaşında, yılanın boğazından tutuyor. Epey de iri bir yılanmış. Öyle sıkıyor ki yılanı gebertiyor. Geberttikten sonra yılanın kafasını bir yoğurda sokuyor bir ağzına götürüyor, bir yoğurda sokuyor bir ağzına götürüyor. Annesi geliyor biraz sonra, durumu görüyor, çocuğu hemen kurtarıyor.]

Bu padişah da hançeri çocuğun göğsüne vurdu ya, bıçak çocuğun iç organlarına isabet etmiyor. Saplayan Allah. Dediğim gibi, çocuk kısmının eli çok kuvvetli. Çocuk bıçağı tutuyor, eliyle çekiyor, bıçağın yeri göğsünde bir yara, iz haline geliyor.

Çoban aldı baktı ki çocuk öyle bir güzel oğlan çocuğu, “ulan, iyi be, bir çocuk verdik,” dedi, “başka bir çocuğa da hiç zahmetsiz sahip olduk.” Çocuğu başını okşaya okşaya, severek eve getirdi. Nenenin keçisinin sırrı da çözülmüş-tü. Çocuğu getirdi karısına çoban:

— Hanım, al sana bir oğlan çocuğu,

— Ula herif, bunu nereden buldun?

— Sorma, o sarp kayaların dibindeki dereye buldum, keçiyi emiyordu.

Kadın hemen bağrına bastı çocuğu. Kendi çocuğu, ama bilmiyor ne bil-sin ki derviş götürmüş de çocuğu öldürmüş? Sevdı, öptü çocuğu. Sonra da yı-kadılar, pakladılar onu.

Beyler, hikâye dillerde tez, yıllarda geç geçer hesabıyla, çocuk burada büyümeye başladı, diyelim. Çoban da artık birkaç sene sonra zengin oldu o parayla. Biz haberi verelim Padişah'tan.

Padişah Gülzem Şah bekliyordu ki kızına bir yerden bir elçi gelsin. Ama elçi gelmiyordu. Padişahın kızı o kadar güzeldi ki. Saçları uzun, kaşları keman, gözleri ela, beli kalem gibi ince; gören, Gülizar Sultan'ın hayranı oluyordu, öyle bir güzeldi işte. Fakat maalesef, bir elçi gelmiyordu. Padişahsa bekliyordu.

Beyler, kız on sekiz yaşına girdi. Çobanın oğlu da on sekiz yaşına girdi. Bir gün artık Padişahın canına yetti, remcilere emretti:

— Gelin ulan remciler.

Geldiler, toplandılar.

— Atın ulan bir remil, bakalım benim kızım kimi alacak?

Attılar.

— Padişahım sağ olsun, aynı köyde aynı çobanın aynı oğlu alacak.

— Ulan, sizin boynunuzu vurdururum, ne biçim konuşuyorsunuz?

— Padişahım sağ olsun, rem öyle gösteriyor, bizim boynumuzu vurdur-maya ne hakkın var? Bize inanmıyorsan, başka ülkelerden remci getir, aynısını demezlerse o zaman bizim boynumuzu vurdur.

Padişah, vezirini çağırttı, vezir geldi:

— Buyur, Padişahım,

— Yahu, ben o kadar bozmadım mı, sen de gördün,

- Bozdun padişahım,
- Ama bu remciler böyle diyorlar.
- Vallahi bilemiyorum Padişahım,
- Kalk bakayım, gidiyoruz.

Kalktılar, derviş urbalarını giyindiler, atlarını sürdüler, doğru o çobanın köyüne. Günlerden bir gün o köye geldiler, “Çoban Mehmet’in evi nerede?” diye sordular. Oradakiler “derviş babalar, ne çobanı,” dediler, “o dediğiniz adam köyün ağalarından birisi oldu.” “Neyse işte,” dedi Padişah, “onun evine gideceğiz, hele bir tarif edin.”

Tarif ettiler. Derviş babalar o eve gelip kapıyı vurdular. Mehmet Ağa çıktı kapıya.

- Selâmünaleyküm, çoban baba,
- Ne çobanı yahu, çoban mı var burada?
- Yahu çoban baba, biz sana on sekiz sene evvel misafir gelen seyyah

dervişleriz.

- Ha, siz misiniz, hoş geldiniz, hoş geldiniz.

Onları konuk odasına aldı çoban, yediler içtiler, muhabbete daldılar.

- Derviş baba, bizim oğlan ne oldu peki, diye sordu çoban.

— Senin oğlan büyüdü, sürülerimizin, hizmetkârlarımızın, çobanlarımızın başında şimdi bir ağa, çok da yakışıklı bir delikanlı oldu, dedi padişah.

— İyi, iyi. Yahu derviş baba, siz gittikten sonra, ertesi sene filan, dere-de, kayaların dibinde ben aha bu oğlanı buldum, diyerek delikanlıyı işaret etti çoban.

Oğlan da orada oturuyordu, yakışıklı bir delikanlı.

- Nasıl buldun, dedi Padişah.

— Vallahi buldum işte, bu çocuğu bir keçiyi emerken o dere-de buldum.

— Peki, bu çocuğun üzerinde bir nişanesi var mıydı?

— Vardı derviş baba, vardı, göğsünde işte şurada bir yara yeri düğüm-lenmiş.

Çocuğa “aç hele göğsünü,” dedi çoban.

Çocuk göğsünü açtı ki o yaranın yeri hâlâ orada duruyor. Malumunuz, vücutta yara yeri, iz kaybolmaz.

Padişahla veziri sessizce bakiştılar. Çoban yemek getirmek için dışarıya çıkanda vezir “Padişahım, bu o oğlan,” dedi, “ölmemiş demek ki, öldürmeyen Allah öldürmüyor işte.”

“Vezir, sen merak etme,” dedi Padişah, “ben o kaderi yine bozarım.”

İkinci bir defa bozacak.

[Sevgili dostlar, bu hikâyeler ibrettir, boşuna söylenmemiş, boşuna bu olaylar geçmemiş. Dinleyen insanlara bir ibret olsun diye yazılmış. İman her şeyin üstünde, inanç her şeyin üstünde gelir.]

Çoban sofrayı getirdi, yediler içtiler. Padişah, adama baktı, artık çoban da denilmezdi ki:

“Mehmet Ağa,” dedi, delikanlıyı gösterip “aha bu delikanlıyla filan ülkenin padişahına bir mektup göndereyim.” “Olur derviş baba,” dedi Mehmet Ağa. Padişah elini cebine attı, “al şu bir avuç altını da,” dedi. “Yahu, olsun, önemli değil,” dedi Mehmet Ağa. Padişah ısrar etti, “yok, al şunu, çocuğa bir harçlıktır.”

Padişah kendi sarayına bir mektup yazdı, zarfın içine koydu mektubu, çocuğun eline verdi. Ne anlasın köylü çocuk, okuma yok yazma yok. Kendi eliy-le kendi idamına gidiyordu.

Padişahla veziri bizim bu delikanlının ismini sordular. İsmi Süleyman Bey’di. İsmi Süleyman koymuştular. Süleyman kadar güzel, Süleyman kadar kahraman yapılı bir delikanlıydı. Süleyman mektubu aldı eline, zarfı cebine koydu, yürüdü gitti.

Günlerden bir gün o şehre geldi. Padişahın sarayını sordu. Tabii, Padişah da o köye giderken makamına vekâleten bir vezir koymuştu. Padişahın has bahçesinden içeriye girdi Süleyman Bey ki ne girsin; dünyanın bütün meyve ağaçları bahçede mevcut, her yer çiçeklerle bezenmiş, yeryüzünün bir yalancı cenneti gibiydi bahçe.

Süleyman Bey yorulmuş, bitkin düşmüş. Orada bir soğuk çeşme vardı, çeşmede elini yüzünü yıkadı, kana kana bir soğuk su içti. Uykusu geldi, bir ağacın dibinde vurdu kafayı yattı.

O arada Padişahın kızı Gülizar Sultan bahçeye çiçek devşirmeye çıkmıştı. Gülizar Sultan böyle bir geldi, baktı ki ne baksın; bir ağacın dibinde bir delikanlı yatıyor.

Sevgili dostlar, kader oldu mu kan ispat eder.

Baktı Süleyman Bey’e, “bu ne güzel bir delikanlı yahu,” dedi Gülizar Sultan, “ne kadar güzel bir delikanlı!” Kızın gözündeki seveda oku, oğlanın göğsündeki seveda kırtıkından ok gibi vurdu. Yaklaştı biraz daha, baktı ki bu delikanlının cebinde bir mektup duruyor. Hemen bu kâğıdı aldı, gizlice açtı. Oğlansa öyle yorulmuş, öyle yatıyor ki ayılacağı yok. Gülizar Sultan zarfı açtı, çıkardı mektubu, baktı ki babasının yazısı: *Ey benim baş vezirim, bu delikanlı gelir gelmez boynunu vur, cesedini de kaybet.*

“Yahu, babam deli midir,” dedi Gülizar Sultan, “böyle bir delikanlıya, böyle bir yiğide kıyılır mı hiç!”

Tabii, padişah kızı, okumuş yazmış, mektep medrese görmüş. Hemen çantasına uzandı Gülizar Sultan, divit kalemini, kâğıdı çıkarıp yazdı: *Ey benim baş vezirim, bu delikanlı gelir gelmez, onu kızım Gülizar Sultan’la hemen evlendir. Öyle imamı, öğretmeni, nikâhı kes, akşam namazından evvel bile olsa zıfafa ver.*

Altına babasının imzasını attı, zarfın içine koydu, oğlanın koynuna bıraktı. Oğlan öyle uyuyor ki üstünden kamyon geçse ayılacağı yok. Gülizar Sultan oradan usulca uzaklaştı.

Oğlan gece uyandı, kalktı, elini yüzünü yıkadı. Ne haberi var oğlanın mektubun değiştiğinden? Mektubu eline aldı, Padişahın sarayını sordu, yolu

gösterdiler, oraya doğru yürüdü. Oğlan, Padişahın sarayına gitmekte olsun, Gülizar Sultan geldi, oğlanın aşkıyla, sarayına çekildi. “Ey yeri göğü yaratan Allah,” dedi, “olmaz mı, bu delikanlıyı bana yaz, Gülizar Sultan’a iyi bir âşık et.”

Görelim bakalım, burada ne diyordu Gülizar Sultan:

*Sevdanın ateşi canımı yaktı
Müracaatım budur sana Allah’ım
Bir yiğit görmüşüm gönlümü yaktı
Vardır sözlerimde mana Allah’ım*

*Gördüm bu dünyada cefalar gördüm
Ne bir hayat sürdürdüm ne hayat gördüm
Has bahçe içinde bir yiğit gördüm
Seyretmedim kana kana Allah’ım*

Gülizar Sultan’ın gözlerinden yağmur gibi yaşlar geliyordu. Son sözünü bakalım nasıl diyordu:

*İki gözüm kaldı yaşlar yaşında
Âşık oldum bir çeşmenin başında
Gülizar’ım gönlüm aşk ataşında
Ne olur onu bana yaz Allah’ım*

Biz haberi nerden verelim, delikanlı Süleyman Bey’den.

Süleyman Bey, Padişahın sarayını sordu, onu saraydan içeriye aldılar, baş vezir onu karşısına oturttu, hemen mektubu baş vezire uzattı. Baş vezir mektubu aldı, okudu, okur okumaz hemen ayağa fırladı, “buyur, damat bey,” dedi. Baş vezir böyle deyince delikanlı şaştı. Köy çocuğu; saray görmemiş, meydan görmemiş, vezir görmemiş.

“Yahu, bu damat bey de ne,” dedi kendi kendine, “ben nereden damat oldum?”

Baş vezir adamlarına “bu beyi hemen hamama götürün, tıraş ettirin, üzerine bir kat elbise kestirin,” diye emretti.

Götürdüler, tıraş ettirdiler, elbise kestirdiler. Oğlan neye uğradığını şaşırdı.

[Hani köylünün biri çift sürüyormuş tarlada, iki hırsız gelmiş oraya, “yahu,” demişler, “bu öküzleri nasıl aşıralım,” Hırsızın biri kurnaz, “sen bu tepeye çık,” demiş, “ben şaştım de, şaştım de, gerisine karışma.” Beriki arkadaşının dediği şekilde tepeye çıkmış, “Ulan, ben şaştım,” demiş, “şaştım!” diye bağırmış. Onu duyan köylü, o tarafa bakmış “yahu,” demiş “bu neye şaştı böyle?” Bu arada öteki hırsız da dereye gizlenmiş. Çiftçi, bağırان adamın yanına gitmiş. O giderken, dereye gizlenmiş olan hırsız da gitmiş, öküzlerinden birini almış, kaçmış. Köylü “sen neye şaştın be adam,” demiş. Adam da “yahu, sen tek öküzle nasıl çekiyorsun çifti,” demiş, “ben işte ona şaştım.” Köylü dönüp de

bakmış ki orada gerçekten tek bir öküz duruyor, “ulan,” demiş, “bak şimdi ben de şaştım.”]

Süleyman Bey de şaştı ki acaba şimdi ne oldu, bu nasıl oldu. Öyle hemen getirdiler, akşam namazına bir buçuk saat kala da zifafa verdiler. Gülizar Sultan ile Süleyman Bey murat alıp murat verdiler.

Şimdi haberi kimden verelim; Padişahın.

Padişah ile veziri bundan birkaç gün sonra saraylarına geldiler. Padişah’ın vekâletini bıraktığı baş vezir onları askeri törenle karşıladı. Hoş beşten sonra:

— Vezirim, diye seslendi Padişah.

— Buyurun, Padişahım,

— Bu delikanlının işi tamam mı?

— Tamamdır Padişahım,

— Cesedini ne yaptın?

— Ne cesedi, Padişahım?

— Öldürmedin mi onu?

— Yok, öldürmedim

— Peki, ya ne yaptın?

— Kızın Gülizar Sultan’la zifafa verdim, everdim.

— Ulan, senin boynunu hemen vurduracağım!

— Padişahım, dur hele, söylet, sual eyle, söyletmeden boyun vurdurulur mu? Aha mektubun.

Padişah mektubu aldı, baktı:

— Allah Allah! Yazı da benim yazım, hat da benim hattım.

Döndü yanındaki baş vezire:

— Baş vezirim, bu nasıl oldu?

— Senin bozduğun kader işte bu kadar olur padişahım.

Gülizar Sultan ile Süleyman Bey muratlarına erdiler. Süleyman Bey damat oldu ya, Padişahın baş veziri de oldu. Böylece hikâyemiz burada son buldu. Sağ olun, var olun.

SÖZLÜK

A

Alışmak: tutuşmak.
Aparmak: Alıp götürmek, gitmek.
Arş: Yükseklik, azamet.
Aşna: Dost

B

Belet: Kılavuz, yol gösteren kimse.
Beyneva: Deli.
Bulak: Çeşme.
Bestibes: Yeter, tamam, yetti.
Bivefa: Sevgisine bağlı olmayan, vefasız.

C

Cazı: Cadı, imansız.
Cebel: Sahipsiz, boş toprak.
Ceht: Çaba, çabalama.
Çeper: Bağ çubuğu, çalı çırpı.

D

Darüsselâm: Bağdat kenti için kullanılan bir şan.
Dest: El.
Dide: Göz
Dildar: Birinin gönlünü almış kız, sevgili.
Duçar: Tutulmak, yakalanmak.

E

Ebu Zilal: Büyüksu.
Edna: Sıradan.
Ehlidil: Gönül eri.
Encam: Son, işin sonu.
Erbab: Yaren, dost.
Eşkere: Açık, belli, meydanda.
Eşref Saati: Bir işin olumlu yola girmesi için en uygun zaman
Eyyam: Günler. Yumuşak, iyi.

F

Fecir: Tan
Firağ: Ayrılık, ayrılık acısı.

G

Gark: Suyu batma, boğulma.
Geda: Yoksul, fakir.
Gede: Küçükçocuk.
Gılman: Kabarık saçlı kimse.
Giriftar: Tutulmuş, yakalanmış.
Goruk: Yasak.
Görk: Gösterişli.

Güman: Umut.

H

Hadengin: Kayın ağacından yapılmış ok.
Halvet: Issız, sahipsiz yer.
Hanek: Söz, konuşma.
Har: Diken
Hasbi: Gönüllü ve karşılıksız yapılan
Henek: Söz, lakırdı, şaka, alay.
Hevdeç: Deve üstüne oturmak için konan bir çeşit sepet, mahfe.
Hilaf: Aykırı, karşıt, ters.
Huş: Kulak
Hurp: Güzel
Hülasa: Kısaca.
Hülle: Giysi

İ

İhdas: Ortaya çıkarma, meydana getirme.
İmrahor: Padişah ahırlarına ve onlarla ilgili gereçlere bakmakla görevli kimse, İstidat: Yetenek.

K

Kalam: Üzerine iplik sarılan kamış parçası
Karye: Köy.
Külünk: Taşları, kayaları parçalamakta kullanılan sivri kazma.
Kütah: Kısa, boysuz.

L

Latif: Ayın ondördü.
Leşker: Asker. Ordu.

M

Malagan: Rus.
Mestan: Savruk kimse.
Meft: Ölü
Mahtaban: Genç kız.
Meşveret: Bir konu hakkında birinin düşüncesini sorma, danışma.
Misk-ü Amber: Çok güzel kokulu.
Miskal: 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi.
Muamma: Âşıklık geleneğinde manzum bilmece.
Muhtasar: Kısaltılmış olan.
Mukadderat: Yazgı.

Muktedir: Bir şeyi yapmaya, başarmaya gücü yeten, erkli.
Muti: Yumuşak başlı, itaat eden.
Muy: Saç.
Münacat: Yakarış.
Müneccim: Yıldız falcısı.
Müsadere: İşlenen bir suç karşılığı olarak, suçlunun malının bütü
Müşkül: Güç, zor, çetin.
Müteessir: Üzülmüş, üzüntülü.

N

Naçar: Zavallı, düşkün.
Naşık: Cahil, bilgisiz.
Nazenin: Cilveli, nazlı.
Nefsane: Canlılığın zorunlu kıldığı gereksinim ve istekle
Nida: Çağırma, bağırma, seslenme.
Nöker: Ortak, hizmetçi.
Nun: Ekmek.

P

Payitaht: Başşehir, başkent.
Pazubent: Belli bir amaçla kola geçirilen enli kuşak, kolçak.
Penah: Sağlama, çıkarma.
Pünhan: Gizli, saklı, gizlenmiş.

R

Revan: Giden, yürüyen.

S

Sail: Hasta.
Sahavet: El açıklığı, seleklik, cömertlik.
Sallapati: Düşünmeden ve saygısızca davranan.
Saraç: Koşum ve eyer takımları yapan veya satan kimse.
Sazbend: Çalgıcı.

Ş

Şadlık: Sevinç, eğlence.
Şana:Koca, kazan.
Şar: Kent.
Şem: Mum veya mum ışığı.
Şems: Güneş.
Şiar: Duyuş, düşünüş ve inanıştaki ayırıcı özellik, belgi.
Şita: Kış.
Şikest: Kırılmak.
Şitan: Şeytan

Şivan: Ağıt, yas, kıya.

T

Takavut: Emekli.
Tay: Eş.
Tekabül: . Karşılık olma, karşılama.
Temaşa: Hoşlanarak bakma, seyretme.
Terse: Kız.
Tevafuk: Birbirine uyma, uygun gelme.
Tevekkül: Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakma
Tevir: Durum, biçim.
Tora Salmak: Tuzaga düşürmek.
Töhmet: Sitem.
Turalp: Genç, delikanlı yiğit.

U

Umman: Okyanus.
Urba: Giysi.

Ü

Üryan: Çıplak.

V

Vakarlı: Ağırbaşlı
Veledi Zina: Aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişkiden olan.

Z

Zahit: Dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurdıklarını yerine getiren.
Zer: Altın.
Zerbab: Sırma ile dokunmuş kumaş.
Zenane: Kadınca, kadın.
Zinnet: Süs, bezek.

Timur Han ile Maya Sultan Hikâyesi	9:26'
Söylemez Sultan Hikâyesi	13:28'
Ahmet ile Mehmet Hikâyesi	22:21'
Köroğlu Hikâyesi "Kızıroğlu Kolu"	11:39'

"Âşıklardan Halk Hikâyeleri" kitabı ve CD'si Doğu Anadolu'da Kültür Turizmi İçin İttifaklar Birleşmiş Milletler (BM) Ortak Programı'nın desteği, Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliği ile hazırlanmıştır.

İspanya Hükümeti tarafından Binyıl Kalkınma Hedefleri Fonu'ndan sağlanan kaynaklarla desteklenen "BM Ortak Programı", Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliği ve Birleşmiş Milletler'in dört kuruluşunun (UNDP, UNESCO, UNICEF ve UNWTO) ortak çalışmalarıyla yürütülmektedir.